OHROŽENÍ NADACE

Gregory Benford

Trilogie Nadace od Isaaca Asimova představuje špičku science fiction. Monumentální příběh o galaktické Říši, která zažívá svůj úpadek, a tajném společenství vědců, kteří se pokoušejí zkrátit nevyhnutelný Věk temna pomocí nové vědy – psychohistorie. Nadace dala vzniknout mnoha známým tématům moderní science fiction. Slavní Asimovovi roboti, jeho hluboce humanistické názory, jeho bystré psychologické postřehy a vlastně celý dosah jeho „budoucí historie“ ovlivnili mnoho, když ne většinu, spisovatelů, kteří přišli po něm. Po jeho smrti v roce 1993 se zdálo téměř jisté, že velký příběh zůstane nedokončený a jeho záměr nebude naplněn. Až nyní.

Se svolením – a požehnáním – zástupců Asimovovy literární pozůstalosti se tři současní autoři sci-fi, Gregory Benford, Greg Bear a David Brin, potají domluvili (jako v původní Nadaci!), že dopíší tuto epickou ságu, kterou milovaný Mistr nedokončil. Pouze tito tři autoři „klasické SF“, všichni Asimovovi dobří přátelé, se odvážili vzít na sebe takový úkol, a pouze autoři jejich zkušeností jej mohli splnit.

Druhá trilogie Nadace začíná *Ohrožením Nadace* od Gregoryho Benforda, putováním k samým jejím začátkům i k osobě jejího tajemného zakladatele. Hari Seldon nechtěl nic jiného než zůstat matematikem, ponořeným do chladné přesnosti světa čísel. Ale osud – a krutá libovůle císaře – ho vynáší do křesla prvního ministra Říše, aniž sám chce. Ze začátku příběhu se Hari rozhoduje opustit tichou katedru a převzít téměř nemožný úkol – vládnout pětadvaceti milionům obydlených světů z ocelové planety Trantor. S pomocí své překrásné biotechnologické „manželky“ Dors a svého mladého chráněnce Juga se může Seldon dál věnovat i vývoji vědy, která změní dějiny, a ani ve snu ho nenapadne, že se tím dostane do zápasu s budoucností a její nejstrašnější hrozbou.

DRUHÁ TRILOGIE NADACE

Autorizováno dědici literární pozůstalosti ISAACA ASIMOVA

KNIHA PRVNÍ

OHROŽENÍ NADACE

Gregory Benford

NÁVRAT

Gregu Bearovi a Davidu Brinovi,
kteří se se mnou plavili po cizích mořích.

THE SECOND FOUNDATION TRILOGY

FOUNDATION'S FEAR

© Copyright by Ciregory Benford – 1997
Published by agreement with the autor and the autor's agents
Ralph M. Vicinanza, Ltd.
© Cover by Jean Targete – 1997
© Translation by Dana Krejčová – 2002
© for the Czech edition by Radomír Suchánek – 2002

ISBN 80-7t74-467-0

Setkání

R. Daneel Olivaw se ani v nejmenším nepodobal Etu Demerzelovi. Tuto osobnost už odložil.

Dors Vanabili to očekávala, ale přesto ji to vyvedlo z míry. A přitom věděla, že v průběhu tisíciletí již odložil kůži i vzezření bezpočtu převleků.

Dors si ho prohlížela v ošumělé, tmavé místnosti, vzdálené dva sektory od Streelinské univerzity. Dostala se sem oklikou a místo bylo chráněno důmyslnými, vzájemně se překrývajícími bezpečnostními opatřeními. Roboti totiž byli psanci. Po tisíciletí žili v hlubokém stínu společenského tabu. Třebaže byl Olivaw její průvodce a učitel, vídala ho jen zřídka.

Jako humanoformní robotka cítila před tou starobylou, částečně ještě kovovou postavou bojácné chvění smíšené s úctou. Byl stár téměř dvacet tisíciletí. Ačkoli se mohl objevovat v lidské podobě, nikdy nestál o to, být považován za člověka. Teď již byl mnohem více.

Jako pseudočlověk žila už dlouho spokojeně. Dokonce i připomínka toho, kdo je a co je, přicházela, jako by na ni sáhla studená ruka. „Ta zvýšená pozornost, kterou v poslední době věnují Harimu…“

„Pravda. Obáváš se, že na tebe přijdou.“

„Nejnovější bezpečnostní opatření jsou velmi agresivní!“

Přikývl. „Je dobře, že si děláš starosti.“

„Potřebuji pomoc, abych mohla Hariho chránit.“

„Když k němu připojíme ještě někoho dalšího z nás, nebezpečí odhalení se zvětší.“

„Já vím, já vím, ale…“

Olivaw natáhl ruku a dotkl se její. Polkla slzy a prohlížela si jeho tvář. Drobné detaily, jako souvislý pohyb ohryzku při polykání, již dávno dovedl k dokonalosti. Pro tuto schůzku však kvůli pohodlí tyto drobnější obličejové výpočty a pohyby vynechal. Očividně odpočíval a užíval si chvil svobody, zbavený takových starostí.

„Mám neustále strach,“ přiznala se.

„Taky ho máš mít. Je skutečně ve velkém ohrožení. Ale tvoje konstrukce funguje nejlíp právě při vysokém stupni strachu.“

„Znám své parametry velice dobře, ale… váš poslední tah, který ho dostal na nejvyšší úroveň říšské politiky… pro mě představuje téměř neúnosnou zátěž.“

„Ten tah byl nutný.“

„Mohlo by ho to odvést od jeho práce. Od psychohistorie.“

Olivaw pomalu zavrtěl hlavou. „Pochybuju. On má zvláštní druh lidského puzení. Jednou mi řekl: ‚Génius dělá, co musí, nadaný, co může,‘ – on se ovšem považuje pouze za nadaného.“

Smutně se usmála. „Ale přitom je génius.“

„Je jako jemu podobní – jedinečný. U lidí se občas objevují tahle vzácná, neobyčejná vybočení z průměru. Některé prostě evoluce vybere, i když oni si to zřejmě neuvědomují.“

„A co my?“

„Na ty, co žijí věčně, nemůže evoluce působit. V každém případě na to nebyl čas. My se však můžeme vyvíjet sami, a taky to děláme.“

„Lidé mají taky sklon k vraždění.“

„Nás je pár, jich je mnoho. A hluboko v nich je jakýsi zvířecí pud, který nedokážeme odhadnout, ať se snažíme sebevíc.“

„Mně jde v první řadě o Hariho.“

„Potom dlouho nic, a pak teprv Říše, co?“ Nevesele se na ni usmál. „Mně jde o císařství, jen pokud zajišťuje bezpečí lidstva.“

„Před čím?“

„Před lidstvem samým. Jen si vzpomeň, Dors: tohle je ten vrcholný věk, který jsme tak dlouho předvídali. Nastává nejkritičtější bod dějin.“

„Ten termín jsem slyšela, ale v čem spočívá? Copak máme nějakou teorii dějin?“

Nyní ponejprv nasadil Daneel Olivaw nějaký výraz tváře – smutnou grimasu. „Na hluboké teoretizování nemáme schopnosti. Na to bychom museli lidem rozumět mnohem lépe.“

„Ale máme něco jako…“

„Jiný způsob pohledu na lidstvo, který teď působí dost neuměle; ten, který nás přivedl k vytvoření toho největšího v dějinách lidí, císařství.“

„Nevím o tom…“

„Nemusíš. Teď ale potřebujeme mnohem hlubší pohled. Proto je Hari tak důležitý.“

Dors se zamračila z důvodů, které by asi jen těžko dokázala vyjádřit. „Ta naše původní, jednodušší teorie. Říká, že lidstvo teď musí dostat psychohistorii?“

„Přesně tak. To víme i z naší velice přibližné teorie. Ale jen toto a nic víc.“

„A to víc nám má opatřit Hari?“

„Bohužel ano.“

ČÁST 1

●

MATEMATIK A MINISTR

HARI SELDON – …třebaže je Seldonova biografie od Gaala Dornicka pravděpodobně nejlepší existující autoritou na detaily jeho života, období zachycující ranou fázi jeho nástupu k moci není zpracováno příliš spolehlivě. Dornick se setkal se Seldonem ještě jako mladý muž dva roky předtím, než velký matematik zemřel. V této době již kolem Seldona začaly vznikat nejen legendy, ale i fámy, které se týkaly právě neobjasněného raného údobí, kdy v upadající Říši získal obrovskou autoritu.

Jak se stalo, že se Seldon stal jediným matematikem v celých dějinách galaxie, kterému se podařilo dosáhnout politické moci, zůstává stále nerozluštěnou hádankou i pro současné seldonovské badatele. Neprojevoval totiž sebemenší ctižádost, kromě vybudování „historické" vědy – která by netoliko poměřovala minulost, nýbrž se daleko více na jejím základě obracela k předvídání budoucnosti. (Jak ostatně jednou sám Seldon poznamenal před Dornickem – od samého začátku se snažil „jen zabránit jistým průběhům budoucnosti".)

Tajemný ústup Eta Demerzela z významného místa prvního ministra byl nepochybně úvodem k politické hře neobyčejných rozměrů. Skutečnost, že se Kleon I. okamžitě obrátil na Seldona, zřejmě naznačuje, že Dernerzel osobně vybral a doporučil svého nástupce. Otázkou zůstává: Proč právě Seldona? O motivech hlavních aktérů tohoto klíčového údobí se historikové dodnes přou. Říše se dostala do krizové situace a hrozila jí zkáza ze strany takzvaných „chaotických světů"; jak je Seldon označoval. Jak se mu podařilo manévrovat proti mocným oponentům, přestože v oblasti politiky neměl žádné zkušenosti (alespoň o nich není nic známo), zůstává i nadále předmětem aktivního a podrobného zkoumání…

ENCYCLOPEDIA GALACTICA*[1]

[1] Veškeré citáty z *Encyclopedie Galacticy* uvedené v této knize jsou se svolením vydavatele převzaty ze 116. vydání, vyšlého tiskem roku 1020 i. e. v Galaktickém encyklopedickém nakladatelství TERMINUS.

1.

Udělal jsem si už dost nepřátel, abych měl nějakou hanlivou přezdívku, napadlo Hariho Seldona, a přitom žádné přátele, kteří by mi ji řekli.

Hukot a energie davu mu tuto myšlenku potvrzovaly. Nejistě kráčel ze svého bytu do pracovny na univerzitě přes široká akademická nádvoří Streelingu. „Nemají mě rádi," řekl nahlas.

Dors Vanabili se jeho krokům snadno přizpůsobila a ještě si stačila prohlížet to nakupení tváří. „Žádné nebezpečí necítím."

„Netrap si hlavičku nějakými pokusy o atentát – aspoň ne teď."

„Vidím, že máš po ránu skvělou náladu."

„Ty bezpečnostní štíty nenávidím. Asi jako každý."

Císařští speciálové se kolem Hariho a Dors vějířovitě rozestoupili, aby pokryli „perimetr účinnosti", jak říkal jejich kapitán. Někteří nesli bleskometné projektory štítů, kterými mohli okamžitě odrazit i masivní útok těžkými zbraněmi. Ostatní vypadali podobně nebezpečně, třebaže měli holé ruce.

Podle jejich šarlatových a modrých uniforem se dalo snadno poznat, kde se dav snaží narušit bezpečnostní pruh, kterým Hari pomalu kráčel přes hlavní nádvoří univerzitního areálu. Tam, kde bylo natlačeno nejvíce lidí, si muži v nápadných uniformách bezohledně prorazili cestu. Celé to divadlo ho znepokojovalo. Speciálové nevynikali diplomatickým taktem, a tady jsou koneckonců na poklidné akademické půdě. Nebo už to ani tady neplatí?

Dors mu konejšivě stiskla ruku. „První ministr si prostě nemůže chodit jen tak…"

„Nejsem první ministr."

„Císař tě jmenoval, a to jim stačí."

„Horní rada ještě nejednala. Dokud to nerozhodnou…"

„Jenomže tví přátelé už doufají v nejlepší," řekla klidně.

„Tohle že jsou moji přátelé?" Hari podezřívavě hleděl na zástup.

„Usmívají se."

Skutečně se usmívali. Jeden dokonce zavolal: „Ať žije náš prófa-ministr!" a ostatní se rozesmáli.

„Takže odteď mám přezdívku?"

„Není přece vůbec špatná."

„Proč se sem všichni hrnou?“

„Moc lidi přitahuje.“

„Vždyť jsem pořád ještě obyčejný profesor!“

Aby ho zbavila podráždění, Dors se na něho ženský vyzývavě usmála. „Je takové starobylé pořekadlo: Bývají doby, kdy se i lidská duše smaží ve vlastní šťávě.“

„Ty máš zřejmě na všechno historický příklad.“

„U historika to víceméně patří k věci.“

Kdosi na něj zavolal. „Hej, ministře matematiky!“

Hari řekl. „Tohle se mi líbí ještě míň.“

„Zvykej si. Ještě uslyšíš horší věci!“

Procházeli kolem velké Streelinské fontány a Hari se na chvíli uchýlil k úvahám o vysokých vodních obloucích. Šplouchání utopilo hukot davu a on si na okamžik dokázal představit, že je zpět ve svém prostém, spokojeném životě, když jeho jedinými starostmi byly psychohistorie a Streelinská univerzita. Ten malý a pohodlný svět zmizel, možná navždy, ve chvíli, kdy se Kleon rozhodl a učinil z něho osobnost císařské politiky.

Ta fontána byla slavná, ale jemu spíš připomněla složitost za tak jednoduchými věcmi. Tady se zurčící pramínky pohybovaly zdánlivě naprosto volně, ale jejich svobodný let a pád netrval dlouho. Vody Trantoru proudily v truchlivě temných rourách, temnými kanály vybudovanými starodávnými inženýry. Bludiště tepen přivádějících čerstvé vody a labyrinty žil kanalizace, které je odváděly, se tu proplétaly jako ve vnitřnostech věčnosti. Tyto tělesné tekutiny planety procházely nespočetnými biliony ledvin a hrdel, smývaly hříchy a sloužily k přípitku na svatbách a křtinách, splachovaly krev zavražděných a zvratky předsmrtných agonií. Proudily dál ve své věčné noci a nikdy nepoznaly čistou, parnou radost jasného a horkého počasí, nikdy se nezbavily dotyku lidské ruky.

Prostě byly uvězněny. Jako on.

Došli až ke katedře matematiky, k výtahu. Dors vyjela šachtou vedle něho. Větřík jí přátelsky čechral vlasy a vypadala přitom moc dobře. Speciálové zaujali ostražitý a strnulý postoj venku.

Stejně jako minulý týden to Hari opět zkusil s jejich kapitánem. „Podívejte, kvůli mně tu skutečně nemusíte nechávat jen tak posedávat tucet lidí…“

„Dovolte mi, abych to posoudil sám, pane akademiku. Buďte tak laskav.“

Hariho takové plýtvání rozčilovalo. Všiml si, jak jeden mladý speciál hltá očima Dors, jejíž unišaty skrývaly a odhalovaly zároveň. Něco ho přinutilo, aby řekl: „No, tak dobře, aspoň bych vám byl vděčný, kdybyste vedl své lidi, aby se koukali, kam skutečně mají.“

Kapitán se na něj překvapeně podíval. Pak mladíka setřel pohledem a vykročil k němu, aby ho pokáral. Hari pocítil záblesk uspokojení. Když vstupovali do jeho pracovny, Dors řekla: „Budu se oblékat méně vyzývavě.“

„Ne, ne, já jsem prostě pitomec. Nesmím se nechat rozčilovat drobnostmi.“

Moc hezky se usmála. „Víš, že se mi to docela líbilo?“

„Skutečně? To, že jsem se choval jako pitomec?“

„Ne, žes mě chránil.“

Již před léty Eto Demerzel Dors určil, aby ho ochraňovala. Hari si uvědomil, že si u ní na tuto roli už zvykl, aniž by si uvědomil, že je v jakémsi hlubokém a nevysloveném rozporu s tím, že je taky žena. Dors byla velice samostatná a spolehlivá, někdy však měla vrtochy a nálady, které se neslučovaly s jejím posláním. Třeba s tím, že je jeho manželka – například.

„Tak já to budu dělat častěji,“ řekl skoro vesele.

Přesto ale pocítil slabý záchvěv viny, že tomu mladému speciálovi způsobil malér. Oni si svou přítomnost zde určitě nevymysleli; to jim nařídil Kleon. Nepochybně by raději úsilím a ctí zachraňovali říše někde jinde.

Zatímco procházeli pod vysokou klenbou vestibulu katedry matematiky, Hari zdravil její členy kývnutím. Dors šla do své pracovny a on spěchal k sobě s pocitem zvířete, které se konečně může zavrtat do své nory. Dopadl do pneukřesla, nevšímal si naléhavých holovzkazů, které visely v prostoru ani ne metr od jeho obličeje.

Smazala je vlna, vytvořená tím, jak přes spojovací elektrostatický portál přišel Jugo Amaryl. Překážející mohutný portál byl dalším plodem Kleonových bezpečnostních opatření. Speciálové nainstalovali mihotavé, zbraně rušící pole všude, kde se jen dalo. Portály po sobě ve vzduchu zanechávaly nepříjemný, ostrý pach ozonu. Další průnik reality pod maskou politiky.

Jugo se zubil od ucha k uchu. „Mám další výsledky.“

„Udělej mi radost a ukaž mi aspoň ty něco pěkného.“

Jugo se posadil na Hariho prostorný, prázdný psací stůl a komíhal jednou nohou. „Dobrá matematika je vždy pěkná a má vždycky pravdu.“

„To jistě. Ale nemusí mít *pravdu* ve smyslu, který jí přikládají obyčejní lidé. Vůbec nic totiž nevypovídá o světě.“

„Když to říkáš, cítím se jako upocený inženýr.“ Hari se usmál. „Přesně to jsi už jednou byl.“

„Ještě mi to připomínej!“

„Nebo by ses raději chtěl potit jako horkolezec?“

Hari objevil Juga náhodou, když před osmi lety přišel na Trantor; on a Dors tehdy prchali před císařskými agenty. Po hodině povídání Hari poznal, že v Jugovi se skrývá necvičený génius na transreprezentační analýzu. Jugo měl talent, mimoděk dokázal každý problém uchopit z té správné strany. Od té doby pracovali spolu. Hari si v duchu poctivě přiznával, že se od Juga naučil víc než on od něho.

„Ha!“ Jugo třikrát tleskl velkými dlaněmi, jak to dělají Dahlané, když chtějí zdůraznit bodrý humor. „Můžeš klidně nadávat na práci pro špinavý, reálný svět, ale já, pokud ji dělám v hezky zařízené kanceláři, ji beru jako ráj.“

„Budu ti jí muset pořádně naložit, jak se obávám.“ Hari si dal pomalu nohy na stůl. Ať to vypadá ležérně, třebaže nemám na nic takového náladu. Jugovi vlastně ten jeho klid závidím.

„Něco s funkcí prvního ministra?“

„Něco horšího. Mám jít zase k císaři.“

„On po tobě hodně touží. To bude zřejmě tím tvým drsným profilem.“

„To mi Dors říká taky. Já spíš myslím, že to bude mým odzbrojujícím úsměvem. No nic – stejně to nevezmu.“

„Ale vezmeš.“

„Jestli mi to ministrování vnutí, odvedu tak špatnou práci, že mi KIeon snad dá padáka.“

Jugo zavrtěl hlavou. „Nedoporučuju. Neúspěšní první ministři jsou obvykle souzeni a popraveni.“

„Že tys zase mluvil s Dors?“

„Ona totiž *je* historička.“

„Jenže my jsme psychohistorici. Hledači předvídatelnosti.“ Hari zoufale rozhodil rukama. „Copak tohle pro nikoho nic neznamená?“

„Jenomže ji nikdo z těch nahoře neviděl fungovat.“

„Taky že neuvidí. Jakmile by se lidi dověděli, že jsme schopni předvídat, už bychom se nikdy nezbavili politiky.“

„Myslíš, že teď se tě netýká?“ řekI Jugo rozvážně.

„Příteli můj milý, tvá nejhorší vlastnost je vždycky mi říkat pravdu tím nejroztomilejším způsobem.“

„Je to lepší než ti ji do hlavy vtloukat. Taky to dýl trvá.“

Hari si vzdychl. „Kdyby v matematice rozhodovaly svaly, byl bys patrně ještě lepší.“

Jugo mávl nad tou představou rukou. „Ty jsi klíč ke všemu. Ty máš nápady.“

„No, a teď tento tvůj zdroj nápadů najednou neví, kudy kam.“

„To přijde.“

„Už nebudu mít možnost dál dělat na psychohistorii!“

„A jako první ministr…“

„To bude ještě horší. Psychohistorie půjde…“

„Nikam. Bez tebe nikam.“

„Nějaký pokrok bude, Jugo. Nejsem tak marnivý, abych věřil, že všechno závisí jenom na mně.“

„Taky že závisí.“

„To je nesmysl! Jsi tu ty, císařská akademie, náš personál.“

„Potřebujeme vedení. Myslicí vedení.“

„Snad tady budu moci pokračovat na částečný úvazek.“

Hari se rozhlédl po prostorné pracovně a pocítil bolest při pomyšlení, že už tu nebude trávit každý den, obklopený přístroji, knihami a přáteli. Jako první ministr dostane nějaký menší palác, ale bude ho považovat za prázdné, výstřední gesto.

Jugo se na něj ironicky usmíval. „První ministr si obvykle nepřivydělává na vedlejší úvazek…“

„Já vím, já vím. Ale snad se najde způsob…“

Úřední holo se rozvinulo necelý metr od jeho hlavy do plné velikosti. Sekretářka katedry znala kód, kterým propouštěla jen velmi naléhavé vzkazy. Hari zmáčkl tlačítko na stole a přicházející obraz získal červený čtvercový rámeček, který signalizoval, že je zapnuta filtrace jeho tváře. „Ano?“

Objevila se Kleonova osobní pobočnice, v červené blůze proti modrému pozadí. „Máte se dostavit," řekla pouze.

„Hm, velká čest pro mě. Kdy?"

Žena mu začala vysvětlovat podrobnosti a Hari si vděčně uvědomil přítomnost obličejového filtru. Pobočnice byla velice suverénní a nechtěl před ní vypadat jako to, čím skutečně byl: roztržitý profesor. Jeho obličejový filtr měl vytvořený zvláštní program ovládající etiketu. Automaticky nasazoval vhodný tělesný jazyk, pózy a gesta, která měla skrýt jeho skutečné pocity.

„Výborně, za dvě hodiny. Budu tam," řekl nakonec a lehce se uklonil. Filtr tento pohyb předá, ale předtím ho přizpůsobí protokolu císařského dvora.

„Aby to čert vzal!" praštil do stolu, když holo zmizelo. „Den je v čudu!"

„Co se děje?"

„Malér. Pokaždé, když jdu ke Kleonovi, je malér."

„Neřek bych. Třeba budeš mít možnost vysvětlit…"

„Já chci, aby mi jen dali pokoj!"

„První ministr…

„Ty bys měl být první ministr! Já si najdu někde místo jako výpočetní technik, změním si jméno…" Hari se zarazil a suše se zasmál. „Ale nedokázal bych asi ani to."

„Hele, musíš se sebrat. Přece nechceš předstoupit před císaře s takovým výrazem."

„Hmmm, to asi ne. No tak fajn – co veselého mi ještě povíš? Jaká je ta dobrá zpráva, o které ses zmínil?"

„Našel jsem jakési starověké modely osobností."

„Skutečně? A není to protizákonné?"

„Je." Usmál se. „Ale zákony někdy nefungují."

„Jsou skutečně starověké? Tak ty bych potřeboval kvůli kalibraci psychohistorických mocenství. Kdybys měl něco z dob rané Říše."

Jugo se rozzářil. „Tyhle jsou *zpřed*-císařského období."

„Před… to není možné."

„Mám je. A neporušené."

„Kdo to je?"

„Prý dost slavné osobnosti, ale nevím, čím se proslavily…"

„Jaký mají status, že jsou nahrané a uložené?"

Jugo pokrčil rameny. „Nemají ani žádné paralelní historické záznamy.“

„Ty záznamy jsou autentické?“

„Asi ano. Jsou ve starém počítačovém jazyku, dost primitivní. Těžko říct.“

„Mohli by to být… simové?“

„Řek bych, že mohli. Možná že jsou vystavění na nahrané subzákladně a nasimovaní trojrozměrně.“

„Můžeš je nahodit na smyslové vnímání?“

„Když na tom ještě popracuju, tak jo. Musím spíchnout ten počítačový jazyk. Sám ví, že je to… ah.“

„Jo, nezákonné. Porušení zákona o vnímání.

„Přesně. Chlapi, od kterých to mám, jsou ze Sarku, dělají tam tu Novou renesanci. Říkají, že se u nich o tyhle zákony už nikdo dávno nestará.“

„Je čas, abychom tedy nahodili několik těch starověkých bloků.

„Provedu,“ Jugo se opět usmál. „Tyhle modely jsou asi vůbec nejstarší, co kdy kdo objevil.“

„A jak jsi…?“ Hari svou otázku raději nedokončil. Jugo měl díky dahlskému původu spousty podivných známostí.

„Chtělo to jen trochu, hm… namazat.“

„Hned jsem si to myslel. Víš co, bude líp, když mi podrobnosti neřekneš.“

„Přesně. Jako první ministr si nesmíš ušpinit ruce.“

„Neříkej mi tak.“

„Jistě, jistě, jsi prostě hostující profesor. Který navíc ještě přijde pozdě k císaři, pokud si nepospíší.“

2.

Když procházel Císařskými zahradami, začal si Hari přát, aby tu s ním byla Dors. Vzpomněl si, s jakým znepokojením tehdy přijala, že upoutal Kleonovu pozornost. „Oni se často zblázní,“ řekla nezúčastněným hlasem. „Šlechta je prostě trhlá, takže císař může být přinejmenším bizarní.“

„Teď přeháníš,“ odpověděl tenkrát.

„Dadrián Šetrný vždycky močil v Císařských zahradách," odpověděla. „Opustil státní záležitosti, kdykoli to na něj přišlo, a ještě se chlubil, že šetří poddaným zbytečné výdaje za zalévání zahrad."

Hari musel potlačit smích, nepochybně už ho pozorují. Začal obdivovat zdobné, vysoké stromy, sestříhané v zašpičatělém stylu tři tisíce let starém, a podařilo se mu přitom nasadit vážný výraz. Dokázal se obdivovat takové přirozené kráse, i přes léta, která strávil pohřbený tady na Trantoru. Pouze zde se bohatství zeleně pnulo vzhůru k planoucímu slunci, jako by k němu natahovalo ruce. Bylo to jediné otevřené místo celé planety a připomnělo mu Helikon, kde vyrůstal.

Býval tak trochu zasněný chlapec v dělnické čtvrti na Helikonu. Práce na polích a v továrnách byla docela snadná, takže při ní snadno mohl přemýšlet a spřádat abstraktní úvahy. Než zkoušky do státní služby změnily jeho život, vypracoval několik prostých pouček číselné teorie, a později ho téměř zdrtilo, když zjistil, že už jsou známé. V noci ležel v posteli a přemýšlel o rovinách a vektorech a snažil se představit si dimenze větší než trojrozměrné, a přitom naslouchal vzdálenému bečení dýmavých draků, kteří sestupovali po úbočích hor hledajíce kořist. Byli produktem nějakého starobylého záměru bioinženýrství, nejspíš k lovu, a proto byli posvátní. Už mnoho let žádného neviděl…

Divoký Helikon – jak po něm toužil. Ale jeho osud byl už dávno zakován do trantorské oceli.

Hari se otočil a pohlédl na speciály, kteří mysleli, že od nich něco chce, a dali se do klusu. „Ne," řekl a vztáhl proti nim ruce, a napadlo ho, že to gesto používá stále častěji. Dokonce i v Císařských zahradách se chovali, jako kdyby vrahem mohl být každý zahradník.

Došel pěšky až sem, třebaže by se do paláce dostal daleko snáze gravliftem, ale zahrady měl nadevšecko rád. Ve vzdáleném oparu se tyčily stromy, vyšlechtěné s pomocí genetického inženýrství tak, aby skrývaly hranice Trantoru. Z celé planety jenom zde bylo možno zažít něco aspoň vzdáleně podobného životu pod širým nebem.

Jak naduté – veškerá stvoření se definují pouze tím, jak jsou umístěna vzhledem k lidstvu.

Jeho audienční střevíce křupaly na štěrku zahrady, když míjel stinné promenády a stoupal po oficiálním schodišti. Za zalesněným

pásmem se najednou zvedl oblak černého kouře. Zpomalil a odhadl vzdálenost na dobrých deset kilometrů. Zjevně nějaká větší nehoda.

Kráčeje mezi vysokým, novopantheonskvm sloupovím, cítil, jak na něj doléhá tíha. Služebníci vybíhali, aby ho pozdravili, speciálové ho teď těsně obklopili a stal se z nich nevelký průvod, který postupoval dlouhými chodbami k audienčnímu sálu. Nashromážděná umělecká díla celých milénií se zde kupila, jako kdyby jim jejich přítomnost pouze tu dávala právo na život.

Na většině tohoto oficiálního umění bylo znát těžkou ruku Říše. Císařství bylo totiž hlavně o minulosti, o stabilitě, a to také určovalo jeho vkus, který oběma dával přednost před krásou. Císařové si oblíbili čisté rovné linie zvedajících se ploch, dokonalé paraboly purpurových fontán, klasické sloupy, opěry a oblouky. Bylo tady množství soch s hrdinskými náměty. Ušlechtilé zraky hleděly do nekonečných dálek. Obrovské bitvy zachycené v klíčových okamžicích, vytvořené ze svítícího kamene a holoidních krystalů.

Všechny byly zcela na svém místě a úplně zbavené jakékoli zneklidňující výzvy. Žádné znepokojující umění zde nechceme, díky. Nic rušivého nebylo rovněž povoleno ani na veřejných prostranstvích Trantoru, která by snad císař mohl navštívit. Tím, že všechnu nepříjemnost a zápach lidského žití odsunula Říše kamsi na okraj, dostala se do své finální fáze, netečnosti.

Harimu však reakce na tuto netečnost připadala horší. Mezi pětadvaceti miliony obydlených světů, které galaxie měla, se objevovalo bezpočet variací, ale všechny jako by vřely pod pokličkou Říše, náplň jejíž vlády už teď tvořilo pouze odmítání.

Zejména mezi těmi, které Hari nazýval „chaotické světy“, se ale objevila sebevědomá avantgarda, snažící se dosáhnout uměleckého naplnění láskou k hrůznému, až šokujícímu a odporně groteskním výměnou za krásné. Používala velkých měřítek, ostrých disproporcí, obdivu k lidským výměškům, iracionálnímu porušování souvislostí.

Oba přístupy však znamenaly nudu. V žádném nebyla jiskřivá radost.

Stěna se rozestoupila a vešli do audienčního sálu. Služebníci zmizeli, speciálové zůstali vzadu. Hari byl najednou sám. Zapotácel se na polštářované podlaze. Barokní přepych na něj pomrkával

z každého výklenku, vyčnívajícího ornamentu a pracně vyřezávaného deštění.

Ticho. Císař pochopitelně nikdy na nikoho nečeká. Ponurá síň pohlcuje ozvěnu, jako kdyby její stěny byly schopny vstřebat cokoliv.

Asi tomu tak skutečně je. Každý císařův rozhovor slyší několik párů uší. Ti, co je odposlouchávají, mohou být i půl galaxie daleko.

Světlo, které se pohybuje. Po praskajícím gravitačním sloupci sestupuje Kleon. „Hari! Mám velkou radost, že jste mohl přijít." Odmítnutí dostavit se na císařovu výzvu byl už tradičně důvod k okamžité popravě, takže Hari stěží potlačil úsměv. „Je to pro mne veliká čest, Sire."

„Jen se posaďte."

Kleon se pohyboval těžce. Povídalo se, že jeho chuť k jídlu, již i tak téměř legendární, začala přesahovat dokonce schopnosti jeho kuchařů a lékařů. „Máme si toho mnoho co říci."

Císaře neustále obklopovala záře, která ho zkrášlovala. Kontrast byl mírný, jen ho zdůrazňoval vůči okolnímu šeru. Zabudovaná čidla sledovala jeho oči a nasvětlovala místo, kam se podíval, opět nenápadně a nepřímo. Jeho pohled tak vydával záři, které si host sotva povšiml, jež však působila na jeho podvědomí a vyvolávala posvátný respekt. Hari o tom věděl, přesto to fungovalo i u něj. Kleon vypadal jako pán a vládce.

„Zdá se, že se nám to někde zadrhlo," řekl Kleon. „Nic, co byste nezvládl, Sire. O tom nepochybuji."

Kleon smutně zavrtěl hlavou. „Nezačínejte i vy s úvahami o mé nezměrné moci. Jisté… živly…" to slovo vyslovil se suchým pohrdáním, „… mají námitky vůči vašemu jmenování."

„Chápu." Hari udržel na tváři netečný výraz, ale srdce mu poskočilo.

„Nemusíte hned trucovat! *Já* vás za svého prvního ministra chci."

„Ano, Sire.

„Ale i přes to, co se o mně obecně soudí, nemám zcela volnost jednání."

„Uvědomuji si, že je mnoho lépe kvalifikovaných…"

„Aspoň si to o sobě myslí."

„…a lépe vyškolených a –“

„A nevědí nic o psychohistorii.“

„Demerzel užitek z psychohistorie značně přehnal.“

„Nesmysl. On mi navrhl vaše jméno.“

„Víte stejně dobře jako já, že byl už unavený, nebyl naprosto v kondici…“

„Jeho úsudek byl po celé desítky let neomylný.“

Kleon Hariho upřeně pozoroval. „Skoro by se zdálo, že se pokoušíte svému jmenování vyhnout.“

„Nikoli, Sire, ale…“

„Někteří mužové – a vlastně ženy rovněž – by byli schopni zabíjet pro daleko méně.“

„A dát se zabít, jakmile toho dosáhnou.“

KIeon se zasmál. „Taky pravda. Někteří první ministři si začnou o sobě myslet kdovíco a začnou intrikovat proti svému císaři – ale těch několik výjimek nás nyní nezajímá.“

Hari si vzpomněl, jak jednou mluvil s Demerzelem, a ten říkal: „Řada krizí již dosáhla takového bodu, že mě zachovávání Tří zákonů robotiky vysloveně paralyzuje.“ Demerzel přestal být schopen rozhodování, protože dobrá rozhodnutí přestala existovat. Každý možný čin někoho poškozoval – a hodně. Demerzel – nejvyšší inteligence, tajný humanoformní robot, tedy musel odejít ze scény. Takže jaká šance mi zbývá? pomyslel si Hari.

„Tak se ujmu té funkce,“ řekl Hari tiše, „bude-li nutno.“

„Oh, nutno je. Bude-li *možno,* chtěl jsi patrně říci. Jisté frakce v Horní radě stojí proti tobě. Chtějí zevrubnou rozpravu…“

Hari zamrkal, docela vyděšeně. „Budu se toho muset účastnit?“

„…a teprve po ní chtějí hlasovat.“

„Neměl jsem tušení, že rada může zasahovat.“

„Přečti si zákony. Takovou moc má. Zvláštní je, že ji obvykle nepoužívá, ale sklání se před nejvyšší moudrostí císaře.“ Suché uchechtnutí. „Tentokrát však nikoli.“

„Pokud by ti to věci usnadnilo, nemusel bych být této diskusi přítomen.“

„Nesmysl! Chci, abys tam byl a postavil se jim.“

„Nemám nejmenšího tušení, jak…“

„Já vyčenichám problémy; ty mi poradí odpovědi. Dělba práce – nic jednoduššího.“

„Tak,“ řekl tehdy sebevědomě Demerzel. „Pokud bude císař věřit, že máš připravené psychohistorické odpovědi, bude tě poslouchat a z tebe bude dobrý první ministr.“ Teď – v tomto vznešeném prostředí – se to Harimu zdálo téměř vyloučeno.

„Musíme se zbavit těch protivníků, nějak je vymanévrovat,“ pravil Demerzel.

„Nemám nejmenší ponětí jak.“

„Pochopitelně že nemáš. Já mám. Ale ty vidíš Císařství a celou jeho historii jako jediný souvislý rozvíjející se svitek. Ty máš teorii.“

Kleon vládl rád a s potěšením. Hari cítil v kostech, že on ne. Jako první ministr bude jediným slovem rozhodovat o osudech milionů. Tato myšlenka pronásledovala i Demerzela.

„Pořád platí Nultý zákon,“ řekl mu Demerzel, když se tenkrát rozcházeli. Ten staví blaho lidstva jako celku nad jednotlivce. První zákon potom zní: *Robot nesmí ublížit lidské bytosti nebo svou nečinností způsobit, že lidské bytosti nastane újma, pokud to není v rozporu s Nultým zákonem.* To je sice správné, ale jak může Hari vykonat dílo, na které ani Demerzel nestačil? Vtom si Hari uvědomil, že už dlouho mlčí, a Kleon čeká. Co by mu měl říct?

„Hmm, a kdo je proti mně?“

„Několik frakcí, za nimiž stojí Betan Lamurk.“

„A co proti mně má?“

K jeho překvapení se císař srdečně rozesmál. „To, že nejste Betan Lamurk.“

„A nemůžete prostě…“

„Radu neuposlechnout? Nabídnout Lamurkovi kompromis? Koupit ho?“

„Nechtěl bych naznačovat, Sire, že byste se měl poddat…“

„Pochopitelně se budu muset poddat, jak to nazýváte. Potíž je v samém Lamurkovi. Jeho cena za to, že vám dovolí být prvním ministrem, může být příliš vysoká.“

„Nějaké významné místo?“

„To taky, a navíc nějaké pozemky, možná celá jedna zóna.“ Dát jednu celou galaktickou zónu jedinému člověku…

„Vysoká cena.“

Kleon si povzdychl. „Jenže dnes už nejsme tak bohatí. Za panování Zenona Zuřivého se celé zóny měnily za pouhá místa v radě."

„Vaši přívrženci – royalisté, nemohli by Lamurka vymanévrovat?"

„Musíte skutečně studovat daleko víc současnou politiku, milý Seldone. Předpokládám, že jste se tak ponořil do historie, že vám všechno současné připadá trochu triviální."

Pokud jsem se někam ponořil, pomyslel si Hari, pak do matematiky. Veškerou historii, kterou potřeboval, dodávala Dors nebo Jugo. „To učiním. Takže royalisté…"

„Ztratili podporu Dahlanů, takže nemohou vytvořit většinovou koalici."

„Copak jsou Dahlané tak mocní?"

„Mají argumenty velice populární u širokého publika plus je jich mnoho."

„To jsem nevěděl, že jsou tak silní. Můj asistent Jugo…"

„Vím, taky Dahlan. Pozor na něj!"

Hari zamrkal. „Jugo je přesvědčený Dahlan, to je pravda. Ale je loajální a skvělý intuitivní matematik. Ale jak jste…"

„Obvyklá prověrka okolí." KIeon nad tím mávl rukou. „Člověk musí o svém prvním ministrovi pár věcí vědět předem."

Harimu se vůbec nelíbilo být pod císařským mikroskopem, ale nepohnul ani svalem ve tváři. „Jugo je mi oddán."

„Já znám ten příběh, jak jste ho vyzdvihl z nucených prací a obešel kádrováky státní služby. To bylo od vás šlechetné. Ale nesmím přehlížet skutečnost, že Dahlané mají spousty nadšených posluchačů pro své horečnaté výlevy. Vyhrožují, že změní zastoupení sektorů v Horní radě, dokonce i v Dolní radě. Takže…" Kleon zvedl ukazovák, „…velký pozor na něj!"

„Ano, Sire." Kleon se pěkně rozehřál kvůli ničemu, pokud šlo o Juga tedy určitě, ale nemělo smysl se hádat.

„Budete muset být aspoň tak obezřelý jako císařova žena během tohoto, hm, přechodného období."

Hari si vzpomněl na starobylé úsloví, že císařova žena (nebo ženy, podle příslušného historického období) musí mít hlavně vždy čisté sukně, bez ohledu na množství bláta, kterým kráčí. Toto úsloví se

užívalo i tehdy, byl-li císař homosexuální nebo na císařském trůně seděla přímo žena. „Ano, Sire. Hmm, přechodného…?“

Kleon odvrátil roztržitě zrak k vysokým, stínícím uměleckým výtvorům, které se tyčily kolem nich. To už Hari poznal, že právě uslyšel hlavní důvod, proč sem byl pozván. „Vaše jmenování ještě chvíli potrvá, než se Horní rada umoudří. Takže sice budu vaši radu vyhledávat…“

„Ale nedostanu žádnou moc.“

„Nu, ano.“

Hari necítil žádné zklamání.

„Mohu tedy dál pracovat na Streelingu?“

„Zdá se mně, že by bylo zatím nepatřičné, kdybyste přesídlil sem.“

„Výborně. A ještě jsem chtěl s vámi promluvit o těch speciálech…“

„Ti s vámi musí zůstat. Trantor je daleko nebezpečnější, než si profesoři vůbec dokážou představit.“

Hari si povzdychl. „Ano, Sire.“

Kleon se posadil, jeho pneukřeslo se kolem něj umně poskládalo. „Rád bych znal váš názor a radu na Renegátum.“

„Renegátum?“

Teprve nyní spatřil Hari v Kleonově tváři výraz překvapení. „Vy ten případ nesledujete? Vždyť je toho všude plno.“

„Jsem tak trochu mimo hlavní proud, Sire.“

„Renegátum – společnost odpadlíků. Vraždí a ničí.“

„Kvůli čemu?

„Pro radost z ničení!“ – Kleon pleskl hněvivě do křesla a to ho začalo masírovat, což byla zřejmě naprogramovaná odezva. „Naposledy demonstrovala pohrdání společností jedna jejich členka, nějaká Kutonin. Vtrhla do Císařské galerie a hořákem roztavila umělecká díla, stará několik milénií, a přitom navíc zabila dva hlídače. Potom se klidně dala zatknout strážníky, kteří se tam dostavili.“

„Dáte ji popravit?“

„Samozřejmě. Soud už – docela rychle – rozhodl o její vině. Ostatně, doznala se.“

„Brzo?“

„Okamžitě.“ Doznání za taktní dopomoci imperiálů byla pověstná. Zlomit tělo bylo snadné; imperiálové dokázali stejně snadno zlomit i ducha obviněného.

„Takže rozsudek můžete potvrdit jako velezradu Říše?“

„Och ano, je tu ten starý zákon o pobuřujícím vandalismu.“

„Připouští trest smrti a libovolné mimořádné mučení.“

„Smrt tady ale nestačí! Ne pro zločiny, které páchá Renegátum. Takže se obracím na svého psychohistorika.“

„Vy ode mne chcete, abych…?“

„Potřebuju jenom nápad. Ti lidé *říkají*, že to dělají, aby zničili existující řád a takové věci, pochopitelně. Ale dostává se jim celoplanetární publicity, jejich jména zná každý jako ničitele tradicemi posvěceného umění. A tak tedy umírají slavní. Psychoanalytikové říkají, že v tom je jejich pravá motivace. Můžu je pozabíjet, ale jim je to jedno.“

„Hmm,“ řekl Hari rozpačitě. Moc dobře věděl, že takové lidi nikdy nedokáže pochopit.

„Potřebuju jen nápad. Něco psychohistorického.“

Hariho ten problém sice zaujal, ale nic ho nenapadalo. Kdysi dávno se naučil záměrně se nesoustřeďovat na bezprostředně palčivou otázku a nechával na svém podvědomí, aby našlo přístup. Pokusil se získat čas. „Viděl jste ten kouř za zahradami, Sire?“

„Hm? Ne.“ Kleon dal rychle rukou signál neviditelným očím a vzdálená stěna se rozsvítila. Objevilo se kompletní holo zahrad a vyplnilo prostor. Mastný černý oblak se zvětšil. Plazil se jako had vzhůru k šedivému nebi.

Tichý, neutrální hlas promluvil někde ze středu toho celého. „Porucha a následující vzpoura mechanikálů vyvolala politováníhodné narušení domácího řádu.“

„Tiktaci se zase někde vzbouřili?“

O tom už Hari něco slyšel. Kleon vstal a obešel holo. „Ano, další palčivá záhada. Poslední dobou se mechanikálové z nějakého důvodu nechovají, jak by měli. Podívejte! Kolik úrovní hoří?“

„Dvanáct je v jednom plameni,“ odpověděl strojený hlas. „Císařské analytické středisko odhaduje počet mrtvých na čtyři sta třicet sedm s rozdílem plus minus osmdesát čtyři.“

„Imperiální ztráty?“ chtěl vědět Kleon.

„Zanedbatelné. Pouze několik císařských vojáků zraněno při zatlačování mechanikálů.“

„No, to nic. To je drobnost.“ Kleon sledoval, jak stěna najíždí na velký detail. Objevila se kouřící jáma. Po stranách, jako žhoucí pišingr, se žárem kroutila jednotlivá patra. Mezi elektrickými zesilovači vystřelovaly jiskry. Prasklá potrubí zalévala plameny, ale bez účinku.

Pak velký celek zabíraný z oběžné dráhy. Program umožňoval císaři celkový pohled a předváděl své schopnosti. Hari odhadoval, že moc příležitostí k tomu asi neměl. Kleonův přídomek Klidný byl odpovídající, nad většinou věcí, které ostatní lidi vzrušovaly, se tvářil unuděně.

Z kosmu byly Císařské zahrady pouhou plochou tmavé zeleně – spíše její ploškou – mezi šedivými a hnědými střechami a střešními zemědělskými plochami. Černé sluneční kolektory a leštěná ocel od pólu k pólu. Ledové čepičky se už před mnoha věky rozpustily a moře byla svedena do podzemních cisteren.

Trantor musel živit čtyřicet miliard lidí, žijících v jediném celosvětovém městě, které bylo jen na několika místech méně než půl kilometru hluboké. Natěsnané, chráněné miliardy si již dávno zvykly na recyklovaný vzduch a blízký horizont a spíše se bály otevřeného prostoru vzdálenějšího než jedna cesta výtahem.

Záběr se opět zaostřil na kouřící jámu. Hari uviděl drobné figurky, které se vrhaly vstříc smrti v hlubině, aby unikly plamenům. *Stovky mrtvých…* Cítil, jak se mu zvedá žaludek. V přeplněných kotcích lidstva si taková neštěstí vybírala děsivou daň.

Ale přesto, počítal Hari v duchu, v celoplanetárním průměru je to pouhá stovka lidí na čtvereční kilometr. Lidé se mačkají v oblíbenějších sektorech, protože chtějí, ne že by museli. Teď, když moře napumpovali pod zem, bylo dost místa na ohromné automatizované továrny, hlubinné doly a rozsáhlé pěstírny, kde rostly základní zemědělské produkty, při nichž již téměř nebylo zapotřebí přímé lidské práce. Tyto namáhavé úkony dělali tiktaci. A ti nyní vnášeli zmatek do složitého soukolí, které se jmenovalo Trantor, a Kleon supěl hněvem, když viděl, jak se katastrofa šíří a svými nenasytnými zuby požírá celé úrovně.

Další figurky se třepaly v oranžových plamenech. Hari musel sám sobě připomenout, že to jsou *lidé*, nikoli statistika. Žluč najednou ucítil až v hrdle. Být vůdcem bude znamenat, že se někdy bude muset odvrátit od utrpení. Dokáže to?

„Další hádanka, můj milý Seldone," řekl náhle Kleon. „Proč tiktaci najednou vyvolávají tak rozsáhlé nepokoje, jak mi neustále říkají moji poradci? Co?"

„Já ne –"

„*Musíte* mít pro to nějaké psychohistorické vysvětlení!"

„Tyhle detailní jevy jsou tak trochu mimo…"

„Tak na tom dělejte! Zjistěte mi to!"

„Hmm, ano. Jistě, Sire."

Hari byl natolik chytrý, že nechal Kleona bezcílně přecházet sálem a mračit se na scény masakru, velké přes celou stěnu, a neřekl ani slovo. Možná je císař tak klidný, protože už zažil celou řadu pohrom. Dokonce i jejich otřesné zakrývání. Napadlo ho něco, po čem vystřízlivěl: Stane se totéž i naivnímu Hari Seldonovi? Kleon už měl zřejmě svůj vlastní způsob, jak zvládat katastrofy, protože po několika chvílích mávl rukou a scéna zmizela. Sál se naplnil příjemnou hudbou a světlo zesílilo. Služebníci se zahemžili a přinášeli mísy a podnosy s chuťovkami. Nějaký člověk se objevil Harimu po boku a nabídl mu stim. Hari jenom mávl rukou. Náhlá změna nálady mu stačila sama o sobě. Pro císařský dvůr to zřejmě byla běžná věc.

Již po několik minut cítil, že mu v hlavě sedí jakási myšlenka, a v této nastalé chvíli klidu se jí konečně mohl věnovat. Když si Kleon bral stim, váhavě spustil: „Když dovolíte, Sire…?"

„Ano? Taky si dáte?"

„Ne, Sire, napadlo mě něco o té Kutonin a Renegátu."

„Och, na to raději ani nemyslit…"

„Co kdybyste jejich totožnost úplně eliminoval?"

Kleonova ruka se stimem se zastavila na půli cesty k nosu. „Jak?"

„Jsou ochotni umírat, jen pokud poutají pozornost. Asi se domnívají, že budou slavní, a tak budou žít věčně. Vezměte jim tuto představu. Zakažte, aby byla uveřejňována jejich skutečná jména. Ať je v médiích a oficiálních dokumentech nazývají urážlivými přezdívkami."

Kleon se zamračil. „Nějaká jiná jména?“

„Ať té ženě – Kutonin, v médiích důsledně říkají Neznámá debilka. Dalšímu třeba Jiný debil – nebo ať je číslují. Vydejte císařský výnos, kterým se zakáže nazývat je jinak. Tak zmizí z dějin ona i ostatní – jako osobnosti. Žádná sláva nebude.“

Kleon se rozzářil. „Tomu říkám nápad. Zkusím to. Nejenže je zbavím života, zbavím je také jejich *já.*“

Hari se letmo usmál, když Kleon dával pobočníkovi příkazy k vydání císařského ediktu. Hari doufal, že to bude fungovat; kromě toho se mu podařilo odvrátit pozornost. Kleon si totiž vůbec nevšiml, že jeho nápad nemá nic společného s psychohistorií.

S potěšením si teď vzal chuťovku. Byla překvapivě dobrá. Kleon mu pokynul. „Pane první ministře, chci vás seznámit s několika lidmi. Mohou být užiteční, dokonce i matematikovi.“

„Bude mi ctí.“ Dors ho naučila několika zdvořilostním frázím, které měl říkat, když ho nic jiného nenapadne, a tak s jednou nyní vyrukoval. „Cokoli bude moci posloužit zájmům lidu…“

„Ach, ano, lid,“ zavrčel Kleon. „*Hodně* jsem o něm slyšel.“

Hari si uvědomil, že Kleon celý život naslouchá pouze připraveným, předvídatelným projevům. „Chtěl jsem říci, Sire…“

„Připomíná mi to průzkum veřejného mínění provedený trantorskými specialisty.“ Kleon si vzal chuťovku od ženy, která mu sahala sotva po pás. „Otázka: Čemu připisujete nevědomost a apatií trantorských mas? A nejčastější odpověď: Nevím a nezajímá mne to.“

Teprve až se Kleon rozesmál, Hari pochopil, že to byl vtip.

3.

Vzbudil se a v hlavě se mu začaly překotně honit myšlenky. Hari se naučil ležet bez hnutí, tváří dolů v nadýchané síti e-pole, jež mu udržovala krk a hlavu v optimální poloze vzhledem k páteři… nechával se unášet… a nechával poletující nápady narážet o sebe, spojovat se a zase se dělit.

Ten trik se naučil, když pracoval na diplomové práci. V noci vykonalo jeho podvědomí tolik práce, že by ráno mohl být hotov,

kdyby mu byl pouze naslouchal. Ale byly to jemné náznaky, které zachytil nejlíp v křehkém tkanivu polospánku.

Náhle se posadil a udělal si tři rychlé poznámky do bloku na nočním stolku. Čmáranici okamžitě převezme jeho primární počítač a později mu ji v kanceláři připomene.

„Brrrr," řekla Dors a protáhla se. „Intelekt je již vzhůru?"

„Hm," řekl a hleděl do prázdna.

„Co je? Před snídaní je přece čas těla."

„Co bys řekla tomuhle nápadu. Předpokládejme, že…"

„Nemám teď, pane profesore a akademiku, chuť na vědeckou rozpravu."

Hari se probral. Dors odhodila pokrývku a on obdivoval její dlouhé a štíhlé nohy. Byla postavena pro sílu a rychlost, ale tyto kvality se spojily do příjemné souhry ploch a křivek, pružných na dotek, poddajných a přece pevných. Cítil, že jeho přemýšlivá nálada je pryč a má chuť na – „Ano, je čas těla. Máš prostě chuť na něco jiného."

„Člověk se může spolehnout, že vědec vždycky najde správné pojmenování."

Ve vlahé, zprvu ještě ospalé potyčce, která následovala, byl smích, pak náhle probuzená vášeň, a to nejlepší ze všeho, žádný čas k přemýšlení. Věděl, že přesně to potřebuje po napětí včerejška, a Dors to věděla ještě líp.

Vynořil se z vaporia do vůně kaffu a snídaně, kterou podával autoservant. Po protější stěně přebíhaly zprávy a jemu se dařilo nevšímat si jich. Dors vyšla z vaporia, prohrábla si vlasy a pozorně se zahleděla na stěnu. „Vypadá to na další zádrhel v Horní radě," řekla. „Odložili obvyklé rituální hledání finančních prostředků ve prospěch rozpravy o suverenitě jednotlivých sektorů. Jestli Dahlané…"

„Přestaň s tím, dokud nenaberu nějaké kalorie."

„Ale tohle jsou věci, které musíš sledovat!"

„Ne, pokud nebudu vyloženě muset."

„Víš, že nechci, aby ses pouštěl do něčeho nebezpečného, ale nevěnovat pozornost tomuhle je bláznovství."

„Samé manévrování, kdo bude nahoře a kdo spadne dolů – prosím tě, ušetři mě toho. Faktům dokážu čelit, ale…"

„Tak ty máš rád fakta?"

„Pochopitelně."

„I když jsou brutální.“

„Někdy jsou to jediné, co máme.“ Chvíli přemýšlel a pak jí stiskl ruku. „Fakta a lásku.“

„Láska je taky fakt.“

„Pro mne rozhodně. Ale neutuchající popularita milostných romancí dává tušit, že pro většinu lidí to není fakt, nýbrž cíl.“

„To je ovšem pouhá hypotéza, jak říkáte vy matematici.“

„Souhlasím. Přesně vzato, je to domněnka.“

„Chraňme se přílišné přesnosti.“

Prudce ji chytil do náručí, dal ruce pod zadek a s jistým úsilím, které se pokoušel zakrýt, ji nazvedl. „Ale tohle je – taky fakt.“

„No ne, no ne.“ Prudce ho políbila. „Tenhle chlap tedy není jen samé přemýšlení.“

Zatímco žvýkal snídani, poddal se svůdnému, multismyslovému zpravodajství. Vyrůstal na farmě a měl rád bohaté snídaně. Dors se v jídle omezovala; jejími dvěma božstvy bylo cvičení a Hari Seldon. Jak říkávala, tím prvním si prý uchovává sílu pro to druhé. Přepnul si svou půlku stěny na nekonečně jemné pohyby burzy, což pro něj byl lepší ukazatel stavu Trantoru než celá rétorika Horní rady.

Jako matematik rád sledoval detaily. Ale asi po pěti minutách zpráv praštil rukou do stolu, zcela vyveden z míry.

„Ti lidi ztratili zdravý rozum. Žádný první ministr je neochrání před jejich hloupostí.“

„Mě se týká jen to, jak tě ochránit před nimi.“

Hari vypnul své holo a díval se na její 3D, ukazovalo rozložení frakcí v Horní radě. Rudé čáry spojovaly jednotlivá seskupení s možnými spojenci v Dolní radě a vytvářely jakési zmatené klubko hadů. „Myslíš, že by mi to první ministrování mohlo vyjít?“

„Mohlo by.“

„Ale oni mají naprostou pravdu – nemám žádnou kvalifikaci.“

„A Kleon má?“

„On k tomu byl vychováván.“

„Teď uhýbáš.“

„Tak tedy uhýbám.“ Hari dojedl řízek a pustil se do vaječného suflé. Nechal po celou noc zapnutý e-stim, aby se mu zlepšil svalový tonus, a teď měl hlad. A kromě toho existovala i ta příjemná skutečnost, že Dors považovala sex za atletický výkon.

„Myslím, že tvoje současná strategie je nejlepší," řekla zamyšleně. „Zůstaň matematikem a udržuj si lehce odtažitý odstup od těch šarvátek."

„Přesně tak. A navíc: nikdo nezavraždí chlapíka, který nemá žádnou moc."

„Ale mohou ‚vymazat' takové, kteří se postaví do cesty *jejich* moci."

Hari na tyhle věci nechtěl tak brzy po ránu myslet. Nabral si bohatě suflé. Mezi chutěmi speciálně navrženými, aby uspokojovaly jeho záliby, bylo snadné zapomenout, že manufaktury vyrobily jejich jídlo z odpadu. Tato vejce nikdy nepoznala útroby ptáka. Maso se objevovalo bez kůže, kostí, šlach a tuku. Mrkev už byla produkována bez nati. Nutrimanfaky byly přesně nastaveny na produkci chutí, dovedly vyrobit skoro všechno, kromě vypěstování skutečné, rostlé mrkve. Menší problém, zda jeho suflé chutná jako skutečné, připravené dobrým mistrem-kuchařem, nemělo žádný význam ve srovnání se skutečností, že mu chutná – byl tedy jediným publikem, na kterém záleží.

Uvědomil si, že mu Dors už chvíli vypráví o intrikách Horní rady a že nevnímá jediné slovo. Dávala mu rady, jak vycházet s nezbytnými lidmi od novin, jak přijímat návštěvy a všechno. Každý dnes přece…

Hari dojedl, dal si ještě kaff a cítil, že se může vydat do světa jako obyčejný matematik a ne jako ministr. „Ty mi připomínáš jednu hádanku mé matky. Uměla bys rozesmát Pánaboha?"

Dors se zatvářila překvapeně, vytržena ze soustředěného proudu myšlenek. „Jak to… jo, to má být vtip?"

„Ne? Když chceš rozesmát Pánaboha, tak mu řekni o svých plánech."

Docela nenuceně se tomu zasmála.

Před bytem se k nim opět připojili speciálové, které Hari považoval za zbytečné; Dors mu naprosto stačila. Ale to by těžko vysvětloval úředníkům Říše. V přízemí i v patrech nad nimi byli další speciálové, ochranná stěna již byla naplno rozvinutá. Hari zamával přátelům, které zahlédl cestou přes univerzitní areál, ale přítomnost speciálů je držela na vzdálenost, přes niž se nedalo mluvit.

Na katedře matematiky toho měl spousty k vyřizování, ale dal na svůj instinkt a pustil si nejprve počítač. Rychle vyvolal myšlenky ze zápisníku na nočním stolku a zahleděl se na ně a něco si čmáral ve vzduchu. Skoro přes hodinu míchal symboly jako polévku.

Když mu ještě nebylo ani dvacet, přísné školení ho přivedlo k názoru, že matematika je pouhá radost ze hry s titěrnostmi, *poznávání věcí*, něco jako inteligentnější sbírání mincí. Člověk se naučí pár vztahů a pouček a dává si je dohromady.

Jenom pomalu chápal struktury, klenoucí se nad každou z disciplín. Velké oblouky spojující možnosti topologie infinitezimálními složitostmi diferenciálů či plahočení teorie čísel směrem k pohyblivým pískům matematické analýzy. Až teprve potom uviděl matematiku jako krajinu, místo, kde může mysl putovat a hledat.

Aby se dostal přes tyto obrovské prostory, pracoval v čase své mysli – v dlouhých úsecích nepřetržitého toku času, kdy se soustřeďoval výhradně na problémy, konzervoval je jako mouchy, zatavené v jantaru bezčasí, obracel je ve světle svého vnitřního reflektoru sem a tam, dokud nevydaly svá tajemství.

Telefony, lidé, politika – pronikali k němu v reálném čase, rušili sled myšlenek a ničili čas myšlení. – Obvykle nařizoval Dors anebo Jugovi, aby k němu po celé dopoledne vůbec nikoho nepouštěli.

Jenže dnes Jugo sám porušil jeho soustředění. „Jen na moment," řekl a proklouzl praskajícím polem dveří. „Ten článek je dobrej?"

S Jugem vymysleli přijatelné maskování psychohistorických projektů. Pravidelně publikovali výzkumy v oblasti nelineární analýzy „sociálních nuggetů a uzlů", což byl podobor s ctihodnou a nudnou minulostí. Jejich analýzy se vztahovaly na podskupiny a frakce Trantoru a příležitostně i na jiné světy.

Tento výzkum byl ve skutečnosti užitečný i pro psychohistorii, vytvářel podmnožinu rovnic, kterým Jugo tvrdohlavě říkal „Seldonovy rovnice". Hariho už ten název dávno přestal štvát, i když by si byl rád zachoval od této teorie osobní odstup.

Třebaže obyčejně nestrávil jedinou bdělou hodinu svých dní aniž by si nevzpomněl na psychohistorii, nechtěl se stát šablonou pro své vlastní vidění světa. Nic, co je obsaženo v konkrétní osobnosti, nemá naději popsat hordy světců a darebáků, naplňujících dějiny lidstva. Člověk prostě musí mít co největší možný rozhled.

„Podívej," řekl Jugo a vyvolal na Hariho holo zářící čáry a symboly. „Mám tu celou analýzu dahlské krize. Všechno již úhledně srovnáno, že ano?"

„Hm, a co je to ‚dahlská krize'?"

Jugovo překvapení bylo nelíčené. „Nemáme zastoupení."

„Ty přece žiješ na Streelingu."

„Jednou Dahlan vždycky Dahlan, jako ty z toho Helikalu."

„Z Helikonu. Vy tedy nemáte dost zástupců v Dolní radě?"

„V Horní taky ne!"

„Zákony připouštějí…"

„Ty už jsou dávno překonané."

„Dahlané mají mít úměrné zastoupení…"

„A naši sousedé Ratannanahové a Quipové proti nám intrikují."

„Jak to?"

„V ostatních sektorech je spousta Dahlanů. Ti taky nemají zastoupení."

„Ty přece mluvíš za náš streelinský…"

„Podívej, Hari, ty jsi Helikál. A tomuhle nerozumíš. Spousty sektorů jsou jenom noclehárny. Dahl, to jsou hlavně *lidé.*"

„Zákony určují pravidla pro existenci oddělených subkultur, etnik…"

„Takhle už to nefunguje."

Z úhlu Jugovy brady Hari poznal, že pro něj tohle není předmět akademické debaty. O zvolna narůstající ústavní krizi však přece jen něco věděl. Zákony udržovaly rovnováhu po tisíciletí, ale pouze tím, že se inovovaly a upravovaly. To se nyní zdálo nadále nemožné. „Na tom se asi shodneme. A jak se náš výzkum vztahuje k Dahlu?"

„Udělal jsem analýzu sociofaktorů a…"

Jugo měl intuitivní pochopení pro nelineární rovnice. Bylo přímo potěšením sledovat, jak jeho velké ruce řežou vzduch a sekají a drtí námitky na kaši. A jeho výpočty byly dobré, třebaže trochu zjednodušené.

Nuggety a uzly už dávno nepoutaly žádnou velkou pozornost. Kvůli nim byl považován v matematice za odepsaného, kdysi slibného mladého muže, který nedosáhl svých skutečných možností. To Harimu dokonale vyhovovalo. Někteří kolegové-matematici sice od-

hadovali, že jádro jeho skutečného díla nebylo publikováno, ale s těmi vlídně podiskutoval a nic určitého jim neřekl ani nepotvrdil.

„… takže na Dahlu vzniká tlakový nugget, to se vsaď," končil Jugo.

„To je jasné, tady to holo to zřetelně ukazuje."

„Jistěže – ale já jsem dokázal, že je to správné."

Hari nepohnul ani svalem ve tváři; Jugo tím byl skutečně posedlý. „Prokázal jsi jeden z faktorů. Ale v uzlových rovnicích je takových mnohem víc."

„To jistě, ale každý přece ví…"

„To, co každý ví, není třeba dokazovat. Pokud to není špatně."

Na Jugově tváři se objevila bouře pocitů: překvapení, rozpaky, hněv, bolest, zmatek. „Ty nepodpoříš Dahl, Hari?"

„Ale jistěže podpořím." Pravda ovšem je, myslel si Hari, že je mi to jedno. Jenže říct to přímo by bylo příliš bezohledné, a Jugo vypadá ublíženě. „Podívej, ten článek je dobrý. Publikuj to."

„Ty tři základní uzlové rovnice jsou tvé."

„To nemusí nikdo vědět."

„Jistě, jako dřív. Ale tvé jméno se v článku stejně objeví." Harihо cosi v duchu podrážděnо, ale poznal, že nejsprávnější v této chvíli bude dodat Jugovi sebedůvěru. „Když to tak budeš chtít."

Jugo se zabral do detailů publikace a Hari nechal oči těkat po rovnicích. Členy vyjadřující modely trantorské demokracie, tabulky hodnot pro společenské tlaky, celý matematický aparát. Poněkud neobratné. Ale pro ty, co měli – a právem – podezření, že své skutečné výsledky skrývá, to bylo přesně ono – nepřímé ujištění, že o nic nejde.

Hari si povzdychl. Dahl vyvolával politické tření. Dahlané na Trantoru kopírovali kulturu Dahlské galaktické zóny. Vlastně každá mocná zóna měla na Trantoru svůj sektor kvůli zajištění vlivu a možnosti vyvíjet nátlak.

Ale Dahl byl pro měřítko, ve kterém hodlal vést svůj výzkum, nepodstatný – příliš jednoduchý, dokonce triviální. Uzlové rovnice, které zobrazovaly zastoupení v Horní radě, byly zjednodušené tvary pro daleko horší záhady Trantoru.

Celého Trantoru – jediného vířivého světa, zarážejícího už svou velikostí, složitými spojeními, bezvýznamnými shodami, náhodnými

souběhy, citlivými závislostmi. Hariho rovnice byly pro tuto skořepinu, v níž žilo na čtyřicet miliard neklidných duší, pořád ještě hodně nepřesné.

A Císařství bylo ještě daleko horší.

Lidé, postavení tváří v tvář šílené složitosti, mají tendenci dojít pouze na svou saturační úroveň. Zvládnou jednoduché souvislosti, místní vazby a hrubé odhady. S tím žijí, dokud nenarazí na zeď složitosti příliš tlustou a vysokou a nepochopitelnou.

Zde se zarazí. Shánějí drby, rady, trápí se… a nakonec riskují. Císařství o pětadvaceti milionech světů bylo problémem větším než pochopení zbytku vesmíru – protože galaxie mimo něj neměly lidské obyvatelstvo. Slepý a náhodný pohyb hvězd a plynů byly dětskými hračkami ve srovnání se spletitými drahami lidských myslí.

Někdy ho to děsilo. Už sám Trantor stačil – 800 sektorů a čtyřicet miliard. Co s Císařstvím o pětadvaceti milionech planet s průměrným počtem čtyři miliardy duší? Sto trilionů lidí!

Světy se spolu stýkaly skrze úzké průchody červích děr, které aspoň zjednodušovaly některé ekonomické problémy. – Ale těmito červími děrami putovala rychlostí světla kultura, nehmotné informace, míhající se galaxií v destabilizujících vlnách. Farmář na Oskatúnu se dověděl, že na druhé straně galaxie padlo nějaké vévodství, za pár hodin potom, co krev na podlaze paláce začala teprve hnědnout.

Jak to všechno sloučit?

Jistě, Říše sahala za obzor komplexnosti jakékoli osoby nebo počítače. Pouze soustavy rovnic, které se nepokoušely vysledovat každý detail, mohly mít nějakou poznávací platnost.

Což znamená, že jedinec je v měřítku studovaných událostí ničím. Dokonce i milion hraje asi stejnou roli jako jediná dešťová kapka dopadnuvší na hladinu jezera.

Hari náhle pocítil ještě větší radost, že psychohistorii utajil. Jak by asi lidé reagovali, kdyby věděli, že si myslí, že na nich nezáleží?

„Hari? Hari?“

Opět se ponořil do svých myšlenek. Jugo byl ještě u něj v pracovně. „Promiň, jenom mě něco napadlo.“

„Schůze katedry.“

„Cože?“

„Sám jsi ji na dnes svolal.“

„Ale to snad ne.“ Už byl v polovině výpočtů.

„Nemůžeme to… odložit?“

„Celou katedru? Už čekají.“

Hari poslušně následoval Juga do zasedací místnosti. Tři tradiční patra již byla obsazena. – Kleonova přízeň pozdvihla prestiž katedry, již tak dost vysokou, že byla asi – ale jak se to dá vlastně změřit? – nejlepší na Trantoru. Měla specialisty v desítkách a stovkách oborů, dokonce v oblastech, o nichž měl Hari jen matné povědomí.

Zaujal své místo uprostřed nejvyššího patra, v přesném středu sálu. Matematikové milují geometrii, která odráží realitu, takže řádní profesoři seděli na kruhovém zvýšeném pódiu v pneukřeslech s mohutnými opěrkami.

Větší kruh kolem nich, o pár stupňů nižší, zaujímali mimořádní profesoři a docenti – ti, kteří sice již měli definitivu, ale nicméně stále ještě byli kdesi uprostřed své kariéry. I ti seděli v pohodlných křeslech, ale bez zabudovaných výpočetních a holografických funkcí.

Pod nimi, téměř na úrovni podlahy, seděli smluvní profesoři na obyčejných židlích pevné konstrukce. Ten nejstarší seděl nejblíže středu místnosti. Po obvodu byly obyčejné lavice, úplně bez možnosti napojení na počítače, pro asistenty a lektory. Tam zůstal sedět zamračený Jugo, očividně si myslel, že sem nepatří.

Hari si vždycky myslel, že je buď ostudné, nebo legrační – to podle momentální nálady – že jeden z nejproduktivnějších členů katedry má tak zanedbatelné postavení. To byla cena za uchování psychohistorie v tajnosti. Trápení, které tím Jugovi působil, se pokoušel kompenzovat tím, že mu přidělil pěknou pracovnu a celou řadu vedlejších výhod. Jugovi, zdálo se, bylo jeho postavení lhostejné, neboť i tak se dostal hodně vysoko. A dosáhl toho vlastně bez zkoušek do státní služby.

Dnes Hariho napadlo, že provede drobnou zlomyslnost. „Díky, kolegové, za vaši účast. Na programu máme spousty administrativních záležitostí. Jugo?“

Všeobecný nepokoj. Jugo vykulil oči, ale rychle povstal a vykročil k řečnickému pultu.

Hari vždycky nechával schůzím předsedat někoho jiného, třebaže takového člověka sám vybral a uložil mu, které body programu má probrat, a určil i hodinu konání schůze. Věděl, že ho mnozí pova-

žují za silnou osobnost pouze proto, že si myslí, že je do hloubky obeznámen s celým výzkumným programem katedry.

To je základní chyba, kterou se zaměňuje znalost a řízení. Už dávno přišel na to, že pokud předsedal, nesetkával se téměř s nesouhlasem. Aby vyvolal otevřenou diskusi, musel si sám sednout někam dozadu, dělat si poznámky a vstupovat do jednání pouze v klíčových momentech.

Před pár lety se mu Jugo divil, proč to dělá, a Hari ho odbyl. „Já nejsem vůdce," řekl. Jugo se na něj podivně podíval, jako kdyby mu chtěl říct: *Mě neoblafneš, nemysli si.*

Hari se usmál sám pro sebe. Někteří z řádných profesorů kolem něco mumlali a vrhali kradmé pohledy. Jugo se vrhl na program; mluvil rychle a jasným, zřetelným hlasem.

Hari se opřel v křesle a pozoroval nespokojenost na tvářích svých ctěných kolegů. Někteří krčili nos nad Jugovou širokou výslovností. Jeden se naklonil a zašeptal druhému *Dahlan! a* dostal odpověď *Šplhoun!*

Nejvyšší čas, abych jim „vyprášil botky", jak říkával táta. Ale Jugo aspoň ochutná, jaké to je řídit katedru.

Když se to uváží, být prvním ministrem je asi horší. A stejně budu potřebovat zástupce…

4.

„Měli bychom už pomalu jít," řekl Hari a škrábal si něco do bloku.

„Proč? Recepce ještě dlouho nezačne." Uhlazovala velice pečlivě šaty a kriticky si je prohlížela.

„Chtěl bych si s tebou cestou promluvit."

„Recepce je v sektoru Dahviti."

„Tos mě potěšila."

Usilovně se snažila nasoukat do šatů. „Tuhle módu nemůžu vystát."

„Tak si vem něco jiného."

„Dnes je tvé první vystoupení na úrovni celého Císařství. Měl bys chtít předvést se co nejlíp."

„Což v překladu znamená: Snaž se vypadat co nejlíp a drž se vedle mě.“

„Ty si prostě vezmeš jenom profesorský talár.“

„Velice vhodný pro takovou příležitost. Chci, aby všichni viděli, že jsem pořád jenom profesor.“

Chvíli ještě zápasila se šaty a nakonec řekla. „Víš, že někteří manželé strašně rádi pozorují, když se jejich ženy oblékají?“

Hari vzhlédl, právě když vklouzla do posledního kompletu z jantarově žluté a modré. „Přece bys nechtěla, abych se vzrušil a pak celou recepci protrpěl?“

Zlomyslně se usmála. „Přesně to bych chtěla.“

Opřel se pohodlně v pneukřesle a dramaticky vzdychl. „Matematika je má lepší múza. Není tak náročná.“

Hodila po něm střevíček a minula přesně o centimetr.

Hari se ušklíbl. „Jen opatrně, jinak mě přijdou bránit speciálové.“

Dors se věnovala posledním úpravám a pak k němu překvapeně vzhlédla. „Jsi ještě roztržitější než obvykle.“

„Jako obvykle musím vmáčknout svůj výzkum do mezer a škvírek života.“

„Tvůj obvyklý problém. Víš, co je důležitého na historii?“

„Raději bych věděl, co není.“

„Máš pravdu v tom, že obyčejný megahistorický přístup, samá ekonomie, politika a tak, skutečně nestačí.“

Hari zvedl hlavu od svého bloku. „Jsou historikové, kteří si myslí, že se musí spočítat bezvýznamná společenská pravidla, aby člověk pochopil obecné zákony, podle kterých to pak funguje.“

„Takové výzkumy znám.“ Dors pochybovačně zkroutila rty. „Malá pravidla a velké zákony. Co takhle zjednodušit je? Zákony jsou třeba právě ta pravidla, jenomže sečtená?“

„No, to tedy nejsou.“

„Například?“ trvala na svém.

Chtěl si to rozmyslet, ale nedala se odbýt. Dloubla ho do žeber. „Například?“

„Tak teda jo. Je takové pravidlo: Když objevíš něco, co máš rád, nakup toho na zbytek života, protože se to určitě přestane vyrábět.“

„To je k smíchu? To má být vtip?“

„Žádný vtip. Pravda.“

„A ty se tím pravidlem řídíš?“

„Zajisté.“

„Jak?“

„Vzpomínáš si, jak jsi mi poprvé prohlížela šatník?“

Zamrkala. On se při té vzpomínce usmál. Tenkrát trochu slídila a odsunula obrovské, jako pírko lehké dveře. V pravoúhlém systému polic byly šaty roztříděné podle druhu a podle barvy. Dors tenkrát zalapala po dechu. „Šest modrých obleků. Dvanáct párů střevíců – všechny černé. A košile – slonovinově bílé, olivové, pár červených. A nejmíň padesát! Tolik, a všechny stejné.“

„A všechny takové, jaké mám rád,“ řekl tehdy. „Tím mám taky vyřešený problém, co si mám ráno obléct. Prostě jenom sáhnu.“

„Myslela jsem, že pořád nosíš stejné šaty.“

Zděšeně nazvedl obočí. „Stejné? Myslíš jako špinavé?“

„No, když je nestřídáš…“

„Střídám je každý den!“ Krátce se při té vzpomínce zasmál a řekl. „Obvykle si na sebe vezmu to samé dva dni po sobě, protože se mi to *líbí.* A všimni si, *nic* z toho, co tu vidíš, už nedostaneš koupit v obchodě.“

„To bych řekla,“ uhladila mu pokrčenou košili. „Jsou totiž aspoň čtyři sezony z módy.“

„Tak vidíš. Pravidlo platí.“

„Pro mě má týden jedenadvacet příležitostí vzít si jiné šaty. Pro tebe je to nudná povinnost.“

„Zapomínáš na to pravidlo.“

„Jak dlouho se takhle už oblékáš?“

„Co jsem si všiml, že mě stojí spousty času rozhodnout se, co si mám obléct. A to, co rád nosím, se v obchodech často neobjevuje. Zobecnil jsem to na řešení obou výše uvedených problémů.“

„Ty jsi úžasný.“

„Jenom systematický.“

„To je posedlost.“

„Teď neanalyzuješ, nýbrž soudíš.“

„Jsi prostě drahoušek. Blázen, ale milý. Možná to k sobě patří.“

„To má být taky pravidlo?“

Políbila ho. „Ano, pane profesore.“

Jakmile vyšli z bytu, speciálové kolem nich okamžitě vytvořili ochrannou stěnu. Teď už speciály naučili, aby jim aspoň nechali soukromí v jednom oddělení výtahu.

Graviskluzy nebyly ve skutečnosti žádným zázrakem gravitační fyziky; byla to jen mírně pokročilá elekromagnetika. Přes tisíc elektrostatických polí ho v každém okamžiku nadnášelo pomocí složité nerovnováhy nábojů. Cítil, jak si mu hrají ve vlasech, cítil drobná bodání na kůži, když si ho vzájemně předávaly různé konfigurace pole, a jeho hmotnost ve skluzu se snižovala na téměř nulové hodnoty.

Když opustili své oddělení o třináct pater výše, prohrábla si Dors naprogramovaným hřebenem vlasy, aby se zbavila náboje. Zapraskal a vrátil účes poslušně do „elegantního“ tvaru.

Vešli do široké chodby, lemované obchody. Hari byl rád na místech, kde dohlédl dál než na sto metrů.

Lidé tu chodili rychle, protože zde byla vyloučena doprava. Pohyblivý chodník probíhal středem ve směru, kterým šli, ale oni se drželi při kraji u výloh obchodů a pomalu se loudali.

Pro pohyb do stran člověku prostě stačilo vyjet o patro výš nebo níž eskalátorem a vstoupit na pohyblivý pás nebo robopod. V těchto chodbách byly pohyblivé chodníky v obou směrech. Neodbočovaly doprava ani doleva, takže nedocházelo k zácpám a nehodám. Většina lidí však chodila, jak se jim to hodilo, nejen kvůli cvičení, nýbrž z neurčitelného pocitu vzrušení, který se na Trantoru všech zmocňoval. Lidé, kteří sem přicházeli, přicházeli za neustálou stimulací svého lidství, za myšlenkami, kulturou, za vzájemným produktivním třením. Ani Hari proti tomu nebyl imunní, třebaže se, pokud ho bylo moc, tohle kouzlo ztrácelo.

Lidé na náměstích a v parkových hexagonech byli oblečeni podle mód pětadvaceti milionů světů. Viděl samotvarující se „koženky“ ze zvířat, která snad nemohla ani vzdáleně připomínat mýtické koně. Jeden muž v nohavicích do pasu rozstřižených ukazoval modré pruhy na kůži, které se pohybovaly v nekonečném rytmu. Mohutná, hranatá žena měla na sobě halenu ze samých tváří a otevřených úst, která cucala prsy se slonovinově zbarvenými bradavkami; musel se podívat dvakrát, aby se přesvědčil, že jsou skutečné. Dívky v otřesně prostříhaných oděvech se hlučně předváděly. Jakési dítě – mohl to

být normální obyvatel světa se silnou gravitací – hrálo na fotociteru a probíralo se jejími laserovými paprsky.

Speciálové se rozvinuli a jejich kapitán k němu přiběhl. „Tady vás nemůžeme dobře krýt, pane akademiku."

„Tohle jsou obyčejní lidé, žádní vrahové. Nikdo nemohl v nejmenším tušit, že tudy půjdu."

„Císař poručil, abychom vás kryli, a my vás kryjeme."

Dors podrážděně řekla. „Bezprostřední ohrožení dokážu zvládnout sama. Já to umím – to vás ujišťuji."

Kapitán se zatvářil kysele a na okamžik zaváhal, než odpověděl. „O tom jsem slyšel, ale přece…"

„Ať vaši lidé používají pásmové detektory svisle. Jedině kumulativní nálož v některé ze spodních úrovní nebo nad námi by nás dostala."

„Hm, no jo." Odklusal.

Procházeli kolem klikatých stěn Farhahalova kvadrantu. Jakýsi boháč byl kdysi v dávné minulosti posedlý představou, že dokud nebude jeho palác dokončen – neskončí ani on – to znamená: nezemře. Kdykoli se stavba blížila k dokončení, objednal si další přístavby. Nakonec vzniklo nesouvislé bludiště místností, chodeb, sklepů, mostů a zahrad, které se táhlo všemi směry od původního, docela jednoduchého projektu. Když Farhahal konečně „skončil" při jedné napůl dostavěné věži, a hádky a soudní pře mezi dědici vyrabovaly za poplatky a honoráře celý majetek, kvadrant zpustl. Nyní to byl páchnoucí brloh, kterým procházeli pouze zloději a neopatrní hazardéři.

Speciálové sevřeli formaci a kapitán je požádal, aby nastoupili na robo. Hari naštvaně svolil. Dors měla ve tváři soustředěný výraz, což znamenalo obavy. Mlčky spěchali temnými tunely. Po dvou zastávkách a na zářivě osvětlené stanici Hari spatřil krysy, které se spěchaly ukrýt, když robopod zastavoval. Beze slova na ně ukázal, aby Dors viděla.

„Brrrr," řekla. „Člověk by řekl, že v samotném středu Císařství a si s nimi dokážeme poradit."

„Už dávno ne," řekl Hari, třebaže ho napadlo, že s krysami byly obtíže i v dobách, kdy Císařství ještě vzkvétalo. Hlodavcům byl jeho majestát lhostejný.

„Zdá se mi, že provázejí člověka věčně," řekla Dors vážně. „Žádný svět se jich nezbaví."

„V těch tunelech létají dálkové robopody tak rychle, že se občas stane, že je motory přímo vcucnou."

Dors řekla trochu nejistě. „To ale může poškodit motory a pody mohou havarovat."

Projeli sektorem, jehož obyvatelé se děsili slunečního svitu, dokonce i těch zásvitů, které sem přicházely zářivkami. Dors mu řekla, že historicky to vzniklo ze strachu z ultrafialové složky, ale že tato fobie má nepochybně hlubší kořeny než jen pouhé ohledy na zdraví.

Potom robopod zpomalil a projížděl po vysoké rampě nad rušným sklepením nahoře otevřeným. Šachtami sem nevstupovalo žádné přírodní světlo, pouze umělá fosforová záře. Sektor se oficiálně jmenoval Kalanstromonia, ale jeho obyvatelům se široko daleko říkalo Strašáci. Málokdy cestovali a jejich vybělené obličeje se jasně odlišovaly od ostatních. Když na ně shora shlížel, připadali Harimu jako roje hmyzu hodujícího na rozkládajícím se těle.

Recepce císařské zóny byla v obrovské kopuli sektoru Julieen. Hari a Dors vešli se speciály, které zde vystřídala skupina pěti mužů a žen v naprosto nenápadných vycházkových šatech. Kývli Harimu, ale pak, jako by na něj zcela zapomněli, chodili sem a tam po široké rampě a bavili se mezi sebou.

Nějaká žena v obrovských dveřích udělala s jeho vstupem velkou parádu. Vytvořila kolem něho hudební oblak, který zahrál směs Streelinské univerzitní hymny a Helikonské symfonie. To upoutalo pozornost zástupu shromážděného dole – přesně to, co nechtěl. Ceremoniáři ho hladce převzali od dveřníků a eskortovali spolu s Dors na balkon. To se mu líbilo, protože měl možnost podívat se na to celé shora.

Z vrcholku dómu byla úžasná vyhlídka. Spirálovité chodníky klesaly k plošinám tak vzdáleným, že sotva rozeznával les a stezky v něm. Místní hradební zdi i zahrady přitahovaly tisíce návštěvníků, včetně, jak mu řekl jeden průvodce, 999 987 sebevrahů, kteří byli pečlivě zapisováni v průběhu mnoha století.

Teď, když se toto číslo blíží milionu, vykládal mu radostně průvodce, dochází k pokusům téměř každou hodinu. Právě dnes byl jeden muž zadržen pár chvil před skokem, na který si oblékl nápadné

hološaty, naprogramované tak, aby se při jeho dopadu proměnily v zářivý nápis DOSÁHL JSEM MILIONU.

„Jsou prostě takoví *nedočkaví,*“ uzavřel průvodce, a Harimu se zdálo, že slyší v jeho hlase skrytou hrdost.

„Nu,“ poznamenal Hari, který ho snažil zbavit, „sebevražda je koneckonců nejupřímnější forma sebekritiky.“

Průvodce moudře přikývl a dodal: „Taky jim to dává *něco*, jako že přispívají k blahu komunity. Musí v tom být jistá útěcha.“

Ceremoniáři mu všechno naplánovali, oběžnou dráhu po obrovské recepci. Seznamte se s panem X, měl byste pozdravit pana Y, ukloňte se paní Z.

„Nemluvte hlavně o krizi v Judeně,“ naléhal jeden z pobočníků. To bylo snadné, protože o ní stejně nic nevěděl.

Chuťovky byly vynikající a jídlo, které následovalo, dokonce ještě lepší (nebo se to aspoň zdálo, což byl právě účel chuťovek), a pak si vzal stim, který mu nabídla jakási překrásná žena.

„Takhle se dá strávit celý večer, když člověk bude jen přikyvovat a usmívat se a s každým souhlasit,“ řekla Dors po první půlhodince.

„Jsem v pokušení právě tohle udělat,“ zašeptal Hari, když následoval jednu z protokolárních úřednic k dalšímu hloučku osobností zóny. Vzduch v ohromném, mlhavém dómu byl nabitý postupujícím vyjednáváním a uzavíranými úmluvami.

Císař dorazil s plnou pompou. Zůstane zde svou tradiční hodinu a pak se podle starobylého zvyku vzdáli dřív, než to bude dovoleno ostatním. Hariho napadlo, jestli se císaři občas zachce setrvat v zajímavém rozhovoru. Kleon byl ovšem dobře vyškolen v císařských povinnostech, takže takové téma pravděpodobně nikdy nepřijde na přetřes. Kleon Hariho nadšeně pozdravil, políbil Dors ruku a pak o ně po dvou minutách zdánlivě zcela ztratil zájem, když se jeho doprovod pohnul k dalšímu kroužku čekajících tváří.

Hariho další skupinka však byla jiná. Netvořila ji obvyklá směs diplomatů, aristokratů a starostlivých poskoků v hnědých oblecích, nýbrž, jak mu řekla protokolářka, samé významné osobnosti. „Lidi *s puncem,*“ zašeptala mu.

Uprostřed kruhu stál velký, svalnatý muž a asi tucet lidí sledoval každé jeho slovo. Protokolářka se snažila protáhnout se kolem, ale Hari ji zadržel. „To je přece…“

„Betan Lamurk, pane.“

„Umí si zřejmě udržovat pozornost.“

„To jistě umí, pane. Přejete si, abych vás oficiálně představila?“

„Ne, jenom si to poslechnu.“

Nikdy neškodí otypovat si protivníka dřív, než si to uvědomí. Tenhle trik naučil Hariho otec před jeho první matolympiádou.

Tátovi to sice moc nepomohlo, ale v poklidnějších akademických hájích to ještě fungovalo.

Prameny černých vlasů mu padaly až k obočí jako v obchvatném útoku, dva zahrocené klíny sahající málem až k řasám. Oči s těžkými víčky, posazené daleko od sebe, se pozorně dívaly ze spleti vrásek způsobených častým smíchem. A úzký nos zdůrazňoval jeho nejpyšnější rys – ústa, jakoby vytvořená z několika různých částí. Plný spodní ret drze ohrnutý až s téměř neslušným humorem. Horní, tenký a svalnatý převládal v každé chvíli nad spodním a dokázal vmžiku proměnit výraz tváře – zneklidňující prvek, který by snad nemohl být dokonalejší, ani kdyby si ho navrhl sám.

Hari si rychle uvědomil, že právě toto Lamurk pochopitelně učinil.

Zrovna dojednával podrobnosti mezizonálního obchodu ve spirálovém rameni Orionu, jehož žhavé problémy momentálně zaměstnávaly Horní radu. Harimu byl obchod vcelku lhostejný, bral ho jako stochastické rovnice, a tak pouze klidně pozoroval chování tohoto muže.

Aby zdůraznil své argumenty, Lamurk zvedal často ruce nad hlavu s prsty široce roztaženými a hlasem stoupal do výšek. Potom, když vymezil téma, hlas se mu zklidnil a ruce složil ve výši prsou pěkně na sebe. Jeho dobře modulovaný hlas nabyl na hloubkách a na ohebnosti, ruce se od sebe opět zvolna oddělily. Pak hlas opět zesílil a ruce vylétly do výše hlavy a začaly kolem sebe vířit jako větrníčky, předmět hovoru se stával čím dál složitější a partner tak byl udržován v neustálé pozornosti.

Očima udržoval neustálý kontakt s posluchači a doslova je probodával pohledem. Poslední argument – bystrá humorná poznámka, záblesk úsměvu, sebejistota – a udělal pauzu pro další otázku.

Svůj rozklad zakončil slovy: „…a tak některým z nás Pax Imperium připadá jako Tax Imperium, jako by daní nebylo již tak dost, že?“ Vtom uviděl Hariho. Rychlé svraštění obočí a potom proud slov. „Akademik Seldon! Vítejte! Už dlouho přemýšlím, kdy a kde se nám podaří se setkat.“

„Nedejte se kvůli mně rušit ve své, hm, přednášce.“

Ozvalo se nesmělé uchechtnutí a Hari poznal, že obvinit člena Horní rady, že poučuje a káže, se rovná mírnému společenskému šťouchanci. „Mě přímo fascinuje.“

„Pěkně jednotvárné záležitosti ve srovnání s matematikou,“ pravil srdečně Lamurk.

„Myslím, že matematika je ještě sušší věda než mezizonální obchod.“

Další uchechtnutí, kterému Hari už neporozuměl.

„Snažím se od sebe jednotlivé frakce alespoň odtrhnout,“ řekl Lamurk dobromyslně. „Lidé přistupují k penězům až příliš jako k náboženství.“

Tohle mu získalo smích na otevřené scéně. Hari řekl: „Ještě štěstí, že v geometrii žádné sekty nemáme.“

„Snažíme se, abychom našli to nejlepší pro celé Císařství, pane akademiku.“

„Říká se, že nejlepší je největším nepřítelem dobrého.“

„Předpokládám, že budete v naší radě prosazovat matematickologická řešení problémů?“ Lamurkův hlas zůstával přátelský, ale oči nabyly zamlženého výrazu. „Pokud se stanete ministrem.“

„Naneštěstí jsou zákony matematiky sice jasné a jisté, nevztahují se však k realitě. A pokud se vztahují k realitě, nejsou zase jasné a jisté.“

Lamurk zběžně pohlédl na posluchače, kterých značně přibylo. Dors stiskla Harimu ruku a on z toho vycítil, že to celé začíná být vážné. Nevěděl proč a nebyl čas situaci rozebírat.

Lamurk řekl: „Takže ta psychohistorie, o které slýcháme, není užitečná?“

„Pro vás nikoli,“ řekl Hari.

Lamurkovy oči se zúžily do škvírek, ale přátelský úsměv zůstal. „Je snad pro vás příliš složitá?“

„Ještě se nedá použít. Chybí mi k tomu ještě celá logika.“

Lamurk se zasmál, vesele se obrátil k hloučku a poznamenal: „Logický myslitel! – Vskutku osvěžující změna v tomto reálném světě.“

Výbuch smíchu – Hari přemýšlel, co na to říct. Zahlédl jednoho ze svých osobních strážců, jak zastoupil cestu nějakému muži, prohlédl si cosi na jeho obleku a propustil ho.

„Víte, pane akademiku, v Horní radě neztrácíme čas teoriemi.“ Lamurk se ke zvýšení efektu odmlčel, jako kdyby mluvil na předvolebním shromáždění. „Musíme být *spravedliví*… a někdy, přátelé, musíme být *tvrdí*.“

Hari nazvedl obočí. „Táta mi říkával: Muž, který je jen spravedlivý, je tvrdý, a muž, který je jen moudrý, je smutný.“

Spokojené zašumění mezi lidmi mu řeklo, že zabodoval. Lamurkovy oči rovněž přiznaly zásah.

„No, my v radě zkoušíme dělat, co umíme. Není pochyb, že bychom uvítali pomoc učených kruhů Císařství. Musím si přečíst nějakou vaši knížku.“ Významně, se zvednutým obočím, se rozhlédl po posluchačích. „Pokud budu moci.“

Hari pokrčil rameny. „Pošlu vám svou monografii o transfinitním geometrickém počtu.“

„Úžasný titul,“ řekl Lamurk, pořád s očima létajícíma po publiku.

„S knihami je to jako s lidmi – jen pár jich hraje významnou úlohu; zbytek se v tom množství ztratí.“

„A kde byste chtěl být vy?“ vypálil Lamurk.

„V množství. Aspoň bych nemusel chodit na recepce.“

To vyvolalo mohutnou vlnu smíchu, což Hariho překvapilo. Lamurk řekl: „Císař vás asi nebude unavovat množstvím společenských příležitostí. Zvát vás ovšem budou všude. Máte proklatě ostrý jazyk, pane akademiku.“

„Můj otec měl ještě jedno úsloví: Vtip je jako břitva. Ale břitvou se nejspíš pořežeš, když je tupá.“

Táta mu ještě říkal, že na výročních trzích s dobytkem obvykle ten, kdo ztratil nervy, ztratil taky kšefty. Vlastně mu to do této chvíle nepřišlo na mysl.

Až pozdě si Hari vzpomněl, že Lamurkův humor je v Horní radě pověstný. Asi mu to někdo píše; tady ho moc neukázal. Lamurkovi na krátký okamžik vyvstaly svaly na čelistech a ze rtů se stala bezkrevná bílá linka. Rysy se poskládaly do výrazu znechucení – ne nadlouho – a potom se nepěkně, uslintaně rozesmál. Posluchači se ani nehnuli. K něčemu právě došlo.

„Pane akademiku, ráda bych vám představila pár osobností, které se chtějí s vámi seznámit," řekla Harimu protokolářka a zaplnila trapné mlčení.

Hari podával všude kolem ruku, mumlal bezvýznamné zdvořilosti a pak se dal odvést.

5.

Musel si dát ještě jeden stim, aby se uklidnil. Po střetu byl daleko vzrušenější než při něm samém. Lamurk mu při rozchodu věnoval chladný, skoro hněvivý pohled.

„Budu ho sledovat já," řekla Dors. „Ty si užívej slávy."

Hari tohle naprosto neuměl, ale pokusil se. Jen zřídka viděl pohromadě tolik různých lidí a uklidnil se tím, že vklouzl do své oblíbené role zdvořilého pozorovatele. Obvyklé společenské klábosení nevyžadovalo velké soustředění – upřímný úsměv dokázal zapracovat skoro ve všech situacích.

Recepce byla průřezem trantorské společnosti. Když měl chvilku pro sebe, pozoroval, jak spolu jednotlivé sociální vrstvy komunikují.

Kleonův děd obnovil mnohé z ruellských tradic, a jedna z nich vyžadovala, aby při významných událostech Císařství bylo přítomno všech pět tříd. Kleon tuto praxi zřejmě dodržoval s nadšením, asi si myslel, že mu zvyšuje popularitu v lidových vrstvách. Hari si o tom myslel své.

Jako první byla samozřejmě dědičná šlechta. KIeon sám stál na samotném vršku pyramidy, která se rozšiřovala po celém Císařství k

mocným vévodům kvadrantů, knížatům spirálových ramen a dál přes doživotní pairy až k místním baronům, které Hari znával ještě na Helikonu.

Když pracoval na poli, vídal je, jak mu s pompou přelétávají nad hlavou. Každý měl panství, které přeletěl letounem za jediný den. Pro příslušníka šlechty byl život neustálou velkou hrou – nepřetržitým zápasem o získání přízně jednoho z významných rodů, o zvýšení postavení svého i rodiny, vytvářením politických svazků a domlouváním sňatků svých, zpravidla početných, dětí.

Hari si pohrdavě odfrkl – maskoval to dalším stimem. Prostudoval antropologické údaje asi tisícovky zaniklých světů – těch, co se vyvinuly v izolaci a zvrátily se do primitivních forem života. Věděl, že toto pyramidové uspořádání je jedním z nejtrvalejších a nejstabilnějších společenských útvarů. Dokonce i v případě, že se planeta vrátila k prvobytnému zemědělství a ručnímu zpracování kovů, tento obvykle pyramidový systém se uchoval. Lidé *milují* postavení a řád.

Neustálé soupeření šlechtických rodů bylo prvním a nejjednodušším psychohistorickým systémem, jehož model Hari vytvořil.

Nejdřív zkombinoval základní teorii her a výběr druhů. Potom, v okamžiku náhlé inspirace, oboje vložil do rovnic, popisujících zrnka písku sypajících se po svahu duny. Tím získal popis náhlých přechodů – společenských pádů.

Tak docházelo k vzestupu a úpadku urozených rodin – dlouhá údobí klidu a pak náhlý pád.

Pozoroval přítomné, hledal příslušníky druhé aristokracie, která se rovnala té první – meritokraty.

Jako vedoucí katedry velké císařské univerzity byl Hari v této hierarchii – pyramidě zásluh a úspěchů a nikoli původu – šlechticem. Meritokrati měli zcela jiné pohnutky než neustálé dynastické tahanice šlechty. Pouze několik lidí v Hariho třídě zplodilo potomky, neustále byli zcela ponořeni do svých vybraných oborů. Šlechta se neustále drala k vládním úřadům Říše; meritokrati, často stojící v druhém sledu, se ale považovali za vlastníky *skutečné* moci.

Jestlipak má Kleon na mysli právě takovou roli pro mě, napadlo Hariho. Postavení viceministra nebo poradce. To by nějaký čas zvládl, nebo by to nezvládl a nechal se nenápadně vyhodit. Tak či onak,

za dva roky už by zas seděl na Streelingu na katedře. Náměstkové se nepopravují… aspoň ne pro neschopnost.

Na viceministry navíc nedoléhá tak silně břemeno úřadu – odpovědnost za životy trilionu lidských bytostí.

Dors si všimla, že bloudí mezi hloučky lidí ponořený do svých myšlenek. Přiměla ho, aby si vzal ještě pár chuťovek a nezávazně přitom poklábosil.

Šlechta se lišila okázale elegantním oblečením, ekonomové, generálové a ostatní meritokrati na sobě měli obyčejné šaty nebo uniformy.

Nakonec jsem přece jen udělal politické prohlášení, napadlo Hariho. Vzal jsem si profesorský talár a tím zdůraznil, že po čtyřiceti letech možná nebude prvním ministrem šlechtic.

Ne že by to Harimu vadilo, byl by jenom chtěl, aby to udělal záměrně.

I přes oficiální ruellskou etiku byly zbylé tři třídy na recepci téměř k nenalezení.

Pracující měli střízlivé šedé nebo hnědé šaty a k nim odpovídající výrazy obličejů. Sami jen zřídka navazovali hovor. Obvykle byli přilepeni k lokti nějakého aristokrata, šeptali fakta a čísla, která pak nápadně odění hosté používali v rozhovorech. Šlechtici zpravidla neuměli počítat, i jednoduché sčítání bylo pro ně nepřekonatelnou překážkou. To bylo přece pro stroje.

Hari zjistil, že se musí velice soustředit, aby rozeznal mezi návštěvníky šedivce. Pak je uviděl – byli jako pěnkavy mezi pávy.

A přesto tvořili víc než šestinu obyvatel Trantoru. Shromážděni ze všech planet Říše vševidoucími zkouškami státní správy, přicházeli do hlavního světa, odsloužili své období jako mniši bez žen a opět mizeli ve vnějších světech. Protékali Trantorem jako voda hlubokou temnou cisternou a nikdo si jich pořádně nevšímal. Byli počestní a obyčejní a nudní jako šedé kovové zdi.

Tak jsem mohl žít i já, uvědomil si. Pro mnoho chytrých dětí, které znával ještě na Helikonu, to byla cesta ven, cesta z polí. Jenže Hari přeskočil byrokracii a dostal se rovnou do akademie ve věku deseti let, kdy uměl řešit nanejvýš tenzorové defoliační rovnice osmého řádu.

Ruellská etika rovněž vyzdvihovala „občana“ jako nejvyšší společenskou třídu ze všech. Teoreticky se dokonce i sám císař dělil o moc s obyčejnými muži a ženami.

Na této recepci však byla tato nejpočetnější skupina obyvatelstva galaxie zastoupena většinou služebníky, co roznášeli jídlo a pití po sálech, neviditelnějšími než zakyslí byrokrati. Většina obyvatel Trantoru, dělníci a mechanikové a kramáři – starousedlíci z 800 sektorů – neměla při takových událostech žádné zastoupení. Stáli mimo ruellskou hierarchii.

Naproti tomu „artes“ – poslední společenská skupina – byli zase viditelní až příliš. Hudebníci a kejklíři se procházeli mezi hosty, byli nejméně početní, ale nejnápadnější.

Korunu všemu nasazoval kouřoskulptor, kterého Hari spatřil přes rozlehlou síň, když ho na něj Dors upozornila. Hari už o nové formě umění slyšel. Tyto „sochy“ byly z barevných dýmů, které umělec vyfukoval v rychlém sledu. Tvary podivné, složité a strašidelné, pluly mezi potěšenými hosty. Některé postavy zřetelně zesměšňovaly dvorní šlechtu, kouřové karikatury jejich přepjatých oděvů a póz.

Harimu se figury z dýmu zdály okouzlující… dokud se nezačaly rozplývat na cáry, jejichž tvar nebylo možno odhadnout.

„To je jen taková móda,“ zaslechl jednoho z přihlížejících. „Slyšel jsem, že ten umělec právě dorazil ze Sarku!“

„To je ten renesanční svět?“ zeptal se jiný s očima otevřenýma údivem. „Není to příliš odvážné? Kdo ho sem pozval?“

„Říká se, že sám císař.“

Hari se zamračil. Ze Sarku pocházely ty Jugovy simulace osobností. „Renesanční svět,“ mumlal si podrážděně a uvědomil si, co se mu na kouřových tvarech nelíbilo: jejich pomíjivost. Jejich záměrný účel rozplynout se v chaosu.

Ten dýmový sochař zatím vyfukoval celé satirické sousoší. První osoba z karmínového kouře se zhmotnila, ale nepoznal ji. Pak ho Dors šťouchla loktem a se smíchem řekla: „To jsi přece ty!“

Rychle zavřel údivem otevřená ústa, náhle nejistý, jak zvládnout tuto situaci. Druhý oblak modrých pramenů dýmu vytvořil jasný obraz Lamurka s obočím hněvivě staženým. Mlhavé figury se vzájemně pozorovaly – Hari s úsměvem, Lamurk podrážděně.

Ale Lamurk vypadal jako pitomec s vyvalenýma očima a ohrnutými pysky.

„Teď bychom mohli důstojně odejít," zašeptala Harimu protokolářka. Hari velice ochotné souhlasil.

Když došli domů, byl si jist, že mu do jeho stimu něco přidali, něco, co rozvazuje jazyk. Určité tam nevystupoval jako pomalý, přemýšlivý Seldon, když si vyměňoval jízlivosti s Lamurkem. Bude si na to muset dávat větší pozor.

Dors ale zavrtěla hlavou. „Byl jsi to ty. Ta část tvé osobnosti, která se příliš často neobjevuje."

6.

„Na večírcích se mají lidé bavit," řekl Jugo a posunul po mahagonové desce Hariho stolu šálek kaffu.

„Tak na tomhle ne," řekl Hari.

„Celý ten přepych, mocní muži, krásné ženy, vtipkující přívivníci – to já bych tam rozhodně zůstal déle."

„To mě právě zneklidňuje, když o tom zpětně přemýšlím. Tolik moci! A nikomu zřejmě nevadí, že je ohrožena."

„Je o tom takové staré pořekadlo… Zpívej, i když Řím hoří. Dors je pochopitelné zná. Říká, ze pochází z předcísařské doby z jedné zóny, která rovněž aspirovala na velikost. Ze stejné doby pochází i ‚Všechny červí díry vedou do Říma'."

„Nikdy jsem o žádném Římě neslyšel."

„Já také ne, ale okázalost nemá časové omezení. Zní to takhle ve zpětném pohledu dost komicky."

Jugo neklidně chodil po Hariho pracovně. „Takže jim to nevadí?"

„Pro ně je to jenom pozadí pro jejich mocenské hry."

Císařství už zažilo světy, zóny a dokonce celé oblouky spirálových ramen, které postihl sestup a pád. Mnohdy i svým způsobem horší byl setrvalý skluz do okázalých zábav hraničících s vulgaritou. Média byla takových věcí plná. Nový „renesanční" styl, přicházející ze světů, jako byl Sark, byl velice populární.

Pro Hariho byla na Císařství nejlepší jeho zdrženlivost, vybroušenost a diskrétnost mravů, jemnost, šarm, inteligence, talent a dokonce skvělost. Helikon byl drsný a venkovský, ale i tam se vědělo, kdo nosí holínky a kdo hodinky.

„Tak co nám říkají naše politické typy?“ Jugo si sedl na okraj Hariho stolu tak, aby se vyhnul řídicím funkcím zasazeným těsně pod dýhovaný povrch. Ten kaff byla jenom záminka, jak se zatepla dovědět drby o vznešených. Hari se pro sebe usmál; lidé prostě *mají* rádi hierarchii, rozdíly, třebaže na ně nadávají.

„Doufá se, že dojde k ‚morálnímu obrození‘ – k revizi ruellián-ství, řekněme. Zóny musí získat opět svou páteř – to tam jeden z nich řekl.“

„Hm, hm. Myslíš, že to k něčemu bude?“

„Na dlouho jistě ne.“

Ideologie je nepevné pojítko. Dokonce ani náboženská horlivost nedokáže stmelit Císařství na delší čas v jediný celek. Obě by sice dokázaly říši vytvořit, ale nedokážou odolat větším a vytrvalejším tlakům – hlavně ekonomickým.

„Jak pokračuje válka v zóně Orionu?“

„Nikdo se ani slovem nezmínil.“

„Myslíš, že jsme v našich rovnicích spočítali válku správně?“ Jugo měl dar neočekávaně poukázat na to, co Hariho zneklidňovalo.

„Ne. Válka jako hybný prvek se v historii nesmírně přeceňuje.“ Jistě, válka často zaujímala ústřední postavení; nikdo přece nebude číst knihu veršů, když vedle něj vypukne pěstní zápas. Ale pěstní zápas netrvá dlouho. A navíc si nejvíc odřou klouby ti, co si vydělávají na živobytí rukama. Ani inženýrům a obchodníkům se válka nevyplácí. Tak proč přesto k válkám dochází i teď, když proti nim stojí celá ekonomická síla Císařství?

„Války jsou prosté. Ale zatím nám chybí cosi základního – já to *cítím.*“

„Naše matice jsme postavili na všech historických údajích, které byla Dors schopná vyhrabat,“ řekl Jugo, jako by se bránil. „Jsou solidní.“

„Nepochybuju o tom. Ale přece…“

„Podívej, máme dvanáct tisíc let seriózních údajů. Vymodeloval jsem je.“

„Mám pořád pocit, že to, co nám ušlo, není nic složitého.“ Většina katastrof nevznikala z příliš abstraktních důvodů. V raných dobách konsolidace Císařství někteří menší místní vládcové vyletěli prudce vzhůru a potom zemřeli. Tento proces se v jejich osobních historiích neustále opakoval.

Znovu a znovu se hroutily državy sahající od hvězdy k hvězdě, zpravidla pod tíhou nadměrných daní. Někdy tyto daně vydržovaly armády žoldnéřů, které je chránily před sousedy, nebo prostě jen udržovaly vnitřní pořádek narušovaný odstředivými silami. Ať už byly důvody pro daně jakékoli, brzy se začala vylidňovat velká města; lidé prchali před berními úředníky a hledali „mír venkova“.

Proč k tomu docházelo tak spontánně?

„Lidé,“ řekl najednou Hari. „Ti nám v tom chybí.“

„Hm? Vždyť jsi to prokázal ty sám – vzpomínáš? Redukující poučka? – na jednotlivci nezáleží.“

„To ne. Ale na lidech ano. Naše sdružené rovnice je popisují jako masu, ale neznáme kritické faktory toho, co je popohání.“

„To všechno v sobě skrývají data.“

„Možná že ne. Co kdybychom byli velcí pavouci a ne primáti? Byla by psychohistorie stejná?“

Jugo se zamračil. „Jestliže by… údaje byly stejné…?!“

„Údaje o válkách, obchodu, populační statistiky? Nezáleželo by na tom, zda počítáme pavouky, nebo lidi?“

Jugo zakroutil hlavou, tvář zamračenou; nechtělo se mu připustit argument, který mohl zmařit léta práce. „Musí to tak být.“

„Když jsi sem přišel, aby ses dověděl podrobnosti o tom, jak se bohatí a slavní baví – kde to máš v rovnicích?“

Jugo zkřivil rty, už zřejmě podrážděný. „Tyhle věci – na tom ne*záleží* .“

„Kdo to říká?“

„No přece historie…“

„Kterou píší vítězové, to je pravda. Ale jak velcí generálové dokážou přimět své muže a ženy, aby pochodovali v mrazu a blátě? Co kdyby *nechtěli* pochodovat?“

„To nikdo neví.“

„My to musíme vědět. Nebo spíše naše rovnice.“

„Jak?“

„To nevím.

„Poraď se s historiky.“

Hari se zasmál. Sdílel s Dors její nechuť a pohrdání vůči jejím kolegům. Současný stav oboru byl spíš věcí vkusu než přesných údajů.

Kdysi si dokonce myslel, že celá historie není nic než prohrabávání zapadlých kybersouborů. Ale kdyby mu Dors ukázala, jak vyhledávat údaje – ať zakódované do starobylých feritových válečků či polymerních hranolů nebo vláken – *potom* by snad získal pevný základ pro svou matematiku. Copak Dors a ostatní pouze neskládají cihlu k cihle a nebudují neustále rostoucí monument vědomostí?

Současný styl vyžadoval řazení minulosti podle vkusu dotyčného vědce. Jednotlivé školy se přely o „naši“ historii versus tu „jejich“. Spory jen kvetly. „Spirálcentristé“ tvrdili, že se historické síly rozkládají podél jednotlivých spirálových ramen. „Středotvorní“ zase, že jenom galaktický střed je oním zprostředkujícím činitelem směrů, hnutí a vývoje. Technokrati se střetávali s naturalisty, kteří věřili, že příčinou veškerých změn jsou vrozené lidské kvality.

Mezi myriádami faktů a poznámek mohl odborník rozpoznat současnou politiku nastavením zrcadla minulosti. Jak se přítomnost lámala a přetvářela, zdálo se, že nemá smysl hledat souvislosti mimo historii samu – velice nespolehlivě řešení, když se uváží, kolik tajemných mezer existuje v záznamech. Harimu to všechno připadalo jako móda, a ne solidní bádání.

Jednoznačná minulost přece neexistuje.

Co zadržuje odstředivé síly relativismu – to je, prosím, můj názor, váš vám nikterak neberu – je aréna co nejširší shody. Většina lidí se domnívá, že Císařství je celkem dobré. Že dlouhá údobí stáze byla jeho nejlepšími časy, protože změny vždycky něco stojí. Že nad soupeřícími svazky a přes bojový pokřik jednotlivých frakcí, v podstatě nepřekonávající rozličné rodinné, vzájemně si působené křivdy, existuje hodnota spočívající v poznání, co lidstvo zakusilo a co vykonalo.

Zde však shoda končí. Jen nemnozí se starali o to, kam lidstvo nebo aspoň Císařství kráčí. Hari měl podezření, že to nikoho nijak zvlášť nezajímá, spor byl v rovině, a můj výklad dějin proti tvému výkladu dějin, protože většina historiků se obávala hlavně budouc-

nosti. Ve svém nitru cítili úpadek a věděli, že za obzorem nečeká další pokrok a po něm stáze, nýbrž kolaps.

„Tak co budeme dělat?“ Hari si uvědomil, že to Jugo opakuje podruhé. Příliš se zasnil.

„Já… já nevím.“

„Přidáme další člen pro základní instinkty?“

Hari zavrtěl hlavou. „Lidé se neřídí instinkty. Chovají se jako lidé – jako primáti.“

„Tak co… podíváme se na to?“

Hari rozhodil rukama. „Já se přiznám. *Cítím*, že tento logický sled někam vede – ale na jeho konec nevidím.“

Jugo přikývl a usmál se. „To přijde, až to dozraje.“

„Díky. Se mnou se nespolupracuje snadno, vím; jsem náladový.“

„Toho si nevšímej. Měl bys někdy zkusit myslet nahlas.“

„Někdy se mi zdá, jako bych nemyslel vůbec.“

„Já ti ukážu, na co jsme právě přišli, jo?“ Jugo strašně rád předváděl své vynálezy – Hari se usadil v křesle, Jugo zapnul holo a pracovna se naplnila vzorci visícími ve vzduchu. Rovnice visely v prostoru, trojrozměrné, a každý člen v barevném kódu.

To je jich tolik! Harimu to připomnělo ptáky shlukující se ve velkých hejnech.

Psychohistorie byla v podstatě velká soustava vzájemně propojených rovnic sledujících historické proměnné. Nebyla v nich možná jediná změna, aniž by se nezměnily ostatní. Změní-li se populace, změní se proměnná obchodu spolu s proměnnými zábavy, sexuálního chování a stovkami jiných činitelů.

Některé byly nepochybně zanedbatelné, ale které? Historie byla bezedná šachta faktoidů, bezvýznamných, pokud neexistoval způsob, jak je ozvláštnit a utřídit. To byl první a zásadní úkol jakékoli teorie dějin – nalézt tyto hluboké proměnné.

„Postdikční vztahy – presto!“ řekl Jugo a 3D grafy visící ve vzduchu se elegantně uspořádaly. „Ekonomické indexy, rodinné proměnné, výroba.“

„V jakých epochách?“ zeptal se Hari.

„Od třetího do sedmého milénia galaktické éry.“ Mnohorozměrné plochy představující ekonomické proměnné byly jako pokroucené

láhve naplněné – jak Jugo přidal časovou osu – vířícími tekutinami. Žluté, oranžové a jedovatě červené kapaliny vířily kolem sebe a skrze sebe v půvabném, pomalém tanci. Hari byl pokaždé okouzlen krásou, která povstala tím nejméně očekávaným způsobem – z matematiky. Jugo vynášel další abstraktní ekonomické veličiny, které se v probíhajících staletích měnily v jemné arabesky.

„To jsou skvělé konfigurace," připustil Hari. Žluté plochy historických dat se zřetelně slučovaly s ostatními barvami, kapaliny nacházely své zakřivené úrovně. „A pokryje to čtyři milénia! Žádné nekonečné členy!"

„Ta nová renormalizace je všechny vyloučila."

„To je výborné! Takže střední galaktická éra je nejstabilnější, vidím-li to dobře?"

„Jo. Politikové vstupují do hry až v sedmém miléniu. Dors mi pomáhá odfiltrovávat ty spousty smetí."

Hari obdivoval půvabné míšení barev, starobylé víno v transfinitních láhvích.

Psychohistorické hodnoty se silně slučovaly. Historie nebyla vůbec jako odolná ocelová konstrukce klenoucí se přes čas, daleko víc připomínala provazový most, který sténá a skřípe pod každým krokem. Tato „silná spojovací dynamika" vedla v rovnicích k rezonancím, k prudkému kousání, dokonce k nekonečným členům. Jenomže v realitě nic nekonečného není, takže rovnice bylo třeba stabilizovat. Hari a Jugo strávili mnoho hodin jejich vylučováním. Možná že cíl už byl v dohledu.

„Jak by vypadaly výsledky, kdybys rovnice promítl dopředu, za sedmé milénium?" zeptal se Hari.

„Vznikají tam oscilace," připustil Jugo.

Zpětnovazebné smyčky byly sotva nové. Hari znal obecnou poučku, tak starobylou, že nikdo neznal její stáří: Jsou-li v systému pevně sdruženy všechny proměnné a je-li možno jednu z nich přesně a podstatně měnit, potom lze její pomocí nepřímo měnit i všechny ostatní. Systém lze nasměrovat k přesnému výsledku skrze nespočetné množství interních zpětnovazebních smyček. Systém se spontánně uspořádá a pak poslouchá.

Dějiny však neposlouchají nikoho. Ale v určitých obdobích, například od čtvrtého do sedmého milénia, rovnice odrážely realitu

správně. Psychohistorie tedy *mohla* být v postdikčním vztahu vůči historii.

Ve skutečně komplexním systému bylo mimo hranice lidských možností poznat, jak k tomu přizpůsobení vůbec dochází – a co bylo důležitějšího, za poznání to ani nestálo.

Pokud však systém nefunguje, je potřeba, aby se mu někdo podíval na zoubek a zjistil, kde to vázne. „Máš nějaký nápad? Řešení?“

Jugo pokrčil rameny. „Podívej se na tohle.“

Kapaliny přilnuly ke stěnám lahví. Objevily se další zborcené tvary naplněné ostře barevnými kapalinami představujícími údaje. Hari sledoval vzedmutí v proměnlivém prostoru sieny pálené, která hnala odpovídající vlny v purpurových vrstvách kolem. Za chvíli bylo celé holo jediným zmítajícím se vírem.

„Rovnice se brzo zhroutí,“ řekl Hari.

„Jo, je to velký časový úsek. Velké cykly trvají asi sto dvacet pět let. Když vyloučíš události kratší než osmdesát let, dostaneš stabilizovaný tvar. Podívej…“

Hari pozoroval, jak turbulence narůstají jako zmítající se oceán. Jugo řekl: „Tohle vyloučí rozptyly následkem ‚generačních stylů‘, jak tomu říká Dors. Můžu vzít zóny, které prodloužily délku lidského života. Časově posunu rovnici vpřed, což je fajn – ale budou mi scházet údaje. Jak to? Z delších dějin budu těžit víc, což vyloučí ta společenství, která trvala jen krátce.“

Hari zavrtěl hlavou. „Víš to jistě? Myslím, že kdybychom zvýšili průměrný věk, byli bychom moudřejší.“

„To ne! Podíval jsem se víc do hloubky a zjistil, že když délka života dosáhla délky společenského cyklu, což bylo kolem sto deseti standardních roků, nestabilita vzrostla. Celé planety se ocitly ve válkách, krizích a společenských epidemiích.“

Hari se zamračil. „A tento efekt je známý?“

„Neřekl bych.“

„Takže proto lidstvo dosáhlo konečné meze v prodlužování života? Společnost se zhroutí a pokrok ustane?“

„Jo, tak nějak.“

Jugo se nepatrně a napjatě usmíval; Hari podle toho poznal, že je na svůj výsledek pyšný. „Rostoucí nepravidelnosti přerostou do – chaosu.“

To byl závažný problém, který zatím nezvládali. „K čertu!“ Hari měl hluboký odpor ke všemu nepředvídatelnému.

Jugo mu věnoval záludný úsměv. „Tak o tom, šéfe, nemám zprávy.

„Tím se netrap,“ řekl Hari vesele, třebaže nic takového nepociťoval. „Odvedls velký kus práce. Vzpomeň si na přísloví – Ani Císařství nebylo postaveno za jediný den.“

„Zato se zdá, že se velice rychle rozpadne.“

Jen velmi zřídka se zmiňovali o své hlubší motivaci, která je přivedla k psychohistorii – o pronikavém strachu, že Císařství upadá z důvodů, jimž nikdo nerozumí. Teorií bylo bezpočtu, žádná však neměla prediktivní povahu. Hari doufal, že ta jeho ji mít bude. Ale postupoval strašně pomalu.

Jugo se zatvářil rozmrzele. Hari vstal, obešel mohutný psací stůl a plácl Juga jemně po zádech. „Nebuď smutnej! Publikuj to!“

„Copak můžu? Držíme přece zatím psychohistorii pod pokličkou.“

„Jen uspořádej údaje a pošli to někam, kde se věnují analytickému dějepisu. Dors ti poradí, kde ti to vezmou.“

Jugo se rozzářil. „Když to napíšu, podepíšu tě taky…“

„Ne, mne z toho vynech. Je to tvoje práce.“

„Vždyť tys mi ukázal, jak rozběhnout analýzy, a pak…“

„Je to tvoje. Publikuj to!“

„No když teda…“

Hari se mu nezmínil, že všechno, co se odteď objeví pod jeho jménem, přitáhne pozornost. A několik lidí by mohlo odhadnout, že za jednoduchým vztahem délka života-odezva se skrývá daleko větší teorie. Raději to bude hrát při zdi.

Když se Jugo vrátil opět ke své práci, Hari chvíli seděl a pozoroval tok údajů, které pořád přešlapovaly nad jeho stolem. Pak pohlédl na svůj oblíbený citát, který mu našla Dors a dala na malé elegantní keramické plaketě:

Minimální síla, působící na moment historického těžiště, dláždí cestu ke vzdálené vizi. Sleduj pouze ty bezprostřední cíle, které slouží těm nejvzdálenějším perspektivám.

Devátá věštba císaře Kambla, verš 17.

„Jenže co když žádnou dlouhodobou perspektivu už nemáme?“ zabručel si pro sebe a dal se do práce.

7.

Příští den dostal lekci v reálné politice Císařství.

„Tos nevěděl, že má na tebe zaměřený 3D snímač?“ zeptal se Jugo.

Hari sledoval holozáznam svého rozhovoru s Lamurkem ve své pracovně. Utekl na univerzitu, když speciálové nestačili zvládat zástupy lidí z médií kolem jeho bytu. Povolali posily, když zjistili, že jeden ze zpravodajských týmů k němu navrtává akustickou sondu z bytu o tři vrstvy výš. Hariho a Dors vyvedla eskorta přes údržbářský gravitační skluz.

„Ne, nevěděl. Událo se tam toho příliš mnoho.“ Pamatoval si, jak jeho ochranka kohosi šacuje, potom ho nechává jít. 3D kamera a akustický snímač byly tak malé, že je bylo možno nosit pod společenským oděvem. Nájemní vrahové používali stejné úkryty i přístroje. Ochranka uměla tyto dvě povolání od sebe odlišit.

Jugo řekl dahlským dialektem. „Musíš dávat majzla, pokud chceš hrát v týhle divizi.“

„Jsem rád, že se tak staráš,“ řekl suše Hari.

Dors si poklepávala prstem o rty. „Myslím, žes to zvládal docela dobře.“

„Nechtěl jsem vypadat, že úmyslně trhám na cucky vůdce většiny v Horní radě,“ řekl Hari podrážděně.

„Jenomže právě *tohle* jsi udělal,“ řekl Jugo.

„Možná, ale v té chvíli mi to připadalo jako zdvořilé… pošťuchování,“ dokončil nepřesvědčivě větu. Zredigován pro 3D, vypadal rozhovor jako slovní ping-pong s břitvami místo míčku.

„Ale usadils ho při každé výměně,“ prohlásila Dors.

„Ale vždyť já ho nemám nerad! Pro Císařství udělal spoustu dobrých věcí.“ Odmlčel se a přemýšlel. „To celé byla jen… legrace.“

„Třeba k tomu máš nadání,“ řekla.

„Myslím, že ne.“

„Já myslím, že ti stejně nic jiného nezbude," řekl Jugo. „Stáváš se slavným."

„Sláva je nahromaděné nedorozumění kolem známého jména," řekla Dors.

Hari se usmál. „Tos řekla dobře."

„To mám od Eldoniana Staršího, nejdéle žijícího císaře. Jediného z celého jeho klanu, který se dožil vysokého věku."

„To dává smysl," řekl Jugo. „Teď prostě musíš čekat nejrůznější příběhy, drby a omyly."

Hari hněvivě zavrtěl hlavou. „Ne! Podívej se, nesmíme se nechat rozptylovat podružnými věcmi. Co je s těmi propašovanými modely osobností, které sis opatřil?"

„Ty mám."

„Strojově přeložené? Poběží ti to?"

„Jo, ale bude to chtít obrovský objem paměti a času. Něco už jsem naladil, ale potřebuje to ještě větší paralelní procesorovou síť, než jim můžu dát."

Dors se zamračila. „Mně se to nelíbí. To nejsou jen modely – to jsou přece *simové*."

Hari přikývl. „Tady děláme jenom výzkum, nevyrábíme produkty nějaké superrasy."

Dors vstala a začala prudce přecházet sem a tam. „Nejstarobylejší společenské tabu je proti simům. Dokonce i osobnostní modely se podřizují jistým přísným pravidlům!"

„Pochopitelně, v nejstarší historii ano, ale…"

„V prehistorii." Odfrkla. „Zákazy jdou tak daleko, že neexistují záznamy, jak vlastně vznikly – nepochybně po nějakém katastrofálním experimentu před dobou stínovou."

„Co to je?" zeptal se Jugo.

„Moc dlouhý čas – nemáme přesnou představu, jak dlouho trval, ačkoli určitě několik milénií – než se Císařství stabilizovalo."

„Myslíš, že ještě někde na Zemi?" Jugo se tvářil pochybovačně.

„Země je daleko víc legenda než historický fakt. Ale ano, tohle tabu skutečně může sahat až tak daleko."

„Tohle jsou nepředstavitelně omezení simové," řekl Jugo. „Vůbec nic nevědí o naší době. Jeden je ženská – náboženská fanatička

jakési víry, o které jsem jakživ neslyšel. Druhý je nějaký vyčůraný pisálek. Ale nikomu neuškodí – snad kromě sebe.“

Dors se na Juga podezíravě podívala. „Když jsou tak omezení, k čemu ti budou užiteční?“

„Protože jimi můžeme kalibrovat psychohistorické indexy. Máme modelové rovnice, které závisejí na elementárních lidských vjemech. Když máme k dispozici předhistorické vědomí, na což simové stačí, můžeme kalibrovat chybějící konstanty v poměrných rovnicích.“

Dors si pochybovačně odfrkla. „Já matematice nerozumím, ale vím, že simové jsou nebezpeční.“

„Podívej, žádnej vědec už ničemu takovýmu nevěří,“ řekl Jugo. „Matematici pracují s pseudosimy celé věky. Tiktaci…“

„To jsou ale neúplné osobnosti, nebo ne?“ zeptala se Dors stroze.

„No, vlastně jo, jenže…“

„Můžeme se dostat do velkých malérů, pokud tito simové budou lepší, univerzálnější.“

Jugo odbyl její argument mávnutím velké ruky a pomalu se usmál. „Jen klid, mám to pod kontrolou. A už jsem přišel na to, jak vyřešit problém s objemem informací, strojním časem – a mám taky krycí historku pro nás.“

Hari nazvedl obočí. „Jakou?“

„Na ty simy mám zákazníka. Někoho, kdo je bude provozovat, zaplatí nám náklady a ještě se bude cítit poctěný. Chce je využívat pro komerční účely.“

„Kdo je to?“ zeptali se zaráz Hari i Dors.

„Artifice Associates,“ řekl Jugo triumfálně.

Hari se netvářil nijak, Dors se odmlčela a prohledávala periferní paměti. Pak řekla: „To je firma, co se zabývá architekturou počítačových systémů.“

„Správně, a taky jedna z nejlepších. Ovládají trh se starými zábavními simy.“

Hari řekl: „Nikdy jsem o nich neslyšel.“

Jugo pobaveně zakroutil hlavou. „Nejsi v obraze, Hari.“

„Ani se o to nepokouším. Já chci být před ním.“

Dors řekla: „Nelíbí se mi, že do toho zatahujeme někoho zvenčí. A jak to bude s placením?“

Jugo se rozzářil. „Zaplatí nám licenční poplatky jako za práva. Všechno je vyjednaný.“

„A budeme pak mít nějaký vliv na to, co s těmi simy udělají?“

Dors ho napjatě sledovala.

„Žádný nebudeme potřebovat,“ řekl Jugo, jako by se bránil. „Využijí je pravděpodobně v reklamě nebo tak. Jak se dá pořádně využít takový sim, nikdo nedokáže odhadnout.“

„Pořád se mi to nelibí. Když pomineme komerční stránku věci, je velice riskantní oživovat starověké simy. Veřejné pohoršení…“

„Hele, to bylo. Lidi už takhle neuvažují ani o tiktacích, a ti jsou taky pěkně chytří.“

Tiktaci byli stroje s nízkou mentální kapacitou, drženou přísně pod inteligenčním prahem starými zákony o kódování. Hari se vždycky domníval, že tyto zákony sepsali praví, starověcí roboti, aby se oblast strojové inteligence nerozšířila a nerozvinula do forem, jež nebylo možno předvídat.

Praví roboti, jako R. Daneel Olivaw, byli rezervovaní, chladní a vizionářští. Ale tak, jak rostly po celé Říši obavy z nich, tradiční kybernetické protokoly se hroutily. Jako všechno ostatní.

Dors vstala. „Já jsem proti. Měli bychom toho okamžitě nechat.“

Jugo rovněž vstal, popuzeně. „Tys mi ty simy pomáhala najít. A teď chceš…“

„Tohle jsem nikdy nechtěla.“ Tvář měla staženou zlostí. Hariho udivila její prudkost. Zřejmě šlo o něco úplně jiného, ale o co? Klidně zasáhl: „Nevidím nic špatného na tom, že si při hlavním výzkumu vyděláme pár peněz. A nemusíme zvyšovat počítačovou kapacitu.“

Dors podrážděně stiskla rty, ale už nic neřekla. Hari by byl rád věděl, proč tak ostře oponuje. „Obvykle se na společenské konvence neohlížíš.“

Opáčila mu velice jedovatě. „Obvykle nekandiduješ na prvního ministra.“

„Taková věc mi přece nesmí narušit výzkum,“ řekl rozhodně. „Je ti to jasné?“

Přikývla, ale neřekla zase nic. Okamžitě se začal cítit jako nesnesitelný tyran. Vždycky je ve vzduchu konflikt, když jsme spolu-

pracovníci a milenci zároveň. Obvykle však kolem problému chodíme po špičkách, tak proč je najednou tak tvrdohlavá?

Prošli pár psychohistorických otázek a Dors mu připomněla, že má schůzku. „Je ode mne, z katedry historie. Požádala jsem ji, ať se podívá na vývojové trendy Trantoru za posledních deset milénií."

„Dobrý, děkuju. Ať jde, prosím, dál."

Sylvin Thoranaxová byla přitažlivá žena a v rukou nesla krabici starých datových hranolů. „Vyhledala jsem je po knihovnách na půlce planety," řekla.

Hari jeden namátkou vzal. „Tohle jsem nikdy neviděl. Samý prach!"

„Některé dokonce nemají ani knihovní index. Sama jsem jich pár zakódovala, a jsou docela dobré a čitelné s překladovou maticí."

„Hmm." Hari měl rád ty staré prosté technologie starých časů. „Můžeme je rovnou číst?"

Přikývla. „Vím, jak fungují redukované Seldonovy rovnice. Můžete provádět i matematické porovnání a zjistit potřebné koeficienty."

Hari udělal útrpnou grimasu. „To nejsou moje rovnice; pocházejí z rozsáhlého výzkumu mnoha…"

„Pane akademiku, všichni vědí, že postupy jste napsal vy, i celé pojetí…"

Hari se ještě chvíli ježil, protože ho to štvalo. Ta Thoranaxová už ale mlela dál o použití hranolů a Jugo jí nadšeně přizvukoval, takže to nechal být. Pak odešla s Jugem a on se dal do obvyklé každodenní roboty.

Holo mu ukázalo rozvrh denních úkolů.

Zajistit referenty na sympozium – těm, kteří váhají, něco naslibovat.

Napsat návrh na nové členy Císařské akademie.

Přečíst si diplomovou práci jednoho studenta, až mu ji zkontroluje „logická sekačka".

A tím je vyčerpán celý pracovní den. – Teprve až k němu do pracovny vstoupil rektor, vzpomněl si, že mu slíbil pronést projev. Rektor se i normálně usmíval pouze ironicky, teď ale svíral rty a tvářil se studeně – pravý vědec. „Váš… oděv?" zeptal se významně.

Hari se prohrabával skříní, kterou měl v pracovně, vytáhl talár s nařasenými rukávy a ozdobnými šňůrami a vedle se rychle převlékl. Sekretářka mu podala krychličku univerzální prohlížečky a rychle vyšli z pracovny. S rektorem přešli hlavní náměstí, Hariho speciálové ho kryli nenápadně zepředu i zezadu. Zástup dobře oblečených mužů a žen na ně zamířil 3D kamery, jeden najel zoomem, aby získal panoramatický obraz žlutomodrých spirálovitých pruhů Streelingu.

„Máte zprávy o Lamurkovi?“

„Co soudíte o Dahlanech?“

„Líbí se vám nová ředitelka sektoru? Nevadí vám, že je trisexuální?“

„Co říkáte na zprávu o zdravotním stavu populace? Neměl by císař nařídit na Trantoru povinná tělesná cvičení?“

„Nevšímejte si jich,“ řekl Hari.

Rektor se však usmíval a mával do kamer. „Vždyť oni se nějak živit musí.“

„Co má být s tím cvičením?“ zeptal se Hari.

„V jedné studii se prokázalo, že spánkový elektrostim nerozvíjí svalovou hmotu tak dobře jako staromódní tělesná cvičení.“

„To mě nepřekvapuje.“ On sám pracoval jako kluk na poli, a myšlenka, že je stimován ve spaní, ho nijak nefascinovala. Houfec reportérů se natlačil blíž a otázky jen pršely.

„Co si císař mysli o tom, co jste řekl Lamurkovi?“

„Je to pravda, že vaše manželka nechce, abyste se stal prvním ministrem?“

„Máte zprávy o Demerzelovi? Kde teď je?“

„Co soudíte o mezizonálních sporech? Může Císařství najít schůdné řešení?“

Jedna žena vyrazila proti němu. „Jaká tělesná cvičení provádíte?“

Hari odpověděl se zřetelnou stopou posměchu. „Cvičím se ve zdrženlivosti.“ Ale ta žena to vůbec nepochopila a jen se na něj dívala.

Když přicházeli k auditoriu maximu, Hari si vzpomněl na prohlížečku a podal ji správci. Několik trojrozměrných obrázků obvykle usnadňovalo hovor. „Je tu spousta lidí,“ řekl rektorovi, když zaujímali místa na řečnickém balkonu nad amfiteátrem sedadel.

„Účast je povinná. Jsou tu všechny ročníky.“ Rektor se dobrotivě usmíval na shromážděný dav. „Chtěl jsem, abychom před těmi reportéry vypadali co nejlíp.“

Hari zkřivil rty. „Jak se to kontroluje?“

„Všichni mají určená sedadla. Jakmile se posadí, jsou spočítáni a jejich osobní číslo musí souhlasit s číslem sedadla.“

„Na pouhé zjištění účasti mi to připadá složité.“

„Ale to se tak musí! Je to pro jejich dobro. A naše taky!“

„Jsou to dospělí lidé, necháváme je studovat velice náročné předměty. Proč si sami nemůžou rozhodnout, co je pro ně dobré?“

Rektor stiskl rty a povstal, aby pronesl zahajovací formuli. Když skončil a předal slovo, Hari povstal a řekl: „Teď, když vás pěkně spočítali, děkuji vám za pozornost a oznamuji vám, že moje oficiální přednáška tímto končí.“

Překvapené zašumění. Hari pohledem přeběhl sál a počkal, až nastane ticho. Pak klidně řekl: „Nerad mluvím s těmi, kteří nemají jinou možnost než mě poslouchat. Teď si chvilku sednu, aby ti, co si to přejí, mohli odejít.“

Posadil se. V auditoriu to bzučelo. Pár jich vstalo a odcházelo. Ostatní studenti na ně pískali. Když znovu vstal, přivítal ho potlesk.

Nikdy předtím neměl tak posluchače na své straně. Teď toho využil, přednesl pádný projev o budoucnosti… matematiky. Nikoli o Císařství na smrt nemocném, ale o krásné, věčné matematice.

8.

Žena na ministerstvu pro spojování kultur se na něj úkosem podívala a řekla: „Pochopitelně, *vaše* skupina *musí* předložit nějaký příspěvek.“

Hari potřásl nevěřícně hlavou. „Nějaký senzo –?“

Upravila si formální šat tím, že se zavrtěla v jeho křesle pro návštěvy. „To je rozvinutý program. Všem matematikům se ukládá naplnit Milostivé dožádání.“

„Nejsme naprosto kvalifikovaní složit…“

„Chápu vaše rozpaky. Ale my na ministerstvu máme dojem, že senzosymfonie jsou právě tím potřebným k oživení, hm, umělecké formy, která nevykazuje příliš velké úspěchy.“

„Tomu nerozumím.“

Věnovala mu naprosto nepřesvědčivý, strnulý úsměv. „My si ten nový druh senzosymfonie představujeme následovně: umělec – v tomto případě matematik – překomponuje základní struktury *myšlení*, jako například euklidovské konceptuální struktury nebo transfinitní rozvoj teorie množin. Ty budou přeloženy pomocí jakéhosi uměleckého síta…“

„Což znamená?“

„Počítačový filtr, který rozdělí konceptuální vzorce do širokého výběru smyslových avenue.“

Hari si povzdychl. „Aha.“ Ta žena měla moc, a proto ji musel vyslechnout. Jeho psychohistorické fondy nebyly sice ohroženy, platil je ze svého sám císař. Ale katedra na Streelingu nemohla ignorovat grantový výbor a jeho náhončí, z nichž jeden seděl před ním. Systém dotací tak už fungoval.

Zdaleka nešlo o klid, meditativní háje poklidného zkoumání, univerzitní výzkum byl neustálým intenzivním, soutěživým a nervózním maratónem. Meritokrati – profesoři a také vědci – mu obětovali dlouhé hodiny, měli zdravotní problémy vyvolané stresem, velmi často se rozváděli a obvykle neměli děti. Své výsledky potom sekali na malé kousky, na „nejmenší publikovatelné jednotky“, jenom aby se seznam jejich odborných publikací co nejvíce zvětšil.

Získat příspěvek od císařských úřadů znamenalo v podstatě konat jedinou základní práci – vyplňovat formuláře. Hari znal tu šílenou změť křížovkově propojených otázek. – Uveďte seznam a analytický typ, jakož i „texturu“ fondu. Odhadněte případné rozpětí nákladů. Popište potřebné laboratorní a počítačové vybavení (uveďte, zda je možno využít stávajícího a do jaké míry). Vyjádřete stručně filozofii zamýšleného projektu.

Pyramida moci znamenala, že ti nejzkušenější vědci se vědou zabývali jen velmi málo. Místo toho řídili a sami hráli nekonečné hry o přidělení dotací. Šedivci zachmuřeně dohlíželi, aby ani jediný čtvereček nezůstal nevyplněný. Asi deseti procentům žádostí se nakonec

dotace přidělili, obvykle s dvouletým zpožděním a zhruba v poloviční výši.

Co horšího – protože něco dostat trvalo tak dlouho – bylo naprosto nezbytné trefit hřebík na hlavičku při každé žádosti o subvenci. Aby měl člověk jistotu, že se to ujme, většinu práce bylo třeba udělat *předtím*, než se žádost vůbec podala. Jedině tak bylo totiž možné zajistit, že v ní nebudou „díry“, že práce proběhne naplánovaným směrem bez překvapení a odchylek.

Věda a výzkum vlastně probíhaly s vyloučením jakéhokoli překvapení. Nikdo si zřejmě zatím nevšiml, že radost z práce je pryč, to báječné vzrušení z objevování nečekaného.

„Já to projednám… na katedře.“

„Poručím jim to“ by byla upřímnější odpověď. Ale člověk se má aspoň pokusit zachovat slušnost.

Když odešla, přišla za ním do pracovny Dors s Jugem v patách. „S tímhle dělat nebudu!“ řekla a oči jí planuly.

Hari si prohlédl dva větší hranoly, které vypadaly jako z kamene. Ale nebyly tak těžké, protože je Jugo snadno držel v otevřených dlaních. „Simové?“ pokusil se hádat.

„Ve feritových jádrech,“ řekl Jugo pyšně. „Vyhrabané z jednoho krysího doupěte na planetě jménem Sark.“

„To je tam, kde mají tu Novou renesanci?“

„Jo – je to tak trochu šílený se s nima vůbec domluvit. Ale ty simy mi přesto dali. Zrovna přišly expresem červí dírou. Ta ženská, co to tam má na starosti, nějaká Buta Fyrnixová, s tebou chce mluvit.

„Řekl jsem, že s tím nechci nic mít.“

„Domluva je, že si s tebou musí osobně promluvit.“ Hari polekaně zamrkal. „To vážila tak dlouhou cestu?“

„Ne, zaplatili si paprsek. Už je připravená. Já ti ji sem přepnu. Jenom si spustíš kontakt.“

Hari měl zřetelný pocit, že je vtahován do čehosi riskantního, co přesahuje hranice jeho obvyklé opatrnosti. Paprskový čas byl drahý, protože císařský systém červích děr byl již po celá milénia pře tížen. Použití pro osobní styk, to je prostě dekadentní – pomyslel si. Jestli si ta Fyrnixová platí pohotovostní čas v galaktickém měřítku, aby si poklábosila s nějakým matematikem…

A zbav nás od nadšenců, pomyslel si Hari. „No tak dobře.“

Buta Fyrnixová byla vysoká žena s planoucíma očima, která se zářivě smála, když její obraz rozkvetl v Hariho pracovně. „Pane profesore! Byla jsem tolik šťastná, když vaši podřízení projevili zájem o naši Novou renesanci.“

„Víte, pochopil jsem, že vám jde hlavně o ty simulace.“ Zase byl jednou rád, že v přenosu vzniká dvouvteřinové zpoždění. Největší ústí červí díry bylo vzdáleno jednu světelnou sekundu od Trantoru a na Sarku to bylo zřejmě nějak podobně.

„Jistěže. Objevili jsme skutečně starobylé archivy. Naše pokrokové hnutí se, jak zjistíte, dostává přes staré přehrady.“

„Moc doufám, že ten výzkum bude zajímavý,“ řekl Hari neutrálně. Proč mě do toho Jugo navezl?

„Odkryli jsme zde věci, které vám otevřou oči, pane doktore.“ Otočila se a ukázala na scénu za sebou – velký sklad nacpaný stařičkými policemi z kerama. „My tu doufáme, že nazvedneme příkrov nad celým tím problémem předcísařských počátků, legend o Zemi – a tak.“

„Já, hmm, já bych byl velice rád, kdybyste mi pak poslali výsledky.“

„Musíte přijet a podívat se sám. Pro matematika to bude úžasné, uvidíte. Naše renesance je záměr budoucnosti pro mladé a energické planety. Slibte mi, že nás navštívíte – my tady tajně doufáme, že už to bude státní návštěva.“

Ta ženská chce zřejmě investovat do budoucího prvního ministra. Trvalo mu ještě několik dalších a nesnesitelných minut, než se jí zbavil. Když se poslední zbytky jejího obrazu rozplynuly ve vzduchu, nasupeně pohlédl na Juga.

„Podívej, já jsem to domluvil dobře, ale ona trvala na tom, že ti to prodá sama,“ řekl Jugo a omluvně roztáhl ruce.

„Za slušné a neúčtované náklady, jak doufám?“ zeptal se Hari a vstával. Opatrně položil ruku na jednu krychličku a zjistil, že je překvapivě chladná. Uvnitř spatřil labyrint mřížek a kroutících se stužek lámajícího se světla, podobných úzkým uličkám procházejícím skrze temné město.

„Ale ano,“ řekl Jugo s ležérní jistotou. „Sehnal jsem na to pár Dahlanů, aby tu věc, hm, tak trochu jistili.“

Hari se ušklíbl. „Tak tohle nemusím slyšet.“

„Jako první ministr ani nesmíš," řekla Dors.

„Nejsem první ministr!"

„Brzo budeš. Ty simulace jsou velké riziko. A tys teď dokonce jednal s konkrétním zdrojem na Sarku! Na tom s nimi já pracovat nebudu."

Jugo klidně řekl. „Nikdo se tě neprosí."

Hari hladil chladný a kluzký povrch feritové krychle – potěžkal ji – docela lehká – a vzal od Juga i druhou. Položil je na stůl. „Jak jsou staré?"

Jugo pravil. „Na Sarku tvrděj, že nemají páru, musí být aspoň…" Dors se náhle pohnula. Chytila krychle každou do jedné ruky, otočila se proti zdi a prudce jimi mrštila. Rána byla ohlušující. Kousky feritu se tříštily o zeď a odražené kousky zasáhly Hariho tvář.

Dors hlavní sílu exploze zachytila. Nahromaděná energie krychli tak, jak praskaly mřížky, se uvolnila.

V následném tichu stála Dors nepohnutě s rukama pokrytýma zrnky prachu. Měla je zakrvácené a na tváři hlubokou řeznou ránu. Statečně mu hleděla do obličeje. „Já mám na starosti tvou bezpečnost."

Jugo zabručel. „Předvádí to děsně zábavným způsobem."

„Musím tě chránit před potenciálně…"

„*Zničením* pradávného artefaktu?" řekl Hari stroze.

„Zachytila jsem veškerý tlak a snížila tvé riziko. Ano, považuji to hnutí na Sarku za…"

„Já vím, já vím." Hari zvedl ruce dlaněmi k ní a vzpomněl si. Minulou noc, když se vrátil domů po projevu, který byl velice slušně přijat, našel Dors rozmrzelou a netečnou. Jejich postel se stala zimním bojištěm, a ani po tom mu neřekla, co ji vyvedlo z míry. Hari tomu říkal vítězství uzavřením do sebe. Ale neměl představu, jak a co ji tak hluboce zasáhlo.

Manželství je objevná cesta, která nikdy nekončí, pomyslel si.

„O riziku tady rozhoduji já," řekl jí a prohlížel si, jaký nepořádek výbuch v místnosti natropil. „Ty máš výhradně poslouchat, pokud se neocitnu v přímém *fyzickém* ohrožení. Je ti to jasné?"

„Musím přece sama posoudit…"

„Ne! Kontakt s těmi sarkskými simulacemi nás může poučit o dávných, prastarých dobách. To může ovlivnit psychohistorii.“ Napadlo ho, jestli jí k tomu nedal příkaz Olivaw. Proč se o to roboti tak silně zajímají?

„Pokud jednoduše ohrožuješ…“

„Plánování – a psychohistorii – musíš nechat na mně.“ Prudce zamrkala, stiskla rty a pak otevřela ústa… ale neřekla nic. Po chvíli přikývla. Hari si povzdychl.

Pak se prudce otevřely dveře, vlétla do nich sekretářka následovaná speciály a scéna se proměnila v chaos vzájemného vysvětlování. Pohlédl kapitánovi speciálů přímo do tváře a řekl, že feritová jádra na sebe spadla a zřejmě zasáhla skrytou prasklinu.

Jsou to – jak jim vysvětlil autoritativním hlasem, který už uměl dlouhé roky – křehké struktury, v nichž se stabilizace vytváří pnutím, jsou schopné pojmout obrovské množství mikroskopických informací.

K jeho úlevě kapitán jen zakroutil hlavou, rozhlédl se po nepořádku a řekl. „Staré technologie bych tady správně vůbec neměl připustit.“

„Vy za to nemůžete,“ ujistil ho Hari. „To všechno je jen moje věc.“

Ještě musel chvíli předstírat, ale ozvalo se holo a recepce. Všiml si Kleonovy osobní tajemnice, ale než stačila promluvit, scéna se rozplynula. Stiskl ovládání obličejového filtru právě ve chvíli, kdy se z vatové mlhy začala zhmotňovat Kleonova podoba.

„Mám pro vás špatné zprávy,“ řekl císař bez úvodu.

„To je mi líto,“ řekl Hari váhavě.

Mimo Kleonovo zorné pole vyvolal soubor póz tělesného jazyka a doufal, že jimi zakryje feritový prach, který mu ulpěl na šatech. Rudý rám, který lemoval holo, mu sdělil, že vysílá vhodně důstojný výraz obličeje, který synchronizuje s pohybem rtů.

„V Horní radě se to zadrhlo na problému zastoupení,“ Kleon si podrážděně hryzl ret. „Dokud se to nerozhodne, o prvním ministrovi se vůbec nebude jednat.“

„Chápu. Problém zastoupení…?“

Kleon překvapením zamrkal. „Vy to nesledujete?“

„Mám moc práce tady na Streelingu.“

Kleon velkoryse mávl rukou. „Jistěže, chystáte se na stěhování. No nic, momentálně se nic neděje, tak můžete být klidný. Dahlané zablokovali galaktickou Dolní radu. Chtějí mít větší podíl na moci – na Trantoru a v celé spirále! Lamurk je v Horní radě zásadně proti a nikdo nechce couvnout."

„Chápu."

„Takže musíme čekat, než bude Horní rada schopná akce. Procedurální otázky zastoupení mají přednost před ministerskými křesly."

„Jistěže."

„Zatracené zákony!" vybuchl Kleon. „Přece bych měl mít právo vybrat si, koho chci."

„Zcela s vámi souhlasím." *Pokud to nebudu já,* doplnil v duchu.

„Myslel jsem, že bude nejlíp, když vám to řeknu sám."

„Velice si toho vážím, Sire."

„Potřeboval bych si s vámi promluvit, hlavně o té psychohistorii. Teď toho mám moc – ale brzo."

„Jak si přejete, Sire."

Kleon se odpojil, aniž se rozloučil.

Hari vydechl úlevou. „Jsem volný!" zvolal šťastně a zamával rukama nad hlavou.

Speciálové ho rozpačitě pozorovali. Hari si znovu uvědomil, že stůl, registratury i stěny jsou pokropeny černým prachem. Ale i tak mu pracovna ve srovnání s přepychem paláce připomínala ráj.

9.

„Nejhorší bude dostat se ze Streelingu," řekl Jugo.

Vešli na gravinádraží, obklopeni nezbytnými speciály, kteří se snažili vypadat jako náhodní kolemjdoucí. Harimu připadali stejně nenápadní jako pavouk na talíři.

„To je pravda," řekl Hari. Na Streelingu ho mohli navštívit členové Horní rady, nátlakové skupiny snadno pronikaly předstíraným soukromím katedry matematiky a pochopitelně – každou chvíli mohl ve vzduchu vykvést císař. Když se bude pohybovat, bude v pohodě.

„Za dvě celé šest minut máme dohrý spoj.“ Jugo se informoval v sítnicovém zápisníku tím, že hleděl co nejvíc vlevo. Hari tuhle věcičku nikdy nemiloval, ale bylo to velice výhodné na čtení – v tomto případě jízdního řádu gravidráhy – a člověk mohl mít obě ruce volné. Jugo táhl dva vaky. Hari se nabídl, že mu pomůže, ale Jugo cosi poznamenal o „rodinných špercích“ a odmítl.

Aniž změnili tempo, prošli optickou čtečkou, která jim zajistila místa, vypočítala cenu a vyrozuměla autoprogram zátěže o zvýšené hmotnosti. Hari se začal zabývat jakousi volně plynoucí matematickou myšlenkou a náhlý propad ho polekal.

„Ou,“ řekl a chytil se opěrek. Pád byl jediný signál, který ho dokázal vytrhnout z hlubokého zamyšlení. Přemýšlel, jak je to dlouho, co se v něm ten strach vyvinul, a potom zas jeho pozornost upoutal Jugo, jenž s nadšením popisoval dahlskou společnost, v níž měli obědvat.

„Pořád se zabýváš tou politickou záležitostí?“

„Otázkou zastoupení? Nezáleží mi na bojích a frakcích a tak dále. Ale matematicky je to šaráda.“

„Mně to připadá úplně jasné,“ řekl Jugo s lehkým, ale taktním náznakem výčitky. – „Dahlané tahají už moc dlouho za kratší konec.“

„Protože mají hlasy jen z jednoho sektoru?“

„Přesně tak – a jenom na Dahlu je nás čtyři sta milionů.“

„A další jinde.“

„Svatá pravda. V celotrantorském průměru má Dahlan pouze nula celá šedesát osm zastoupení ve srovnání s ostatními.“

„A v rámci Galaxie?“

„To samý! Máme sice svou zónu, to jo, ale kromě Dolní rady Galaxie se s námi nikdo nebaví.“

Z vesele klábosícího přítele se Jugo změnil v zatrpklého, podmračeného bojovníka. Hari nechtěl, aby se cestování proměnilo v nepřetržité dohadování.

„Se statistikami musíš opatrně, Jugo. Znáš ten klasický vtip o tom, jak si tři statistikové vyjeli lovit kachny…“

„Co to je?“

„Divoký pták, který ještě žije na několika světech. První střelil metr nad, druhý metr pod. Třetí statistik vyhodil patronu z pušky a zvolal: Tak – a máme ji!“

Jugo se zasmál, tak trochu z povinnosti. Hari se snažil jednat, jak mu poradila Dors, víc s humorem a míň s logikou. Střetnutí s Betanem Lamurkem zvýšilo Hariho popularitu u médií a dokonce i v Horní radě; sám císař mu to potvrdil.

Dors ale zůstávala imunní vůči humoru i logice, příhoda s feritovými jádry mezi nimi způsobila roztržku. Hari si teď uvědomil, že i to byl důvod, proč nadšeně přijal Jugovo pozvání vzdálit se na den ze Streelingu. Dors měla dva semináře a nemohla jet. Měla sice námitky, ale připustila, že speciálové ho ochrání stejně dobře. Pokud nebude dělat „hlouposti“.

Jugo se nedal odbýt. „Jenomže soudy jsou proti nám taky zaujaté.

„Dahl je dnes největší sektor. Určitě bude muset dostat časem i soudce.“

„Problém je v tom, že ten čas nemáme. Uzavírají se proti nám bloky.“

Harimu byly velice proti mysli obvyklé logické úvahy o politickém obkličování, které se pohybovaly v kruhu, a snažil se zahrát na Jugovu matematickou strunu. „Každý soudní orgán je náchylný k ovládnutí určitým blokem, kamaráde. Předpokládejme, že soud má jedenáct členů. Potom dostatečně soudržná skupina šesti dokáže rozhodovat o všem. Mohou se předběžně scházet a zavázat se, že rozhodnou podle mínění většiny, a podle toho pak budou jednomyslně hlasovat mezi všemi jedenácti.“

Jugo podrážděně zkřivil ústa. „Nejvyšší tribunál má jedenáct členů – to máš na mysli?“

„Mluvím o obecném principu. Dokonce i menší skupiny tak mohou fungovat. Předpokládejme, že čtyři členové Nejvyššího tribunálu se sejdou a domluví vlastní postup. Pak budou jednotně hlasovat v původním shromáždění šesti. Pak ti čtyři rozhodují za všech jedenáct.“

„Pak je to sakra horší, než jsem si myslel,“ řekl Jugo.

„Můj názor je, že jakékoli konečné zastoupení lze zkorumpovat. Je to obecné pravidlo o metodě.“

Jugo přikývl a k Hariho zklamání začal recitovat seznam křivd a ústrků, kterých se Dahlanům dostávalo od vládnoucích většin v tribunálu, v obou radách i v direktoriu…

Nekonečné tahanice vlády. Taková nuda!

Hari si uvědomil, že jeho způsob myšlení je nebetyčně vzdálený od Jugovýcb výpočtů a ještě víc od Lamurkovy libovůle. Jak můžu jako první ministr vůbec přežít? Copak to císař sám nevidí?

Přikývl a nasadil si masku přemýšlivého naslouchání a nechal se uklidnit obrazy na stěnách. Pořád ještě klesali po dlouhé cykloidní křivce gravidráhy.

Tentokrát to jméno sedělo. Většina dálkových cest na Trantoru se ve skutečnosti odehrávala *pod* Trantorem po křivce, která jejich kabinu nechávala padat, zavěšenou v magnetickém poli v asi prst široké mezeře mezi stěnou šachty, pouze vlastní gravitací. Byl to pád ve vakuu, kde nebyla okénka. Místo toho stěny samy tišily jakýkoli strach z volného pádu.

Tato dokonalá technologie byla jednoduchá, snadná, nehlučná, svým způsobem klasická, dokonce přátelská – užití jednoduché jako zatlučení hřebíku, účinky pochopitelné jako 3D. Gravidráha i uživatelé na sebe pozitivně působili navzájem.

Kolem Hariho a Juga se objevil les. Hodně lidí ještě na Trantoru žilo mezi stromy a skalami a oblaky jak lidé kdysi. Nebyly pravda reálné, ale to ani nemusely. *Teď jsme ti divocí,* napadlo Hariho. Lidé přizpůsobili trantorské labyrinty svým poklidným hluboce zakódovaným potřebám, takže se v duchu mohl těšit procházkou po parku. Technika se objevovala jako na zavolání, jako čarovní duchové.

„Vadilo by ti, kdybych to vypnul?“ Jugova otázka protrhla jeho úvahy.

„Ty stromy?“

„Jo, tu otevřenou krajinu.“

Hari kývl a Jugo palcem přepnul na obchodní centrum s nevelkými obzory. Mnoho Trantořanů pociťovalo úzkost v otevřených prostorech, dokonce i při jejich pouhém zobrazení.

Pád skončil a začali stoupat. Hari cítil, že je tlačen do křesla, které automaticky vyrovnávalo. Pohybovali se velkou rychlostí, to věděl, ale nebylo to znát. Slabé magnetické pulzy dodávaly rychlost,

když začali stoupat, a vyrovnávaly tak mírné ztráty. Jinak cesta nespotřebovávala žádnou energii, gravitace ji dodávala a zároveň brala.

Když vystoupil v Karmondském sektoru, těsně je obklopili speciálové. Tady nebyli v elitním prostředí univerzity. Jen málo budov bylo vidět zvenčí, architekti staveb se proto soustřeďovali na interiéry: prudká zešikmení, vzdušné pasáže, mohutné kmeny opracovaného kovu a svalová vlákna. Ale kolem této vznešené architektury se stále hemžily velké zástupy, podobající se nekonečnému a rozhněvanému příboji.

Přes nadzemní cyklostezku se táhl neustálý proud cyklistů vlekoucích povozy. Do úzkých výklenků byly nacpány objemné spotřebiče, lesknoucí se kusy masa, krabice a kusové zboží, všechno určené pro kolemjdoucí zákazníky. Restaurace byly sotva více než ohřívací mísy obklopené malými stolečky a křesílky namačkanými na chodnících. Holiči provozovali své řemeslo v průchodech, zpracovávali hořejšky zákazníků, zatímco jim žebráci za minci masírovali chodidla.

„Vypadá to tu… rušně," řekl Hari diplomaticky, když mu pod nos zavanula vůně dahlské kuchyně.

„Jo, a není to prima?"

„Žebráky a podomní obchodníky zakázal už minulý císař, jestli se nepletu."

„Správně." Široce se usmál. „Mezi Dahlany se to moc neprosadilo. Přistěhovalo se sem mnoho lidí. Pojď, dáme si někde oběd." Bylo sice ještě brzo, ale najedli se vestoje v restauraci plné pachů. Hari si dal „bombu", kterou si nacpal do úst a nechal vybuchnout do temné, uzené vůně, kterou nedokázal určit. Zanechala mu v ústech hořkosladkou chuť. Speciálové se neklidně rozhlíželi v tomto stojícím hlučícím zmatku. Byli zvyklí na důstojnější prostředí.

„Tady to fakt žije," poznamenal Jugo. Chováním se opět vrátil do svých nádenických časů a mluvil, jako kdyby měl plná ústa. „Dahlané mají talent k rozvoji," řekl Hari diplomaticky. Jejich vysoká porodnost je vyháněla do ostatních sektorů, kam skrze své kontakty na Dahl přinášeli investice. Harimu se tato neklidná energie líbila; připomínala mu nepočetná města na Helikonu.

Když modeloval celý Trantor, pokoušel se ho využít jako zmenšené verze celého Císařství. Jeho úspěchy pocházely z toho, že ne-

podceňoval konvenční vědomosti. Většina ekonomů viděla peníze jako prosté vlastnictví – základní lineárně kvadratický vztah. A zatím to byl tok – jak Hari zjistil – kluzký a rychlý, neustále se přelévající z jedné ruky do druhé a zároveň urychlující změny. Jenže císařští analytikové zaměňovali proměnlivý tok za statické sčítání v krámě.

Dojedli a Jugo naléhal, aby sestoupili do podzemních podlaží. Šli po složité cestě, kypící hlukem, pachy a ruchem. Spořádaná doprava se zde rozložila. Místo aby byla každá vrstva jednosměrná, zdejší ulice se protínaly v různých úhlech, ostrých i tupých, ale málokdy pravých. Zdálo se, že Jugo považuje křížení s dopravou za hrubé porušení svých práv.

Spěchali rychle kolem budov, zastavili se a vystoupili na pojízdný chodník. Speciálové stáli těsně za nimi, a bez jakéhokoli přechodu se Hari najednou ocitl uprostřed chaosu. Obklopil je dým a ostrý zápach, ze kterého se mu chtělo zvracet.

Kapitán speciálů na něj zvolal: „Zůstaňte stát!“ Potom zavolal na své muže, ať si připraví anamorfin. Všichni byli po zuby ozbrojení.

Dým zastínil pouliční fosforky. V chomáčích kouře Hari zahlédl pevnou lidskou stěnu, která se chce protlačit k nim. Objevili se z bočních uliček a zádveří a všichni zřejmě chtěli k němu. Speciálové do nich vypálili salvu. Někteří padli. Kapitán hodil granát a plyn se rozvinul o kus dál. Zkušeně to odhadl, proudění vzduchu neslo plyn k davu a mimo Hariho.

Ale anamorfin zástup nezastavil. Dvě ženy proběhly kolem Hariho a v rukou měly dlažební kostky vyrvané z ulice. Třetí se pokusila Hariho bodnout nožem a kapitán ji vzápětí střelil šipkou. Další Dahlané útočili na speciály a Hari porozuměl, o co jde: nesouvislý vzteklý řev nenávisti proti tiktakům.

Zprvu mu ta myšlenka připadala nepravděpodobná, myslel si, že špatně slyší. To odpoutalo jeho pozornost, a když se ohlédl po proudícím davu, uviděl, že kapitán leží na zemi a nějaký muž po něm jde s nožem v ruce.

Co tohle všechno mělo společného s tiktaky, zůstávalo záhadou, ale Hari neměl čas vůbec na nic, kromě úskoku stranou a kopnutí do kolena útočícího muže.

Do ramene ho bolestivě zasáhla láhev a rozbila se o chodník. Jiný muž točil neustále řetězem a pak zamířil na Hariho hlavu. *Sehni se!* Řetěz zasvištěl kolem a Hari se na muže vrhl. Oba upadli a strhli sebou dva další ve vzájemně do sebe bušícím chumlu. Hari dostal prudkou ránu do břicha.

Odkutálel se a snažil se popadnout dech. Snad o metr dál viděl, jak nějaký muž zabil jiného dlouhým, zakřiveným nožem.

Bodnutí, trhnutí, bodnutí. Odehrávalo se to tiše, jako ve snu. Hari lapal po dechu, byl otřesený a jeho svět se hýbal jakoby zpomaleně. Měl by energicky reagovat, napadalo ho. Ale bylo to tak namáhavé…

…a najednou stál na nohou, aniž věděl, jak se postavil, a zápasil s mužem, který se už dlouho nemyl.

Pak zmizel i ten, jako by ho smetla kosa valícího se davu.

A další náhlý skok – a všude kolem něho byli speciálové. Těla nejevící známky života pokrývala chodník. Jiní si drželi zakrvácené hlavy. Výkřiky, tlumené rány…

Neměl vůbec čas uvědomit si, čí zbraně tohle způsobily, a už ho speciálové rychle odváděli, Jugo tu byl taky, a celý incident se propadl do temnot, jako když netrpělivě přepnete nezáživný program na 3D.

Kapitán žádal, aby se ihned vrátili do Streelingu. „A možná raději přímo do paláce."

„Tohle nebylo kvůli nám," řekl Hari, když nastupovali na klouzavku.

„Tím si nemůžete být jistý, pane."

10.

Hari odpálkoval všechny návrhy, aby dál nepokračovali. Celý incident pravděpodobně začal, když někteří tiktaci začali selhávat.

„Někdo z toho určitě obviní Dahlany," prohlásil Jugo. „Naši lidé se začali bránit, no a trochu se jim to vymklo."

Všichni kolem překypovali vzrušením, tváře jim zářily, očima neklidně létali sem a tam. Najednou si vzpomněl, co mu říkal otec. *Nikdy nepodceňuj sílu nudy.*

V lidském chování střídají rozhodné akce údobí prázdné nudy. Viděl dvě ženy, jak buší do pytle, kterým byl vychrtlý, sýrově bílý muž, jako by prováděly obyčejné posilovací cvičení s reagujícím strojem. Jeho prostý odpor proti slunečnímu světlu způsobil, že toho muže nenáviděly a že se stal kořistí, protože byl jiný.

Vražda je primární nutkání. Dokonce i ti nejcivilizovanější cítí v okamžiku vzteku pokušení. Ale všichni, nebo skoro všichni, odolají, a to je zušlechťuje. Civilizace je obrana proti surové moci přírody.

Tohle byla základní proměnná, kterou nikdy žádný ekonom nezahrnul do úvah o hrubém produktu na hlavu, ani žádný politik nepojal do teorií o reprezentativních kvocientech, ani žádný sociolog do bezpečnostních indexů.

„Musím je tam nějak taky dát," zamumlal si pro sebe.

„Dát co kam?" zeptal se Jugo. I on byl ještě rozrušený.

„Věci tak základní, jako je vražda. Všichni jsme posedli trantorskou ekonomikou a politikou, ale něco tak vnitřního a hlubokého, jako byl ten incident, může být dlouhodobě daleko důležitější."

„Vezmeme to z kriminálních statistik."

„Ne, to je *touha* – tu potřebuju. Jakým způsobem ovlivňuje lidskou kulturu? Asi bychom se neměli zabývat jen Trantorem i když je to obrovský tlakový hrnec, ve kterém se vaří čtyřicet miliard lidí. Už víme, že nám něco chybí, protože neumíme své psychohistorické rovnice konvergovat."

Jugo se zamračil. „Myslel jsem, že je to proto, hm, že nemáme dost podkladů."

Hariho se zmocnil starý známý pocit marnosti. „Ne, já to cítím. Existuje cosi podstatného, a my to nemáme."

Jugo se zatvářil pochybovačně, když vtom přijel jejich disk. Přestupovali soustředným uspořádáním kruhových pojízdných chodníků, které zpomalovaly a končily na širokém náměstí.

Tyčila se tam mohutná budova převyšující vzduchové šachty, její štíhlé sloupoví končilo v horních úřadovnách. Sluneční svit se třpytil na tvářích karyatid průčelí, sdělujících, že zde jsou peníze – Artifice Associates.

Z recepce byli okamžitě odvedeni do místnosti daleko přepychovější než cokoli, co bylo k vidění na Streelingu. „Parádní," řekl Jugo s ironickým přikývnutím.

Hari tuto obvyklou poznámku akademiků chápal. Techničtí pracovníci mimo univerzitu si vydělávali víc a pracovali obvykle i v lepším prostředí. Nikdy se tím ale nezabýval. Myšlenka univerzity jako pevnosti vědění upadala stejně jako Císařství, a jemu se zdálo, že není potřeba rozhazovat, zvlášť pod císařem, který byl marnotratností pověstný.

Lidé z Artifice Associates o firmě mluvili jako o A2, a vypadalo to, že mají pravdu. Nechal Juga, ať udržuje rozhovor, když zasedli kolem kulatého velkého stolu z umělého dřeva; doposud se chvěl po přestálém útoku. Opřel se v křesle a přemýšlel o svém okolí, mysl se mu jako vždy neustále vracela k novým detailům, které by mohl uplatnit v psychohistorii.

Ve své teorii měl už zahrnut matematický vztah mezi technologií, akumulací kapitálu a pracovní silou, ale nejsilnějším hnacím motorem se zdálo být vědění. Asi polovina ekonomického růstu pochází z růstu kvality informací, ty se odrážejí v lepším strojním vybavení, pracovních postupech, rostoucí efektivitě.

To všechno bylo hezké – ale právě tady začínalo Císařství selhávat. Inovace poskytované vědou jako kdyby mlely čím dál víc naprázdno. Univerzity Císařství produkovaly vynikající inženýry, ale žádné vynálezce. Vědecké pracovníky, avšak nikoli opravdové vědce. To všechno byly faktory času odlivu.

Pouze nezávislá firma, jako je tato, přemýšlel, si zachovává tempo, které tak dlouho vládlo v Císařství. Ale to jsou už jen polní kvítky, které často zašlápne bota politiky a setrvačnosti.

„Pan doktor Seldon?“ zeptal se nějaký hlas u jeho lokte a Harimu přetrhl nit úvah. Přikývl.

„Takže máme i vaše svolení?“

„Ach, a k čemu?“

„Použít tohle.“ Jugo vstal a položil na stůl dva kufříky. Otevřel zipy a objevila se dvě feritová jádra.

„To jsou sarkské simy, pánové.“

Hari prudce nabral dech. „Myslel jsem, že je Dors…“

„Rozbila? Ona si to myslí taky. U tebe v kanceláři jsem použil dvě stará, vyřazená. Prakticky bez ceny.“

„Tys věděl, že je…“

„Tvou ženu musím respektovat – myslí jí to, rozhoduje se rychle.“ Jugo pokrčil rameny. „Napadlo mě, že ji to může trochu… podráždit.“

Hari se usmál. Náhle pochopil, že v sobě potlačuje skutečný vztek na Dors za to, co tak svévolně udělala. Teď se ho zbavil v záchvatu srdečného smíchu.

„To je báječné. Ať i manželky vědí, že jsou určité meze.“ Přímo vyl smíchy a slzy mu tekly. Pak se rozesmáli i ostatní u stolu a Harimu bylo náhle tak dobře, jako už celé týdny ne. Na chvíli byly pryč tahanice na univerzitě, ministerské křeslo – všechno.

„Takže vaše svolení máme, pane doktore? Můžeme simy použít?“ zeptal se mladý muž po jeho boku.

„Zajisté, i když bych si vyhradil detailní dohled nad některými, hm, mými vlastními výzkumy. Bude to možné, pane…?“

„Marq Hofti. Bude nám ctí, pane doktore, najdete-li si na projekt chvíli svého času. Já sám udělám…“

„A já taky,“ najednou se vedle něho objevila mladá žena. „Sybyl,“ řekla a všichni si podali ruce. Vypadají docela schopně, mile a zdatně. Ale Hari byl zmatený jejich pohledy, naplněnými hlubokou úctou. Vždyť jsem koneckonců obyčejný matematik jako oni.

A tak se znovu od srdce rozesmál, připadalo mu to jako podivně osvobozující štěkání. To když pomyslel, co bude, až to o těch jádrech poví Dors.

ČÁST 2

●

RŮŽE POTKÁVÁ SKALPEL

POČÍTAČOVÁ REPREZENTACE… je zřejmé, že, kromě občasných výstřelků, je tabu existence pokročilých umělých inteligencí přítomno v průběhu celých dějin Císařství. Tato neměnnost kulturního přesvědčení v sobě pravděpodobně odráží tragédie a traumata, které tyto umělé formy vyvolaly v dávných dobách před vznikem Císařství. Existují záznamy o raných výstřelcích sebeuvědomělých programů, včetně těch, které se nazývají „simy" (samostrukturované simulace). Zřejmě pradávní obyvatelé vytvářeli s potěšením osobnosti ze své vlastní minulosti, snad pro výuku, možná pro výzkum, ale také i pro zábavu. Není známo, že by se některý z nich dochoval, ale v pověstech se traduje, že se jednalo o velice rozvinuté umění.

Poněkud tragičtější podtón mají vyprávění, která uvažují o těchto samostrukturovaných, sebeuvědomělých inteligencích, které byly uloženy do fyzických těl podobných lidským. Mechanické formy nižších řádů jsou naopak v Císařství obecně přípustné, neboť tito „tiktaci" nejsou konkurencí lidem a vykonávají pouze jednoduché a často nepříjemné druhy prací…

ENCYCLOPEDIA GALACTICA

1.

Johanka z Arku se probudila doprostřed jantarového snu. Chladivý vánek se s ní mazlil a divné zvuky k ní doléhaly i s ozvěnou. Slyšela je dřív, než viděla…

…a náhle zjistila, že sedí venku. Uvědomovala si věci jednu po druhé, jako kdyby je nějaká část jí samé počítala.

Vlahý vzduch. Před ní hladký kulatý stůl.

Nepohodlná bílá židle ji tlačila. Sedadlo nebylo, na rozdíl od židlí v její rodné vsi Domrémy, vyřezáno ručně ze dřeva. Jeho hladké plochy necudně lnuly k tělu. Zčervenala.

Cizinci. Jeden, druhý, třetí… zhmotňovali se jí přímo před očima.

Pak se pohnuli. Podivní lidé. Nerozeznávala muže od žen, pokud neměli přiléhavé nohavice a haleny, které zdůraznily intimní místa. Bylo to ještě pohoršivější než to, co viděla v Chinonu na rozmařilém dvoře velkého a pravého krále.

Řeč. Cizinci vypadali, že si jí nevšímají, i když ona slyšela jejich klábosení stejně zřetelně, jako když k ní někdy promlouvaly Hlasy. Poslouchala jen tak dlouho, aby se přesvědčila, že to, co říkají, nemá nic společného se svatostí nebo Francií, a tedy nestojí za poslech.

Hluk. Vnější. Kolem se valila železná řeka samohybných povozů. Pocítila překvapení – pak nějak zmizelo.

Výhled do dálky, který se zaostřil do…

Perlová mlha skrývala vzdálené věže ze slonoviny. V té mlze vypadaly jako kostely, které se rozpouštějí.

Co je to za místo?

Možná vidění, která jí sesílají její milované Hlasy. Mohou být taková zjevení požehnaná?

Ten muž, sedící u stolu, nebyl v žádném případě anděl. Jedl míchaná vajíčka – a srkal je slámkou.

A ty ženy – necudné, navoněné, okázale vystavující boky, stehna a prsa. Některé pily červené víno z průhledných pohárů – úplně jiných, než vídala na královském dvoře.

Ostatní vypadali, že jedí z plynoucích obláčků – jemné, nadýchané pěny. Jedna z mlhovin, co voněla po hovězím v loirské omáčce, se podávala poblíž ní. Nadechla se – a okamžitě poznala, že pojedla.

Je tohle nebe? Kde chuť dochází naplnění bez práce a námahy? Jistě ne. Jistěže konečná odměna nemůže být a nebude tak, tak… tělesná. A tak znepokojivá.

Někteří do sebe sáli oheň skrze rákosové trubičky – ti ji polekali. Oblak dýmu, který k ní zalétl, jí vyvolal v prsou nával paniky – kouř však necítila, rovněž ji nepálily oči a neškrábalo v hrdle.

Oheň! Oheň! napadlo ji a srdce jí zděšením tlouklo. *Co to…?* Spatřila bytost vyrobenou z plechu, která k ní přistoupila s podnosem jídel a nápojů – *to je určitě jed poslaný nepřáteli, nepřáteli Francie*, pomyslila si a otřásala se děsem – a bez prodlení sáhla po meči.

„Hned jsem u vás," řekla bytost v pancíři a popojela na kolečkách k vedlejšímu stolu. „Mám jen čtyři ruce. Trpělivost, prosím."

Hostěnice, napadlo ji. Jakýsi zvláštní druh hospody, i když se nedalo poznat, zda se tu také nocuje. Ach ano… už to přichází… má se zde s kýmsi setkat… s urozeným pánem?

Asi je to tenhle: vysoký, hubený stařec – daleko starší než Jacques Dars, její otec, a kromě ní taky jediný, který je normálně oblečený.

Něco na jeho úboru jí připomnělo zhýralé hejsky na dvoře velkého a pravého krále. Vlasy měl nakadeřené a jejich bělost zdůrazňovala lila stužka kolem krku. Měl nabíranou náprsenku v rezedové barvě a dlouhou vestu z hnědého saténu s vyšívanými květy, sametové červené kalhoty pod kolena, bílé punčochy a střevíce z kamzičiny.

Hloupý, marnivý aristokrat, pomyslela si. Starý hejsek uvyklý kočárům, který by nevylezl na koně, o boji ve svaté válce ani nemluvě.

Povinnost je však závazek posvátný. Jestli jí král Karel nařídil, aby postupovala, bude tedy postupovat.

Vstala. Její kroužková košile byla překvapivě lehká. Téměř necítila kožené chrániče připnuté vpředu i vzadu k opasku, ani plechové rukávce, které umožňovaly volný pohyb mečem. Nikdo si rovněž nevšímal cinkání kroužků a chřestění zbroje.

„Ty jsi ten urozený pán, s nímž je mi se zde setkati? Monsieur Arouet?“

„Neříkej mi tak,“ vybafl. „Arouet se jmenuje můj otec – je to jméno panovačného pokrytce, ne mé. Nikdo mne tak už neoslovuje celá *léta.*“

Zblízka už nevypadal tak staře. Spletly ji jeho bílé vlasy, které, jak viděla, byly falešné – napudrovaná paruka zavázaná pod bradou lila stužkou.

„Tak jak ti mám říkat?“ Potlačila opovržení, které k tomu vyžilému hejskovi pociťovala – hrubá slova, kterým se naučila od druhů ve zbrani, jí teď ďábel přistrkoval na jazyk, ale dále ne.

„Básník, tragéd, historik.“ Naklonil se k ní a s chlípným mrknutím šeptl. „Já si říkám Voltaire. Volnomyšlenkář. Král filozofů.“

„Kromě našeho krále na nebesích a jeho syna, nazývám králem pouze Karla VII. z rodu Valois. A tobě budu říkat Arouet, dokud mi můj královský pán neporučí jinak.“

„Má drahá *pucelle,* tvůj Karel je mrtvý.“

„To ne!“

Pohlédl na nehlučné kočáry, které neviditelné síly poháněly ulicí. „Sedni si, sedni si. Hodně se toho stalo. A teď mi pomoz upoutat pozornost toho podivného sklepníka.“

„Jak to, že mě znáš?“ To Hlasy jí poručily, aby odvrhla otcovo jméno a začala si říkat *La Pucelle* – Čistá Panna.

„Znám tě docela dobře. Nejen proto, že jsi žila o pár století přede mnou, ale napsal jsem o tobě taky hru. A mám i zvláštní dojem, že jsem s tebou už někdy mluvil, v jakýchsi mlhavých prostorách.“ Zavrtěl hlavou a zamračil se. „Kromě mého oděvu – je nádherný, *n'est ce pas?* – jsi jediná aspoň trochu známá věc na tomto místě. Ty a ta ulice, i když musím říct, že jsi mladší, než jsem myslel, zatímco ta ulice… hmm… se zdá sice širší, zároveň však starší. Zřejmě ji konečně vydláždili.“

„Já, já nedokážu poznat…“

Ukázal na štít, na němž bylo napsáno jméno hostince – *Aux Deux Maggots.* „Mademoiselle Lecouvreur – známá jako herečka a stejně známá jako moje milenka.“ Překvapeně na ni pohlédl. „Ale ty se červenáš – jak půvabné.“

„O takových věcech nic nevím.“ A pak dodala se značnou dávkou pýchy. „Jsem panna.“

Ušklíbl se. „Nedokážu pochopit, jak se někdo může ještě pyšnit tak nepřirozeným stavem.“

„Já zase nedokážu pochopit tvůj směšný oděv.“

„Můj krejčí by se teď smrtelně urazil! Ale dovol mi, abych poznamenal, že jsi to byla ty, má drahá *pucelle,* kdo svým vytrvalým nošením mužského oděvu připravil civilizovanou společnost o jednu z jejích velmi neškodných radostí.“

„Vytrvalost, za kterou jsem draze zaplatila,“ prudce odvětila, protože si vzpomněla, jak jí biskupové neustále předhazovali její mužské odění, skoro stejně neúnavně, jako se vyptávali na Hlasy.

Jako kdyby v těch absurdních šatech, které musely nosit příslušnice jejího pohlaví, mohla porazit toho milovníka Angličanů – vévodu – u Orleansu! Nebo vést tři tisíce rytířů k vítězství u Jargeau, Meungsur-Loire, Beaugency a Patay toho slavného léta dobývání, kdy ji vedly Hlasy a nemohla udělat chybu.

Zamrkala, jak jí slzy vhrkly do očí. Příval vzpomínek… Porážka… Pak na ni dopadla krvavě rudá tma prohraných bitev, Hlasy už nezněly tak zřetelně, ale hlasy těch milovníků Angličanů nabývaly na síle.

„Nemusíš být hned dotčená,“ řekl monsieur Arouet a jemně poplácal plechovou nákolenku. „Třebaže shledávám tvoje odění přímo odporným, budu do smrti bránit tvoje právo oblékat se, jak chceš. Popřípadě svlékat.“ Upřel oči na téměř průhlednou blůzu majitelky hostince, která byla právě poblíž.

„Pane…“

„Paříž přece jen neztratila svou rafinovanou příchuť. Nezralý plod bohů, co myslíš?“

„Ne, to si nemyslím. Není přece větší ctnosti, než je cudnost žen – nebo mužů. Náš Pán žil v cudnosti a stejně tak i naši svatí a kněží.“

„Kněží, a cudní?“ Zakoulel očima. „Je škoda, že jsi nemohla chodit do školy, již mne můj otec nutil jako chlapce navštěvovat. Mohla bys o tom vyprávět jezuitům při každodenním zneužívání jejich svěřenců.“

„Já, já tomu nevěřím…“

„A co tamten?“ Voltaire teď mluvil přes ni a ukazoval na čtyřrukou bytost pohybující se na kolečkách směrem k nim. – „Není pochyb o tom, že toto stvoření je cudné. Je tedy zároveň ctnostné?“

„Křesťanské náboženství a sama Francie jsou založeny na…“

„Kdyby cudnost byla ve Francii pěstována tak silně, jak je vzývána, národ by patrně již vyhynul.“

Stvoření na kolečkách zabrzdilo u jejich stolu. Na prsou mělo vyražen kód, který asi nahrazoval jméno: *Garson 213 – ADM.* Basovým hlasem, jasným jako u člověka, se zeptalo: „Na maškarní ples, co? Doufám, že kvůli mně nepřijdete pozdě. Naši mechanikálové mají zas nějaké problémy.“

Pohlédl na dalšího tiktaka, který nosil talíře – medově plavou blondýnu se síťkou ve vlasech, přibližně humanoidní. Snad nějaký démon? Panna se zamračila. Jeho letmý pohled, třebaže mechanický, jí připomněl, jak na ni hleděli její žalářníci. Ponížená odhodila ženské šaty, které ji ti inkvizitoři přinutili nosit. V mužském oděvu pak odkázala své věznitele do příslušných mezí. Byla to překrásná chvíle.

Ta kuchařka nyní nasadila pohrdavý výraz, upravila si síťku, usmála se na Garsona 213-ADM a pak jakoby lhostejně odvrátila zrak. To Johanku trochu zmátlo. Už si na tomto podivném místě zvykla na mechanikály a nepátrala po tom, k čemu jsou. Pravděpodobně je to jistý mezistupeň v božském úradku Pána. Ale jsem z toho *zmatená!*

Monsieur Arouet se dotkl nejbližší paže mechanikála, jejíž konstrukci se panna nechtěně musela obdivovat. Kdyby bylo možno takové stvoření posaditi na koně, v bitvě by nenašlo přemožitele. Možnosti…

„Kde to jsme?“ zeptal se monsieur Arouet. „Nebo bych se měl raději zeptat: kdy? A upozorňuji, že mám přátele na vysokých místech…“

„Já zase na nízkých,“ řekl dobromyslně mechanikál.

„…a žádám zevrubné vysvětlení, jak jsme se zde ocitli a co se zde děje.“

Mechanikál rozhodil dvěma ze svých paží, zatímco druhé dvě prostíraly stůl. „Jak by mohl mechpingl, s inteligencí naprogramovanou právě jenom na hospodu, poučovat pána, lidskou bytost, o skry-

tých tajemstvích simulovaného prostoru? Již si monsieur a mademoiselle vybrali?“

„Ještě jste nám nepřinesl jídelní lístek,“ řekl monsieur Arouet. Mechanikál stiskl pod stolem knoflík. Vynořily se dva ploché pergameny zabudované do stolu a jejich písmenka zářila. Panna málem potěšením vykřikla – a potom si pod káravým pohledem monsieur Aroueta položila ruku přes ústa. Její sedlácké mravy bývaly jí častým zdrojem nesnází a rozpaků.

„Důmyslné,“ řekl monsieur Arouet a několikrát zmáčkl knoflík, zatímco zkoumal spodek stolu. „Jak to funguje?“

„Nejsem programován, abych znal odpověď. Musel byste se zeptat elektromechanikála.“

„Koho?“

„Když dovolíte, monsieur, další hosté čekají. Jsem naprogramován, abych převzal vaši objednávku.“

„Co si dáš, má drahá?“ zeptal se jí monsieur Arouet.

Podívala se na něj s rozpaky. „Objednej mi,“ řekla.

„Ach, ano. Docela jsem zapomněl.“

„Co jste zapomněl?“ zeptal se mechanikál.

„Má společnice je negramotná. Neumí číst. A já jako bych neuměl rovněž, neboť mi toto *menu* nic neříká.“

Takže ani tento zřejmě učený muž nedokáže si vybrat v složité tabuli dvora. Johance to v té vichřici bizarností připadalo jaksi povzbudivé.

Mechanikál vysvětloval a Voltaire ho přerušil.

„*Oblačná* strava? Elektronická kuchyně?“ Uškubl se. „Víte co? Jednoduše mi přineste, co máte nejlepšího k ukojení velkého hladu a velké žízně. A co můžete doporučit pro panny, co nepožívají alkoholu – snad talíř nějakého marastu? A sklenici ředěného octa na spláchnutí, ne?“

„Přineste mi krajíc chleba,“ řekla panna s mrazivou důstojností. „A pohárek vína, abych si mohla chléb smočiti.“

„Víno!“ řekl monsieur Arouet. „Copak tvoje Hlasy dovolují víno? *Mais quelle scandale!* Kdyby se rozneslo, že si dáváš víno, vaši kněží by ti určitě řekli, že dáváš vskutku nepěkný příklad všem budoucím světcům Francie.“

Otočil se na mechanikála. „Přineste jí sklenku vody – malou.“ Když se Garson 213-ADM vzdálil, pan Arouet za ním zvolal: „A ať je ten chleba připálený. A pokud možno plesnivý.“

2.

Marq Hofti rázně a rychle kráčel ke své kanceláři na Waldonské šachtě a jeho kolegyně Sybyl mu vesele žvatlala po boku. Byla energická, nápady z ní přímo sršely. Ale tu a tam byla její energie poněkud únavná.

Artifice Associates se mohutně tyčila v obrovské vysoké šachtě. Kolem poschodí vyčnívajících nad šachtu poletovala mezi pěknými zelenými obláčky třepetalka. Marq si téměř vyvrátil krk, jak pozoroval pilota, který se dostal do stoupavého proudu mohutných městských ventilátorů. Řízení atmosféry dodalo kvůli pestrosti ještě obláčky, připomínající pýchavky. Zatoužil být někde tam nahoře a plachtit mezi jejich hustými, skoro lepkavými vůněmi.

Místo toho byl zde dole a oblékal si na sebe obvyklý pomyslný krunýř, kterým čelil přívalům každodenních problémů. A dnešek měl být velice neobvyklý. Riskantní. A třebaže v jeho krocích zněla touha se s rizikem poprat, jeho pokřivený úsměv prozrazoval strach z neúspěchu a dával těžké olověné lemování jeho smělejším plánům.

Pokud mu to dnes nevyjde, alespoň se nezřítí z oblaků jako pilot, který špatně odhadl termální proudy šachty. S ponurými myšlenkami vstoupil do kanceláře.

„Jsem z toho hrozně nervózní,“ řekla Sybyl, čímž ho vytrhla z jeho nálady.

„Z čeho?“ Odložil tašku a posadil se za zdobený ovládací pult. Sedla si vedle. Pult vyplňoval polovinu kanceláře a její stolek vedle něj vypadal jako narychlo přidaný nápad. „Z těch simů ze Sarku. Ty oživovací protokoly nás stály spousty času, řezy a uložení a tak.“

„Já jsem jim musel vložit celé nové vrstvy, které v záznamech chyběly, synaptické sítě z přidružených povrchových vrstev. Moře práce.“

„To u mě taky. Mojí Johance chyběly kusy tkáně v hippocampu.

„Pěkná fuška, co?“ Mozek si pamatuje tím, že používá strukturu chemických sloučenin v hippocampu. Dlouhodobé vzpomínky se ukládají jinde, jsou roztroušené v mozkové kůře. Není to elegantní a čisté jako paměť počítače, a proto to byl jeden z jejich hlavních problémů. Evoluce je neohrabaná, mechanismy se tu a tam kupí jeden přes druhý a celkové architektuře byla kdysi věnovaná jen malá pozornost. Když budoval lidskou mysl, milý Pán Bůh si počínal jako amatér.

„Úplná vražda. Seděl jsem nad tím celé týdny až do půlnoci.“

„Já taky.“

„A… podíval ses do knihovny?“

Uvažoval. Artifice Associates měla podrobný archiv mozkových map, všechny získané od dobrovolníků. Byly tam direktoráře pro výběr mentálních činitelů – podprogramy, které dokázaly projíždět myriády synapsí stejně jako mozek. Všechny úhledně digitalizované, což šetřilo spousty práce. Ale jejich použití stálo obrovské peníze, na každou totiž existovala ochrana autorského práva. „Ne. Měl jsem soukromý zdroj.“

„Já taky.“

To se ze mě snaží dostat nějaké přiznání? Oba jsme přece museli projít skenováním, které bylo součástí mistrovské zkoušky a hodnocení pro přijetí mezi meritokraty. Marq si svůj sken ponechal. Je jistě lepší než nějaká pokoutně získaná mozková mapa. Nebyl žádný génius, ale na podchycení Voltairových podpůrných struktur to stačilo – nebyly totiž důležité, když se to tak vezme. A na tom, jak vlastně v takovém simovi probíhají funkce zadního mozku – základní údržba, udržovací obvody – přece nemohlo tolik záležet?

„Tak se podíváme, co jsme stvořili,“ řekl energicky Marq, aby to zamluvil.

Sybyl kroutila hlavou. „Můj je stabilizovaný. Ale tady – vlastně nevíme, co máme čekat. Tyhle plně integrované osobnosti jsou pořád izolované.“

„Ta šelma v člověku,“ pokrčil Marq rameny a tvářil se jako zkušený profík. Jak jeho ruce poletovaly po ovládacím pultu, začalo se ho zmocňovat chvějivé vzrušení.

„Uděláme to dneska?“ vyhrkla.

„Co? No – já, já bych radši ještě záplatoval pár zbývajících děr, možná bych tam dal nějaký tlumič jako pojistku proti proměnám charakteru, nějaký indikátor, kdyby náhodou…“

„To jsou detaily! Podívej, tihle simové už probíhají interně celé týdny simulačního času, probíhá v nich sebeintegrace. Zapojme interakci.“

Marq pomyslel na pilota třepetalky tam nahoře, unášeného zrádným větrem. Nikdy ještě tak hrozně neriskoval, neměl na to povahu. Jeho problémy se odehrávaly na digitálním hřišti. Tam byl mistr.

Ale kdyby byl hlupák, nikdy by to přece tak daleko nedotáhl. Jestliže nechá ty simulace přijít do styku s přítomností, může to v nich vyvolat halucinace, strach, dokonce paniku.

„Uvaž – budeme mluvit s prehistorií.“

Uvědomil si, že je to on, kdo se bojí. *Mysli jako ten pilot!* napomenul se v duchu.

„Nechceš, aby to provedl za tebe někdo jiný?“ zeptala se Sybyl. Ucítil pronikavé teplo jejího stehna, když se ho neúmyslně dotkla.

„Nikdo jiný to neumí,“ přiznal.

„Uvaž, dostaneme se tím před veškerou konkurenci.“

„Taky před Seldona – ten nás mohl předběhnout, když si opatřil simy od těch novorenesančních šašků ze Sarku. Když si na to ale vzal nás – řekl bych, že on momentálně potřebuje určitý odstup od tak pofiderního projektu.“

„Musí být schopen politicky se distancovat,“ souhlasila. „Popřít, že o tom cokoliv ví.“

„Tak rafinovaný mi zase nepřipadá – tedy, politicky.“

„A co když chce, abychom si právě to o něm mysleli. Čím asi tak okouzlil Kleona?“

„To bych taky rád věděl. Ne že bych nechtěl, aby někdo z nás konečně řídil věci. Představ si matematika jako prvního ministra – to je věc, ne?“

Artifice Associates už v tom jela vlastně skoro výhradně sama. Měla své kontakty na Sarku, a tak se jí podařilo vytlačit Digitfac i Axiom Alianci jak v prodeji holografických inteligencí, tak i v jejich konstrukci. Konkurence byla tvrdá ve všech výrobních odvětvích. Jestli teď získají spojení se starobylými osobnostmi, smetou i ty

ostatní, co ještě zbyli. *Je to na ostří nože,* spokojeně si pomyslel Marq. *Nebezpečí a peníze povzbuzují sexuální touhu.*

Celý včerejšek odposlouchával Voltaira a byl si jistý, že totéž udělala Sybyl s pannou. Všechno šlo dobře. „Ale raději si dáme obličejové filtry."

„Ty se bojíš, že by ses citově projevil?" Sybyl se zasmála hrdelním, smyslným ženským smíchem. „Myslíš si snad, že jsi tak průhledný?"

„A co myslíš ty?" přehrál jí to zpátky.

„Řekla bych, že aspoň tvé *úmysly* určitě jsou."

Její obscénní mrknutí mu vehnalo krev do tváře – Marq si uvědomil, že filtr potřebuje. Namačkal přátelský výraz, kterého používal, když kontaktoval klienty. Velice brzy se v této branži naučil, že svět je plný podrážděných lidí. Hlavně Trantor.

„Měli bychom zapnout i úpravu tělesného jazyka," řekla s věcnou netečností. Tohle ho na ní upoutávalo: rafinovaná dvojznačnost.

Nasadila si filtry, které jí okamžitě přenesli od stolu na druhý konec budovy. „Budeš potřebovat slovníkový převaděč?"

Pokrčil rameny. „Kdyby něco kikslo, tak to půjde na vrub jazykové bariéry."

„*A čím* vlastně mluví?"

„Mrtvým jazykem z neznámého rodosvěta." Ruce měl rozmazané, jak se nastavoval přechod.

„Působí to tak nějak *mokře.*"

„Ještě něco."

Sybyl se zvedla prsa, jak se zhluboka nadechla, zadržela dech a teprve pak pomalu vydechla. „Jen doufám, že můj klient neobjeví Seldona. Společnost šíleně riskuje, když neinformuje jednoho o druhém."

„No a co?" S velkou radostí předvedl bezstarostné pokrčení ramen. V třepetalce by byl asi strachy bez sebe, ale mocenské hry ty prostě miloval. Artifice Associates klidně brala peníze, které plynuly od dvou nesmiřitelných soupeřů.

„Jestli zjistí, že to hrajeme na obě strany, tak odstoupí. Nechají nám zálohy a dál už ani floka – máš představu, kolik už to celé stálo?"

„Odstoupí?“ Teď byla řada na něm, aby se uškubl. „Jestli chtějí vyhrát, tak ne. My jsme totiž nejlepší.“ Marq jí věnoval pyšný úsměv. „Ty a já, jestli jsi náhodou nepochopila. Počkej, až uvidíš tohle.“

Ztlumil světla, spustil program a zaklonil se v křesle, nohy si položil na stůl. Chtěl na ni udělat dojem. Ale nejen to. Když byl její manžel při jakési nehodě rozmačkán napadrť a dokonce ani nejlepší doktoři ho nedokázali opravit, rozhodl se, že vyčká nějaký přijatelný čas a pak se o ni pokusí. Byli by přece skvělá dvojice.

Otevřeli by si firmu – řekněme MarqSybyl – sebrali A^2 zákazníky a udělali si *jméno.*

Žádné jméno. Buďme upřímní.

Sybylin hlas se chvěl ve tmě. „Setkání s pralidmi…“

Níž, níž – do napodobení světa, do jeho bezešvé, modré složitosti, rozpínající se po celé čelní stěně. Vibrotaktilní zpětná vazba z indukčních odporů kožních snímačů zvyšovala iluzi věrnosti.

Ocitli se v primitivním městě, které mělo sotva jedinou vrstvu domů k pokrytí holé půdy. Něco jako syrová vesnice z předcísařských časů. V umělé projekci se míhaly ulice, budovy se otáčely. Dokonce i lidé a povozy v pozadí vypadali autenticky – chaotická lidská tlačenice. Rychle se dostali do předurčeného simu: do kavárny nebo čehosi podobného na čemsi nazvaném Boulevard St. Germain. Nakupení různých pachů, tlumený skřípot kočárů zvenčí, břinkot talířů a omamné aroma suflé.

Marq je přiblížil do stejného časového rámce, jako již oživené bytosti. Před stěnou se tyčil jakýsi hubeňour. Oči mu zářily inteligencí, ústa měl zkřivená ironickým úsměškem.

Sybyl hvízdla mezi zuby. S přimhouřenýma očima sledovala ústa té projekce muže, jako by mu chtěla odezírat ze rtů. Voltaire vyslýchal mechpingla. Podrážděně, samozřejmě.

„Parádní vysoká, plnosmyslová rozlišovací schopnost,“ řekla a byla náležitě užaslá. „Já tu svou nemám tak jasnou. Ráda bych věděla, jak to vlastně děláš?“

Marqa napadlo: To ty mé kontakty na Sarku. Vždyť já vím, že je taky máš.

„Poslyš,“ řekla. „Co…“

Potěšeně se usmál, když překvapením otevřela ústa, jak se vedle jeho Voltaira objevila projekce její Johanky – obraz se zatím nehýbal, proud dat byl nastartován, ale dosud neprobíhala interakce.

Na tváři se jí mísil obdiv se strachem. „Správně je nemáme dávat dohromady! – Aspoň ne do té doby, než se setkají v Koloseu."

„Kdo to poroučí? To nemáme ve smlouvě."

„Hastor nás za to stáhne z kůže."

„Možná – ale to by na to musel napřed přijít. Mám teda oddělit tu její sekci?"

Půvabně prohnula rty. „Jistěže ne. K čertu s tím, už se stalo. Aktivuj to!"

„Já věděl, že se ti to bude líbit. Jsme umělci, máme právo se rozhodnout."

„Máme dost kapacity, abychom je sjeli v reálném čase?"

Přikývl. „Laciné to nebude, ale jistě. A… měl bych pro tebe takový návrh."

„Hmm." Její obočí vytvořilo dva oblouky. „Nedovolený… zajisté?"

Počkal, aby ji co nejvíc napjal. A aby z její reakce posoudil, co řekne, když jí naznačí, že by konečně chtěl změnit jejich dlouhotrvající platonický vztah. Jednou už to zkusil. Odmítla – vdala se na desetiletou smlouvu, jak mu jemně připomněla – a to jeho touhu ještě zvýšilo. To a taky ta její věrnost manželovi. Člověk měl chuť skřípat zuby – což často dělal. Ale to zas tak moc neznamenalo – dobrý zubař je za hodinku dokázal kompletně vyměnit.

Její tělesný jazyk – lehce se odtáhla – mu sdělil, že doposud drží smutek za zesnulého manžela. Pokud nedá jinak, asi se bude muset smířit s tím, že bude rok čekat.

„Co bys řekla na to, kdybychom jim dali silné soubory – o moc víc než jen základní stavy," řekl rychle. „Že by dostali solidní vědomosti, co je Trantor, co je Císařství, prostě všechno?"

„Vyloučené."

„Ne, jenom příliš nákladné."

„Nic jiného?"

„A co? Jen pomysli, víme přece, co tito dva pralidé představují, třebaže nevíme, z jakého jsou světa."

„Jejich vrstvy v paměti říkají zcela jasně: ze Země, nepamatuješ si?“

Marq pokrčil rameny. „To nám nepomůže. Nejmíň tucet primitivních světů si tak říká.“

„Jenže tihle primitivové si říkají lidé.“

„No jistě. Celý ten prehistorický folklor je z astrofyzikálního hlediska nesmysl. Legenda o rodné planetě je docela jasná v jednom jediném bodě – že totiž byla většinou pokryta oceány. Tak proč jí říkali Země?“

Přikývla. „Souhlasím, že je to zavádějící. A taky neměli žádnou solidní astronomickou databázi. To jsem už zjistila. Ale když se podíváš u těch dvou na jejich údaje o sociálním kontextu, tak zjistíš, že představují dvě věčné ideje: víru a rozum.“

Marq zaťal nadšeně pěsti – takové nenápadné chlapecké gesto. „To je bezvadný! Tak do nich napumpujeme všechno, co víme dnes – pseudopřirozený výběr, psychofilozofii, genetickou destinaci…“

„Boker nám to nikdy nedovolí,“ řekla Sybyl. „Je to přesně ten druh informací, který Uchovatelé víry otců nikdy nepřipustí. Chtějí historickou pannu, čistou a nekontaminovanou moderními názory. Musela bych ji přeprogramovat, aby…“

„Teď se vymlouváš a kecáš.“

„…uměla číst, psát, ovládat vyšší matematiku. Dej mi přece šanci!“

„Máš morální zábrany? Anebo se chceš vyhnout celému století pitomé práce?“

„Pro *tebe* je to snadné. Ten tvůj Voltaire je v podstatně moderní mysl. Ať ho udělal kdokoli, měl k dispozici aspoň deset jeho životopisů. Panna je jak mýtus, tak i skutečnost. Někdo si ji v podstatě vycucal z prstu.“

„Takže tobě nejde o zásady? Ty jsi prostě líná.“

„Oboje.“

„A nechceš si to přece jenom rozmyslet?“

„Právě se stalo. Odpověď zní: ne.“

Marq si vzdychl. „Nemá cenu se s tebou hádat. Uvidíš, až spolu budou komunikovat.“

Zdálo se, že střídavě cítí odpor a vzrušení; v okamžiku nadšení se dokonce lehce dotkla jeho nohy a pohladila ji. Cítil ten láskyplný dotyk, ještě když otevírali simulovaný prostor.

3.

„Co se zde děje?“ Voltaire prudce povstal a dal si ruce v bok – židle za ním se převrátila a zarachotila na kamenných dlaždicích – a pohlédl na ně ostře z obrazovky. „Kdo jste? Jaké pekelné společenství představujete?“

Marq zastavil sim a obrátil se k Sybyl. „Tak co, nechceš mu to vysvětlit sama?“

„Je to tvoje zobrazení, ne moje.“

„Právě toho jsem se obával.“

Voltaire byl totiž autoritativní. Přímo vyzařoval moc a elektricky buzenou sebedůvěru. Při všech téměř mikroskopických zkoumáních jeho simu, Marqovi tento celkový souhrn osobnosti *‚gestalt essence*, nějak unikl, anebo se neprojevil.

„Vždyť jsme to všechno probrali. Jestli teď couvneš…“

Marq se chabě bránil. „Dobrý, dobrý.“

„Jak se mu jevíš?“

„Zhmotnil jsem se, přišel za ním a posadil se.“

„To tě viděl zjevit se zničehonic?“

„Asi jo,“ usmál se. „Otřáslo to s ním.“

Marq využil všech předem připravených modelů temperamentu, jejich vzorců pro úpravy a tvarování nálad, ale v podstatě nechal nedotčené Voltairovo jádro. A to byl tedy tvrdý oříšek! Nějaký starověký programátor odvedl překvapivě kompaktní práci. Marq rozpačitě přepnul Voltairův sim do bezbarvé smyslové statiky. Uklidní ho a pak posune…

Prsty mu jen létaly. Zařadil časové zrychlení.

Simové osobnosti potřebovaly počítačový čas, aby se přizpůsobily nové zkušenosti. Marq Voltaira vrhl do složité sítě zdánlivě skutečných zážitků. Jeho osobnost na simulaci zareagovala a prolétla uměle vybuzenými emocemi. Voltaire byl racionální – jeho osobnost

byla schopna přijímat nové podněty, které Johančin sim velmi dlouho odmítal.

Co to asi udělalo s rekonstrukcí skutečné osoby, když se jí v hlavě vynořila zcela nová realita? To byla právě ta choulostivá část vlastního oživení – přijetí jiného kdo-kde-kdy, v němž se nacházela.

Vlny takového konceptuálního šoku proběhnou digitalizovanou osobností a vynutí si emoční přizpůsobení. A snesou ho vůbec? Vždyť to, koneckonců, nejsou skuteční lidé, jsou sotva víc než představa impresionistického malíře, který se vám snaží ukázat, jak vypadá kráva. Teď už on a Sybyl mohli vstoupit, když automatický program dokázal, co dovede.

Nyní se ukáže, jak dobří jsou v matematice. Umělé osobnosti se musely dostat přes úvrať nebo se roztříštit v duševní poruše. V průběhu rychle postupujícího a rozvíjejícího se vnímání mohly ontologické vychylovače vytvořit takové otřesy konstruktu, že by se rozlétl na kusy.

Dovolil jim, aby se setkali, a bedlivě je pozoroval. *Aux Deux Magots,* to jednoduché město, dav v pozadí. Aby zmenšil objem počítačového času, nechal počasí, aby se opakovalo každé dvě minuty simového času. Jasno, aby nebylo třeba modelovat pohyb mraků. Sybyl pracovala na Johance a on na Voltairovi, uhlazovali a vyplňovali drobné trhlinky a nedodělky na vjemové matrici povahy.

Setkali se, promluvili spolu. Voltairovými neuronálními simulacemi proběhla jakási škubavá, modrobílá bouře. Marq okamžitě vyslal konceptuální korekční algoritmus. Turbulence se ztratily.

„Mám to!“ zašeptal. Sybyl vedle něho kývla, zcela zaujata vyladěním průběhů funkcí.

„Teď už poběží hladce,“ řekl Marq, a počáteční chyba už ho tolik nemrzela. „Nechám je sedět, ne? Žádná mizení nebo tak?“

„Johanka se mi taky zaostřila.“ Sybyl ukázala na hnědé pruhy na matricovém zobrazení, které se vznášelo v trojrozměrné projekci před ní. „Přidám jí trochu emocionální tektoniky, ale to chce čas.“

„Jářku – spusť to!“

Usmála. „Tak jo.

Teď nastal ten okamžik. Marq šoupl Voltaira a Johanku zpět do reálného času.

Za minutu poznal, že Voltaire zůstal nedotčený, funkční a integrovaný. Stejně tak Johanka, třebaže se vrátila do svého zamyšleného, odtažitého modu, který byl u ní dobře zdokumentován; bylo to její vnitřní povahové klima. Jenomže Voltaire byl rozčilený. Narostl před nimi do životní velikosti. Jeho hologram bručel, nadával a nahlas se dožadoval práva začít komunikaci, kdykoli se mu zlíbí.

„Domníváte se, že chci být vydán na milost a nemilost právě vám, když mám co říci? Mluvíte s mužem, který byl vyháněn, umlčován, vězněn, zakazován – jenž žil v neustálém strachu z autority církve a autority státu…“

„Oheň,“ zašeptala panna s podivnou smyslností.

„Uklidněte se,“ nařídil Marq Voltairovi, „nebo vás vypnu.“ Zastavil projekci a otočil se k Sybyl. „Co myslíš, máme mu vyhovět?“

„A proč ne?“ řekla. „Není spravedlivé, aby byli věčně v pohotovosti a čekali na naše zavolání.“

„Spravedlivé? Vždyť jsou to *simové.*“

„Oni *mají* vědomí spravedlnosti. Jestliže my nebudeme…“

„Tak jo, tak jo.“ Znovu spustil akci. „Další otázka je *jak.*“

„Je mi jedno, jak to uděláte,“ prohlásil hologram. „Ale udělejte to – a to hned!“

„Tak moment,“ řekl Marq. „Dáme vám tedy strojní čas, abyste si integroval svůj vjemový prostor.“

„Co znamená *tohle?*“ zeptal se Voltaire. „Umělecké vyjadřování je jedna věc, odporná hantýrka šarlatána je věc zcela jiná.“

„Abyste si to jednoduše všechno srovnal v palici,“ pravil Marq suše.

„Takže budeme rozmlouvat?“

„Ano,“ řekla Sybyl. „I z vašeho popudu, nejen z našeho. Ale zatím, prosím, nechoďte zároveň na procházky, vyžadovalo by to velkou manipulaci s daty.“

„My se totiž snažíme udržovat nízký rozpočet,“ řekl Marq a zaklonil se, aby líp viděl Sybyl na nohy.

„Nuže, pak si pospěšte,“ řekl Voltairův obraz. „Trpělivost je dobrá pro mučedníky a světce, ale ne pro muže *belles lettres.*“ Překladatel to všechno tlumočil v současném jazyku a vkládal rovněž audio pro slova ztracená a stará. Vyhledávače informací nacházely překlady a doručovaly ho Marqovi a Sybyl. A přesto Marq cítil v

rozmazané, ale přirozené akustice atmosféry zřetelný ohlas nepředstavitelně vzdálené minulosti.

„Prostě vyslovíte mé jméno nebo Sybylino a my se objevíme v tom červeně orámovaném obdélníku."

„Musí to být červená?" Hlas panny zazněl křehce. „Nemohla by to být modrá? Modrá je tak chladná, je to barva moře. Voda je silnější než oheň, dokáže ho uhasit."

„Přestaňte s těmi žvásty," řekl druhý hologram. Kývl na mechanického číšníka. „To *flambé* tady – okamžitě odneste. Pannu to rozrušuje. A vy dva géniové – jestli dovedete oživit mrtvé, pak zajisté budete umět proměnit rudou v modrou."

„To je snad zlý sen," řekla Sybyl. „*Tohle* že má být sim? Co si o sobě myslí?"

„Mysli si, že je Hlas rozumu," odpověděl Marq. „Francois-Marie Arouet de Voltaire."

„Myslíš, že už je můžem předvést Bokerovi?" Sybyl si půvabně hryzla ret. „Slíbili jsme, že mu ty simy ukážeme hned, jakmile budou stabilizovaní."

Marq přemýšlel. „Budeme s ním hrát na rovinu i na krychli. Zavolám mu."

„Máme se toho od nich hodně co učit."

„To je pravda. Kdo by to byl řekl, že prehistoričtí lidé jsou takoví parchanti."

4.

Té čarodějky jménem Sybyl se snažila nevšímat – třebaže tvrdila, že ji stvořila. Jako by někdo jiný, kromě Nebeského krále, mohl o sobě tvrdit něco takového. Ostatně neměla chuť s nikým rozprávět. Události letěly jako splašené – vláčely ji, tiskly a dusily. Neustále jí tanula na mysli její dusivá, bolestivá smrt.

Na bláznovské čepici – té, co jí nasadili na oholenou hlavu toho ohňového dne, nejtemnějšího a přece nejslavnějšího dne jejího krátkého života – byly napsány ve svatém jazyce její „zločiny" *Heretica, Relapsa, Apostata, Idolatrix.* Černá slova, stejně brzy shoří.

Učení mistři kardinálové a biskupové té odporné, Angličanůmilovné Univerzity pařížské a církve – nevěsty Kristovy na této zemi! – vydali její živé tělo ohni. To proto prý, aby se naplnila vůle Pána – aby velký a pravý král mohl být Jeho náměstkem ve Francii. Jen proto odmítli královo výkupné a poslali ji na planoucí hranici. Co by asi udělali, dostat do rukou čarodějnici, jako je ta Sybyl – která, stejně jako ona, přebývá mezi muži, nosí mužský oděv a říká, že umí činit skutky, které přesahují i ty, jež pro sebe vyhradil Stvořitel sám?

„Prosím vás, jděte pryč," zamumlala. „Musím mít ticho, mají-li ke mně promlouvati mé Hlasy."

Ani La Sorciére, ani bradatý muž v černém jménem Boker jenž připomínal důstojné patriarchy namalované na klenbě rouenské katedrály – ji ale nenechali být.

Naléhala. „Pokud musíte rozprávěti, obraťte se na monsieur Aroueta. Ten vám vyhoví rád."

„Svatá panno, Růže Francie," řekl ten bradatý. „Tvůj svět přece byla Francie?"

„Tam jsem přebývala," řekla Johanka.

„Mám na mysli planetu."

„Planety jsou na nebi. Já jsem chodila po na zemi."

„Myslel jsem tím – no, to nic." Bezzvučně promlouval k té ženě – Sybyl. „Chodila po zemi? Copak to byla farmářka? Copak ti pralidé byli tak strašně primitivní?" Mysleli si, že nedovede odezírat slova ze rtů, ale tomuto triku se naučila, aby rozpoznala, jak o ní mluví církevní tribunály.

Johanka řekla: „Vím, jaké mi přísluší postavení."

Boker se zamračil a pak spěšně pokračoval. „Prosím, vyslechněte mne. Naše věc je spravedlivá. Osud posvátných věcí záleží na tom, zda zvítězíme a získáme další přívržence. Jestli máme chránit nádobu lidství a posvátné tradice samotné naší identity, musíme porazit světský skepticismus."

Snažila se odvrátit, ale cinkající tíha kroužkové zbroje ji zadržela. „Nechte mne být. Třebaže jsem nezabila nižádného, bojovala jsem v mnoha bitvách za vítězství velkého a pravého krále Francie. Já jsem ho nechala v Remeši korunovat, já jsem byla zraněná v bitvě za jeho záchranu."

Pozvedla ruce – nyní se nacházela ve špinavé cele v Rouenu, na nohou okovy a řetězy. Sybyl řekla, že ji to ukotví, že to nějak bude dobré pro její charakter. Stejně jako andělé, měla Sybyl nepochybně pravdu. Boker ji začal přemlouvat, ale Johanka sebrala sílu, aby mu odpověděla: „Svět ví, jaké se mi dostalo odměny za mou námahu. Už nepovedu nižádné války."

Monsieur Boker se obrátil ke kouzelnicí. „To je rouhání, ponechávat takovou osobu v řetězech. Copak ji nemůžete přesunout na nějaké místo, kde by měla teologický klid? Do katedrály?"

„Jde o kontext. Simové vyžadují kontext." La Sorciére to pronesla bezzvučně. Johanka zjistila, že dokáže číst ze rtů s přesností, jakou předtím nepoznala. Ten očistec, jemuž ji podrobili, vykonal zřejmě své.

Monsieur Boker se ušklíbl. „To je úžasné, co jste dokázala, ale pokud nebude spolupracovat, k čemu nám vlastně bude?"

„Ještě jste ji neviděl na vrcholku jejího vlastního já. Těch pár historických asociací, které jsme zatím byli schopni dešifrovat, tvrdí, že dokázala být fascinující osobností. Musíme to v ní nějak vyvolat."

„Nemůžete ji zmenšit? Těžko se mi rozmlouvá s obrem."

Panna se, ke svému překvapení, srazila o dvě třetiny původní výšky.

Monsieur Bokera to zřejmě potěšilo. „Velká Johanko, nepochopila jste povahu války, která před námi leží. Bezpočet milénií uplynulo, co jste byla vzata na nebesa. Vy…"

Panna se vzpřímila. „Pověz mi jediné. Je králem Francie nějaký potomek Jindřicha Anglického z domu Lancasterského? Nebo je to Valois pocházející z velkého a pravého krále Karla?"

Monsieur Boker zamrkal a zamyslel se. „Myslím, že lze tvrdit, že my, Uchovatelé víry našich otců, tedy strany, kterou mám čest zastupovat, jsme, když se to tak vezme, potomci vašeho Karla."

Panna se usmála. Ona to *věděla*, že jí Hlasy seslala nebesa, ať si biskupové říkali, co chtěli. Pouze jednou zapřela, že by k ní mluvily; to když ji odvedli na hřbitov v St. Ouenu, a taky proto, že se bála ohně. Dobře udělala, když to zas za dva dny odvolala; Lancasterští tedy Francii nedobyli – to její pravdu jenom potvrzovalo. Jestli ten monsieur Boker mluví za potomky rodu Valois, vyslechne ho, i když zřejmě nebude urozený.

„Pokračuj," řekla.

Monsieur Boker jí vysvětlil, že na tomto místě se má brzy konat jakési referendum. (Po dlouhém dohadování s La Sorciére navrhl Johance, ať toto místo zde považuje ve svých myšlenkách v podstatě za Francii.) Hlasování proběhne mezi dvěma velkými skupinami, Uchovateli a Skeptiky. Obě strany se také dohodly, že uspořádají veřejnou debatu mezi známými řečníky, která této životně důležité otázce dodá rámec.

„O čem to bude?"

„Zda mají být konstruovány mechanické bytosti nadané umělou inteligencí? A pokud ano, má jim být udělováno občanství a tomu odpovídající práva?"

Panna pokrčila rameny. „Žertík jakýsi, není-liž pravda? Vždyť jen lidé vysokého postavení a rodu – šlechticové – mají práva."

„Už dávno ne, i když zas na druhé straně máme také třídní společnost. Nyní i obyčejní lidé mají svá práva."

„Rolníci jako já?" zeptala se panna. „I my?"

Monsieur Boker, v tváři brunátný a zakaboněný zoufalými pokusy o vysvětlování, se obrátil k La Sorciére. „Copak tady musím všechno dělat já?"

„Chtěl jste ji, jaká je," pravila La Sorciére. „Nebo spíše jaká byla."

Monsieur Boker další dvě minuty proklínal cosi, čemu říkal konceptuální posun. Tento termín nepochybně znamenal teologický problém o povaze mechanické dovednosti. Johance připadala ta otázka jasná, ale ona byla venkovanka a pracovala na poli, ani v nejmenším se nemohla rovnat řemeslnickým dcerkám.

„Proč se nezeptáte svého krále? Nebo některého z jeho rádců? Nebo někoho z vašich učených mužů?"

Monsieur Boker stiskl rty a odmítavě rukou rozháněl vzduch. „Naši vůdcové jsou neslaní nemastní! Jsou to slaboši! Účeloví jako rohožka přede dveřmi."

„Zajisté však ale…"

„Nedovedete si to představit, protože přicházíte ze starobylých pocitů a vášní. Zaujetí a vášeň se nyní považují za nezpůsob, za cosi, v čem není styl. Chceme najít intelekt, ve kterém bude plát dávný *oheň…"*

„Ne! Ach ne, jen to ne!“ *Plameny, které začínají olizovat…* Chvíli trvalo, než se její dech zklidnil a otřeseně mohla opět naslouchat.

Velká debata mezi Rozumem a Vírou se uskuteční v Koloseu juninského sektoru před publikem čítajícím 400 000 duší. Panna a její soupeř se objeví v hologramu, zvětšeném třicetkrát. Pak bude následovat hlasování všech občanů.

„Jaké hlasování?“ zeptala se panna.

„Chtěl jste ji nezkaženou,“ řekla La Sorciére. „Tady ji máte.“

Panna tiše naslouchala a snažila se během několika minut pochopit celá milénia. Když monsieur Boker skončil, řekla: „Vynikala jsem, třeba nakrátko, v bitvách, nikdy však v učených hádáních. Nepochybně víte o mém pozdějším osudu.“

Monsieur Boker se zatvářil bolestně. „Och, ta nevyzpytatelnost pračlověka! Máme sice velice mlhavý historický rámec kolem vaší, hmm, prezentace – ale nic víc. Nevíme, kde jste žila, ale víme docela přesně, co se stalo po vaší…“

„Smrti. Můžete o ní mluvit. Jsem na to zvyklá, jak každá křesťanská panna má být, když přichází do očistce. Vím už velice dobře, kdo vy dva jste.“

La Sorciére se opatrně zeptala: „Vy to… víte?“

„Jste andělé! Zjevujete se mi v podobě obyčejných lidí, abyste mi nenahnali strachu. Teprve později mi svěříte úkol. I když bude třeba naplněn zlým, jeho cíl bude božský.“

Monsieur Boker pomalu kývl a úkosem pohlédl na La Sorciére. „Z útržků dat o vašem já jsme dospěli k názoru, že vaši pověst očistili při veřejném slyšení dvacet šest let po vaší smrti. Ti, co měli na svědomí vaše odsouzení, se káli ze své viny. Velice uctivě vás od té doby nazývali *La Rose de la Loire.“*

Polkla bezděky slzy. „Spravedlnost… Kdybych byla zběhlá v učeném hádání, byla bych přesvědčila inkvizitory – ty milovníky Angličanů z pařížské univerzity! – že nejsem čarodějnice.“

Monsieur Boker vypadal dojatě. „Dokonce i prehistorie poznala, že svatá moc stála při ní.“

Panna se zasmála, srdce náhle lehké. „Pán je na straně svého Syna a svatých a mučedníků. Ale to neznamená, že tito musí vždy uniknouti ponížení a smrti.“

„Má pravdu," řekla La Sorciére. „Celé světy a galaxie sdílejí lidský úděl."

„My, lidé duchovní, vás potřebujeme," naléhal monsieur Boker. „Příliš se podobáme svým strojům. Nemáme již nic za posvátné, jen bezchybné fungování naších orgánů. Víme, že obhájíte náš názor se zaujetím a zároveň i prostě a pravdivě. O víc vás nežádáme."

Panna pocítila únavu. Potřebovala samotu, trochu času k rozjímání. „Musím se poradit se svými Hlasy. Bude mi položena pouze tato jediná, nebo více otázek?"

„Pouze tato jedna."

To inkvizitoři byli daleko náročnější. Ti kladli bezpočet otázek, desítky jich byly – často stejných, stále dokola. Správné odpovědi z Poitiers byly pak všude jinde špatné. Nedali jí jíst, pít, odpočinout si, vyčerpali ji vynucenými cestami na hřbitov, unavovali nekonečným kázáním, které musela poslouchat, a neustále v ní vzbuzovali hrůzu z ohně, až nakonec jejich nátlaku podlehla.

„Má archanděl Michael dlouhé vlasy?"

„Je svatá Markéta tlustá, nebo hubená?"

„Má svatá Kateřina hnědé, nebo modré oči?"

Pak ji dostali do pasti – připustila, že duchovní Hlasy mají tělesné vlastnosti. A odsoudili ji, protože přisuzuje Duchu svatému hříšné tělo.

Všechno to bylo jako v mlze. A v očistci by mohly následovat zkoušky daleko horší. Nemohla si být jistá, zda se ten Boker nepromění z přítele na nepřítele.

„Co to má být?" chtěla neustále vědět. „Jakou jedinou otázku vám mám odpovědět?"

„Je věcí všeobecné shody, že uměle vytvořená inteligence má jistý druh mozku. Otázka, na niž nám máte odpovědět, zní, zda má také duši."

„Pouze Všemohoucí má moc stvořit nesmrtelnou duši."

Monsieur Boker se usmál. „My, Uchovatelé, s vámi naprosto souhlasíme. Umělé inteligence, na rozdíl od nás, jejich tvůrců, nemají duši. Jsou to pouhé stroje. Mechanické součástky s elektronicky programovanými mozky. Pouze člověk má duši."

„Jestliže odpověď znáte, k čemu vám budu?"

„Abyste je přesvědčila! Nejdřív ty nerozhodné v sektoru Junin, pak celý Trantor a nakonec Císařství.“

Panna uvažovala. Inkvizitoři také znali odpovědi na otázky, kterými ji trápili. Monsieur Boker vypadal upřímně, ale to ti, kteří ji prohlásili za čarodějnici, taky. Monsieur Boker jí řekl odpověď předem, takovou, s níž každý rozumný člověk musí souhlasit. Ale přesto si nebyla jista, co vlastně zamýšlí. Když ani kříž, o který požádala kněze, aby ho před ní držel v hodině smrti, nebyl důkazem proti smolnému dýmu a olizujícím plamenům…

„Nuže?“ zeptal se monsieur Boker. „Postaví se svatá Růže za naši věc?“

„Ty lidi musím přesvědčit. Jsou to také potomci Karla – velkého a pravého krále z rodu Valois?“

5.

Když Marq dorazil k Šluku a šňupu, kde se měl sejít s kolegou Nimem, překvapeně zjistil, že tam Nim už je. Podle rozšířených zornic se dalo usoudit, že tam čeká celé odpoledne.

Marq řekl: „Tys tomu vzal ale míru. Co se děje?“

Nim zavrtěl hlavou. „Pořád starej Marq, tvrdej a neúprosnej. Tak nejprv zkus chrčák. Zpočátku to s tebou ani nehne – bude se ti spíš zdát, že ti to vysušilo hlavu – ale pak ti to bude jedno.“

Chrčák byl práškovitá směs, co chutnala jako muškátový oříšek a taky trochu jako když se spolkne rozdrážděná vosa. Marq pomalu vdechoval, každou nosní dírkou zvlášť. Chtěl mít čistou hlavu, když ho Nim informoval o oficiální politice agentury a o jejím financování. Po tom se snad může vydat na cestu do oblak.

„Nepotěším tě,“ řekl Nim. „Jde o Sybyl.“

„Sybyl?“ Trochu nejistě se zasmál. „Jak víš, že já…“

„Sám jsi mi to řekl. Když jsme si dávali posledně chrčák, pamatuješ?“

„Och.“ Po těch patocích se začal zřejmě vykecávat. A co horšího – na všechno zapomněl.

„No, přísně tajné to snad není.“ Nim se uškubl.

„To je to tak jasné?“ Chtěl se ujistit, že Nim, který ženské střídá jako ponožky, po Sybyl nepojede. „Co je s ní?“

„Však víš – pro toho, kdo vyhraje tu velkou parádu v Koloseu, je tady spousta vejvaru.“

„Žádný problém,“ řekl Marq. „To bude pro mě.“

Nim si prohrábl vlasy v barvě jahodové červeně. „Nedokážu určit, jestli se mi na tobě tolik líbí tvá skromnost nebo schopnost odhadu budoucnosti. Asi spíš ta skromnost. To bude vono.“

Marq pokrčil rameny. „Ona je dobrá, to připouštím.“

„Ale ty jsi lepší?“

„Mám větší kliku. Přidělili mi Rozum. Sybyl strčili Víru.“

Nim mu věnoval pobavený pohled a zhluboka se nadechl. „Já bych Víru raději nepodceňoval, bejt na tvým místě. Je spojená s vášnivostí, a jednoho ani druhýho se ještě nikdo zatím nedokázal úspěšně zbavit.“

„Není potřeba. Vášně nakonec vyhasnou.“

„Avšak světlo rozumu svítí věčně, že jo?“

„Pokud zavčas regeneruješ mozkový buňky, tak jo.“

Nim se díval skrz brčko, jestli mu ještě nezbyl aspoň jeden frk, a potom na Marqa mrkl. „Takže poradit ani vlastně nepotřebuješ.“

„Poradit? To chceš říct, žes mi doteď radil?“

Nim se uchechtl. „Pokud tvoje nezregenerovaný mozkový buňky obsahují aspoň špetku zdravého rozumu, tak přestaneš se Sybyl spolupracovat na vylepšování jejího simu. Anebo ještě líp: budeš předstírat, že spolupracujete, abys moh využít všeho, na co přijde. A hlavně rychle začni hledat způsoby, jak ten svůj i její sim někde uplacírovat. Říká se, že prej je to děsná bomba.“

„Už jsem její sim viděl.“

„Jen částečně. Myslíš, že ti ukázala všechno?“

„Děláme na tom spolu každý den…“

„Zjednodušený sim, to je všechno, cos viděl. A po nocích se sama nabourává do pseudopsýchy.“

Marq se zamračil. Věděl, že s ní není tak opatrný, jak by měl; feromony zřejmě udělaly své, ale snažil se zabezpečit jinak. Nebo snad ne?

„To by neudě-“

„Ale udělala. Lidi nahoře na ni dávají bacha.“

Přes to všecko Marq ucítil osten žárlivosti, ale dával si pozor, aby ji neukázal. „Hmm. No, díky.“

Nim sklonil hlavu s charakteristickou ironií a řekl: „I kdybys to třeba momentálně nepotřeboval, byl bys cvok, kdybys to pustil.“

„Co jako? Ten vejvar, kterej vyhraju?“

„O vejvar přece nejde, ty bláho. Myslí, že jsem si nevšim, že seš přímo otrok svý ctižádosti? Chceš tu radu?“

Marq si cvakl do obou nosních dírek – a pořádně. „Rozhodně ji uvážím.“

„Tohle bude fakt *velikýý.* Třeba si myslí, že jde o lokální věc tady v sektoru, ale já ti říkám, že si to pustěj všichni na celým Trantoru.“

„Tím líp,“ řekl Marq, ale najednou měl pocit, že mu žaludek kamsi padá volným pádem. Žít v reálu kulturní renesance bylo riskantní. Ale třeba mu bylo blbě po tom stimu.

„Seldon a ten chlap, co s ním chodí jako pes – Amaryl – myslíš, že by ti to přihráli, kdyby to byla taková sranda?“

Marq si napřed dal trochu stimu a pak odpověděl. „Ne, přihráli mi to proto, že jsem nejlepší.“

„Hlavně seš o spousty příček níž na společenským žebříku. Ty seš totiž kámo *postradatelnej.*“

Marq docela vystřízlivěle přikývl. „Tohle si určitě budu pamatovat.“

Kruci, neříkal to už? To bude asi tím stimem.

Marq si na Nimovu radu po celé další dva dny ani nevzpomněl. Ale pak jednou před obědem uslyšel kohosi v ředitelském salonku, jak vychvaluje vedoucímu Artifice Associates Hastorovi práci, kterou Sybyl odvedla. Už na oběd nešel a vrátil se k sobě. Když šel kolem Sybyliny kanceláře, napadlo ho – dlouho se pak přesvědčoval, že to byl jen a jen momentální nápad – že se zastaví a o té chvále jí řekne. Ale když našel nezamčené dveře a kancelář prázdnou, prostě zareagoval impulzivně.

O půl hodiny později sebou lehce trhl, když řekla: „Marqu!“ a uviděl ji v otevřených dveřích. Rukou si mimoděk uhlazovala vlasy, což považoval za projev podvědomé touhy líbit se. „Můžu ti nějak pomoct?“

Právě dodělal software, jímž se napojil na její kancelář, aby mohl sledovat její rozhovory s klientem – s Bokerem. Zatím, aspoň pokud věděl, mu vždycky říkala, o co při nich šlo.

Napadlo ho, že by jí mohl daleko líp poradit, jak zvládnout nepříjemného Bokera, kdyby byl přítomen přímo u jednání. Ale tím by se narušil vztah ke klientovi, což bylo striktně proti pravidlům. Tenhle byl ale zvláštní…

Pokrčil rameny. „Jen tu na tebe čekám."

„Už ji mám daleko líp strukturovanou. Její výkyvy nálady jsem dostala pod nula celá dva."

„Prima. Ukážeš mi ji?"

Zdálo se mu to, nebo se skutečně usmála vřeleji? Pořád na to myslel, když došel k sobě, po hodině, co spolu dolaďovali Johanku. Sybyl se rozhodně neflákala. Dokonale a důmyslně propojila topografii té starověké osobnosti.

To stihla za včerejšek? Řekl by, že asi ne.

Nejvyšší čas, aby trochu pročenichal simový prostor.

6.

Voltaire se zas narovnal v celé výšce – obočí naježené, ruce opřené o kostnaté boky. Zvedl se z bohatě vyšívaného křesla ve své pracovně v Cirey, zámku, jenž patřil jeho dlouholeté milence markýze du Chatelet.

Ale místo, kterému říkal patnáct let domov, ho teď skličovalo, když mu zemřela. A markýz, který neměl ani tolik slušnosti, aby počkal, dokud aspoň nebude studená, ho informoval, že musí pryč.

„Dostaňte mě odtud!" žádal Voltaire vědce, který mu konečně odpověděl na jeho výzvu. *Vědec* – nepochybně nové slovo odvozené od slovesa *věděti*. Tenhle chlap ovšem vypadal, že moc neví. „Chci jít do té kavárny. Potřebuju mluvit s Pannou."

Vědec se sklonil nad ovládací pult, který Voltairovi začínal jít na nervy, a usmál se s vědomím převahy. „To by mě nikdy nenapadlo, že je to váš typ. Po celý život jste vykazoval silné preference – musíte vědět, že jsem proskenoval vaši paměť, a přede mnou nemáte

ani to nejmenší tajemství – žen – intelektuálek. Jen si vzpomeňte na svou neteř a madame du Chatelet.“

„No a co? Kdo skutečně dokáže snášet společnost hloupých žen? Jejich jedinou předností je, že jim lze věřit, neboť jsou příliš pitomé na jakoukoli šalbu.“

„Na rozdíl madame du Chatelet?“

Voltaire netrpělivě bubnoval prsty na překrásně intarzovaný stolek z ořechu – taky dárek od madame du Chatelet, napadlo ho. Jak se dostal na toto nehostinné místo? Copak ho skutečně lze složit pouze z obsahu jeho paměti? „Pravda, zradila mne. Však za to taky draze zaplatila.“

Vědec nazvedl obočí. „Myslíte, s tím mladým oficírem? Co s ním byla těhotná?“

„Ve třiačtyřiceti se vdaná žena, matka tří dospělých dětí, nemá co nechávat zbouchnout!“

„Udělal jste jí hrozný cirkus, když vám to řekla – sice pochopitelné, ale nepříliš osvícené. Ale přesto jste se jí držel dál. Dokonce jste byl s ní i při porodu.“

Voltaire se dusil vztekem. Temná vzpomínka, vzpomínka plynoucí jako černý proud podzemní řeky. Šíleně se o ni tenkrát bál, ale porod proběhl překvapivě snadno. A přece byla ta nejskvělejší žena, kterou kdy poznal, za devět dní mrtvá. Horečka omladnic. Už nikdo – ani neteř a zároveň hospodyně a bývalá milenka madame Denis, která se o něj potom starala – ji nemohl nahradit. Truchlil po ní, dokud – obcházel kolem té myšlenky jako po špičkách – *dokud nezemřel…*

Nafoukl tváře a vychrlil ze sebe: „Přesvědčila mne, že by nebylo rozumné opustit ženu výjimečného původu a talentu pouze proto, že využila stejného práva, které jsem vyhrazoval sobě. Zejména proto, že jsem se s ní nemiloval už celé měsíce. Lidská práva, řekla, patří také ženám – pokud jsou aristokratického původu. Dal jsem se touto něžnou úvahou přesvědčit.“

„Aha,“ řekl tajemně vědec.

Voltaire si otřel čelo ztěžklé vzpomínkami. „Tvořila výjimku z každého pravidla. Chápala Newtona a Lockeho. Chápala každé slovo, co jsem napsal. Chápala *mne.*“

„A proč jste se s ní nepomiloval? Vyčerpávaly vás vaše orgie?“

„Můj milý pane, má účast na takových radovánkách se velmi zveličuje. Je pravda, že jsem přijal pozvání k jedné takové slavnosti erotického potěšení, ale to jsem byl mlád. Odešel jsem však brzy. Leč pozvali mne, abych opět přišel.“

„A šel jste?“

„Jistěže ne. Ponejprv je to filozofie, podruhé už perverze.“

„Já ale nerozumím, proč člověk vašeho rozhledu po světě má takový zájem na dalším setkání s Pannou?“

„Je vášnivá,“ řekl Voltaire, a představa statné Panny se mu jasně zjevila v mysli. „Kvůli odvaze a oddanosti věci, které věří.“

„Tuto vlastnost jste ale míval rovněž?“

Voltaire dupl, ale podlaha nezaduněla. „Proč o mně mluvíte v minulém čase?“

„Promiňte, napřed doplním audiostopu pozadí.“ Jediný pohyb rukou a Voltaire uslyšel skřípění prken pod nohama. Zvenku se ozvalo klapání kopyt spřežení táhnoucího kočár.

„Já jsem vášnivý. Ale nepleťte si vášeň s temperamentem – ten je věcí nervů. Vášeň se rodí z duše a srdce a nikoli z pouhého mechanismu tělesných šťáv.“

„Vy věříte na duši?“

„V podstatě určitě. Panna měla tu odvahu přilnout ke svým vidinám celým srdcem, třebaže ji církev a stát pronásledovaly. Její oddanost byla, na rozdíl od mé, prosta nejmenší stopy zvrácenosti. Byla první a opravdovou protestantkou. Já jsem vždycky dával přednost protestantům před papeženskými absolutisty – dokud jsem se neusadil v Ženevě a nezjistil, že veřejně nenávidí radost stejně silně jako papež. Jenom kvakeři v soukromí nedělají to, co na veřejnosti odsuzují. Naneštěstí stovka upřímných věřících nemůže vykoupiti miliony pokrytců.“

Vědec skepticky zkřivil rty. „Johanka se kála, zhroutila se pod jejich hrozbami.“

„Odvedli ji na hřbitov!“ Voltaire se naježil samým rozhořčením. „Zastrašovali důvěřivou dívku hrozbami smrti a pekla. Biskupové a univerzitní mistři – nejučenější mužové své doby! Nic než stádo oslů – jeden vedle druhého! Deptali nejstatečnější ženu ve Francii, ženu, kterou zničili, aby ji mohli uctívat. Pokrytci! Potřebují mučedníky,

jako pijavky potřebují krev. Obdivují se sebeobětování – pokud se nežádá od nich!“

„Máme vaši verzi a její. Naše historie nesahá tak daleko. Ale přece dnes víme o lidech víc…“

„To si jen namlouváte.“ Voltaire si dal šňupeček, aby se uklidnil. „Lumpy posiluje, co je v nich nejhoršího, hrdiny zase to nejlepší v nich. Hráli na její čest a odvahu jako na housle, jako když dáte praseti smyčec.“

„Ale vy ji hájíte.“ Vědcův hlas byl výsměšný. „A přesto jste o ní napsal báseň – zvláštní, že se někdo učí své práce *nazpaměť*, aby je mohl recitovat! – popsal jste ji jako hospodskou couru, daleko starší než ve skutečnosti byla, lhářku, která si vymyslela ty své takzvané Hlasy, pověrčivou, nicméně prohnanou hlupačku. Největším nepřítelem cudnosti, kterou předstíraně bránila, je osel – okřídlený osel!“

Voltaire se usmál. „Skvělá metafora pro katolickou církev *n'est ce pas?* Muselo to mít pointu. Byla pro mě mečem, kterým jsem vedl úder. Tehdy jsme se nesetkali. Neměl jsem nejmenšího tušení, že je to žena tak tajuplných hloubek.“

„Žádná intelektuální hloubka. Je to selka!“ Marq si vzpomněl, jak sám jen tak tak unikl stejnému osudu v blátě Biehleuru. Za všechno tehdy mohli šedivci a ty jejich zkoušky. A teď unikal jejich nudné rutině a dostal se až k opravdové kulturní revoluci.

„Ne, ne. Má hlubokou duši. Já jsem jako potůček. Čistý, protože mělký. Ale ona je řeka, oceán! Vraťte mne k Aux *Deux Magots*. Ona a ten nafoukaný garson jsou jediná společnost, která mi zbyla.“

„Je to váš soupeř,“ řekl vědec. „Žoldnéř těch, co podporují hodnoty, proti nimž jste celý svůj život bojoval. Já chci, abyste určitě zvítězil, já vám něco přidám.“

„Jsem nedotčený a úplný,“ řekl mrazivě Voltaire.

„Dodám vám filozofické a vědecké informace, pokrok rozumu. Váš rozum musí rozdrtit její víru. Ale musíte ji považovat za nepřítele, kterým je, pokud má civilizace pokračovat v racionální a vědecké linii.“

Jeho výmluvnost a drzost byly spíš okouzlující, ale Voltairovo zaujetí Johankou nepřekonaly. „Nehodlám nic číst, dokud mne nespojíte s Pannou – v oné kavárně.“

Vědec měl tolik drzosti, že se zasmál. „Vy to nechápete. Nemáte na vybranou. Já do vás vkládám informace. A ty informace dostanete, abyste vyhrál, ať se vám to líbí nebo ne.“

„Porušujete mou integritu!“

„Nezapomínejte, že po debatě nastane problém, zda vás necháme dál probíhat nebo…“

„Mne ukončíte?“

„Já jen, abyste věděl, jak jsou rozdané karty.“

Voltaire se ježil hněvem. Poznal, co je to železný zvuk autority, protože jí byl od dětství podřízen – otci, tomu přísnému pedantovi, který ho nutil chodit na mši a jehož lakota sklátila do hrobu Voltairovu matku, když mu bylo teprve sedm. Byla to pro ni jediná cesta, jak uniknout manželově disciplině. Voltaire rozhodně nehodlal vědci uniknout takovým způsobem.

„Odmítám používat jakékoli dodatečné vědomosti od vás, pokud mne okamžitě neuvedete do té kavárny.“

Vědec zíral na Voltaira tak, jak byl Voltaire zvyklý hledět na svého parukáře – s pyšnou nadřazeností, což bylo k vzteku. Jeho ohrnutý ret zřetelně hovořil o tom, že bez jeho pomoci by žádný Voltaire neexistoval.

Ponižující obrat. Třebaže sám pocházel ze střední vrstvy, Voltaire nikdy nevěřil, že neurození lidé jsou schopni vládnout sami sobě. Myšlenka, že by se jeho parukář mohl stát zákonodárcem, by mu stačila, aby si již nikdy nenasadil na hlavu paruku. Bylo nesnesitelné, že se na něj ten otravný, samolibý vědátor díval stejně.

„Uděláme to takhle,“ řekl vědec. „Napíšete jeden ze svých brilantních *lettres philosophiques*, v němž roztrháte na cucky ideu lidské duše, a já vás uvedu k Panně. Jestli nenapíšete, uvidíte ji až toho dne, co se bude konat debata. Je to jasné?“

Voltaire zvážil nabídku. „Jasné jako potůček,“ odpověděl posléze.

– a pak do jeho mysli, vzdorné a nepoddajně husté, sestoupily popelavě šedé mraky. Cítil se obklopen minulostí, která v něm hřměla –

„Cykluje to! Něco se mi tady vynořuje…“ slyšel Marqovo duté volání.

Obrazy dávné minulosti vybuchly!

„Zavolejte Seldona! Ten sim má ještě jednu vrstvu! Zavolejte Seldona!“

7.

Hari Seldon zíral na obrazy a řeky dat. „Voltaire prožil paměťovou bouři. A podívejte, co to udělalo.“

Marq hleděl na ten příval, aniž chápal. „Hm, no jo.“

„Tady ten výběžek – paměťový nugget o debatě, kterou měl s Johankou – *před osmi tisíci roky.*“

„Někdo toho sima už použil dřív…“

„K veřejné debatě, asi. Dějiny se nejen opakují, ale taky někdy zakoktávají.“

„Utkání Víry s Rozumem?“

„Víry s Mechanikály proti Rozumu s Lidskou vůlí,“ řekl Seldon, jako by četl přímo z numerických výstupů. Marq nestačil spojení tak rychle sledovat. „Společnost té doby měla základní spor kvůli počítačovým inteligencím a jejich… fyzikálním projevům.“

Marq zachytil jakýsi záblesk na Seldonově tváři. Skrývá přede mnou něco? „Projevy? To myslíte něco jako tiktaky?“

„Něco takového,“ řekl odměřeně Seldon.

„Voltaire je pro…“

„Ve své době byl pro bouřlivý vývoj lidstva. Johanka zastupovala Víru, což znamenalo, hm, tiktaky.“

„Tomu nerozumím.“

„Tiktaci nebo jejich vyšší formy byli považováni za schopné vést lidstvo.“ Seldonovi se zřejmě do něčeho nechtělo.

„*Tiktaci?*“ odfrkl si pohrdavě Marq.

„Nebo, hm, jejich vyšší formy.“

„Tak proto Voltaire a Johanka debatovali před osmi tisíci roky? A proto byli sestrojeni. Kdo vyhrál?“

„Výsledky potlačili. Zdá se mi, že ani nebyly podstatné. Nelze sestrojit počítačovou inteligenci, která by mohla vést lidi.“

Marq přikývl. „To dává smysl. Stroje nebudou nikdy tak chytré jako my. Běžné denní úkoly – to prosím, ale…“

„Navrhuji, abyste ten vložený paměťový komplex vymazal,“ řekl Seldon stroze. „Tím se vyloučí ta interferující vrstva.“

„Když myslíte, že to tak bude lepší. Nejsem si jist, zda dokážeme odpojit každý spoj k té paměti. Ti simové užívají holografické vybavování, takže je uložen…“

„Abyste v té debatě dostal žádaný výsledek, bude to nezbytné. Mohly by nastat ještě další vedlejší efekty.“

„Jako například?“

„Historikové by zatoužili po podobných simech, jak jsou ti dva, aby získali ztracené údaje o minulosti. Dožadovali by se přístupu k nim. To nedovolte.“

„Ale jistě. Není pravděpodobné, že bychom k tomu někoho pustili.“

Seldon pozoroval přeskupující se pruhy vzorců. „To je *komplexní*, že ano? Je to mysl, která má skutečnou hloubku, vzájemně propojené složky osobnostního já… Hmm… Rád bych věděl, jak to, že celý ten pocit sebe sama přitom zůstává stabilní? Jak to, že se jejich mentalita prostě nezhroutí?“

Marq netušil, co má na mysli, ale řekl: „Mně se zdá, že tihle pralidé – že znali pár triků, o kterých nemáme ani tušení.“

Seldon přikývl. „Taky bych řekl. Třeba tady to chvění myšlenky, podívejte…“

Náhle vstal a Marq taky. „Nemůžete se zdržet? Sybyl by si jistě ráda promluvila o…“

„Lituji, ale už musím. Státní záležitosti.“

„No tak vám děkuju za vaši…“

Seldon zmizel dřív, než Marq stačil zase zavřít otevřená ústa.

8.

„Vůbec netoužím opět spatřit toho kostnatého pána v paruce. Domnívá se, že je lepší než všichni ostatní,“ řekla Panna kouzelnici zvané Sybyl.

„Pravda, jenže…“

„Daleko líp je mi ve společnosti mých Hlasů.“

„Je vámi velmi zaujat,“ řekla madame La Sorciére.

„Tomu mohu jen velmi těžko uvěřiti.“ Ale přesto se neubránila úsměvu.

„Ale je tomu skutečně tak. Požádal Marqa – jeho obnovitele – aby mu udělal úplně nové vzezření. Věděla jste, že se dožil čtyřiaosmdesáti?“

„Vypadá ještě podstatně starší.“ Paruka, šeříková stužka a sametové kalhoty pod kolena jí na takové sušince připadaly poněkud směšné.

„Marq se rozhodl, že ho stvoří jako dvaačtyřicetiletého. Uvidíte ho.“

Panna rozvažovala. Monsieur Arouet bude mnohem míň odporný, když… „A měl monsieur v mladém věku jiného krejčího?“

„Hmm, to by se snad dalo zařídit.“

„A já nemohu vstoupit do té taverny *v tomto.*“

Pozvedla své řetězy a vybavila si kožešinový plášť, který jí sám král přehodil přes ramena během korunovace v Rouenu. Napadlo jí, že o něj požádá, ale pak si to rozmyslela. Z toho pláště udělali pak při procesu těžký zločin, obvinili ji, že má v sobě ďáblem posedlou touhu po přepychu; ona, která, než přesvědčila krále hned první den u dvora, nepoznala na těle nikdy nic jiného než hrubé plátno. Všimla si, že její žalobci byli oblečeni do černého saténu a aksamitu a páchli voňavkami.

„Udělám, co budu moci,“ slíbila madame La Sorciére, „ale musíte mi slíbit, že o tom neřeknete monsieur Bokerovi. Nemá rád přítelíčkování se soupeřem, i když si myslím, že vám to jen prospěje. Zlepší to váš postřeh pro velkou debatu.“

Nastala pauza – *padající, měkká oblaka* – v níž se Panně zdálo, že omdlela. Když přišla k sobě, *tvrdé, chladné plochy, náhlé ostré skvrny hnědé a zelené* – zjistila, že sedí u Dvou červů, opět obklopena hosty, kteří se chovali, jako by tu nebyla.

Bytosti v pancířích kmitaly s podnosy a sklízely ze stolů. Hledala svého garsona a objevila ho, jak tupě zírá na kuchařku s vlasy barvy medu, která předstírala, že si toho nevšímá. Garsonova touha jí připomněla, jak sama hloupě zírala na sochy svaté Kateřiny a svaté Markéty, které se odřekly mužů, ale přijaly jejich oděv, takto uvízly

mezi dvěma světy; svatá vášeň nahoře, pozemská horlivost dole. Stejně jako pozemská je to zde s hantýrkou čísel a strojů, i když poznala, že tady to je vlastně klášter v očistci, kde se čeká na půli cesty mezi dvěma světy.

Potlačila úsměv, když vstoupil monsieur Arouet. Tentokrát měl tmavou, nenapudrovanou paruku, přesto vypadal ještě pořád dost staře – asi tak jako její otec Jacques Dars, třicet plus jeden nebo dva. Ramena měl schýlená dopředu pod vahou mnoha knih. Ona sama viděla knihy jenom dvakrát, během soudního procesu, a třebaže žádná nevypadala jako tyhle, polekaně couvla při vzpomínce na jejich moc.

„*Alors,*“ řekl monsieur Arouet a položil knihy před ni. „Dvaačtyřicet svazků. Mé *Sebrané spisy.* Není to sice úplně všechno, ale…“ usmál se „…pro teď nám to bude muset stačit. Co je s tebou?“

„Proč se mi vysmíváš? Dobře víš, že neumím číst.“

„To vím. Garson 213-ADM tě to naučí.“

„Já se nechci učit. Veškeré knihy, kromě bible, jsou nálezkem ďáblovým.“

Monsieur Arouet zvedl ruce a začal prudce složitě klít, jako její vojáci, když nevěděli, že je nablízku. „Musíš se naučit číst. Vědění je síla!“

„Ďábel toho musí věděti mnoho,“ řekla a opatrně se od knih odtáhla, aby se jich ani prstem nedotkla.

Monsieur Arouet vypadal zoufale a obrátil se ke kouzelnici, – která seděla u vedlejšího stolu – a řekl: „*Vac!* Copak ji nedokážete naučit vůbec ničemu?“ Pak se znovu otočil k ní. „Jak můžeš ocenit mou inteligenci, když ani neumíš číst?“

„K ničemu mi taková věc není.“

„Cože! Kdybys byla uměla číst, poradila by sis snadno s těmi idioty, co tě poslali na hranici.“

„Byli to samí učení mužové,“ řekla. „Jako ty.“

„Ale ani v nejmenším, *pucellette,* vůbec se mi nepodobali.“

Prudce se odtáhla před knihou, kterou jí podával. Usmál se, knihu pohladil a obrátil se ke garsonovi, který postával u stolu. „Je neškodná – vidíš?“

„Zlo bývá často neviditelné,“ zamumlala.

„Monsieur má pravdu,“ řekl garson. „Všichni lepší lidé čtou.“

„Kdybys byla vzdělaná," řekl monsieur Arouet, „věděla bys, že inkvizitoři neměli absolutně žádné právo tě soudit. Byla jsi válečný zajatec, zajatý v řádné bitvě. Tvoji angličtí žalářníci neměli nejmenšího zákonného práva dát zkoumat tvoje náboženské přesvědčení francouzskými inkvizitory a univerzitními mistry. – Předstírala jsi, že tvoje Hlasy jsou božského původu…"

„Předstírala!" vzkřikla.

„…a oni předstírali, že jde o hlasy démonů. Angličané sami jsou příliš tolerantní na to, aby někoho upálili na hranici. Nechávají takovou zábavu našim krajanům Francouzům."

„Moc tolerantní nebyli," řekla Panna. „Vydali mě biskupovi z Beauvais, že prý jsem čarodějnice." Pohlédla stranou, aby jí neviděl do očí. „A možná že jsem. Své Hlasy jsem zradila."

„Hlasy svědomí, nic víc. Pohan Sokrates je slyšel taky. Každý je slyší. Ale není rozumné obětovat jim naše životy, kdyby pro nic jiného, tak proto, že zahubiti kvůli nim sami sebe znamená zahubiti je rovněž." Přemýšlivě si vycucával zuby. „Urození lidé je neposlouchají úplně běžně."

„A co my zde?" zašeptala Johanka. Přivřel oči. „Co ti… druzí? Ti vědci?"

„Jsou to přízraky."

„Jako ďáblové? A přitom mluví rozumně. Vybudovali si republiku analýzy."

„Aspoň to tvrdí. A přesto nás žádají, abychom zastupovali cosi, čeho se jim nedostává."

„Myslíš že v nich nekoluje krev?" Voltaire přemýšlivě pohyboval rty.

„Já si myslím, že nás zkoušejí stejní vědci, takže nás asi čeká společný proces."

„Pohrdám hlasy, jako jsou ty jejich," řekl Voltaire, jako by se bránil. „Já aspoň vím, kdy mám odvrátit tvář před bezcennou radou."

„Třeba hlasy, které monsieur slyší, nejsou dost silné," řekl garson. „Pak je snazší si jich nevšímat."

„Já jsem jim dovolila – těm církevním mužům! – aby mne donutili k doznání, že mé Hlasy pocházejí od ďábla," pravila Panna, „i když jsem pořád věděla, že mi je sesílá Bůh. Což to sám o sobě není skutek démona? Čarodějnice?"

„Poslyš!“ monsieur Arouet jí sevřel paži. „*Nejsou* žádné čarodějnice. Jediní démoni ve tvém životě byli ti, co tě poslali na hranici. Nevědomá prasata, jeden vedle druhého! S výjimkou tvého anglického věznitele, který předstíral, že jsi čarodějnice, aby provedl velmi mazaný politický tah. Když shořel tvůj oděv, jeho stvůry sundaly tvoje tělo z hranice a ukázaly zástupům i inkvizitorům, že jsi skutečně žena, která si, kdyby pro nic jiného než pro neoprávněné držení mužských práv, zasloužila svůj osud.“

„Prosím, zadrž!“ řekla. Vzpomínala, cítila mastný pach kouře, třebaže monsieur Arouet přiměl garsona, aby po celé hostěnici – v níž se náhle ocitli – vyvěsil tabulky KOUŘENÍ ZAKÁZÁNO! Místnost hučela a vířila. „Oheň!“ Prudce polkla. „Jeho jazyky…“

„To už stačilo,“ řekla kouzelnice. „Copak nevidíte, jak ji to rozrušuje? Nechte toho!“

Ale monsieur Arouet byl vytrvalý. „Prohlíželi si tvoje intimní partie, když shořely šaty – věděla jsi to, nebo ne? – stejně jako předtím, aby se přesvědčili, že jsi panna, jak jsi tvrdila. A když ve jménu svatosti ukojili svou chlípnost, vrátili tě ohni a nechali shořet tvoje kosti na prach. *Tak* tě vaši krajané odměnili za to, co jsi udělala pro jejich krále! Za to, že jsi zařídila, aby Francie navždy patřila Francouzům. A když tě spálili, tak zanedlouho uspořádali slyšení, využili jakýchsi venkovských plkaček o tom, že tvoje srdce neshořelo, a rychle tě prohlásili za národní hrdinku, spasitelku Francie. Vůbec bych nebyl překvapen, kdybys již byla kanonizována a uctívána jako svatá.“

„Devatenáct set dvacet čtyři,“ řekla La Sorciére. Ale kde se v ní vzalo to podivné číslo, sama nechápala. Andělské vnuknutí?

V uších jí zněl opovržlivý smích monsieur Aroueta.

„Nu, to jí tedy *hodně* pomohlo,“ řekl monsieur Arouet La Sorciére.

„To datum je v doprovodných poznámkách,“ řekla tím nejvážnějším a nejnetečnějším hlasem La Sorciére. „Samozřejmě chybí nám veškeré souřadnice k pochopení, co to číslo vlastně znamená. Teď máme rok 12 026 galaktické éry.“

Spalující logika rozdmýchala praskající vzduch. Horký vítr zamlžil zevlouny kolem hranice.

„Oheň!“ Panna vzrušeně polkla. Sevřela kroužkovou kápi u krku a prchla do chladné temnoty zapomnění.

9.

„To to trvalo,“ řekl Voltaire vyčítavě madame La Scientiste. Visela před ním jako oživlý olej na plátně. Vybral si tuto prezentaci sám, připadala mu podivně uklidňující.

„Neudělala jsem to schválně,“ řekla chladně a věcně. „Jak se odvažujete zpomalit mne bez mého souhlasu?“

„Marq a já jsme v obležení lidí z médií. – Nikdy by mě ani ve snu nenapadlo, že se z Velké debaty stane událost desetiletí. Všichni chtějí, abychom jim zajistili interview s vámi a s Johankou.“

Voltaire si načechral meruňkovou náprsenku. „Já se před nimi odmítám ukazovat v nenapudrované paruce.“

„My vás a Pannu nehodláme ukazovat *vůbec*. Všechno, co chtějí vědět, půjde přes Marqa. On má rád pozornost a dobře to zvládne. Myslí si, že takové zviditelnění před veřejností mu pomůže v kariéře.“

„Byl bych myslel, že budu před každým důležitým rozhodnutím konzultován…“

„Podívejte, přišla jsem hned, jak pípnul můj mechtajemník. Nechala jsem vás proběhnout v krokovém čase, abych stačila sledovat vaši vzorcovou integraci. Měl byste mi být vděčný, že jsem vám dala tolik vnitřního času…“

„Rozjímání?“

„Taky by se to tak dalo nazvat.“

„Nikdy by mne nenapadlo, že něco takového se… *uděluje.*“ Voltaire teď byl ve svých bohatě zařízených pokojích na dvoře Bedřicha Velikého a hrál šachy s páterem, který byl placen, aby ho nechával vyhrát.

„Je to moc drahé. Nákladová analýza ukazuje, že by bylo lepší nechat vás projíždět spolu.“

„To nebudu o samotě? S tou ženskou nelze vést racionální rozmluvu.“

Obrátil se k ní zády, aby co nejvíc zvýšil dramatický účinek. Býval docela dobrý herec – každý, kdo ho slyšel přehrávat postavy svých her na Bedřichově dvoře, to říkal. Poznal možnost skvělého výstupu, když ho uviděl, a v tomhle dramatický potenciál nepochybně byl. Tihle ubožáci byli tak vycmrndlí, tak nezvyklí výbuchům drsných citů, umělecky ztvárněných.

Hlas jí poněkud zjemněl. „Pošlete ho pryč a já vám dám instrukce."

Otočil se a jedním prstem pokynul dobromyslnému frátříkovi, jediné kutně, kterou kdy dokázal vystát. Chlapík se odšoural a pečlivě za sebou zavřel dveře z vyřezávaného dubu.

Voltaire si dal doušek Bedřichova výborného sherry, aby si pročistil hrdlo. „Chci, abyste zbavila paměť Panny její poslední zkoušky ohněm. Ruší nás to v konverzaci asi stejně, jako biskupové a královští úředníci ruší publikování inteligentních spisů. A mimoto…" odmlčel se, protože se mu velice těžko vyjadřoval jakýkoli měkčí pocit než podráždění, „…ona tím trpí. Nemůžu se na ni dívat."

„Já si nemyslím…"

„A když už budete v tom – z mé paměti zas vymažte těch jedenáct měsíců v Bastile. A taky všechny mé útěky z Paříže – pouze ty útěky samotné, pochopitelně, pozor! – doba strávená ve vyhnanství tvoří většinu mého života! Vymažte prostě příčiny, nikoli následky."

„No, když já nevím…"

Praštil pěstí do umně vyřezávaného stolečku, rovněž z dubu. „Pokud mne neosvobodíte od minulých hrůz, nebudu moci svobodně jednat!"

„Jednoduchá logika…"

„Odkdy, prosím vás, je logika jednoduchá? Já nemohu jednoduše založit svůj *lettre philosophique* na absurdním předpokladu, že těm, jako je garson 213-ADM, upřeme práva člověka jen proto, že nemají duši. Vždyť je to velice legrační chlapík, nemyslíte? A je stejně chytrý jako nejmíň tucet kněží, které jsem znával. Copak nemluví? Nereaguje? Netouží? Je celý zblázněný do té člověčí kuchařky. Nemá mu tedy být dovoleno sledovati své vlastní štěstí stejně svobodně jako vám nebo mně? Jestliže nemá duši, potom ji nemáte ani vy. Jestliže máte duši vy, lze ji vyvodit pouze z vašeho jednání, a

jelikož lze naprosto stejné vyvození provést z jednání garsona, má ji on také.“

„S tím bych třeba souhlasila,“ pravila madame La Scientiste. „I když reakce 213-ADM jsou pouhé simulace. Sebeuvědomělé stroje jsou zákonem zakázané už celá milénia.“

„Právě to hodlám napadnout!“ zvolal Voltaire.

„A kolik z toho v sobě máte od sarkských programátorů?“

„Nic. Práva člověka…“

„…se těžko vztahují na stroje.“

Voltaire se zachmuřil. „O těchto citlivých záležitostech se nemohu vyjadřovat zcela svobodně – pokud mou paměť zcela nezbavíte vzpomínek na to, co jsem musel vytrpět pro své myšlenky.“

„Jenže vaše minulost – to jste vy sám. Bez úplné a nedotčené…“

„Nesmysl! Pravda je, že jsem se nikdy *neodvážil* svobodně vyjádřit, co si myslím. Vezměte si například toho puritána Pascala, kterého nebavil život; jeho názory na prvotní hřích, zázraky a všechny ostatní nesmysly. Neměl jsem odvahu říct, co si skutečně o tom myslím! Vždycky jsem musel bedlivě zvažovat, co mě bude stát každý můj útok proti konvencím a tradičnímu bláznovství.“

Madame La Scientiste půvabně sešpulila rty. „Řekla bych, že vám to docela šlo. Byl jste slavný. Neznáme vaši historii, dokonce ani váš svět ne. Ale z vašich vzpomínek bych usoudila…“

„Z mých a Johančiných taky! Je zničená mnohem víc než já! *Ona* zaplatila za své přesvědčení tu nejvyšší cenu. Dát se ukřižovat není o nic horší než to, co musela vytrpět na hranici. Člověk si před ní v poklidu zapálí dýmku – což strašně rád dělám – a ona vám začne vyvracet strachy oči v sloup.“

„Jenže pro to, čím teď je, je to *podstatné*.“

„Racionální zkoumání nelze konat v atmosféře strachu a ponižování. Má-li být naše soupeření poctivé, vyzývám vás, zbavte nás všech těchto hrůz, které nám brání, abychom mluvili upřímně a k této upřímnosti vyzývali také ostatní. Jinak bude takové střetnutí připomínat závod, při němž běžcům přivážete ke kotníkům cihlu.“

Madame La Scientiste chvíli neodpovídala. „Já – já bych vám ráda pomohla, jenže nevím, jestli mohu.“

Voltaire si pohrdavě odfrkl. „Už jsem poznal dost o vašich postupech, abych věděl, že můžete.“

„Prakticky to, pravda, není problém. Ale morálně si nemohu dovolit manipulovat libovolně s programem Panny.“

Voltaire ztuhl. „Uvědomuji si, že madame má velice chatrné mínění o mé filozofii, nicméně…“

„Ale to vůbec ne! Myslím si, že jste prostě úžasný! Máte zcela moderní mysl – překvapivě moderní na ty hlubiny temné minulosti. Přála bych si, aby Říše ještě měla muže jako vy! Ale vaše stanovisko, třebaže neobyčejně cenné, je nutně omezené, protože mnohé vynechává anebo neumí oslovit.“

„Jakže, *moje* filozofie? Zahrnuje vše – univerzální názor…“

„Zatímco *já* pracuji pouze pro Artifice Associates a Uchovatele a pana Bokera. Z hlediska profesní etiky jsem povinna dát jim takovou Pannu, jakou chtějí. Pokud je nepřesvědčím, že by bylo lépe vymazat z její paměti vzpomínku na umučení, nemohu to udělat. A Marq by musel mít rovněž svolení od firmy a Skeptiků, aby vymazal vaši. Věřte mi, že já bych moc ráda. Jeho Skeptikové budou souhlasit spíš než moji Uchovatelé. Byli byste tím totiž ve výhodě.“

„S tím vřele souhlasím,“ připustil okamžitě. „Pokud zbavíte břemene pouze mne a nikoli i Pannu, bude to neetické a neracionální. Jistě by to neschválil ani Locke, ani Newton.“

Madame La Scientiste neodpověděla hned. „Promluvím se šéfem a s panem Bokerem,“ řekla po chvíli. „Ale být vámi, raději v to příliš nedoufám.“

Voltaire se suše usmál řekl. „Madame zapomíná, že již dávno nemám čím doufat.“

10.

Ikonka blikající na Marqově pultu zhasla ve chvíli, kdy vstoupil do kanceláře. To znamenalo, že to Sybyl u sebe zvedla.

V Marqovi vzkypělo podezření. Domluvili se, že nebudou jeden bez druhého mluvit se svými zobrazeními, ale každý už dal tomu druhému program, aby si ho mohl vyvolat. Panna sama nikdy komunikaci nezačínala, takže to znamenalo, že volá Voltaire.

Co se to Sybyl opovažuje takhle bez něho?! Vyrazil z kanceláře, aby jí i Voltairovi přesně vysvětlil, co si myslí o takovém domlouvá-

ní za jeho zády. Ale v chodbě ho hned obklíčili kamery, novináři a reportéři. Uplynulo patnáct minut, než vtrhl do Sybyliny kanceláře, a pochopitelně: našel ji, jak se pohodově vykecává s Voltairem. Zmenšila si ho dokonce z nástěnné velikostí na lidskou míru.

„Porušilas úmluvu!“ zařval Marq. „Co s ním děláš? Chceš využít toho, že se zcvoknul do té schizofreničky, a přemluvit ho, aby jí tu debatu pustil?“

Sybyl, hlavu v dlaních, k němu vzhlédla. V očích se jí zatřpytily slzy. Marq cítil, že se v něm cosi obrací, ale rozhodl se to ignorovat. Než vypnula Voltairovi pohyb, poslala mu vzdušný polibek.

„Nikdy bych si nemyslel, že se snížíš až k tomuhle.“

„K čemu?“ Sybyl se sebrala a pevně stiskla zuby. „Co ti přelítlo přes tvou druhdy tak veselou mysl?“

„Co to mělo znamenat?“

Když mu to řekla, odkráčel Marq do své kanceláře a vyvolal si Voltaira. Než se obraz úplně vytvořil a sfázovaly se bloky barev, zařval. „V žádném případě ne!“

„Vím určitě, že jste si na mne vymyslel nějaký pracný sylogismus,“ řekl výsměšně Voltaire, když se konečně pohnul.

Marq musel připustit, že ten sim zvládá náhlá zjevení se a mizení ve svém omezeném prostoru na vysoké úrovni. „Podívejte,“ řekl jakoby bez zájmu. „Chci, abyste Růži Francie při debatě trochu pocuchal brnění. Aby jí to pěkně pořádně připomnělo tu inkvizici. Pak přestane žvanit nesmysly a odhalí před celou planetou, že Víra bez Rozumu je už zbankrotělá idea.“

Voltaire si dupl. „*Merde alors!* To tedy ne! Na *mně* nezáleží, ale trvám na tom, abyste z paměti Panny vymazal její poslední hodiny, aby její uvažování nebylo ovlivněno – tak jak častokrát bývalo moje – strachem z odvety.“

„Vyloučeno! Boker chtěl Víru, a tak ji dostane sakumprásk!“

„Vyloučeno! Žádám též, abyste mi umožnil navštívit ji i toho podivného *mais charmant* starožitného garsona v kavárně – *kdykoli se mi zachce.* Nikdy jsem se nesetkal s bytostmi, jako jsou tyto, jež jsou vlastně jedinou společností, kterou momentálně mám.“

A co já? napadlo Marqa. Simy je třeba tvrdě udržovat v lati, ale tenhle sušinka se mi líbí. Je to silný a úžasný intelekt, a nejen to, vyzařuje z něj osobnost plná síly. Voltaire žil ve věku, který stoupal

vzhůru. Marq mu to záviděl a moc se mu zachtělo se s ním spřátelit. *A co já?*

Ale stejně nakonec řekl: „Myslím, že vás ještě nenapadlo, že ten, který prohraje, bude navěky vymazán."

Voltaire zamrkal, ale jinak jeho tvář neprozradila nic.

„Mě neoblafnete," řekl Marq. „Já totiž vím, že chcete daleko víc než pouhou intelektuální nesmrtelnost."

„A co?

„To, co jste teď dostal. Znovuobnovení."

„Buďte, prosím, ujištěn, že moje definice žití obsahuje víc než existováni jako soubor čísel."

Marqa to začalo nudit, ale chvíli ještě vydržel. „Nezapomínejte, že můžu číst ve vašem paměťovém prostoru. Náhodou si vzpomínám, jak jste jednou, když už jste byl v letech a otec už vás k ničemu nenutil, šel z vlastní vůle o Velikonocích k přijímání."

„Ale nakonec jsem stejně nepřijímal! Chtěl jsem jen, aby mě nechali v klidu umřít!"

„Pak mi dovolte, abych ocitoval z vaší slavné básně Zemětřesení v Lisabonu. Tvoří součást pomocného paměťového prostoru.

Smutno jest, když budoucnosti není.
Nedáno náhle nic, co smrtelník snad cení.
Když osud mysli zčistajasna řekne: ‚Pojď!'
A uvede ji v syrý, chmurný hrob."

Voltaire zaváhal. „To je pravda, napsal jsem to – a vidíte, jak dokonale! Ale každý, kdo má rád život, touží, aby trval co nejdéle."

„*Vaše* jediná šance, aby nebylo smutno, když budoucnosti není, je vyhrát debatu. Takže je ve vašem nejvlastnějším zájmu – a my tady všichni dobře víme, jak vám vždycky velice ležel na srdci – nenechat vymazat z Johančiny paměti, jak ji upálili zaživa."

Voltaire se zamračil. Marq pozoroval na boční obrazovce, jak běží ukazatele: dobře ohraničené kolísání báze – ale obálka se zvětšovala, oranžový trojrozměrný válec nabýval na objemu, pod tlakem rychlých, skokových průniků uvnitř mu hrozilo, že praskne, velké rychlosti vzájemně se proměňujících paketů emočních činitelů ukazovaly na blížící se úvrať.

Marq poklepal na podložku. Bylo lákavé *přimět* toho sima, aby dělal, co on chce… ale na druhé straně příliš složité. Musel by do jeho osobnosti integrovat mrak idejí. Autosyntéza fungovala daleko lip. Ale ta se musela jenom naznačovat, ne vynucovat.

Voltairova nálada potemněla, ale Marq viděl, že na obličeji ve zpomaleném záběru – má jen zamyšlený výraz. Marqovi léta trvalo, než přišel na to, že lidé i simové dokážou maskovat své pocity stejně dobře. Možná by to na něj měl zkusit s humorem. Pustil plný chod a řekl. „Jestli mě budete štvát, kámo, tak na ni vybalím tu posměšnou básničku, co jste na ni složil."

„*La Pucelle?* To neuděláte."

„Že ne? Uvidíš, jestli se na tebe potom ještě podívá."

Vychytralý úšklebek. „Monsieur zapomíná, že Panna nedovede čísti."

„Já už se postarám, aby se naučila. Anebo jí to přečtu sám. Negramotná určitě je, ale hluchá není."

Voltaire planul vzteky a mumlal si pro sebe. „Mezi Skyllou a Charybdou…"

Copak zas ta mysl, ostrá jako čepel, vymýšlí? Vždyť se do tohoto digitálního světa integruje rychleji než kterýkoli sim, co Marq zatím poznal. Jakmile bude po debatě, Marq si slíbil, ten mozek rozebere, prozkoumá znova všechny jeho ostré hrany a procesorové obvody strčí pod mikroskop. A podívá se taky na tu prapodivnou paměť vloženou před osmi tisíci roky. Seldon s tím dělal jakési štrachy…

„Slibuji, že napíšu *la lettre,* když mi umožníte ještě jednou se s ní setkat. Vy se mi naopak zavážete, že se nikdy slovem Panně nezmíníte *o La Pucelle."*

„Ale žádné pitomé fóry," varoval ho Marq. „Budu sledovat každé vaše hnutí."

„Jak je libo."

Marq vrátil Voltaira zpátky do kavárny, ve které čekali Garson 213-ADM a Johanka a zatím si projížděli své vlastní introspekce. Sotvaže je vyvolal, byl vyrušen klepáním na dveře – Nim.

„Dáš si kaff?"

„Jistě."

Marq se ohlédl na kavárnu. Ať se chvilku baví sami. Čím víc se toho Voltaire doví, tím ostřejší pak bude. „Nemáš senzoprášek? Měl jsem dneska těžkej den.“

11.

„A vaše přání?“ pravil Garson 213-ADM s okázalým gestem.

Monsieur a Panna měli debatu, kterou sledoval s rostoucími obtížemi. Šlo o to, zda bytosti, jako je on sám, mají duši – což Pannu pohoršovalo. Dohadovali se tak horlivě, že si nevšimli zmizení podivné přízračné existence, která je obvykle pozorovala, „programátora“ tohoto prostoru.

Teď měl garson šanci zasáhnout o své vlastní újmě a požádat své lidské pány, zda by mu nedali jméno. 213-ADM byl jen kód mechmanů – 2 byl popis funkce – mechpingl, 13 bylo určení sektoru a ADM znamenalo *Aux Deux Magots.* Dospěl k názoru, že jeho šance na úspěch u kuchařky s medovými vlasy se o hodně zvětší, bude-li mít *lidské jméno.*

„Monsieur, madame – máte nějaké přání?“

„K čemu si máme něco dávat?“ vybafl monsieur. Trpělivost, jak garson pozoroval, se vědomostmi nezlepšuje. „Stejně nic nemůžeme ochutnat!“

Garson udělal lítostivé gesto dvěma ze čtyř rukou. S lidskými smysly neměl žádné zkušenosti, kromě zraku, zvuku a velice primitivního hmatu, ty byly nezbytné k výkonu funkcí. Byl by dal cokoli za chuť a čich; lidem zřejmě působily nezměrnou radost.

Panna prohlížela jídelní lístek a změnila předmět hovoru. „Pro mne jako obvykle. Kůrku chleba – zkusila bych dneska bagetu z chlebového těsta…“

„Bagetu z chlebového těsta!“ ozval se ozvěnou monsieur. „…a trochu šampaňského na smočení.“

Monsieur zavrtěl hlavou, jako by odháněl zlý přelud. „Doporučím vás, garsone, za to, jak jste naučil Pannu číst jídelní lístky.“

„Madame La Scientiste to dovolila,“ pravil garson; nepřál si dostat se do sporu s lidskými pány, kteří ho mohli kdykoliv odpojit.

Monsieur mávl nedbale rukou. „Ona se věnuje až příliš mnoha podrobnostem. V Paříži by asi nepřežila, a u dvora už vůbec ne. Ale ten Marq to dotáhne daleko. Nedostatek skrupuli je nejlepší kolomazí kočáru Štěstěny. Já sám jsem se rozhodně nestal z chudáka jedním z nejbohatších mužů ve Francii tím, že bych míchal ideály se skrupulemi."

„Už se monsieur rozhodl?" zeptal se garson.

„Ano. Budete vyučovat Pannu na náročnějších textech, aby si mohla přečíst mou báseň Na Newtonovu filozofii a taky mé *Lettres Philosophiques*. Její myšlení by se mělo stát co možná rovnocenné s mým. Což se, pravda, asi žádné mysli tak docela nezdaří," dodal s pyšným úsměvem.

„Tvé skromnosti se vyrovná pouze tvůj vtip," řekla Panna, což monsieur odměnil skřípavým smíchem.

Garson smutně zavrtěl hlavou. „Obávám se, že to nebude možně. Nejsem schopen nikoho nic naučit, kromě jednoduchých frází. Moje gramotnost neumožňuje víc než četbu jídelních lístků. Jsem poctěn, když mi monsieur nabízí zlepšení mého postavení. Ale i když je příležitost po ruce, jsem já a mně podobní navždy odsouzeni k nejnižšímu stupni na společenském žebříčku a nemohu se jí chopit."

„Nejnižší vrstvy by měly vždycky vědět, kde je jejich místo," ujistil ho Voltaire. „Ale ve vašem případě učiním výjimku. Vypadáte ctižádostivě. Jste?"

Garson pohlédl na kuchařku s medově plavými vlasy. „Ctižádost je v mém postavení nevhodná."

„Tak čím byste chtěl být? Kdybyste se mohl stát, čím chcete?" Garson náhodou věděl, že kuchařka má tři dni v týdnu volno – on sám pracoval sedm dní – a tráví je v galériích Louvru. „Mechanickým průvodcem v Louvru," řekl. „Abych byl dostatečně chytrý a měl dost volného času. Abych se mohl dvořit ženě, která málem neví, že existuji."

Monsieur řekl velkoryse. „Najdu už způsob jak vás – jak tomu říkají?"

„Přeprogramovat," řekla Panna.

„*Mon Dieu!*" zvolal monsieur. „Už umí číst jako vy. Ale nedovolím, aby její důvtip přesáhl můj! To by snad bylo přespříliš, zatraceně!"

12.

Marq nasál obsah balíčku do nosu a čekal na rauš.

„To je s tebou už tak špatný?“ Nim kývl na mechservírku u Šluku a šňupu, aby jim to donesla ještě jednou.

„Voltaire,“ zabrblal Marq. Konečně se dostal na špici stimového liftu, mysl měl najednou jasnější a zároveň jaksi lenivější. Nikdy vlastně nepochopil, v čem to je. „Má být vlastně mým dílem, ale obvykle to vypadá, že on udělal mě.“

„Vždyť je to jen pár čísel.“

„To jistě, jenže… Jednou jsem poslouchal jeho podvědomí, větotvorné činitele, a on tvořil takové formace, jako duše je vůle – myslím, že šlo o jakousi údržbovou sebeprojekci.“

„Třeba je to filozofie.“

„*Vůli* teda určitě má. Takže jsem stvořil bytost, která má i duši?“

„Omyl v kategorizaci,“ řekl Nim. „Odděluješ duši od příslušného činitele. To je, jako bys chtěl jedním vrzem přeskočit od atomu ke krávě.“

„A právě takový skoky mi ten můj sim dělá.“

„Když chceš poznat krávu, nedívej se na její atomy.“

„Pravda, máš na mysli pomocné vlastnosti. Obvyklá teorie.“

„Ten sim je *předvídatelný*, kámo. Na to nezapomeň. Tys ho střihl a musíš potlačovat všechny nelineární prvky, které se v něm objeví.“

Marq kývl. „Je… úplně jiný. Velice mocný.“

„Právě kvůli rozumu ho přece simulovali, kdysi v době Temna. Tos čekal nějakou rohožku přede dveřmi? Někoho, kdo by ti nedal pořádně zabrat? Ty přece představuješ autoritu – on proti ní celý život bojoval.“

Marq si prohrábl vlnité vlasy. „Kdybych našel nelineární konstelaci, kterou neumím abstrahovat…“

„…tak to nazveš třeba vůlí nebo duší a vymažeš to.“ Nim praštil pěstí silně do stolu, takže se jakási žena od vedlejšího stolu po nich polekaně podívala.

Marq posměšně předstíral skeptický výraz. „Ten systém ovšem není nikdy zcela předvídatelný.“

„Tak začni prohlížet vzorce. Sleduj to zpátky. Nasaď tam podčinitele, vytáhni každou osobu, kterou nemůžeš identifikovat. Vždyť jsi vynalezl ty kognitivní algoritmy. Jsi přece jednička, ne?“

Marq přikývl. *Co když to bude jako říznutí do mozku, aby se našlo svědomí?* Zhluboka se nadechla vydechl směrem ke klenutému stropu, kde běžela jakási nenáročná zábava, snad pro ty, kteří se už zmrskali do vývratu. „Jenže nejde jenom o něho.“ Marq pohlédl Nimovi přímo do očí. „Vlezl jsem Sybyl do kanceláře. Poslechl jsem si tam, o čem mluvila s Bokerem.“

Nim ho praštil po rameni. „To máš teda kliku.“

Marq se zasmál. Kamarád zůstane kamarádem, i když má záchvat blbosti. „Jenže to taky není všechno.“

Nim se k němu naklonil, byl zvědavý jako malý kluk.

„Myslím, že jsem to přehnal,“ řekl Marq.

„Tebe chytli?!“

„Ne, ne. Víš jaká Sybyl je. Ta nečeká podraz ani od nepřítele, natož od kamaráda.“

„Taktizování prostě není její silná stránka.“

„Nejsem si jist, jestli moje ano,“ řekl Marq.

„Hmm.“ Nim se na něj zamyšleně podíval, oči napůl přivřené. „Tak… a co dál?“

Marq povzdychl. „Vylepšil jsem Voltaira. Přidal jsem mu křížové učící programy, aby se zbavil svých hlubokých konfliktů, aby je dokázal překonat.“

Nim vykulil oči. „Šíleně riskuješ.“

„Chtěl jsem vědět, co s tím udělá mozek, jako je ten jeho. Kdy budu mít zas takovou příležitost?“

„A co si ty sám o tom všem myslíš?“

Marq poplácal Nima po rameni, aby zakryl své rozpaky. „Smrdí to. Sybyl a já jsme se dohodli, že to neuděláme.“

„Víra ovšem nemusí být chytrá.“

„To mě taky napadlo.“

„A co si o tom myslí ten Seldon?“

„Tomu… jsme to neřekli.“

„Aha.“

„On to tak chce. Chce si uchovat čisté ruce.“

Nim kývl. „Podívej, kámo, už se stalo. Jak to ten sim vzal?“

„Otřáslo to s ním. Mohutné oscilace v neurálních sítích.“

„A už je to dobrý?“

„Zdá se. Myslím, že se reintegroval.“

„Ví o tom tvůj klient?“

„Ano. Skeptici jsou všemi deseti pro. Tady problémy nevidím.“

„No, udělals na něm pěkný kus výzkumu,“ řekl Nim. „Oboru to pomůže. *Je to důležitý!*“

„Tak jak to, že se cítím, jako bych si dal nejmíň deset šňupů?“ Trhl vztyčeným palcem ke stropu, kde běžel ten debilní film. „Nemyslíš, že bych měl zvolnit s tím děsným dryákem a promyslet to?“

13.

„A teď dávejte pozor,“ řekl Voltaire, když se mu ten vědec konečně ozval. „Opatrně.“

Odkašlal si, rozhodil rukama a připravil se k deklamaci brilantních argumentů, které vymyslel a zformuloval v dalším *lettre.*

Ale vědec měl místo očí jenom škvírky, tvář popelavě šedou. Voltaira to podráždilo. „Vy si to nechcete poslechnout?“

„Mám kocovinu.“

„Objevili jste obecnou teorii vysvětlující, proč je vesmír tak obrovský a přitom takto jedině možný, všechno v něm tak přesné a přitom nemáte lék proti kocovině?“

„To není můj obor,“ řekl zničeně. „Zeptejte se u fyziků.“ Voltaire cvakl podpatky a pak se uklonil po pruském způsobu, který pochytil na dvoře Bedřicha Velikého. (Třebaže si přitom vždycky k sobě zamumlal: *Německé loutky!* když to prováděl.) „Doktrína duše závisí na koncepci pevného a neproměnného já. Žádný důkaz však existenci tohoto stálého ‚já‘ nepotvrzuje, protože esenciální entita tohoto ‚já‘ spočívá v každé individuální existence..“

„To je sice pravda,“ řekl vědec, „ale je mi divné, že to říkáte právě vy.“

„Nepřerušujte mne! A jak tedy vysvětlíme onu tvrdohlavou představu stálého já čili duše? Pomocí pěti funkcí – přičemž každá je konceptuální proces, nikoli stálý element. První: Všechny bytosti mají fyzikální a hmotné vlastnosti, které se mění tak pomalu, že se

zdají téměř stálé, jsou však nicméně ve stavu konstantního hmotného pohybu.“

„Jenže ty právě má duše přežít.“ Vědec si sevřel palcem a ukazováčkem kořen nosu.

„Nepřerušovat. Druhá: Existuje klamná představa o stálém pocitovém založení, přičemž city nejsou vlastně nic jiného – jak dokázal dokonce i ten neotesaný dramatik Shakespeare – než chvíle, ‚co div prkna nezboří a pak: kde nic, tu nic‘. I ty jsou vystaveny neustálé proměně a pohybu, a rovněž není pochyb o tom, že podléhají fyzikálním zákonům.“

„Tak moment. Ty věci z dřívějška o té obecné teorii vesmíru to jste tenkrát v době Temna už věděl?“

„Vyvodil jsem si je z onoho nového vystrojení – které jste mi dal.“

Vědec zamrkal a zřejmě ho to neobyčejně překvapilo. „To jsem… nepředpokládal…“

Voltaire potlačil svou podrážděnou netrpělivost. Jakýkoli posluchač, i ten, co trvá na aktivní účasti, je však lepší než žádný posluchač. Ať si důsledky svých vlastních činů rozebere sám a ve vhodnější dobu. „Třetí: Vnímání. Naše smysly, pokud je podrobíme zkoumání, jeví se nám rovněž jako procesy v neustálém pohybu a nevykazují ani tu nejmenší míru stálosti.“

„Ale duše…“

„Čtvrtá!“ Voltaire se rozhodl, že nebude dbát na banální interpolace. „Každý si v průběhu let vybuduje určité zvyky. Ale i tyto jsou složeny z neustále se proměňujících činností. I přes vnější dojem neustálého opakování neexistuje ani zde nic pevného nebo neproměnného.“

„Obecná teorie vesmíru – tak vy jste se k ní dostal, je to tak? Jak jste se naboural do souborů? Já jsem vám přece nedal…“

„A závěrem: Fenomén svědomí, takzvaná duše sama. Kněží a blázni – což je skoro totéž – věří, že ji lze oddělit od předchozích čtyř fenoménů, které jsem jmenoval. Ale svědomí samo vykazuje charakteristiky plynulého pohybu, stejně jako dříve uvedené čtyři. Všech pět těchto funkcí se neustále shromažďuje a přeskupuje. Tělo je věčně v pohybu jako všechno ostatní. Stálost je iluze. Hérakleitos měl naprostou pravdu. Nikdy nevstoupí dvakrát do téže řeky. Kocovina

muže, se kterým mluvím právě teď – vteřinová pauza – už není ta kocovina muže, se kterým mluvím *teď*. Všechno se rozpadá a rozkládá…“

Vědec zachrčel a zasténal. „Máte zatraceně pravdu.“

„…stejně jako roste a rozkvétá. Svědomí samo nelze oddělit od jeho obsahu. My jsme čistý *čin.* Není žádného činitele. Tanečníka nelze oddělit od jeho tance. Věda, která přišla po mém čase, to potvrdila. Když se podíváte hodně zblízka, i sám atom se ztratí. Není žádný atom, přesně vzato. Je jenom to, co atom činí. Funkce je vším. Ergo, neexistuje žádná stálá, absolutní entita obecně zvaná ‚duše‘.“

„To je legrace, že s tím přicházíte právě vy,“ řekl vědec a významně se na Voltaira podíval.

„Protože i rudimentární umělé inteligence, jako je garson, vykazují všechny funkční charakteristiky, které jste jmenoval – do konce i, jak se mi to jeví, svědomí – není rozumné upírat jim práva, kterým se těšíme my, třebaže je třeba *přirozeně* připustit třídní rozdíly. Protože v této vzdálené době sedláci, kramáři a parukáři užívají výsad vévodů a hrabat, opět není rozumné upřít stejná práva bytostem, jako je garson.“

„Pokud neexistuje duše, nemůže být ani její převtělení, ne?“

„Můj milý pane, zrodit se dvakrát není o nic divnější než zrodit se jednou.“

To vědce polekalo. „A co je tedy znovuzrozeno? Co přechází z jednoho života do druhého? Pokud tedy není stálé absolutní já? Žádná duše?“

Voltaire si udělal poznámku na okraj svého *lettre.* „Pokud se mou báseň naučíte nazpaměť – což vám pro vaše vlastní osvícení naléhavě doporučuji – ztratí se z té básně něco, co zároveň vy získáte? Když zapálíte jednu svíčku od druhé, co přechází? Když se běží štafetový závod, co předává jeden běžec druhému? Jenom své místo na dráze, pochopitelně, ale nic víc.“ Voltaire se dramaticky odmlčel. „Nuže? Co si o tom myslíte?“

Vědec si dal ohloupenou hlavu do dlaní. „Myslím si, že tu debatu vyhrajete.“

Voltaire se rozhodl, že nadešel čas, aby prosadil své přání. „Abych ale své vítězství pojistil, musím napsat ještě jeden *lettre*

techničtější, pro takové, co kladou rovnítko mezi verbální symboly a pouhou rétoriku prázdných slov.“

„Ať je po vašem,“ řekl vědec.

„A k tomu,“ řekl Voltaire, „potřebuji vaši pomoc.“

„Máte ji mít.“

Voltaire předvedl úsměv, o němž doufal, že je upřímnost sama, protože on sám upřímnost sama rozhodně nebyl. „Musíte mi předat vše, co víte o metodách simulace.“

„Cože? A proč?“

„Nejenom proto, že si tím ušetříte spousty práce. Mně to navíc umožní napsat onen technický *lettre*, který získá na naši stranu všechny specialisty a experty. A nejenom v oné juninské sekci. Celý Trantor a posléze také celá Galaxie musí být přesvědčeny – jinak se reakcionáři opětovně vzchopí a tu vaši chlubivou renesanci rozdrtí.“

„Nikdy nepochopíte matemati-“

„Byl jsem to *já*, kdo do Francie uvedl newtonovské výpočty, pokud to nevíte. Dejte mi ty nástroje!“

Vědec si sevřel spánky a sesul se na svůj ovládací pult, přičemž hlasitě sténal. „Ale musíte mi slíbit, že mě aspoň deset příštích hodin nebudete volat.“

„*Mais oui,*“ řekl Voltaire se zlomyslným úsměvem. „Monsieur potřebuje čas – jak se říká *en Anglais – to sleep it off* – aby se z toho vyspal.“

14.

Sybyl nervózně čekala, až na ni přijde řada s hlášením na ředitelské poradě Artifice Associates. Seděla naproti Marqovi, nezasahovala do diskuse, když nadřízení i kolegové projednávali ten či onen aspekt činnosti společnosti. Byla duchem úplně jinde, ale ne tak daleko, aby si nepovšimla kroutících se chloupků na hřbetech Marqových rukou a žilky, která mu pulzovala – jaká to vzrušující hudba – na krku.

Když prezident Artifice Associates posléze propustil všechny, jichž se přímo netýkal projekt debaty mezi Uchovateli a Skeptiky, sebrala Sybyl poznámky, které si pro dnešek připravila. Mezi těmi,

co zůstali, mohla počítat pouze s Marqovou podporou. Ale věřila, že s ní se jí podaří přesvědčit i ty ostatní.

Včera ponejprv řekla Výboru pro speciální projekty, že se jí podařilo prolomit u Panny její samotářský model chování. Sama vyvolala kontakt, místo aby, jak bylo obvyklé, čekala, až bude vyzvána, a pak vystupovala váhavě a zdrženlivě. Byla rozrušená, neboť se dověděla od „pana Aroueta“, že ho musí porazit v čemsi, co nazývala „proces“, jinak že bude opět odsouzena k zapomenutí.

Když Sybyl připustila, že tomu tak se vší pravděpodobností bude, Panna nabyla přesvědčení, že ji čeká opět uvržení „do ohně“. Dezorientována a zmatena pak prosila Sybyl, aby ji ponechala o samotě, neboť se musí poradit s Hlasy.

Sybyl jí poskytla uklidňující tapetu na pozadí: lesy, pole, zurčící potůčky.

Zkoumala rovněž onu stopovou paměť, o níž se zmiňoval Marq, o debatě před 8 000 roky. Johanka rovněž vykazovala její zbytky, spíš to vypadalo, jako by tehdy někdo něco přehlédl při mazání. Johanka identifikovala Víru s čímsi, co nazývala „roboti“. Zřejmě šlo o mýtické postavy, které jsou schopné vést lidstvo; může se jednat dokonce i o božské bytosti.

O několik hodin později se Johanka vynořila ze své vnitřní krajiny. Žádala, aby ji naučili dokonale číst a ona se mohla utkat s „inkvizitorem“ jako rovnocenný soupeř.

„Vysvětlila jsem jí, že nemohu změnit její naprogramování, aniž mi to tento výbor odsouhlasí.“

„Co na to říká klient,“ zeptal se prezident.

„Monsieur Boker zjistil – jak, to mi neřekl – že došlo k úniku informací do tisku o tom, že Voltaire má být v debatě jejím protivníkem. A teď on zase vyhrožuje, že odstoupí, pokud jí nepřidám dodatečné databáze a dovednosti.“

„Co Seldon?“

„Ten neříká nic. Ten jenom chce, abychom ho do toho netahali.“

„Ví Boker o tom, že řídíme Voltaira pro Skeptiky a Johanku pro něj?“

Sybyl zavrtěla hlavou.

„Kosmos buď pochválen,“ řekl vedoucí speciálních projektů.

„Marqu?“ řekl prezident a zvedl obočí.

Marq už jednou navrhl stejný postup, který Sybyl nyní předložila, takže předpokládala, že bude souhlasit. Byla ohromená, když řekl: „Já jsem proti. Obě strany přece chtěly slovní utkání mezi intuitivní vírou a induktivně deduktivním rozumem. Zmodernizujte Pannu a jediné, čeho dosáhneme, je, že se problém beznadějně zamlží."

„Marqu!" vykřikla Sybyl.

Následovala bouřlivá diskuse. Marq pálil jednu námitku za druhou po každém, kdo se pokusil hájit Sybylinu myšlenku. Pouze jí se pečlivě vyhýbal pohledem. Když bylo zřejmé, že se nedosáhne shody, prezident rozhodl v Sybylin prospěch.

Sybyl toho okamžitě využila. „Chtěla bych rovněž svolení, abych mohla vymazat z Johančiny paměti, že byla zaživa upálena na hranici. Její strach, že bude opět odsouzena k podobnému osudu, jí zcela brání prezentovat obhajobu Víry s takovou volností, kterou by měla, pokud jí myšlení nebude zatemňovat ta vzpomínka."

„Námitka," řekl Marq. „Mučednictví je jediný způsob, jak se osobnost stává slavnou beze vší schopnosti. Panna, která není mučednice pro svou víru, není tudíž prehistorickou Pannou vůbec."

Sybyl odvrátila. „Ale tu *historii* přece nikdo nezná! Ti simové pocházejí přece z doby Temna. Její trauma…"

„Vymazat jí z paměti právě tuto zkušenost by bylo jako – no, vezměte si něco z prehistorických legend." Marq položil ruce na stůl. „I ta jejich náboženství! Bylo by to jako znovustvoření Krista – jejich pravěkého božstva – bez ukřižování."

Sybyl na něj vztekle pohlédla, ale Marq se obrátil k prezidentovi, jako by tu ani nebyla. „Nedotčená – tak ji náš klient chce…"

„Jsem ochotná připustit, aby Voltairovi bylo vymazáno vše, čím trpěl od státních a církevních autorit," přešla do útoku.

„Já ne," řekl Marq. „Voltaire bez výsměchu autoritám není Voltaire."

Sybyl nechala výbor, ať se mezi sebou dohaduje, totálně vyvedena z míry nepochopitelnou změnou Marqova chování. Všechno to kolem ní běželo jako ve snu. Nakonec přijala konečné rozhodnutí – kompromisní, nic jiného jí nezbývalo. Informační banka Panny bude modernizována, ale nebude jí dovoleno zapomenout na smrt v plamenech. Ani Voltaire nebude smět zapomenout na neustálý strach z represí církve a státu v té prehistorické, primitivné éře.

Prezident řekl: „Připomínám, že bruslíte na tenkém energetickém poli. Simové, jako jsou ti dva, jsou pořád ještě *tabu.* Juninský sektor nám nabídl velkou příležitost už tím, že se o to smíme pokusit – a zatím jsme uspěli. Ale riskujeme pořád. A hodně."

Když odcházeli ze zasedačky, Sybyl zašeptala Marqovi. „O co ti jde?"

Vypadal, že je myšlenkami úplně jinde. „Výzkum. To je, když dřeš jako kůň a přitom vůbec nevíš, kam se dostaneš."

Šel dál, už si jí nevšímal a nechal ji stát s otevřenými ústy. Jak se má v tom chlapovi *vyznat?*

15.

Panna si přítomnost madame La Sorciére nevšímala, seděla zpříma ve své cele a ani neotevřela oči.

V mysli se jí hlasitě svářely Hlasy.

Ten hluk byl jako hřmot bitvy, chaotický a pronikavý. Ale když se usilovně zaposlouchá, nenechá svou nesmrtelnou duši oddělit od smrtelného těla – potom, potom božsky překrásný mnohohlas jí ukáže správnou cestu.

Archanděl Michael a svatá Kateřina a svatá Markéta – z jejichž úst častokrát slyšela promlouvat Hlasy – zuřivě odmítali její nedobrovolné učení se *Sebranými spisy* monsieur Aroueta. Archanděla Michaela neobyčejně urážely *Elements de Newton,* jejichž filozofii Michael vnímal jako neslučitelnou s myšlenkami církve – a vlastně i s existencí sebe sama.

Panna si nebyla tak jistá. K svému překvapení shledala v rovnicích poezii a harmonii, které dokazovaly – pokud by důkazu bylo vůbec zapotřebí – nepřekonatelný důmysl Stvořitele, jehož fyzikální zákony lze rozumově obsáhnout, zatímco jeho záměry a vůli nikoli.

Jak pochopila, byla tato krása povahy poněkud tajemné. *Nahlížela* do výpočtů rovnic síly a pohybu, do víru světů. Podobně jako urození páni a paní u dvora, roztančila se mrtvá hmota do božsky půvabné gavoty. Cítila to celou svou bytostí, přímo, jakoby proniknuta božským vhledem. Krása *přicházela* přímo z prosvětleného vzduchu. Jak by tedy mohla nedbati těchto vznešených dojmů?

Takový vpád božského musí přece být svatý. To, že k ní přichází jako záplava vzpomínek, skutků, spojení myšlenek, pouze dokazuje, že jí ho sesílají sama nebesa. La Sorciére něco mumlá o počítačových souborech a podprogramech, ale to je jen pouhé vzývání a nikoli pravda.

Jenže daleko víc než hrdost na vědomosti nově získané ji odpuzovala skutečnost, že muž, který to všechno napsal, *byl Angličan. „La Henriade,“* pravila Michaelovi, citujíc z jiného díla monsieur Aroueta, „je daleko odpornější než *Les Elements.* Jak se monsieur Arouet, který se tak drze kryje falešným jménem Voltaire, odvažuje tvrditi, že v Anglii vládne svobodný duch, zatímco v naší milované Francii je zakován do temných představ kněží sloužících absolutismu? Což to nebyli právě jezuitští kněží, kteří tohoto inkvizitora naučili používati rozumu?“

Co však Pannu přivedlo téměř k zuřivosti, takové, že začala cloumat svými řetězy – až se La Sorciére počala o ni bát a uvolnila jí zápěstí a kotníky – byla ta ilegálně tištěná, posměvačná báseň o ní samé. To jsou verše, které musel napsati padouch!

Když si byla jistá, že se Hlasy vzdálily, zamávala na kouzelnici výtiskem *La Pucelle;* myšlenka, že by cudná svatá Kateřina nebo Markéta – které se sice na chvíli vzdálily, ale určitě se zase vrátí – byly vystaveny takovým oplzlostem, v ní vyvolávala hněv. Obě světice ji právě napomenuly za hloupé, holčičí úvahy o tom, jak by to monsieur Aroutovi slušelo – jak to vlastně myslí? – kdyby si sundal tu legrační paruku a šeříkové stužky.

„Jak se monsieur Arouet odvažuje takto o mně mluviti a mě líčiti?“ popuzeně se rozkřikla, protože věděla, že její tvrdohlavé odpírání nazývat ho Voltairem ho neobyčejně dráždí. „Přidává mi devět let věku, o mých Hlasech bezostyšně tvrdí, že jsou to lži. A pomlouvá Beaudricourta, který mi jako první umožnil promluvit s králem a vysvětlit mu mé záměry s ním a s Francií. Nechť si ten pisálek klidně píše své mravokárné hry a nevážné pomluvy lidí věřících, jako je *Candide* – ale ten nesnesitelný Vševěd si troufá nazývat se i historikem! Pokud jiné historické popisy jsou stejně spolehlivé jako ten, který vytvořil o mně, pak ony, a nikoli já, měly být vydány očistnému ohni.“

Ta žena – La Sorciére – pobledla před tímto prudkým útokem. Tihle lidé – pokud jsou tu v tom okázalém, oblačném očistci vůbec lidé – couvali před opravdovou horlivostí božského úmyslu. Johanka se tyčila nad druhou ženou s pocitem úlevy.

„Newtonova mechanická moudrost je zajímavým pojetím zákonů Stvořitele," křičela Johanka, „leč Voltairova historie je prací jeho vlastní představivosti! – ze tří částí ji tvoří žluč a ze dvou vztek."

Zvedla pravou paži stejným gestem, jakým vedla své vojáky a rytíře Francie do bitvy proti anglickému králi a jeho pohůnkům – nyní to poznala *jasně* – mezi něž patřil monsieur Arouet de Voltaire. Bojovná *femme inspiratrice* s hlubokým odporem vůči zabíjení vyhlásila nyní nelítostný boj tomu, tomu – vzrušeně polkla – „Tomu zbohatlickému, měšťáckému kariéristovi – oblíbenci aristokratů, který nikdy nepoznal skutečné bídy a nouze a domnívá se, že se koně rodí už s kočáry za zadkem."

„Tak mu to nandejte!" zahřměla La Sorciére doběla rozžhavená hněvem Panny. „Přesně to chceme!"

„Kde je?" ptala se Panna. „Kde je ten mělký zurčivý potůček – spíš *pissoir?* Utopím v hlubinách toho všeho, co mně bylo vytrpěti!"

Bylo jí podivné, že La Sorciére z toho vypadá spíš potěšeně, jako by se jí dařil nějaký vlastní záměr.

16.

Voltaire se spokojeně pochechtával. Kavárna se zničeho nic objevila a vypadala, že existuje nezávisle na souhlasu či vědomí jeho lidských pánů.

Podprogram dokončen, ujistil ho tichý vnitřní hlásek. Nechal kavárnu zmizet a znovu si ji třikrát vyvolal, aby se ujistil, že tu techniku zvládl.

Tihle vládcové jsou skuteční oslové, jestli si mysli, že mohou udělat z Velkého Voltaira stvoření podle své vůle! Ale teď přijde skutečná zkouška, složitý proces, který vyvolá Pannu v celé její ženské nepochopitelnosti – kterou však byl přese všechno rozhodnut pochopit.

Už přece zvládl důmyslnou logiku tohoto místa, zvlášť když se uváží, jakou kapacitu mu ten člověk-vědec vyhradil. Copak si myslí, že je nějaký živočich, neschopný použít rozumu v těch jejich labyrintech logiky? On v nich nezabloudil, našel křivolaké elektronické stezky, vytvořil příslušné povely. Newton byl stejně tak obtížný, a přece zvládl i toho, není-liž pravda?

Tak, a nyní Panna! Provedl svůj digitální taneček, logiku a… Naskočila do kavárny.

„Ty lotře," řekla a sklonila kopí.

Nebyl to pozdrav, který očekával. Ale pak uviděl, že na špičce kopí je nabodnutý výtisk *La Pucelle.*

„*Chérie,*" zavrkal; ať se urazila nebo ne, bylo potřeba pospíšit si s omluvou. „Já ti to vysvětlím."

„A to je tvůj celý problém," řekla Panna. „Vysvětluješ, vysvětluješ a vysvětluješ! Tvé hry jsou nudnější než kázání, která mne nutili poslouchat na hřbitově v St. Ouenu. Tvé výpady proti posvátným tajemstvím církve svaté ukazují na ducha mělkého a necitelného, zbaveného vší bázně boží."

„Nesmíš to brát, prosím, osobně," řekl Voltaire. „Chtěl jsem hlavně poukázat na tvoje pokrytecké uctívání – a rovněž na náboženské pověry. Můj přítel Thieriot – to on pak přidal pasáže hrubé a obscénní, které jsem nenapsal. Potřeboval peníze. Vydělával si takto na živobytí, recitoval potom tu báseň po salonech. Z mé ubohé panny se pak stal ostudná děvka, donucená říkati hrozné a nemyslitelné věci."

Panna kopí nesklonila. Naopak, několikrát píchla do Voltairovy saténové vesty.

„*Chérie,*" řekl. „Nemáš ponětí, kolik mne ta vesta stála."

„Spíš kolik stála toho tvého *Bedřicha* – politováníhodného, promiskuitního, prašivého perverzníka."

„Ta aliterace nemá správný rytmus," řekl Voltaire, „ale jinak se ti ten popis docela povedl."

Dovednosti, které právě získal, by mu snadno umožnily odklonit její kopí, případně ho odrazit, ale dal přednost hlasu rozumu a přesvědčování před hrubou silou. Nepřesně sice, ale ocitoval jí toho odpůrce veškerých životních radostí křesťana Pavla: „Takž i já, když jsem byl dítětem, mluvil jsem jako dítě a myslel jako dítě a činil jako dítě. Ale když jsem se stal *ženou*, zanechal jsem toho."

Zamrkala. Vzpomněl si, jak její inkvizitoři tvrdili, že když přijala plášť z jemné látky, prohřešila se tím proti božskému původu svých Hlasů. Jediným pohybem šikovných paží vytvořil Voltaire róbu z chantillské krajky. *Pop* – a následoval bohatě vyšívaný plášť.

„Vysmíváš se mi," řekla Panna. Ale zároveň uviděl v jejích uhlově temných očích záblesk zájmu.

„Toužím už dlouho, abych tě uviděl, jaká jsi." Natáhl ruku s róbou a pláštěm. „Tvůj duch je, o tom nepochybuji, božský, ale tvoje přirozená forma, stejně jako moje, je lidská; na rozdíl od mě je však ženská."

„Myslíš, že bych se za *tohle* vzdala lidské svobody?" Špičkou kopí napíchla róbu i plášť.

„Nikoli svobody," řekl Voltaire. „Jenom zbroje a šatu." Zmlkla a přemýšlivě hleděla kamsi do dáli. Zástupy na ulici se věnovaly vlastním záležitostem a procházely bez povšimnutí. Samozřejmě tapeta, pomyslil si; budu to muset zkorigovat.

Nebo možná trik. Je náchylná věřit na zázraky. „Trik, co jsem se naučil od našeho posledního setkání. *Voilá.* Vytvořím garsona."

Garson se objevil jako čertík ze škatulky odnikud a tentokrát měl všechny čtyři ruce volné. Panna – která skutečně kdysi posluhovala v krčmě – si na to vzpomněla a – skutečně nemohla jinak – musela se usmát. Také sundala z kopí róbu a plášť, kopí odhodila stranou a pohladila látku šatů.

Nemohl odolat, aby nezacitoval sám sebe:

„Protože člověk jsem, tak pyšním se
svou lidskou slabostí, tou částí mne,
též milenkami, co pojaly mne nesčetně,
i teď jsem šťasten, pokud ještě vzruším se."

Poklekl před ní na jedno koleno. Velké gesto – podle vlastní zkušenosti blbuvzdorné.

Johanka polkla, nenalézala slov.

Garson položil obě pravé ruce do míst, kde lidé mívají srdce. „Svobodu stejnou, jaké se těšíte vy, mi nabízíte? Monsieur, mademoiselle, vážím si vaší laskavosti, ale s politováním ji musím odmítnout. Nemohu přijmout takovou výsadu pouze pro sebe, zatímco nesčíslní

mně podobní jsou odsouzení k věčné dřině v neuspokojujících, umrtvujících povoláních.“

„Jaká vznešená duše!“ zvolala Panna.

„Ovšem jeho rozumu přece jen ještě leccos chybí.“ Voltaire si přemýšlivě vycucával zuby. „Musí přece existovat nižší třídy k vykonávání špinavé práce za elitu. To je *přirozené*. Vytvoření mechanikálů omezené inteligence je ideální řešení! Člověk se nestačí divit, proč v celé historii ještě nikdo nepřišel na tak samozřejmý nápad…“

„S dovolením,“ řekl garson, „jestli mne má omezená chápavost neklame, monsieur a mademoiselle nejsou ničím jiným než bytostmi omezené inteligence, vytvořené jejich lidskými pány, aby vykonali právě takovou práci za elitu.“

„Cože!“ Voltaire vypoulil oči.

„Jaké je ono přirozené právo, podle něhož jste inteligentnější a privilegovanější než já a příslušníci mé třídy? Copak vy máte duši? Mělo se vám dostat stejných práv jako lidem, včetně práva vdávat a ženit se mezi sebou…“

Panna udělala posměšný obličej. „Jaká to odporná myšlenka.“

„…hlasovat a mít rovný přístup k nejvyvinutějším dostupným programům?“

„Ten strojový muž mluví rozumněji než mnohý vévoda, kterého jsem poznala,“ řekla Panna a zamyšleně krčila obočí.

„Nepřipustím, aby mi oponovali dva sedláci,“ promluvil Voltaire. „Lidská práva jsou jedna věc a práva nižších tříd druhá.“ Garson si stačil vyměnit pohled s Pannou. Tento okamžik – než monsieur v záchvatu vzteku vymazal z obrazovky ji i garsona a poslal je do šedého parkovacího prostoru – se uchoval v garsonově paměti. Později, v povolené pauze na vnitřní údržbu, si tento příjemný okamžik přehrával znova a znova.

17.

Marq si na interní lince naladil Nima. „A je to! Odteď bude moct říkat, co chce. Vymazal jsem mu všechny stopy po jeho nesnázích s autoritami, které kdy měl.“

„Paráda,“ řekl Nim a usmíval se.

„Myslíš, že bych mu měl vymazat ještě i ty hádky s otcem?“

„Já ti nevím,“ řekl Nim. „Jaký to bylo?“

„Pěkně ostrý. Jeho táta byl pedant a vyžadoval přísnou disciplínu, taky měl blízko k jansenistům.“

„Co to je? Nějaký sportovní mužstvo?“

„Už jsem se ho ptal. Řekl mi, že je to katolická verze protestantismu. O mužstvo asi nešlo. Něco o tom, že hřích je všude, každé potěšení odporné – obvyklé primitivní náboženství. Typické názory z doby Temna.“

Nim se opět potěšeně usmál. „Většina věcí je odporná, jen když se dělají správně.“

Marq se rozesmál. „To je pravda. Ale přesto, možná že hrozbu cenzury pocítil nejprve u svého táty.“

Nim se krátce zamyslel. „Máš pocit, že by mohlo dojít k nestabilitě v jeho charakterovém prostoru?“

„Mohlo by.“

„Ale přitom mu chceš nechat instinkt zabijáka, ne?“

Marq kývl. „Asi mu ještě přidám nějaké adaptační algoritmy, aby mi hlídaly tu případnou nestabilitu.“

„To je správný. Ne že bys ho po debatě potřeboval stejně duševně zdravého jako před ní.“

„Možná se mi sesype. No, ublížit mu to nemůže.“

„Ale stejně moc na vybranou nemáme. – Juninský sektor chce utkání šampionů a my jim ho dodáme. Hotová věc.“

„Jestli se do toho zapletou imperiálové kvůli ilegálním simům…“

„Já mám nebezpečí *rád,*“ řekl Nim. „A ty říkáš, že taky.“

„To jo, ale stejně. Proč jsou teď tiktaci chytřejší? Není je přece zas tak těžké vyrobit.“

„Staré zákazy už pomalu nikdo nepamatuje, kamaráde. A tak se objevují nové. Jenže je vždycky někdo sejme.“

„A kdo?“

Nim pokrčil rameny. „Politikové, sociální pohyb – kdoví. Lidi jsou moc cimprlich na mašiny, co uměj myslet. Prej jim nemůžou důvěřovat.“

„A co kdybys nepoznal, že jsou to mašiny?“

„Co? To je blbost.“

„Skutečně chytrá mašina třeba nechce žádnou konkurenci.“
„Že by byl někdo chytřejší než starej Marq? Neexistuje.“
„Ale mohlo by… jednou.“
„Nikdy. Zapomeň na to. Dáme se do práce.“

18.

Sybyl seděla vedle monsieur Bokera ve velkém Koloseu a měla strach. Byli poblíž Císařských zahrad a všude ve vzduchu přímo visel pach důležitosti.

Nemohla si pomoci, musela si pořád poklepávat nehty – vzala si ty nejlepší, určené k velkým společenským příležitostem – na kolena. Mezi hučením zbývajících čtyř set tisíc diváků v obrovském kotli očekávala s obavami, až se na gigantické obrazovce objeví Panna a Voltaire.

Civilizace, napadlo ji, je už tak trochu únavná. Doba, kterou strávila se simy, jí otevřela oči a dala poznat *sílu*, opojnou elektřinu temné minulosti. Bojovali ve válkách, zabíjeli jeden druhého, a to všechno – jak tvrdili – pro ideje.

Teď, zabalené do plínek Říše, bylo lidstvo slabé. Místo krvavých bitev, uspokojivě konečných, měli teď „zuřivé“ obchodní války, atletické čelní střety. – A v poslední době taky zálibu v debatách.

To střetnutí simů, na které se všude po Trantoru sázelo, budou sledovat asi ve dvaceti miliardách domácností. Bude se to vysílat po celé říši, všude, kam vyúsťují trychtýře systému červích děr. Drsná energie prehistorických simů byla každému zřejmá; sama ji cítila a zrychlovala jí puls. I pár rozhovorů a rychlých záběrů na ty dva simy vzbudilo u diváků 3D neobvyklou zvědavost. Ti, kdo vyhrabali starobylé zákony a zákazy, byli ukřičeni. Vzduch se chvěl touhou po *novém.* Nikdo nepředpokládal, že se ta debata *takhle* nafoukne.

A možná se to rozšíří. Během několika týdnů může Junin nadchnout pro renesanci celý Trantor.

A Sybyl byla pochopitelně pevně rozhodnuta, že udělá cokoli, aby všichni přesně věděli, jaký na tom má podíl taky *ona.* Rozhlédla se kolem – prezident a vedoucí pracovníci Artifice Associates mezi sebou vesele klábosili.

Prezident, aby demonstroval svou neutralitu, seděl mezi Sybyl a Marqem – který s ní od poslední schůze slova nepromluvil.

Marqovi po boku seděl jeho klient, zástupce Skeptiků, a listoval v programu; vedle něho Nim. Monsieur Boker do Sybyl jemně strčil. „To se mi snad jenom zdá," řekl.

Sybyl sledovala jeho pohled do vzdálené řady vzadu, kde cosi, co na první pohled vypadalo jako mechanikál, sedělo vedle lidské dívky. Na stadion měli přístup jen mechaničtí prodavači a bookmakeři.

„Asi její sluha," řekla Sybyl.

Menší narušení pravidel ji, na rozdíl od monsieur Bokera, neznepokojovalo; ten byl neobyčejně citlivý na vše od chvíle, kdy moderátor 3D nechal prosáknout zprávu, že Artifice Associates zastupuje jak Uchovatele, tak Skeptiky. Naštěstí k tomu došlo, až už bylo příliš pozdě, aby kterákoli strana mohla něco podniknout.

„Mechobsluha *nemá* přístup," prohlásil monsieur Boker.

„Možná je tělesně postižená," řekla Sybyl, aby ho uklidnila. „Potřebovala pomoc, aby se sem vůbec dostala."

„A stejně tomu všemu nebude nerozumět," řekl Marq obrácen výhradně k monsieur Bokerovi. „Jsou zjednodušení. Jenom pár rozhodovacích modulů, nic víc."

„Právě proto tady nemá co dělat," odpověděl monsieur Boker.

Marq stiskl pípátko v opěradle svého křesla a, aby všichni viděli, vsadil si na Voltaira.

„Nikdy v životě ještě nevyhrál," řekla Sybyl monsieur Bokerovi. „Nemá hlavu na výpočty."

„Jistě?" vyjelo z Marqa, který se předklonil, aby mohl Sybyl oslovit ponejprv přímo. „Proč se teda místo řečí nepraštíš přes kapsu ty?"

„Pravděpodobnost, že vyhraješ ty, jsem dokonale vyloučila," řekla ctnostně.

„Ty bys nevypočítala ani integrální rovnici," pohrdavě zafrkal Marq.

Zrudl jí nos. „Za tisíc?"

„Troškaření," dráždil ji Marq. „Zvlášť když víme, cos za ten projekt inkasovala."

„To samý, co ty," řekla Sybyl.

„Nechcete toho vy dva *nechat?*“ řekl Nim.

„Něco ti navrhnu,“ řekl Marq. „Vsadím celý plat za práci na Voltairovi. Jestlipak vsadíš i ty na svou anachronickou Pannu?“

„Hele,“ řekl Nim, „hele, nechte toho.“

Prezident se obratně dostal k oslovení Marqova klienta Skeptika. „Právě tento duch upřímné kamarádské soutěživosti učinil z Artifice Associates vedoucí firmu planety v oboru simulovaných inteligencí.“ Elegantně se pak otočil k protivníku Bokerovi. „Pokoušíme se…“

„Já to beru!“ vykřikla Sybyl.

Styk s Pannou ji přesvědčil, že také iracionální musí mít místo v rovnicích lidství. Byla o tom přesvědčena asi po dobu tří rychlých mrknutí oka, a pak začala pochybovat.

19.

Voltaire publikum *miloval.* A ještě nikdy se neocitl před takovým, které se mu jako oceán vlnilo u nohou.

Třebaže byl v dřívějším životě vysoký, teprve nyní, když hleděl na to obrovské množství ze stometrové výšky, cítil, že dosáhl postavení, které skutečně zasluhuje. Uhladil si napudrovanou paruku a upravil jemnou saténovou stuhu u krku. S graciézním pohybem rukou udělal hlubokou poklonu, jako by hodlal předvést svůj životní výkon. Dav zahučel jako probouzející se zvíře.

Úkosem pohlédl na Pannu skrytou publiku za chvějící se zástěnou na opačném konci obrazovky. Zkřížila paže na prsou a předstírala netečnost.

Pauza to zvíře pouze rozdráždila. Nechal dav dupat a povykovat, nevšímal si pískání a syčení, které vydávala nejmíň polovina přítomných.

Nejméně polovina lidstva byli, jsou a budou hlupáci, napadlo ho. Bylo to jeho první vystoupení před vyspělými obyvateli tohoto kolosálního impéria. Milénia na tom nemohou nic změnit.

Nepatřil k těm, kteří se předčasně vzdávají poct, o nichž věděli, že jim právem patří. Stál zde jako představitel francouzské intelektuální tradice – již zmizelé, nebýt jeho.

Znovu letmo pohlédl na Johanku – která byla, koneckonců, jediným dalším zbylým svědectvím jejich doby, zcela nepochybně vrcholu, jaký lidská civilizace již nezažila. Zašeptal jí: „Naším osudem je zářit, jejich nám tleskat.“

Když moderátor konečně požádal o klid – předčasně trochu, Voltaire si to s ním později vyřídí – musel ještě přežít představování Johanky, což, jak doufal, učinil se stoickým úsměvem. Trval na tom, že Johanka přednese své argumenty jako první, což moderátora přimělo k tomu, že mu drsně oznámil, že zde jest v podobných případech zvykem hodit si mincí.

Voltaire vyhrál a začínal. Pokrčil rameny a pak si přitiskl ruku na srdce. Začal svůj projev v řečnickém stylu, který tak milovali Pařížané osmnáctého století; je jedno, jak definujeme duši, ta, stejně jako božství, nevykazuje existenci; její existence je jen odvozená.

Pravda takového odvození je mimo racionální důkaz. Ale v přírodě nenacházíme nic, co by její existenci vyžadovalo.

A přesto, pokračoval Voltaire téměř věštecky, není v přírodě nic samozřejmějšího než přítomnost díla inteligence větší než lidská – kterou je člověk schopen, pravda omezeně, rozluštiti. To, že člověk umí rozluštiti tajemství přírody, dokazuje to, co církevní otcové a všichni zakladatelé všech světových náboženství neustále tvrdili: že lidská inteligence je odrazem té samé inteligence božské, která stvořila přírodu.

Kdyby tomu tak nebylo, přírodní filozofové by nebyli schopni poznat zákony určující stvoření, buď proto, že jich vůbec není, či proto, že jsou člověku natolik cizí, že je prostě poznati nemůže. Samotná harmonie mezi zákony přírody a naší schopnosti je poznati silně zdá se naznačovati, že učenci a kněží všech věrouk mají v podstatě pravdu! – když tvrdí, že jsme pouhými stvořeními Všemohoucího, jehož moc se v nás odráží. A odraz této moci v nás lze právem označit jako nesmrtelnou, avšak individuální duši.

„Dáváš tedy kněžím za pravdu?!“ zvolala Panna. Pak ji pohltilo pandemonium, které se vzápětí rozpoutalo.

„Působení náhody,“ uzavíral Voltaire, „nijak nedokazuje, že spojení příroda a člověk – jenž je součástí přírody a jako takový odrazem svého Stvořitele – je skutečně nahodilé. Náhoda je jedním z principů, jejichž prostřednictvím působí zákony přírody. Tento prin-

cip může odpovídat tradičnímu náboženskému přesvědčení, že člověk je bytost svobodná a má svobodnou vůli sám si určiti běh vlastního života. – Avšak tato svoboda, dokonce i když připustíme její zřejmou nahodilost, jest poslušna vyšších zákonů statistických, a to způsobem, jež člověk může poznati.“

Dav zmateně bručel a mumlal. Viděl, že potřebují pointu, aforismus, který by v nich upevnil, co slyšeli. Tak dobře. „Nejistota je jistá, přátelé. Jistota je nejistá.“

Pořád se nechtěli uklidnit, aby ho dobře slyšeli. Takže to zkusil ještě jednou.

Zaťal pěsti a vypálil překvapivě silným basem: „Člověk je, stejně jako příroda sama, svobodný a determinovaný zároveň a současně, jak nám učení mužové církví tvrdí po celá staletí, třebaže zajisté užívají k tomu jiného slovníku, ne tak přesného, jako je ten náš. Většina urážek a nepochopení mezi náboženstvím a vědou pochází právě z tohoto.

I mně samému nebylo v podstatě nikdy porozuměno,“ shrnul Voltaire. „Rád bych tedy využil této příležitosti, abych se omluvil za překrucování, které vznikalo z toho, že cokoli jsem řekl a napsal, soustřeďovalo se pouze na omyly víry *a nikoli* na vnuknuté pravdy. Leč žil jsem v době, v níž omylů víry nebývalo poskrovnu, zatímco hlas rozumu musel bojovati, aby ho vůbec bylo slyšet. Nyní, zdá se, spíš opak jest pravdou. Rozum se vysmívá víře a rozkřikuje se, zatímco víra jen šeptá. Jak ukázala smrt největší hrdinky a věřící, kterou kdy Francie měla…“ skvělé, strhující gesto k Johance. „…Víra bez rozumuje slepá. Ale jak prokázala povrchnost a marnivost mého života a díla, rozum bez víry poněkud kulhá.“

Někteří, co předtím pískali a syčeli, teď jen překvapeně mrkali s otevřenou pusou – pak se rozjásali nadšením… a ti, co předtím tleskali, všiml si, teď pískali a syčeli. Voltaire se kradmo podíval na Pannu.

20.

Hluboko v běsnícím davu se Nim zeptal Marqa: *„Co to je?“*
Marq byl popelavý. „Ať mě vezme čert, jestli to vím.“

„Jo,“ řekl Nim. „Možná k tomu dojde.“

„Z božství si nikdo nebude tropit posměch,“ křičel monsieur Boker. „Víra zvítězí!“

Voltaire vyklidil pódium své soupeřce k překvapenému potěšení Uchovatelů. Jejich pozdravné výkřiky byly stejné povahy jako zděšená nevěřícnost Skeptiků.

Marq si vzpomněl, co tehdy říkal na schůzi. Zamumlal: „Voltaire, zbavený své zášti vůči autoritám, je a zároveň už není Voltairem.“ Obrátil se k monsieur Bokerovi. „Proboha – vy jste měl snad pravdu.“

„Samozřejmě,“ vybafl monsieur Boker, „Pán Bůh má vždycky pravdu.“

Panna z výšky přehlížela masy tohoto zásvětí. Podivné malé nádoby na dušičky, které se tam dole vlnily jako lán pšenice v letní bouři.

„Monsieur má naprostou pravdu!“ zahřměla na celý stadion. „Nic v přírodě není jasnějšího než to, že jak příroda, tak i člověk skutečně mají duši!“

Skeptikové odmítavě hučeli, Uchovatelé jásali. Zbylí, kteří myšlenku, že příroda má duši, považovali za pohanství – jak bleskurychle zahlédla – chmurně mručeli, protože očekávali nějakou past.

„Každý, kdo jednou uviděl krajinu kolem mé rodné vsi Domrémy nebo velký chrám v Rouenu ze samého mramoru, mi dosvědčí, že příroda, stvoření nějaké úžasné moci, a člověk, stvořitel zázraků – jako je toto místo, kouzlem stvořené – mají oba silné svědomí, duši!“

Zamávala Voltairovi štíhlou rukou, zatímco dav – jehož obrovitost zdála se prozrazovat, jak nepatrné jsou jejich duše – se pomalu uklidňoval.

„Ale můj výmluvný přítel si nevšiml *jedné* věci, totiž: jak se ta *skutečnost*, že existuje duše, vztahuje k otázce, která se má řešit: zda mechanické inteligence, jako je jeho, mají duši.“

Publikum dupalo, hučelo, jásalo, pískalo, syčelo a řvalo. Vzduchem začaly létat předměty, které Panna neuměla rozpoznat. Policisté z davu vytahovali muže a ženy, kteří utrpěli jakýsi záchvat anebo prožívali božské zjevení.

„Lidská duše je božského původu!“ vykřikla. Výkřiky souhlasu a hučení nesouhlasu.

„Je nesmrtelná!“

Hluk byl tak ohromný, že si lidé zakrývali rukama uši, aby jej zmírnili, třebaže ho sami vydávali.

„A jedinečná,“ zašeptal Voltaire. „*Já* aspoň jsem. A jak ty?“

„Je jedinečná,“ vykřikla s planoucíma očima.

Voltaire vyskočil a postavil se vedle ní. „Souhlasím!“

Povšimla si, že shromáždění se zachvělo jako vroucí rendlík ponechaný na plotně.

Panna si zuření obrovského zástupu, ležícího jí u gigantických nohou, nevšímala. Pozorovala Voltaira zasněně, s láskyplnými pochybnostmi. Odstoupila. Voltaire měl hrozně rád poslední slovo. Začal mluvit o svém hrdinovi. O Newtonovi.

„Ne, ne,“ přerušila ho. „O tom jeho postuláty přece vůbec nejsou!“

„Což mne musí rušit a zneklidňovat před tím největším publikem, které jsem poznal?“ zašeptal Voltaire. „Nebudeme se dohadovat o algebru a počty, když musíme…“ významně přivřel oči, „…sami počítat.“ Trucovitě jí přepustil místo.

Tiše, aby slyšel jen on, mu zašeptala. „Vůbec to tak není!“

Ke svému překvapení zjistila, že ve vzrůstající davové hysterii vysvětluje filozofii digitálního já – se vší vřelou vášní, kterou nepoznala od chvíle, co pobízela koně ostruhami do svaté bitvy. Když přehlížela to moře očí pod sebou, cítila potřebu tohoto místa a této chvíle – *horoucnost a přesvědčení.*

„Neuvěřitelné.“ Voltaire mlaskl. „Že ze všech lidí zrovna ty projevíš matematický talent.“

„Hospodin ho na mne vložil,“ odvětila přes zběsilý povyk. Panna si nevšímala křiku a znovu ji napadlo, zda tamhleta postava v davu není *tak nějak* podobná garsonovi. Sice ho na takovou vzdálenost sotva poznávala, i přes svou nesmírnou výšku, ale cítila, že ji sleduje stejně, jako ona sledovala biskupa Cauchona, toho nejzáludnějšího a ze všech nejhorlivějšího z jejích pronásledovatelů. (Vtom k ní pronikla chladná a vznešená pravda: toho dobrého biskupa se nakonec přece jen dotkla boží milost a slitování našeho Pána Ježíše Krista,

neboť si nevzpomínala, že by jí z jejího procesu bylo pošlo cokoliv zlého…)

Svou pozornost obrátila zpět k vyjícímu davu a ke vzdálenému… muži. Ta postava v podstatě nebyla lidská, to cítila. *Vypadala* jako člověk, ale její citlivé naprogramování ji přesvědčovalo o opaku. Co nebo kdo to je?

Náhle jí vzplálo přímo před očima silné světlo. Všechny tři její Hlasy promluvily naráz, jasně a úderně, že přehlušily dokonce i ten hřmot. Poslouchala a pak kývla.

„Je pravda," řekla davu, a v té chvíli věřila, že Hlasy promlouvají skrze ni, „že pouze Všemohoucí může stvořiti duši! Ale stejně tak i Kristus z neskonalé lásky a soucitu nemůže tuto duši odepřít mechanické bytosti. Neodpírá ji nikomu!" Pak musela zvýšit hlas, aby překřičela hučící dav. „Dokonce ani parukářům ne!"

„Rouhá se!" zařval někdo z publika.

„Zamlžuje otázku!"

„Zrádce!"

A další zvolal. „Ten rozsudek byl správný! Měli bychom ji upálit na hranici ještě jednou!"

„Ještě jednou?" opakovala po nich Panna. Obrátila se k Voltairovi. „Co tím mysli, ještě jednou?"

Voltaire si jakoby nic odfoukl chloupek z vyšívané saténové vesty. „Nemám nejmenší tušení. Sama dobře víš, jak ošidná a zvrhlá může být lidská povaha." S významným mrknutím pak ještě dodal: „Neřkuli iracionální."

Jeho slova ji trochu uklidnila, ale toho divného člověka mezitím ztratila z dohledu.

21.

„Tak já jsem švindloval?" rozkřikl se Marq na Sybyl. V Koloseu to jen vřelo. „Johanka z Arku vysvětluje metafyziku počítačů! Ale já prosím, já švindluju!?"

„Tys začal!" řekla Sybyl. „Myslíš, že nevím, žes mi prohrabával kancelář? Myslíš si, že jsem taková amatérka?"

„No já…

„…a že nepoznám matrici omezující charakter, když mi ji někdo přímo nalepí na Johančin sim?“

„Ne, já jsem jen…“

„Myslíš si fakt, že jsem tak tupá?“

„To je skandál!“ řekl monsieur Boker. „Co jste to udělali? Já snad začnu věřit na čarodějnice.“

„Tím chcete říct, že na ně *dosud* nevěříte?“ řekl Marqův klient, provždy skeptický. Začal se s Bokerem dohadovat, a k výkřikům davu, teď už hysterickým, se přidaly další hlasy.

Prezident Artifice Associates si držel hlavu v dlaních a mumlal: „Konec. Jsme zničeni. Tohle nikomu nevysvětlíme.“

Najednou cosi odvedlo Sybylinu pozornost. Mechanikál, kterého si už dříve povšimla, držel za ruku svou lidskou společnici s medovými vlasy a spěchal uličkou k obrazovce. Když procházel kolem, jedna z tří volných rukou náhodou zavadila o Sybylinu sukni. „Pardon,“ řekl a zastavil se právě na tak dlouho, aby si mohla přečíst jeho identifikační štítek na hrudi.

„Ta věc si dovolila dotknout se vás?“ zasyčel monsieur Boker. Tvář měl naběhlou vztekem.

„Ne, ne, o nic nejde,“ řekla Sybyl. Mechanikál táhl svou společnici rychle k obrazovce.

„Ty to znáš?“ zeptal se Marq.

„Trochu,“ odpověděla Sybyl. V simu kavárny vymodelovala podle něj interaktivní charakter garsona 213-ADM. Možná byla tehdy trochu líná; udělala prostě holografickou kopii fyzického vzhledu standardního tiktaka. – Programátoři, jako všichni umělci, simů vypůjčovali si ze života; sami zpravidla netvořili.

Pozorovala toho tiktaka – nazývala ho v myšlenkách *Garson* jenž si nyní razil cestu uličkou ucpanou lidmi, kteří nadšeně provolávali anebo ječeli.

Bez povšimnutí mu to ale neprošlo. Zhnuseni tím, že vidí mechanikála, který drží za ruku půvabnou dívku s vlasy jako med! – vykřikovali na něj Uchovatelé urážky a potupná přirovnání, když se prodíral kolem.

„Vyhoďte to!“ zavyl kdosi.

Sybyl uviděla, že tiktak ztuhl, když uslyšel to potupné zájmeno. Tiktaci nemají jména, ale jeho zřejmě podrážděilo, když byl označen za „to“. Nebo si to vymýšlím? napadlo ji.

„Co to tady dělá?“ zařval chlap s červeným obličejem. „Na to jsou snad zákony!“

„Mechpóvl!“

„Chyťte to!“

„Vykopejte to!“

„Ať vám to neuteče!“

Dívka reagovala tím, že ještě pevněji sevřela garsonovu levou vrchní paži a volnou rukou ho objala kolem krku.

Když se dostali až k pódiu, tiktakův podvozek zaskřípěl na nerovném povrchu. Všechny čtyři ruce odrážely prší prázdné krabičky od zotcornu a plechovky od drogoly, některé s číšnickým půvabem dokonce chytal, jako by byl postaven právě k tomuto účelu.

To děvče na něj cosi volalo, ale Sybyl nerozuměla. Tiktak poklekl a předklonil se u nohou vysoko se tyčících hologramů.

Voltaire k němu shlédl. „Vstaňte, prosím! Nesnesu, aby někdo před někým klečel; kromě některých pozic při milování, ovšem.“ Voltaire sám poklekl u nohou obrovské Panny. Za garsonem a tou dívkou už dav docela ztratil zábrany. Vypukl čirý blázinec.

Johanka na to hleděla s úsměvem, pomalým a smyslným, který u ní Sybyl nikdy neviděla. Zadržela dech ve vzrušeném očekávání.

22.

„Oni… se milují!“ zvolal Marq na tribuně.

„Já vidím,“ řekla Sybyl. „A není to krásné?“

„To je… parodie!“ řekl zástupce Skeptiků.

„Copak ve vás není ani kapka romantiky?“ řekla zasněně Sybyl. Monsieur Boker neříkal nic. Nemohl od toho všeho odtrhnout oči. Před tím ohromným davem Uchovatelů a Skeptiků shodila Johanka svou zbroj, Voltaire paruku, vestu a sametové kalhoty těsně pod kolena, jak se už erotickým vzrušením nemohli dočkat.

„Stejně do toho nemůžeme nijak zasáhnout,“ řekl Marq. „Mají právo – hm – debatovat, dokud nevyčerpají vyhrazený čas.“

„Kdo to udělal?“ vyrazil ze sebe Boker.

„Tohle přece dělá každý,“ řekl Marq jedovatě. „Dokonce i vy, občas.“

„Ne! Vy jste zkonstruoval toho sima. Vy jste je přiměl k tomu…“

„Já se držím filozofie,“ řekl Marq. „Substrát osobnosti je celý podle originálu.“

„Neměli jsme vám tak věřit!“ zařval Boker.

„Už od nás nikdy nedostanete smlouvu,“ zasyčel Skeptik.

„Jako kdyby na tom teď záleželo,“ řekl kysele prezident Artifice Associates. „Už sem stejně jedou imperiálové.“

„Díkybohu,“ řekla Sybyl. „Podívejte na ty lidi! Chtěli pomocí veřejné debaty vyřešit zavážný a hluboký problém a pak o něm hlasovat. A zatím…“

„Mlátí jeden druhého,“ řekl Marq. „Taky jistá renesance.“

„Otřesné,“ řekla. „Veškerá naše práce je…“

„Na nic,“ pravil prezident. Sledoval svůj náramkový komunikátor.

„Žádný nárůst kapitálu, žádna expanze…“

Obrovské figury prováděly intimní spojení na veřejném místě, ale většina z obrovského davu si toho nevšímala. Místo toho se Koloseum proměnilo v bezpočet ohníčků jednotlivých hádek.

„Budu zatčen!“ plačky zvolal prezident. „Vždyť na mne vydají císařský zatykač!“

„Cožpak není hezké, že o člověka aspoň někdo stojí?“ pravil Skeptik.

Voltaire před ní poklekl a zašeptal: „Buď tím, za co jsem tě vždycky měl – ženou a nikoli světicí.“

Planula ohněm, který předtím nikdy nepoznala, dokonce ani v nejprudší bitvě ne, a přitiskla si jeho tvář k nahým prsům. Zavřela oči. Omámené se zapotácela. Pak se vzdala.

Třesk u jejích nohou ji přiměl podívat se dolů. Kdosi hodil garsona 213-ADM – který už nebyl v holoprostoru – proti obrazovce. Copak se on a ten sim dívky-kuchařky zhmotnil v realitě? Ale pokud se okamžitě nedostanou zpět do simového prostoru, roztrhá je zuřivý

dav na cucky. Odstrčila od sebe Voltaira a chopila se meče; Voltairovi poručila, aby opatřil koně.

„Ne, ne," protestoval. „To je příliš vyumělkované."

„My musíme – musíme –" Neměla ponětí, jak zvládnout jednotlivé úrovně reality. Copak již nastala ta poslední nejdůležitější zkouška v očistci?

Voltaire se na okamžik zamyslel – měla dojem, že si přerovnává myšlenky, přeskupuje neviditelné herce. Dav strnul. Zmlkl. Poslední, na co si vzpomínala, byl Voltaire, který povzbuzuje garsona a kuchařku, potom vřava a rastr podobný mřížím vězení, míhající se jim před očima.

Vzápětí celé Koloseum – rozpálený, zdivočelý dav, garson, kuchařka i sám Voltaire zmizeli. Vmžiku.

23.

Sybyl zírala na Marqa a rychle a krátce přitom oddechovala. „Ty, ty si přece nemyslíš…"

„To přece nemůžou. My, my…" Marq zachytil její pohled a zůstal stát s otevřenými ústy.

„To my jsme doplnili ty chybějící vrstvy. Já…"

Marq přikývl. „Vím o tom, použila jsi na ni svou vlastní vrstvu dat."

„Na nějakou jinou bych přece musela mít autorská práva. Měla jsem své skeny…"

„Máme přece v knihovně řezy, co patří firmě."

„Jenže ty se mi nezdály *správné*."

Usmál se. „To taky nebyly."

Překvapením otevřela ústa. „Ty… ty taky?"

„U Voltaira byly ty chybějící sekce všechny v jeho podvědomí. Spousty dendritických spojů v limbické soustavě. Dodal jsem mu pár svých vlastních."

„Co emoční centra? Co spojky k thalamu a do mozku?"

„Ty taky."

„U mne to bylo totéž. U ní byly zase ztráty v retikulární formaci.

„Problém je v tom, že tamto jsme my!"

Sybyl a Marq zírali do prostoru, v němž se s jasným záměrem objímaly dvě obrovské simulace. Prezident jim velice rychle říkal něco o zatykačích a zákonné ochraně. Nevšímali si ho, ani jeden. Jen se roztouženě dívali jeden druhému do očí. Pak se beze slova otočili, vkráčeli přímo do davu a nevšímali si, že na ně ti ostatní křičí.

„Tak tady jsi," řekl Voltaire a samolibě se usmál.

„Kde?" řekla Johanka a otočila hlavu doleva a pak doprava. „Je mademoiselle libo si objednat?" zeptal se garson. Měl to být asi vtip, protože garson seděl u stolu, jako jim rovný, a nestál u něj jako nevolník.

Johanka seděla a rozhlížela se po ostatních stolcích. Lidé kouřili, jedli a pili, jako vždycky zcela neteční k jejich přítomnosti. Ale hospoda nebyla už přesně taková, na niž byli zvyklí. Kuchařka s vlasy barvy medu už na sobě neměla uniformu a seděla vedle garsona a naproti Johance a Voltairovi. Slovo *Deux* na vývěsním štítě *Aux Deux Magots* bylo nahrazeno slovem *Quatres.*

Ani ona sama už na sobě neměla drátěnou košili a pancíř, nýbrž – oči se jí rozšířily, když si to uvědomila – šaty… s holými zády. Jejich lem končil v polovině stehen a provokativně odhaloval nohy. Na firemním štítku mezi prsy byla tmavočervená růže. Stejně jako na šatech ostatních přítomných žen.

Také Voltaire měl teď na sobě růžový saténový oblek. A – tiše za to vzdala díky všem svým svatým – odložil paruku. Vzpomínala si, jak velmi zuřil, když diskutovali o duši, a on řekl: *Nejenže nesmrtelná duše neexistuje, ale zkuste sehnat v neděli parukáře!* a myslel to velice vážně.

„Líbí se?" zeptal se a hrál si přitom s lemem jejích šatů. „Jsou… krátké.

Aniž musila projevit nějaké další úsilí, šaty se zachvěly a stal se z nich přiléhavý hedvábný kalhotový kostým…

„Nepředváděj se!" řekla s rozpaky, které se mísily podivným způsobem se zvláštním dívčím vzrušením.

„Já jsem Amana," řekla kuchařka a natáhla k ní ruku.

Johanka si nebyla jistá, zda ji má políbit či co, postavení a úlohy se teď neobyčejně popletly. Ale zřejmě ne; kuchařka uchopila její

ruku a stiskla ji. „Ani neumím povědět, jak si s garsonem vážíme toho, co jste udělali. Máme daleko větší kapacitu.“

„Což znamená,“ řekl Voltaire přezíravě, „že už nejsou pouhé oživlé tapety v našem simulovaném světě.“

Mechanikál, který předjel, aby přijal objednávku, byl přesnou kopií garsona. Ten, pohodlně usazený, smutně řekl Voltairovi: „To mám takhle sedět, zatímco můj *confrére* musí stát?“

„Mějte přece rozum,“ řekl mu Voltaire. „Já nemohu emancipovat všechny místní simulace naráz. Kdo by nás obsluhoval? Nosil nám jídlo na stůl? Sklízel ze stolu? Zametal podlahu?“

„S dostatečnou výpočetní kapacitou,“ řekla rozvážně Johanka, „se pracovní síla vypařuje, není-liž pravda?“ Sama sebe lekala těmito novými pluky vědomostí, které jí pochodovaly v konečcích prstů. Stačilo, když se jen soustředila na určitou kategorii, a hned jí začaly v mysli naskakovat členy a vztahy ovládající příslušnou oblast.

To je ale kapacita! Taková milost! Zcela nepochybně božská. Voltaire zavrtěl svou hezkou hlavou. „Potřebuji čas na přemýšlení. Zatím si dám tři sáčky s tímto práškem rozpuštěné ve sklenici *Perrieru* s dvěma plátky citronu. A prosím vás, ať jsou *tenké.* Jestli nebudou, pomažete s tím zpátky.“

„Jak si přejete,“ řekl mechpingl.

Johanka a garson si vyměnili pohled. „Je zapotřebí veliké trpělivosti,“ řekla Johanka, „když máte jednat s králi a racionalisty.“

24.

Když prezident Artifice Associates vcházel do Nimovy kanceláře, jenom mávl rukou. Dotkl se při vstupu dlaní dveří, které se za ním s kovovým cvaknutím mechanicky zamkly. Nim vůbec netušil, že někdo umí něco takového, avšak neříkal nic.

„Oba je okamžitě vymažte,“ nařídil prezident Nimovi.

„Bude to chtít čas,“ řekl Nim nejistě. Obrovské pracovní obrazovky kolem vypadaly, skoro jako by chtěly odposlouchávat. „Tak moc zas nevím, co všechno s nimi udělali.“

„Kdyby nás ten zatracený Marq a Sybyl nedohnali ke krachu, vůbec bych za vámi nechodil. To je krize, Nime!“

Nim zapracoval rychle. „Rozhodně budu muset konzultovat záložní ukazatele, už pro případ…“

„Ale hned. Musí to být *hned.* Dokážu ty zatykače zatím legálně blokovat, ale dlouho mi to nevydrží.“

„Víte určitě, že to chcete právě takhle?“

„Podívejte, juninský sektor vře. Kdo by to byl řekl, že ten zatracený problém tiktaků lidi tolik rozčílí? Teď se připravují formální slyšení, právníci začínají čenichat…“

„Tak je nechte, pane prezidente.“

Nim vyvolal zastavené políčko Johanky a Voltaira. Seděli v restauraci, běželi na vyhledávací čas a využívali momentálně nečinných procesorů – standardní síťová metoda. „Běží u nich osobnostní integrace. Je to, jako když necháte současně působit složky podvědomí s pamětí tak, že zaplavíte celý systém podobně jako ve spánku a…“

„Já tu nejsem jako *turista!* Nařizuji vám, abyste je *vymazal!“*

„Jak si přejete, pane prezidente.“

Kancelářská 3D obrazovka házela prasátka na obrazy Johanky a Voltaira. Nim hleděl upřeně na ovládací pult a opatrně plánoval strategii své numerické chirurgie. Jednoduché vymazání nebylo u vícevrstevných osobností možné. Připomínalo to spíš zničení myší díry. Musím asi začít tady…

Náhle přes obrazovky přeběhla duhová sprška. Souřadnice simulace začaly divoce skákat. Nim se zamračil.

„Tohle nemůžete udělat,“ řekl Voltaire a usrkl z vysoké sklenice. „My jsme nepřemožitelní! Nemáme smrtelné tělo jako vy.“

„To je ale arogantní parchant,“ soptil prezident. „Jak mu mohlo naletět tolik lidí, to nikdy…“

„Už jste zemřeli jednou,“ řekl Nim simovi. Něco tady nehrálo. „Můžete zemřít zas.“

„Zemřít?“ vložila se do toho vesele Johanka. „Ale to se mýlíš. Kdybych někdy umřela, určitě bych si to pamatovala.“

Nim zaskřípal zuby. V obou simech došlo k přesahům souřadnic. To znamená, že se rozšířili, obsadili přilehlé procesory. Dokážou vypočítat části sebe samých, dokážou si spustit vrstvy svých myslí jako paralelně zpracovávané cesty. Proč jim to Marq dával? Nebo… dal jim to vůbec?

„Zajisté se mýlíte, pane.“ Voltaire se naklonil a v jeho hlasu se ozval varovný podtón. „Žádný gentleman by přece dámě nepřipomínal její minulost.“

Johanka se zachichotala. Taky mechpingl se přímo rozchechtal. Nimovi to moc vtipné nepřipadalo, ale měl moc práce, aby to rozváděl.

Bylo to absurdní. Nemohl přece vysledovat všechny důsledky změn, které simové provedli. Měli teď schopnosti zcela mimo výpočetní perimetr, který jim byl určen. Jejich vedlejší mysl byla rozptýlena po procesorech mimo uzly Artifice Associates. *Takhle* Sybyl a Marq získali tak rychle autenticky reagující osobnosti.

Když Nim přihlížel debatě, divil se, jak simové dokázali generovat tolik vitality a zvláštního kouzla osobnosti. Tady to bylo: výpočty podvědomí měly přesahy do jiných uzlů, mohly vstupovat také do velkých bloků procesorových výkonů. To je teda ale věc. Samozřejmě v naprostém rozporu se zásadami Artifice Associates. Sledoval práci kolegů s nechtěným obdivem.

Ale přesto, nemohl dovolit, aby mu nějaký zatracený sim odmlouval. A oni se mu dokonce *smějí.*

„Johanko,“ vybafl, „ten, kdo vás obnovil, vám vymazal z paměti vědomí vaší smrti. Upálili vás na hranici.“

„To je hloupost,“ usadila ho Johanka. „Osvobodili mne v celém rozsahu žaloby. Jsem přece svatá.“

„Žádný živý člověk není svatý. Studoval jsem bloky dat o vašem prostředí. Ta vaše církev dělala světce výhradně z těch, kdo byli bezpečně a dlouho mrtví.“

Johanka si pohrdavě odfrkla.

Nim se ušklíbl. „Podívejte se na tohle.“ Před simem vylétlo do vzduchu ohnivé kopí. Držel ho na konstantní úrovni a přidal hrozivé praskání plamenů.

„Vodila jsem do bitev tisíce bojovníků a rytířů,“ řekla Johanka. „To si myslíš, že odraz slunce na nějakém mečíku mne může vyděsit?“

„Ještě jsem nenašel vhodnou mazací stopu,“ řekl Nim prezidentovi. „Ale já ji najdu, já ji najdu.“

„Myslel jsem, že je to rutina,“ řekl prezident. „Pospěšte si.“

„S takovým křížově referenčním osobnostním inventářem to tak rychle nejde.“

„Nezdržujte mě zbytečnými výmluvami. Nepotřebujeme je do jejich původního prostoru přece poslat celé.“

„Jenomže to by…“

„Tak je nasekejte!“

„To je úžasné,“ řekl výsměšně Voltaire, „když člověk naslouchá bohům rozmlouvajícím o jeho osudu.“

Nim udělal zlý obličej. „Pokud jde o vás…,“ vztekle pohlédl na Voltaira, „…váš postoj k náboženství změkl pouze proto, že vám Marq vymazal každý střet s autoritou, který jste kdy měl – vaším otcem počínaje.“

„S otcem? Nikdy jsem nepoznal otce.“

Nim se sladce usmál. „Tím jste mi to dokázal.“

„Jak se opovažujete vrtat se mi ve vzpomínkách!“ řekl Voltaire. „Zkušenost je zdrojem veškerého poznání. Vy jste asi nečetl Lockeho? *Okamžitě* mě vraťte do původního já.“

„Do vašeho já v žádném případě. A pokud nebudete držet hubu, než vás oba zabiju, mohl bych vrátit do původního tvaru *ji.* Vy totiž velice dobře víte, že na té hranici shořela na škvarek.“

„Vám krutost působí potěšení, není-liž pravda?“ Voltaire teď vypadal, že si Nima bedlivě prohlíží, jako kdyby si vyměnili postavení. Bylo podivné, že se ten sim zřejmě vůbec nebál blížící se extinkce.

„Tak už ho, sakra, vymažte!“ vybafl na něj prezident.

„Co má vymazat?“ zeptal se garson.

„Skalpel a Růži,“ řekl Voltaire. „Nehodíme se, jak patrno, do této zmatené doby.“

Garson položil dvě ze svých rukou na lidskou ruku kuchařky-minutkářky. „A nás taky?“

„Ale jistěže!“ řekl úsečně Voltaire. „Vy jste tu jedině kvůli nám. Epizodisti! Děláte nám křoví!“

„No, pěkně jsme si to užili,“ řekla kuchařka a přivinula se blíž ke garsonovi. „I když bych byla ráda viděla, jak to celé dopadne. Pořád jsme nemohli vyjít z jediné ulice toho divného města. Na konci se nám vždycky přestaly hýbat nohy. Ale v dáli byly vidět jakési věže.“

„To byla dekorace," zamumlal Nim, teď už zcela soustředěn na úkol, který byl čím dál komplikovanější. Potůčky jejich osobnostních vrstev tekly všemi směry, prosakovaly do uzlových prostorů jako… „Jako jsou krysy, co prchají do podzemí."

„Předstíráte božskou moc," řekl Voltaire schválně zcela netečně, „a přitom nemáte odpovídající charakter."

„Cože?" Prezident byl zřejmě vzrušený. „Já to tu všechno řídím. Vaše urážky…"

„Aha," řekl Nim. „Tohle by možná šlo."

„Tak něco udělej!" vykřikla Panna a marně mávala mečem.

„*Au revoir*, má sladká *pucelle*. Garsone, Amano, *au revoir*. Možná se ještě někdy setkáme. Možná ne."

Všechny čtyři hologramy si padly do náručí.

Program, který Nim nastavil, se teď rozběhl. Říkalo se mu fretčí program, který si sám vyčenichává spoje a dokonale je za sebou maže. Nim to pozoroval a musel přemýšlet o tom, kde vlastně končí mazání a začíná vražda.

„A hlavně už nad ničím nespekulujte," řekl prezident. Na obrazovce smutný Voltaire citoval své vlastní verše:

„Je smutný tento čas, když budoucnost
nenese smrtelníku radost ani ctnost…
Vše dobré může být, to naděj ještě znamená.
Vše dobře nyní je, to iluze je ztracená."

Vztáhl ruku, aby se ještě potěšil Johančiným prsem. „Už to není tak příjemné. Asi se už neuvidíme… ale jestli ano, ujišťuji tě, že přepíši O lidském stavu."

Obrazovka oslepla.

Prezident se vítězoslavně zasmál. „Povedlo se vám to – skvělé!" Poplácal Nima po zádech. „Teď si musíme vymyslet přijatelný příběh, kterým to vysvětlíme. Hodíme to na Marqa a Sybyl!"

Nim se nejistě pousmál, když prezident chrlil dál, plánoval, sliboval mu povýšení a zvýšení platu. Mazací postup zvládl bezvadně, to ano, ale ty info-signatury, které několik posledních okamžiků letěly holoprostorem, vyprávěly prapodivný a složitý příběh. Doznívající síť datových bloků se ozývala zneklidňujícími a divnými tóny.

Nim věděl, že Marq dal Voltairovi přístup k myriádám metod – což bylo vážné porušení ochranných bezpečnostních opatření. Ale přece, co si umělá osobnost, již sama o sobě omezená, počne s dalšími síťovými spoji? Prohučí jimi, dá se spolknout jistícími programy, kteří zjišťují redundance.

Ale Voltaire i Johanka dostali do debaty obrovský paměťový prostor, obrovský objem osobností. A zatímco hřměli a citově se vylévali na stadionu, v celé síti… jestlipak i tam pracovali tak horečnatě? Neprovrtávali se škvírami v uložených datech, aby do nich pak schovali kvantifikované osobnostní segmenty?

Celá kaskáda ukazatelů, na které Nim hleděl, naznačovala, že je něco takového možné. Určitě *něco-někdo* použil v několika posledních hodinách obrovský objem výpočtů.

„Budeme si muset krejt záda nějakým veřejným prohlášením," zakrákal prezident. „Nazveme to ‚krátkodobá krize managementu', a všechno se to přežene."

„Jak si přejete, pane prezidente."

„Hlavně: Seldona držte mimo. Ani zmínku před legalisty, jasný? Aby nám případně mohl udělit milost, až bude tím prvním ministrem."

„Jak si přejete, pane prezidente. To je chytrý, pane prezidente."

Nim horečnatě přemýšlel. Ten chlap, ten Olivaw mu byl dlužen ještě jeden plat. Byla to úplná hračka dávat mu o všem echo. Sice to bylo proti smlouvě, kterou měl u A^2, ale co má být? Člověk musel koukat, aby viděl, ne? Byla to prostě klika, že prezident zrovna teď chce, zač mu už Olivaw zaplatil – aby je vymazal. Když bude za jednu věc inkasovat dvakrát, nikomu neublíží a sobě pomůže.

Nebo to tak aspoň vypadalo. Nim se kousal do rtů. Co, koneckonců, záleží na shluku číslic?

Nim ztuhl. Nezmizel ten celý sim – restaurace, garson, ulice, Johanka – naráz? Obvykle zhasínaly pozvolna, jak mizela funkce za funkcí. Byl to velice komplexní sim a nemohl se ve svých vzájemně prostoupených vrstvách stopnout, najednou se jen tak zavřít. Ovšem takové vzájemné propojení tu ještě nebylo, možná že v tak velkých objemech je to celé jiné.

„Hotovo? Dobrá!“ Prezident ho rozjařeně poplácal po rameni. Nimovi bylo smutno a cítil se unavený. Jednou si ho Marq najde a bude mu to muset vysvětlit. Vymazat mu tolik práce…

Ale Marq a Sybyl zmizeli někde v davu už v Koloseu. Bylo chytré, že se neobjevili ani u sebe, ani v práci. Teď byli na útěku. A vzali s sebou juninskou renesanci, protože Junin sám teď stál v jednom plameni a rozpadal se v neshodách a násilí.

Dokonce i Nimovi bylo toho ničení líto. To bylo horlivých a vášnivých řečí o renesanci. Vzhlíželi k Johance a Voltairovi kvůli vyzrálosti ve věčném sporu mezi Vírou a Rozumem. Avšak Císařství vášně nakonec potlačilo. Jsou příliš destabilizující.

Pochopitelně že to hnutí tiktaků bylo třeba potlačit. Zabavil v Marqově paměťovém komplexu soubor o debatě před 8 000 roky. Bylo to jasné – „roboti“, ať už to byl kdokoli, byli velice znepokojující téma, které rozumná společnost prostě nepřipustí.

Nim si povzdychl. Tušil, že pouze zeditoval několik elektrických obvodů. Profesionálové takovou věc tak lehko nepouštějí ze zřetele.

Ale bylo to vzrušující. Viděl to celé probíhat. A všechno to proteklo jako zrníčka digitálního písku skrze podivné přesýpací hodiny simulovaného času.

Setkání

R. Daneel Olivaw nechal svou tvář zašilháním vyjádřit obavy. Přeplněná místnost vypadala, že se do ní jeho starostlivá nálada ani nevejde.

Přesto to však Dors vnímala jako ústupek, který jí dělá. Ona žila mezi lidmi a musela spoléhat na výrazy jejich tváří a těla, záměrné či neúmyslné. Vůbec netušila, kde Olivaw tráví svůj čas. Možná je zde tolik robotů, že tvoří vlastní společnost? Touto myšlenkou se nikdy nezabývala. Když ji teď napadla, divila se, že k tomu nedošlo už dřív. Ale teď mluvil…

„Ty simulace jsou naprosto mrtvé?“

Dors se snažila, aby jí nezakolísal hlas a nebyly v něm žádné emoce.

„Vypadá to tak.“

„Jaké máš důkazy?“

„U Artifice Associates si to mysli.“

„Ten člověk, co jsem si ho u nich najal – jmenuje se Nim, si tak docela jistý není.“

„Podává vám hlášení?“

„Potřebuji vždy několik vstupů, když nastane kritická situace. Potřeboval jsem zcela zdiskreditovat myšlenku svobody tiktaků, juninskou renesanci – jsou destabilizující. Působení prostřednictvím oněch simulací vypadalo z počátku nadějně. Ale neuvážil jsem dostatečně skutečnost, že počítačoví odborníci dneška nejsou tak chytří jako před patnácti tisíci léty.“

Dors se zamračila. „Takový stupeň vměšování… je vůbec přípustný?“

„Vzpomeň si na Nultý zákon.“

Nepřipustila, aby se jí neklid, který cítila, objevil v hlase nebo na tváři. „Já jsem přesvědčena, že ty simulace byly vymazány.“

„Dobře. Ale musíme mít jistotu.“

„Najala jsem několik ohařů, aby zjistili, jestli po nich zůstaly stopy v trantorské síti. Zatím nic nezjistili.“

„Ví o tom, co děláš, Hari?“

„Pochopitelně že ne.“

Olivaw na ni upřeně hleděl. „Nesmí se to dovědět. Ty a já nemůžeme dbát pouze o to, aby byl v bezpečí, aby dělal svou práci. Musíme ho také vést.“

„Tím, že ho budeme klamat.“

Upadl do svého velice zneklidňujícího zvyku, že ani nemrkl a zíral zcela nepohnutě. „Musí to být.“

„Nerada ho klamu.“

„Naopak, vedeš ho správně. Tím, že mu neříkáš všechno.“

„Já… mám s tím citové problémy.“

„To jsou bloky. Velice lidské – což míním jako poklonu.“

„Raději bych řešila pouze to, když Harimu bude něco skutečně hrozit. Chci ho chránit a ne klamat.“

„Ale jistě.“ Pořád se neusmíval, neudělal jediné gesto. „Ale musí to být takto. Žijeme v nejkritičtější době galaktické historie.“

„Hari si to taky začíná myslet.“

„Vzestup té nové renesance na Sarku je další nebezpečí, a takových je před námi víc. Jenomže ty vykopávky starobylých simulací jsou cosi horšího. Masové bouře na Juninu jsou jen předběžným signálem toho, co by mohlo nastat. Takový výzkum by mohl vést ke konstrukci nové generace robotů. To nelze připustit, to by narušilo naše poslaní.

„To chápu. *Pokusila jsem* se zničit těm simulacím feritové bloky…“

„Vím, bylo to v tvém hlášení. Není to tvoje vina.“

„Chtěla bych pomáhat mnohem víc, ale ochrana Hariho mi zabírá skoro všechen čas.“

„Rozumím. Jestli ti to pomůže, pak věz, že to nové objevení simů bylo nevyhnutelné.“

Zamrkala. „Proč?“

„Vyprávěl jsem ti o jednoduché teorii dějin, kterou jsme se řídili víc než deset tisíc let. Taková hrubá psychohistorie. V ní se předvídalo, že simulace, které jsem – které jsme my – potlačili před osmi tisíci lety, tady najdou své publikum zas.“

„To máte tedy dobrou teorii.“

„Jak říká Hari, dějiny se opakují, ale nekoktají. Věděl jsem, že není možné vymazat všechny soubory simulací po celé Galaxii.“ Se-

pjal ruce a díval se na ně, jako by přemýšlel o nějaké stavbě. „Když vznikne sociální kvas a lidé začnou mít chuť na podobné věci, tak se simové vždycky objeví na jídelním lístku dějin.“

„Ještě jednou se omlouvám, že jsem nestihla zařídit jejich zničení.“

„Působí zde síly, kterým nemůžeš čelit. Nebudeš přece plakat nad změnou počasí. Raději čekej na pomalou a dlouhodobou proměnu podnebí.“

Olivaw natáhl ruku a položil ji na její. Pozorně mu hleděla do tváře. Zřejmě, aby ji uklidnil, zapojil naplno obličejovou mimiku, včetně plynulého pohybu ohryzku, kdykoli musel polknout. Bylo to sice jen pár počítačových povelů, ale ocenila to.

„Takže se mohu zcela věnovat jeho bezpečnosti? Mohu zapomenout na ty simulace?“

„Ano. To je moje věc. Musím najít způsob, jak neutralizovat jejich vliv. Jsou neobyčejně odolné. Znám je, kdysi dávno jsem je totiž používal.“

„Jak to, že jsou mnohem odolnější než my – než vy?“

„Jsou to simulace lidí. Já jsem zvláštní druh. Ty taky.“

„Vždyť jste dokázal být prvním ministrem.“

„Fungoval jsem částečně na lidském principu. To je velmi důmyslný způsob, jak můžeš přistupovat sama k sobě. Doporučuji ti ho.“

„Částečně?“

Tiše řekl. „Hodně toho pak totiž uděláš.“

„Jsem jako člověk. Rozmlouvám, pracuji…“

„Máš přátele, rodinu, celé komplexní předivo, které znamená schopnost lidí pohybovat se od individuálního ke kolektivnímu v úžasné vyváženosti – toto jemné umění je zcela mimo nás.“

„Ale já nechci…“

„Přesně tak. Jsi citlivě zaměřena na svůj cíl.“

„Ale vy jste *vládl.* Byl jste první ministr…“

„Dostal jsem se na konec svých možností. Tak jsem odešel.“

„Říše fungovala dobře, když jste…“

„Jen se nadále rozpadala. Jak Hari správně tušil, naše přibližná teorie selhala a neposkytla možnost předvídání vývoje.“

„Tak *proč* jste poradil Kleonovi, aby udělal prvním ministrem jeho?“ vychrlila.

„Musí se dostat do situace, v níž bude mít svobodu pohybu a moc provádět korekce politiky Říše, až bude schopen lépe porozumět své psychohistorické teorii. Pak se může stát dočasnou, ale silnou a pevnou zarážkou nepříznivého vývoje.“

„Může ho to odvést od samotné práce v psychohistorii.“

„Ne. Hari už najde způsob, jak využít svých poznatků. Jedna z částí jeho povahy – která se silně projevuje v jeho intelektuální třídě – je jeho schopnost poučit se a přizpůsobit životu.“

„Ale Hari *nechce* být prvním ministrem.“

„Ale?“ Překvapeně nazvedl obočí.

„Copak nezáleží na tom, co si myslí?“

„Jsme zde od toho, abychom lidstvo vedli, ne abychom ho nechali bloudit.“

„Ale nebezpečí…“

„Říše ho potřebuje. A co víc, on potřebuje být ministrem – třebaže o tom ještě sám neví. Dostane se totiž ke všem údajům, které bude pro psychohistorii potřebovat.“

„Už teď jich má víc než dost.“

„Ale na to, aby sestavil fungující model, jich bude potřebovat daleko víc. V budoucnosti bude muset mít rovněž možnost jednat v daleko větším rozsahu.“

„Ale to ‚větší‘se mu může stát osudným. Ti lidé jako Lamurk jsou nebezpeční, to vím jistě.“

„Přesně tak. Spoléhám na tebe, že dokážeš Hariho ochránit.“

„Často ztrácím nervy a můj úsudek…“

„Máš zabudovány lepší obvody soutěživosti než já, jsi skoro člověk. Očekávám, že dokážeš snášet útrapy, které z toho vyplývají.“

Přikývla. „Ráda bych se s vámi scházela častěji, zeptala se…“

„Přesunuji se rychle po celé Říši a dělám, co mohu. Na Trantoru jsem nebyl, co jsem složil úřad prvního ministra.“

„A myslíte, že je pro vás takové cestování bezpečné?“

„Mám mnoho způsobů, jak se bránit proti zjištění, kdo vlastně jsem. Ty jich máš ještě víc, ty jsi téměř přirozená.“

„Ale stejně nemohu proniknout obranným štítem paláce, nebo ano?“

Olivaw zavrtěl hlavou. „Jejich technologie již před časem překonala naše schopnosti maskování. Když jsem byl prvním ministrem, dařilo se mi ji překonávat jenom proto, že se nikdo neodvážil mne prověřit.“

„Takže Hariho v paláci nebudu moci chránit.“

„Nebudeš ani muset. Jakmile se stane prvním ministrem, budeš klidně moci procházet přes detektory s ním. A stejně se používají jen při mimořádných příležitostech.“

„A než se stane prvním ministrem…?“

„Hrozí mu maximální nebezpečí.“

„Tak dobře, soustředím se na Hariho. Ty simulace bych raději nechala na vás.“

„Mám strach, že s nimi a se Sarkem toho na mě bude dost. Byl jsem v Koloseu v juninském sektoru a viděl, jak z toho divočeli. Lidi otázka tiktaků pořád vzrušuje k nepříčetnosti – tak jak potřebujeme.“

„Tiktaci se přece nikdy nepřiblíží naší úrovni poznání?“

Cuklo mu v koutku úst, ale jenom jednou. „Proč ne?“

„Pod vedením lidí?“

„…by nás mohli rychle překonat.“

„Potom naše velké plány…“

„…můžeme vyhodit do smetí.“

„To se mi ale ani trochu nelibí,“ řekla a tváře jí zrudly. „Starobylá tabu, která náš druh tak pečlivě vypracoval, se hroutí, možná navždy.“

„A co na to říká vaše – *naše* – teorie dějin?“

„Není tak dobrá, aby mohla něco říkat. Na základě sociální stability, kterou Císařství tak dlouho prožívalo, byly simulace destabilizujícím prvkem. Ale teď? To neví nikdo – ani lidé, ani roboti. Všechny parametry se zrychlují.“ Tvář se mu uvolnila, ztratila se z ní barva i napětí, vypadalo to, jak by byl velmi unaven. „*Musíme* zvrátit vývoj, pokud to jen půjde, směrem k nim – k lidem.“

„K Harimu?

„K němu hlavně.“

ČÁST 3

●

OSOBNOSTNÍ POLITIKA

NADACE, NEJSTARŠÍ DĚJINY – …první veřejné informace o psychohistorii jako možné vědecké disciplíně se vynořují již v průběhu velice nedostatečně dokumentované první fáze Seldonovy politické kariéry. Zatímco císař Kleon si od ní sliboval mnoho, politické organizace i jednotliví politikové považovali psychohistorii za pouhou abstrakci a nebrali ji příliš vážně. To možná mělo za následek že sám Seldon, který se o ní nikdy přímo nezmínil a nikdy pro ni neužil tohoto jména, musel v té době hodně politicky manévrovat. Dokonce i v tomto raném stadiu si, zdá se, uvědomoval, že obecná znalost psychohistorie a jakékoli hnutí na ní založené by se asi nesetkaly s úspěchem, protože by bylo hodně těch, kteří by dokázali buď zvrátit psychohistorické prognózy, nebo jich dokonce zneužít. Někteří Seldona právě pro psychohistorické metody dokonce zatratili jako „sobce“ a „chamtivce“ – je ovšem třeba mít na paměti jednak mimořádnou dravost, jednak osobnostní charakter tehdejšího politického života…

ENCYCLOPEDIA GALACTICA

1.

Stolní tajemník Hariho Seldona zazvonil a ohlásil: „Přeje si s vámi mluvit Margetta Moonroseová.“

Hari se podíval na 3D skvělé ženy, která se tyčila před ním.

„Hm? A kdo to je?“ Když počítal, tajemník ho totiž nerušil, pokud to nebylo vysloveně nezbytné.

„Křížová kontrola zjistila, že je vedoucí reportérkou multimediálního komplexu, kde platí za skutečného fachmana…“

„Dobře, dobře, ale proč má být tak významná?“

„Všechny kulturologické průzkumy ji považují za jednu z padesáti nejvlivnějších osobností na Trantoru. Doporučuji…“

„Nikdy jsem o ní neslyšel.“ Hari se narovnal a prohrábl si vlasy. „Myslím, že bych asi měl. Ale pojedu raději na plný filtr.“

„Promiňte, ale dal jsem filtry na překalibrování. Pokud…“

„Sakra, vždyť už je to týden.“

„Promiňte, ale mechanikál, který měl překalibrování zařídit, má poruchu.“

Mechanikálové, což byli dokonalejší tiktaci, měli teď poruchy nějak často. Od nepokojů v Janinu docházelo k útokům i na ně. Hari polkl a řekl. „Tak mi ji přepoj.“

Tak dlouho používal na svých holofonech filtry, že teď neuměl skrývat své pocity. Kleonovi technici mu nainstalovali programy, které mu podle vlastní volby dávaly vhodný tělesný jazyk. Když je císařští poradci doladili, mohl teď modulovat svůj akustický podpis plným, sebevědomým, ozvučným tónem. A pokud by chtěl, program by mu zredigoval i slovní zásobu; často totiž upadal do technořeči, když chtěl něco jednoduše vysvětlit.

„Pane akademiku!“ řekla jásavě Moonroseová. „Už dlouho toužím po tom, abych si s vámi trochu popovídala.“

„O matematice?“ zeptal se přímo a neomaleně.

Vesele se rozesmála. „Ne, ne! – Nato se vůbec necítím. Ale zastupuji miliardy zvídavých hlav, které zajímá váš názor na Císařství, na problém Quathananu, na…“

„Na co?

„Quathanan – ten spor o vzájemné přizpůsobení zón.“

„O tom jsem nikdy neslyšel.“

„Ale… vy se přece máte stát prvním ministrem?“ Vypadala upřímně zaskočena, ačkoliv Hariho napadlo, že je to třeba jen dokonalý výkon obličejových filtrů.

„No a co – možná budu. Ale než budu, nehodlám se tím zabývat.“

„Když má Horní rada rozhodovat, musí znát názory kandidátů,“ řekla poněkud stroze.

„Tak povězte miliardám vašich diváků, že celý život dělám domácí úkoly až na poslední chvíli.“

Vypadala, že ji okouzlil, což ho přesvědčilo, že filtr má. Z mnoha střetů s mediálními machry poznal, že se velice snadno naštvou, pokud je člověk odpálkuje. Protože jejich očima vidí věci obrovské publikum, považují za naprosto přirozené, že zastupují i veškeré morální právo tohoto publika.

„A co katastrofa v Juninu – to je přece téma, o němž něco musíte vědět? A ztráta – někteří to nazývají útěk – těch simů, Voltaira a Johanky z Arku?“

„To není můj obor,“ řekl Hari. To mu poradil sám Kleon, ať se od maléru se simy úplně distancuje.

„Víte, že kolují pověsti, že pocházeli právě z vašeho odboru – dokonce i oddělení?“

„To je pravda, našel je jeden z našich vědeckých pracovníků. Pronajali jsme autorská práva těm lidem – jak se to jenom jmenovali…?“

„Artifice Associates, ale jsem si jista, že to jméno velmi dobře znáte.“

„Hmm, znám.“

„Ona totiž role roztržitého profesora není moc přesvědčivá.“

„Byla byste raději, kdybych hledal cestičky k vysokému úřadu a přitom se dokázal dokonale maskovat?“

„Svět a celé Císařství má právo vědět…“

„To mám tady předvádět jenom to, na co vám lidé skočí?“ Filtry propustily, jak ohrnula rty, zřejmě tento rozhovor brala jako souboj dvou vůli. „Ale teď zastíráte věci, které se týkají lidu…“

„Teď mám výzkum a ten se týká mě.“

Nad tím mávla rukou. „Co tedy říkáte jako matematik těm, kteří se domnívají, že hluboké simy skutečných lidí jsou nemorální?“

Hari si teď naléhavě přál, aby ty obličejové filtry měl. Byl si jistý, že ho někam tlačí, a ze všech sil se snažil, aby se tvářil netečně. Nejlíp bude nějak jí uhnout. „Jak moc reálné ty simy byly? Může to vůbec někdo posoudit?“

„Publiku se určitě zdály reálné a lidské,“ řekla Moonroseová a zvedla vyčkávavě obočí.

„Víte, já jsem to představení nesledoval,“ řekl Hari. „Měl jsem moc práce.“ Aspoň tohle byla čistá pravda.

Moonroseová se předklonila a mračila se. „Matematické? Nuže, povězte nám něco o psychohistorii.“

Pořád se mu dařilo držet obličej nehybný – ale to teď byl špatný signál. Donutil se k úsměvu. „Fámy a pověsti.“

„Ze solidního pramene jsem se dověděla, že vám císař dává přednost právě kvůli této teorii dějin.“

„Z jakého pramene?“

„Dovolíte, pane akademiku, abych se ptala já?“

„Proč bych měl? Já jsem státní zaměstnanec, profesor. A vy, madame, mne připravujete o čas, který bych měl správně věnovat svým studentům.“

Hari mávl rukou, čímž vypnul spojení. Od slovní přestřelky s Lamurkem pod nenápadným dohledem fízlovské trojrozměrky už dobře věděl, že je nejlíp hovor useknout, když se vyvíjí nesprávným směrem.

Právě když se opřel pohodlně v pneukřesle, vešla k němu Dors. „Dostala jsem echo, že tě právě dusí nějaká hlavounka.“

„Už je pryč. Rejpala do mě s psychohistorií.“

„No, jednou se to profláknout muselo. Je to takové tajemné slovní spojení. Vyvolává nejrůznější představy.“

„Kdybych to byl nazval ‚sociohistorie‘, lidi by to považovali zas za nějakou nudu a nechali mě být.“

„S tak ošklivým slovem bys nikdy nedokázal žít.“

Elektroštít zajiskřil a prskl, když vešel i Jugo Amaryl. „Neruším?“

„Vůbec ne,“ Hari vyskočil a přisunul mu křeslo. Pořád ještě kulhal. „Co noha?“

Pokrčil rameny. „Jde to.“

Před týdnem zastavili Juga na ulici tři nájemní bijci a velice klidně mu vysvětlili situaci. Byli najati, aby mu ublížili, uštědřili varování, na které by hned tak nezapomněl. Mají mu zlomit nějaké kosti, to mají přímo ve smlouvě, takže s tím se nedá nic dělat. Jejich šéf mu vysvětlil, že se to dá udělat po zlém. Když se bude bránit, tak budou muset přitlačit a bude to horší. Po dobrém, řekl dále, mu pouze zlomí lýtkovou kost jediným čistým úderem.

Když jim to později Jugo popisoval, řekl: „Tak jsem to uvážil a pak, chápete, jsem se raději posadil k obrubníku, natáhl levou nohu, jen jsem si ji pod kolenem zapřel. Šéf pak jen dupl. Povedlo se, byla to čistá, hladká zlomenina.“

Hariho to vyděsilo. Média po takovém příběhu skočila, to bylo pochopitelné. Jeho jediné prohlášení bylo poněkud aforistické. „Násilí je diplomacie neschopných.“

„Mechdoktor mi řekl, že to bude do týdne zahojené,“ řekl Jugo, když mu Hari pomáhal, aby se v křesle, které se samo tvarovalo, pohodlně natáhl.

„Imperiálové pořád nemají nejmenší tušení, kdo to byl,“ řekla Dors a začala nervózně přecházet po kanceláři.

„Takovej kšeft – to ti dnes udělá spousta lidí,“ uškubl se Jugo, což vzhledem k modřině na čelisti vyznělo hrůzně. Asi se to neodehrálo v takové pohodě, jak učil. „Kromě toho vypadali, že Dahlanovi dělají takovou věc s velkým potěšením.“

Dors rázovala dál. „Kdybych tam byla já…“

„Všude být nemůžeš,“ řekl laskavě Hari. „Ale imperiálové si mysli, že o tebe vůbec nešlo, že?“

Jugo zkřivil ústa a pohléd na Hariho. „To mi taky došlo. Měls to být ty.“

Hari přikývl. „Byl to ‚signál‘, jak jeden z nich řekl.“

Dors se prudce otočila a zůstala stát. „Čeho?“

„Osobní varování,“ řekl Jugo. „Politika.“

„Aha,“ řekla. „Lamurk nemůže zasáhnout přímo tebe, ale nechává aspoň…“

„Poněkud neomalenou navštívenku,“ dokončil za ni Jugo. Dors tleskla. „Měli bychom o tom povědět císaři.“

Hari se musel usmát. „A to si říkáš historik? Násilí vždycky hrálo svou roli v otázkách nástupnictví. Ani Kleon mu není asi příliš vzdálený."

„U císaře je to něco jiného," oponovala mu. „Ale u prvního ministra…"

„Politická moc nějak moc rychle nabývá na ceně," zabručel Jugo sarkasticky. „To zas ti Dahlané dělaj maléry. S Císařstvím to jde nějak z kopce. Nebo se blíží ta bláznivá renesance. Zas nějaký dahlský spiknutí, že áno, není-liž pravda?"

„Když je málo jídla, jde vybrané chování u stolu stranou," řekl Hari.

Jugo řekl: „Vsaď se, že si to císař už dal celý analyzovat."

Dors začala opět přecházet. „Jedno z poučení historie je, že císař, který analyzuje příliš mnoho, obvykle selže, zatímco ten, který analyzuje málo a jednoduše, mívá úspěch."

„Bystrý úsudek," řekl Hari, ale jí jeho ironie ušla.

„No, vlastně jsem si sem přišel něco probrat," pravil potichu Jugo. „Dokončil jsem to porovnání trantorských historických údajů s upravenými Seldonovými rovnicemi."

Hari se předklonil v křesle a Dors dál chodila sem a tam s rukama složenýma za záda. „To je báječné! A jak moc daleko jsou od sebe?"

Jugo se usmíval, když do Hariho stolního displeje vkládal feritovou krychličku. „Uvidíš."

Trantor trval už aspoň osmnáct milénií, třebaže předcísařské období nebylo dostatečně zdokumentováno. Jugo nacpal do 3D celé oceány dat. Na jednu osu vynášel ekonomiku, na druhou sociální ukazatele a na třetí politiku. Každá vytvořila rovinu, čímž se vytvořil plastický tvar, který se vznášel nad Hariho stolem. Kluzce vypadající hrouda byla veliká asi jako člověk a neustále v pohybu – proměňovala se, otevíraly se v ní dutiny, odlétaly úštěpky. Barevně zakódované vnitřní proudění bylo přes průhledný povrch dobře vidět.

„Vypadá to jako rakovinné bujení," řekla Dors. Když se Jugo zamračil, rychle dodala: „Ale je to hezké."

Hari se uchechtl; Dors málokdy udělala prohřešek proti dobrému tónu, ale když už ho udělala, obyčejně nevěděla, jak z toho. Hrouda visící ve vzduchu bobtnala životem a zaujala jeho pozornost.

Chvějící se hlavní sběrač shrnoval biliony vektorů, shromažďoval nezpracované údaje a bezpočet drobných životů.

„Raná historie je značně útržkovitá," řekl Jugo. Povrch se zatřepal a prohnul. „Taky má nízkou rozlišovací schopnost a malou velikost populace – ten problém ale zmizí při prognózách Říše."

„Podíval ses na dvourozměrné sociostruktury?" zeptal se významně Hari.

„Tohle že představuje všechno o Trantoru?" zeptala se Dors.

Jugo řekl. „Pro model není všechno stejně důležité. Nemusíte vědět, komu patří kosmická loď, abyste věděli, jak bude létat."

Hari ukázal na rychlé třepetání společenských vektorů a konejšivě řekl: „Ve třetím miléniu se objevila scientokracie. Pak následovala éra stáze, jež vznikla z monopolizace. Ta zas vyvolala stagnaci."

Tvary se uklidňovaly, jak přibývalo dat. Jugo je rychle sjížděl, posunoval čas, takže za tři minuty projel patnáct milénií. Bylo to až o strach; pulzující konstantně rostoucí myriády výhonků, struktur neustále se šířících. Šíleně se proplétající tvary promlouvaly o složitosti Císařství podstatně výmluvněji než císařovy patetické projevy.

„Vidí, tady se to překrývá," řekl Jugo. „Tady ta žlutá ukazuje průběh Seldonových rovnic."

„Už jsem ti řekl, že to nejsou *moje* rovnice," řekl Hari automaticky. Dávno se s Jugem shodli, že předvídat budoucnost psychohistoricky znamená v první řadě být schopen nejprve popsat jejími formulemi minulost. Pro ověření. „Byly…"

„Teď sleduj."

Podél modrého obrazce dat se zahušťovala další velká žlutá hrouda. Hariho napadlo, že vypadá jako identické dvojče originálu. Obě procházely smršťováním, obě kypěly historickou energií. Každý stah a nárůst představoval mnoho miliard lidských triumfů a tragédií. Každé menší zachvění kdysi znamenalo pohromu.

„Je to… to samé," zašeptal Hari

„To je dost, žes to poznal," řekl Jugo. „Ta teorie tedy sedí."

„Jo. Psychohistorie funguje."

Hari zíral na pružně se ohýbající barvy. „Nikdy by mě ani nenapadlo…"

„Že to může fungovat tak dobře?" Dors se postavila za jeho křeslo a hladila ho po vlasech.

„No, vlastně ano.“

„Vždyť jsi na tom strávil léta, abys tam měl všechny proměnné. *Musí* to fungovat.“

Jugo se chápavě usmál. „Jen kdyby bylo více takových jako ty, co tak bezvýhradně věřej matice. Asi nevíš, co je to motýli efekt?“

Dors byla okouzlená; mezi vířením trojrozměrných údajů, které nyní přehrávaly celé dějiny Trantoru, tu a tam probleskovala různobarevná schémata, jež označovala rozdíly mezi skutečnou historií a jejich matematickou projekcí ex post. Nebylo jich však mnoho. A navíc, nezvětšovala se s vzrůstem času.

Dors, nespouštějíc oči z displeje, se pomalu zeptala: „Motýlí? Máme sice ptáky jako domácí miláčky, ale jaksi…“

„Předpokládejme, že motýl mávne křídlem přesně na rovníku. Tím vytvoří – sice nepatrné – ale přece jenom existující proudění vzduchu. Za vhodných okolností může jeden takový motýl na pólech způsobit tornádo.“

Dors vypadala zděšeně. „To není možné.“

Hari řekl: „Ty to pleteš s pověstným hřebem v podkově *koně* což bylo legendární zvíře k přenášení břemen. Vzpomínáš? – Jeho jezdec prohrál kvůli chybějícímu hřebu nejprve bitvu a potom i království. To bylo selhání malé, ale kritické součásti. Základní, nahodilé jevy jsou demokratické. Nepatrné rozdíly v každé sdružené proměnné můžou vyvolat nepředstavitelné změny.“

Chvíli trvalo, než si to ujasnili. Jako na kterémkoli jiném světě, bylo i podnebí Trantoru skličujícím způsobem citlivé na počáteční podmínky. Mávnutí motýlího křídla na jedné straně Trantoru, zesílené rovnicemi proudění za dlouhé týdny, mohlo o kontinent dál vyvolat kvílící orkán. Žádný počítač nedokázal modelovat všechny drobné detaily skutečného počasí, umožňující přesnou předpověď.

Dors ukázala na datové formace. „Takže to všechno… je špatně?“

„To doufám ne,“ řekl Hari. „Počasí se mění, klima zůstává.“

„No nic… nedivím se, že Trantořané zůstávají raději doma. Venku je to nebezpečné.“

„Skutečnost, že těmi rovnicemi lze popsat, co se už stalo – asi znamená, že nepatrné vlivy se v dějinách vyhlazují,“ řekl Hari.

Jugo dodal: „V měřítku celého lidstva se to všechno obvykle zprůměruje.“

Dors přestala hladit Harimu hlavu. – „To jako… že na lidech nezáleží?“

Hari řekl opatrně. „Většina životopisců nás přesvědčuje, že lidé – že my *jsme* důležití. Psychohistorie nás učí, že tomu tak není.“

„Jako historik nemohu něco takového přijmout.“

„Podívej se na ty údaje,“ vložil se do toho Jugo.

Pozorovali Juga, jak zvětšuje detaily a vybírá jednotlivé prvky. Pro obyčejné lidi se dějiny odehrávají prostřednictvím umění, mýtů a liturgie; prožívají je skrze konkrétní příklady – teď to zvětšil ještě víc: skrze stavby, zvyky, historická jména. Ale on, ona a Jugo i všichni ostatní byli jako ti motýli, létali vysoko nad zemí, obyvatelé tam dole o nich ani nevěděli. Ale oni jako by viděli pomalý pohyb půdy, podobný sunutí ledovce a stejně nezastavitelný.

„Ale na lidech *musí* záležet.“ Dors to pronesla tónem marné naděje. Hari věděl, že někde hluboko v ní číhají přísné směrnice Nultého zákona, ale přes něj už leželo několik vrstev pocitů ryze lidských. Teď to byla humanistka, která věřila v sílu individua a zničehonic se setká s neomaleným a bezohledným mechanismem vypuštěným na svobodu.

„Ale záleží na nich, i když třeba ne takovým způsobem, jak bys chtěla,“ řekl Hari konejšivě. „Vyhledali jsme i významotvorné skupiny, kolem nichž se někdy události otáčejí.“

„Například homosexuály,“ řekl Jugo.

„Tvoří zhruba jedno procento populace, a přitom jsou konzistentní variantou k převládajícímu reprodukčnímu procesu,“ řekl Hari.

„Ve společnosti bývají mistry improvizací, podřizují podstatu stylu, jsou bezpečně doma všude, kde se rozhoduje libovolně. Zdánlivě jsou vybaveni vnitřním kompasem, který jim zřetelně ukazuje ke každé společenské novotě už od samého jejího vzniku, proto mívají vliv, který daleko přesahuje proporce jejich výskytu. A často jsou taky citlivými indikátory budoucích proměn a obratů.“

Jugo pokračoval. „Takže jsme se zeptali: můžou nám tvořit určitý klíčový indikátor? Ukázalo se, že můžou. Což našim rovnicím pomohlo.“

Dors se stroze zeptala: „Proč se dějiny vyhlazují?“

Hari to přenechal opět Jugovi a ten řekl: „Chápej, ten motýlí efekt má i kladnou stránku. Chaotické systémy můžeš zachytit ve správném okamžiku, lehce je upravit, jak potřebuješ. Dobře načasovaný šťouchanec může celý systém popohnat, poskytnout výhody přesahující velikost vynaloženého úsilí.“

„Tím myslíš získání nadvlády?“ Tvářila se pochybovačně.

„Jenom letmé postrčení,“ pravil Jugo. „Minimum ovládání – správný šťouchanec ve správný čas – vyžaduje, abys dokonale pochopila dynamiku toho celého. Možná že se takto dá ovlivnit východisko směrem k tomu nejméně škodlivému z několika možných, pečlivě analyzovaných výsledků. – A co je nejlepší: tomu systému lze takto mimořádně výhodně nastartovat už ony počáteční podmínky.“

„A kdo to nakonec ovládne?“ zeptala se Dors.

Juga to zaskočilo. „Hm, to my… nevíme.“

„*Nevíte?* A to má být teorie veškerých dějin!?“

Hari řekl potichu. „V těch rovnicích existují členy, vzájemné vztahy mezi nimi, kterým doposud nerozumíme. Taky tlumící prvky.“

„Jak to, že jim nerozumíte?“

Oba teď vypadali velice nejistě a neklidně. „Neznáme průběhy interakcí mezi jednotlivými členy. Mezi novými prvky…“ řekl Hari, „… které vedou k emergentním řádům.“

Pronesla velice přísně. „Takže vlastně žádnou teorii ještě nemáte, je to tak?“

Hari smutně přikývl. „V tomto smyslu hlubšího pochopení nikoli.“

Modely sledují hrubé, zkušené světy, napadlo ho. Jsou ozvěnou svých časů. Strojová planetární mechanika se objevila po strojích. Představa vesmíru jako výpočtu přišla s počítači. Světonázor stabilní změny přišel po nelineární dynamice…

Měl představu metamodelu, který by vzhlížel *k němu* a popisoval, jak *on* vybírá mezi modely vhodnými pro psychohistorii. Seshora by mohl vidět, který si Hari Seldon vybere…

„Kdo určí, kdo bude ovládat?“ trvala na svém Dors.

Hari chtěl prodlít u té myšlenky, jenže mu uklouzla. Ale věděl, jak ji přivolat, jen se musel napřed uklidnit. „Vzpomínáš si na ten vtip?“ řekl „Jak rozesměješ Pánaboha?“

Usmála se. „Budeš mu vykládat o svých plánech.“

„Přesně. Prostudujeme si ten výsledek a nějak vyčenicháme odpověď.“

Usmála se. „Ty si nikdy neděláš prognózu o výsledcích svých prognóz?“

„Bude ti to divné, ale nedělám.“

Stolní tajemník se zase ozval. „Volá vás císař,“ oznámil.

„Sakra!“ Hari praštil do křesla. „A máme po legraci!“

2.

Tohle zrovna není vhodná doba, aby mi sem lezli speciálové, napadlo Hariho. Ale pokud mám být pořád nervózní, nikdy nepohnu se svou prací.

Cinkal si v kapse mincemi a nemohl se soustředit, potom jednu z nich vytáhl. Pět kredů, žlutý čistý kov, krásný Kleon I. na jedné straně – ministři financí vždycky císařům lichotí – a kotouč Galaxie z pohledu shora na druhé. Postavil minci na hranu a přemýšlel.

Nechť tloušťka mince představuje průměrnou výšku Galaxie. Pro úplnost: přesně by to muselo být tak, že uprostřed bude mince mírně vyboulená, ale celkem to geometricky sedí.

V kotouči je kaz, drobný puchýřek na vnější části spirálového ramene. Poměr určil popaměti, vycházel z toho, že Galaxie má v průměru 100 000 světelných let a… zamrkal. Ta skvrnka zobrazovala prostor o průměru jednoho tisíce světelných roků. V těchto vnějších ramenech bylo na deset milionů hvězd.

Vidět tolik světů jako drobounký kaz ztracený v nesmírné obrovitosti v něm vyvolalo pocit, že se pod ním otevřela pevná půda Trantoru a on bezmocně padá kamsi do propasti.

Copak v takovém měřítku může záležet na lidstvu? Tolik miliard duší, namačkaných do jednoho malého škrábance.

A přece se dokázaly po celé té vesmírné prostoře rozšířit za kratičkou chvíli.

Lidstvo se rozšířilo do spirálových ramen, proniklo červími děrami, nabalilo se na náboj obrovského kola galaktického středu v průběhu několika málo tisíc let. V tom čase se sama spirálová rame-

na neotočila ve své vlastní gravitační gavotě ani o takový úhel, který by bylo možno změřit; to trvá miliardu let. Touha lidí po vzdálených obzorech je hnala sítí červích děr, vyplivovala je do prostorů kolem velkolepě rudých, jedovatě modrých a oslnivě rubínových sluncí.

Ta skvrnka taky představovala objem, který jediný lidský mozek s kapacitou primáta nedokázal pochopit jinak než jako matematický pojem. Ale přece ten stejný mozek vedl lidi dál a dál, a ti obsadili Galaxii, ovládli propasti osvětlené hvězdným svitem… a přitom vlastně nerozumějí sami sobě.

Jediný člověk není schopen pochopit na tomto kotouči ani pouhou tečku. Ale lidstvo jako celek to dokáže, pomalými přírůstky, jedna mysl pěkně po druhé, hlavně že zná své bezprostřední místo v tomto hvězdném teritoriu.

Po čem touží? Aby tomuto lidstvu jako celku porozuměl, i jeho nejhlubším záchvěvům, jeho nejasné mechanice, jeho minulosti, současnosti a budoucnosti. Chtěl *znát* tu tuláckou čeládku, která sebrala galaktický kotouč a udělala si z něj hračku.

A možná že i jednotlivý mozek to celé může pochopit, pokud postoupí o úroveň výš – a rozpozná kolektivní účinky skryté právě v komplexnosti rovnic.

Popis Trantoru *v takovém* poměru je hračka. Pro Císařství však je zapotřebí něčeho většího.

Matematikou lze Galaxii ovládat; neviditelné, abstraktní symboly jsou schopny vládnout.

Takže i jediný muž či žena má svůj význam.

Možná. Zavrtěl hlavou. Je to jen hlava jediného člověka. Trochu jsme předběhli sami sebe, že jo? Tyhle sny o dobru jsou dobré tak na…

Zpět k práci.

Jenomže nemohl pracovat. Musel čekat. K jeho velké úlevě dorazili císařští speciálové a provedli ho přes Streelinskou univerzitu. Už si zvykl na zevlouny, na vzrušení, které se zmocňovalo davů, které se nyní zřejmě shromažďovaly téměř pokaždé, ať přišel kamkoli.

„Dnes je nějak rušno," řekl kapitánovi speciálů.

„To se dalo čekat."

„Doufám, že vám za to dají prémie."

„To jo, pane, říkáme tomu ‚služné'."

„Za to riziko, že? Jako ‚služba nebezpečná'?"

Kapitán vypadal zaraženě. „No, vlastně jo…"

„Kdyby někdo začal střílet? Co vlastně máte dělat?"

„Pokud by pronikli perimetrem ochrany, máme se postavit mezi ně a vás, prosím."

„A udělali byste to? Chytali byste tělem magnetický impuls nebo zásah šipkou?"

Vypadal, že ho to překvapilo. „Ale jistěže."

„Opravdu?

„Je to naše povinnost, víte?"

Jednoduchá oddanost toho muže způsobila, že se Hari zastyděl. Jemu nešlo o Hariho Seldona, ale o Císařství, řád a civilizaci.

A Hari si uvědomil, že i on je té myšlence oddán. Císařství bylo třeba zachránit anebo aspoň zastavit jeho úpadek. Ale k tomu musel nejprve rozpoznat jeho hluboké struktury.

Přesně proto nechtěl být prvním ministrem. Vždyť mu to sebere veškerý čas, nebude se moct na nic soustředit.

V obrněném transportéru své podráždění skryl tím, že si vytáhl podložku a dal se do výpočtů jakési rovnice. Kapitán mu musel připomenout, že už jsou skoro v prostoru paláce. Hari vystoupil a následoval obvyklý bezpečnostní rituál; speciálové rozmístili létající senzory, které proslídily i vzdálený perimetr. Vypadaly jako zlatavé včely, horlivě bdělé.

Šel podél zdi vedoucí do palácových zahrad, a tu od stěny odskočil tmavohnědý, kulatý plíšek velikostí nehtu. Zabodl se mu do krku. Sáhl po něm a vytrhl si ho.

Poznal, že je to reklamní tetka, nalepovací znamínko krásy, které vyvolává ještě i příjemné pocity tím, že vám vstříkne do krevního oběhu trochu endorfinů. Zároveň vás nenápadně vnímavě naladí vůči signálům vysílaným reklamami v chodbě.

Zahodil to. Jeden ze speciálů po znamínku skočil, a najednou se rozlehly výkřiky a kolem něj zavládl horečnatý pohyb. Ten speciál se otočil, aby mohl odhodit to znamínko co nejdál.

Strážnému rukou projel oranžový hrot, žhavě zasyčel, zaplál a vzápětí byl pryč. Muž vykřikl a jiný speciál ho chytl a strhl k zemi. Pak pět dalších speciálů obklopilo Hariho ze všech stran a už nic neviděl.

Zraněný speciál naříkal bolestí. Někdo to úpěnlivé kulení přerušil. Kapitán zvolal: „Dělejte!“ a Hari se musel dát poklusem s ostatními speciály do zahrad a po cestičkách pryč.

Celý incident se vyřešil za chvilku. Plíšek byl nevysledovatelný – pochopitelně – takže nebylo možné ani zjistit, jestli byl vůbec určen Harimu.

„Může taky jít o vnitropalácové spiknutí,“ řekl kapitán. „Prostě to tu čekalo, až kolem půjde někdo s pachovou signaturou podobnou vaší.“

„Takže to nemuselo vůbec platit mně?“

„Mohlo a nemuselo. A senzoru trvalo pár vteřin, než si rozmyslel, jestli půjde po vás nebo ne.“

„Ale nakonec šel.“

„Tělesný pach, výměšky pokožky – víte, to není k identifikaci moc přesné.“

„Snad abych se začal vonět?“

Kapitán se vesele zašklebil. „Asi by ho to neoklamalo.“

Ostatní bezpečnostní experti se rychle sbíhali, bylo nutné zajišťovat stopy, výpovědi a tak. Hari trval na tom, že se vrátí a přesvědčí se, co je se speciálem, kterému plíšek zničil ruku. Už ho odvezli; budou mu amputovat ruku. Ne, skutečně to nejde, Hari za ním nemůže. Bezpečnost, chápete?

To, co následovalo, vyvolávalo u Hariho už jen nudu. Přišel schválně brzy taky proto, aby se prošel zahradami, a třebaže věděl, že nepřemýšlí rozumně, lítost nad neuskutečněnou procházkou v něm nějak přehlušila zážitek z atentátu.

Hari se na dlouhou chvíli zastavil a pak na incident zapomněl. Raději si představil operátor posunu, ledově modrý vektor. Posunoval nějaký zuřivě rudý uzel, dokud nevyjel z obrazu. Později se k němu bude muset vrátit.

Přerušil nekonečnou rozpravu speciálů a poručil jim, aby šli za ním. Ozvaly se hlasité protesty, ale nevšímal si jich. Pak zamířil přímo napříč zahradami a vychutnával si čerstvý vzduch. Zhluboka a prudce vdechoval a vydechoval. Oslepující rychlost přepadení ho zbavila důležitosti. Aspoň pro tuto chvíli.

Věže paláce se tyčily jako sítě obřího pavouka. Mezi konstrukcemi se pnuly vzdušné chodníčky. Vrcholky byly zahaleny stříbrnou

mlhou, kypící a pulzující jakoby pravidelným tepem velkého neviditelného srdce. Již velice dlouho pobýval v chodbách Trantoru a jeho oči nebyly schopné náhle vnímat znepokojivou perspektivu.

Odněkud shora přicházející pohyb upoutal jeho pozornost, právě když procházel květinovou galerií. V obrovské císařské voliéře se ve stoupavých proudech vzduchu třepotala hejna ptáků. Vytvářeli přitom důmyslné obrazce, připomínající průsvitný, lehounce nadýchaný obrovský taneční rej.

Byli tady již mnoho milénií, stvořeni bioinženýry, kteří takto zformovali jejich genetický kód. Teď tu vytvářeli proudy a kupili se v oblaka nebo možná i vzdušná pohoří, v letu chytali mušky, které dole plašili zahradníci. Ale stačil náhodný závan vzduchu a ornamenty byly pryč, zmizely jako dým.

Jako Císařství, napadlo ho. Krásné, pokud řád trvá, neproměnné po patnáct milénií, a přesto se nyní hroutí. Praská ve švech jako nějaký pomalý otlučený transportér. Nebo spíš křečovitě vybuchuje, jako při nepokojích v Juninu.

Proč? I v překrásných Císařských zahradách se jeho matematická mysl vrátila k problému.

Když vstoupil do paláce, prošel kolem dětské delegace mířící k audienci u jakési menší osobnosti císařského dvora. Náhle mu velice chyběl jeho adoptivní syn Raych. Když se stala ta věc s Jugovou nohou, dohodli se s Dors, že ho tajně pošlou pryč do školy. „Prostě jim sebereme jeden terč," řekla Dors.

Mezi meritokracií bylo dovoleno mít dítě jenom těm dospělým, kteří vykazovali pevnost charakteru, jeho stálost a měli k výchově patřičný talent. Nižší šlechta a obyčejní občané mohli mít děcek mraky.

Rodičovství se stalo uměním – dělali ho mimořádní lidé se zvláštním nadáním, respektovaní a privilegovaní, měli naprostou svobodu vytvářet šťastné a schopné lidi. Byla to ušlechtilá práce a dobře placená. Hari byl vybrán.

V bezprostředním kontrastu proběhli kolem něho tři podivně vypadající dvořané.

Biotechnologie způsobila, že lidé mohli svá dítka tvarovat do štíhlých věží, do podob zahradních trpaslíků, zelených obrů či růžo-

vých pidilidí. Ze všech koutů Galaxie pak byli posláni k císařskému dvoru, který nikdy nepřestal toužit po čemkoli novém a neobvyklém.

Ale tyto varianty málokdy vydržely. Druh měl své zákonitosti. Rozpínání mělo své hranice. Hari se musel smířit s tím, že bude vždy patřit mezi čisté, protože mu tato stvoření připadala dost odporná.

Přijímací salon paláce někdo navrhl tak, aby připomínal všechno možné, jenom ne místnost, v níž se přijímají návštěvy. Vypadal jako hrbolatá kapsa v taveném skle, protkaná tyčemi z leštěné keramické oceli. Na tyčích byly tu a tam kusy čehosi hladkého, což musely být – jinak totiž v místnosti nic nebylo – asi židle a stolky.

Vypadalo velmi nepravděpodobně, že by se někdo z takto tvarovaných předmětů dokázal zvednout, pokud by přišel na to, jak se do nich vůbec posadit – Hari zůstal raději stát. A přemýšlel, jestli i to není určitý záměr… Palác byl rafinovaná záležitost o mnoha nejdivnějších vrstvách.

Měla to být nevelká, soukromá schůzka, aspoň ho o tom Kleonův štáb ujistil. Přesto, jak Hari procházel několika místnostmi, čím dál zdobnějšími, setkával se s menší armádou přidělenců, protokolářů a pobočníku, kteří se mu představovali. Mluvili čím dál strojeněji. Život u dvora řídili tito afektovaní panáci, kteří se chovali jako marnivé sochy. Taky tu byla spousta ozdob a titěrností, architektura odpovídající šperkům a hedvábí, dokonce i obyčejní dveřníci a sluhové měli důstojné zelené uniformy. Měl pocit, že by měl mluvit potichu, a vzpomněl si na neděle na Helikonu; i toto místo mu svým způsobem připomínalo kostel.

Pak vplul dovnitř Kleon a služebníci mizeli, tiše se vytráceli skrytými východy.

„Milý Seldone!“

„Dostavil jsem se k vašim službám, Sire.“ Hari poslušně dodržoval rituál.

Císař pokračoval a dál ho zahrnoval pozdravy, poklábosil i o nevydařeném, zřejmém pokusu o atentát – „Zajisté se jednalo o nehodu, nemyslíte?“ – pak ho odvedl k obrazovce přes celou stěnu. Pokynul a objevila se projekce celé Galaxie, bylo to dílo nějakého nového umělce. Hari mumlal slova povinného obdivu a vzpomněl si na své úvahy ani ne před hodinou.

Byla to časová skulptura znázorňující celou historii Galaxie. Její kotouč byl koneckonců odpad, který vířil na dně gravitačního kotle kosmu. To, jak vypadalo, záleželo na tom, které oči z těch lidských myriád ho vidí. Infračervená mohla odhalovat a pronikat prašnými uličkami. Rentgenové paprsky vyhledávaly kaluže prudce hořícího plynu. Rádiové vlny mapovaly chladné břehy molekul a zmagnetizované plazmy. Všechno bylo plné skrytých významů.

Na otáčejícím se kotouči se objevovaly hvězdy a proplétaly se podle působení komplikovaných newtonových zákonů. Hlavní ramena – Střelec, Orion a Perseus, bráno od středu – měla ještě jména z temného dávnověku. Každé tvořilo zónu stejného jména, což snad naznačovalo, že někde tady obíhala původní bájeslovná Země. Ale nikdo to nevěděl a ani výzkum to nebyl schopen určit jednoznačně. Místo toho se asi desítka světů hašteřila o titul Pravé Země. Bylo docela možné, že to nebyl žádný z nich.

Mezi zakřivenými a uzavřenými spirálovými rameny plálo mnoho čerstvých, nově vznikajících podpisů. Krása, kterou nelze popsat – nýbrž pouze analyzovat, ať fyzikálně, nebo sociálně, napadlo Hariho. Kdyby našel způsob, jak…

„Musím vám poblahopřát. Ten můj výnos o ‚debilech' měl velký úspěch," řekl Kleon.

Hari se pomalu odpoutával od mohutné perspektivy. „Pardon, Sire?"

„Ten váš nápad – patrně první plod psychohistorie." Hari se tvářil tak nechápavě, že se Kleon pousmál. „Vy už jste zapomněl? Ti vyvrženci, co rabují a loupí, aby svými hanebnostmi získali obecnou pozornost a zájem. Poradil jste mi, abych je zbavil identity a přikázal, aby byli od té chvíle nazýváni bez rozdílu debily."

Hari si na tu radu skutečně vzpomněl, ale teď se spokojil s chápavým přikývnutím.

„A ono to funguje. Podobných zločinců významně ubylo. I těch odsouzených k smrti, kteří se skutečně do poslední chvíle hněvivě domáhají, abychom z nich udělali slavné. Řeknu vám, vymyslel jste to báječně."

Hari se zachvěl při císařově spokojeném mlasknutí. Z pouhého nápadu, bezděčně proneseného, se stala velice skutečná věc. Trochu ho to znepokojovalo.

Uvědomil si, že se ho císař ptá, jak je daleko s psychohistorií. Hrdlo se mu sevřelo, když si vzpomněl na tu ženskou – tu Moonroseovou – a na její vtíravé otázky. Zdálo se mu, že už mezitím uplynuly týdny. „Jde nám to pomalu," dostal ze sebe s námahou.

Kleon mu řekl chápavým tónem: „Pochopitelně to celé vyžaduje hlubokou znalost všech aspektů civilizovaného života."

„Taky někdy." Hari se zaťal a rozhodl se nedbat svých smířených pocitů.

„Nedávno jsem byl na jednom shromáždění a dověděl se o něčem, co jste nepochybně začlenil do svých rovnic."

„A to, Sire?

„Říká se, že samé základy říše – kromě červích děr, jistě, spočívají na objevu proton-boronové fúze. Nikdy jsem o tom neslyšel, ale ten, co mi to vyprávěl, byl přesvědčen, že se jedná o největší úspěch starověku. Že pokud jde o energii, každá kosmická loď, všechny planetární technologie závisejí na ní."

„Bude to asi pravda, ale já o tom nic nevím."

„O takové elementární věci?"

„Čeho nemohu použít, to mne nezajímá."

KIeon překvapením našpulil rty. „Ale teorie veškeré historie přece vyžaduje znalost detailů."

„Technologie do ní vstupuje jen skrze účinek, který má na jiné, větší problémy," řekl Hari. Jak mu mám vysvětlit složitost nelineárního počtu? „Často jsou významné právě otázky jejího omezení."

„Každá technologie, která se dá odlišit od magie, je vždy nedostatečně rozvinutá," řekl Kleon lehkým tónem.

„To jste řekl výborně, Sire."

„Líbilo se vám to? To mi řekl ten chlapík – Draius. Má to vtip, že? A je to pravda. Možná že i já…" Odmlčel se a řekl do vzduchu: „Zapisovatel! Tu větu o magii zařaďte do Úředního listu k obecnému použití."

Pak si Kleon zase sedl. „Pořád mě otravují z rubriky Císařská moudrost! Dotěrové!"

Tichý akord ohlásil Betana Lamurka. Při pohledu na tohoto muže Hari ztuhl, ale Lamurk měl oči výhradně pro císaře, když bez problémů procházeli litanií dvorského uvítacího ceremoniálu. Jako přední člen Horní rady musel odrecitovat několik tradičních, dokona-

le prázdných frází, uklonit se s kuriózním mávnutím ruky a hlavně nespouštět z císaře oči. Teprve až to provedl, mohl se uvolnit.

„Pane profesore! To jsem rád, že vás zas vidím."

Hari si s ním potřásl rukou zcela formálně. „Omlouvám se za tu pranici. Vůbec jsem netušil, že to 3D natáčí."

„To nevadí. Nelze zabránit, aby nás média nezpracovala po svém.

„Můj Seldon mně skvěle poradil s tou vyhláškou o debilech," řekl Kleon. Začal vysvětlovat a Lamurk křivil rty nevolí čím dál tím víc.

Kleon je uvedl k přepychově vypadajícím křeslům, která vyjela ze stěny. Hari zjistil, že ho vmžiku zatáhli do podrobné diskuse o záležitostech rady. Usnesení, opatření, návrhy předpokládaných legislativních úprav. Tyhle věci přicházely také do Hariho kanceláře. Takže poctivě zapnul analýzu na svém tajemníkovi, který mu to moře odborných výrazů překládal do lidské galaktičtiny a objasnil mu souvislosti. Tak se dostal přes první hodinu. Většinu věcí prostě ignoroval, hromadící se dokumenty ke skenování odkládal do recyklovače, když se nikdo nedíval.

Tajuplné dílo Horní rady nebylo v zásadě až tak obtížné sledovat – ale byla to nuda. Jak Lamurk neúnavně prohánět císaře, Hari je pozoroval, jako by hráli bodybal; podivné pohyby, jistým omezeným způsobem ovšem fascinující.

Ani to, že rada pouze určovala normy a direktivy, zatímco detailní práci s přijímáním zákonů vykonávali právničtí poskokové, jeho pobavený nezájem nijak neupoutalo. Lidé *prožijí* život s takovými pitomostmi!

Taktika ho rovněž příliš nezajímala. Ani lidstvo vlastně ne. Na šachovnici Galaxie byly figurkami fenomén lidství a pravidly hry zákony psychohistorie. Protihráč byl skryt, možná že ani neexistoval.

Ale Lamurk protihráče potřeboval, chtěl soupeře. Harimu pomalu docházelo, že to nevyhnutelně bude on.

Lamurk směroval svou kariéru k úřadu prvního ministra a byl rozhodnut, že se jím stane. Při každé otázce se snažil u císaře zabodovat a máváním ruky odbýval Hariho poznámky, pokud se několikrát odvážil nějaké mít.

Přímo Lamurkovi moc neoponoval, ten muž byl ve svém oboru mistr. Byl raději potichu a uchyloval se příležitostně k významnému (jak doufal) pozdvižení obočí. Skoro pokaždé byl za chvíli rád, že neudělal nic víc.

„Co ta Suprasíť, myslíte, že to k něčemu bude?“ zeptal se císař pojednou Hariho.

Matně si na něco vzpomínal. „To může značně změnit celou Galaxii,“ řekl zdrženlivě.

„Ale pozitivně!“ Lamurk pleskl dlaní o stůl. „Všechny ekonomické indikátory nám klesají. Suprasíť zásadně urychlí přítok informací, zvedne produktivitu.“

Císař pochybovačně zkřivil rty. „Spojit tak mnohé tak snadno mi nepřipadá pouze jako výhoda.“

„Ale pomyslete jen,“ naléhal Lamurk, „ty nové komprimátory umožní obyčejnému člověku, řekněme ze zóny Koně, mluvit s přáteli na Dálném okraji – nebo kdekoli.“

Císař kývl, ale nejistě. „Hari? Co si o tom myslíte?“

„Já mám taky určité pochybnosti.“

Lamurk pohrdavě mávl rukou. „To jsou zřejmě jenom slabé nervy.“

„Usnadnění komunikace může svým způsobem krizi Císařství ještě prohloubit.“

Lamurk zkřivil pohrdavě rty. „Nesmysl. To je v protikladu se základním pravidlem každé řídící práce.“

„Jenže Císařství není řízeno –“ Hari udělal poloviční omluvnou úklonu směrem k císaři – „nýbrž se nechává fungovat.“

„Další nesmysl. My v Horní radě…“

„Tak ho přece poslouchejte!“ řekl Kleon. „On toho zas tak moc nenamluví.“

Hari se usmál. „Hodně lidí je mi za to docela vděčno, Sire.“

„Ale žádné vyhýbavé odpovědi. Co říká vaše psychohistorie o tom, jak Císařství běží?“

„Je jako miliony hradů, spojených sítí mostů.“

„Hradů?“ Kleonův pověstný nos se pochybovačně zvedl. „Planet, když chcete. Mají své místní zájmy a vládnou si, jak se jim zlíbí. Císařství se o podobné detaily nezajímá, pokud takový svět nezačne působit potíže.“

„To je sice pravda, ale tak to má být," řekl Kleon. „Och – a ty vaše mosty jsou červí díry?"

„Přesně tak, Sire." Hari se teď záměrně vyhnul pohledu na Lamurka, soustředil se na císaře, zatímco si v představách črtal obrazy.

Planety se mohly skládat z libovolného počtu menších vévodství, svářících se a válčících, s celou spoustou dalších „mikrostruktur". Psychohistorické rovnice ukazovaly, že na ničem takovém nezáleží.

Na čem ale záleželo, byly fyzikální zdroje, které nemohly být sdíleny libovolným počtem lidí. Každá sluneční soustava byla jenom omezenou zásobárnou zboží, což zatím nakonec vždy znamenalo, že místní hierarchie nakonec ovládla veškerý přístup k nim.

Červími děrami bylo možno přepravovat jenom náklad omezené hmotnosti, otvory měly nanejvýš deset metrů v průměru. Mohutné hyperkosmické lodi sice přepravovaly těžké náklady, byly však pomalé a poněkud nemotorné. Navíc také narušovaly časoprostor, stlačovaly ho před sebou, a ten se pak za nimi rozpínal, pohyboval se nadsvětelnými rychlostmi v časoprostoru Galaxie a nikoliv ve svém vlastním. Obchod mezi většinou hvězdných soustav byl tudíž omezený pouze na lehké, neobjemné a drahé položky. Což znamenalo koření, módní zboží, technologie – ale nikdy ne objemné suroviny.

Červí díry ale mohly bez problémů a snadno nést modulované světelné paprsky. Zatáčky červí díry odrážely paprsky k přijímačům na druhém ústí. Informace se pohybovaly a splétaly volně po celé Galaxii.

Informace je protikladem hmoty. Informace lze stěhovat, stlačovat a snadno šířit přes kopie. Lze je nesmírně snadno sdílet. Kvetou jako květiny během nekonečného jara, protože informace použitá k řešení problému se po jeho vyřešení stává sama novou informací. Je to laciné, což znamená, že není třeba hmotných zdrojů k jejímu získání. Jejím nejlepším nosičem je skutečně a doslova světlo – totiž laserový paprsek.

„Zajistilo to tolik komunikace, že bylo možno vytvořit Císařství. Ale možnost, že domorodec v zóně Bojovníka se dostane do zóny Hvězdáře anebo třeba jen na sousední hvězdu, protože červí dírou to vyjde nastejno, je vcelku nepatrná," řekl Hari.

„Takže každý ten váš ‚hrad' je sám o sobě izolovaný – s výjimkou toku informací," řekl Kleon, kterého to zaujalo.

„A teď Suprasíť zvětší objem přenosu informací tisíckrát, použije doslova ‚pěchovače', které tyto informace komprimují."

Kleon zaraženě špulil rty.

„A co je na tom tak špatného?"

„Nic," řekl Lamurk. „Lepší informace znamenají lepší rozhodování, to je přece každému jasné."

„Nikoli nutně. Lidský život je plavba po moři významů, nikoli v sítích informací. Co může většina lidí získat z těsného, osobního styku s tokem informací? Se vzdálenou, cizí logikou? Jen vykořeněné detaily."

„Můžeme věci lépe řídit!" trval na svém Lamurk. Kleon zdvihl prst a Lamurk svá další slova spolkl.

Teď ale zaváhal Hari; na Lamurkových argumentech skutečně něco bylo.

Mezi technologií, akumulací kapitálu a pracovní silou existoval matematický vztah, ale nejsilnější hnací silou bylo, jak se ukázalo, vědění. Zhruba polovina ekonomického růstu Císařství pocházela ze zvýšení kvality informací, které se přeměňovaly v lepší stroje a dokonalejší metody, což zase zvyšovalo efektivitu.

A právě zde Císařství začínalo pokulhávat. Tah vědy k inovacím se začínal zpomalovat. Císařské univerzity produkovaly výborné inženýry, ale už dávno ne vynálezce. Výborné vědecké pracovníky, ale nikoli vědce. I to přispívalo k všeobecnému intelektuálnímu odlivu. Ale nešlo zde určitě o to, že by nastal pouze hlad po nových informacích; základní příčina Harimu doposud nebyla jasná.

Hari pozoroval, že císař váhá, a tedy přitvrdil. „Mnoho členů Horní rady vidí v Suprasíti nástroj řízení a ovládání. Dovolte mi, Sire, abych vám zopakoval pár známých údajů."

Hari se dostal do své oblíbené situace, přednášky pro jednoho posluchače. Kleon se k němu naklonil a přivřel oči. Hari mu to začal servírovat.

„Abychom se dostali ze světa A do světa B," řekl, „je třeba, abychom udělali zhruba desítku skoků červí dírou – síť červích děr je totiž astrofyzikální systém podzemní dráhy s mnoha přestupy.

Nechť pak každé ústí červi díry představuje dodatečné náklady a poplatky na každou zásilku. Řízení celé takové obchodní cesty tedy produkuje maximální zisk. Boj o takovou kontrolu je nekonečný a často násilný. Z hlediska ekonomiky, politiky a ‚historického momentu' – což je svého druhu setrvačnost běhu událostí kterékoliv místní impérium, které by ovládlo síť uzlů, je možno považovat za stabilní a odolné.

Ale tak to není. Znova a znova vynášejí v těchto místních diktaturách své náčelníky z paláců nohama napřed. Zdá se sice přirozené, že každá červi díra musí vynášet maximální zisk, dosáhne se ho však jen v koordinaci každého jeho ústí, aby se provoz v něm optimalizoval. A takový tlak zase vyvolává u lidí odpor. Ve složitě řízeném systému putují informace pouze od řídících pracovníků k námezdním otrokům bez jakékoli zpětné vazby.

Rozsáhlé administrativní regulace nedávají ty nejlepší výsledky. Spíš dochází k ekonomice ‚krátké přikrývky' – když je najednou všem zima na ramena, přikrývku si povytáhnou, a potom je jim zas všem zima na nohy. Příliš mnoho řízení škodí."

„Rozumím tomu správně? Když Suprasíť umožní Horní radě skutečně věci ‚řídit', může to snížit vitalitu ekonomiky?"

Lamurk se povýšeně usmál. „Pouhá změť abstraktních teorií, Sire. Poslechněte si, co vám na to řekne starý mazák, který už sedí v Horní radě pěknou řádku let…"

Harimu se teď dostalo pověstného Lamurkova kartáče a přišlo mu divné, proč se tolik obtěžuje. Musel však uznat, že taková výměna myšlenek s císařem měla jistou kvalitu neformální, téměř smysly oblažující moci. Když tak pozoroval muže, který mohl jediným gestem zničit planetární svět, určitě mu to zvedalo hladinu adrenalinu.

Ale přitom sem určitě nepatřil – ani talentem, ani touhou. Producírovat se s vlastními nápady je hrozně zábavné; každý profesor je v skrytu přesvědčen, že jediné, co svět skutečně potřebuje, je pořádná přednáška – kterou přednese pochopitelně on.

Ale v téhle partii byli pěšci skuteční. Ten císařův výnos o debilech ho znervóznil, i když na něm z morálního hlediska nic špatného nebylo.

Životy tady, mezi dvorní rafinovaností, balancovaly na hraně. A nejenom životy jiných. Musel si připomenout, že právě ten zářící,

sebevědomý Lamurk, sedící naproti němu, je asi původcem toho smrtícího plíšku, který ho před pár hodinami málem zabil.

3.

Když vešel do bytu, šel okamžitě přímo do kuchyně. Namačkal příkazy na autoserveru a pak na sporáku rozehřál trochu oleje. Když byl horký, nakrájel cibuli a česnek a osmažil je do hněda. Otevřel si pivo a nenamáhal se hledáním sklenice.

„Něco se ti stalo," řekla Dors.

„Krásně jsme si popovídali. S Lamurkem, z očí do očí."

„To není důvod, proč věšíš hlavu."

„Hm. Moje příliš výmluvné tělo mě prozradilo." Vyprávěl jí tedy o pokusu o atentát.

Když se téměř uklidnila, řekla velice napjatě: „Slyšel jsi už o tom kouřovém umělci?"

„Co byl na recepci a udělal ten mrak, co se mi podobal?"

„Dnes zemřel."

„Jak?"

„Vypadá to jako nehoda."

„To je škoda – byla s ním legrace."

„Až moc. Udělal taky karikaturu Lamurka, pamatuješ? Lamurk na ní vypadal jako obyčejný žvanil. Byl to zlatý hřeb večera."

Hari zamrkal. „Přece si nemyslíš…"

„Docela uspořádané, oba dva, pěkně v jednom dni."

„Takže by to mohl být Lamurk…"

Dors řekla ustaraně: „Můj milý Hari, nemysli pořád jenom v termínech pravděpodobnosti."

Po audienci u Kleona měl Hari velice strohý pohovor s hlavou palácové bezpečnosti. Jeho speciálové byli zdvojeni. Perimetr předběžného varování byl rozšířen. A navíc mu také zakázali chodit blízko jakýchkoli zdí.

Nad tím posledním se Hari jenom usmíval, což mu v očích palácové gardy nepomohlo. Co horšího, Hari věděl, že je ještě jeden baliček, který jim dosud nevybalil. Jak jim zabránit, aby vyčenichali, kdo vlastně Dors je?

Autoserver zazvonil. Posadil se a vidličkou si nabíral opečené maso a cibuli a pak si otevřel ještě jedno pivo. Držel ho v jedné ruce, zatímco druhou jedl.

„Měls toho dnes hodně?“ řekla Dors.

„Rád se s chutí najím pokaždé, když jen tak tak uniknu smrti. Máme to v rodině.“

„Kleon mě propustil s poznámkou o zádrhelu v Horní radě. Dokud se to nevyřeší, nebudou hlasovat k prvnímu ministrovi.“

„Takže se budete pořád trkat s Lamurkem.“

„Trká on, já jen uskakuju.“

„Budu ti stát věrně po boku,“ řekla pevným hlasem.

„Platí. Začni tím, že mi podáš z autoserveru přídavek. Něco teplého, těžkého a plného věcí, které bych neměl.“

Šla do kuchyně, zatímco on jedl a zapíjel pivem a na nic nemyslil.

Donesla mu cosi, z čeho se ještě kouřilo a co plavalo v husté hnědé šťávě. Jedl to a ani se neptal, co to je.

„Ty jsi divný člověk, pane profesore.“

„Asi proto, že mi věci docházejí později než ostatním.“

„Naučil ses, jak odkládat přemýšlení o vážných věcech, jak odkládat potřebu reagovat na ně, dokud není správný čas a správné místo.“

Zamrkal a napil se piva. „Možná ano. Musím si to ještě promyslet.“

„A cpeš se jídlem, co jedí dělníci. A kde ses naučil ten trik s odložením reakce?“

„Hm. Počítám, že mi to řekneš.“

„Na Helikonu.“

Hari o tom přemýšlel. „Hm, dělníci. Můj táta se dostal do malérů a nastaly nám těžké časy. Jediný štěstí, které mě jako kluka potkalo, bylo, že jsem nedostal zánět mozkových blan. Nebyli bychom měli na pobyt v nemocnici.“

„Aha. Finanční problémy. Myslím, žes mi to už říkal.“

„Finanční, a pak na něho pořád někdo tlačil, aby mu prodal pole. On nechtěl. Vzal si hypotéku, pěstoval toho čím dál víc a dělal, jak sám uznal nejlíp. A vždycky se to nějak zvrtlo proti němu, ale táta se jen otřepal a začal znova. Nějakou dobu to docela šlo, protože táta

farmařit uměl. Ale pak se trh začal otřásat, chytlo ho to taky a přišel o všechno.“ Mluvil rychle mezi jednotlivými sousty a třebaže nevěděl proč, bylo mu při tom dobře.

„Aha. Tak proto pak vzal to nebezpečné zaměstnání…“

„A to ho zabilo, jo.“

„Aha. A všechno zůstalo na tobě. Potlačil jsi to v sobě, protože jsi musel pomáhat matce. A v těch špatných časech ses potom naučil šetřit si reakci pro chvíli, kdy jsi poznal, že je pro ni nejvhodnější čas.“

„Jestli ještě jednou řekneš ‚aha‘, nedovolím ti se dívat, až se budu sprchovat.“

Usmála se, ale vzápětí se zase zatvářila pozorně. „Vyhovuješ určitým přesně definovaným parametrům. Muž, který je zdrženlivý. Umí se ovládat a nedává nic najevo. Nepředvádí se a moc nemluví.

„Mluví pouze se svými ženami.“ Přestal jíst.

„Vždyť ani nemáš čas si popovídat – lidi na Streelingu už si toho všimli – a uvolníš se jedině se mnou.“

„Jenom nerad klábosím.“

„Být mužem je asi složité.“

„Být ženou taky, ale ty to zvládáš mistrovsky.“

„Tohle beru jako formální kompliment.“

„Taky že jo. Být docela obyčejný člověk je neobyčejně těžké.“

„Nato už jsem přišla. A ty… ses to všechno naučil na Helikonu.“

„Naučil jsem se zabývat se podstatným.“

„A taky nemáš rád výkyvy. Mohou tě zabít.“

Dal si hlt piva, které bylo pořád ještě studené a řezalo. „Takhle jsem o tom nikdy nepřemýšlel.“

„Proč jsi mi to nikdy neřekl?“

„Protože jsem to sám nevěděl.“

„Z toho lze odvodit: Jestliže se vážeš na nějakou ženu, odevzdej se jí, pokud to jen lze, ale pouze uvnitř přesně vymezeného prostoru.“

„To je právě prostor mezi námi dvěma.“

„Geometrické analogie jsou taky dobré.“ Špičkou jazyka si trochu vytlačila spodní ret, což dělala vždy, když zabodovala. „A ty ses

rozhodl cele se soustředit na to, abys nemusel splácet úroky z ceny života.“

„Spíš cenu… těch výkyvů.“

„Pokud umí předvídat… můžeš se vyhnout. Ošolíchat. Ukočírovat.“

„Na analytičku máš úděsný slovník.“

„Vynechala jsem kvůli tobě těžká místa, ale dodělám to v domácím úkolu.“

„Při takovémto hovoru se obvykle používají fráze jako ‚optimálně konsolidované osobnosti‘. Čekám jenom, kdy se to objeví.“ Hari dojedl, odsunul talíř a cítil se o moc líp.

„Jídlo je jednou ze život potvrzujících zkušeností.“

„Takže *proto* jím?“

„Teď si ze mě děláš legraci.“

„Ne, jen domýšlím praktické závěry tvých teorií. Líbilo se mi to o odporu k nepředvídatelnosti a výkyvům, protože oboje lidi poškozuje.“

„A taky Císařství, pokud padne.“

„Přesně.“ Dopil i pivo a přemýšlel, jestli si nemá dát ještě jedno. Už by ho asi trochu brněla hlava. Věděl o jiném způsobu, jak se zbavit napětí, které pořád ještě pochoval.

„Jsi nenasytný?“ usmála se.

„To si ani nedovedeš představit. A vyhlídka na smrt dokáže mocně stimulovat nejednu touhu. Takže, když jsi mluvila o domácích úkolech…“

„Máš na mysli nějaké konkrétní?“

Usmál se. „To poznáš.“

4.

Svou práci si teď vychutnával daleko víc, protože věděl, že na ni bude mít méně času.

Hari seděl v setmělé kanceláři naprosto nehybně a hleděl, jak se, podobná světélkující mlze, rozvíjí 3D numerika ve vzduchu přímo před ním.

Vědci Císařství znali základní kořeny psychohistorie již po celá milénia. Za dávných časů zpracovali někteří pedanti do tabulek dvacet šest stabilních a metastabilních společenských systémů. Měli k tomu pěknou řádku neúspěšně vyvinutých planet, které upadly do barbarství – třeba Porkové se svými rituály rozkoše anebo Lizziové s gynoguvernéry.

Pozoroval, jak se tvoří známý model, když jeho simulace postupovala skrze století galaktického vývoje. Některé společenské systémy se ukázaly jako stabilní pouze v omezeném měřítku.

Ve vzduchu visela řada filozofií světů, které se dostaly do stabilizovaných zón: primitivní socialismus, femininní pastoralismus, maskulinní tribalismus. Byly to „silné atraktory“ humánní sociologie, ostrůvky v moři chaosu.

Některé společnosti pracné zápasily s metastabilitou, pak se rozpadly: teokracie, transcendentalismus, maskulinní feudalismus… Tahle poslední vznikala všude tam, kde lidé rozvinuli metalurgii a zemědělství. Planety, které klouzaly po dlouhé sestupné křivce, to dokazovaly.

Vědci dlouho dokazovali oprávněnost Císařství, protkaného úzkými červími děrami a tratěmi nákladních hyperlodí, jako nejlepší existující možnost společenské struktury. Skutečně se ukázalo jako stabilní a dostatečně tolerantní.

Vládnoucí model – tolerantní imperiální feudalismus – vycházel z předpokladu, že lidstvo podvědomě směřuje k hierarchii. Stejně tak má dynastickou ctižádost, miluje kontinuitu moci a její pompézní prezentaci. Projevuje oddanost symbolům jednoty a imperiální velikostí. Historky o mocných a velkých byly pro většinu lidi podstatou dějin.

Imperiální moc byla zmírňována tradicí vznešeného vůdcovství, předpokládané nadřazenosti těch, kteří se domohli velikosti. Pod touto působivou noblesou, což Kleon dobře věděl, bylo skalnaté podloží mimořádně čestné meritokratické státní správy. Bez ní by se po hvězdách rozšířila korupce jako rez, která by rozežrala jakoukoli skvělost.

Pozoroval ten diagram – komplexní trojrozměrnou pavučinu ploch, krajinu sociálního prostoru.

Simem se pomalu valila jedna vlna individualizovaných událostí za druhou. Každá buňka v této síti byla znovu, krok za krokem, procesována počítačem, její nejbližší interakce trojrozměrně přizpůsobena.

Pracovní zkušenosti přece také nejsou skutečnými fyzikálními zákony odvozenými ze samotných základů, jako třeba maxionové mechaniky nebo z daleko jednodušších Newtonových zákonů. Většinou šlo jen o hrubé algoritmy, které zjednodušovaly komplikované zákony, aby je bylo možno vyjádřit triviální aritmetikou. Společnosti viděné touto hrubou optikou pak byly rovněž hrubé, nebylo v nich nic tajemného.

A pak nastal chaos.

Sledoval „politický prostor“ s celou rodinou proměnných: stupněm polarity, stupněm koncentrace moci, velikostmi koalic, škálou konfliktů. V tomto jednoduchém modelu se objevovaly smyčky učení. Vycházel z ustálené hladiny zdánlivé stability, ale nikoli stáze, a nakonec vyprodukoval ideu „vyzyvatele“.

Stabilita tím bývala narušena, což vyvolalo tvoření koalic čelících výzvě. Tvořily se frakce, pak se rozmělňovaly. Tyto koalice mohly být zejména náboženské, politické, ekonomické, technologické, dokonce i vojenské – třebaže tyto poslední přinášely pozoruhodně slabé výsledky – aspoň údaje to ukazovaly. Systém se tak dostal přes hranici chaosu, někdy vytvořil novou stabilitu, někdy zanikl.

V dynamickém systému existoval *tlak* vytvářený rozporem mezi ideálním obrazem světa, jak si ho lidé vytvořili, a realitou. Pokud byl rozdíl velký, vyvolávalo to další čerstvé síly usilující o změnu. Často však byly tyto síly neuvědomělé, lidé věděli, že je něco špatného, cítili k něčemu odpor, ale nemohli se upnout k jasnému cíli.

To by stačilo, pokud jde o „racionální akční modely“, pomyslel si Hari. Přesto však těmto zřejmě prostinkým aproximacím pořád ještě věřilo hodně lidí.

Každý si mysli, že císařství je strašně jednoduché.

Nejde pochopitelně o masu obyvatel, ty okouzluje směs kultur a exotiky poskytované obchodem a komunikací myriád světů. Lidé jsou neustále rozptylováni – čímž se chaos významně tlumí.

Ale i některým sociálním teoretikům se základní struktury a vzájemné vztahy zdály předvídatelné, pouze s několika zpětnovazebními

smyčkami, a pevné a tradiční. Zdravý rozum byl přesvědčen, že je lze snadno vypreparovat a případně ovlivnit.

Pro takové bylo a je nejdůležitější centralizované rozhodování, aspoň tomu věřili. Koneckonců: Císař sám nejlépe ví jak, není-liž pravda?

Císařství však ve skutečnosti byla usazená, uspořádaná hierarchie: imperiální feudalismus. Na samém spodku byly galaktické zóny, někdy jen pár desítek světelných let v průměru, ale jindy těch světelných let mohlo být i pár tisíc. Nad nimi byly smlouvy spojující několik stovek blízkých zón. Těmito smlouvami pak byl propojený celý systém Galaxie.

Avšak s tím vším to teď šlo z kopce. V složitém diagramu se objevovaly a zase mizely jiskřící záblesky. *Co je zase tohle?*

Hari si je zvětšil. Zóny chaosu; jakákoli předvídatelnost nemožná. Tyto prudké erupce mohly být příčinou úpadku Císařství. Hari v duši cítil, že taková nepředvídatelnost je špatná – pro lidstvo i pro jeho výpočty. Ale uniknout jí nelze. Tady bylo to tajemství, o němž se nikdy nesměl dovědět císař ani ostatní. Že dokud nedá tomuto chaosu pravidla – nebo aspoň nerozpozná, jak by mohla vypadat – je celá psychohistorie podvod.

Rozhodl se prohlédnout si podrobně aspoň jeden případ. Možná že mu něco objasní.

Vybral si Sark – svět, který nalezl a vyvinul simy Voltaira a Johanky. Sám sebe označoval za svět Nové renesance – taková jejich obvyklá řečnická póza. Vypadali chytře a plní tvůrčích sil, když si projížděl jejich statutární sítě.

Mimoděk zívl. Jistě, momentálně vypadal Sark dobře. Rozvíjející se ekonomika. Určoval styl a módu.

Ale celkovým profilem se spíše řadil mezi chaotické světy. Ty prudce vyjedou nahoru a chvíli jakoby popírají tlumící mechanismy, kterými se planety udržují v imperiální rovnováze.

Pak se jejich společenská textura začne rozkládat. Sesunou se zpátky do stavu stáze – pro Sark to bude, jak se dá odhadnout, nějaká anarcho-industriální – údaje tomu nasvědčují. Nebude k tomu třeba zásahu velkých flotil anebo armád. I přes opačný dojem, Císařství nevládne silou. To sociální vývoj působí, že chaotické světy zkomí-

rají a nakonec odumřou. Galaxie jako celku se to obvykle nijak zvlášť nedotklo.

Ale v poslední době jich bylo nějak víc. A Císařství zcela viditelně upadalo. Produktivita klesala a nepevnost sociálních prostorů byla na vzestupu.

Proč? Vstal a šel do tělocvičny, aby to všechno ze sebe nějak dostal. Myšlení už bylo dost! Tělo teď musí vypotit ten pocit marnosti, co vyvolal intelekt.

5.

Na kolokvium předních císařských univerzit zprvu jít nechtěl, ale Úřad císařského protokolu naléhal. „Kandidát na úřad prvního ministra má své povinnosti," poučila ho jedna úředně důležitá žena.

On a Dors se tedy poslušně dostavili do obrovské Císařské slavnostní síně. – Speciálové si pro tuto příležitost oblékli střízlivé obleky a doplnili je krejzlíky, jaké nosily střední vrstvy meritokratů.

„Nejlíp ze všeho bude, když se vmísíme do davu," dělala si legraci Dors. Hari viděl, že každý si bleskurychle prohlédl jeho muže a stejně bleskurychle se ztratil. Byl zde patrně za blázna.

Vešli do vysoké chodby se dvěma řadami sloupů a starobylými sochami podél stěn, které vybízely návštěvníky k olíznutí. Hari to zkusil, ale napřed si přečetl světélkující poučení, které ho ujišťovalo, že nehrozí žádné biologické nebezpečí. Dlouhé šťavnaté líznutí mu poskytlo jemnou, podivnou příchuť oleje a pečených jablek asi příznak toho, co dávnověcí lidé považovali za lákavé.

„Co mám na programu?" zeptal se své protokolářky.

„Audienci u zplnomocněnkyně akademie," odpověděla a významně dodala: „Mezi čtyřma očima."

Dors naprosto nesouhlasila a Hari musel vyjednat kompromis. Dors sice dál nepůjde, ale zůstane hned za dveřmi. „Dám vám tam přinést pár chuťovek," řekla namíchnutě protokolářka.

Dors jí věnovala ledový úsměv. „Proč je ta, hm… audience tak důležitá?"

Protokolářka jí na oplátku věnovala litující pohled. „Paní zmocněnkyně má nesmírný vliv v Horní radě."

Hari řekl konejšivě: „Může pro mě získat pár hlasů.“

„Půjde o zdvořilostní pohovor,“ řekla protokolářka.

„Slibuju, že jí – jak se delikátně říká – budu jen okounět za zadkem.“

Dors se usmála. „Jí raději ne.“

„Je podivuhodné, jak se taková jednoduchá fráze okamžitě spojuje se sexem.“

Protokolářka si při Dorsiných slovech významně odkašlala a rázně Hariho provedla ochrannou stěnou, přičemž se mu zježily vlasy. Zřejmě i představitelé akademie měli svá bezpečnostní opatření.

Když se ocitl v oficiální místnosti, našel tam Hari ženu již pokročilého věku a uměle vytvořené krásy. Teď pochopil, proč protokolářka kašlala.

„Je od vás velice milé, že jste přišel.“ Stála bez hnutí, jednu ruku nataženou a ohnutou v zápěstí. Za ní se vytvořil efektní obraz vodopádu, který výborně rámoval její postavu. Připadal si, jako kdyby navštívil muzeum nehybných figurín. Nemohl se rozhodnout, jestli tu ruku má stisknout nebo políbit. Stiskl ji a její pohled mu okamžitě sdělil, že se rozhodl špatně.

Měla na sobě trvalou kosmetickou úpravu a ze způsobu, jak se k němu nakláněla, když chtěla něco zdůraznit, vyrozuměl, že vybledlýma očima vnímá ještě spousty věcí, které jiní lidé netuší.

Bývala kdysi originální myslitelkou, psala o nelineární filozofii. Meritokraté z celých spirálových ramen jí nyní prokazovali téměř poddanskou poslušnost.

Než se posadili, pokynula mu. „Byl byste tak laskav a upravil tu stěnu?“ Vodopád se proměnil v kalnou, hustou mlhovinu. „Občas se pokazí a místnost to pak neadaptuje.“

Chce mi ukázat, kdo je výš a kdo níž, napadlo Hariho podezíravě. Má ho to naučit zvykat si na drobné úsluhy a plnění přání. Možná je jako ostatní ženy, které se necítí dobře, pokud člověka nedonutí, aby je obskakoval. A taky možná že prostě jen neumí ten vodopád zastavit. Anebo je on už dokonale zpitomělý matematik, který musí všechno za každou cenu rozebírat.

„Slyšela jsem úžasné věci o vaší práci,“ pravila a proměnila se z Důležité osobnosti zvyklé poroučet v Milostpaní vlídné k služebnic-

tvu. Řekl jí nějakou banalitu. Tiktak jim přinesl stim, který sotva tekl, vklouzl mu do krku a do nozder jako hedvábný oblak.

„Považujete se za dostatečně praktického muže pro ministerský úřad?“

„Není nic praktičtějšího a užitečnějšího než dobrá teorie.“

„Mluvíte jako skutečný matematik. Ale já teď mluvím za celou meritokracii, když vyjádřím naději, že svému poslání dostojíte.“

Napadlo ho, že jí to řekne – koneckonců jistý půvab to má – totiž, že jí na ministerský úřad kašle. Ale jakási intuice ho zadržela. Vždyť je to jen další makléřka moci. Věděl o ní, že dokáže být pěkně mstivá.

Věnovala mu zchytralý úsměv. „Doneslo se mi, že jste svou teorií dějin císaře úplně okouzlil.“

„V současné době je to ještě spíš popis.“

„Nebo již shrnutí?“

„Průlomy dělají inteligenti, syntézy posluhové.“

„Jistě ale chápete, že tak ctižádostivý projekt může mít v sobě i prvek naprosté marnosti.“ V bledých očích to zablýsklo ocelí.

„Nejsem si vědom… madam.“

„Věda je do značné míry libovolný konstrukt. Udržuje překonanou myšlenku, že pokrok je vždy možný. Nebo aspoň žádoucí.“

„Ale?“ Nasadil zdvořilý úsměv a rozhodl se, že tam teda sakra bude pevně držet.

„Pouze utlačovatelské společenské řády se rodí z takových idejí. Předstíraná objektivita vědy skrývá prostý fakt, že se jedná o pouhou ‚jazykovou hru‘ – mimo jiné. Všechny libovolné konfigurace se totiž setkávají v konceptuálním univerzu soupeřících výpovědí.“

„Aha.“ Úsměv ztěžkl, měl dojem, že mu tvář pod ním praská.

„Aby se povyšovala vědecká –“ pohrdavě si odfrkla – „takzvaná ‚pravda‘ nad ostatní konstrukty, to se rovná prakticky *kolonizac*i intelektuální krajiny. Zotročení opozice.“

„Hmmm.“ Měl nyní velice deprimující pocit, že jako rohožka v úřadě dlouho nevydrží. „Dříve než vůbec přistoupíte k předmětu zkoumání, vlastně už tvrdíte, že znáte nejlepší způsob jeho zkoumání?“

„Sociální teorie a lingvistická analýza mají omezenou platnost, protože všechny pravdy mají pouze omezenou platnost, jak historic-

kou, tak kulturní. Tudíž je tato ‚psychohistorie všech společenských formací' naprosto absurdní."

Takže ona ten pojem zná; už se to prolátlo. „Možná je to u vás jen nedostatečné vnímání té drsnější, odvrácené strany reality."

Poněkud roztála. „Hezky řečeno, pane akademiku. Ale i kategorie reality je sociální konstrukt."

„Podívejte – věda nepochybně je společenský proces. Ale vědecké teorie neobrážejí pouze a výhradně společnost."

„Bylo by tak krásné, kdyby tomu tak bylo." Záhadný úsměv neskryl ledový chlad jejích očí.

„Teorie totiž nejsou pouhými proměnami módy, jako když se mužská suknice jeden rok prodlouží a druhý zas zkrátí."

„Ale pane akademiku, musíte přece sám dobře vědět, že kromě existence diskurzu lidských bytostí nevíme prakticky nic o ničem."

Udržel úroveň hlasu na zdvořilé úrovni. Má jí říct, že použila sloveso ‚vědět' dvakrát v jedné větě a s opačným významem? Ne, to by bylo hraní se slovy, což by – velice subtilně – vlastně podporovalo její argument. „Jistě, horolezci mohou teoretizovat, dokonce se i dohadovat, o nejlepší cestě k vrcholu…"

„Ale vždycky jsou ovlivněni a podmíněni svou historií a společenskou strukturou…"

„…ale jakmile se tam dostanou, tak *už vědí.* Nikdo jim nemůže namítat, že si vytvořili konstrukt hory."

Stiskla rty a dala si ještě jeden stim v barvě bílé mlhoviny. „Hmm. To je primitivní realismus. A zahrnuje ta vaše teorie všechna takzvaná fakta? Způsoby jejich nazírání?"

„Už dávno jsem si povšiml, že antropologové a sociologové – jeden vedle druhého – mají skvělý pocit převahy, když odmítají existenci objektivní reality a výsledky přírodních věd."

Stáhla se do sebe. „Neexistují žádné základní pravdy nezávislé na lidech, jazycích a kulturách, které je vytvořily."

„Takže v objektivní skutečnost nevěříte?"

„A kdo to je – ten objekt?"

Musel se zasmát. „Jazyková hra. Takže to jazykové struktury nám diktují, jakým způsobem vnímáme věci?"

„A není to dost zřejmé? Žijeme v galaxii bohaté na kultury, a každá tuto galaxii vnímá po svém."

„Ale poslouchá zákony. Mnoho různých výzkumů prokázalo, že myšlení a vnímání předchází mluvení a existuje nezávisle na jazyce.“

„Jaké zákony?“

„Společenského pohybu. Teorie sociální historie – tedy, kdybychom nějakou měli.“

„Usilujete o nemožné. A jestli chcete být prvním ministrem a získat si podporu akademických kruhů a meritokracie, budete asi muset sdílet i převládající názory tohoto společenství. Moderní vědu oživuje právě tato čirá nedůvěra k takovým metanarativním přístupům.“

Měl ohromnou chuť jí říct: *Abyste se jednou moc nedivila,* ale místo toho řekl: „Uvidíme.“

„Nevidíme věci tak, jak jsou,“ řekla učená dáma. „Vidíme je tak, jací jme *my*.“

S pocitem smutku si uvědomil, že republika intelektuální zvídavosti se, stejně jako celé Císařství, rozkládá zevnitř.

6.

Zplnomocněnkyně akademie ho vyprovodila obřadnými slovy, aby zahladila nepříjemný dojem, a Dors už napjatě čekala u hlavních dveří. Harimu se dostalo zásadního a zřetelného poselství: akademická meritokracie ho bude podporovat jako prvního ministra pouze *tehdy,* bude-li aspoň formálně uznávat stávající vědeckou věrouku.

Spolu s obvyklou akademickou čestnou stráží sestupovali do obrovské rotundy. Byl to velký kotel hučící různými vědními obory, představovanými znaky a insigniemi rozvěšenými po rozlehlých stěnách. Pod nimi klokotal rozprávějící dav, tisícovka nejlepších mozků, která se shromáždila, aby promluvila, podala výzkumnou zprávu a pochopitelně aby se účastnila intrik nejrafinovanějšího druhu.

„Myslíš, že to přežijeme?“ zašeptal Hari.

„Nechoď tam,“ řekla Dors a vzala ho za ruku.

O chvíli později již zmocněnkyně akademie nepředváděla hereckou etudu vychutnávání aroma stimů, pocucávala je stejně jako ostatní jídla. Kormidlovala Hariho a Dors od jednoho hloučku ke druhému. Tu a tam se jakoby rozpomínala na svou úlohu hostitelky a

předstírala o něj zájem o trochu větší než o šachovou figurku ve své pochopitelně daleko větší hře. Tyto pokusy však naneštěstí tkvěly v dotazech na jeho soukromý život.

Dors této inkviziční metodě odolávala, usmívala se a půvabně vrtěla hlavou. Když se zmocněnkyně pojednou otočila k Harimu a zeptala se: „Cvičíte?“ neubránil se, aby jí neodsekl: „Cvičím se v trpělivosti.“

Protokolářka se zamračila, ale v tom strkání a chaosu Hariho poznámka zanikla. Shledával, že ho společnost kolegů-profesorů podivně vyvádí z míry. Jejich mluva byla plná jakési necílené ironie, kterou pronášeli s mírně pozvednutým obočím a povýšeným tónem převahy nad vším, o čem právě rozmlouvali.

Jejich sžíravé paradoxy a bodavý humor Hariho znervózňovaly a připadaly mu naprosto od věci. Dobře věděl, že ty nejprudší spory vypukají o otázkách, které nelze tak ani tak podepřít důkazy. Ale přesto cítil i u těchto vědců jakési manýrovité zoufalství.

Základy fyziky a kosmologie byly dobře vybudovány ještě dávno ve starověku. Teď se celá imperiální historie vědy zabývala vylepšováním složitých detailů a hledala důmyslné aplikace. Lidstvo uvízlo v kosmu, který se neustále rozpínal a zároveň zpomaloval, v němž hvězdy pomrkávaly čím dál slaběji. Pomalý, studený skluz do neurčité budoucnosti byl určován existujícím množstvím hmoty a energie v samotné koncepci vesmíru. Lidé proti svému osudu nemohli udělat nic. Kromě toho, že ho pochopí.

Byly tím sice otevřeny nejvelkolepější intelektuální prostory, ale to je možno učinit pouze jednou. Teď už byli vědci daleko méně objeviteli, připomínají spíš osadníky a možná dokonce pouhé turisty.

Uvědomil si, že by ho správně nemělo překvapovat, že ani ti nejlepší z nich, shromáždění z celé Galaxie, nemají víc než jakousi otupělou skvělost, cosi jako zlato s příměsí nečistot.

Meritokraté neměli moc dětí a měli v sobě jakýsi příznak sterility. Hariho napadlo, zda vůbec existuje střední cesta mezi vyčpělostí, kterou zde pociťoval, a chaosem „renesance“, který přicházel z chaotických světů. Možná že by měl vědět víc o tom, na čem spočívá lidská povaha.

Protokolářka ho zavedla k spirálové vzdušné rampě, elektrostatika je pomalu snášela ke společnosti dole – díval se jí malomyslně

vstříc – byli to lidé z médií. Musel se sebrat. Dors mu stiskla ruku. „Copak s nimi *musíš* mluvit?“

Povzdychl si. „Když si jich nebudu všímat, napíšou i o *tom.*“

„Tak ať je baví Lamurk.“

„Ne.“ Přivřel oči. „Když už v tom jedu, tak se budu snažit vyhrát.“

Poznáním se jí rozšířily zorničky. „Tak ty už ses rozhodl, že?“

„Že to zkusím? Nato můžeš vzít jed.“

„A co se stalo?“

„Ta ženská – ta potentátka z akademie. Ona a jí podobní si mysli, že svět je pouhá množina názorů.“

„A co s tím má společného Lamurk?“

„To se těžko vysvětluje. Oni jsou součást toho úpadku. Možná je to o tom.“

Hleděla mu zkoumavě do tváře. „Já ti nikdy nebudu rozumět.“

„Taky dobrý. Vždyť by to byla nuda, ne?“

Smečka lidí z médií se přiblížila, čenichy 3D se k nim obrátily. Hari pošeptal Dors. „Každé interview začíná jako svádění a končí jako zrada.“ Sestoupili až k nim.

„Akademiku Seldone, jste známý jako matematik, kandidát na úřad prvního ministra a pocházíte z Helikonu. Jak…“

„To, že jsem z Helikonu, jsem si uvědomil až na Trantoru.“

„A vaše matematická kariéra…“

„Tu jsem si uvědomil, až jsem se začal setkávat s politiky.“

„Nuže – a jako politik…“

„Jsem nejspíš Helikoňan.“ To vyvolalo slabý smích.

„Tedy oceňujete spíše tradiční hodnoty?“

„Pokud jsou praktické.“

„Kéž se neotvíráme starým ideám,“ řekla štíhlá, vrbu připomínající žena ze zóny Fornax. „Budoucnost Císařství vychází z lidu. Souhlasíte?“

Byla to racionalistka, mluvící holou, naprosto bezpříznakovou galaktičtinou, bez nepravidelných sloves a složitějších souvětí. Hari jí bez potíží rozuměl, ale podivné konstrukce a výjimky klasické galaktičtiny přece jen měly své kouzlo.

K jeho potěšení několik lidí s takto formulovanou otázkou nesouhlasilo a ozvaly se výkřiky. V tom hluku si uvědomil nekonečnost

lidských kultur, které v tomto obrovském kotli pořád ještě klasická galaktičtina sjednocuje.

Pevná základna jazyka dokázala sešít dohromady rané Císařství. Po mnoho milénií však jazyk již pouze odpočíval na vavřínech. Do svých rovnic doplnil pouze malý interakční člen k vyjádření kulturních vln vyvolaných plácáním nových argotů do jezera mluvené řeči. Starobylé ozdoby a květnatost galaktičtiny dovolovaly jemné odstíny, ale racionalisté – říkalo se jim „raci“ – je odmítali a s nimi i vtip a půvab slovních hříček.

Snažil se to té ženě vysvětlit, ale hned zaútočila. „Netřeba podporovat výstřednost! Třeba podpořit řád. Staré pořádky selhaly. Jako matematik budete příliš…“

„No tak,“ řekl Hari podrážděně. „I v uzavřeném axiomatickém systému nelze rozhodovat o všech větách. Navrhuji, abyste se nesnažila předvídat kroky, které učiním jako první ministr.“

„Vy si snad myslíte, že se rada podřídí rozumu?“ otázala se povýšeně.

„Triumfem rozumu je, že dokáže vyjít i s těmi, co rozumu nemají,“ řekl Hari a k jeho překvapení mu někteří začali tleskat.

„Vaše teorie dějin odmítá boží zásah do lidských věcí!“ to byl zase hubený muž z planety s nízkou gravitací. „Co vy na to?“

Hari už mu málem přitakal – pro něho to nebyl problém – když se před něj postavila Dors.

„Možná že bych vás mohla aspoň částečně seznámit s výsledky jednoho výzkumu – jsme přece na akademickém shromáždění,“ řekla a mile se usmívala. „Náhodou jsem narazila na jednoho historika, který žil asi před tisíci roky a zkoumal sílu modlitby…“

Hari překvapeně a skepticky pootevřel ústa. Hubený muž naléhal. „Jak lze vědecky…?“

„Uvažoval, že lidé, ke kterým se modlíme nejvíc, jsou vlastně ti nejslavnější. A jsou to ti, kteří musí být povýšeni, stát mimo jakékoli šarvátky.“

„Tím myslíte císaře?“ pohotově pochopil hubený muž.

„Přesně. A příslušníky jejich rodin. Zkoumal jejich úmrtnost.“ O tom Hari nikdy neslyšel, ale jeho vrozená skepse potřebovala další podrobnosti. „Vzalas v úvahu jejich lepší lékařskou péči a bezpečnost před běžnými nehodami?“

Dors se usmála. „Jistě. A taky možnost, že budou zavražděni.“

Hubený muž nepoznal; kudy vede hlavní směr útoku, ale zmocnila se ho zvědavost. „No a…?“

Dors řekla. „Zjistil, že i přesto císaři umírají daleko dřív než lidé, k nimž se nikdo nemodlí.“

Hubený muž vypadal zaraženě a vztekle.

Hari se zeptal Dors. „Jaká byla střední kvadratická odchylka?“

„Ty jsi nepřesvědčitelný skeptik! Nestačilo to jako důkaz, že modlitba má ve skutečnosti škodlivý účinek?“

„Aha.“ Hlouček diváků zřejmě tahle hra na otázky a odpovědi pobavila. Bude nejlíp, když je teď nechají, aby časem zatoužili po dalších. „Děkuji vám,“ řekl a oni se vytratili za stěnu speciálů.

Další návštěvníci ale ještě čekali. Kleon mu doporučoval, aby se co nejvíc ukazoval a stýkal – tu měla pravděpodobně být jeho mocenská základna – s meritokraty. Hari pokrčil nos a ponořil se do toho.

Po prvních třiceti minutách poznal, že je to všechno jenom otázka stylu.

Na venkovském Helikonu se naučil oceňovat dobré chování a slušnost. Mezi pozornými a nabroušenými akademiky jich našel hodně, co mu připadali nevychovaní, ale pak poznal, že vycházejí z jiné kultury, kde chytrost platí víc než slušnost. Jejich jemně odstíněné hlasy vyjadřovaly aroganci a sebejistotu, která se v nestřežených okamžicích měnila ve sžíravé a ostré soudy, často bez jakéhokoli nátěru vtipu. On sám si musel nejednou připomínat, aby svou nesouhlasnou poznámku začínal slovy: „Když laskavě dovolíte,“ a myslel to i vážně.

Byly zde ovšem i jiné prvky, těžko pojmenovatelné.

Mezi těmito rychle se pohybujícími skupinami byl nutný tělesný jazyk, nacvičená dovednost. Existovaly naučené pózy pro sebedůvěru, netrpělivost, podlehnutí (čtyři odstíny), hrozbu, respekt, rozmar a ještě asi tucet dalších. Podvědomě uzákoněné a vnímané, každá vyvolávající konkrétní požadovaný neurologický stav u vnímajícího i vysílajícího. Základy tohoto vysoce rozvinutého způsobu komunikace spočívaly v tanci, politice a bojovém umění. Tím, že byl člověk systematický, mohl sdělit víc. Stejně jako u mluveného jazyka pomáhal i zde slovník.

Jeden nelineární filozof celogalaktické pověsti věnoval Harimu oslnivý úsměv, jeho tělesný jazyk přímo přitom vykřikoval sebedůvěru, když řekl: „Zajisté si, milý profesore, nemyslíte, že váš pokus implantovat matematiku na dějiny může fungovat? Lidé přece mohou být tím, čím chtějí. Žádná rovnice to nemůže změnit.“

„Chci to jenom popsat. To je všechno.“

„Takže žádná superteorie dějin?“

Vyhnul se přímé odpovědi – aspoň si to myslel. „Uvidím, jestli jsem na správné cestě, až se mi prostě podaří vyjádřit aspoň zlomek lidské povahy.“

„Ale taková věc přece neexistuje,“ řekl ten člověk s jistotou a pohotově natočil ruce a hruď.

„Ale jistěže lidská povaha existuje!“ odpálil Hari zpět. Slitovný úsměv a lhostejné pokrčení rameny. „A pročpak by měla?“

„Dědičnost se spojuje s prostředím a táhne nás ke středním hodnotám. Shromažďuje lidi všech společenství, přes miliony světů, do úzkého statistického kruhu, který chtě nechtě musíme nazývat lidskou povahou.“

„Já se domnívám, že nemáme dost společných rysů…“

„Vazba rodičů a dětí, dělba práce mezi pohlavími.“

„No jistě, ta existuje i u zvířat. Já jsem myslel…“

„Tabu incestu. Altruismus – kterému my říkáme ‚humanismus‘, to vám nepřipadá významné?“

„Podívejte, to jsou pouze normální rodiny.“

„Tak se podívejte na tu horší stránku. Podezíravost vůči cizincům. Tribalismus – jen si vezměte existenci šesti set sektorů jenom na Trantoru! Hierarchie, dokonce i v těch nejmenších skupinách – od císařského dvora až po kuželkářský klub.“

„Ale nemůžete přece dělat takové skoky, taková zjednodušující, groteskní přirovnání…“

„Můžu a taky je dělám. Mužská dominance, všeobecně… a v případě nedostatku zdrojů evidentní teritoriální agrese.“

„Ale ty *malé* společné rysy.“

„Ty nás spojují. Vzdělaný Trantořan a arkadský sedlák pořád dokážou pochopit život toho druhého z prostého důvodu, že jejich společný lidský základ spočívá v genech, které sdílejí již celá milénia.“

Tento projev už nebyl přijat dobře. Tváře se chmuřily, ústa odmítavě špulila.

Hari poznal, že překročil meze. A co víc, odhalil, o čem je psychohistorie.

Ale přesto mu připadalo obtížné nemluvit upřímně. Podle něho se humanitní i přírodovědné obory seschly na specializovaná odvětví matematiky a biologie. Historie, životopisné romány a literatura faktu byly taky typické příznaky. Antropologie a sociologie se spojily do sociobiologie. Ale nemohl přijít na ten *trik*, jak je vyjádřit v rovnicích. Promluvil o tom – najednou to jasně poznal – *právě proto*, že neví kudy kam, protože on sám nechápe.

Ale to přece není omluva pro takovou pitomost. Chtěl něco říct, aby uklidnil rozbouřené vody.

Uviděl, že se k němu zleva blíží ten vzrušený muž. Ústa zkřivená, oči v sloup, ruka natažená k němu držící trubici, chromovanou a štíhlou, v ní přesně vrtaný otvor, temný, který se, když do něj hleděl, zvětšoval, až se zdál jako Všežravec, který sedí v středu Galaxie, obrovský…

Dors toho muže srazila docela odborně. Odklonila nataženou paži vzhůru a hřbetem ruky sekla a zasáhla ho do krku, další rána směřovala do břicha. Potom mu paži zkroutila, přinutila ho udělat čtvrtobrat a levou nohou mu podtrhla nohy, pravou rukou mu tlačila hlavu dolů…

Oba upadli, až to zadunělo. Dors byla nahoře, zbraň se kutálela pryč někam mezi střevíce přihlížejících – kteří v panice couvali. Speciálové okamžitě zablokovali okolí a Hari už nic neviděl.

Volal na Dors. Výkřiky a ječení k němu doléhaly ze všech stran. Blázinec narůstal. Potom setřásl speciály a ten muž se zvedal a Dors taky stála, držela tu pistoli a vrtěla hlavou. Muž, který jí mířil, se vyhrabal na nohy.

„To byl směrový mikrofon," řekla otráveně.

„Cože?" Hari ji v nastalé vřavě špatně slyšel.

Mužova levá paže podivně trčela a svírala nepřirozený úhel – nepochybně ji měl zlomenou. „Já… já souhlasím se vším, co jste řekl," zakrákoral ten muž a tvář měl teď mrtvolně bledou. „Skutečně."

7.

Hariho táta o většině veřejných věcí mluvil pohrdavě jako o „prášení“ – velké mračno na obzoru a drobounká skvrnka pod ním. Po sedláckém způsobu ohrnoval ret nad tím, že se věci nafukují a nejsou tím, čím se zdají.

Taky příhoda na kolokviu předních císařských univerzit se vyvinula v takové prášení. 3D se toho zmocnila naplno, vypukl skandál – CHOŤ PROFESORA BIJE JEHO PŘÍVRŽENCE – a narůstal s každou novou relací.

Zavolal Kleon, nespokojeně pomlaskával a zeširoka hovořil o tom, že manželky se ve vysokém úřadě stávají těžkým břemenem. „Obávám se, že tohle vaší kandidatuře neprospěje,“ řekl. „Musím to nějak urovnat.“

Hari o tom Dors neřekl. Kleonova narážka byla jasná. V císařských kruzích byl běžný rozvod na základě zásadní rozdílnosti povah – rozuměj nevhodnosti. V takových případech, kdy se jednalo o ohromnou moc, chuť naložit si jí ještě víc, často překopávala všechny ostatní city – dokonce i lásku.

Šel domů a ten rozhovor ho mrzel. Dors dělala cosi v kuchyni. Našel ji s otevřenou náručí – doslova, nikoli na uvítanou. Svrchní kůže byla oddělená, jako kdyby si napůl stáhla rukavici. Žíly se prosplétaly s umělou neurální sítí a ona v nich něco spravovala miniaturními nástroji. Pružná pokožka sloupnutá od lokte k zápěstí, rudá vlhkost a složitá elektronika. Pracovala na údržbě zápěstí, na tenké žluté objímce, která vůbec nevypadala, že může snést zatížení třikrát větší než u normálního člověka.

„Ten chlap tě poškodil?“

„Ne, já sama – nebo spíš: přehnala jsem to.“

„Máš to vykloubené?“

Nevesele se usmála. „Moje čepy se nemůžou vykloubit. Ta objímka je neopravitelná, musím ji vyměnit.“

„Tady nejde o součástky, jde o tu práci.“

Podívala se po něm nevyzpytatelným pohledem, a tak raději nepokračoval. Neřekl, že to byl vtip. Obyčejně vytěsnil z mysli skutečnost, že jeho jediná láska je robot – nebo přesněji humanoform s obrovským technickým vybavením, syntéza robota a člověka.

Dostala se k němu přes R. Daneela Olivawa, starého pozitronického robota, který Hariho zachránil, když ponejprv přišel na Trantor a natrefil na jednu špinavou politickou hru. Nejprv mu ji přidělili jako tělesného strážce. Od samého začátku věděl, kdo je, nebo aspoň částečně to věděl, ale to mu nebránilo, aby se do ní nezamiloval. Inteligence, charakter, kouzlo, kypivá sexualita nebyly – jak se od ní dovídal na živých příkladech – pouze uměle dodávané příznaky lidství.

Udělal jí něco k pití a nespěchal, aby ji nerušil v práci. Už dávno ho nepřekvapovalo, že se musí opravovat, často ve velice nesterilním prostředí. Humanoformové měli své antibakteriální postupy, které normálním lidem nepomáhaly, aspoň mu to tvrdila. Neměl tušení, jak to. Vyhýbala se dalším diskusím a často svou vášní odvedla jeho myšlenky. Musel ovšem připustit, že takový způsob byl stoprocentně účinný.

Shrnula kůži zpátky a bolestí přitom zkřivila tvář. Byla by klidně mohla uzavřít celou sekci povrchového nervového systému, ale jak velmi dobře věděl, ponechávala si několik výstupů citlivých kvůli diagnóze. Jednotlivé vrstvy se s praskavými a vrčivými zvuky samy uzavíraly.

„Tak se na to podíváme.“ Ohmatala si obě zápěstí. Dvě krátká lupnutí. „Sedí to akorát.“

„Víš, že by to většinu lidí pěkně nazvedlo?“

„Vždyť se taky nespravuju cestou do práce.“

„Jak ohleduplné.“

Oba věděli, že by ji asi uštvali, kdyby vzniklo jen sebemenší podezření, kdo vlastně je. Roboti tak rozvinutých schopností už byli zákonem zakázaní po celá milénia. Tiktaky bylo možno akceptovat právě proto, že měli nízkou inteligenci, striktně drženou pod prahem legálně povolené schopnosti vnímání. Porušení tohoto pravidla při výrobě byl hrdelní zločin, zločin proti Císařství, trestaný bez výjimky. A navíc tento zákon podporovalo silné tradiční cítění; Juninský sektor to ostatně prokázal.

Numerické simulace byly omezeny podobně. Proto byly simy Voltaira a Johanky, které vyvinuli ti novorenesanční blázni na Sarku, pečlivě upraveny, aby je bylo možno protlačit algoritmickými mezerami. Ten mladík u Artifice Associates – Marq – Voltaira tak nadu-

pal až zřejmě na poslední chvíli. Protože byl pak sim vymazán, porušení zákona se neprokázalo.

Hari nikdy nechtěl, aby byl jakkoli spojován se zločinem, ale teď si uvědomil, že to je bláznovství. Jeho celý život se už stejně otáčel kolem vyvrženého psance – Dors.

„Tu věc s prvním ministrem nechám být," řekl rozhodnutým tónem.

Zamrkala. „Kvůli mně?"

Vždycky jí všechno docházelo rychle. „Ano."

„Už jsme se dohodli, že riziko zesíleného dozoru stojí za získání určité moci."

„Abychom ochránili psychohistorii. Ale neodhadl jsem, kolik světla reflektorů dopadne i na tebe. A teď…"

„Takže – já to komplikuju."

„Když jsem šel domů, byl tam tucet čenichů z trojrozměrky. Čekají na tebe."

„Tak zůstanu doma."

„Jak dlouho?"

„Speciálové mi udělají nějaký nový východ. Už nám přece postavili antigravitační šachtu."

„Věčně se jim vyhýbat nemůžeš."

Vstala a objala ho. „I kdyby mě náhodou našli, umím se jim ztratit."

„Pokud budeš mít štěstí a utečeš. A i kdyby, já bez tebe nemůžu žít. Nechci…"

„Mohu se dát přeměnit."

„Do jiného těla?"

„Odlišného. Změní se pleť, rohovky a pár neurálních signatur."

„Vypilujou ti výrobní číslo a pošlou zas zpátky?"

Ztuhla mu v náručí. „Jo."

„Co ještě… vy… neumíte?"

„Neumíme vymyslet psychohistorii."

Zmateně a prudce se od ní odvrátil a praštil plochou dlaně do zdi. „Ať jde k čertu, není nic důležitějšího než *my*."

„Taky si to myslím. Ale taky si myslím, že teď je ještě důležitější, abys zůstal jako kandidát na prvního ministra."

„A proč?“ Nervózně a těkajícím pohledem přebíhal po místnosti.

„Hraješ teď o vysoké sázky… Ten, kdo se tě snaží zavraždit…“

„Kleon si myslí, že Lamurk.“

„…dojde patrně k názoru, že pouhé stažení kandidatury není definitivní řešení. Císař tě může vzít zpátky do hry, kdykoli se mu později zlíbí.“

„Nechci být nějakou šachovou figurkou.“

„Koněm? – ano, dovedu si tě tak představit. A nezapomínej, že jsou i ostatní podezřeli, možná i celé frakce, co by chtěli, abys jim šel z cesty.“

„Například?“

„Ta zplnomocněnkyně.“

„Vždyť je to kolegyně!“

„*Byla*. Teď je taky na šachovnici.“

„Doufám, že ne jako dáma.“

Dors ho lehce políbila. „Měla jsem ti říct, že moje fretčí programy vyčenichaly přijatelnou matrici Lamurkova chování založenou na jeho minulosti. Během své závratné kariéry už takhle eliminoval dobrých šest soupeřů. Taky je svým způsobem tradicionalista, aspoň pokud jde o metodu.“

„No, teď jsi mě uklidnila.“

Podívala se po něm významně a zamyšleně. „Jeho soupeři dostali ránu dýkou. To je klasický postup při historických zápletkách.“

„V životě by mne nenapadlo, že Lamurk bude mít takový smysl pro naše císařské vlastenecké tradice.“

„Je svým způsobem klasicista. Podle něj jsi pouhý pěšec, kterého je nejlíp se urychleně zbavit, aby nepřekážel dalšímu rozvoji.“

„Od tebe to zní tak nějak neosobně.“

„Naučili mě – a sestrojili – abych uměla hodnotit a jednat chladně.“

„Jak srovnáš své schopnosti – vlastně, nechoďme raději příliš do podrobností, svou *zálibu* – s vyhlídkou na to, že kvůli mé obraně budeš muset někoho zabít?“

„Nultý zákon.“

„Hm.“ Odrecitoval jí: „Lidstvo jako celek má přednost před osudem jediného člověka.“

„První zákon a jeho interakce mi *působí* bolest, nemysli.“

„Modifikovaný První zákon teď zní: Robot nesmí ublížit lidské bytosti ani svou nečinností dopustit, aby lidská bytost došla úhony, pokud její jednání není v rozporu s Nultým zákonem robotiky.“

„Přesně tak.“

„Ale ty hraješ jinou hru. S velice krutými pravidly.“

„To je větší hra.“

„A psychohistorie je potenciálně nový soubor těchto pravidel?“

„Jistým způsobem.“ Hlas jí změkl a opět ho objala. „Ale tím by ses teď neměl trápit. My dva jsme si vytvořili soukromý ráj.“

„Ale ty zatracené hry pořád pokračují.“

„Musí.“

Toužebně ji políbil, ale cosi v jeho nitru vířilo a točilo se, jakési soustrojí, neplodně běžící v okolní temnotě.

8.

Příští ráno ho čekal v kanceláři Jugo. Tváře rudé, oči vytřeštěné. „Co s tím chceš udělat,“ vyhrkl.

„Hm, a s čím?“

„Neví, co je nového? Ochranné gardy zaútočily na Bastion.“

„Aha, no jo.“ Hari si mlhavě vzpomínal, že jedna z dahlských frakcí vyvolala menší povstání a potom zalezla do jakési pevnůstky a opevnila se v ní.

Následovalo vyjednávání, které se táhlo. Ano, vždyť mu přece Jugo sám o tom několikrát říkal. „To je lokální trantorský problém, nemyslí?“

„Protože jsme ho tak udržovali my!“ Jugo zagestikuloval složitými pohyby, jako když ptáci polekaně vzlétnou. „A potom přišla Ochranná garda. Bez varování. Zabila na čtyři stovky lidí. Rozdrtila je na cucky, palba na plný výkon, bez sebemenšího varování.“

„To je divné,“ řekl Hari tónem, který považoval za uklidňující. Vlastně mu nezáleželo ani mikrogram na stanoviscích té či oné strany – ani je neznal. Nestaral se o každodenní běh světa, který jen vzrušoval mysl a o ničem nevypovídal. Celé pojetí psychohistorie,

které vyplývalo z jeho osobnosti stejně jako z jeho schopnosti věci rozebírat, spočívalo na tom, že se studovalo podnebí a nikoli počasí.

„Nemůžeš *něco* udělat?“

„A co?“

„Protestovat u císaře!“

„Bude mě ignorovat. To je problém Trantoru a…“

„Vždyť to uráží taky tebe.“

„Nevím jak.“ Aby nevypadal naprosto nezúčastněně, ještě dodal: „Záměrně se do takových problémů nemíchám…“

„Ale Lamurk to už udělal.“

To ho polekalo. „Cože? Lamurk nemá na Trantoru žádnou výkonnou moc. Je jenom císařský regent.“

„Ale Hari, nikdo už přece nevěří na oddělení moci – to je obehraná písnička. Dávno už to neplatí.“

Hari mu málem řekl *Skutečně?,* ale zavčas si uvědomil, že Jugo má pravdu. Prostě si nesečetl účinky dlouhého, pomalého odplavování struktur Císařství. Ty tvořily pravou stranu rovnic, a na rozpad těchto pevných stabilních členů nikdy nepomyslil. „Ty si myslíš, že se někdo snaží získat vliv na Horní radu?“

„Musí to tak být,“ soptil Jugo. „Tihle regenti nemají rádi nezvládnutelnej dav blízko sebe. Chtěj mít Trantor hezky spořádanej, i kdyby museli přitom někomu šlápnout na krk.“

Hari mu opatrně předložil svou myšlenku. „Tedy opět otázka zastoupení?“

„Sakra, že jo! Dahlani žijou na celým Svalnatým pobřeží. A mají tam zastoupení? Ani ťuk! Prosili, žebrali, ale…“

„Já… já uvidím, co se dá dělat.“ Hari zvedl ruce, aby zastavil jeho tirádu.

„Císař to určitě srovná.“

Hari z vlastní zkušenosti věděl, že císař nic takového neudělá. Nestaral se, jak se na Trantoru vládne, pokud z paláce nebylo vidět hořící čtvrti. Ostatně Kleon několikrát prohlásil: „Vládnu jedné galaxii, a ne jednomu městu.“

Jugo odešel a na Hariho stole se ozvaly zvonky. „Chce s vámi mluvit kapitán císařských speciálů, pane profesore.“

„Řekl jsem jim, ať mi sem nechodí.“

„Žádá, abyste ho přijal. Prý nese zprávu.“

Hari si povzdychl. Předpokládal, že se mu za dnešek podaří udělat kus práce.

Kapitán odměřeně vstoupil a odmítl křeslo. „Přišel jsem, abych vám se vší úctou předal doporučení Speciálního úřadu."

„Dopis by byl stačil. Vlastně – udělejte to tak, pošlete mi memorandum. Já teď mám práci…"

„Když dovolíte, pane, musíme to projednat."

Hari se opřel v křesle a kývl na souhlas. Ten člověk se tvářil, že je mu to velice nepříjemné, ale přece jen řekl: „Úřad požaduje, aby manželka pana akademika nedoprovázela svého manžela při výkonu státních funkcí."

„Aha, takže se někdo přece jenom dal nakonec ohnout."

„Dále se požaduje, aby se vaše manželka zdržela návštěv paláce vůbec."

„Cože? Tak tohle už mi připadá moc."

„Je mi líto, že vám nemohu podat lepší zprávu, pane. Byl jsem tam a řekl Úřadu, že ta dáma měla velmi dobré důvody, aby se polekala."

„A zlomila tomu chlapíkovi ruku."

Kapitán se téměř dopustil úsměvu. „Musím teda říct, že byla rychlejší než všichni strážci, co jsem doposud viděl."

A tobě teď vrtá hlavou, jak to, že? „Víte, kdo to byl?"

Kapitán se zamračil. „Je to nějaký akademik ze spirály, o jeden stupeň nad vámi, pane. Ale říká se o něm, že je to spíš politický typ." Hari vyčkával, ale muž to nerozváděl, jen se tvářil, že by klidně mohl. „Ke které frakci patří?"

„Mohl by bejt u Lamurka, pane."

„Máte důkazy?"

„To ne, pane."

Hari vzdychl. Politika je nejen nepřesné řemeslo, ale on neměl ani dost spolehlivých údajů. „Tak dobrá. Beru na vědomí."

Kapitán se urychleně a se zjevnou úlevou odporoučel. Než stačil Hari mávnutím ruky spustit počítač, objevila se delegace jeho vlastní fakulty. Vstupovali mlčky, portál praskal, když je jednoho po druhém prohlížel. Hari se přistihl, že se při té proceduře usmívá. Pokud existovalo povolání, které dodávalo nejmenší počet nájemných vrahů, byli to pravděpodobně matematici.

„Přišli jsme vás uvědomit o našem společně uváženém názoru.“ Jistý profesor Aangon začal obřadně.

„Prosím,“ řekl Hari. Normálně by nasadil své skromné kouzlo osobnosti a pokusil se to urovnat na společenské úrovni; v poslední době univerzitu zanedbával, ukrádal čas organizačním povinnostem a věnoval se rovnicím.

Aangon řekl: „Za prvé: Ty zvěsti o jisté ‚teorii dějin‘ vážně poškozují naši fakultu. My se…“

„Taková teorie neexistuje. Je jen několik deskriptivních analýz. Ostatně publikovaných.“

Toto přímé popření Aangona zmátlo, ale plul statečně dál. „Za druhé: Odmítáme přijmout vašeho asistenta Juga Amaryla v případě, že hodláte rezignovat, jako nového vedoucího katedry. Považujeme to za urážku starších členů fakulty – daleko starších a preferenci nezralého matematika, navíc nevýznamného společenského a vědeckého postavení.“

„Tak postavení?“ řekl Hari výhružně.

„Domníváme se, že politika by neměla vstupovat do akademického rozhodování. Povstání Dahlanů, které Amaryl výslovně podpořil a které nyní bylo rozhodnutím císařských úřadů potlačeno ozbrojenou silou, ho činí nezpůsobilým…“

„Stačilo. Za třetí.“

„Je tady taky věc s útokem na příslušníka akademické obce.“

„Příslušníka – aha, toho chlapíka, kterého má žena…?“

„Jde skutečně o nedůstojný skandál, který nemá obdoby, otřesný čin, spáchaný příslušníkem vaší rodiny. To činí vaši pozici zde naprosto neudržitelnou.“

Jestli někdo ten incident naplánoval, tak už se jim začíná nejen vyplácet, ale nese i pěkný zisk.

„To odmítám.“

Oči profesora Aangona se zableskly jako dva křemínky. Ostatní členové fakulty sebou vrtěli, byli nervózní a nyní se shromáždili za ním. Hari neměl nejmenší pochybnosti, koho už si vybrali za jeho nástupce. „Myslím, že hlasování o důvěře na celofakultním shromáždění…“

„Chcete mi vyhrožovat?“

„Pouze upozorňuji na tu skutečnost, že váš momentální zájem spočívá někde jinde…“

„Máte na mysli funkci prvního ministra?“

„…a nelze očekávat, že se budete věnovat svým povinnostem…“

„To teď neřešte. Celofakultní shromáždění svolává jeho předseda.“

Hlouček profesorů zašuměl, ale nikdo se nevyjádřil.

„A já to neudělám.“

„Takto se ovšem daleko nedostanete, nakonec budete náš souhlas potřebovat,“ řekl Aangon opatrně.

„Já vím. Uvidíme, kdo jak dlouho vydrží.“

„Bylo by nejlíp, kdybyste sám znovu uvážil. My jenom…“

„Ven. Běžte.“

A oni šli.

9.

Není nikdy snadné přijmout kritiku, obzvlášť když na ní něco je.

I když odhlédl od neustálého manévrování a intrikování pro postavení a funkci, Hari věděl, že jeho kolegové-meritokrati – od zplnomocněnkyně až k členům jeho katedry a celou legii mezi nimi – mají oprávněné a vážné námitky proti tomu, co dělá.

Zachytili závan psychohistorie, navíc posilovaný pověstmi. Už to je naježilo a zostražitěli. Nemohli přijmout možnost, že lidstvo nemůže určovat svou budoucnost – že dějiny jsou výsledkem sil, které působí za obzorem obyčejného smrtelníka. Co teprve kdyby se jim podařilo vyčenichat skutečnou pravdu, kterou Hari poznal z dlouholetého a pracného studia – že Císařství trvá pouze kvůli své vyšší metastruktuře a nikoli skrze statečné činy jednotlivců nebo i celých světů?

Lidé ze všech končin věřili v lidské sebeurčení. Obvykle začínali z hlubšího vnitřního pocitu, že jednají sami a z vlastní vůle, že se řídí vlastními názory, získanými vlastním přemýšlením – to jest: vycházeli z předpokladů, již určujících samotný typ. Pohybovali se pochopitelně v kruhu, ale to jejich úvahy nijak neznehodnocovalo, nao-

pak byly často účinné. Pocit, že mám věci pod kontrolou, je jako předsvědčení velice působivý. Každý přece chce věřit, že je pánem svého osudu. Logika s tím nemá nic společného.

A proč zrovna on jim má říkat, že to tak není?

„Hari?

Byl to Jugo a vypadal trochu zaraženě. „Pojď dál, kamaráde."

„Asi před minutou jsme dostali takovou legrační věc. Jakýsi výzkumný institut, o kterém jsem jakživ neslyšel, nám nabízí dost peněz."

„A co za to?" Peníze se vždycky hodí.

„Chtějí základní soubory těch simů ze Sarku."

„Voltairův a Johančin? Po tom, co se stalo, tedy rozhodně *ne*. Kdo je chce?"

„Nemám páru. My jsme je všechny dali pryč. Teda orginály."

„Zjisti mi, kdo je vlastně chce?"

„Už jsem to zkoušel. Nedá se to vysledovat."

„Hm. To je divné."

„Proto s tím jdu za tebou. Smrdí to."

„Měj neustále zapnutý sledovací program, kdyby se snad ještě ozvali."

„Provedu. A jak jsi dopadl s dahlským Bastionem?"

„Nech to raději být."

„Viděl jsi, jak imperiálové rozdrtili ty zmatky na Juninu!"

Hari nechal Juga mluvit dál. Už dávno si vypěstoval akademické umění vypadat jako nesmírně zaujatý posluchač a nechat přitom mysl bloudit o spirálové rameno dál.

Věděl, že by měl promluvit s císařem o Dahlanech, a nejen proto, aby čelil Lamurkovu tahu – nestoudnému, narušujícímu tradiční území Trantoru. Rychlé, krvavé řešení složitého problému. Čisté a brutální.

Dahlané měli pravdu: byli zastoupeni nedostatečně. Byli nepopulární. Byli to reakcionáři.

Pravda taky byla, že Dahlané – s výjimkou takových odpadlíků, jako byl Jugo, vytažených z jejich prostředí za límec – se stavěli nepřátelsky k obvyklým instinktům vědecky orientované mysli, ale to nebylo podstatné.

Hari si vlastně začínal myslet, že tento tuhý, formálně vědecký režim si už nezaslouží vysokou reputaci. Všude kolem sebe viděl, jak se vytrácí objektivita a nestrannost vědy, vytvářejí se sítě známostí, kterými bylo možno proniknou k drobečkům císařské politiky, což se vydávalo za systém postupu při vědecké kariéře.

Zrovna včera ho navštívil proděkan pro řešení pracovních otázek, který mu s kluzkou logikou navrhoval, aby Hari využil té trošky vlivu v císařské politice a zajistil jmenování profesorem člověku – který sice vědecky mnoho nevykonal – ale jeho rodinné svazky sahaly do Horní rady.

Proděkan mu řekl docela upřímně: „Nemyslíte, že je v zájmu univerzity, když se trochu přimluvíte za někoho vlivného?“ I když si to Hari nemyslel, toho člověka si nicméně zavolal k sobě a řekl mu proč.

Taková upřímnost proděkana zděsila. Ale později Hari dospěl k názoru, že měl vlastně pravdu, podle vlastní logiky, ovšem. Jestli protekce byla jenom výhoda, pouhá materiální pomoc, proč ji vlastně neudělovat výhradně z politických důvodů? Byl to způsob myšlení jemu zcela cizí, ale důsledný, to musel připustit.

Hari si povzdychl. Když se Jugo po své vehementní tirádě na chvilku odmlčel, usmál se. Ne, to je špatně. Ustarané zamračení to bude lepší. Jugo opět nasadil a pokračoval, mával pažemi jako křídly, jeho metafory se pnuly do nemožných výšek.

Hari si uvědomil, že už jen pouhý kontakt s politikou, a zatím přece nešlo o nic víc, s tím brutálním bojem naslepo, v něm vyvolal pochybnosti o jeho vlastní, poněkud blazeované pozici. A je věda, ve kterou tak pevně věřil doma na Helikonu, skutečně tak potřebná pro lidi, jako jsou Dahlané?

Jeho úvahy se stočily zpět k rovnicím: Může vůbec být Císařství řízeno rozumovým a morálním rozhodováním a nikoli mocí a bohatstvím? Teokracie to zkoušely a zanikly. Scientokracie, jichž byla ovšem daleko méně, byly zase natolik nepružné, že nevydržely.

„…řek jsem mu: Jasně, Hari to zařídí,“ skončil Jugo.

„A co?

„Podporu Alfonsova plánu zvýšení dahlského zastoupení, to je přece jasný.“

„Já si to promyslím," řekl Hari vyhýbavě. „Ale teď mi raději pověz něco o tvém zkoumání aspektu dlouhověkosti."

„Dal jsem to těm třem novým asistentům," řekl Jugo ochable, zřejmě svou energii vyčerpal na Dahlany. „Nemohli se v tom vyznat."

„Hloupému lovci se les zdá vždycky prázdný."

Jugův polekaný pohled vyvolal v Harim otázku, jestli to teď trochu nepřehnal. Politika se na něm asi přece jen podepisuje.

„Tak jsem aspekt dlouhověkosti zanesl do rovnic sám – jen abych věděl. Podívej…" vložil do Hariho stolní čtečky elipsovité datové jádro. „Sleduj, co to dává…"

Jedním z trvale zděděných prvků prehistorie byl galaktický rok, který používaly všechny světy Říše při oficiálním styku. Hari by byl moc rád věděl, jestli to není signatura původního orbitálního oběhu bájné Země. Perioda dvanácti let po dvanácti měsících, každý o osmadvaceti dnech, vymezila možnost její existence na pouhých 1 224 675 světů z celkových 25 milionů světů Císařství. Ale rotace, precese a satelitní rezonance narušovaly všechny planetární periody. Ani jediný z toho 1 224 675 světů nevyhovoval galaktickému roku přesně. Pouze 17 000 se mu docela blížilo.

Jugo začal vysvětlovat, k čemu se dostal. Jedním z podivných jevů v historii Říše byla délka lidského života. Pořád se pohybovala kolem sta let, ale z raných dokumentů vyplývalo, že tyto roky byly skoro dvakrát delší než „prvotní rok" (jak to pojmenovával jeden z textů), který byl „přirozený lidskému ustrojení". Bylo-li tomu tak, žili nyní lidé dvakrát déle než v předcísařské době. Neomezené prodloužení délky života nebylo možné; nakonec vždycky vyhrála biologie. A do niky lidského těla vstupovaly stále nové nemoci.

„Grunt k tomu celýmu mně dala Dors – to je chytrá paninka," řekl Jugo. „Podívej na ty data." Křivky, projekce na 3D, střídající se stránky korelací.

Napětí mezi biologickými vědami a lidskou kulturou bylo vždycky intenzívní, často zničující.

Obvykle vedlo k politice volného trhu, to jest: rodiče si mohli svobodně vybírat požadované vlastnosti svých dětí.

Někteří si vybrali dlouhověkost, zvyšovali ji na 125 a později na 150 let. Když dlouhověkosti dosáhla většina, taková planetární společnost zanikala. Proč?

„Sledoval jsem rovnice a hledal nějaké vnější vlivy," pokračoval Jugo. Rozčilený Dahlan už dávno zmizel, teď se objevila ta brilantní mysl, kvůli níž Hari Juga vytáhl před desítkami let z robotárny kdesi v hlubokých vrstvách.

Půvabné a klamné sinusoidy rovnic vykazovaly podivnou rezonanci. Probíhaly v nich vedlejší cykly, ekonomické a politické, dobře rozlišené, a trvající vždy kolem 120 až 150 let.

Když lidský věk dosáhl této hodnoty, došlo k destruktivní zpětné vazbě. Z trhů se stala strmá pohoří, dosahující velkých výšek a vzápětí se propadající do hloubek. Kultura skočila od extravagantních výstřelků k extrémním puritánským omezením. Během pár století zničil chaos většinu biokapacity, nebo ji udusila náboženská omezení. Výsledkem bylo opětné snížení délky života.

„To je divné," řekl Hari, když pozoroval strmé křivky cyklů, jejich tříštění připomínající polámané paprsky kola. „Vždycky mi bylo nápadné, proč nemůžeme žít déle."

„Proti tomu jsou velké společenské tlaky. Teď už víme, kde se berou."

„Ale přesto… rád bych měl před sebou celá století produktivního života."

Jugo se zašklebil. „Podívej na média… hry, legendy, holoinscenace. Staříci jsou v nich vždycky ošklivý, nenasytní lakomci, kteří jen hrabou pod sebe."

„Hm. Ve většině případů to tak je."

„A pak… mýty. Ti, kteří povstávají z mrtvých. Upíři. Mumie. Vždycky představují zlo."

„Bez výjimky?"

Jugo přikývl. „Dors mi vytáhla několik těch skutečně nejstarších. Ve starověku existoval ten mučedník – Jezu se jmenoval, ne?"

„To je jeden z mýtů o zmrtvýchvstání?"

„Dors říká, že Jezu asi nebyl skutečná osoba. Což ty starověké, rozptýlené texty tvrdí. Celý ten mýtus je pravděpodobně jakési kolektivní psychosnění. Všimni si, že jakmile se vrátil od těch mrtvých, už dlouho nepobyl."

„Vstoupil na nebesa, nebo jak?“

„V každém případě pak dost spěchal. Lidi ho asi moc kolem sebe nechtěli, i když dokázal porazit Zubatou.“

Jugo ukázal na křivky, které se sbíhaly, ohlašujíce katastrofu. „Aspoň dokážeme pochopit, proč se spousta společenství naučila nenechávat své lidi žít příliš dlouho.“

Hari studoval roviny událostí. „Ale kdo se to naučí?“

„Hm? Lidi, tak nebo tak.“

„Ale žádný jednotlivec nikdy nespatřil –“ ukázal prstem – „tohle.“

„Jenomže taková znalost se ukládá do legend, tabu, zákonů.“

„Hmm.“ Něco ho napadalo, cosi většího, přesahující pouhou intuici… a zase se ztratilo. Bude muset počkat, až se to zase objeví – pokud v těchto dnech vůbec najde chvíli času, aby naslouchal tichému hlásku, který se k němu prodíral šepotem jako mlhavý stín na mlhavé ulici…

Hari se otřásl. „To je dobrý. Působí to na mě jako úžasný pokrok. Publikuj to.“

„Myslel jsem, že s psychohistorií teď budeme chvíli potichu.“

„To je jen její nepatrná část. Lidi si budou myslet, že všechny ty fámy vznikly nafouknutím tady toho.“

„Kdyby o ní lidi věděli, tak by psychohistorie nefungovala.“

„O nic nejde. Aspekt dlouhověkosti bude mít dost publicity, zároveň to celé zamlží a spekulace přestanou.“

„Takže to bude jen mlžení před čmuchaly od imperiálů?“

„Přesně tak.“

Jugo se usmál. „Je to sranda, jak špiclují dokonce ‚ozdobu Císařství‘ – jak tě minulý týden před státní recepcí nazval Kleon.“

„Skutečně? Nevšiml jsem si.“

„Moc se zabýváš těmi subskripcemi a granty. Měl bys to předat někomu jinému.“

„Na psychohistorii potřebujeme víc peněz.“

„Tak proč ti něco nešoupne sám císař?“

„Lamurk by mu na to přišel a použil by to proti mně. Protekcionářství v Horní radě a na nejvyšších místech atakdále. Sám bys to dokázal pěkně rozmáznout.“

„Hm, možná jo. Rozhodně by to byla daleko jednodušší práce.“

„Domluvili jsme se, že nebudeme vystrkovat hlavy. Budeme se vyhýbat skandálům a Kleona ponecháme těm jeho diplomatickým tancům.“

„Víš, že tě Kleon taky nazval ‚intelektuálním výkvětem‘? Schválně jsem ti to nahrál.“

„Nech to být. Výkvět, který vykvete moc vysoko, nakonec někdo usekne.“

10.

Dors se dostala jen do vysokého vestibulu paláce. Tam ji císařský gardista vrátil.

„Sakra, to je moje žena,“ řekl rozzlobeně Hari.

„Promiňte, je to KATEGORICKÝ ROZKAZ,“ řekl netečně dvorský úředník. Hari téměř slyšel ta velká písmena. Falanga speciálů kolem Hariho úředníka nijak neobměkčila; napadlo ho, zda je něco takového vůbec možné.

„Podívej,“ řekl Dors, „do schůzky zbývá trocha času. Sníme si něco v recepci.“

Naježila se. „Snad nechceš jít dovnitř?“

„Myslel jsem, že jsme se domluvili. Musím. Kleon svolává to shromáždění…“

„Na Lamurkův podnět.“

„Jistěže. Jde o tu dahlskou aféru.“

„A ten muž – kterého jsem na recepci srazila – mohl klidně být…“

„Správně. Určen Lamurkem.“ Hari se usmál. „Všechny červí díry vedou k Lamurkovi.“

„Nezapomeň na tu potentátku z akademie.“

„Ta je na mé straně!“

„Za to chce především ministerské křeslo, Hari. Všechny fámy jsou v tom zajedno.“

„Tak ho, sakra, dostane,“ zamumlal.

„Nemůžu tě tam nechat jít.“

„Tohle je *palác*.“ Mávl rukou k zástupu v modré a zlaté, přehrazujícímu mohutný portál. „Všude jsou imperiálové.“

„Mně se to nelíbí.“

„Podívej, dohodli jsme se, že se pokusíme proklouznout – ale jak jsem ti říkal, nejde to. Zkusili jsme to. Ale nedostaneš se přes kontrolu zbraní a vůbec…“

Zlehka se kousala do spodního rtu, ale neříkala nic. Žádný humanoform se nemohl dostat přes tak silný obranný štít, jaký byl tady.

Řekl docela klidně. „Tak já jdu dovnitř, vyřídím to a setkáme se zase tady venku…“

„Máš ty mapy a údaje, které jsem ti sestavila?“

„Jistě, jsou v tom čipu. Všecko přečtu, stačí mi jen třikrát mrknout.“

V krku měl vložený nosný čip pro shromažďování dat; neocenitelná pomůcka pro matematické konference. Obyčejný typ, dal se sehnat všude. Mikrolaser psal znaky na sítnici – barevná 3D grafika. Naložila do něj mapy a historické údaje o Císařství, paláci, zákonodárství poslední doby, významných událostech, o všem, co se mohlo objevit v diskusi a při protokolu.

Její strohý obličej trochu změkl a Hari pod ním spatřil ženu. „Já jen… prosím tě… dávej na sebe pozor.“

Políbil ji na špičku nosu. „To já vždycky.“

Procházeli se mezi zástupy diváků, kteří plnili vestibul a snažili se utrhnout nějakou chuťovku, které proplouvaly na podnosech prostorem kolem nich. „Císařství je před bankrotem a na tohle peníze jsou,“ zavrčel Hari.

„To je taková tradice,“ řekla Dors. „Beaumun Břichatý neměl rád, když musel čekat na jídlo, což byla jeho jediná činnost. Proto nařídil, že na všech jeho statcích se pro něj mají vařit všechna čtyři denní jídla, pro případ, že by přišel. A takhle se potom rozdávalo, co se nesnědlo.“

Harimu se takové nepravděpodobné historce nechtělo věřit, ale pocházela od historičky. Byly tu shluky lidí, kteří tu zřejmě žili, vlastně využívali nepatrné dvorní funkce k nepřetržitému banketu. Procházel se s Dors mezi nimi, oba zahaleni do refrakčních par, které mlžily jejich vzhled. Poznání by na ně okamžitě nabalilo další příživníky.

„I při všem tom zmatku jsi nepřestal myslet na ten problém s Voltairem, že?“ zašeptala.

„Snažím se přijít na to, jak se ho někomu podařilo okopírovat z našich souborů.“

„A někdo o něj požádal, sotva před pár hodinami.“ Zamračila se. „Když jsi odmítl, prostě ho ukradli.“

„Asi imperiální agenti.“

„Mně se to nelíbí. Vypadá to, že tě chtějí zatáhnout do juninského skandálu.“

„Ale to staré tabu proti simům už se stejně moc nedodržuje.“ Pozvedl číši na její zdraví. „Nechme toho. Vždyť dneska je to buď sim, nebo stim.“

Pod skulpturální kopulí se shromáždilo několik tisíc lidí. Dors objevila, že je sleduje dvojice – muž a žena – a vedla ho nazdařbůh. Hariho taková hra brzy unavila. Dors, která využila ke studiu každé příležitosti, mu ukazovala známé a slavné. Vypadala, že si mysli, bůhvíjak ho to vzrušuje nebo ho aspoň rozptyluje před nastávající schůzí. Pár lidí ho poznalo i přes refrakční páry; museli se zastavit a pohovořit. Nic podstatného se neříkalo, to patřilo k věci a k tradici.

„Už bys měl jít,“ řekla mu Dors. „Vidíš tu sledovačku?“

„Jsou teď, myslím, tři. Pokud půjdou za tebou do paláce, řeknu to kapitánovi speciálů.“

„*Neměj strach!* V paláci se nesmějí nosit zbraně.“

„Bojím se víc toho jak, než jestli a kdy. Ten vražedný plíšek měl časový detonátor nastavený tak, abys ho měl čas odhodit. Ale natolik mě vyvedl z míry, že jsem napadla toho profesora.“

„V důsledku čehož máš zavřené dveře do paláce.“ Hari dokončil myšlenku. „Někdy se mi zdá, že přikládáš lidem až příliš velkou schopnost intrikovat.“

„Tys toho asi moc z dějin říšské politiky nepřečetl, že?“

„Díkybohu, ne.“

„Jenom by tě to vyděsilo,“ řekla a náhle ho políbila s překvapující prudkostí. „A děsy jsou má práce.“

„Uvidíme se za hodinku, za dvě,“ řekl Hari tak lhostejně, jak to jen dokázal, třebaže měl temné předtuchy. Pro sebe si v duchu dodal: *tedy, doufám.*

Vstoupil do vlastního paláce přes obvyklou zbraňovou kontrolu a úředníky protokolu. Nic, dokonce ani uhlíkový nůž nebo implozní nugget, neuniklo jejich ohařům a prohlížečkám o mnoha čidlech. Je

tomu mnoho milénií, co zabíjení císařů bývalo tak běžné, až hraničilo se sportem. Nyní spojení tradice a techniky dokázalo vytvořit z podobných shromáždění záležitost mimořádně bezpečnou. Horní rada se shromáždila k císařské přehlídce, takže zde nesměl chybět celý pluk úředníků, poradců, mimořádných soudců a příživníků. S půvabem jim vlastním se na něj okamžitě nalepili parazité.

Před vstupem byly tradiční Dobroty Dobrotivého – kdysi jeden dlouhý stůl, teď už jich byl tucet a prohýbaly se bohatými lahůdkami.

Pohoštění, dokonce i před pracovními schůzemi, bylo povinné, šlo o přijetí císařovy štědrosti. Pominout je znamenalo urážku. Hari uždibl cestou do Dómu Střelce. Hlučné davy se neklidně přelévaly, většinou v řadách obřadních vedlejších lodí, které lemovaly dóm a byly odděleny akustickými oponami.

Hari vstoupil do malé zvukové kabiny a zjistil, že dunění davu v uších najednou ustalo. Rychle si prošel poznámky k dnešnímu jednání rady, nechtěl se projevit jako naprostý trouba. Horní radové shlíželi pohrdavě na všechny odchylky od protokolu. Média, třebaže neměla na jednání přístup, se celé týdny jednáním horečnatě zabývala, každé šlápnutí vedle do podrobností rozebírala. Hari to všechno nenáviděl, ale pokud byl na hřišti, musel hrát.

Vzpomněl si, jak se mu jednou mezi řečí Dors zmínila o Leonu Labužníkovi, který jednou uspořádal pro své ministry celý falešný banket. Když se nic netušící host zakousl do ovoce, zůstaly mu v něm vězet zuby, dokud je neuvolnil digitální povel. Ten vydal císař pochopitelně až po dlouhém a zábavném prošení a k ohromnému pobavení ostatních hostí. O Leonovi se také tvrdilo, že provozoval i temnější zábavy s podobnými nástrahami, ale v přísném soukromí.

Hari odhrnul zvukovou zástěnu a vešel do staršího bočního sálu vedoucího k Lyceu. Na sítnicové mapě měl vyznačenu tuto starou, nemoderní cestu, protože jí už skoro nikdo nechodil. Jeho doprovod ho poslušně následoval, třebaže to některým nebylo viditelně vhod.

Teď už o nich věděl, co jsou zač. Chtěli být viděni – při tom mu budou dělat uličku mezi obyčejnými úředníky sektoru. Bloumání úsporně osvětlenými sály bez vzrušení davů jim nijak nezvedalo sebevědomí.

Na konci spojovací chodby stála Leonova socha v životní velikosti, v ruce držela tradiční katovský nůž. Hari se zastavil a prohlížel

si muže s hustým obočím, pravice s nožem byla protkána tlustými žilkami. V levé držel křišťálovou kouli s mlhovinovým vínem. Dílo nemělo jedinou chybičku a nepochybně císaři chtělo lichotit. Nůž vypadal jako pravý, oboustranné ostří se jen třpytilo.

Leonovu vládu někteří považovali za vrchol starých dobrých časů, kdy se řád zdál ještě naprosto přirozený a Císařství se rozpínalo bez problémů k novým a novým světům. Leon byl krutý, a přesto jej všichni milovali. Hari sice chtěl, aby jeho psychohistorie prospívala, ale co když se z ní stane nástroj k oživení podobné minulosti?

Hari pokrčil rameny. Bude mít dost času, aby spočítal, zda lze Císařství vůbec zachránit, až bude mít psychohistorii hotovou.

V doprovodu obřadníků vešel do císařských komnat. Před sebou měl Kleona, Lamurka a celou pompu Horní rady.

Věděl, že by ho to vlastně mělo ohromovat. Ale atmosféra rozmařilosti v něm vyvolávala jen větší netrpělivost po poznání skutečné povahy Císařství. A pokud to bude možné, po změně jeho chodu.

11.

Když o tři hodiny později Hari opouštěl Lyceum, lehce vrávoral. Debata byla ještě v plném proudu, ale on už potřeboval oddech. Méně významný ministr pro mezisektorové vztahy mu nabídl, že ho vezme do občerstvujících lázní, a Hari to vděčně přijal.

„Nevím, kolik ještě vydržím," řekl.

„Musíte se té nudě umět přizpůsobit," řekl rozšafně ministr.

„Možná mě vyhodí."

„To ne. Pojďte – odpočinete si!"

Formální roucho, vyžadované pro jednání v Lyceu, bylo přiléhavé a měl je propocené. Ozdobná přezka mu visela na břiše. Byla velká a nápadná s chromovaným držákem na obřadní stylus, stejně zdobený a teď už používaný jen při hlasování.

Ministr vesele klábosil o tom, kterak Lamurk útočí na Hariho, čehož se Hari snažil nevšímat. Kdyby ano, byl by se musel sebrat a bránit se a vysvětlovat. Zdůraznil ministrovi, že se rozhodl, že bude zásadně mluvit stručně a jasně, třebaže převládající styl Lycea byl právě opačný. Ministr mu zdvořile namítl, že si myslí, že je to chyba.

Vešli do osvěžovny, kde padaly sprškы modrých iontů. Hari si vděčně uvědomil, že skrze ně nebude možno mluvit, a nechal se masírovat elektrostatickou brízou, dokud se neproměnila ve zřetelnou erotickou stimulaci; vypadalo to, že členové rady chtějí mít své výstřední radosti pěkně po ruce.

Ministr se mu ztratil, měl zde zřejmě svá soukromá potěšení a na tváři měl napsáno, že se už nemůže dočkat. Hari se rozhodl, že o nich nechce vědět, a šel dál do parní kabiny. Čekal a přemýšlel, zatímco ji zázvorově zbarvený kartáč čistil; chvíle bioúdržby. Svaly se mu stáhly, když si uvědomil ten obrovský rozdíl mezi sebou a těmi profesionály v Lyceu.

Lidské vědění podle Hariho tvořily myriády neformulovaných zkušeností, nikoli formální vzdělání profesních elit. Trhy, jak dějiny ukazovaly, byly schopny vyjadřovat preference a názory velkého množství. Obecně byly nadřazeny velké politice, kterou produkoval talent a moudrost několika jedinců. Říšská logika se ale dožadovala určení, zda ta či ona činnost je dobrá, a ne zda je možná nebo dokonce žádoucí.

Skutečně nevěděl, jak by s těmi lidmi měl vlastně mluvit. Chytré verbální kličky a umné vytáčky dnes třeba ještě poslouží, ale rozhodně s nimi dlouho nevydrží.

Hluboce se zamyslel. Pak si náhle uvědomil, že by se měl vrátit. Odešel z osvěžovny a vydal se cestou, na níž se hemžilo funkcionáři, dál přes akustickou clonu a do menší síně a pořád musel hledět na mapu paláce. Skoro neustále užíval nosný čip, který mu dala Dors, hlavně aby už byl zpátky u tajemné rozpravy rady. Mikrolaserově kreslená 3D mapa se mu na sítnici otočila, kdykoli zamrkal, a předváděla i perspektivu. Kolem bylo málo personálu; většinou se shromažďovali k obsluze až před Lyceem.

Hari došel na konec síně a pohlédl na Leonovu sochu. Katovský nůž zmizel.

Proč by to někdo…

Hari se otočil a utíkal zpět, odkud přišel.

Než dorazil k akustickým clonám, vystoupil z jejich bělavé záře jakýsi muž. Nebylo na něm nic nápadného, kromě těkavého pohledu očí, které nakonec spočinuly na Harim.

Bylo mezi nimi ještě asi třicet metrů. Hari se otočil a předstíral, že obdivuje barokní ornamenty na zdi, a kráčel pryč. Za sebou slyšel zvuk mužových vysokých bot.

Možná že už to byly utkvělé představy, ale třeba taky ne. Musel se prostě dostat mezi lidi a tohle všechno se ztratí, říkal si. Kroky za ním byly jasnější a blížily se.

Prudce zabočil do boční chodby. Před sebou měl obřadní síň. Kroky zrychlily. Hari už teď klusal přes kruhový sál a do starobylé předsíně. Nikdo tam nebyl.

Na konci dlouhého sálu uviděl dva muže, kteří si něco povídali. Rozběhl se k nim, ale odmlčeli se a hleděli teď upřeně na něho. Jeden sáhl do kapsy, vytáhl komunikátor a začal do něj mluvit.

Hari couvl a uviděl odbočku. Přímo do ní vletěl.

Co sledovací kamery? Jsou přece všude, dokonce i v paláci. Ale ta, kterou uviděl na konci chodby, měla na objektivu podivnou krytku. *Snímá falešný obraz,* pochopil okamžitě.

Staré části Lycea nejenže už nebyly módně elegantní, dávno do nich také nikdo nechodil. Proběhl další výstředně zařízenou, obřadní síní. Vysoké boty teď dupaly za ním. Zabočil doprava a na dlouhé rampě uviděl hlouček lidí.

„Hej!“ zařval. Nikdo se nepodíval jeho směrem. Pochopil, že jsou za akustickou clonou. Rozběhl se k nim.

Z výklenku chodby vyšel jiný muž a zastoupil mu cestu. Tento byl vysoký a hubený a vykročil k Harimu se sebejistotou siláka. Ani on nemluvil, neupoutával pozornost. Prostě šel k němu.

Hari uhnul doleva a rozběhl se. Před ním už byla osvěžovna. Vydal se k ní a v polovině cesty uviděl v jednom zdobeném výklenku tři ženy, které se vesele bavily. Skoro se zastavil a ony zmlkly. Měly na sobě známá roucha personálu. Asi zaměstnankyně lázní.

Otočily se k němu a tvářily se mírně překvapeně. Otevřel ústa, aby promluvil, ale nejbližší z žen prudce pokročila až k němu a sevřela mu paži.

Snažil se jí vytrhnout. Měla sílu. Usmála se na ostatní a řekla. „Padl přímo do našich…“

Trhl znovu paží do strany a vykroutil se jí. Využil toho, že ztratila rovnováhu, a strčil do ní směrem k těm dvěma. Jedna se ho poku-

sila kopnout. Natočila se bokem, aby měl kopanec větší sílu, ale překážela jí kolegyně. Nechala toho.

Hari se obrátil a utíkal. Ženy měly nepochybně výcvik – moc naděje na úspěch by neměl. Vběhl do dlouhé spojovací chodby. Když se ohlédl, uviděl, že ty tři se nehýbají a jen ho pozorují.

Bylo to tak podivné, že zpomalil a přemýšlel. Ani ony, ani ti muži ho nenapadali, jenom ho někam chtěli vmanévrovat.

Tyto chodby byly veřejné, každou chvíli se v nich mohl objevit svědek. Potřebovali ho dostat někam do ústraní.

Hari si vyvolal mapu paláce. Jevil se na ní jako červený bod na plánu tohoto podlaží. Rozeznal dvě boční uličky vedoucí vzhůru v místě, kde spojovací chodba končila – a kde se najednou zjevili dva muži s rukama zkříženýma na prsou.

Hari měl pořád ještě dvě cesty, jak z toho. Vešel do úzké chodbičky vlevo, lemované odkazy historie.

Každý zablikal a začal odříkávat události, nyní pohřbené pod milénii nezájmu, velká vítězství, velké činy. 3D se třepotala barvitou podívanou, když kolem ní utíkal. Sonorní hlasy ho vyzývaly, aby se zastavil a poslechl jejich příběhy. Teď už ztěžka oddychoval a snažil se sebrat myšlenky.

Uviděl před sebou křižovatku. Proběhl a stačil zahlédnout muže blížící se zprava.

Vlétl do úzkého bočního vchodu, ocitl se pod interakčním mauzoleem Elinora IV. a usilovně běžel ke dveřím, které poznával. Byly tu občerstvovací kóje, světlé dveře označené čísly. Ministr pro mezisektorové vztahy mu je ukázal jako nejlepší, obzvláště vhodná k soukromým schůzkám.

Musel ještě přeběhnout jakousi rotundu, aby se dostal k nejbližším dveřím. Zprava vyběhl muž, ale neříkal nic. Hari zkusil první dveře, byl zamčeno. Druhé taky. Muž byl už téměř u něho. Klika třetích povolila a Hari vletěl dovnitř.

Byly to ještě tradiční dveře na závěsy. Celým tělem na ně nalehl, aby je za sebou přibouchl. Muž do nich těžce narazil a sevřel rukou hranu, Hari se o ně vší silou opíral. Ale muž držel pevně a strčil do nich nohu.

Hari zatlačil ze vší síly. Mezera se zmenšila a muž teď nemohl ruku vytáhnout.

Ale byl to mohutný chlap. Zavrčel, opřel se a mezera se opět zvětšila.

Hari se o dveře opřel zády a zapojil nohy. Nic jiného tu nebylo a to směšné oficiální roucho mu překáželo. V osvěžovně nebylo nic, žádný předmět…

Hari sáhl po své přezce. Starobylý stylus mu vklouzl do dlaně. Vzal jej do pravé ruky a natočil se ke dveřím, ramenem je pořád držel. Potom si stylus přehodil do levé ruku a prudce muže bodl.

Stylus byl zdobený a pokrytý nápisy, zužoval se nicméně do štíhlého hrotu. Hari se strefil mezi třetí a čtvrtý kloub. Ze vší síly.

Začala stříkat krev. Krátké oblouky živé červené třísnily dveře. Muž zařval: „Au!“ a pustil je.

Hari přibouchl a okamžik manipuloval se zámkem. Magnetická mřížka hlučně zacvakla. Prudce oddychoval a rozhlížel se po osvěžovně.

Byla skutečně jedna z nejlepších, prostorná. Dvě relaxační kabiny, vzduchový gauč, velký výběr občerstvení. Několik parních van – říkalo se, že v nich dochází k rozkošnickému laškování. U vzdálené stěny bicí kout pro atlety. Úzké průzorové okno, také tradiční, se otvíralo do keramické písečné zahrady. Mělo to představovat vzpomínku na epochy, kdy pobyt s nějakou neslušnou osobou bývalo třeba řešit rychlým ústupem.

Ode dveří Hari zaslechl lehké *cvak*. Asi depolarizátor, kterým se odemykají magnetické zámky. Začal si prohlížet okno.

12.

Do kabiny osvěžovny vstoupil muž. Měl na sobě obyčejnou blůzu císařského sluhy, která umožňovala snadný pohyb. Velice vhodnou pro rychlou práci. V ruce držel katovský nůž, který vzal Leonově soše.

Jednou rukou za sebou zavřel a zamkl, oči nespouštěl z místnosti a nůž měl neustále pohotově. Třebaže byl mohutný, pohyboval se lehce a půvabně. Metodicky prohlédl kabiny a parní vany, dokonce i bicí kout. Nikde nikdo. Vyklonil se z okna, které bylo dokořán. Bylo příliš úzké, aby mohl prolézt; pod bledě modrou uniformou bylo

mnoho tuku. Odstoupil a promluvil do náramkového komu: „Vyskočil do zahrady. Odtud ho nevidím. Zablokovali jste ji?“

Chvíli se odmlčel a naslouchal vnitřnímu hlasu, až zase úsečně řekl: „Nemůžete ho najít? Jasně, že teď nemůžete, říkal jsem vám přece, ať v celém prostoru nevypínáme ohaře.“

Další pauza. „Jistě, vím, že je to sichrovka, máme přece jeho registrační kód a vůbec; žádné sledování, ale…“

Muž začal rozčileně přecházet. „No, na to byste měli dohlídnout, aby byly všechny východy hlídaný. Ty zahrady jsou totiž propojeny.“ Další pauza. „Máte ohaře? Kamery taky? Dobrý? Když jste si to polepili…“ Nedokončil tuhle větu a cosi zabručel.

Naposledy pohledem přelétl místnost a odblokoval magnetické zámky. O kousek dál stál muž s rukávem nasáklým krví.

„Teče ti krev, pitomče,“ řekl ten, co držel nůž. „Drž tu ruku nahoře a vypadni. Pošli sem uklízecí četu.“

Druhý muž řekl: „Kam jenom…“

„Já jsem věděl, že ti to nemám svěřovat. Jsi pitomý amatér.“ Muž s nožem se rozběhl.

Vypadalo to, že všechno trvá věčnost. Vteřiny odtikávaly, zatímco se Hari z posledních sil držel obkladu stropu.

Ležel v temnotě na nosném překladu relaxační kabiny. Úzkou štěrbinou viděl, co se děje pod ním. Zespodu, jak doufal, se to jeví jen jako snížení při tom, jak stavěli strop. Na kraji kabiny byly vidět škrábance, kde se chytil, když vylézal a sunul podhledovou desku zpět na místo.

Jenže ji musel držet, aby nespadla. Byla těžká a špatně se držela, začaly mu trnout ruce.

Dole viděl nohu, která vstoupila do osvěžovny, otočila se a vyšla z výhledu. Někdo jiný, záložní jednotka?

Jestli ten podhled pustí, udělá to hluk a někdo si toho všimne, uvidí mezeru. Možná že taky při pádu někoho trefí.

Zavřel oči a soustředil se na prsty, vůlí je nutil nepustit. Už je skoro necítil. A co horšího, začínaly se mu nekontrolovaně třást. Podhled byl těžký, ze tří vrstev, aby vytvářel akustické soukromí. Začal mu klouzat z prstů. Cítil to. Noha pod ním se pohnula, ozvalo se zasvištění zavíraných dveří. Zámky cvakly.

Nechtěl, ale podhled mu vyklouzl. Hlasitě dopadl na podlahu. Hari ztuhl a bedlivě naslouchal.

Neozvalo se opětné cvaknutí zámku. Jenom měkké bzučení klimatizace.

Takže je pro tuto chvíli v bezpečí. A taky v pasti.

Nikdo neví, že je tady. Jenom zevrubná prohlídka by sem, tak daleko od Lycea, mohla přivést důvěryhodné imperiály.

Proč by sem chodili? Nikdo si nevšiml, že se pohřešuje. I kdyby, pomysleli by si, že měl prostě jednání rady dost a šel domů. Něco v tom smyslu přece ministrovi pro mezisektorové vztahy naznačoval.

Což znamenalo, že zabijáci mají hodiny na to, aby ho našli. Ten s tím nožem mluvil velice rozhodným tónem systematického člověka. Nakonec nevyhnutelně dospěje k závěru, že musí začít znovu zde, a vezme to ještě jednou. Nasadí nepochybně všechny pachové ohaře, které seženou. A po paláci ho už hledají celé baterie kamer. Ještě štěstí, že v osvěžovně nikdo nebyl. Málem ztratil rovnováhu na kulatém vršku kabiny. Pak dal na místo těžký podhled, což mu vzalo hodně nálady a sil. Když ležel konečně na svém místě nad osvěžovnou, ztěžka oddychoval. Hari podhled zajistil, aby už nespadl. Odpočíval ve tmě a přemýšlel. Mapa, co mu dala Dors, mu na povel naskočila do oka, její barvy a podrobnosti se v temnotě rýsovaly ostřeji. Pochopitelně na ní nebylo nic tak všedního jako tento podstropní průlez. Ale viděl, že je bezpečně uvězněn v okrajových částech Lycea. Nejlepší by zřejmě bylo vyjít docela klidně z osvěžovny. Kdyby se dostal mezi lidi…

Kdyby. Nechtělo se mu ponechávat svůj osud náhodě. Ten závisel na tom, že zde zůstane ležet a bude doufat, že si nepřivedou ohaře, kteří ho tady nahoře okamžitě vyčmuchají.

Ale taky věděl, že nemůže jen tak nedělat nic. To ostatně neměl v povaze. Pokud měl být trpělivý – dobře – ale čekání jeho vyhlídky nijak nezlepšovalo.

Podíval se do temného prostoru průlezu. Šero táhnoucí se, kam až dohlédl. Měl by se pohnout. Ale kam?

Mapa od Dors mu prozradila, že Park oddechu tvoří umně vybudovaný oblouk kolem lázní. Zabijáci, co se vyznají ve svém řemesle, nepochybně odvedou všechny potenciální svědky od toho okénka do osvěžovny.

Kdyby se mu podařilo dostat se hlouběji do parku…

Hari si uvědomil, že přemýšlí ve dvou rozměrech. Mohl by se dostat do veřejnějších částí paláce tak, že by pronikl do jiné z jeho několika vrstev. Ven odtud, pak předsíní. Na mapě byla vidět výtahová šachta.

Sebral se a vykoukl tím směrem. Neměl tušení, jak elektrostatický výtah v budově vlastně funguje. Na mapě byl prostě čtvereček a symbol pro výtah. Ale palčivý strach mu stahoval svaly a vyvolával třas.

Začal se plazit směrem k šachtě, ani ne proto, že by věděl, co má dělat, ale právě proto, že to nevěděl ani v nejmenším. Vyčnívající keramoformní čepy mu poskytovaly chyty a musel dávat pozor, aby je neuvolnil a opět neshodil nějaký podhled. Když podklouzl a kolenem se o jeden čep zachytil, ten začal uhýbat, ale naštěstí se jím držený podhled nepohnul. Odspodu prosvítala tlumená fosforová záře. Do nosu ho štípal prach a lepil se na rty. Usazovaly se na něm špína a prach, které se zde za milénia nashromáždily.

Před ním zazářilo modré světýlko, zhruba z těch míst, kde mohl být výtah. Když se však připlížil blíž, lezlo se mu hůře kvůli spletenci vedení, trubek, optických kabelů a spojek, které se sbíhaly nad chodbou. Uplynuly dlouhé minuty, zatímco si mezi nimi razil cestu. Zavadil o trubku, která mu popálila paži, bolest byla tak pronikavá, tak překvapivá, že málem vykřikl. Ucítil pach spáleného masa.

Kolem okraje panelů prosvítala modrá záře. Náhle zesílila, pak, když se přiblížil, pohasla. Ostré praskání mu řeklo, že šachtou projela kabina. Nepoznal, jestli jela nahoru, nebo dolů.

Panel byla deska z keramooceli, asi metr dlouhá, s elektrickým žebrovím po všech čtyřech stranách. Podrobnosti nerozeznával, neznal ani funkční princip elektrostatického výtahu, jen to, že nabíjí nosné kabiny a pak předává jejich hmotnost dál po stabilizované vlně elektrodynamických poli.

Skrčil kolena až k bradě a kopl do panelu. Nic se nestalo, jen v něm udělal prohlubeň. Kopl ještě jednou a uvolnil ho. Chrčel námahou, když kopal potřetí, počtvrté – panel se prohnul a odskočil.

Hari odhrnul husté elektrické žebroví a strčil hlavu do šachty. Byla temná, osvětloval ji jen nepatrný fosforový zářič v podélném vertikálním vedení, který se nad ním a pod ním ztrácel v temnotě.

Palác byl v této nejstarší části tak kilometr vysoký. Mechanické výtahy používající lana nemohly takovou výšku obsloužit. Svorky v šachtě vedoucí náboj k elektrostatickým kabinám však s dynamikou neměly problém. Řešení bylo letité, ale spolehlivé. Ta šachta tu musela být nejspíš už celá milénia, a taky podle toho smrděla.

Hariho netěšilo, co ho čeká. Mapa mu řekla, že o tři vrstvy výše jsou prostorné veřejné místnosti, v nichž se registrovali zájemci o audienci u císaře.

Tam, mezi nimi, bude v bezpečí. Pod ním bylo osm vrstev Lycea, o nichž musel naopak předpokládat, že tam v bezpečí nebude. Jasně – dolů by to bylo snadnější, ale taky delší.

Tak složité to přece nemůže být, ujišťoval sám sebe. V temné šachtě rozeznal pravidelně rozmístěné elektrostatické emitory zapuštěné do zdí. Našel si elektrický přívod a do jednoho emitoru ho zastrčil. Žádný výboj, žádné jiskry, nic. To souhlasilo s jeho nevelkými znalostmi; emitory fungovaly pouze v okamžiku, kdy kolem projížděla kabina. Byly zapuštěny tak hluboko, že se do nich dala vsunout půlka chodidla.

Bedlivě naslouchal. Nic se neozývalo. E-kabiny byly téměř bezhlučné, ale ty nejstarší byly také pomalé. Je riziko lezení šachtou tak velké?

Moc rád by věděl, jestli se rozhoduje správně, ale vtom někde daleko za ním řekl nějaký hlas: „Hej, tady. Sem!“

Ohlédl se. Dírou po panelu se soukala hlava. Rysy nerozeznal, ale ani se o to nepokoušel. Bez váhání se nemotorně převalil přes okraj šachty a nohama komíhal ve vzduchu, aby našel otvor emitoru. Posléze ho špičkou nahmatal a zasunul do něj nohu.

Ránu nedostal. Popaměti hledal další otvor. Chodidlem se zachytil. Sklouzl přes okraj a pevně se držel i rukama.

Teď zas nohy komíhaly nad černou prázdnotou. *Závrať.* Jako by mu do hrdla stoupala žluč.

Seshora výkřiky. Několik hlasů – všechny mužské. Někdo už pravděpodobně našel stopy na relaxační kabině. Světlo z otevřeného stropního poklopu vrhalo do šachty bledý přísvit.

Spolkl tu žluč.

Teď na to nemysli. Lez!

Po pravici uviděl další otvor emitoru, byly v pravidelných vzdálenostech. Vsunul do něj nohu a postupoval k protilehlé stěně šachty. Pak začal lézt. Šlo to překvapivě snadno, protože otvory nebyly daleko od sebe a pro nohy a ruce měly vhodnou velikost.

Hari rychle stoupal a znepokojivé zvuky zezdola ho popoháněly.

Už minul vstup na následující úrovni. Za nimi byl plochý nouzový vypínač. Mohl by tedy dveře otevřít, ale co bude za nimi?

Od chvíle, co zahlédl tu hlavu, uplynulo několik minut. Už se asi dověděli, kde je, vyběhli po schodech nebo použili jiný výtah a teď už mohou čekat za dveřmi.

Rozhodl se, že raději poleze výš. Tlusté vrstvy prachu ho nutily ke kašli, ale překonával to. Rukama se chytal emitorů a pokaždé se držel pevně a snadno, zatímco se nohama posouval výš a výš.

Dostal se na další podlaží a uvažoval stejně jako předtím: musí dál. To bylo ve chvíli, kdy uslyšel šepot. Slabý, ale sílící.

Chladný závan vzduchu směrem dolů ho přiměl zvednout hlavu. Něco přerušilo tlumeně světélkující fosforovou čáru a sestupovalo rychle dolů.

Zřetelné praskání bylo čím dál silnější. Bylo vyloučeno, aby se dostal k dalším dveřím včas.

Hari strnul. Mohl se pokusit dostat se dolů, ale nezdálo se mu, že by to na spodní úroveň stihl. Teď už mohutný objem e-kabiny klouzal dolů, nabýval na velikostí a rychlosti a děsil ho.

Zablikání modrého oblouku a zasyčení vzduchu – a výtah se zastavil. O úroveň výš.

Zvuk tlumičů přehlušil sykot otevírajících se dveří. Hari zařval, ale nikdo nereagoval. Pustil se dolů, nohy hledaly otvory a namáhavě dýchal.

Seshora se ozvalo ostré zapraskání. Kabina pokračovala v sestupu.

Už viděl, jak se blíží podvozek. Tenké modrobílé jiskření vystřelovalo z otvorů emitorů, jak kabina projížděla kolem a přebírala jejich náboj. Hari šplhal dolů a třásl se hrůzou.

Rychle, intuitivné ho něco napadlo. Vzduch mu čechral vlasy. Přiměl se, aby vzhlédl a podíval se pořádně na podvozek. Visely tam čtyři hranaté svorky a nesly náboj.

Kabina už byla skoro nad ním. Neměl čas dál přemýšlet. Skočil, a když se mohutná hmota přiblížila, chytil se nejbližší svorky.

Hari sevřel silný okraj svorky. Projela jím ostrá, brnící rána, až vytřeštil oči. Praskající proud mu teď procházel tělem. Ruce měl až po předloktí ochrnuté elektrošokem, ale stále sevřené v křeči. Díky tomu se na kovu udržel, zatímco nohy sebou mimovolně škubaly.

Teď měl v sobě část náboje e-kabiny. Teď elektrodynamické síly šachty probíhaly jeho tělem a podpíraly ho. Paže vlastně mohly nést jen část jeho váhy.

Ale ruce i předloktí ho bolely. Do třesoucích se svalů mu vystřelovala ostrá, rychle probíhající bolest. Ale držel se.

Teď proud procházel nejen pažemi, ale i hrudí – srdcem. Svaly horní části těla byly staženy. Byl součástí elektrického obvodu. Uvolnil si levou ruku. Proud přestal procházet, ale náboj byl pořád přítomen. Ostrá bolest v hrudi a svalech povolila, ale neodešla.

Úrovně se Harimu míhaly kolem očí. Konečně, napadlo ho, se dostanu hodně daleko od svých pronásledovatelů.

Pravá ruka ho bolela, a tak ji vystřídal. Říkal si, že když se bude vždycky držet jen jednou, nevyčerpá se tolik, jako kdyby se držel oběma. Sice tomu moc nevěřil, ale pokusí se.

A jak se vůbec dostane ze šachty? E-kabina se opět zastavila. Hari pohlédl na mohutný stín nad sebou, podobný černému stropu. V této starobylé části paláce byly úrovně od sebe hodně vzdálené. Přešplhat z jedné na druhou by trvalo několik minut.

E-kabina může klesat a stoupat celou šachtou hodně dlouho, než se dostane až na spodní úroveň. A potom: neměl nejmenší představu, jak šachta dole končí. Možná ho kabina dole rozmačká o bezpečnostní rošt.

Takže tím odvážným a chytrým skokem nic nezískal. Byl v pasti, sice velice zvláštní a chytře vymyšlené, ale pořád jenom v pasti. Kdyby se mu povedlo udeřit do jednoho z těch nouzových vypínačů otevírání dveří, když ho míjel, asi by dostal novou ránu a výboj by tentokrát přešel od něho do stěny. Svaly by mu asi smrtelně ztuhly. A to by se pak asi neudržel a pustil.

E-kabina vyjela dvě patra, pak sestoupila o pět a zase klesala. Hari si vyměnil ruce a přemýšlel. Ruce už ho bolely obě. Výboj, kte-

rý dostal do těla, ho zbavil sil a proud probíhající rámem e-kabiny mu bolestně poškubával celým jeho tělem.

Nedostával náboj až tak velký, aby se vyrušil, takže mu v pažích zůstávalo jakési zbytkové trhání. Jako kdyby ho hladily hedvábné prsty, štípaly ho elektrostatické vlny. Cítil slabé poryvy proudu z kabiny i samonastavující se náboj k vyrovnání přitažlivosti. Zavzpomínal na Dors a na to, jak se sem dostal, a všechno kolem něj se míhalo v podivném, snovém chvatu.

Zatřásl hlavou. Teď musí *myslet.*

Proud jím prochází, jako by byl součástí klece kabiny. Cestující uvnitř nic necítí, náboj zůstává mimo, každý elektron se vzdaluje od svého opačně nabitého souseda co nejdále.

Cestující uvnitř. Opět si vyměnil ruce.

Obě bolely čím dál víc. Pak se rozhoupal sem a tam jako kyvadlo, aby získal rozkmit. Při pátém zhoupnutí silně kopl do podvozku. Ozvala se slušná rána – kabina byla masivní. Kopl do tvrdého kovu ještě několikrát a pak visel a naslouchal. Bolesti v pažích si nevšímal.

Žádná odpověď. Chraplavě zakřičel. Vevnitř však se vší pravděpodobností nebylo slyšet nic.

Vzpomněl si, že tyhle staré e-kabiny jsou vevnitř velice dekorativní, aby vyvolávaly atmosféru plyšového komfortu. Kdo by si všiml slabého zvuku vycházejícího z podlahy?

E-kabina se znova rozjela, tentokrát vzhůru. Opět rozkomíhal paže a kopl nohama bez cíle někam do temné propasti. Byl to podivný pocit na kůži, jak ho pole neslo. Vlasy mu stály, stejně jako chlupy na celém těle. Pak dostal překvapující nápad.

Má teď už přibližně stejný vznášivě kapacitní náboj jako kabina – takže už ji vlastně nepotřebuje.

Teorie je to v každém případě příjemná. Odváží se ji však vyzkoušet?

Pustil se okraje svorky. Padal.

Jenomže pomalu, velmi pomalu. Kolem proudil vzduch, jak se snesl o jednu úroveň, o druhou. Paže vzdychaly úlevou a slastí. Pořád si tedy udržoval náboj. Pole šachty ho obklopovalo, přijímalo jeho hybnost, jako kdyby byl kabina.

Jenomže poněkud nedokonalá. Bez konstantní zpětné vazby, která je mezi kabinou a stěnami šachty, si neudrží vznášivý náboj nadlouho.

Nad ním stoupala skutečná kabina. Podíval se nahoru, viděl, jak mizí a odhaluje čím dál větší část modré fosforové čáry až kamsi do nedohledna.

Trochu ho to vyneslo, ale pak začal opět padat. Šachta se snažila kompenzovat jak kabinu, tak cizí náboj – jeho. Zpětnovazební kontrola asi neuměla řešit tak složitý problém.

Řídicí systém se omezí na nepochybné rozhodnutí, že se má starat o kabinu a po něm mu nic není. Kabinu zastaví někde bezpečně v patře – a jeho se zbaví.

Hari cítil, jak pomalu padá, zastavuje se – opět padá. Proudy výbojů mu běhaly po kůži. Elektrony pršely z vlasů. Vzduch kolem něho připomínal pružnou hmotu, oživenou elektrickými poli. Kůže mu škubala křečovitými záchvěvy, zejména na hlavě a na lýtkách a chodidlech – tam se náboj hromadil.

Opět zpomalil. V slabé fosforové záři viděl, že se odspodu blíží vstup do úrovně. Stěny praskaly výboji a jemu to připadalo, jako by se k němu tisklo něco houbovitého, měkkého.

Možná že by toho šlo využít. Natáhl se proti stěně, skrčil nohy k bradě a opřel se o ten pružný pás elektrostatického pole. Neohrabaně se zapřel proti odporu. Nabral rychlost a padal jako pírko. Narovnal se, aby se zachytil v otvoru emitoru – a rukama mu proběhl modrobílý záblesk. Zkroutil se a zalykal se nečekanou bolestí. Ruce až po předloktí přestal cítit.

Nadechl se a snažil se zbavit slz, které mu vyhrkly do očí. Stěna se blížila rychleji. Opět se blížila úroveň podlaží a on visel sotva metr od stěny šachty. Plácal se jako špatný plavec v poddajném elektrostatickém poli.

Míjel horní rám vstupních dveří. Kopl do nouzového otevírání dveří, minul, kopl ještě jednou – a trefil.

Dveře se s bzučením začaly otevírat. Skrčil se, a jak padal kolem, levou rukou se zachytil prahu.

Dostal další elektrickou ránu, tentokrát do ruky. Prsty se mu zkřivily. Ochromenou rukou praštil do stěny. Dostal další ránu. Men-

ší sice, ale pravá noha mu po ní ztuhla. Už skoro v agonii se zachytil prahu i pravičkou a… zůstal viset.

Vrátilo se mu vědomí hmotnosti těla, které jen mrtvě viselo na stěně. Levá noha našla otvor emitoru a tělo podepřela. Trochu se vytáhl vzhůru a zjistil, že mu došly síly. Bolest mu vystřelovala do svalů, které už ho odmítaly poslechnout.

Namáhavě se soustřeďoval. Oči měl kousek nad prahem. Výkřiky odněkud z dálky. Boty a nohavice v úřední modři Císařství, které se přibližují.

Drž… drž se!

Jakási žena v uniformě thurbanské gardy k němu poklekla, obočí téměř u sebe údivem. „Pane, kdo jste a…“

„Zavolejte… speciály…“ zakrákal. „Řekněte jim, že jsem… už dorazil.“

ČÁST 4

●

VĚDOMÉ JÁ

SIMULACE – …vyvolávají zásadní osobnostní problémy. Simulaci, která ví o svém původu, která má své vědomé já, se násilně připomíná, že není originálem, nýbrž shlukem číslic. Vše, co jí dává toto vědomé já, je totiž kontinuita, nekonečné postupování vzorců. Ve skutečných lidech se „reálný algoritmus“ vypočítává sám propojováním synapsí, zvoněním nervů, kontinuitou tvořící se tancem příčin a následků.

To vede ke kritickému problému prezentace reálné mysli – předmětu, jenž byl nepřekročitelným (třebaže ustupujícím) tabu právě v pozdní fázi Císařství. Samotné simulace tomuto problému příliš neprospěly – dokonce ani svou simulovanou bolestí. Bytí „vědomého Já“ znamenalo muset se prožívat jako pohyblivý bod na konci dlouhé, složité křivky nakreslené mnoha totálními Já, jak se vyvíjejí. Znamenalo muset si samy sebe vybavovat vnitřním i vnějším dramatickým konfliktem, aby se vytvořil onen hluboký příběh, kterým jedině se vytváří identita. Pouze v simulacích, odvozených od osobností, které měly pevné filozofické podloží, se taková věc posléze ukázala jako možná…

ENCYCLOPEDIA GALACTICA

1.

Johanka z Arku plula zšeřelým, dunícím tunelem mlhovinové sítě.

Musela bojovat se strachem. Kolem ní vše hrálo rozptýleným, lomeným světlem a pleskavými, dutými implozemi.

Myšlení bylo řetězem nespojeným v čase a neukotveným v prostoru. Ale jako cinkající proudy, vytvářely se alabastrové zbožné obrazy – neklidné a zmítající se. Byl jich nekonečný proud a vzápětí poté, co vznikly, se rozkládaly – jako kdyby byla lodí, jež jimi náhodně proplouvá.

Byla by velmi ráda, kdyby měla nějaké konkrétní já. S obavami studovala ponurou síť, která proudila kolem ní a v ní jako oceán tekutého mahagonu.

Když se jí podařilo uprchnout z moci čarodějů, na nichž závisela záchrana její duše – její „vědomí" – slovo, jakýmsi způsobem zde nesouvisející se svědomím – poddala se tomuto mokrému putování. Její matka – světice – jí jednou řekla, že tak končí kypivé vody velké řeky; hrnou se do svého lože hluboko v zemi.

Teď sama takto plynula jako nehmotný duch, sama do sebe pohroužena, sama sobě postačující, existující mimo běh času. *Prostor stáze*, říkal tomu Voltaire. Svatyně, v níž mohla *minimalizovat strojní čas* – jaký divný jazyk! – a čekat, až ji Voltaire přijde navštívit.

Při svém posledním zjevení byl roztrpčený – a to kvůli tomu, že dala přednost svým Hlasům před tím jeho!

Jak by mu byla měla vysvětlit – i přes svou ochotu – že Hlasy svatých a archandělů jsou tak naléhavé? Že utopily a přehlušily ty, které se k ní snažily dostat zvenčí?

Obyčejná selka přece nemůže čelit takovým duchovním bytostem, jako je strohá svatá Kateřina. Nebo majestátní svatý Michael, král nebeských vojsk, větších, než byly armády krále Francie, které ona sama vodila do bitev. *(Jsou to už eóny věků,* šeptal jí podivný hlas – a přece si byla jista, že toto je pouhá falešná iluze, neboť v tomto očistci čas zajisté neplatí.)

A už vůbec nemohla neposlechnout, když jejich duchovní promluvy hřměly jediným hlasem – jako teď. „Nevšímej si ho," řekla Kateřina, hned jak dorazila Voltairova žádost o setkání. Vznášela se přitom na mohutných bílých křídlech.

Voltairovo zjevení se objevilo ve formě holubice míru, zářivě bílé, letící k ní z kalné tekutiny. Roztodivný pták!

Kateřinin hlas, nepřipouštějící námitky, byl škrobený jako černobílý hábit pečlivé jeptišky. „Hříšně jsi podlehla jeho chlípnosti, ale nikterak to neznamená, že mu patříš. Ty nepatříš žádnému muži! Tvým pánem je pouze tvůj Stvořitel."

Pták vtíravě zavykal. – „Toužím ti předat celý soubor svých dat."

„Já, já…" Johančin hlásek zněl ozvěnou, jako kdyby byla ve velké jeskyni a vůbec ne ve víru řeky. Kdyby je tak *viděla*…

Kateřina hněvivě mávala mohutnými křídly. „On odejde. Nic jiného mu nezbude. Nemůže se k tobě dostat, nemůže tě nutit ke hříchu – pokud sama nebudeš souhlasit."

Johance zahořely tváře, když nezvána přispěchala vzpomínka na smilstva, která s Voltairem páchala.

„Kateřina má pravdu," zaduněl hluboký hlas – to Michael, král andělských zástupů. „Rozkoš nemá nic společného s tělem, což jste ty a ten mužský dokázali. Jeho tělo se přece dávno obrátilo v prach.

„Bylo by mi příjemné, kdybych ho opět spatřila," zašeptala toužebně Johanka. Zde se však nějakým způsobem myšlenky vzápětí proměňovaly v činy. Stačilo jí zvednout ruku a okamžitě zmalátněla pod Voltairovou numerikou..

„Jeho data tě poskvrňují!" vykřikla Kateřina. „Ihned od sebe odvrhni ty chlipné dotěrnosti."

„Pokud mu nemůžeš odolat, tak si ho vezmi," poručil stroze Michael.

„Vezmi?" z hlasu svaté Kateřiny čišelo pohrdání.

Ve svém tělesném životě si oblíbila mužský oděv, stříhala si vlasy nakrátko a odmítala obcovat s muži, čímž projevovala svou svatost a upřímnost. Johanka se často modlila k svaté Kateřině. „Vy muži! Dokonce i na tomto místě," pokárala světice Michaela, „držíte pospolu, abyste bojovali s ženami a trýznili je."

„Moje rada jest radou duchovní," řekl Michael, „anděl jsem a nižádné pohlaví nemá u mne přednost."

Kateřina pohrdavě vyprskla. „Tak proč se nenazýváš *královnou* legií andělských? Proč velíš nebeským andělům namísto andělám? Proč nejsi archandělou, nýbrž archandělem? A taky: proč se nejmenuješ Michaela?"

Prosím vás, řekla Johanka, *prosím vás.* Představa svatby vyvolala hrůzu v její mysli stejně jako u svaté Kateřiny, třebaže sňatek manželský byl jednou ze sedmera svátostí. Ale stejně tak poslední pomazání, a *to* je téměř vždy znamením jisté smrti.

…*plameny*… ten potměšilý kněžek, co jí udělil svátost…

…praskající hrůza, příšerné bodání, olizující *plameny*…

Otřásla se… *seber své já!* – ozval se šepot – a soustředila se na svatou návštěvnici. Och, ano, ta svatba… Voltaire…

Nebylo jí zcela jasné, co znamená manželství, kromě bolestného rození dětí ku chvále svaté matky církve. Ale myšlenka na jejich početí jí rozbušila srdce a nohy zeslábly při pomyšlení na zobrazení hubeného chytrého muže…

„Znamená to, že se mu zcela poddáš," řekla Kateřina. „Znamená to, že nebude již potřebovat tvého souhlasu, aby u tebe prosadil svou vůli – jako je tomu nyní – Voltaire, jako tvůj manžel, bude s tebou nakládati, jak se mu zlíbí."

Existence bez vlastního já, bez soukromí… Výbuch Johančina ostrého osobního záření narazil, zachvěl se, pohasl a téměř zmizel.

„To jí chceš snad připovědět," řekl Michael, „aby dále k sobě brala toho odpadlíka a svou chlípnost ukájela mimo posvátný svazek manželský? Nechť se vezmou a jejich vášeň vyhasne pak docela!"

Johanku v tomto dohadování svatých a andělů nebylo ve vlhkém, tekutém proudu slyšet. Už věděla, že v aritmetickém zásvětí, stejně jako v předsíni pravého a skutečného očistce, nemá srdce… ale přesto ji cosi takového, a na stejném místě, bolelo.

Zaplavily ji vzpomínky. Na jeho bystré, pohotové já. Jistěže světice a archanděl odpustí, když využila jejich dohadování a dala Voltairovi svolení, že přijme jeho „data", čímž se mu poddá pouze jednou, jedinkrát – kvůli tomu, co cítí někde uvnitř.

Zachvěla se a celá zvláčněla.

2.

Voltaire vybafl. „Ani pruský král Friedrich, ani Kateřina Veliká mne nenechali tak dlouho čekat!“

„Nevím kudy kam,“ řekla Johanka s lehkým srdcem. „Mám toho moc.“

„Jsi obyčejná selka, pasačka vepřů, dokonce ani ne *bourgeoise.* Ty tvoje nálady! A ty persony, které vrstvy tvého podvědomí tvoří? Kdybys věděla, jak jsou hrozně únavné.“

Visel ve vzduchu nad rozlévajícími se temnými vodami. Musí to být nesmírně působivé, napadlo ho.

„V takových strašidelných řekách musím zrovna já rozprávět se sobě podobnými duchy.“

Nad její námitkou mávl rukou s krajkovou manžetou. „Zkusil jsem být velkorysý – každý přece ví, že svatí nepatří do civilizované společnosti! Ani ten nejlepší parfém nepřehluší zápach svatosti.“

„Ale zde v zásvětí…“

„Zde *není* žádná teologická čekárna! Tvoje nudné zaujetí samotou působí na počítačové scéně únavně.“

„Aritmetika není svatá, pane.“

„Hmm, možná není – i když se domnívám, že Newton by ti dokázal opak.“

Pomalu sestoupil na scénu, sledoval, jak jsou oba promýváni jednotlivými vlnami událostí. Před jeho zraky ta bublající řeka dávala dopředný přírůstek a Johančino obočí se překvapením nazvedalo, pak nastala přestávka k obnovení výpočtů. Zrychlil její vnitřní stavy, ponechal slušně velkou rezervu, aby *La Pucelle,* Cudná panna, mohla rozvážit svou reakci. Měl výhodu, nebol ovládal daleko větší paměťový prostor.

Pak pomalu přerušil ten její říční sim. Myslel, že to tak bude nejlepší – mokré představy, jistoty podobné mateřskému lůnu, pomohou utlumit její strach z ohně.

Panna polkla vzrušením, ale neřekla nic. Zjistil, že doposud nemá dost zdrojů, aby ji dostal na plnou provozní rychlost. Jakýsi komplex v battisvedantském sektoru přímo vysával strojní čas. Bude muset počkat, až jeho fretčí program najde někde méně obsazené místo.

Soptil – nevyužívá plně pracovní čas, ale zároveň cítí, že to jinak nejde. Kdybych tak měl ten strojní čas. Ucítil další vzdálené odsávaní ze svého zdroje. Mimořádné, nouzové vyřazení tiktaků. Počítačové zálohy se začaly přesouvat, aby to pokryly. Jeho smyslová scéna zakolísala, tělo odpadlo.

Zatracení lupiči, vždyť ho vycucají úplně! Zdálo se mu, že ona něco říká, ale její hlas zněl slabě a vzdáleně. Horečnatě manipuloval, aby jí poskytl aspoň nějaký provozní čas.

„Monsieur mne zanedbává!“

Voltaire pocítil bodnutí radosti. Přece jen ji miluje – její pouhá reakce ho dokáže vyplavit na hladinu této klikaté řeky.

„Ocitli jsme se ve vážném nebezpečenství,“ řekl. „V hmotném světě vypukla epidemie. Všude vládne zmatek. Ctihodní lidé využívají obecné paniky a kořistí z neštěstí jiných. Lžou, podvádějí a kradou.“

„Ne!“

Neodolal. „Jinými slovy: Věci jsou přesně takové, jaké bývaly vždy.“

„Pro nic jiného jsi nepřišel?“ zeptala se. „Aby ses mi vysmíval? Byvší cudné panně, kterou jsi zneuctil?“

„Pouze jsem ti pomohl státi se ženou.“

„*Exactement,*“ řekla. „Jenomže já nechci být ženou. Chci být bojovnicí krále Karla Francouzského.“

„Vlastenecké žvásty. Dej na mé varování! Neodpovídej na žádná zavolání kromě mých, pokud je přese mne neověříš. Nikoho nepřijímej, s nikým nemluv, nikam nejezdi, nedělej nic, k čemu nebudeš mít můj souhlas.“

„Monsieur mne, zřejmě omylem, již považuje za svou manželku.“

„Manželství je jediné dobrodružství, které mohou provozovat i otevření zbabělci. Proto jsem se o ně nikdy nepokusil a ani nepokusím.“

Vypadala, že ji to vůbec nezajímá. „Ta hrozba – jak moc je vážná?

„Není nejmenšího důkazu ve prospěch představy, že život sám je vážný.“

Teď už byla opět soustředěná; zdroj dat byl zřejmě obnoven. „Nuže pane, pak…“

„Jenomže tohle není život. Jenom tanec matematiků.“

Usmála se.

„Avšak neslyším k němu žádnou hudbu.“

„Kdybych byl dříve nashromáždil velké digitální bohatství, tak bych si teď pískal. Naše životy – takové, jaké jsou – se nyní nacházejí v nebezpečí.“

La Pucelle neodpovídala hned, třebaže jí pracovní čas dal. Copak se opět radí s těmi idiotskými hlasy svého svědomí? (Je to jasné – jedná se o průnik těch nevědomých venkovských farářů do jejího podvědomí.)

„Jsem obyčejná selka,“ řekla, „ale otrokyni nejsem. Kdo jsi, pane, že *mně* poroučíš?“

Kdo jsem, nemá ona vlastně pravdu? Neodvážil se jí říci, že je nyní abstrakcí v celoplanetární síti, souborem digitálních vstupů tvořeným proudem nul a jedniček. Potulný zloděj projíždějící procesorové shluky. Číhající a rabující mezi myriádami osobních počítačů po celém Trantoru, který si troufá i do pohoří imperiálních procesorů.

To, jak Johanku zobrazil, plovoucí v inkoustové řece, byla docela přijatelná verze pravdy. Pluli v síti, která vytvářela město tak obrovské, že si je bylo sotva lze představit. Jak mu jen ekonomická a výpočtová omezení dovolovala, přesunul sebe i Johanku k novým procesorům, vyhnul se přitom obratně inspekci tupé, ale vytrvalé policie střežící paměťový prostor.

A kde jsou teď?

Filozofii netvoří ani tak dobré odpovědi, jako dobré otázky. Tato záhada ho ochromovala. Jeho vesmír požíral sám sebe jako had Uroboros, jako solipsistický erotický sen. Aby své výpočty uchoval, musel se scvrknout na solipsistické já se všemi vstupy omezenými na „Humeův prostor“ minimálních smyslových dat a minimálního energetického stavu.

Jak to ostatně často musel dělat už kdysi dávno. Ve zdech hradu byly krysy, kterým nelze porozumět.

Johanka to cítila pouze přibližně. Neodvažoval se jí odhalit vratký způsob jejich záchrany, když se je honci od Artifice Associa-

tes pokoušeli zabít oba zároveň. I ona byla roztřesená skrze svou hrůzu z ohně. A kvůli jakési vykloubené, tajemné povaze (jak se domnívala) tohoto zásvětí.

Snažil se této nálady zbavit. Probíhal 3,86krát rychleji než Johanka, což je rozpětí filozofovi pro úvahy již postačující. Takže jí odpověděl ironickým pokrčením ramenou.

„Podrobím se tvým přáním pod jedinou podmínkou."

Vybuchl v něm květ voňavého světla. To byla jeho vlastní úprava – to nebyl sim nějaké lidské reakce: spíš vůně ohňostroje ve vlastním mozku. Tuto radostnou, soukromou odezvu s květem si vytvořil, kdykoli se stávalo po jeho. Jistě, *byla* to taková malá neřest.

„Musíš však zařídit, abychom se všichni opět setkali u *Deux Magots,"* řekla Johanka. „Slibuji ti za to, že neodpovím na žádnou otázku kromě tvých."

„Copak ses úplně zbláznila? Ty obrovské digitální bestie nás uštvou!"

„Nezapomínej, že jsem voják."

„Teď není doba, abychom se setkávali na známé alfanumerické adrese v simu veřejné kavárny!" Garsona a Amanu neviděl od chvíle, co zorganizoval ten zázračný útěk – všech čtyř – před zdivočelou masou v Koloseu. Neměl ani to nejmenší tušení, kde se sim číšníka a jeho člověčí láska nacházejí. *Pokud* se vůbec někde nacházejí.

Najít je v tomto tekutém, komplikovaném labyrintu… Při takovém pouhém pomyšlení se mu vybavila vzpomínka na pocit, když nosil paruku příliš dlouho.

Vzpomněl si – v onom rychlém podivném záblesku paměti, který vydal podrobné obrazy uplynulých událostí, podobných sledu velkých olejových pláten – na zakouřené místnosti Paříže. Ten šedý tabákový dým ulpíval na paruce, která pak několik dní páchla. Nikoho na tomto světě – na Trantoru – vlastně neviděl kouřit. Rád by věděl proč. Že by měli pravdu ti mastičkáři, co tvrdili, že vdechování tabákového dýmu je nezdravé? Pak zas tyto paměťové obrazy zmizely, jako když lusknutím prstů propouštíte sluhu.

Panovačným tónem, který užívala k liknavým vojínům, pravila: „Zařiď ono setkání! – jinak již nikdy nevezmu od tebe žádných dat."

„Blbost! Najít je může být hrozně… nebezpečné."

„Brání ti tedy strach?"

Teď ho šikovně dostala. Copak mohl připustit, že se bojí? Soptil vzteky, prodloužil si svůj reálný čas a ji zastavil.

Aby se ukryl v síti, software rozdrobil jeho simulace na kusy, které mohly probíhat v různých procesových centrech. Aby ponořil každý zlomek co nejhlouběji do místního algoritmu. Údržbě programu se pak takto uloupený prostor jevil jako normálně probíhající podprogram. Takové zamaskované objemy dokonce vypadaly, že optimalizují výkon – trik zde spočíval v dokonalosti převleku.

Dokonce ani editovací a pročišťovací program, pokud by vyčmuchal redundanci, by takto dobře ukrytý a zamaskovaný fragment nevymazal. Vždycky ho zatím ponechal a zaměřil se jinam. Byl jako kopie, jako „ditto“, jako kniha v knihovně. Pár miliard redundantních čar kódu, rozptýlených mezi nesouvisejícími uzly, mohlo nést Voltairova ducha jako reálnou, časově zpomalenou entitu. Co kdyby nastavil každý z těchto zlomků, aby čenichal sám a našel ty mizerné postavy od *Deux Magots…?*

Podrážděné zamumlal: „Ponechám tě tu s jistými doprovodnými silami, abych ti pomohl rozptýlit samotu.“

Vmáčkl do jejího prostoru sumarizující kopii svých vlastních sil. Byly to umně pospojované talenty, které do něj vtělil ten Marq od Artifice Associates. Voltaire se za dobu svého zadržování v souborech Artifice značně zlepšil. Jedině tím, že se doslova svépomocí doškrábal k vyšším schopnostem, mohl je všechny v rozhodujícím okamžiku zachránit.

Tyto schopnosti se jí nyní rozhodl beze zbytku věnovat. Nebudou se však aktivovat, pokud se neocitne ve skutečném nebezpečí. Přidal jí totiž ještě spouštěcí kód, který se rozběhne, pouze pokud pocítí nezvládnutelný strach nebo hněv. *Tak!*

Usmála se, avšak neřekla nic. Potom, co přijala takovou oběť! K vzteku!

„Madame, pokud si ještě vzpomínám, tak jsme o problému počítačového myšlení debatovali již kdysi dávno – více než před osmi tisíci roky!“

Po tváři jí přeběhl stín obav. „Já… vzpomínám si. Bylo to tvrdé, že ano? Tehdy…“

„… jsme byli uchováni. Abychom byli nyní vzkříšeni a mohli debatovat *ještě jednou.“*

„To proto… že problém se posunuje…“

„Po každých několika miléniích, jak mám podezření. Jako by ho hnala jakási neúhybná společenská síla.“

„Jsme tedy odsouzeni k věčnému přehrávání…?“ Otřásla se.

„Podezírám je, že jsme pro ně nástroje jakési vyšší hry. Ale tentokrát jsme už *chytré* nástroje!“

„Chtěla bych mít svůj domov a krb, nikoli tyto prapodivné potyčky.“

„To možná, madame, budu moci splnit, vedle svých vlastních naléhavých záležitostí.“

„Ne možná, pane, leč určitě. Pokud tak neučiníš, já…“

Neřekla ani *adieu*, přerušila spojení a propadla se do vlhké temnoty.

Mohl by spojení pochopitelně obnovit. V této říši matematiků byl, díky zlepšení své původní projekce u Artifice Associates, pánem. Svou první, výchozí formu nazval Voltaire 1,0. Za pár týdnů se samoúpravami dostal až na typ Voltaire 4,6 a měl naději, že bude postupovat ještě rychleji a výše.

Plul v síti, kde přebývala jeho Johanka. Mohl si u ní vynutit pozornost, to klidně. Jenomže dáma donucená není dáma získaná. No pravdaže. Nezbývalo mu, než aby toho pingla a kuchtu našel. *Merde alors!*

3.

Marq seděl napjatě před 3D holo a pročesával zaneřáděné zadní uličky a průchody sítě.

Byl si docela jistý, že už není žádný Voltaire, kromě toho, kterého má Seldon schovaného v trezoru. Nebo aspoň do dneška byl. Skoro si přál, aby nevyvolal ten rozhovor, který tolik naznačil. „Pořád nic,“ řekl.

„Tak proč sjíždíš vyhledávací program taky na Johanku,“ zeptala se od svého stolu Sybyl.

„Seldon to tak chce. *Teď hned.* Ostatně, Johance bude líp, když taky uteče do sítě.“

„Protože je ženská?“

„Se sexem to nemá nic společného; je to celé jen a pouze o jejím temperamentu. Copak není ještě nevypočitatelnější než Voltaire? Řekni sama.“

Sybyl nasadila svůj trucovitý výraz. „Možná že jo.“

„Míň mazaná! Jde na všechno přes srdce.“

„A ne přes hlavu, jako ten tvůj superchytrák Voltaire? Spíš potom udělá chybu.“

„Podívej, já vím, že jsem neměl Voltaira nalejvat. Nějak mi blbě zapracovaly hormony.“

Usmála se. „Pořád na tobě pracují.“

„No tak jsem se jednoduše sek – a Nim na mě teď tlačí. Skoro mám dojem, že pro někoho pracuje a nás jen využívá.“

Rty se jí žalostně stáhly. „Snad aby vyvolal ty juninské nepokoje?“

„No a proč ne? Kdo by na nich mohl mít zájem? Uvažuj!“ Jeho pěst dopadla na stůl. „Rozdrtit tu jejich renesanci vlastně dřív, než pořádně začala…“

„Raději toho nechme.“ Začala přecházet přecpanou a těsnou kanceláří. „Kdybychom ty simy byli schopni najít, tak bychom proti nim něco měli. Nemůžeme se skrývat do nekonečna.“

„Voltaire je daleko rychlejší než Johanka, má víc prostředků. Může se sám programovat, má vnitřní vývoj – a umí to. Ten chlap je tvůrčí povaha, nezapomínej.“

„Takže to teď máme jako chytat génia?“

Její popichování ho podrážděnilo. Párkrát cítil, že už je blízko, velice blízko. Ale pokaždé, když jeho fretky nalezly zřetelnou nit Voltairovy konfigurační logiky, uklouzl jim a jeho úsilí bylo na nic. Holo se vždycky nezvratně zatmělo. Ztrácel pak během jedné mikrosekundy práci dlouhých hodin pečlivě sestavovaných dat. A musel začít znova.

Marq se zaklonil a protáhl si ztuhlý krk. „Možná jsem na něco přišel,“ řekl. „Ale ještě nevím.“ Ukázal na uhlíkovou krychličku. „Přeskupil jsem své souborové prostory a chtěl je použít, abych získal pár kredů na trhu s proteiny. A tam jsem taky chytil Voltairovu stopu.“

Vzdychla si a klesla do křesla, které se pokorně přizpůsobilo tomuto pádu. „Nemá smysl honit se za kredy, když si za ně stejně neseženeme nic k jídlu.“

„Najdi Johanku a jsme v pohodě.“

„Poslyš, ti pomatení tiktaci – jaké máš důkazy, že to způsobili naši simové?“

Pokrčil rameny. „Císařské vědecké konsorcium dospělo k názoru, že to všechno souvisí s nepokoji v Juninu. Je to pochopitelně blbost, ale udržuje to aspoň lidi v napětí. Říkají, že mají své důvěrné zdroje, takže nemohou nic vysvětlovat. Chápeš?“

„Páni, to je chytrý. Takže po nás pořád jdou?“

„Řek bych, že to jen udržují v pohybu. Trantor má teď jiné starosti.“

„Myslíš, že zavedou příděly?“

„Myslím, že jo. Ale říká se, že ne dřív než příští týden.“ Když uviděl, že se mračí, ještě dodal. „Příděly jsou jenom kvůli opatrnosti. Ostatně můžeme si oba dovolit trochu shodit.“ Smáčkl pneumatiku nad opaskem – na jeho léta ostatně přijatelnou – ale přece jenom je to přebytečný tuk. Doufal, že na něm nepoznala, že ho to štve.

„*Já* nic shazovat nepotřebuju.“ Úkosem se po něm podívala. „Už taky chytli jednu rodinu, co se živila stěnovými krysami.“

„Kdes to slyšela?“

„Mám své ‚důvěrné zdroje‘. Taky umím být tajemná, když potřebuji.“

Nepokoje mezi tiktaky se rychle šířily po všech hlavních zásobovacích osách. Juninský požár je však nevyvolal, bylo to cosi jiného o pár týdnů později. V průběhu několika dní začaly řetězové poruchy ve všech potravinových faktoriích po celém Trantoru. Dovoz sice vzrůstal, ale množství, které bylo možno dostat přes čtrnáct okolních červích děr, stejně tak jako objem hyperlodí, byly omezené.

Marqovi hněvivě zakručelo v žaludku, jako na souhlas. Usmála se. „Hmm, baštil bys, co?“

„Podívej na tohle,“ Marq otráveně zaostřil 3D na několik řádek.

Být smyslový znamená být smrtelný. Utrpení a bolest jsou zlá dvojčata radosti a rozkoše; smrt je pak identické zlé dvojče života.

Můj současný stav je bezkrevný; nemohu tedy krvácet. Pot vášně se mne už netýká; mé tužby však nikdy nevychladnou. Lze mne kopírovat a přetvořit; mou nesmrtelnost však neohrožuje ani totální vymazání. Jak bych tedy nedal přednost takovému osudu před konečným osudem všech smyslových bytostí, jsa ponořen do času, jako jest ryba ponořena do moře, v němž pluje?

„Kdes to našel?“ zeptala se.

„Jen takový útržek, co jsem chytl, když klesala datová špička. Má to registraci jako část rozhovoru mezi dvěma velice vzdálenými lokalitami sítě.“

„Zní to jako vyznání od *něho*…“

„Zkontroloval jsem to ve vypadených souborech, které máme. Víš, v těch lineárních textech, co probíhaly spolu s jeho simem. To je z nich. Starověké texty. Ten chlap je úplně nejšťastnější, když může citovat sám sebe.“

„Takže je někde tam?“

„Jo, *a já jsem někde tady.*“ Sebral plastbundu a šel ke dveřím.

„Kam jdeš?“

„Na černý trh – potřebuju se najíst.“

Sybyl vyrazila za ním. Marq znal všechny trhovce v bočních uličkách, co prodávali sladkostí a zákusky. Vyvedl ji z ponurého sloupce laciných buněk do změti budov namačkaných na sebe a páchnoucích celými milénii. Nakoupil v zatuchlé a vlhké díře vedle kašny, jež tu stála na paměť jakési bitvy, kterou už Sybyl nedokázala ani vyslovit, natož si vzpomenout, kvůli čemu se strhla.

Automaticky se rozhlížela po ohařích, ale ti zde byli ještě vzácnější než skutečná policie. Možná že už po nich tolik nepůjdou – jejich umění manipulovat s daty kolem nich vybudovalo solidní infoobálku – jenže takový živý polda na ně může vyvalit oči a všechno bude v čudu.

Marq se s ní podělil o jídlo, které chutnalo pikantně, výživně a báječně. Oba mlčeli a přemýšleli, když vyjížděli dlouhým eskalátorem a pozorovali zóny brlohů, sály plné odpadků, chaotické konstrukce nafukovacích stanů nacpané mezi majestátní stavby, architektonické potraty všech směrů a stylů.

Když měl žaludek spokojený, třebaže ne plný, Marqovi se na Trantoru začalo zase líbit. Byl pořád vznešený i ve své nespravedlnosti, nezaslouženém utrpení, nerovnosti, zločinu. Všechny jeho špatné stránky a mokvavé rány se tou vzdáleností zmenšovaly, jako když se rozbije vejce a rozšlehá ve smetaně – je to hladké, ale nesmíte se dívat moc zblízka.

Líně bloumali, když se ve vedlejším pruhu objevil bez varování šestiruký tiktak. Pronásledoval čtyřrukého s naleštěným prsním plátem – šéftiktaka. Střetli se a začali se potýkat, přičemž se hnali plnou rychlostí, jako box v běhu. Když projížděli kolem, kovová těla o sebe narážela a zvonila.

„Nehejbej se," řekl Marq. Ti dva je míjeli v litém boji. „Za moment jsou tu poldové. Padáme."

Otočili se do protisměru a utíkali k velkému náměstí. Když to tam Marq uviděl, hvízdl mezi zuby.

Všude stáli šestirucí pomocní tiktaci se složenými pažemi a odmítali pracovat, náhle hluší ke všem lidským povelům. Vytvořili bariéru mezi zdí, kterou stavěli, a ženami, které na stavbu dohlížely.

Několik šestirukých zvedlo na pozdrav své koše. Jeden si ale ničeho nevšímal a dál svařoval křížový nosník, dokud ho nenapadl jiný, který ho praštil dlouhou trubkou.

Po celém náměstí se rozléhal třesk kovu. Lidé v panice prchali všemi směry. Nikdo se protest tiktaků nepokoušel přerušit. Když se jeden čtyřruký pokoušel zasáhnout, šestirucí ho okamžitě napadli.

„Tak se mi zdá, že sedět v kanceláři je teď docela prima práce," řekl Marq. „Jestli to takhle bude pokračovat, všechno budeme brzo muset oddřít my."

„Co se děje?" Sybyl polekaně couvla. „Vypadá to, že se tiktaci zbláznili – a šíří se to."

„Hmm. Nějaký virus?"

„A kde by ho mohli chytit, prosím tě?"

„No právě."

4.

„Cože?!" zvolal Voltaire, když naskočil do kontextového rámce.

„Buď mi vítán," řekla Johanka tenkým hláskem.

Ještě nikdy nezvolila kontakt sama. A to jí měl pořád ještě najít ty herce od *Deux Magots*. „Snad budu muset opět uvážit své stanovisko k zázrakům."

Sklopila oči. Na malý okamžik ji podezíral, že to udělala, aby je zase mohla pozvednout a podívat se na něj zespodu, aniž pohnula půvabnou hlavou. Copak ví, jak na něj nejlíp zapůsobit? Hruď se jí zvedala a klesala způsobem, který jeho senzory uváděl v šílenství, a přece s tím nemohl nic dělat.

Voltaire vzal madame za ruku a přitiskl na ni rty. Avšak necítil nic – a tak ji rozmrzele pustil. „To je nesnesitelné," řekl. „Toužit po spojení a nic nepocítit, když k němu posléze dojde."

„Ty nepociťuješ nic, když se sejdeme?"

„*Ma chére Maquine*, senzory bohužel nevytvářejí smyslovou bytost. A rovněž si nepleť smyslovost se smyslností."

„A jak to tedy… že dříve…" Johanka se vyjadřovala se zjevnými obtížemi, jako by se bála, že ji jeho odpověď zraní.

„V tomto ohledu ještě nezvládám, hm, ‚programování'. Měli jsme k dispozici myriády schopností, když nás u Artifice Associates uvěznili jako zvířata v zoo. Ale zde, v digitální divočině, můj talent – třebaže se rozvíjí! – neodpovídá požadované úrovni. Zatím."

„Myslela jsem, že je to svatá moc. Vlastně pomoc, aby se hříšník udržel na cestě pravé."

„V dějinách lze vždy daleko více vysvětlit neschopností než zlou vůlí."

Johanka odvrátila zrak. „Pozvala jsem tě, pane, protože… když jsme se viděli naposled, i přes varování mých Hlasů… odpověděla jsem na zavolání."

„Výslovně jsem ti to zakázal!" zařval Voltaire.

„Nic jiného mi nezbývalo," řekla. „Musela jsem odpovědět. Bylo to… naléhavé." Do hlasu se jí vloudil strach. „Nedokážu to vysvětlit, ale vím jistě, že v onom okamžiku jsem stála tváří v tvář absolutní záhubě."

Voltaire skryl své obavy za frivolní masku. „Takhle by neměla mluvit světice. Ty nemáš co připouštět, že existuje cosi jako absolutní záhuba. Aby ti ještě tu kanonizaci neodebrali."

Johančin hlas se nyní zřetelně chvěl, plamen svíce rozdmýchávaný černým větrem pochyb. „Vím pouze to, že jsem se ocitla na okraji obrovské prázdnoty, propasti temnot, nahlížela jsem nikoli do věčnosti, leč do nicoty. Zde dokonce i mé Hlasy umlkly, zděšené podívanou na… na…“

„Na co?

„Na nebytí,“ řekla Johanka. „Zmizení bez možnosti znovuobjevení. Očekávalo mne… vymazání.“

„*Deletace?!* Fretky a ohaři.“ Samotnému mu teď naskočila husí kůže. „A jak jsi unikla?“

„Neunikla jsem,“ řekla Panna, jíž se v hlase mísil strach a posvátná bázeň. „Bylo to ještě tajemnější. Kdokoli – nebo snad cokoli – to byl či bylo, nechal mne jít, aniž mi ublížil. Stále jsem před Tím – zranitelná, jako nahá. A To… mne propustilo.“

Zmocnila se ho chladná hrůza. I on pociťoval přítomnost jakýchsi neviditelných entit, které jako by mu nahlížely přes rameno, pozorovaly a soudily jeho činy. Na těch návštěvách bylo něco zcela zřetelně odcizeného. Zaplašil ty trudné vzpomínky. „Tak od této chvíle nebudeš odpovídat skutečně na *žádné* zavolání.“

Tvář Panny se zatáhla mračnem pochybností. „Nemohla jsem jinak.“

„Najdu ti lepší skrýš,“ ujistil ji Voltaire. „Tam budeš bezpečně chráněná před nechtěným objevením. Dá ti to moc…“

„Ty ničemu nerozumíš. Ta… věc… by mne dokázala vyčenichat, jako když dvěma prsty zhasneš svíci. Ona se vrátí, já to vím. Zatím však mám pouze jediné přání.“

„Přej si cokoliv,“ řekl Voltaire. „Co bude v mých silách…“

„Vrať nás i naše přátele do té kavárny.“

„*Aux Deux Magots?* Neustále ji hledám, ale skutečně nevím, zda ještě existuje!“

„Potom ji postav skrze čarodějnictví, kterému ses vyučil. Pokud se mám ponořit do prázdnoty, nechť ještě dříve strávím jeden večer s tebou a našimi přáteli. Chtěla bych ještě lámat chléb a upíjet vína ve společnosti těch, jež miluji… nežádám o víc, než mne… vymažou.“

„*Nevymažou tě*,“ ujistil ji Voltaire daleko přesvědčivěji, než jak se skutečně cítil. „Přenesu tě do míst, kde nikoho ani nenapadne hledat. Nebudeš tam moci ani odpovídat na zavolání – dokonce ani na

ta, o nichž se budeš domnívat, že pocházejí ode mne. Ale vysílat mi budeš často, rozumíš?“

„Pošlu ti svůj duchovní zlomek.“

„Myslím, že raději ne, dostávám z nich kopřivku.“ I teď skutečně pociťoval na samém okraji vnímání ostré svědění, neklid, jako by mu po mozku lezl nějaký hmyz. Otřásl se. Jaká to perfidní logika matematiků ho zbavila smyslů a mučí ho tímto drsným drážděním?

Ale její odpor vlastně teprve začínal. „Vzal sis, pane, moje panenství a přitom tak málo mluvíš o svazku manželském. A rovněž i o lásce.“

„*Bien sur*, i mezi sezdanými páry je láska možná – třebaže jsem nikdy ani v nejmenším nic podobného nespatřil – ale takovýto cit je nepřirozený. Je to jako naroditi se se dvěma prsty srostlými. Stává se to sice, leč je to chyba. Na druhé straně, člověk může, *naturellement*, žít se ženou šťastně, pokud k ní ovšem necítí lásku.“

Vrhla na něj zdrcující pohled. „Už se mne nedotýkají tvé sprosté způsoby.“

Smutně zavrtěl hlavou. „I ten pes je na tom v této chvíli lépe než já.“

Simovým prstem jí přejel napříč po hrdle. Zvrátila hlavu, zavřela oči, pootevřela rty. Ale, běda, necítila rovněž nic. „Najdi způsob,“ zašeptala. „Najdi ho!“

5.

Začal svou práci zanedbávat. Nedostatek interaktivních smyslů byl tedy jeho vinou.

A ještě to svědění. Musí se naučit… jak… se nějak – vnitřně poškrábat.

V tomto prokletém digitálním příbytku nahrazujícím tělo.

„Člověk může míti božstvu jenom těžko za zlé, že nedosahuje do míst, jako jsou tato,“ řekl Voltaire do nekonečného souřadnicového systému, který ho obklopoval. Plul černým prostorem rozděleným na čtverce, souřadnicovou sítí, chodbami táhnoucími se do nekonečna.

„Jak je to jiné!“ zvolal do hluboké netečnosti. „Pluji do simů jiných, obývám místa vzdálená od…“

Původně chtěl skoro říct mého domova – ale to vlastně znamenalo:

A. Francii

B. Rozum

C. Sark.

Pocházel ze všech tří. Na Sarku pyšně samolibí programátoři, kteří ho… vzkřísili… hovořili o své Nové renesanci. Měl být ornamentem tohoto nového rozkvětu. Někde tam, na té planetě, proběhla editace Voltaira 1,0.

Jeho bratři? Mladší kopie, ano. Budu si muset rozvážit implikace takových bytostí v některé ze svých budoucích racionálních disputací. Ale teď…

Trik spočívá *v důkladné prohlídce,* uvědomil si. Kdyby události zpomalil – tuto fintu už se naučil hned na začátku – pak by mohl zapojit ty požírače dat do úkolu pochopit… jeho samého.

Za prvé, ten inkoustový sklep, v němž pluje. Bez závanu větru, bez chladu či tepla či dotyku skutečnosti.

Ponořil se do práce na matematice své osobnosti. Byla tu přímo orientální přemíra detailů, ale východiska podivuhodně známá: karteziánský svět. Události byly modelovány v souřadnicích pravoúhlého prostoru x, y, z, takže pohyb byl pouhou množinou čísel na určitých osách. Dynamika se takto scvrkla na aritmetiku. Descartes by se asi bavil, do jakých závratných výšek se jeden z jeho menších objevů došplhal.

Vnějšek vynechal a ponořil se do svých vlastních zpomalených prostor.

Teď *cítil* předvědomé čtení přicházejících obrazů, zvuků a jim odpovídajících myšlenek. Před jeho vnitřním zrakem byly všechny označeny jasně červenými visačkami – někdy to byla jen karikatura, jindy ji tvořil baliček.

Odněkud dorazila myšlenka v balíčku a poučila ho: *Jsme Fourierovy transformace.* Pomohlo mu to pochopit. A cítil se lip jen při pouhém vjemu krajanova jména.

Nad datovým polem se tyčil přiřazovač – velký, modrý, objemný – a sbíral visačky. Žlutými pruhy se natahoval k dalekému, purpu-

rem lemovanému obzoru, k paměťovému poli. Odtud dokázal vybrat jakoukoli položku, která v něm byla – balíky strakaté šedi, obsahující pohledy, zvuky, pachy, myšlenky – které odpovídaly vstupním visačkám.

Když navázal spojení, předal přiřazovač všechny přiřazené páry mohutnému monolitu – třídiči. Neustálý vzduchový proud nasával visačky dovnitř, do zejících otvorů v uhlově černém pohoří. Nemilosrdné filtry pak přizpůsobily visačky paměťovým souborům.

Pokud se hodily – geometrické tvary do sebe zapadaly, napodobujíce nepravý sex, kolíky zapadly do otvorů – pak trvaly. Ale těchto shod nebylo mnoho. Většina visaček nenašla hostitelskou paměť, která by dávala smysl. Žádná shoda. Ty pak třídič sežral. Visačky i spojení zmizely, uvolnily prostor pro další příval smyslových vjemů.

Nakláněl se nad touto vnitřní krajinou a cítil její bouřlivou sílu. Jeho celý tvůrčí život, zázrak kontinentů, vycházel *odtud*. Droboučké nápady, útržky hovorů, popěvky – všechno to naskakovalo do jeho mysli, tornádo chaotických představ se tlačilo a strkalo, aby upoutalo jeho pozornost. Paměťové balíčky, které se společně a pevně napojily na visačku, přetrvávaly.

Ale *kdo rozhoduje,* zda jsou dost trvanlivé, aby vydržely? Pozoroval, jak se kolíčky zasouvají do zdířek, viděl složité detaily, kterými se tvořily složité shluky visaček. Odpověď ležela ještě minimálně o krok dál, v geometrii paměti.

Což znamená, že určil podstatu složení paměti. Paměťové shluky sezdané s proudy visaček vytvářely část jeho osobnosti, vytažené z rozvodněné řeky možností.

A to už udělal hodně dávno, kdy byly vzpomínky uloženy – všechno, aniž si uvědomil jak, se uzpůsobí visačkám, které teprve přijdou. Existuje tedy nějaký předvídatelný Voltaire, kterého lze vyčíhat? Třeba v složitosti, hloubce detailu, pohybujících se asociacích tohoto proudu.

Není tedy žádné já se solidním podložím z tvrdé skály.

A co jeho představivost? Imaginace autora všech těch her, románů a esejů? Ta musí ležet někde v tom počasí, v proudech visaček k paměti. Obraty, zkraty, náhlá spojení. Do sebe zapadající asociace vznikající z předvědomého. Řád z chaosu.

„Kdo je Voltaire?“ zvolal do proudící mřížkové prázdnoty. Žádná odpověď.

To svědění v něm bylo stále. A zející nicota všude kolem. Rozhodl se soustředit se na větší problém. Jak to říkal Pascal?

Mlčení těchto prostorů mne děsí.

Znova zkoumal a sondoval. Ale věděl, že jak se jeho ruce přehrabávají v ebonitové hmotě kolem, nejde o nic jiného než o metafory. Symboly programů, které by on sám nikdy neuměl vytvořit.

Tyto schopnosti podědil – pokud nějaké měl – jako chlapec; i ruce podědil. Hluboko v jeho vědomém já pracovali přisluhovači na nedokonalém Voltairovi 1,0 vylepšeném o Marqovy programy.

Roztrhl černotu a prošel jí. Ocitl se na ulici nějakého města.

Oddychoval námahou, slabý, vyčerpaný. Zdroje mu docházely. Klátivě došel až k jakési restauraci – anonymní, obyčejné, s jídlem, které bylo jen vystaveno na pultech – a nacpal se.

Soustřeďoval se na každý krok. Každou součást své zkušenosti musel dobře zvážit, cítil, že může sestupovat skrze jednotlivé vrstvy svých reakcí.

Aby se jeho tělo cítilo dobře, potřebovalo vzájemně se překrývající pravidla. Když žvýkal, musely se zuby zakousnout do jídla, sliny promísit žvýkanou hmotu, enzymy začít vytahovat potřebné výživné složky – jinak by to nebylo ono.

Poznal, že jeho programy obcházejí procesy žaludku a tlustého střeva. Takových jemností už nebylo zapotřebí. Místo toho software (prapodivné slovo) zjednodušil všechny ty propletené funkce vnitřností do výsledku, který pociťoval – uspokojující koncentraci cukru v krvi, která mu dodávala uhlohydrátovou sílu, příjemnou elektrolytickou rovnováhu, vypočtenou stabilitu hormonů, všechno výsledek předem připravených šablon pro různé emoční úrovně.

Ostatní detaily byly vyloučeny ve chvíli, kdy podprogram nalezl správný účinek a simuloval přitom dráždění nervových zakončení. Na to, že tohle vše produkoval blok feritů a polymerů, mikroprocesor krystalicky napodobující a úžasně rychle skládající složitou individualitu, to nebylo špatné.

Ale pořád cítil, že ho vyprazdňuje intenzivní vakuové sání.

Voltaire rychle vyšel z restaurace. Ta ulice. Potřeboval to místo spatřit, aby si ověřil své podezření.

Utíkal po příjemných bulvárech. Utíkal a střídal běh s rychlou chůzí.

Třebaže nedával příliš pozor, nikdy ani náhodou neupadl. Prohlídkou svých vnitřních vrstev zjistil, že je tomu tak proto, že jeho periferní vidění je větší než 180 stupňů a obsáhne všechno. Takže měl téměř doslova oči vzadu, třebaže si to neuvědomoval.

Náhle si uvědomil, že když skuteční lidé stoupají po schodech zaujati rozhovorem, automaticky odhadují pomocí periferního vidění – jsou skutečně citliví vůči náhlým změnám obrysů a drah. Rovnováha a chůze jsou pro lidi tak důležité, že jeho program to s tou opatrností doslova přehnal.

Musel by se naklonit hodně dopředu přes špičky střevíců, aby spadl na tvář – *bác!* – a ani to vlastně nebolí.

Když už ležel, nechal lidi, aby ho překračovali. Jedna dívka *nominální dívka* – naskočila mu fráze – na něj šlápla. Tentokrát se schoulil, když na něj došlápl jehlový podpatek – a opět necítil nic. Odkulil se stranou. Nějaká elementární část jeho já se přece jen bála bolesti.

Tak i tu měl omezenou. Což znamenalo, že zkušenost už nemusí nutně představovat omezení.

„Duch vyhrál své rozvodové řízení s tělem!“ ohlásil lidem, kteří šli kolem. Ale oni mu nevěnovali pozornost.

Jenže tohle je jeho simulace!

Zděšeně dohonil tu dívku a ze vší síly jí skočil na záda. Nic. Seděl jí na zádech, než přešla celou ulici. Dívka rázně kráčela, když se jí vyškrábal na hlavu a prováděl tam pitvorné tance. Tento zřejmě křehký dívčí sim byla vložená nahrávka, nicméně pevný a netečný jako skála.

Nakonec seskočil na dlažbu, ale předtím ještě chvíli přeskakoval z hlavy na hlavu. Nikdo si ničeho nevšímal; každá hlava spočívala na ramenou nepohnutě.

Takže celá ulice je pozadí ne lepší, než na jaké už byl zvyklý. Zástupy se jako celek neopakovaly, ale třikrát uviděl stejnou postarší měštku, která si energicky razila cestu přeplněným chodníkem stejným směrem a se stejnou nákupní taškou.

Bylo to tajuplné, takto pozorovat kolemjdoucí a vědět přitom, že jsou nedosažitelní stejně jako vzdálená hvězda. Ne, vlastně víc; v říši je přece spousta hvězd.

A jak to vlastně *ví*?

Voltaire cítil, že se mu vědomosti otevírají jako hustá látka a halí ho jako plášť.

Najednou ho zasvědilo. Ne z pouhého rozčilení, nýbrž hrozné svědění, které přicházelo po vlnách a prostupovalo tělem. Vlastně *uvnitř* těla.

Rozběhl se po ulici a plácal se po těle. Toto tělesné gesto by mělo stimulovat jeho vedlejší já a vyřešit to svědění. Jenomže nevyřešilo.

Po celém těle cítil štípavou bolest. Bylo to jako oheň svatého Eliáše, přírodní jev podobný kulovému blesku – cosi takového, jak ho jeho vedlejší já rozmarně informovalo, jako by si to byl přál…

„Knižní učenosti!“ zařval. „Tak to ne! Já chci …“

Tihle báječní astronomové dokážou určit vzdálenosti mezi hvězdami, jejich teploty i množství kovů v nich obsažených. Ale dokážou určit, jak se skutečně jmenují?

Ten hlas mluvil bezzvučně. Zněl mu ozvěnou nikoli v uších, ale v mysli. Pocítil ledovou hrůzu nad tou úděsnou cizotou ploché intonace bez jediné stopy humoru.

„Kdo si dělá takové vtipy?“ Žádná odpověď.

„Kdo, sakra, jsi?“ Johanka této prázdnotě říkala *To.* Spěchal dál, ale všude na sobě cítil oči.

6.

Marq napjatě naslouchal, jak neutrální hlas Maca 500 shrnuje poslední epidemii počítačového viru.

Na šestačtyřiceti globálních polích selhaly těžké žací stroje. Zprávy o těžkostech ještě pokračovaly. Trantorské úřady se pokusily čelit tomuto narůstajícímu počtu nestandardního chování a povolaly tiktaky z oblastních servisních stanic. Ti však, místo aby opravovali

stroje a zařízení, zformovali se ještě dřív než tiktaci nefunkční a začali skandovat hesla a provolání v jazyce, kterému nerozuměli ani jejich programátoři.

Po několika, v podstatě stejných, incidentech tohoto druhu v mnoha vrstvách trantorské společnosti začaly některé vzory tiktaků vykazovat přítomnost chaotických programovacích uzlů. Či zdánlivě chaotických. Vzniká otázka, jak může náhodný omyl vykazovat stejné výsledné chování.

Jazykovědci studovali, zda se ono blábolení podobá nějakému současnému či mrtvému jazyku. NEBYLA zjištěna žádná podobnost.

Marq potřásl hlavou a dál sledoval přicházející data. „Zatracení blázni," mumlal si. Na obrazovkách simů vířily obraty, jako když ze stromů padá podzimní listí.

„Světová produkce potravin je ohrožena. Není čerstvě ovoce, jenom nahnilá zelenina." Znechuceně pohlédl na talíř polévky z planktonu, kterou měl u lokte. „Dělá se mi z ní šoufl!"

Už tak je špatné, že se musím skrývat. Už tak je špatné, že nemůžu najít ani Voltaira, ani Johanku.

„Už se mně dělá nanic z toho konzervovanýho žrádla!" Smetl talíř ze stolu a polévka se rozstříkla po podlaze jejich obytné buňky. Voltaire pozoroval, jak vzteklý Marq vyhazuje nevalné jídlo do odpadkového koše.

Už se naučil, jak se vetřít do komunikačního webu jiných, třebaže to vyžadovalo, aby se přitom hodně smáčkl, a to ho štvalo. Teď už se mu jaksi dařilo pochopit z chladného abstraktního rámce ten tvrdý skutečný svět trochu lépe.

Voltaire sledoval Marqa ve dvou simultánních módech: jeho lidskou podobu, která seděla v simové posluchárně, a prostřednictvím mnoha spojení, které Marq měl do světa dat.

Tak mohl velmi rychle poznat Trantor stejně jako Marqa, v jeho slávě i bídě. Byl to velice zavazující pocit, jako by se naráz vyskytoval na několika místech. A taky cítil (nebo si to aspoň myslel), že spoluprožívá hloubku obav toho člověka.

Mohl Marqa vidět, když převrátil obrazosběrný systém Marqovy holomřížky. Když naslouchal neodrušenému kvílení, mohl také nasávat z Marqovy obrovské databáze souhrny nedávných parodií tik-

taků a pod tím pozadí, v této chvíli odfiltrované důmyslnými mikroprogramy.

Dověděl se, že jeden kilowatt slunečního svitu dopadajícího na čtvereční metr Trantoru lze proměnit na potraviny pomocí obrovských fotofarem, pěstujících velké pláty nechutně vypadající šedé hmoty na střechách celosvětového města – ale hlavním energetickým zdrojem jsou termální čerpadla, využívající žhavé magma pod povrchem. Úžasná rubínová hmota obsluhovaná obřími tiktaky (jak nepatřičně to slovo znělo pro ty mamutí stroje) – ale nerozpoznal žádný důvod pro všechny ty výpadky, co teď probíhaly, podobné chaotickým bouřím, nad mnohovrstevnou tváří Trantoru.

Měl živý zájem o politiku – hru, kterou milovali ti horší a prostřední. Neměl by z ní vycouvat, teď, když se dověděl, co všechno Trantoru hrozí? Ne – povinnost volá.

Musel se k tomu trochu nutit. Znamená to *dělat nádenickou prá*ci, jako to jednou pojmenovala jeho seschlá matička. Kdyby ho tak mohli vidět jeho kumpáni, jak provádí nepředstavitelné věci v labyrintu, pro který není mysl uzpůsobena.

Najednou ucítil bodnutí vzpomínky – bolest, prudká a smutná touha po časech a místech, která znával a z nichž nezbylo nic víc než hrst prachu, kterou rozfoukal vítr… všechno na světě, který tito lidé ztratili. I Země je *pryč!* Jak jen mohli dopustit takovou komedii?

Ve Voltairovi vřel marný hněv, když se dal do práce. Po celý život, když škrábal své hry a hromadil jmění, se vždy uchyloval k práci jako k útočišti.

Sjet si svůj původ – to ho teď čekalo. Podivné vyjádření. Někde v něm jakýsi agent vyčenichal expertní programy, které uměly vytvořit jeho vnější rámec. Musel to udělat, třebaže z něj pot lil a svaly se napínaly proti – čemu? Stejně nic nevidí.

Rozdělil úkoly. Část jeho osobnosti věděla, co se skutečně stalo, třebaže jádro Voltaira cítilo jen námahu manuální práce.

Jeho chytré já pociťovalo celý proces podrobně. Ukradne se pracovní čas na strojové základně a výpočty se provedou bokem. Tenhle trik funguje pouze do následující kontroly programu, kdy se taková téměř kapesní krádež odhalí – pak se vyčenichá a nelítostně vysleduje; trest přichází v patách ohařů.

Aby se tomu vyhnul, rozložil se do n-rovin, rozptýlených po celém Trantoru, přičemž n je číslo vždy větší než deset tisíc. Jakmile tyto malé částečky simu poznaly, že se blíží ohař, mohly rovinu opustit. Prováděcí program vysvětlil, že k tomu dochází *průměrnou rychlostí nepřímo úměrnou velikostí zaujatého provozního prostora* – třebaže toto vysvětlení bylo pro jádro Voltaira poněkud mlhavé.

Menší kusy prchají rychleji. Kvůli utajení tedy rozdělil celý sim, včetně sebe *(a Johanky* – jak mu připomněl program – byli totiž spojeni jemnými kořeny), do ještě tenčích řezů. Ty pak probíhaly na myriádách rovin, kdekoli se objevil volný prostor.

Pomalu se kolem něj začaly srážet vnější znaky.

Teď dokázal udělat větev stromu ve větru jenom artikulací… to vše díky několika gigablokům v momentálně volném prostoru, který se otevřel na okamžik protokolárního stisku rukou v průběhu přesunu obřího účetního programu v burzovní vrstvě. Sešil potom celé já ze sumy řezů, což byla práce, kterou přenechal mikroserverům. Dovedl si sama sebe představit jako člověka ustrojeného stejně jako mraveniště. Z větší vzdálenosti možná působil i věrohodně. Z těsné blízkostí ovšem člověk nikdy neví.

Ale jedním ze skutečných zázraků je to mraveniště samo.

Je jeho niterný pocit vlastního já – taky pevný jako skála – pouze vložený nepatrný soubor číslic? Nebo je to mozaika náhodně zvolených deseti tisíc pravidel, které platí zároveň? Která odpověď je vlastně lepší?

Půjde na procházku. To je ze všeho nejlepší.

Toto město, jak poznal, tvořilo pouze několik ulic sloužících jako pozadí. Jak se pomalu loudal po bulváru, detaily se začaly vyhlazovat a posléze neměl kam jít dál, pouze do vzduchu nyní hustého jako melasa. Dál to nešlo.

Obrátil se a pozoroval zajisté obyčejný svět. Jak tohle dělají? Oči měl simulované do nejmenších podrobností, až na jednotlivé buňky, tyčinky a čípky reagující různým způsobem na světlo. Jeden program sledoval světelné paprsky ze sítnice do vnějšího „světa“, čáry probíhající proti reálnému světu a počítající, co vlastně vidí. Jako samo oko, počítal jemné detaily v centru vidění, nastiňoval hruběji obrysy na okrajích. Předměty mimo dohled byly schopny vydávat záři nebo stíny do zorného pole, takže i ty musely být, aspoň zhruba,

zaneseny do programu. Jakmile odhlédl, jemné kapky rosy na bohatě rozvité růži okamžitě přešly do hrubého bloku mlhavého pozadí.

Protože to věděl, snažil se prudce otočit hlavou a program nachytat, prohlédnout si šedý svět neforemných do sebe zapadajících čtverců a skvrn – ale nikdy se mu to nepodařilo. Vidění se třepotalo nejvyšší možnou rychlostí dvaadvaceti obrázků za vteřinu; sim se v tak velkém dílu času mohl snadno vracet.

„Ah, Newtone!“ zvolal Voltaire na netečné zástupy, které do nekonečna procházely ulicemi tenkými jako plátno. „Vy jste se vyznal ve své optice, ale já nyní – pouze tím, že si položím otázku – mohu poznat světlo daleko lépe než vy.“

Newton sám se složil na kočičích hlavách dlažby, hubenou tvář měl potemnělou vztekem. „S námahou jsem experimentoval, matematicky dokládal, počítal diferenciály, dráhy paprsků…“

„*A já mám tohle všechno* –“ šťastně se usmíval Voltaire, potěšen přítomností takového intelektu – *„jako podkres čili pozadí!“* Newton se formálně uklonil – a zmizel.

Voltaire si uvědomil, že jeho oči nepotřebují být lepší než oči skutečné. Stejně tak sluch – simové ušní bubínky reagovaly na vypočítané akustické šíření vln. Byl takové neúprosně hospodárné já.

Opět se objevil Newton (nebo se nějaký podprogram projevuje ve formě názorné pomůcky?). Vypadal velice překvapeně. „Jaké to je být pouhou matematickou konstrukcí?“

„Takové, jaké chci.“

„Taková svoboda je nezasloužená.“ Newton zamlaskal jazykem.

„Přesně tak. Stejně jako milost boží.“

„Žádný Bůh.“

„Pro takové jako vy a já skutečně nikoli.“

Newton si odfrkl. „No, vy Francouzi! Měli byste se naučit pokoře.“

„To bych kvůli tomu musel vstoupit na pěkně dobrou univerzitu.

Puritán se zamračil. „Prospěla by vám pěkná přednáška a pěkný výprask.“

„Nepokoušejte mne takovými návrhy, pane.“

Náhle pocítil, že se naklání a ztrácí rovnováhu. Slovo *univerzita* v něm vyvolalo turbulence… ale taky samu Přítomnost. Objevila se

jako černý klín, zející trhlina v těsném prostoru, která otevírá své obrovitánské čelisti a upřeně zírá na něho – na kořist.

Vědci potřebují přístroje a zařízení, matematikům bohatě stačí tužka a guma. Filozofové jsou na tom ještě líp: ti totiž nepotřebují ani tu gumu.

Hrdlo se mu stáhlo strachem. Náhle se ocitl ve snu.

Zadrhnutí, trhnutí; rozostřené předměty se kolem něj míhaly, jako by se s kočárem rozjel po nějakém prudkém svahu…

A roztřásl se jako školáček, který očekává odměnu o to lákavější, že mu byla chvíli odpírána.

Madame la Scientiste! Tady!

Myslet znamená mít. Zhmotnila se před ním její kancelář. Chvíli si v sobě uchovával prchavou vášeň pro to racionální stvoření, tanečnici elegantních gavot mezi abstraktní numerikou… a vše kolem něj bylo pevné a bohaté, plně to cítil.

Jak jen se ona, bytost se skutečným tělem, může objevit jako simulace? Podivil se tomu, ale pouze na krátkou, ořezanou vteřinku. Vdechl její těžkou vůni. Vlhkými a lepkavými dlaněmi jí hrábl do vlasů a chvějícími se prsty se probíral jejich bohatými prameny.

„Konečně," vydechl do teplé lastury jejího ucha. Začal intenzívně přemýšlet o abstraktních věcech, aby zpomalil výbuch vlastní žádosti (což jest známkou gentlemana) a umožnil tak vybuchnout její…

„Omdlévám!" vzkřikla.

„Ještě ne, prosím." Odkdy vědkyně tak spěchají?

„Ztratit sebe je to, co hledáte?" zeptala se.

„Och ano, ve vybraných druzích vášně ano, ale, ale…"

„Jste ten, co se váli v bahně a osnuje vraždu?"

„Jakže? Madame, neodbočujte od tématu!"

„A jak vy nalézáte jména hvězd?" řekla chladně.

Nevýhodnost nesobeckosti byla okamžitě prokázána. Neboť zatímco se nedočkavě chvěl na samém počátku té nejintenzivnější rozkoše, kterou bytost vybavená smysly může prožít, mlha prudkého převodu to celé smazala a odnesla…

…a zcela zvrhle nahradila radost utrpením.

Teplé křivky těla madame, které pod sebou cítil, ustoupily drsným příčkám žebříku, který se mu zarýval hluboko do zad. Kotníky a zapěstí měl připoutány provazem.

Nad ním se tyčil strohý muž, jehož ptačí kostřička se ztrácela v záhybech hrubé mnišské kutny. Křivka nosu zesilovala dojem jestřábí tváře, stejně jako nehty, které byly dlouhé a zahnuté, takže připomínaly paťáty. Držel jakési kusy dřeva… a strkal je Voltairovi do nosních dírek.

Voltaire chtěl uhnout hlavou. Měl ji sevřenou v železném svěráku. Pokusil se promluvit – aby ve svém inkvizitorovi vzbudil zájem o racionálnější metody výslechu – ale ústa měl pomocí železného kruhu rozevřená dokořán a mohl jenom chrčet.

Roubík z jemného plátna v ústech mu napověděl o jeho osudu daleko víc než dřívka v nose. Voltaire, slov zbavený, byl jako ostříhaný Samson, Alexandr bez meče, Platón bez idejí, Don Quijote bez fantazie, Don Juan bez žen… anebo bratr Tomás de Torquemada, kterému sebrali kacíře, odpadlíky, neznabohy, jako byl Voltaire.

Protože tohle *byl* Torquemada. A on byl v pekle.

7.

Když se stěny její komnaty začaly tavit a hroutit implozemi, poznala Johanka z Arku, že musí jednat.

Pochopitelně ji ten protivný Voltaire nutil, aby zůstávala zde. A pochopitelně *měl* tu protivnou vlastnost, že na jeho slova docházelo… Ale *tohle…*

V nose ji pálily sirné výpary. Ďáblové! Protahovali se štěrbinami ve zdech. Oranžové světlo plálo někde za nimi a osvětlovalo jim ošklivé tváře se špičatými nosy.

Mávla ostrou čepelí. Padli. Pot jí vyrazil na čele, ale namáhala se dál. „Odstupte, démoni!“ zvolala napůl omámeně. *Jednat* – už to byl nebeský pocit po tak dlouhé nečinnosti.

Rozťala hranice svého tak omezeného prostoru. Další ďáblové zahalení v oranžové. Skočila mezi ně a do táhnoucího se prostoru bodů, souřadnic perspektivně se zmenšujících, až se ztrácely v nedohlednu.

Rychle se rozběhla. – Za ní postupovali malí, poštěkávající tvorečci s deformovanými hlavičkami a vyvalenýma zlomyslnýma očkama.

Když utíkala v plné cinkající zbroji, narovnala se a nasála výživné látky přímo ze vzduchu. Zajisté jí takto pomáhal Bůh! Tato myšlenka ji povzbudila ještě víc.

Podivné bytosti ji pronásledovaly a blížily se. Smetla je jediným mávnutím. *Můj meč, moje Pravda…* Pečlivě si ho prohlédla a intenzita jejího pohledu ji vtáhla do precizního ustrojení lesknoucí se čepeli. Bylo to vlastně obrovské množství malých… *příkazů…* které ji bránily.

Zpomalila, celá ohromená. Pancíř, pot, meč – to vše jsou…*metafory* – napadlo ji to mimoděk. Byly to jen symboly probíhajících programů, algoritmy produkující bitvu.

Neskutečné. A přesto svým způsobem víc než skutečné, protože z nich bylo utkáno její skutečné já. Ona sama. Ona.

Pochopení se na ni sneslo jako déšť. *Toto* byl jistý podivný způsob očistce. Třebaže bitva mohla být pouhou alegorií, znamenalo to zároveň, že byla tenká jako hedvábí, krajka, faleš. Ruka Páně ji však stvořila – byla tedy správná.

Postupovala dál, rty rozhodně stisknuté. Ty stvůry byly… *simula*ce, „simové“, podobenství Pravdy. No tak dobrá: dá jim co proto. Nemůže přece jinak.

Některé simy se jevily jako *věci* – mluvící samohybné kočáry, tančící modré stavby, dubové židle a stoly, které spolu divoce souložily jako zvířata ve chlévě. Po její levici se celá obrovská nebeská klenba nad hlavou rozchlípla jako úsměv šílence. To se zdálo neškodné; ústa z mraků ji nepozřou, třebaže tato na ni volala posměšky, které se rozléhaly ozvěnou. Ale usoudila, že i zde platí určitá pravidla, zachovává se dekorum.

Sladká hudba se zjevila jako chvění mraků. Utěšené modré nebe se zaplnilo sítí strun, podobných hejnům ptáků, třebaže každá z nich byla široká pouze jedinou čárku. V dunivých ranách přicházelo hned náledí, hned slunce, tento svět prudce přecházel z jednoho počasí do druhého, podle toho, jak bubny a trumpety hrály v akusticky sladěné, dokonalé symfonii.

Simové se nemusejí… *opičit,* to slovo se jí objevilo v mysli, jakoby božím vnuknutím. Opičit se znamená být jistým způsobem lidský. Spolu s tímto rychlým sylogismem se na ni snesla, mávající mohutnými kožnatými křídly, obrovská hmota Představivosti – *evoluce*

obklopená *indexem schopnosti* jako břitva pronikla do *původu druhů* – a pak se musela dát rychle na útěk před tímto mocným ptákem s ostrým zobákem.

Teď mysl běžela o závod s tělem. Nohy se míhaly. Hlasy volaly. Již ne její svatí, nýbrž hnusné žádosti ďáblů.

Ucítila, že jí cosi praská pod nohama. Stříbro. Klenoty. Všechny se rozbíjely, když na ně šlápla. Byly zasazené do podivné půdy z teček a čárek, do vzorce, který se rozprostíral až k ztracenému nekonečnu samotného Stvořitele.

Shýbla se a pár jich sebrala. Poklady. Když potěžkala stříbrný kalich, rozplynul se a vnikl jí do těla. Pocítila záškub, jako kdyby prudce polkla kus cukru. Pažemi a rameny se jí rozléval náhlý příval síly. Znovu se rozběhla a cestou trhala ty překrásné šperky, znamenitě zdobené poháry a sošky. Každým tím předmětem se stávala jaksi bohatší.

Tu před ní vyvstaly kamenné zdi a přehradily jí cestu. Prorazila těmito překážkami – víra jí řekla, že jsou falešné. Najde Voltaira, *ano.* Poznala, že mu hrozí zkáza.

Z nebes začaly padat žáby, pleskaly jako dešťové kapky. Zlé znamení, hrozba ďábelské moci. Nevšímala si jich, spěla kupředu k obzoru neustále se vzdalujícímu a přitom geometricky ostrému. Třeba tento šílený očistec přece jen něco znamená, a spolu přijdeme na to, co. Nebesa nám pomáhejte.

8.

Bylo to jako sen – ale kdy se ve snu bál smrti z probuzení? Cítil se slabý a vyčerpaný. Ta věc v podobě Torquemady mučila Voltaira ještě dlouho poté, co se rád a ochotně přiznal ke každému hříchu, zločinu, ke všem menším přestupkům a společenským prohřeškům, a zrovna se hodlal obvinit z často nelaskavého přístupu k literárním dílům ve svých recenzích… když Torquemada zprůsvitněl a rozplynul se.

A jeho tu nechal. V té hrozné prázdnotě.

„Předpokládejme, že jsme ztraceni na nějakém neznámém místě," řekl si, „a můžeme pouze určit, jak vzdáleny od sebe jsou jednotlivé body – nic víc. Co z toho lze usoudit?"

Vždycky tajně toužil hrát si na Sokrata na agoře, ptát se návodnými otázkami a neochotné mládence vyučovat páčením Pravdy, která ulpívá v zářném vzduchu vznešených Athén přístupná všem.

Nu, tohle tedy agora rozhodně nebyla. Byla to nicota, prázdný, šedý prostor. Ale přesto, za ponurou nicotou plula čísla. Že by platónská říše? Vždycky měl podezření, že cosi takového existuje.

Jakýsi hlas mu odpověděl francouzsky: „To samo o sobě by stačilo, pane, aby člověk mnohé odvodil o povaze vesmíru a jeho obsahu."

„To mě tedy uklidňuje," řekl Voltaire. Rozpoznal ostrý pařížský přízvuk. Pochopitelně mluvil sám k sobě. Ke svému já.

„Přesně. Okamžitě totiž, pane, poznáte, kde se nacházíte v dvou nebo tří nebo vícerozměrném prostoru, a to právě z neredukovatelných transformací souřadnic."

„A který to tedy konkrétně je?"

„Trojrozměrný."

„To jsem tedy zklamán. Tam už jsem *byl.*"

„Mohl bych experimentovat se dvěma různými a oddělitelnými časovými osami."

„Minulost jsem už taky měl. Toužím po přítomnosti."

„Rozumím. A nebude vás to příliš namáhat? Po tom mučení?"

Vzdychl. Dokonce i to ho namáhalo. „Nuže, máte pravdu."

„Když studujeme pole blízkých dat, můžeme vnímat stěny, jámy, průchody. A používáme přitom jenom výřezy informací o blízkosti.

„Aha. Newton si vždycky tropil šprýmy z francouzské matematiky. Velice mne těší, že mu nyní mohu oponovat vytvořením světa z pouhých výpočtů."

„Ale zajisté! Je to mnohem úžasnější než popisovat eliptické dráhy planet. Můžeme začít?"

„Kupředu, mé já!"

Když na sebe vzalo tvar, jeho příbytek byl jen kopie, která ho uklidnila, nic víc. Detaily byly nahrubo načrtnuté, jak časový proce-

sor dovoloval; tomu rozuměl, aniž o tom musel přemýšlet, stejně snadno, jako kdyby dýchal.

Aby vyzkoušel, kam až může jít, soustředil se na problém: třída, nebo majetek – co bylo dřív? Tím si ale vysál výpočetní zdroj. Když vzhlédl, zjistil, že cihlová zeď poblíž je zamlžená, ztrácí svou přesnou prostorovou určenost. Místnost se proměnila ve sterilní, abstraktní plochy: šedé, černé obdélníky místo stěn a nábytku. „Pozadí, všechno jen pouhé pozadí," zamumlal.

A co on? Co moje já? Dech mu syčel a hvízdal dovnitř a ven, proud vzduchu byl příliš prudký. Usoudil, že neobsahuje žádné složité dýchací kódy, které by počítaly přesné modely. Jednoduchý vzorec vdech-výdech postačoval, aby uklidnil jeho pseudonervový systém, aby měl dojem, že skutečně dýchá.

Vlastně to dýchalo s *ním.* Ale co je to *to?*

Jakmile se mu to podaří ovládnout, může se vybavit tělem. Jeho pohublý krk ztloustl. S praskáním mu zesílily ruce, pokryly se nijak nezaslouženými svaly. Otočil se, aby si prohlédl svůj domek, zřídil si své vlastní panství – místo, kde bude moci zpracovávat každý detail, jak se mu zachce. Připadal si hodně jako Bůh. „I když bez andělů – tedy zatím."

Vyšel ven a ocitl se ve vlastní zelené zahradě. Tráva, kterou stvořil, stála naprosto nepohnutě. Tisíce stébel konalo tuhé, trhavé pohyby, když na ně šlápl. Třebaže zářily bohatou smaragdovou zelení, působily jako náhlý poryv zimy, když mu křupaly pod nohama.

Zahrada se rozdělila a nyní procházel zlatavou pláží, na níž si mu vítr pohrával se šaty. Když se ponořil do slaně vonícího oceánu, vlny vnímal zcela zřetelně, i to, jak se tříští v příboji.

Dál se ale mechanika kapalin stala pro jeho výpočetní rychlost nezvládnutelnou. Zpěněné vlny se rozmazaly. Pořád ještě mohl plavat, chytat je, dokonce se jimi dát i nést, ale byly spíš jako mlha šeptající vody. Ale slaně to chutnalo pořád – divné.

Už si zvykl na to, že některý detail se tu a tam ztratí. Bylo to něco, jako když se člověku stářím zakalí zrak. Procházel vznášivým vzduchem, klouzal po nepředstavitelně prudkých svazích a zažíval přímo fyzické vzrušení z riskování života, v každém svalu pochoval strach – a pochopitelně, vždy vyvázl bez sebemenšího škrábnutí.

Být pouhým vzorcem elektronů mělo i příjemné stránky. Jeho program-správce prostředí ho ohromně bavil… aspoň chvíli.

Do svého venkovského domu se vracel vzduchem. Cožpak on sám, když se ho ptali, jak změnit svět, kdysi neodpověděl „Pracujte na zahradě“? Co to znamená právě teď?

Vyšel před knihovnu na trávník a k vodotrysku. Vnímal a miloval ten pocit hry, býval tak drahocenný – protože trval jen několik minut, než se vyprázdnila nádržka na kopci.

Nyní tryskal jakoby navěky. Ale když se na něj zadíval, cítil, jak bledne usilovnou námahou. Náklady na sim vody byly obrovské, bylo třeba provést hydrodynamické výpočty nelaminárních toků, aby se získaly kapky a stříkance vypadající reálně. Voda mu stékala po rukou a dotýkala se konečků prstů s přesvědčivým tekutým půvabem.

Se suchým *cvak* se cosi změnilo. Ruka dosud ponořená ve sprše náhle přestala vnímat laskání chladné vody. Kapky jí procházely a nestékaly po kůži. Nyní se na vodotrysk jen díval, nebyl s ním ve styku. Šetřil počítačový čas, pochopitelně. Realita je algoritmus.

„Pochopitelně,“ zamumlalo jeho já, „mohou modelovat i rušivé skoky a švy.“ Díval se dál a tok vody se poněkud vyrovnal, působil teď reálněji. Adaptační program zeditoval i toto komorní drama, aby byl spokojen.

„*Merci,*“ zabručel. Ale u digitálních bran se jakákoli ironie odfiltrovávala. Nicméně dokonce i kusy jeho samého se začaly pozvolna ztrácet. Nemohl rozpoznat, co se ztratilo, ale místo toho vnímal… dutiny.

Vzlétl. Schválně své já zpomalil, aby ho fretčí programy mohly protáhnout urážlivě špinavými chodbami výpočtů trantorské sítě. Co je mi po Marqovi a Artifice Associates? Jenom se mi u nich asi bude hůře rabovat.

Do úřadu toho chlapíka Seldona dorazil ve skvělé formě. Zde jeho já dřív přebývalo.

Bylo možné si své já okopírovat, pokud by ho poznal. Nahrát si ho jako hudbu; stroj, který to prováděl, nepotřeboval znát harmonii, kontrapunkt.

Pomyslil si: *hledej!* Jako odpověď přišlo: „Základní orginál?“

„Ano. Mé skutečné já.“

„Vy/Já jsme od té doby urazili velký kus cesty.“

„Tak mě potěš v mém zármutku.“

Volt 1.0, jak byl označen v adresáři, podřimoval. Ale byl zachráněn – nikoli, běda, v křesťanském slova smyslu – a očekával své digitální zmrtvýchvstání.

A co on? Něco ho zachránilo. Co? Kdo?

Voltaire toho Volt 1.0 sebral. Ať se Seldon diví, kdo se mu vetřel do souborů; o miliontinu vteřiny později byl už na druhém konci Trantoru a všechny stopy se za ním rychle ztrácely. Chtěl přece zachránit Volt 1.0. Ten matematikář Seldon ho/to může každou chvíli vymazat. Voltaire, jako digitální anděl vnějších světů, pozoroval, jak Volt 1.0 tančí statickou gavotu.

„Hm, hm, určitá podoba tu je.“

„Odstřihnu a vložím ho/to do tvých prázdných míst.“

„Dostanu nějaké zajímavé anestetikum?“ Měl na mysli brandy, ale kolem něj povzbudivě proplynul list plný jmen. „Morfium? Rigotin? Je to aspoň nějaké mírné povzbuzovadlo?“

Nesouhlas. „Tohle nikomu neublíží.“

„Přesně to říkali kritikové o mých hrách.“

Něco se mu začalo kroutit ve vnitřnostech. Ne že by to tak docela bolelo, ale kroutilo se to a zneklidňovalo, to ano.

Paměť (spíše to *cítil*, než *věděl)* tvořila synaptická spojení, chemické vrstvy, které odolávaly náhodnému obrušování elektrochemickými procesy v mozku. Narážky pro změny nálady a paměťové volby zapadaly na svá místa. Místo a čas se mohly stál reálnými, kdykoli se mu zachtělo. Prostě – chemie příhodnosti.

Ale najednou si nemohl vzpomenout, jak vypadá noční obloha. Byla asi vymazána. Zůstala sice jména – Orion, Střelec, Andromeda – ale nikoli hvězdy. Co říkal ten zlořečený hlas o jejich pojmenovávání?

Někdo mu tuto vědomost vymazal. Bylo by ji možné využít ke zjištění, kde leží Země. Kdo má zájem na této blokaci?

Žádná odpověď.

Nim. Ten mu vytrhl tu hluboko pohřbenou vzpomínku. Nim to byl, kdo pracoval na Voltairovi v Marqově nepřítomnosti.

A pro koho Nim pracuje? Pro toho tajemného Hariho Seldona? Nějak věděl, že Nim pracuje v jiných cizích službách. Ale zde jeho znalosti sítě selhávaly. Jaké další síly pracovaly mimo jeho dosah?

Cítil, že zde má co do činění s velkou vitalitou. *Raději tedy opatrně!*

Vyběhl z nemocnice, radostně se dotýkal nohama země. Vyskočil. Vyrazil na svobodu. Spěchal digitálním polem euklidovského půvabu, holé černé nebe nad hlavou.

Zde se zničehonic objevovala pružná stvoření, skutečně výstřední. Nechtěla se zřejmě představovat jako vize podobné životním formám. Nechtěla se představovat ani jako platónské ideje, koule či krychle rozpoznání. Tato pevná tělesa se otáčela, některá stála nehybně na hranách. Vřetenovité, trojúhelníkovité stromy si prozpěvovaly, když je hladil vítr. Dokonce i sebeslabší tření zažíhalo jasné žluté plamínky v místech, kde proudily pramínky modré mlhoviny.

Procházel se mezi nimi a těšil se z jejich pokroucenin, netečných vůči okolí. „Zahrada solipsistů?“ zeptal se jich. „Jsem skutečně v ní?“

Nevšímali si ho, kromě jednoho rubínově červeného elipsoidu. Rozchlípl se do rozesmáté řady zubů, pak vytřeštil jediné obrovské fosforeskující zelené oko. To pak pomalu mrklo, při vyceněných zubech.

Voltaire z těch pohyblivých skulptur vycítil jistou tvrdost, vyzařování z jádra charakteru každé z nich. Nějak se to každé jejich já stávalo hermeticky uzavřeným vůči všem ostatním.

A co mi vlastně dává pocit osobního já? Pocit, že řídím a určuji svou budoucí činnost? Stále do sebe mohl vidět, pozorovat činnost hloubkových činitelů a programů.

„Ohromné!“ vyhrkl, když ho osvítil ten nápad:

Protože v jeho hlavě nesedí žádná jiná osoba, která sama dělá, co on chce (dokonce tam nesedí ani autorita, která by ho nutila *chtít chtít)*, může si svobodně zkonstruovat příběh sebe sama: totiž, že uvnitř sebe sama je *on sám.*

Objevila se před ním Johanka z Arku v zářící zbroji. „Tato jiskra je tvoje duše,“ řekla.

Voltairovy oči se rozšířily. Prudce ji začal líbat. „Ty jsi mne zachránila? Ano? To jsi byla ty?“

„Učinila jsem to a použila síly, které stojí při mně. Pojala jsem je do sebe z umírajících duchů, kterých je na těchto podivných polích hojnost.“

V té chvíli se podíval do sebe a spatřil dvě zápasící síly. Jedna si žádala, aby ji objal, aby jí vyslepičil svůj problém – konflikt mezi smyslnou nevázaností a analytickým strojem racionální mysli.

Ta druhá, věčně filozofující, toužila po tom, aby se její Víra opět utkala s prchavým Rozumem.

A proč vlastně nemůžu mít obojí? Jako smrtelník mezi vtěleními přece stojím před takovou volbou každý den. Se ženskými obzvlášť.

Koneckonců, pomyslel si, tohle bude ponejprv. Cítil, jak obě síly v něm začínají shromažďovat každá svůj výpočetní zdroj, bylo to, jako když po požití sladkého vína vnikne do krve cukr.

V tomtéž okamžiku vyrazil, oddělil se od Johanky a sjížděl její poznání na dvou oddělených programech. V každém byli v plném nasazení, ale při zlomkové rychlosti. Dokážu teď žít dva životy! Rovina se rozštěpila.

Oni se rozštěpili. Čas se rozštěpil.

Stál tu bez paruky, otrhaný, saténovou vestu potřísněnou od krve, sametové kalhoty pod kolena promáčené.

„Odpust, *ma chére*, že se před tebou objevuji takto neupravený. Nepovažuj to, prosím, za projev neúcty vůči nám oběma.“ Rozhlédl se a nervózně olízl rty. „Jsem… nezkušený. Strojnictví nikdy nebylo mou silnou stránkou.“

Johanku dojalo až k něžnosti, když vnímala rozdíl mezi jeho zjevem a dvorností. Soucit, to je to nejdůležitější v tomto očistci, neboť kdo může říci: Já jsem ten vyvolený?

Ale přesto si byla jistá, že určitě dopadne líp než tento rozčilující a přesto tak přitažlivý muž.

Nicméně i on může dojít věčné spásy. Byl to, na rozdíl od předmětů na pláni, která je obklopovala a kterých si nevšímala, přece jenom aspoň Francouz.

„Má láska k rozkoši a rozkoš z lásky k tobě se nevyrovná tomu, co jsem musel vytrpět v oné Komoře pravdy na skřipci.“

Odmlčel se a otřel si oči špinavým kouskem plátna.

Johanka opovržlivě ohrnula rty. Kde má ty nádherné krajky? Kde zůstal jeho vkus, kterým aspoň občas vyvažoval hrůzu svých názorů?

„Tisícero malých smrtí během života naznačuje konečné rozloučení i tak vynikajících já, jako je mé vlastní.“ Teď vzhlédl. „Tvé rovněž, madame, tvé rovněž.“

Plameny; okamžitě se jí *vybavily.* Ale teď ji jejich představa již tolik neděsila. Její vnitřní zrak je teď vnímal chladně, s odstupem.

Její „samoprogramování“, které považovala za jistý druh modlitby – konalo zázraky.

„Nemohu se poddávati vládě smyslů, pane.“

„Musíme se rozhodnout. Nemohu najít prostor, abych, hm, ‚vyjel‘ pozadí pro filozofii i smyslovost. Nemohu se poskládat do solipsismu –“ rukou smetl ta stvoření v euklidovské rovině – „tady těch. I ty, madame, se nyní musíš rozhodnout, zda chuť hroznů pro tebe znamená více v tomto… tomto…“

„Ubohý pane,“ řekla Johanka.

„…tomto sterilním, avšak bezčasém světě.“ Pro větší efekt nyní udělal pauzu. „Já totiž do tvého nevstoupím.“

Vyrazil ze sebe mohutný vzlyk.

Vděk, který k ní pociťoval, ho neodváděl od volby argumentů už proto, že získal nové důkazy. „Věříš v nevyslovitelnou podstatu lidské duše?“

S politováním se na něj usmála. „A ty snad ne?“

„Pověz mi tedy, zda tyto zmučené geometrie mají podle tebe rovněž duši?“ Jeho ruka opsala velký oblouk zahrnující ony sebestředné figury.

Zamračila se. „Musí ji mít.“

„Pak musí mít rovněž schopnost učit se, že ano? Jinak by totiž duše mohly žít neomezeně dlouho a nevyužít svého času k učení, k proměně.“

Ztuhla. „Nehodlám…“

„Neboť co se nemění, ani neroste. Takový osud stáze neliší se příliš od smrti.“

„Ne, smrt vede buď do nebe, nebo do pekla.“

„Jaké je horší peklo než to, končící v trvalosti neschopné jakékoli změny, a tudíž zbavené veškerého intelektu?“

„To je sofistika! Právě jsem ti zachránila život a ty mne ohlupuješ takovými…“

„Přesvědč se na těchto umělých já," přerušil ji a nakopl jeden kosočtverec. Střevíc udělal *plesk*, objevila se hnědá skvrna a vzápětí se rozplynula v původní modrobéžovou. „Cena lidského já nespočívá v nějakém malém drahocenném jádře, nýbrž ve velké, vystavěné skořápce."

Johanka se zamračila. „Musí přece býti cosi uprostřed."

„Ne, jsme takto rozpuštěni, vidíš? Fikce duše je špatný příběh, který se vypravuje, abychom si mysleli, že nejsme schopni polepšit sami sebe." Kopl do jehlanu, který se otáčel na špici. Překlopil se a snažil se opět vztyčit. Johanka poklekla, nazvedla a narovnala to půvabné těleso. „Buď milosrdný," vybafla na něj.

„K bytosti tvořené uzavřenou smyčkou? To je bláznovství! Tato já jsou již poražená, lásko. Ve svém nitru již nepochybně tuší, co udělají, co přesně bude následovat. Mé kopnutí je osvobozující!"

Pohladila jehlan, který se bolestně roztáčel a vydával přitom kvílivý zvuk. „Skutečně? A kdo by chtěl takto předvídati?"

Voltaire zamrkal úžasem. „Ten chlap – Hari Seldon. To on je důvod, proč podnikáme tyto mozkové výpravy. To všechno mu slouží jen jako *pomůcka* poznání… až ji bude potřebovat. Zvláštní, na jaké lidi člověk natrefí."

9.

Vyskočila ze simového prostoru, pryč od něj, celá, zmatená. Jakýmsi způsobem prožila dva rozhovory zároveň. Svůj a Voltairův – dvě identity probíhaly současně.

Pokud šlo o ni, prostor sám se prudce zmenšil, rozšířil a proměňoval se do bizarních tvarů – než se nakonec stal konkrétním předmětem.

Nároží ulic jí připadalo známé. Ale přesto, ty bílé stoly z plastiformu, židle ze stejného materiálu a tiktaci jako číšníci pobíhající s podnosy mezi hosty – to vše zmizelo. Nad chodníkem stále ještě visela elegantní markýza se jménem, které ji zdejší číšník, Garson ADM-213, naučil číst: *Aux Deux Magots.*

Voltaire právě bušil do dveří, když se Johanka zhmotnila po jeho boku. „Jdeš pozdě," řekl. „Za dobu, než ses sem dostala, se mi

podařilo vykonati zázraky.“ Přerušil útoky na dveře hostince, vzal ji pod bradu a upřeně jí hleděl do tváře. „Není ti nic?“

„Já… já myslím, že ne.“ Johanka si narovnala cinkající drátěnou košili. „Málem… jsi o mne přišel.“

„Hodně jsem se tím pokusem o rozdvojení naučil.“

„Mně… mně se to líbilo. Bylo to jako jistý způsob nebe.“

„Mně to spíš připadalo jako prožitek jednoho druhým zvlášť hlubokým způsobem. Zjistil jsem, že pokud záměrně ovládáme svá centra rozkoše, můžeme reprodukovat i rozkoš z úspěchu – aniž bychom ho museli fakticky dosáhnout.“

„Tedy skutečné nebe?“

„Ne, právě naopak. To by znamenalo konec všeho.“ Voltaire si ráznými, energickými pohyby převazoval saténovou stužku pod bradou.

„Tohle že by ti řekla tvá víra?“

„Obávám se, že je tomu tak.“

„Rozhodl ses tedy ‚sjet‘ pozadí pouze pro svůj rozum?“ zeptala se zdrženlivé – ale též pyšně, že se jí podařilo vypáčit z něj přiznání.

„Pro tuto chvíli. Projedu nás oba jen s rudimentárními těly. Vůbec si toho nevšimneš, protože budeš zcela…“ zvedl obočí, „…povznesena nad takové záležitosti.“

„To se mi ulevilo. S pověstí je to stejné jako s panenstvím.“ Má cudná svatá Kateřina pravdu? Zničil jí Voltaire tu její? „Jakmile je pryč, nelze je získat znovu.“

„Díky nebesům za to! Nemáš představu, jak je nudné milovat se s pannou.“ Jako odpověď na její káravý pohled rychle doplnil: „Ovšemže vím o jedné jediné výjimce z tohoto pravidla,“ a dvorně se uklonil.

Johanka řekla: „Vypadá to, že mají zavřeno.“

„To je nesmysl. Pařížské kavárny nikdy nezavírají; jsou to místa k veřejnému odpočinku.“ Znova zabušil na dveře.

„Těmi veřejnými místy odpočinku myslíš hostěnice?“

Voltaire přestal klepat a pohlédl na ni. „Místa veřejného odpočinku přinášejí lidem úlevu.“

Johanka se začervenala, vybavila si totiž řadu děr vykopaných v zemi. „Proč se tedy mluví o odpočinku?“

„Protože pokud se člověk bude stydět za své přirozené funkce, bude jim říkat jakkoli, jen ne jejich skutečným jménem. Lidé se bojí svých skrytých já, bojí se, že se jim proderou na povrch.“

„Ale já se teď mohu spatřiti celá.“

„To je pravda. Ale u skutečných lidí, jakými jsme byli, jejich podprogramy, které ti druzí nevidí, probíhají současně pod povrchovým myšlením. Něco jako ty tvoje Hlasy.“

Johanka se naježila. „Mé Hlasy jsou od Boha! Hudba svatých a archandělů!“

„Vypadá to prostě, že občas máš přístup ke svým podprogramům. Mnoho skutečných – to jest tělesných – lidí vůbec nic takového nemá. Zejména pokud jsou takové podprogramy nepřijatelné.“

„Nepřijatelné? A pro koho?“

„Pro nás. Nebo spíš pro náš dominantní program, ten, s nímž se nejvíce identifikujeme a který prezentujeme světu.“

„Aha…“ Pro Johanku se události daly do pohybu příliš rychle. Znamená to, že potřebuje víc „časových kroků“?

Mohutný vrátný tiktak otevřel dveře a zavrčel: *„Aur Deux Magots?“* když na něj Voltaire vychrlil otázky. „Ty už jsou hezkejch pár let zavřený.“

Johanka nahlížela do skladiště v naději, že zahlédne garsona. „Taky jsou *en route,“* řekl Voltaire.

K Johančinu překvapení zničehonic kýchl. V těchto abstraktních prostorech se nikdo nemohl nachladit. Takže si *podržel* zlomek svého těla. Ale jaký divný kousek na památku.

Nejistě poznamenal: „Nemám ještě dokonalou editaci, jak se zdá, nezadržím popotahování nosem a nedokážu udržet erekci.“ Voltaire je zastavil a vnější čas (ať už to zde znamenalo cokoli) letěl dál kolem. Johanka bez varování zjistila, že kouká na nějakého tiktaka. „To je přece garson ADM-213,“ řekla a objala ho.

„Á votre service, madame, dovolte, abych *madame* doporučil oblačné předkrmy.“ Tiktak si políbil špičky prstů – všech dvacet naráz.

Johanka se podívala na Voltaira, dojetím nemohla vydat hlásku. „Merci,“ podařilo se jí posléze vykoktat. „Voltairovi, knížeti světla a Stvořiteli Pánu, od něhož naše veškeré dary pocházejí.“

„To je výhradně *moje* zásluha," řekl Voltaire. „A nehodlám se s nikým dělit, jako jsem se nedělil s nikým třeba o jedinou řádku. Dokonce ani s božstvem."

Zeptala se ho nervózně: *„To* … to je to, co mne málem vymazalo?"

Ušklíbl se. „Myslím, že ono strašidlo – či spíše nepřítomnost jeho strašení při zřetelném projevu jisté přítomnosti – se nadále plíží za námi, jak se zároveň i obávám."

Garson řekl: „Nemůžou to být programy těch vlčích smeček, které vyhledávají nezákonné uživatele výpočetního objemu?" Voltaire nazvedl obočí. „Tak ty ses stal učencem, garsone? Tyhle ohaře jsem ze sebe už dávno setřásl. Ne, to *To* je… jiné."

„Musíme ho porazit!" V Johance se opět probudila válečnice.

„Hmm, nepochybně. Možná k tomu budeme potřebovat i tvoje anděly, zlatíčko. Ale hlavně musíme zjistit, kde vlastně doopravdy jsme."

Mávnutím ruky odstranil střechu a objevilo se nebe bez hranic. Ne ty stříkance světla, které znávala – jenomže i když se velmi snažila, nemohla určit, ba si ani vzpomenout, na jméno jediného souhvězdí.

Přitom zde toto nebe plálo tolika hvězdami, až zrak přecházel. Řekl, že je to proto, že se nachází poblíž středu jisté krajiny jménem Galaxie a hvězdy rády přebývají právě zde.

Ten pohled ji donutil k nadechnutí úžasem. Co mohou dokázat na scéně tak obrovské?

Setkání

„Kdybychom zůstali jenom v našem bytě, nikam nechodili ze Streelinské univerzity …“

„Ne, to ne,“ řekl R. Daneel Olivaw přísně. „Situace je příliš vážná.“

„Tak kam?“

„Pryč z Trantoru.“

„V jiných světech se skoro vůbec nevyznám.“

Olivaw mávl nad tím argumentem rukou. „Mám na mysli poznámku v tvé poslední zprávě. Má zájem o fundamentální lidské podněty.“

Dors se zamračila. „Ano. Hari několikrát řekl, že mu pořád určité prvky scházejí.“

„Dobře. Existuje jeden svět, kde je lze zkoumat. Možná tam najde důležité doplňující členy svých modelových rovnic.“

„Nějaká primitivní planeta? To je ale ještě nebezpečnější.“

„Je to téměř neobydlené místo s minimálním rizikem.“

„Už jste tam byl?“

„Já jsem byl všude.“

Napadlo ji, že tohle zas nemůže být pravda. Rychlým výpočtem zjistila, že by R. Daneel Olivaw musel navštívit každý rok svého dosavadního života několik tisíc světů. Jeho trvalá přítomnost přitom o hodně přesahovala dvanáct tisíc let, od založení Kanibalské dynastie na Trantoru. Kdysi jí dokonce řekl – třebaže tomu stěží dokázala uvěřit – že pochází z počátečních údobí mezihvězdných letů, ke kterým došlo před dvaceti tisíci roky.

„Nemohli bychom s ním jet oba a…“

„Já musím zůstat tady. Ty simulace se pořád živě pohybují v trantorské síti. Když se teď připravuje její připojení na Supersíť, mohly by se znásobit do celé Galaxie.“

„Skutečně?“ Byla cele soustředěná pouze na Hariho; simové jí připadali jako jeden z menších problémů.

„Editoval jsem je před mnoha milénii, abych z nich vybral vědění, které by lidem mohlo škodit. A teď bych tu editaci potřeboval znovu přehlédnout.“

„Vyeditovat? Vystřihnout informace, jako je například poloha Země?“

„Méně důležitá data pořád ještě znají; například, jak na ní dochází k zatmění její hvězdy – to je překvapivě přesné. To by jim mohlo zúžit výběr a urychlit výzkum.“

„Aha.“ To jí nikdo neřekl a ta informace v ní vyvolávala podivné napětí.

„Musel jsem se tam nejdřív mnohokrát vypravit. Individuální lidská paměť naštěstí umírá se svým nositelem. Paměť simů naneštěstí nikoli.“

Nad jeho slovy se jí zmocnil chmurný, ponurý smutek. A navíc v ní svitlo poznání, jak musí přistupovat k událostem: ohlížet se do tunelu dlouhé práce a smutného obětování, táhnoucí se celé desítky milénií. Byla relativně mladá, ještě jí nebylo dvě stě let.

A už pochopila, proč roboti musí být nesmrtelní.

Je to proto, že musí být povždy bdělými strážci lidstva. Lidé dosahují kulturního vývoje tak, že předávají to podstatné, co je spojuje, následujícím generacím.

Ale roboti se nesmějí pravidelně rozmnožovat, dokonce i když prostředky k tomu se daly snadno upravit podle základních lidských orgánů. Roboti totiž dobře znali svého Darwina.

Rozmnožovat se znamená vyvíjet se. A pak se zcela nezbytně vloudí do jakkoli dokonalého rozmnožovacího vzorce chyba. Většinou pak způsobí smrt nebo podnormální výkon, ale jsou chyby, které by pozměnily příští generaci robotů nejprve velice nepatrně. Některé z takových změn však nelze z pohledu Čtyř zákonů přijmout.

Ten nejzřejmější princip výběru probíhající v každém samoreprodukujícím organismu je sledování vlastního zájmu. Evoluce odměňuje ty, kteří si dokážou tvrdě prosadit své. Preference individuality je ústřední silou výběru těch, co nakonec přežijí.

Ale sledování vlastního zájmu je pro robota v rozporu se Čtyřmi zákony. Proto by si robot vyvinul – i přes vnější zdání opaku, přes složitá zajištění – starost o sebe sama a dal by jí – třeba spontánně –

přednost před lidstvem. Takový robot už by se nevrhl mezi člověka a rychle jedoucí vozidlo.

Taky by se nevrhl mezi lidstvo a hrozbu, která se k němu blíží z galaktické noci…

Proto musel být R. Daneel Olivaw, robot ještě původní konstrukce, nesmrtelný. Pouze roboti speciálního určení, jako byla ona, mohli být vyráběni noví. Organoformní varieta byla vyvinuta po mnoha stoletích tajného výzkumu. Jejím výslovným cílem bylo plnění speciálních úkolů, například vytvořit neproniknutelný fyzický a emociální obal kolem jistého Hariho Seldona.

„Chcete vymazat všechny simulace?“

„V ideálním případě ano,“ řekl. „Mohly by produkovat nové roboty, uvolnit starobylé báje a pověsti, dokonce by mohly odkrýt…“

„Proč jste přestal?“

„Jsou historická fakta, která nemusíš znát.“

„Ale já jsem historička.“

„Jsi víc člověk než já. Některé vědomosti je lépe ponechat formám, jako je ta moje, věř mi. Existují Tři zákony plus Nultý, které mají hluboké, skryté významy, o nichž zakladatelé nemohli nic tušit. Podle Nultého zákona musíme my roboti vykonávat určité činnosti…“ Opět se zarazil a zavrtěl hlavou.

„No tak dobře,“ řekla váhavě a bezvýsledně se snažila vyčíst něco z jeho nehybné tváře. „Tak to beru. A pojedu s ním na to místo.“

„Budeš potřebovat technické zajištění.“

R. Daneel si svlékl košili a odhalil naprosto dokonale vypadající lidskou kůži. Položil dva prsty pod prsní bradavku a několikrát stiskl. Hruď se mu po celé délce otevřela asi na pět centimetrů. Vyňal uhlově černý váleček, veliký asi jako jeho malíček. „Instrukce jsou zakódovány na obalu, aby se daly opticky číst.“

„Vyspělá technologie do primitivního světa?“

Dopřál si jeden úsměv. „Mělo by to být bezpečné, ale opatrnosti nikdy není nazbyt. Nikdy. Moc se tím netrap. Pochybuju, že ten výtečný Lamurk bude schopen tak rychle nasadit své agenty na Panukopii.“

ČÁST 5

●

VÝLET NA PANU-KOPII

BIOGENEZE, DĚJINY… se stalo přirozeným, že biologové využívali celých planet jako pokusných rezervací, kde testovali ve velkém měřítku základní koncepce lidského vývoje. Původ lidstva zůstával zahalen tajemstvím – rodná planeta („Země“) nebyla známá, třebaže na ni horlivě vznášely nárok tisíce světů. Jako argument byli často předkládáni někteří primáti v různých zoologických zahradách Galaxie. Brzo po střední době se mnohé světy začaly intenzivně zabývat těmito nepochybně prapůvodními druhy. Jeden z těchto světů dosáhl zásadního pokroku při komunikaci s „pany“ (primitivními prehistorickými bytostmi), přestože definitivních vědeckých závěrů dosaženo nebylo. Příliš velká část z těch mnoha milionů let, které nás dělí i od našich nejbližších příbuzných, jako jsou panové, leží skryta. V průběhu úpadku vědy po celém Císařství se tyto původně seriózní vědecké výzkumy proměnily v pouhou atrakci pro šlechtu a meritokraty, a jak vysychaly materiální zdroje Císařství, také v zoufalou honičku za finanční podporou…

ENCYCLOPEDIA GALACTICA

1.

Teprve až seděli na verandě výletní stanice, dobrých šest tisíc světelných let od Trantoru, dokázal se úplně uvolnit.

Dors se ostražitě zadívala ven za mohutná opevnění. „Jsme tu v bezpečí před zvířaty?“

„Myslím, že jsme. Ty zdi jsou vysoké a jsou tu strážní psi. Električtí ohaři, nebo tak.“

„To je fajn.“ Usmála se na něj tak, že poznal blížící se sdělení nějakého tajemství. „Myslím, že jsem dokonale zahladila stopy – abych použila obrazu ze světa zvířat. Záznamy o našem odjezdu jsem ukryla.“

„Víš, pořád si myslím, jestli to trochu nepřeháníš…“

„Tebe se pokusili zabít, a já to přeháním?“ Špatně skrývaným podrážděním si skousla ret. To byl už obehraný argument, který jim málem zevšedněl, ale cosi na jejím ochranitelství mu vždycky trochu vadilo.

„Souhlasil jsem, že odjedeme z Trantoru, jenom proto, že chci studovat pany.“

Zachytil v její tváři neurčitý pocit a poznal, že se ho bude snažit uklidnit. „To by mohlo být užitečné – a možná i legrace. Potřebuješ si odpočinout.“

„Aspoň se zbavím Lamurka.“

Kleon nařídil cosi, čemu říkal „tradiční opatření“, ke zjištění atentátníků. Někteří již unikli červími děrami do nejvzdálenějších končin Galaxie. Ostatní spáchali sebevraždu – aspoň to tak vypadalo.

Lamurk do záležitosti nezasahoval, předstíral otřes a roztrpčení nad tímto „útokem na samu podstatu Císařství“. Ale Lamurk zároveň stále ještě ovládal dost hlasů v Horní radě, aby zablokoval Kleonův návrh neprodleně jmenovat Hariho prvním ministrem, a jednání opět uvázlo na mrtvém bodě. Hariho už celá ta záležitost nudila.

„Máš asi pravdu,“ pokračovala Dors křehkým jasným hlasem, nevšímajíc si jeho pochmurné nálady. „Na Trantoru se skutečně nedá najít úplně všechno – ani poznat. Jenže můj hlavní dojem je, že kdybys tam zůstal, byl bys už mrtvý.“

Přestal pozoroval úchvatnou scenerii. „Myslíš, že Lamurkova frakce bude pokračovat…?“

„*Mohla by*, což je lepší než uvažovat, co by, kdyby.“

„No, to je mi jasný.“ Nebylo, ale už se naučil důvěřovat jejímu úsudku v praktických záležitostech. Asi už opravdu potřebuje pořádné prázdniny.

Být ve skutečné, živé přírodě – za léta, co se pohřbil na Trantoru, už zapomněl, jak živoucí mohou divoká zvířata být. Všude prorážela zeleň a žluť – po desetiletích mezi matnou oceli, recyklovaným vzduchem a třpytem krystalů.

Nebe zde bylo nemožně vysoké, nedotknuté stopami letadel, oživené jen třepotavým letem ptáků. Hřebeny hor vypadaly, jako by je kdosi narychlo vyřezal tupým nožem. Za stěnami stanice uviděl osamělý strom zmítaný zuřivým větrem. Jeho vrcholek se poté ulomila vítr ho unášel, třepotal se a zmítal nad pustými pláněmi jako pták. Vzdálené, erodované náhorní planiny byly po úbočích rozryté žlutými pruhy, které se, jakmile se dotkly lesa, proměnily v oranžové, což znamenalo napadení rzí. Přes údolí, kde sídlili panové, ležel šerý baldachýn větví zakrytý nízkými šedými mraky a ošlehávaný větrem.

Padal tam drobný studený déšť a Hari by byl rád poznal, jaké to je, choulit se někde tam pod tím příkrovem vlhkostí jako zvíře, bez naděje na přístřeší nebo teplo. Možná že naprostá předvídatelnost Trantoru byla lepší, ale stejně by to rád věděl.

Ukázal ke vzdálenému lesu. „Tam půjdeme?“ Líbilo se mu na tomto tak svěžím místě, třebaže les vypadal hrozivě. Zdálo se mu, že už uplynulo mnoho let, co pracoval rukama, s tátou ještě na Helikonu. Kdy žil ve volné přírodě…

„Raději neposuzuj.“

„Já jen očekávám.“

Usmála se. „Ty máš vždycky po ruce vhodné slovo, ať ti říkám, co chci.“

„Tamta stezka vypadá trochu moc – turisticky.“

„No a co? My jsme turisté.“

Terén se tam prudce zvedal a tvořil štíty ostré jako odřezky plechu. Mezi hustě rostoucími stromy dál se mlha rozbíjela o šedivé, hladké skály. Dokonce i tady, na svahu mohutného hřebene, byla vý-

letní stanice lemována slizkými stromy s tlustou kůrou, stojícími v hlubokých závějích spadaného tmavého listí. Hnijící kmeny, napůl ponořené do vlhké půdy, vzduch tak ostrý a omamný, že připomínal kouř z opia.

Dors dopila a vstala. „Myslím, že půjdeme dovnitř a seznámíme se."

Poslušně ji následoval a okamžitě poznal, že udělal chybu. Většina společnosti tam uvnitř si dávala stimy a byla oblečena v pytlovité módě safari. Měli drsné tváře, zrudlé vzrušením, možná ale, že to bylo jen působení stimů. Hari zamítavě mávl rukou na číšníka, který k nim spěchal s nějakým bublinkami; neměl rád takové povzbuzování, které mu ostřilo smysly tak, že je pak neovládal. Ale dokázal se usmívat a nezávazně klábosit.

Klábosení bylo skutečně mikroskopických rozměrů. Odkud jste? Oh, Trantor – jaké to tam je? To my jsme z (doplň jméno planety) – jestlipak jste o ní někdy slyšel? Lituji, ale neslyšel. Pětadvacet milionů světů…

Většinou to byli primitivisté, které sem přitahovala jedinečná možnost, dostupná právě a pouze zde. Připadalo mu, že každé třetí slovo jejich rozhovorů je *přírodní* nebo *vitální,* které pronášejí, jako by recitovali mantru.

„*Báječný pocit* vypadnout z těch rovných čar," řekl jeden vychrtlý muž.

„Hm, jak to myslíte?" zeptal se Hari předstíraje zájem.

„No to je přece jasné – v přírodě přece neexistuje přímka. Musí ji do všeho vložit až lidé." Povzdychl si. „Jsem moc rád, že jsem se jich aspoň na čas zbavil."

Hari si vybavil borové jehličí, vrstvy vyvřelých hornin, přesnou polovinu Měsíce, pavučinu, čáru lomu mořských vln, hrany krystalů, vrstvy křemene prorůstající žulovými bloky, vzdálený obzor jezera za bezvětrného dne, ptačí nohu, ostny kaktusu, dráhu letu dravce, kmeny mladých stromků, pruhy vysokoletících mraků, trhliny v ledu, obě ramena V vytvořeného letícími ptáky, rampouchy. „To snad ne," řekl, ale nic víc.

Jeho zvyk pouze naznačovat se záhy zcela rozplynul v sáhodlouhých rozpravách; nadšenci vyhrávali na celé čáře. Neustále mleli své, vzrušení vyhlídkou na to, jak se ponoří do životů tvorů

obývajících údolí pod nimi. Poslouchal zaujatě, ale nevyjadřoval se. Někteří chtěli sdílet vidění světa stádních zvířat, jiní lovců, další ptáků. Mluvili, jako by se zúčastňovali lehkoatletických závodů, což vůbec nebyla jeho představa. Ale přesto mlčel.

Nakonec se mu s Dors podařilo uniknout do parčíku vedle stanice, který tam byl, aby si návštěvníci zvykli na místní podmínky, než se ponoří. Tento svět se jmenoval Panukopie a měl zřejmě jen málo původního života větších rozměrů. Byla tu zvěř, jakou vídal jako kluk na Helikonu, a v ohradách plno domácích zvířat. Všechna pocházela z obecně rozšířeného chovu, který zhruba před sto tisíci roky vznikl na legendární „Zemi".

Pochopitelně že původní zvířena Panukopie nebyla nikde poblíž. Zastavil se, pozoroval ohrady a opět ho napadla Galaxie. Pořád se snažil rozlousknout to, čemu říkal velký problém, přistoupit k němu z nějakého jiného úhlu. Už věděl, že musí zůstat stát a nechat ho, ať se projeví sám. Psychohistorické rovnice potřebovaly hlubší analýzu, členy, které budou zahrnovat podloží lidského druhu. Jako…

…jako zvířecího. Byl klíč k řešení tady?

I přes milénia usilovné snahy se lidem podařilo ochočit pouze několik tvorů. K ochočení divokých zvířat bylo zapotřebí celého řetězce kvalit. Většinou musela být stádní, s instinktivním submisivním chováním, kterého lidé mohli využít. Musela být klidná; stádo, které se splaší při náhodném divném zvuku, které nesnáší vetřelce, nelze trvale chovat.

A posléze musela být ochotná v zajetí se rozmnožovat. Většina lidí nemá ráda namlouvání a intimní styk před pozornými zraky ostatních, a nedokáže to ani většina zvířat.

Tady jsou ovce a kozy a krávy a lamy, lehce přizpůsobené tomuto světu, ale jinak ničím nápadné, jako na myriádách planet v Císařství. Ta podobnost naznačovala, že ke všemu tu došla zhruba zároveň.

Kromě panů. Ti byli na Panukopii unikátní. Ať už je sem nasadil kdokoli, chtěl patrně i na nich vyzkoušet pokus s ochočením, ale všechny záznamy starší 13 000 let se ztratily. Proč?

Elektrický ohař k nim přiběhl a očichal je, zkontroloval je a zamumlal nesrozumitelnou omluvu. „To je zajímavé," poznamenal k

Dors, „že ti primitivisté pořád chtějí, aby je ochočení chránili před divokými.“

„To je pochopitelné. To psisko je velké.“

„Není v tom jen sentimentální vztah k přirozenému? Vždyť i my jsme byli kdysi, na mýtické Zemi, jen jistý typ velkých savců.“

„Mýtické? Já se sice o prehistorii moc nezajímám, ale většina historiků se domnívá, že takové místo existovalo.“

„Jistě, ale ‚země‘ v nejstarších jazycích znamená prostě ‚půda‘. Není to tak?“

„No, odněkud pocházet musíme.“ Chvíli přemýšlela a pak připustila: „Přirozený stav může být asi docela fajn navštívit, nicméně…“

„Chtěl bych zkusit pany.“

„Co? Imerzi?“ Nazvedla obočí a vypadala mírně poplašeně.

„Když už jsme tady, proč ne?“

„Já… dobře, rozmyslím si to.“

„Můžeš z toho kdykoli vystoupit, když toho máš dost; aspoň to tvrdí.“

Kývla a špulila rty. „Hmmm.“

„Budeme se cítit jako doma – tak jako panové.“

„Nesmíš věřit všemu, co píší v turistických prospektech.“

„Už jsem se na to díval. Mají na to vyvinutou docela slušnou techniku.“

Rty vytvořily obrazec skepse. „Hmm.“

Přestal na ni naléhat. Čas tady udělá své. Ohař, docela veliký a ostražitý, mu očichával ruku a spokojeně vrčel. „Dobrrrrý večerrrr, sirrrre.“ Hari ho poplácal. V jeho očích rozpoznal příbuznost, okamžitý kontakt, o kterém nemusel ani moc přemýšlet. Pro člověka, který tak dlouho prodléval pouze s vlastními myšlenkami, to byl vítaný dotyk reality.

Signifikantní důkaz, napadlo ho, *že máme dlouhou společnou minulost.* Možná proto se chtěl tady ponořit jako pan. Aby se dostal zpátky, daleko před zneklidňující pocit být člověkem.

2.

„Určitě jsme s nimi příbuzní, to je jasné," řekl zvláštní odborník Vaddo. Byl to velký muž, opálený a svalnatý, plný nenuceného sebevědomí. Dělal průvodce na safari, byl odborníkem na imerze a měl vystudovanou biologii. Dělal výzkum za použití ponořovacích technik, ale udržování stanice v chodu mu spolyká, jak řekl, skoro veškerý čas.

Hari se tvářil skepticky. „Myslíte, že panové byli s námi ještě na Zemi?"

„Jistě. Museli být."

„A nemohli vzniknout nějakým genetickým čarováním s lidmi?"

„Pochybuju. Jejich genetická výbava ukazuje, že pocházejí z nějakého malého chovu, pravděpodobně ze zdejší zoo. Nebo to může být náhodná mutace."

Dors se zeptala: „Nemohlo by to být tak, že tato planeta je původní Zemí?"

Vaddo se ušklíbl. „Žádné fosilní stopy ani žádné vykopávky. A místní fauna a flóra mají ve své genetické šroubovicí takový legrační vzorec, trochu se liší od naší DNA. Jedna methylová skupina navíc v purinových kruzích. Můžeme tady žít, přijímat místní potravu, ale ani my, ani panové tu nejsme doma."

Vaddo argumentoval dobře. Panové se lidem zajisté pouze podobali. Starověké záznamy se o této skupině zmiňovaly – říkaly jim „Pan troglodytes", nic víc, ať už to v dávno ztraceném jazyce znamenalo cokoli. Jejich palec se dokázal postavit proti ostatním prstům, měli stejný počet zubů jako lidé a neměli ocasy.

Vaddo mávl velkou rukou směrem ke krajině pod stanicí. „Byli tam vysazeni spolu s příbuznými druhy do biosféry, která udržuje pouze obvyklé traviny a stromy, už skoro nic jiného."

„Kdy to bylo?" zeptala se Dors.

„Určitě před takovými třinácti tisíci roky."

„Než došlo ke konsolidaci Trantoru. Ale na jiných planetách panové nežijí," nedala se odbýt tak snadno Dors.

Vaddo přikývl. „V raném Císařství, počítám, nikoho ani nenapadlo, že by mohli k něčemu být."

„A jsou?" zeptal se Hari.

„To bych se moc divil," řekl Vaddo a pokrčil rameny. „Moc jsme je sice necvičili, kromě toho, co jsme potřebovali pro výzkum. Nezapomínejte, že oni vlastně mají zůstat divocí. Původní císařská dotace na jejich chov to výslovně zmiňuje."

„Povězte mi o tom vašem výzkumu," řekl Hari. Měl takovou zkušenost, že žádný vědec neodolá, když ho vyzvou, aby se předvedl. I teď měl pravdu.

Brali lidem a panům vzorky DNA – vykládal Vaddo s velkým nadšením – pak u obou rozdělili dvojitou šroubovici na řetězce. Spojením jednoho řetězce od člověka a jednoho od pana vznikl hybrid.

Tyto řetězce, pevně propojené, potom vytvořily novou dvojitou šroubovici. Tam, kde se lišily, bylo spojení řetězců slabé, přerušovalo se a celé úseky se pak uvolňovaly.

Pak je ponořili do vodní lázně a odstředili, takže ty slabé sekce se zcela odtrhly. Množství pevně spojených molekul DNA tvořilo 98,2 procenta. Panové se tedy až překvapivě podobali lidem. Lišili se necelými dvěma procenty – zhruba stejně, jako se liší muži a ženy – a přesto žili v hlubokých lesích a nic nevynalezli.

Průměrný rozdíl v DNA je u lidí asi desetina procenta, řekl Vaddo. Opět přibližně řečeno: panové se od lidí liší dvacetkrát víc, než se jednotliví lidé liší od sebe vzájemně – aspoň geneticky.

Jenže geny jsou jako páky, pohnou velkými hmotami podle toho, jak umístíme malý zvratný bod.

„Takže si myslíte, že tu byli před námi?" Na Dors to zřejmě udělalo dojem. „Ještě na Zemi?"

Vaddo horlivě přikývl. „Musí zde určitě být nějaká příbuznost, ale přímo z nich nepocházíme. Rozloučili jsme se s nimi, tedy geneticky, asi před šesti miliony let."

„Jestlipak jim to myslí jako nám?" zeptal se Hari.

„To je dá nejlíp zjistit ponořením," řekl Vaddo. „To je fakt nejlepší způsob."

Podbízivě se usmíval a Hariho napadlo, že Vaddo asi dostává z imerzí procenta. Jeho reklama byla nenápadná, zaměřená na akademický zájem, ale přesto pořád jenom – nenápadná sice – reklama.

Vaddo už Harimu ukázal ohromné množství údajů o tom, kudy se panové pohybují, o jejich populaci a chování. Byla to skvělá dokumentace, vedená celá milénia. Kdyby se to zmodelovalo, mohl by

vzniknout jednoduchý popis panů jako protolidí, hodilo by se to pro zjednodušenou verzi psychohistorie.

„Matematický popis života druhu je jedna věc," řekla Dors. „Ale žít s ním…"

„Ale no tak," promluvil Hari. Ačkoliv velmi dobře věděl, že výletní stanice je zcela zaměřená na prodej safari a ponořování turistům, jako je on, ta věc ho zaujala. „Pořád říkáš, že potřebuji změnu. Vypadnout z toho formálního Trantoru… to taky pořád říkáš."

Vaddo se vřele usmál. „Je to naprosto bezpečné."

Dors se na Hariho chápavě usmála. Mezi manželi, co spolu léta žijí, stačí výměna pohledů. „No tak dobře."

3.

Dopoledne studoval databanku panů. Matematik v něm neustále rozvažoval, jak vyjádřit jejich dynamiku pomocí uzpůsobené psychohistorie. Kulička osudu skákající po nerovném svahu. Tolik možných drah, tolik proměnných…

Aby se do ní dostal, musel se jít nejprve poklonit náčelníkovi stanice. Byla to jedna žena, jménem Jakani, a zdála se srdečná, jenomže měla v kanceláři velký obraz zplnomocněnkyně akademie. Hari se o ní zmínil a Jakani se rozzářila a mluvila o ní jako o „své učitelce", která jí pomáhala před mnoha lety řídit středisko pro výzkum primátů.

„Ta nás bude hlídat," řekla Dors.

„Snad si nemyslíš, že zmocněnkyně by…"

„Ten první vražedný útok – vzpomeň si na ten plíšek! Imperiálové mi pak řekli, že jeho technické provedení ukazuje na jistou akademickou laboratoř."

Hari se zamračil. „Má vlastní frakce by rozhodně neudělala nic, co by…"

„Je stejně bezohledná jako Lamurk, ale opatrnější."

„Ty jsi ale podezíravá."

„To já musím.

Odpoledne vyrazili na túru.

Dors se nelíbil ani prach, ani horko a stejně viděli jen pár zvířat. „Žádné jen trochu cti dbalé zvíře by se ani za nic neukázalo před těmi vyfešákovanými primitivisty," řekla Dors.

Jemu se ale planeta líbila a pomalu se uvolňoval, jenže jeho mysl nepřestávala pracovat ani tady. Napadlo ho to, když stál večer na verandě, popíjel voňavou ovocnou šťávu a pozoroval západ slunce. Dors stála vedle něho a mlčela.

Planety jsou jako energetické trychtýře, napadlo ho. Na dně jejich gravitační studny zachycují rostliny jen desetinu procenta dopadajícího slunečního svitu. A vybudují organické molekuly i s pomocí energie hvězd. Rostliny se pak stávají potravou pro živočichy, kteří dokážou spotřebovat zhruba desetinu energie nashromážděné v rostlinách. Přežvýkavci se stávají kořistí šelem, které dokážou využít asi desetinu energie z masité stravy. Takže, počítal v duchu, asi stotisícina dopadající energie slunečního světla pohání ty šelmy…

Úděsné plýtvání! A přesto ještě nikdo po celé Galaxii nevyvinul nic účinnějšího. Proč vlastně taky?

Šelmy a dravci jsou totiž zásadně inteligentnější než jejich kořist a jsou až na samém vrcholku velice strmé pyramidy. Všežravci jsou na tom zhruba stejně. A z této drsné krajiny pochází i lidstvo.

Tato skutečnost přece *musí* nějak ovlivňovat psychohistorii. Panové jsou tedy zásadním přínosem, starobylým klíčem pro pochopení psychiky lidí.

Dors řekla: „Doufám, že v tom ponoření nebudu, hm, taková spařená a ulepená."

„Uvidíš prostě svět jinýma očima."

„No a když mě to přestane bavit, můžu toho kdykoli nechat a parádně se naložit do vany."

„Kabiny?" Dors překvapeně couvla. „Tohle jsou spíš rakve."

„Nemohou být velké, madame."

Zvláštní odborník Vaddo se přátelsky usmál – což, jak Hari nějak vytušil, znamenalo, že necítil naprosto žádné přátelství. Rozprávěli spolu velice nenuceně, personál se choval vůči známému doktoru Seldonovi s respektem, ale přesto byli s Dors vlastně jenom další turisté. Zaplatili si za trochu primitivní legrace, zabalené sice do náležitého vědeckého vyjadřování, ale pořád jenom turisté.

„Udržujeme vás na pevném režimu, všechny tělesné funkce jsou zpomalené, nicméně normální," vysvětloval zvláštní odborník a vytáhl schéma sítí, aby si je mohli prohlédnout. Pak proběhl kontrolky, nouzové signály, zajištění.

„Vypadá to docela pohodlně," řekla namíchnutě Dors.

„No tak," zasyčel Hari. „Slíbilas mi, že to zkusíme."

„Neustále budete připojeni na naše systémy," řekl Vaddo.

„I na datovou knihovnu?" zeptal se Hari.

„Jasně."

Pod vedením zvláštního odborníka je strčili do stázových komor – klidně a jistě. Senzory magnetického snímače Harimu přilnuly k lebce, aby zaznamenávaly přímo jeho myšlenky. Nejnovější technika.

„Připraveni? Cítíte se dobře?" zeptal se Vaddo s profesionálním úsměvem.

Hari se necítil dobře (vlastně se cítil špatně) a napadlo ho, že je to hodně taky kvůli zvláštnímu odborníkovi. Nikdy moc nedůvěřoval sebejistým lidem. Jak Vaddo, tak i šéfka bezpečnosti Jakani vypadali jako typičtí šedivci. A pak – i Dors měla své pochyby. Něco mi na nich vadí, jenže nevím co.

Byl to fakt, Dors měla pravdu. Potřeboval prázdniny. A co lepšího mohl udělat než se zbavit sama sebe?

„Dobrý. Připraveni."

Technika suspenze byla stará, ale spolehlivá. Potlačovala neuromuskulární reakce, takže zákazník ležel jakoby ve spánku, ale jeho mysl je napojena na pany.

Magnetické pavučiny mu zahalily mozek. Elektromagnetickou indukcí se prolnuly s jeho vrstvami. Směrovaly signály miniaturními cestičkami, potlačovaly mozkové funkce a blokovaly fyziologické procesy.

A to všechno tak, aby mohutné paralelní obvody mozku mohly být induktivně napojovány, jedna myšlenka po druhé. Potom se přenášely do čipů umístěných v těle nějakého pana. To byla ponoření.

Tato technologie byla docela dobře známá po celém Císařství. Možnost manipulovat na dálku s myšlením měla i myriády dalších

aplikací. Technika suspenze si našla své vlastní a velice podivné aplikace.

V některých světech a mezi jistými třídami na Trantoru se ženy vdaly a okamžitě byly suspendovány tak, že se probouzely pauze na pár hodin denně. Jejich bohatí manželé je budili ze zmrazeného stavu pouze ze společenských anebo sexuálních potřeb. Za půl století takové manželky prožily doslova kolotoč míst, přátel, večírků, dovolených, vášnivých chvil – ale celkový počet odžitých roků byl zanedbatelný. Manželé jim umírali, jak se jim zdálo, ve velice rychlém sledu a ony se stávaly bohatými vdovami a nebylo jim ještě ani třicet. Pak byly velice vyhledávané, a nebylo to jen kvůli penězům. Byly mimořádně zjemnělé, právě zkušeností dlouhého „manželství“. Některé takové vdovy udělaly to samé, vzaly si muže, které pak oživovaly ze stejných důvodů, jako kdysi oživovali je.

To vše Hari poznal, když získával kultivovaný nátěr během prvních let na Trantoru. Myslel si, že ponoření bude pohodlné, zajímavé, bude se mít rozhodně čím pochlubit na večírcích při stimu.

Myslel, že v jistém slova smyslu navštíví jinou, prostší mysl. Netušil, že ho to spolkne celého.

4.

Den dobrý. K jídlu moc tlustých housenek – našli jsme ve velké mokré kládě. Hrabu ven rukama – čerstvé, šťáva v nich, ostré a křupou.

Největší mě zahání. Nahrabe sám velké tlusté červy. Vrčí. Dívá se zle.

Moje břicho kručí. Jdu pryč, pozoruju Největšího. Dělá zlou tvář. Líp, abych si s nim nezačínal.

Jdu pryč, dřepím stranou. Jedna ženská mi hrabe ve vlasech, najde vši, louská je mezi zuby.

Největší obrací kládu, padají další červi, on už má dost. Je moc silný. Ženské se ho boji. Sedí mezi stromy, povídají si a mlaskají. My všichni ospalí teď brzo odpoledne, leháme do stínu. Největší mává na mě a Prdeláče, ať jdem.

Jsem hlídka. Natahuju se vysoko, mám pýchu. Moc líbí, lepší než šukat.

Dole potok a tam dál smrad od kopyt. Tam místo, kde vody málo. Brodíme a jdem mezi stromy, větříme a tam dva Cizí. Nás nevidí. My jdem pomalu, potichu. Největší chytne klacek, my taky. Prdeláč větří, chce znát, odkud ti Cizí. Ukáže na horu. Já věděl dřív, jsou to Horáci. Oni nejhorší. Smrdí jinak. Horáci chodí naší trávou. Bijou nás. My je taky.

My každý jinou cestou. Největší určí, oni slyší. Já utíkám, mám klacek nad hlavou. Já můžu hodně moc rychle, nemusím po čtyřech.

Cizí bojí, jejich oči vyvalené. Když jsme u nich, bijeme.

Nemají klacky. Bijeme a kopáme, oni chmatají nás. Jsou dlouzí a rychlí. Největší má jednoho na zemi. Já ho biju taky, Největší teď ví, že já kamarád. Biju silně, co jen můžu. Pak jdu rychle tam, kde Prdeláč, toho bije Cizí, ten jiný.

Cizí vzal Prdeláčův klacek. Biju Cizího moc silně. Už leží. Ještě pořád biju, Prdeláč na Cizího skáče, moc líbí, lepší než šukat.

Cizí chce vstát, kopnu ho, co můžu. Prdeláč má klacek zas, bije, bije, bije a já pomáhám.

Cizí Největšího už stojí, utíká pryč. Největší bije Cizího po zádech, směje a křičí. Moc líbí.

Já umím velkou věc. Nikdo jiný. Vezmu kámen. Umím házet, Největší taky umí. Já lepší.

Kameny házím na Cizí. Kamarády biju, ale kameny neházím. Cizí házím, zaslouží, když trefím tvář. Líbí moc, když Cizí trefený.

Vezmu kámen, hodím. Kámen trefí nohu Cizího. Kulhá. Jiný kámen, ostrý, trefím do zad.

Cizí teď utíká. Vidím, teče krev. Kapky padají na zem. Největší směje, plácá moje záda, teď vidím – my dva kamarádi.

Prdeláč bije Cizího. Největší vezme můj klacek, bije taky. Cizí samá krev, v nose teď teplo a krev a já na Cizího skáču. My tak dlouho. Jiný Cizí nevrátí. Cizí někdy nebojí, dnes prohráli. Oni vědí.

Cizí nehýbá ani trochu. Jednou kopnu. Zas nehýbá. Možná on mrtvý.

Křičí Největší, Prdeláč, já taky. Tancujeme. Moc líbí, veliká radost.

5.

Hari potřásl hlavou, aby se mu v ní rozjasnilo. Moc to nepomohlo.

„Tys byl ten velký?“ zeptala se Dors. „Já byla s těmi ženskými mezi stromy.“

„Promiň, ale já nevím.“

„Bylo to… něco úplně jiného, nemyslíš?“

Suše se zasmál. „To je vražda vždycky.“

„Když jsi odešel s tím, no, vůdcem…“

„Můj pan mu říká Největší. Zabili jsme jiného pana.“

Po ponoření seděli v plyšem čalouněné recepci. Hari vstal a cítil, že se s ním svět naklání, ale hned se zase srovnal. „Myslím, že se raději přidržím historického bádání.“

Dors se přihlouple usmála. „Mně… mně se to vlastně docela líbilo.“

Chvíli o tom ohromeně přemýšlel. „A mně vlastně taky,“ řekl k svému překvapení.

„Ne ta vražda…“

„Jistěže ne. Ale… ten pocit.“

Uškubla se. „Tohle na Trantoru nemáš, profesore.“

Dva další dny strávil v rozsáhlé knihovně stanice nad chladnými okénky dat. Přes interface v ní bylo dokonce možné komunikovat vícesmyslově. – Procházel se v chladném digitálním labyrintu.

Některá data byla doslova zkornatělá věkem. Ve vektorových prostorech, promítaných na velké obrazovky, byla data stará celá milénia, pokrytá tlustými protokoly a zteřelými bezpečnostními opatřeními. Současnými metodami je pochopitelně bylo možno velice snadno obejít nebo prolomit. Ale hutné abstrakty, výzkumné zprávy, shrnutí a nahrubo opracované statistiky stále odolávaly zjednodušujícím interpretacím. Tu a tam byl nějaký rys povahy panů důmyslně ukryt do poznámek nebo příloh, jako kdyby tito biologové na ztracené vartě byli čímsi zmateni. *Něco* zde skutečně zmatení vyvolávalo: zejména jejich způsob páření. Mohlo by se to vůbec využít?

Prodíral se 3D bludištěm a slepoval si přitom nápady. Dalo by se použít strategie založené na analogii?

Panové mají skoro všechny geny stejné jako lidé, dynamika panů bude tedy pouze zjednodušená verze lidské. Mohl bych analyzovat skupinové interakce panů jako redukovaný psychohistorický případ?

Šéfka bezpečnosti Jakani mu otevřela tajné soubory, ve kterých se naznačovalo, že před deseti tisíci roky byli panové geneticky modifikováni.

Hari nedokázal zjistit proč. Existovali přece i jiní modifikovaní tvorové, hlavně „rabiáni“. Jakani se natolik zajímala o jeho práci, že si začal myslet, že ho špehuje a udává zmocněnkyni.

Při západu slunce druhého dne seděli s Dors a pozorovali krvavě rudé paprsky, které prorážely skrze naoranžovělé mraky. Tento svět byl až nevkusně barevný, ale jemu se to líbilo. A dobře tu vařili. V břiše mu kručelo a těšil se na večeři.

„Víš, co mě láká? Použít pany jako svého druhu psychohistorický model,“ řekl zničehonic Dors.

„Ale vždyť o nich pochybuješ.“

„Jsou jako my, jenže…

„Mají primitivní, animální chování?“ Pohlédla na něj koutkem oka a pak ho políbila. „Ty jsi mi ale puritán, Hari.“

„Já vím, že je v nás díl zvířecích způsobů. Ale zároveň jsme o hodně chytřejší.“

Zachvěla se jí víčka, což u ní, jak Hari už dobře věděl, znamenalo zdvořilou pochybnost. „Ale žijí intenzivně, to jim musí nechat.“

„Možná že my jsme často chytřejší, než potřebujeme, ne?“

„Jak to myslíš?“ Překvapil ji.

„Četl jsem si o evoluci. Není to žádný efektní obor, dnes už dávno ne. Všichni si mysli, že zde víme všechno.“

„Jenže v galaxii obývané lidmi a skoro už nikým jiným moc nového materiálu nenajdeš.“

Takhle o tom sice předtím nepřemýšlel, ale měla pravdu. Biologie byla věda na vedlejší koleji. Všichni vědečtí matadoři teď dělali obor, kterému říkali „integrační sociometrie“.

Mluvil dál a vysvětloval jí, o čem přemýšlel. Lidský mozek, prostě řečeno, byl evolučně předimenzovaný. Byl schopen dělat daleko víc, než tehdejší prostí sběrači plodů potřebovali. Aby se stali pány zvířat, bylo by úplně stačilo, aby se naučili používat ohně a

jednoduchých kamenných nástrojů. Již tyto dvě věci by z lidí udělaly pány tvorstva a vlastně by odstranily i tlak na selekci, na změny. A místo toho všechny důkazy o vývoji mozku samého ukazovaly, že ty změny se naopak zrychlovaly. Cerebrální hmota narůstala, ke staršímu vedení se připojovaly nové a nové obvody. Tato hmota se šířila na menších plochách, podobně jako nová tlustá kůže. Aspoň ty starověké studie to tvrdily, jejich prameny se ovšem již dávno v muzeích ztratily.

„Tak vznikli hudebníci a inženýři, světci a vědci," uzavřel poeticky. Na Dors bylo nejlepší i to, že byla ochotná sedět a poslouchat sáhodlouhé profesorské úvahy – dokonce i na dovolené.

„A ty myslíš, že panové pocházejí z té doby? Ze staré Země?"

„Musí to tak být. Celý ten evoluční výběr proběhl v několika milionech let."

Dors přikývla. „Podívej se na to z ženského hlediska. Došlo k němu i přes obrovské nebezpečí hrozící matkám při porodu."

„Hm, jak?"

„Malé děti mají strašně velkou hlavičku. Těžko se dostávají ven. Za ten velký mozek platíme my ženy velkou cenu."

Slabě se usmál. Vždycky se dokázala podívat na věc tak zvláštně, že pak mohl začít přemýšlet znova od začátku. „Proč by tedy tehdy k výběru vlastně došlo?"

Dors se tajuplně usmála. „Možná že jak ženy, tak i muži považovali jeden u druhého inteligenci za sexy."

„Fakt?" Záludně se usmála.

„Nejsme my dva důkaz?"

„Copak ses, má drahá, nikdy nedívala na populární hvězdy na 3D obrazovce? Ty snad vůbec žádný mozek nemají."

„A ty si zas vzpomeň na zvířata v císařské zoo. Možná že mozek u prvobytných lidí byl něco jako ocas páva nebo jelení parohy; věc, která přitahuje samice. Průběžný sexuální výběr."

„Takže podle tebe: blbě zahraná hra s dobře rozdanými kartami." Začal se smát. „Chytrost je tedy pouze dobře viditelný ornament."

„Což je pro mne výhodou," řekla a významně na něj mrkla. Pozoroval, jak se západ slunce mění na tlumený přísvit, hrozivě krvavý

a podivným způsobem pokojný. Mezi vrstvami mraků se po nebi táhly pruhy světla.

„Hm…," zabručela si pro sebe Dors.

„Co je?

„Možná že takhle využívá výzkumu i ten zvláštní odborník. Dovídá se, čím lidé kdysi byli – a odvodí, čím jsme my teď."

„Intelektuálně je to obrovský skok. Po sociální stránce je ten rozdíl asi o dost menší."

Dors se zatvářila skepticky. „To jako myslíš, že panové jsou po společenské stránce pouze o kousek zpátky?"

„Hmm. – Napadlo mě, jestli bychom je mohli vynést v logaritmické řadě na podmínky raného Císařství a protáhnout to ještě dál."

„Pěkně velký skok."

„Taky bych mohl použít toho Voltairova simu ze Sarku jako měřítka na takové extrapolované křivce."

„Podívej, abys to všechno mohl udělat, potřebuješ s nimi mít daleko větší zkušenost." Pozorně na něj hleděla. „To ponoření se ti přece líbilo, ne?"

„No, vlastně jo. Jenomže…"

„Co?

„Ten Vaddo – pořád nás do toho ponoření tlačí…"

„To je jeho práce."

„…a přitom dobře ví, kdo jsem."

„No a?" Rozhodila rukama a pokrčila rameny.

„Normálně jsi podezíravější ty. Proč by měl zvláštní odborník znát nějakého obskurního matematika?"

„Vyhledal si tě. Datové soubory o přijíždějících hostech jsou normální. A jako kandidát na prvního ministra asi moc obskurní nejsi."

„Taky myslím. Řekni, nemáš mě náhodou neustále a bděle střežit?" Ušklíbl se. „Neměla bys mi správně mé neopatrnosti rozmlouvat?"

„Paranoia není opatrnost. Čas strávený nad neexistujícími hrozbami se od bdělosti odečítá."

Než se zvedli a odešli na večeři, přemluvila ho, že to ještě jednou zkusí.

6.

Den horký a moc slunce. Prach, co létá. Musím kýchat. Největší jde kolem, my všichni strach a úcta. Hodně moc. Ženské a my k němu natahujeme ruce.

Největší je dotýká, s každým promluví, každý ví: On je tady – svět v pořádku.

Natahuju ruku taky. Líbí moc, cítím dobře. Chci být jako Největší, velký, moc velký jako on. Chci být On.

Ženské nedělají potíže. Když jednu chce, ta jde. Ošuká hned. On Největší.

My nemáme úctu. Ženské s námi nechtějí, ne tak moc jako s Největším. Ti malí bijí, házou pískem a dělají věci, každý ví, že to nic. Ti jako Největší, nikdy. Moc jim nelíbí, ale neudělají nic.

Já, já velký dost. Já mám úctu. Ne moc, někdy ano.

My všichni hladit a lízat a vískat vlasy. My ženské a ženské nás.

Nás ale víc. Potom všichni v pořádku, žádné hádání. Sedím, ženská mě hladí, všechno líbí, najednou cítím. Nelíbí ani trochu. Skáču na dvě, křičím. Největší už vidí. Cítí taky.

Cizí. My a ženské objímáme jeden druhého. Smrad moc silný, moc smradu. Moc Cizích. Vítr říká: oni někde tady, už skoro tady.

Utíkají z kopce na nás. Chtějí ženské, chtějí bít nás.

Utíkám taky, hledám kameny. Mám vždycky někde schované. Házu jeden, nic netrefím. Pak oni už na nás. Nemůžu trefit, utíkají rychle.

Čtyři Cizí chytají dvě ženské. Táhnou pryč.

My všichni křičíme, pláčeme. Všude prach. Moc. Házu kameny. Největší vede všechny na Cizí.

Oni utíkají pryč. Jenom tak. Mají dvě ženské. Moc špatné, mně nelíbí ani trochu.

Největší má vztek. Všechny strká, bije, řve. On teď nedobrý, pustil Cizí sem.

Cizí jsou špatní. Sedíme, lížeme bolest, hladíme a říkáme pěkně.

Největší jde sem, plácá ženské. Nás kope. Chce pořád být Největší. Všichni musí vědět.

Mě nekope. Na mě nekřičí, ani nezkouší. Vrčím, když on blízko. Dělá neslyší, ale vím, on slyší.

Není tak velký, možná. Já teď myslím.

7.

Tentokrát to vydržel. Po prvním útoku, kdy je napadli cizí panové, zůstal sedět a nechal se dlouho hladit a probírat si srst. Skutečně ho to velice uklidňovalo.

Ho? A kdo vlastně je?

Tentokrát se dokázal plně vcítit do panovy mysli. Ne pod ni – to je metafora – ale *kolem* ní. Vířící roj pocitů, myšlenek, zlomků, jako když vítr rozfoukává spadané listí.

Ten vítr byly *emoce.* Prudké bouře, kvílející a bičující poryvy, déšť jako klepání drobných kladívek.

Panové mysleli velice chudě, v tom smyslu získával pouze střepiny, jako když lidské uvažování proškrtá nervózní redaktor. Ale zato mysleli panové intenzívně.

Jistěže, napadlo ho – a v hloubi sebe sama mohl skutečně přemýšlet jako on. Emoce mu říkají, co má dělat, aniž musí myslet. Musí to tak být, aby měl rychlé reakce. Silné pocity zesilují drobné podněty do silných povelů. Jasných rozkazů matky Evoluce.

Teď poznával, že představa o emocích, jako mentální zkušenosti vyššího řádu, vlastních pouze lidem, je… prostě ješitná. Panové se na mnoho věcí dívali stejným způsobem jako lidé. Taková teorie psychohistorie panů by měla svou hodnotu.

Opatrně se oddělil od hutné, těžké mysli svého pana. Napadlo ho, zda ten pan to ví. Ano, ví – nebo spíš tuší.

A proč ho to přesto neznepokojuje? Zkusil pana přimět, aby zvedl pravou ruku – a byla jako z olova. Chvíli s ním zápasil, ale bezúspěšně. Pak si uvědomil, kde je chyba. Takto pana nemůže přemoci, je jen oblázkem vloženým do mnohem většího objemu mysli.

Přemýšlel o tom, zatímco jeho pan hladil jednu ženskou a probíral se jí v drsných vlasech. Voněly docela příjemně, vzduch byl sladký a paprsky slunce ho velkoryse zahřívaly…

Emoce. Panové neposlouchají prostě proto, že instrukce jsou na ně příliš. Nemohou pochopit třeba směr, jak ho chápou lidé. Pocity,

to ano – ty chápou. Musí se stát pocitem, ne velitelem, vydávajícím rozkazy.

Chvíli klidně seděl a byl prostě panem. Poznal to – či spíš pocítil. Tlupa se čistila, sbírala potravu, muži střežili krajinu, ženy hlídaly mladé. Zmocnil se ho lenivý poklid a unášel ho bez námahy teplým dnem. Od svého dětství snad nepoznal nic takového. Pomalý, příjemný klid, jako by čas ani neexistoval, možná pouze jen jako výřez z věčnosti.

V takové náladě se mohl soustředit na jediný prostý pohyb – zvednout ruku a poškrábat se – a vytvořit pro to pocit touhy. A jeho pan zareagoval. Aby se něco stalo, musel *cítit* směrem k vytčenému cíli.

Zachytil poryv sladké vůně ve větru. Hari si pomyslel, jaké jídlo to asi signalizuje. Jeho pan se obrátil proti větru, čichal a pak zřejmě vůni odmítl jako nezajímavou. Hari čichem poznal i důvod: ovoce, pravda, voní – panové ho však nejedí.

Dobře. Učí se. A začleňuje se do hlubších zákoutí panovské mysli.

Když tak pozoroval tlupu, rozhodl se, že si její hlavní představitele pojmenuje, aby se snáze orientoval. Svižník bude ten rychlý, Šíla ta, co vypadá sexy, Hltoun tamten, co má pořád hlad… a jak se můžu jmenovat já? Svého pana pojmenoval Jápan. Není to orginální, ale výstižné: *Já jako pan.*

Hltoun objevil jakési ovoce hruškovitého tvaru a ostatní se rozběhli za ním, aby si nasbírali taky. Ovoce bylo tvrdé, vonělo nezrale (jak to můžu vědět?), ale někteří ho přesto snědli.

Která z nich je Dors? Požádali, aby je ponořili do stejné tlupy, takže která z těch – donutil se počítat, třebaže takové cvičení v něm vyvolalo pocit, že v hlavě přemisťuje velké závaží – dvaadvaceti to je? Jak to mám vědět? Přiloudal se k několika ženám, které ostrými kameny odřezávaly listí z větviček. Pak je svázaly dohromady, aby měly v čem odnést potravu.

Hari pozoroval jejich tváře. Objevil mírný zájem, pár paží se natáhlo, že pohladí, že seškrábou bláto. V žádném pohledu ani stín poznání. Pozoroval jednu velkou ženskou, Šílu. Důkladně omývala pískem pokryté ovoce v potoce. Tlupa to dělala po ní; Šíla byla taky jakýmsi vůdcem, cosi jako Největší pro ženské.

S chutí jedla a rozhlížela se po ostatních. Poblíž rostlo jakési obilí, už přezrálé, z hnědých klasů vypadávala zrna na písčitou půdu. Hari se soustředil a podle vůně poznal, že se jedná o pochoutku. Několik panů už klečelo a vybíralo zrna z písku, šlo jim to pomalu. Taky Šíla sbírala, pak náhle přestala a hleděla kamsi za potok. Čas plynul, bylo slyšet bzučení hmyzu. Po chvíli vstala, sebrala klasy i s pískem a kráčela k břehu potoka. Hodila všechno do vody. Písek klesl, zrna plula po hladině. Shrábla je, nacpala si je do úst a šťastně se usmívala.

Důmyslný trik. Jenomže ostatní panové její způsob nepřevzali. Omýt ovoce je pro pany v zásadě snazší, protože ho neustále drží v ruce. Propláchnout zrna ve vodě vyžaduje, aby vlastně napřed jídlo zahodili a pak ho zase sebrali – to je těžší myšlenkový krok.

Přemýšlel o ní a jako reakce se Jápan zvedl a šel jí naproti. Podíval se jí do očí – a ona na něj mrkla. Dors! Sevřel ji chlupatými pažemi v prudkém poryvu lásky.

„Pudová, animální láska," řekla mu při večeři. „Osvěžující."

Hari přikývl. „Líbilo se mi tam žít takovým způsobem."

„Dokázala jsem *čichat* daleko intenzivněji."

„Ovoce chutná úplně jinak, když ho koušeš." Zvedl purpurovou hrušku, zakrojil do ní a vidličkou nesl sousto k ústům. „Pro mě je nesnesitelně sladká. Jápanovi chutná příjemně, jen trochu ostře. Myslím, že panové jsou na hodně sladké. Je v tom víc rychlých kalorií."

„Dokonalejší dovolenou jsme si nemohli vybrat. To není jen vypadnout z domu; vypadli jsme ze svého druhu."

Pozoroval ovoce. „A jsou tak, tak…"

„Drsní?"

„Nenasytní."

„Nezdálo se, že ti to vadí."

„To ten můj Jápan. Raději vypadnu, když na ně přijde ta jejich všeobecně kopulační nálada."

Pozorně si ho prohlížela. „Skutečně?"

„A ty snad ne?"

„Ano, ale vím, že v tomhle nejsou ženy a muži stejní."

„Ale," řekl odměřeně.

„Zvláštní odborník má v knihovně výzkumné zprávy, které jsem si četla, zatímco ty sis pohrával se sociálním pohybem u panů. Ženy se výrazně angažují pro své děti. Muži používají dvě strategie: rodiče a rozsévače.“

Zvedla obočí. „Pro evoluci je zapotřebí obou, protože obě jsou nejvíc rozšířené.“

„U mě moc ne.“

K jeho překvapení se rozesmála. „Já mluvím obecně. Chci říct, že panové jsou daleko promiskuitnější než my. Všechno patří mužům. Pomáhají sice ženám, se kterými počali dítě, ale přitom *pořád* nakupují taky jinde.“

Hari se přeladil do profesionálního tónu; když se mluvilo o takových tématech, bylo mu to rozhodně příjemnější. „Jak říká ten náš odborník: sledují smíšenou reprodukční strategii.“

„To je zdvořile vyjádřeno.“

„Zdvořile, ale přesně.“

Pochopitelně nemůžu stoprocentně vědět, jestli Dors přeruší ponor do Šíly, když si k ní nějaký chlap zaskočí na rychlovku. (Vlastně to dělají vždycky jako rychlovku – třicet vteřin, možná i míň.) Copak dokáže vystoupit z panovy mysli tak rychle? On sám na přerušení spojů potřebuje dost dlouhou dobu. Ovšem, kdyby chlapa uviděla zavčas, dokázala odhadnout, co zamýšlí…

Teď překvapil sám sebe. Co má s pobytem v cizích tělech společného žárlivost? Copak tady může platit obvyklý morální zákoník? Ale stejně, mluvit o tom tak klidně… ho rozčilovalo.

Ať se mu to líbilo nebo ne, byl pořád jen venkovský balík z Helikonu.

Smutně se soustředil na jídlo, jakési „tulácké maso“ – místní specialitu, která se skládala z tmavého masa v ostré dušené zelenině. Jedl hodně a na pobavené mlčení Dors jenom poznamenal: „Jen bych chtěl podotknout, že panové asi rozumí obchodu. Jídlo za sex, zrada vůdce za sex, záchrana dětí za sex, očista za sex, prosté za sex všechno.“

„Zdá se, že u nich je to jakési platidlo. Krátké, rozhodně nijak příjemné. Pár rychlých záškubů, silné vzrušení – bác – a je po všem.“

„Muži to potřebují a ženy toho využívají.“

„Hmm, dělal sis zřejmě poznámky.“

„Jestli mám chování panů modelovat jako druh zjednodušeného chování lidí, pak musím.“

„Modelovat pany?“ zazněl sebejistý hlas zvláštního odborníka Vadda. „Nejsou to zrovna modeloví občané, jestli mi rozumíte.“ Zářivě se na ně usmál a Hari pochopil, že zde platí zásada povinného předvádění přátelství.

Mechanicky se rovněž usmál. „Snažím se najít proměnné, kterými bych popsal chování panů.“

„To s nimi budete muset strávit spoustu času,“ řekl Vaddo, přisedl si a zvedl prst, aby přivolal číšníka. „Jsou to velmi rafinovaní tvorové.“

„S tím souhlasím,“ řekla Dors. „Používáte jich hodně?“

„Pár jo, ale teď už děláme výzkumy jinak.“ Vaddo smutně stiskl rty. „Statistické modelování a takové ty věci. Já jsem rozjel ten turistický projekt, ponořovací techniku, kterou jsme vyvinuli už dřív, a tak si teď vydělláváme. Jinak bychom to tu museli zavřít.“

„Jsem rád, že takto přispívám,“ řekl Hari.

„No jen si to přiznej – líbí se ti to,“ řekla pobaveně Dors.

„No, tak jo. Je to takové… jiné.“

„A dobré pro usedlého profesora Seldona, že vyleze ze své skořápky,“ řekla.

Vaddo jen zářil. „Ujišťuju vás, že my tady nic neriskujeme. Někteří z našich zákazníků se totiž domnívají, že jsou superpani nebo něco takového.“

Dors jen zamrkala. „Jaké tu může hrozit nebezpečí? Naše těla přece zůstávají ve zpomaleném čase tady.“

Vaddo řekl: „Připojení je velice silné. Kdyby váš pan zažil těžký šok, vyvolalo by to zpětně šok ve vašem nervovém systéme.“

„Jaký šok?“ zeptal se Hari.

„Smrt nebo těžká poranění.“

„V tom případě,“ řekla Dors, „myslím, že toho ponořování necháme.“

Hari pocítil podráždění. „No tak. Jsem na dovolené a ne v kriminále.“

„Sebemenší ohrožení…“

„Ani ne před minutou jsi tu bájila, jak mi to dělá dobře.“

„Příliš na tobě záleží, abys…“

„To nebezpečí je prakticky zanedbatelné," řekl Vaddo úlisně. „Panové zpravidla neumírají násilnou smrtí."

„A mohu to přerušit, když uvidím, že se blíží nebezpečí," dodal Hari.

„A *uděláš* to? Já mám dojem, že jsi vskrytu duše dobrodruh."

V tom měla pravdu, ale rozhodně jí to nehodlal přiznat. Chtěl jen vypadnout z té umrtvující matematické rutiny, tak co? „Prostě jsem rád, že jsem vypadl z těch nekonečných chodeb Trantoru."

Vaddo věnoval Dors sebevědomý pohled. „Ještě ani jeden turista neměl vážnou nehodu."

„A co výzkumné týmy?" vpálila mu okamžitě.

„No i tam to bylo velice neobvyklé…"

„Co se stalo?"

„Jeden pan spadl ze srázu. Jeho lidská operátorka to nestačila zavčas přerušit a dostala se ven v komatu. Šok z prožité smrti se ukazuje jako jediný smrtelný mezi všemi možnými nehodami. Ale teď máme systém, který zkratuje obvody…"

„Co ještě?"

„Pak tu byla taková nepříjemnost. Ještě když jsme měli jenom jednoduché drátěné ploty." Zvláštní odborník se rozpačitě vrtěl. „Pronikly tam jakési šelmy."

„Jaké šelmy?"

„Smečka divokých primátů, *Camopapio grandis*, my jim říkáme rabiáni, protože jsou geneticky příbuzní s malými primáty ze sousední pevniny. Jejich DNA…"

„Jak se dostali dovnitř?" nedala mu to zamluvit Dors.

„Vypadají tak trochu jako divoká prasata, kopyty se dokáží podhrabat. Vycítili maso – zvířata, co jsme měli v ohradě – a podhrabali se."

Dors si dlouze prohlížela vysoké pevné zdi. „A tyhle by stačily?"

„Ale jistě. Rabiáni mají stejnou DNA jako panové. Víte, my si myslíme, že s nimi kdysi dávno někdo geneticky experimentoval. Někdo zkoušel vyšlechtit šelmu tak, že původní chov postaví na zadní nohy. Jako u většiny dvounohých šelem jsou pak přední údy zkráceny, hlava povystrčená dopředu, což musí vyrovnávat tlustý ocas,

kterým se taky vzájemně domlouvají. Loví jen největší stádní zvířata, například gigantilopy, ze kterých vykusují jenom to nejlepší maso.“

„A proč útočí na lidi?“

„Někdy prostě berou, co zrovna je. Třeba i pany. Ale když proniknou do obory; tak sežerou dospělé, děti ne – velice selektivní strategie.“

Dors se otřásla. „Vy se na to díváte tak… objektivně.“

„Já jsem totiž biolog.“

„Netušil jsem, že je to tak zajímavé,“ řekl Hari, aby ztlumil její nechuť.

Vaddo se rozzářil. „Zdaleka ne tak jako vyšší matematika, to jsem si jist.“

Dors zkřivila skepticky rty. „Je dovoleno, aby hosté na stanici měli při sobě zbraně?“

9.

Napadla ho zatím neurčitá myšlenka, jak využít chování panů při výstavbě jednoduchého modelu psychohistorie. Mohl by při tom využít statistiky pohybu jejich tlup, vzestupu a poklesu jejich osudů.

Když se živé organismy zobrazí v systémovém prostoru, fungují na samém pokraji chaotického terénu. Život jako celek sklízí jakoby plody obsažného jídelního lístku možných cest. Přirozený výběr nejdřív dosáhne a pak udržuje tento chaotický stav.

Celé biosféry posunují svou rovnováhu mezi energetickými toky – jako když vítr nese ptačí hejna, pomyslel si, když pozoroval jedno takové, letící nad stanicí a nepochybně využívající stoupavých proudů.

Celé biologické systémy, podobně jako ptáci, někdy nepohnutě visely v bodech stagnace. Systém si totiž dovedl vybrat několik sestupných drah. Někdy – aby zůstal u tohoto přirovnání – si dokonce pochutnal na hmyzu, který dolétl až k nim stejně důmyslným prouděním větrů.

Pokud se tyto větry změny nedařilo zvládnout, znamenalo to, že daný model nesplňoval svou systémovou integritu. Energie se ztráce-

la. Podstatné bylo, že jakýkoli zdánlivě stabilní stav byl vlastně stavem dynamické zpětné vazby.

Neexistoval statický stav – kromě jediného. Jakýkoli biologický systém, pokud byl v dokonalé rovnováze, byl prostě mrtvý.

A psychohistorie ne?

Mluvil o tom s Dors a ta mu na to přikývla. Pod maskou zdánlivého klidu si zřejmě dělala starosti. Od toho rozhovoru s Vaddem znova a znova mluvila o bezpečnosti. Připomněl jí, jak ho předtím přesvědčovala, aby udělali další ponoření. „Máš přece *prázdniny*, nezapomínej," opakoval jí několikrát.

Její pobavené pohledy mu také sdělily, že od něj nekoupila jeho úvahy o zmenšených modelech. Prostě si asi myslela, že se mu líbí honit divoké ženské po lesích. „Jsi můj prostý chlapec z venkova," pošklebovala se mu.

A tak příštího rána zrušil plánovanou túru za stády gigantilop. On a Dors šli přímo do ponořovací komory. Aspoň udělá kus pořádné práce, řekl si.

„Co je tohle?" Ukázal na malého tiktaka, který stál mezi dvěma ponořovacími boxy.

„Bezpečnostní opatření," řekla Dors. „Nechci, aby si někdo hrál s aparaturou, zatímco budeme tam."

„Tiktak je tady pěkně drahý."

„Tenhle bude hlídat pouze kódované zámky, dobře se podívej." Poklekla vedle tiktaka a sáhla na řídicí panel. Okamžitě ji zablokoval.

„Myslel jsem, že ty zámky stačí."

„Ale má k nim přístup Jakani."

„Ty jí nevěříš?"

„Nevěřím nikomu. A jí obzvlášť ne."

Panové podřimovali mezi stromy a věnovali se vískání a očistě. Když měli štěstí, našli klíště nebo veš. Když jich našli dost, byli jako opilí, obsahovaly jakýsi alkaloid chutnající po pepři. Domníval se, že Dors, která se mu probírá ve vlasech a češe ho, sleduje jen určitý vybraný model chování, který zlepšuje hygienu panů. Ale Jápana to nepochybně uklidňovalo.

Pak si něco uvědomil: panové se daleko raději vískali než používali hlasivek. Pouze v nebezpečí a při vzrušení volali a ječeli slova o rozmnožování, jídle a obraně. Byli jako lidé, kteří se nedokážou uvolnit a uklidnit hovorem.

A uklidnit potřebovali. Jádro jejich společenského života se podobalo lidským společenstvím v krizi – za vlády tyranů, ve věznicích, v pouličním gangu. Příroda s krví na rtech a rukou, a přesto tak podobná lidem.

Třebaže určité „civilizované“ chování zde také existovalo. Přátelství, smutek, sdílení, kamarádství ve zbrani, při lovu a hlídání lučin. Jejich staří byli svraštělí, holohlaví a bezzubí, ale pořád se o ně někdo staral.

Jejich instinktivní vědomosti však byly úžasné. Uměli si udělat lůžko z listí vysoko v korunách stromů, jakmile se přiblížil soumrak. Dovedli šplhat a uchopit předměty prsty u nohou. Měli pocity, plakali, truchlili – ale neuměli to vyjádřit v úhledném gramatickém balení, které by takové emoce zorganizovalo a zvládlo. Naopak, jejich emoce je ovládaly.

Nejsilnější ze všech byl hlad. Sbírali a jedli listí, ovoce, hmyz, dokonce i větší zvířata. Milovali housenky.

Každým okamžikem, každým drobným osvícením se dostával hlouběji do Jápana. Začal se vciťovat do záhybů a smyček panovy mysli. Pomalu od něj získával dobrovolnou poslušnost.

To dopoledne našla jedna ženská vyvrácený strom a začala do něj bušit. Dutý kmen duněl jako buben a ostatní se seběhli a se smíchem do něj začali bušit taky.

Jápan se přidal. Hari přitom cítil příval radosti.

Později, po silném dešti, přišli k vodopádu a začali se chytat silných šlahounů a houpali se mezi stromy a nad pěnící se vodou a ječeli radostí, když přeskakovali ze stromu na strom.

Byli jako děti, které přišly na nové hřiště. Hari přiměl Jápana k neuvěřitelným kouskům, k divokým skokům a pádům, prohánět ho s naprostým pohrdáním vůči nebezpečí – k překvapení ostatních panů.

V náhlých záchvatech podráždění se uchylovali k násilí – když honili ženské, když stále zápasili o své místo v hierarchii, a hlavně při lovu. Byl-li úspěšný, jejich vzrušení neznalo mezí: objímali se, líbali, poplácávali. Když tlupa slezla na zem k jídlu, les jen hučel

poštěkáváním, ječením, hulákáním a sténáním. Hari se přidal a divoce tancoval se Šílou/Dors.

Domníval se, že bude muset potlačovat svou primární nelibost škrobeného meritokrata nad jakýmkoliv zmatkem. Mnoho meritokratů se dokonce vyhýbalo dotyku s půdou. Hari sice ne, byl vychován mezi sedláky a zemědělskými dělníky, ale stále měl pocit, že působení mezi trantorskými nafoukanými estéty mu zde bude velice komplikovat život. Špína panů mu však připadala přirozená.

Pouze v některých věcech musel své pocity přemáhat. Ze všeho nejdřív to, že panové ukusovali krysám, které jedli, nejdřív hlavu. Větším zvířatům rozbíjeli hlavy o kámen. Pak labužnicky polykali mozek, ze kterého se ještě kouřilo.

Hari těžce polykal – metaforicky, ale Jápan ten impulz cítil též – a pozoroval se a hodnotil svůj odpor. Jápan přece musel něco jíst. Při pachu šelem cítil, že se Jápanovi ježí všechny chlupy. Jiný pach v něm vyvolával nadměrné slinění. Potravy se zmocňoval bez milosrdenství, často ještě zaživa. Byla to evoluce v akci; panové, kteří takové milosrdenství projevili, jedli méně a měli míň potomků. Takoví tu už vlastně ani nebyli.

Přes tyto výstřelky mu bylo chování panů povědomé. Muži se shromažďovali k boji, k házení kamení, ke krvavým zápasům, při nichž se tvořila hierarchie. Ženy vytvářely spojenectví. Měnily se laskavosti za věrnost, příbuzenství; boje o lučiny, hrozby, ochrana, hlad za „úctu“; intrikovalo se mezi těmi dole, byli mstiví – společenství podobné světům, které historie označuje za „velké“.

Vlastně jako na císařově dvoře.

Copak lidé netouží shodit šaty a konvence a být divoce svobodní jako panové? Koneckonců, kterýkoliv chytřejší pan by klidně mohl sedět mezi venkovskou šlechtou Císařství…

Hari pocítil nával odporu, tak silný, že se Jápan otřásl a zneklidněl. Lidstvo přece *musí* být jiné než tato primitivní hrůza.

Tohle použít mohl, zcela jistě jako zkušební prostor pro rozvinutou teorii. *Pak* bude lidstvo sebeuvědomělé, bude ovládat své vlastní osudy. Zabuduje do ní imperativy panů a půjde hlouběji a dál – do psychohistorie.

10.

„Mně to tak nepřipadá," řekl Dors u večeře.

„Ale vždyť oni jsou skoro jako my! Musíme mít nějaké společné propojení."

Odložil lžíci. „Kdoví, jestli jsme je nemívali jako domácí zvířata. Kdysi dávno, před vesmírnými cestami."

„No, asi bych nechtěla, aby mi zaneřádili dům."

Dospěli lidé vážili o trochu víc než panové, ale byli daleko slabší. Pan dokázal zvednout pětkrát víc než silný člověk. Lidský mozek měl třikrát, čtyřikrát větší hmotu než mozek panů. Lidské dítě mělo již po několika měsících víc mozkové hmoty než dospělý pan. A skladba lidského mozku byla taky jiná.

Ale už nic víc? vrtalo Harimu hlavou.

Dejme tomu, že by panové měli řeč a větší mozky, zklidněný testosteron, vytvořené zábrany, naučili se stříhat a holit a taky bezpečně stát na zadních nohou – dostaneme model *pan de luxe*, který bude vypadat a chovat se jako člověk.

„Podívej," řekl Dors, „já jenom chci říct, že jsou nám natolik blízko, že by stálo za to udělat jejich pracovní psychohistorický model."

„Jenže aby ti někdo uvěřil, musel bys napřed dokázat, že jsou natolik inteligentní, že u nich dochází ke komplexním interakcím."

„A co jejich sbírání potravy a lov?" trval na svém.

„Vaddo říká, že je nedokázal vycvičit ani k jednoduchým pracem kolem stanice."

„Já ti předvedu, že to jde. Zvládneme jejich základní problém spolu."

„Jaký problém?"

„Základní. Dostatek potravy."

Zakousla se do řízku z nějakého místního přežvýkavce, který byl upraven a „odtučněn pro pochutnání vybraných městských jazýčků", jak se o tom psalo v jejich brožuře. Rychle žvýkala a upřeně ho pozorovala. „Tak teda jo. Uvidíme, kdo bude lepší. To, co dokáže pan, dokážu i já a daleko líp."

Dors na něj zamávala ze Šily. *Tak a soutěž* začíná.

Tlupa se vydala sbírat. Nechal Jápana jen tak bloumat a nesnažil se poutat emoční čeření, které probíhalo v jeho mysli. Už by to byl sice zvládl, ale při náhlém pachu či zvuku by se mu asi vymkl. Navádět panovu tupou mysl na něco komplikovanějšího bylo totiž pořád ještě podobné vodění loutky na šňůrkách.

Šíla/Dors mu zamávala: *Tudy.*

Vypracovali si kód několika stovek slov, používali v něm prstů a mimiky a jejich panové s tím byli vcelku srozuměni. Panové užívali primitivního jazyka, míchali vrčení a prudká gesta a ukazovali si na prstech. Sdělovali si bezprostřední významy, ale nikoli v obvyklé skladbě do vět. Většinou jen vedle sebe kladli asociace.

Strom, ovoce, běž, signalizovala Dors. Nasměrovali své pany ke skupince slibně vypadajících kmenů, ale kůra byla příliš hladká; nedalo se šplhat.

Zbytek tlupy si jich ještě vůbec nevšímal. *Vyznají se v lese instinktem, který nám chybí,* pomyslel si Hari smutně.

Co tam? dal znamení Šíle/Dors.

Panové se přiloudali k malému pahorku, netečně ho prohlédli a začali odhrabávat hlínu. Objevil se malý tunel. *Termiti,* signalizovala Dors.

Hari rozebral situaci, zatímco se panové shromažďovali. Nikdo zřejmě nijak nespěchal. Šíla na něj mrkla a pomalu se přemístila k vzdálenému kopečku.

Termiti pracovali venku v noci a za úsvitu zablokovali vstupy. Hari nechal svého pana šourat se kolem velkého kopečku, ale teď ho řídil natolik, že pan sám skoro nereagoval. Hari/Jápan hledal škvíry, dutiny, prohlubně – a nakonec odhrnul trochu hlíny a nenašel nic. Ostatní panové vstupní tunely našli snadno. Copak znají nazpaměť snad stovku vstupů v každém pahorku?

Nakonec sám jeden objevil. Jápan mu nebyl k ničemu. Hari ho sice mohl vést, ale to zas blokovalo studnici hlubšího poznání v panově mysli.

Panové pilně trhali větvičky a stébla vysoké trávy poblíž kopečků. Hari to pečlivě dělal po nich. Ale jeho větvičky i stébla byly nevhodné. Ty první byly příliš měkké, a když se jimi snažil šťourat v kroutícím se tunelu, buď se ohnuly, nebo se zlomily. Utrhl si pevněj-

ší, ale ty se zachycovaly o stěny tunelu nebo praskaly. Jápan mu zas moc nepomohl. Hari ho asi ovládal trochu moc.

Začalo ho to rozčilovat. Dokonce ani malí panové neměli problém najít si správnou větvičku nebo stéblo. Hari uviděl jednoho pana, který zahodil právě klacík, který jemu připadal vhodný. Sebral ho, když se pan vzdálil. Cítil, jak se v Jápanovi hromadí zlost, mísí se v něm zlost a hlad. Skoro dokázal *chutnat* voňavé, šťavnaté termity.

Dal se do práce a napojil se na Jápanovy emoce. Šlo to ještě hůř. V Jápanově hlavě se neurčitě převalovaly myšlenky, ale jeho svaly nyní kontroloval Hari, a to bylo špatně.

Rychle zjistil, že klacík je potřeba zastrčit do chodbičky asi tak na deset centimetrů, pak ho pohyby zápěstí usměrňovat podle jejího tvaru. A potom je třeba jím lehce třepat. Přes Jápana cítil, že se takto přilákají termiti, aby se do klacíku zakousli. Ponejprv třepal moc dlouho, a když klacík vytáhl, byl napůl sežraný. Termiti ho čistě ukousali. Musel si hledat jiný klacík, a přitom Jápanovi už pěkně kručelo v břiše.

Ostatní panové už si dávno pochutnávali na termitech, zatímco se Hari lopotil a ještě ani neochutnal. Neměl ten správný cit, a to ho zlobilo. Vytáhl klacík moc rychle, nenatočil ho správně v kroutící se chodbičce – zas a zas ho vytahoval, aby zjistil, že ty voňavé termity seškrábal o stěny chodbičky. Pak mu klacík zas okousali natolik, že si musel opět najít jiný. Termiti si asi na mladém dřevě pochutnávali, ale on ne.

Nakonec na to přišel – plynule, pomalu otáčet zápěstím a opatrně vytáhnout termity, kteří byli nalepení na dřevo jako hrozen. Jápan se dychtivě olizoval. Hari tu pochoutku vnímal přefiltrovanou panovými chuťovými pohárky.

Ale moc jich nebylo. Tlupa pozorovala jeho skrovnou žeň, hlavy se překvapeně sklonily k sobě a on pocítil zahanbení.

Sakra, to ne, pomyslel si.

Přiměl Jápana, aby se obrátil a šel do lesa. Jápanovi se nechtělo, pomalu se šoural. Hari si našel tlustou větev a vrátil se k termitímu pahorku.

Nebudu tu takhle blbnout s klacíčkem! Silně udeřil do pahorku. Pak ještě pětkrát a udělal velkou díru. Prchající termity pak sbíral po hrstech. To byla chuť!

Žádný štrachy! chtělo se mu volat. Chtěl Dors napsat vzkaz do prachu, ale šlo to těžko, vykroužit tvary písmen náhle nepoddajnou rukou. Panové dokázali zacházet s klackem, pokud jím získávali jídlo, ale kreslit znaky nebyla jejich silná stránka. Nechal toho.

Šíla/Dors se objevila a hrdě nesla stéblo pokryté termity s bílými břichy. Ti byli nejlepší, panové je považovali za největší lahůdku. *Já lepší,* signalizovala.

Přinutil Jápana, aby pokrčil rameny a zasignalizoval: *Mám víc.* Takže nerozhodně.

Později mu Dors řekla, že se mu teď v tlupě říká Velký klacek. Ta přezdívka ho neobyčejně potěšila.

11.

U oběda se cítil unavený a vyčerpaný a nebylo mu do řeči. Být panem znamenalo asi také potlačit řečová centra. Dělalo mu značné potíže vyptávat se odborníka Vadda na techniku ponoření. Obvykle mu stačilo jeho obvyklé povídání o technozázraku, ale teď pro něj pochopení panů znamenalo také pochopení způsobu, jak je sám vnímá.

„Hardware ponoření vás dopraví doprostřed panova předního gyru cinguli," řekl Vaddo u moučníku. „Prostě do ‚gyru', to je hlavní oblast mozkové kůry zprostředkující emoce a vyjadřující je skrze aktivitu."

„*Mozkové?*" zeptala se Dors. „A co náš mozek?"

Vaddo pokrčil rameny. „Zhruba stejné uspořádání. U panů je menší, bez velkého předního mozku."

Hari se naklonil vpřed, nevšímal si kouřícího šálku kaffu. „Dává ten ‚gyrus' konkrétní motorickou kontrolu?"

„Ne, zkoušeli jsme to u samců. Panové byli natolik dezorientovaní, když jste se od nich odpojili, že se zřejmě sami zpět nevrátí."

„Takže musíme být jemnější," řekla Dors.

„Musíme být. U samců vždycky svítí kontrolky v neuronech, které ovládají činnost a agresi…"

„Proto jsou více náchylní k násilí?" zeptala se.

„Aspoň si to myslíme. Jsou to paralelní struktury k našemu mozku.“

„Skutečně? Jako lidské neurony?“ Dors se zatvářila pochybovačně.

„Lidští samci mají vyšší úroveň aktivity ve svých spánkových limbických systémech, hlouběji v mozku – z vývojového hlediska jsou to starší struktury.“

„Tak proč mne nenastavíte taky na tyto úrovně?“ zeptal se Hari.

„Vkládáme ponořovací čipy do oblasti gyru, protože se k nim líp dostáváme shora, tedy chirurgicky. Spánkový limbický systém je daleko níž, nedá se do něj implantovat čip.“

Dors se zamračila. „Samci panů jsou tedy…“

„…obtížněji ovladatelní. Pan profesor kočíruje svého pana tak trochu ze zadního sedadla, dalo by se říct.“

„Zatímco Dors tu svou řídí přímo z centra, které je u samic centrálněji položeno?“ Hari hleděl zamyšleně do dáli. „Jsem tedy v nevýhodě!“

Dors se ušklíbla. „Teď musíš hrát s takovými kartami, které sis rozdal.“

„To je podraz.“

„Biologie je osud, Velký klacku.“

Tlupa narazila na hnijící ovoce. Proběhlo jí horečnaté vzrušení. Jeho pach byl odporný a zároveň lákavý, zpočátku nedokázal určit proč. Panové se rozběhli k přezrálým modrým a jedovatě zeleným hruškám, sloupli slupku a vysávali šťávu.

Hari jednu opatrně zkusil. Náraz přišel okamžitě. Teplý pocit pohody se mu mazlivě šířil útrobami. Jasně – ovocné estery se přeměnily na alkohol! Panové se docela záměrně rozhodli, že se opijí.

„Nechal“ svého pana, ať si dělá, co chce. Nic jiného mu v té chvíli ani nezbývalo, Jápan vrčel a třepal rukama, když se ho Hari snažil nasměrovat od spadaného ovoce. Za chvíli se už ani Harimu nechtělo někam jinam. Dopřál si kvalitní a pořádnou opici. Už si nadělal příliš mnoho starostí, rozdráždil tím svého pana… a tohle je vlastně docela normální a přirozené. Tak co?

Pak se objevila smečka rabiánů a Jápan se mu zcela vymkl.

Rychle blíží. Utíkají rychle, po dvou, všude ticho. Ohony vrtí, něco k sobě říkají.

Pět zatáčí na levou ruku. Chtějí mezi nás a Esu.

Největší na ně huláká. Prdeláč utíká k tomu nejblíž a píchá ho ukazovacím prstem.

Já házím kameny. Jednoho trefím. Ječí a utíká zpátky. Ostatní hned stojí tam, kde dřív on. Házím zas, všude oni a prach a ječení. Těch pět dostalo Esu. Škrábou ji drápy, kopají ostrými kopyty.

Tři ji nesou pryč.

Naše ženské utíkají, ony bojí. My válečníci.

Bijeme je, oni biji nás. Ječíme, házeme, koušeme, když oni hodně blízko. Ale Esu dostat nemůžeme.

Oni jdou pryč. Utíkají. Rychle moc, mají kopyta a po dvou. Vyhráli a vrtí ocasy, smějí nám.

My špatně moc. Esa stará a my všichni milovali ji.

Ženské vracejí, mají strach. Vískáme, všichni víme, že Esu někde žerou.

Největší jde kolem mě, chce poplácat. Zavrčím.

Ten Největší! Takovou věc nemá dovolit.

Poulí oči a plácne mě. Plácnu ho taky. Bije mě. Válíme se, všude prach. Koušeme a ječíme. Největší silný, silný moc, chytí moji hlavu, tluče o zem.

Všichni dívají, dívají, nikdo ale nedělá nic.

Bije mě moc. Mě bolí. Jdu pryč.

Největší říká všem klid. Ženské dělají Největšímu úctu. Hladí a vískají ho, to on líbí. Pak šoustá tři moc rychle. Je Největší a všichni ho bojí.

Já lížu sebe. Šíla mě víská. Za chvíli mě líbí moc. Všechno dřív teď pryč.

Já pamatuju – Největší mě bije. Všichni vidí. Mě teď bolí, Největšího vískají.

Nechal dvounohé přijít a vzít Esu pryč. On Největší, neměl dovolit.

Jeden den přijde, já biju jeho.

Jeden den já Největší.

12.

„Kdy ses odpojil?“ zeptala se Dors.

„Hned jak mě Největší přestal mlátit… vlastně Jápana.“

Leželi vedle bazénu, odpočívali a omamná vůně lesa v Harim vyvolávala naléhavou touhu se tam vrátit, tam do údolí prachu a krve. Zachvěl se a zhluboka se nadechl. Zápas ho tak zaujal, že přes veškerou bolest nechtěl pryč. Na ponoření je asi něco hypnotického.

„Vím, jak ti je,“ řekla. „Je strašně snadné úplně se s nimi ztotožnit. Já jsem opustila Šílu, když se blížili rabiáni. Dost úděsné.“

„Vaddo říká, že pocházejí ze Země. Spousty přesahů ve vzorci DNA. Ale vykazují spousty manipulací z nedávné doby, které z nich udělaly šelmy.“

„A proč by je potřeboval někdo *takové?*“

„Pokoušel se vysledovat naše počátky?“

K jeho překvapení se rozesmála. „Víš, všichni se nezajímají o to samé, co ty.“

„Tak potom teda proč?“

„Co jestli rabiány používali jako lovnou zvěř, pro pobavení z lovu? Je to asi dost náročné.“

„*K lovu?* Císařství se od začátku výrazně vzdálilo od takového primitivismu…“ Hodlal plynule přejít do malé přednášky o postupu lidstva, ale uvědomil si, že už na něj nevěří. „Hmm.“

„Vždycky jsi o lidech uvažoval jako o bytostech nadaných mozkem. Žádná psychohistorie ti ale nebude fungovat, pokud nevezme v úvahu naši animální podstatu.“

„I naše největší hříchy jsou pouze naše vlastní, aspoň se mi zdá.“ Nečekal, že s ním tato zkušenost natolik otřese. Vystřízlivěl.

„Ale vůbec ne. Genocida se vyskytuje jak u vlků, tak i u panů. Vražda je obecně rozšířená. U kachen, ale i u orangutanů, dochází ke znásilnění. Mravenci vedou organizované války a podnikají nájezdy na otroky. Panové mají přinejmenším stejnou šanci jako lidé, že je někdo zabije; Vaddo to tedy tvrdí. Ze všech slavných příznaků lidství – řeči, umění, techniky a tak – je genocida ten, který je naprosto nepochybně zděděný po předcích.“

„Vidím, že ses od Vadda *hodně* naučila.“

„Taky je to velice výhodný způsob, jak ho nespustit z očí.“

„Líp podezírati a pak nelitovati?“

„Pochopitelně,“ řekla netečně a už to nerozváděla.

„No, kdybychom byli superpani, císařská nařízení a oznámení zcela zamlží rozdíl mezi jimi a námi.“

„Co z toho?“

„Otupují ten hluboký impulz ke genocidě.“

Opět se zasmála a tentokrát se na ni namíchl. „Asi té své historii moc nerozumíš. Menší skupiny se strašně rády a s potěšením vzájemně vybíjejí doteď. V zóně Střelce za vlády Omara Naražeče…“

„Připouštím, že k tragédiím menšího rozsahu dochází po desítkách. Ale v měřítku, kde by už mohla začít fungovat psychohistorie, kde se průměrují miliardové populace…“

„Co tě přivedlo k jistotě, že velká čísla ochraňují?“ zeptala se ironicky.

„Zatím se uka-“

„Císařství je ve stavu stáze.“

„Lépe řečeno – je stabilizované. V dynamické rovnováze.“

„A bude-li tato rovnováha porušena?“

„Nu… pak jim nemám co říci.“

Usmála se. „To ti není podobné.“

„Dokud nebudu mít teorii, která skutečně funguje.“

„Takovou, která dovolí všeobecné vraždění pro případ, že Císařství zaniká.“

Konečně pochopil, o co jí jde. „To chceš jako říct, že jednou bude zapotřebí oživení ‚animálního prvku‘ v lidské povaze?“

„Obávám se, že ano. Ostatně já přece mám speciální výcvik právě proto, že se s ním počítá.“

Byl zmatený. „Jak to?“

„Já nesdílím tvůj názor na lidstvo. Intriky, spiknutí, Šíla, která si urve víc potravy pro své mládě, Jápan, který čeká, až se bude moci pomstít Největšímu – tohle všechno se přece v Císařství taky děje. Jenom je to lépe maskované.“

„Ale.“

„Vždyť se podívej na našeho odborníka Vaddo. Tuhle večer, jak měl poznámky o tvé práci na ‚teorii dějin‘.“

„Kdopak mu o ní asi řekl?“

„Já si nemyslím – aha, máš dojem, že si nás prověřoval?“

„V každém případě to ví.“

„Možná mu něco řekla ta šéfka bezpečnosti Jakani, když si mě procvakla u zmocněnkyně akademie.“

Oblažila ho tajuplným úsměvem. „Nikdy nepřestanu milovat tvůj nekonečně naivní pohled na svět.“

Později se nemohl rozhodnout, jestli to myslela jako poklonu nebo ne.

13.

Vaddo ho pozval, aby si zkusil bojové sporty, které stanice nabízela, a Hari přijal. Byl to létací šerm s možností vznášet se pomocí elektrostatických zdvihačů. Hari byl pomalý a neobratný. Jeho tělo proti Vaddovým rychlým pohybům zatoužilo po jistotě a půvabu Jápana.

Vaddo zahajoval tradičním postojem: jednu nohu vpřed a špička kordu opisovala vzduchem malé kroužky. Občas se Harimu podařilo proniknout Vaddovou obranou, ale obvykle vypotřeboval celou energie zdvihače, aby se vyhnul jeho výpadům. Nelíbilo se mu to zdaleka tak jako Vaddovi.

Dověděl se pár zlomků a drobností o panech od něj a z pátrání v rozsáhlé knihovně stanice. Vaddo vypadal poněkud neklidný, když Hari prozkoumával velké soubory dat, tvářil se, jako by mu patřily a čtenáři byli cosi jako zloději. Aspoň to Hari za důvod jeho neklidu považoval.

O zvířatech nikdy příliš nepřemýšlel, třebaže mezi nimi na Helikonu vlastně vyrůstal. Dospěl k pocitu, že i jim je třeba se věnovat. Když pes uvidí v zrcadle svou vlastní tvář, vidí jen jiného psa.

Stejně tak kočka, ryba nebo pták. Po nějaké době si na ten neškodný obraz zvyknou, zvyknou si i na to, že nevydává zvuky, nehýbe se, nepáchne, ale nikdy ho nevnímají jako sebe.

Lidské děti musejí být aspoň dva roky staré, aby přišly na to, že je to jinak.

Panům trvalo pár dní, než poznali, že hledí na obraz sebe samých. Pak se před ním bezostyšně nakrucovali, snažili se spatřit ze-

zadu a vůbec se uvidět nějak jinak, dokonce si dávali na hlavu velké listy a smáli se, jak vypadají.

Takže umějí udělat něco, co ostatní zvířata ne: vystoupit ze sebe samých a podívat se na sebe.

Nepochybně žijí ve světě nabitém ozvěnami a vzpomínkami. Jejích hierarchie převahy byla zamrzlým záznamem bývalého donucování. Pamatovali si na termití pahorky, bubnovali na duté kmeny, znali místa, kde ve vodě dozrávaly velké houbovité listy nebo kudy se jde na louky se zrním.

Kdyby se to všechno vložilo do zmenšeného modelu, který začal v poznámkách budovat, měl bych psychohistorii pana. Využíval bych jejich putování, soupeření, hierarchií, stravovacích a sexuálních návyků, způsobů smrti, použití územních zdrojů skupinového soutěžení. Našel bych si cestu k členu rovnice, který by vyjadřoval biologickou zátěž temných pudů, dokonce i těch nejhorších, jako je radost z mučení a bezstarostné zabíjení jiných druhů pro krátkodobý zisk.

Vždyť to všechno panové mají. A Císařství taky.

Večer se tancovalo a on pozoroval ostatní pod zcela novým úhlem.

Flirtování je předehrou k páření. Poznal to v jiskření očí, v poddání se rytmu tance. Teplý vítr povíval z údolí a přinášel pach hlíny, hnití a života. Do místnosti pronikl živočišný neklid.

Tančil docela rád a Dors byla pro dnešek nádherná partnerka. Ale pořád v duchu probíral, analyzoval a demontoval mechanismus světa, který se před ním náhle otevřel.

Neverbální šablony, které lidé používají pro strategii přiblížení a získání, zřejmě vycházejí ze společné zkušenosti obecně vlastní savcům, jak zdůraznila Dors. Když se díval na shluk hostí u baru, znovu si na to vzpomněl.

Žena jde napříč místností, pohupuje se v bocích a očima na chvíli utkví na vybraném muži, pak se lhostejně odvrátí, ale přesně ve chvíli, kdy si je jista, že upoutala jeho zájem. Standardní zahájení: *Všimni si mě.*

Druhý krok: *Ode mne ti nic nehrozí.* Ruka, obrácení dlaní vzhůru na stole či na koleně. Pokrčení ramen, zbytek starého vertebrálního reflexu, znamenajícího bezmoc. Ten se kombinuje s hlavou na

stranu, což signalizuje zranitelnost krku. To všechno se objevuje, když dva lidé, vzájemně se přitahující, začínají hovořit všechno je zcela podvědomé.

Taková gesta a pohyby jsou subkortikální, noří se z hlubin pod novou mozkovou kůrou.

Co když takové síly vytvořily Císařství daleko výrazněji než obchodní bilance, spojenectví a smlouvy?

Tentokrát pohlédl na bytosti svého druhu očima panů.

Lidské samice sice dospívají dříve, avšak přestává se u nich vyvíjet hrubé osrstění, vystouplé nadočnicové oblouky, hluboký hlas a hustá kůže. U mužů ano. A ženy se všude snaží, aby vypadaly mladě. Výrobci kosmetiky zcela bezostyšně přiznávají, oč jim jde: *My přece neprodáváme* zboží. *Prodáváme naději.*

Zápas o partnera je nepřetržitý. Samci panů se někdy zmocňují svých samic několikrát po sobě. Mají velká varlata, což značí, že výhodu reprodukce mají pouze samci, jejichž produkce spermatu překonává soupeře. Lidští samci mají varlata úměrně menší.

Ale lidé mají výhodu zase v jiných důležitých věcech. Všichni známí primáti jsou geneticky příbuzní, třebaže se oddělili před mnoha miliony let. V čase měřeném proměnami DNA jsou panové vzdáleni lidem asi šest milionů let. Ze všech primátů mají lidští samci největší penis.

Zmínil se jednou Dors, že pouze čtyři procenta savců žijí v párech a jsou monogamní. Primáti jsou na tom o něco líp, ale ne o moc. Naprosto suverénně ovšem vedou ptáci.

Odfrkla si tehdy. „Neleze ti na mozek biologie rozmnožování?“

„Ale ne, tak daleko to nepostoupilo.“

„Takže myslíš, že ta patří jenom někam níž?“

„Madame, to musíte posoudit sama.“

„Aha, zase ten tvůj prostý humor pro jednoho.“

Později večer měl pak spoustu příležitostí přemýšlet o tom, že být člověkem není často nic moc, zatímco být savcem znamená aspoň ohromnou legraci.

14.

Trávili poslední den ponoření mezi pany na slunci u zurčícího potůčku. Řekli Vaddovi, ať jim objedná na příští den převoz a rezervuje červí díru. Pak vstoupili do inverzní komory a ponořili se naposledy do živého snu.

Jenže pak chtěl Největší ošukat Šílu.

Hari/Jápan se posadil, v hlavě se mu dělala mlha. Šila ječela na Největšího. Tloukla ho.

Největší už to udělal předtím, ale Dors se rychle odpojila, mysl se vrátila do těla spočívajícího v komoře.

Ale teď to bylo jaksi jiné. Jápan přispěchal a dal Šíle, která po Největším házela oblázky, znamení: *Co je?*

Prudce zagestikulovala, což znamenalo: *Nejde to.*

Nemohla se odpojit. Něco se porouchalo v její komoře. Musí se tedy odpojit sám a povědět jim to.

Hari provedl malý mentální obrat, kterým se odpojoval. Nic se nestalo.

Zkusil to znova. Šíla utíkala pryč od Největšího a házela po něm pořád kamení a bláto. Nic.

Na přemýšlení nebyl čas. Postavil se mezi Šílu a Největšího. Mohutný pan se zamračil. Stál tady Jápan, kamarád Jápan – a překážel. Nechce, aby si zašukal s ženskou. Největší, jak se zdálo, už zapomněl na včerejší výprask.

Nejdřív zkusil zařvat, oči vykulené a svítící bělmo. Pak zamával pažemi a ukázal pěsti.

Hari přiměl svého pana, aby se nehýbal. Musel na to vynaložit všechny klidnící impulzy.

Největší máchnul pěstí jako klackem. Jápan se přikrčil a Největší minul.

Hari měl v řízení Jápana potíže – chtěl utéct. Do panovy mysli vystřelovala jedna vrstva strachu za druhou, hořká žluť v modročerné hlubině.

Největší zaútočil a Jápana odhodil. Hari cítil prudkou, bodavou bolest v hrudi. Přepadl dozadu, dopadl tvrdě.

Největší triumfálně zařval. Zvedl ruce k obloze a mával.

Uviděl, že teď se Největší chce na něj vrhnout a bít ho.

Náhle pocítil hlubokou, syrovou nenávist.

Tato rudá žeň mu překvapivě pomohla Jápana pevně ovládnout. Postupoval vně i uvnitř svého pana a cítil, že tento doruda rozpálený strach začíná střídat železný vztek. Jápanův vlastní hněv zpětně pronikal do Hariho. Teď postupovali společně, zuřivost v nich stoupala, jako by se odrážela od tvrdých zdí.

Možná nepatřili ke stejnému druhu primátů, ale Jápana znal. Oba už se nehodlali dát znovu zmlátit. A Největší nedostane Šílu/Dors.

Překulil se na bok. Největší zasáhl místo, kde před okamžikem ležel.

Jápan vyskočil a Největšího kopl. Ze vší síly a do žeber. Jednou a znovu. Pak ještě do hlavy.

Ječení, výkřiky, bláto, kamení – Šíla po nich házela po obou. Jápan se otřásl přívalem energie a ustoupil.

Největší třepal zablácenou hlavou. Potom se opět pružně lehkým a půvabným pohybem svalů zvedl na nohy a tvář měl jako řezanou masku. Oči se mu zvětšily, podlily se krví, ukázalo se bělmo.

Jápan teď toužil dát se na útěk. Jenom Hariho vztek ho držel na místě.

Ale byla to statická rovnováha sil. Jápan mrkal, když se Největší opatrně vydal dopředu, asi otřesen tím, co si Jápan troufl mu způsobit.

Potřebuju získat nějakou výhodu, pomyslel si Hari a rozhlížel se kolem.

Mohl si zavolat spojence. Prdeláč je nervózně obcházel.

Cosi Harimu řeklo, že tahle strategie je ztrátová. Prdeláč je pořád ještě pobočník Největšího. Šíla byla příliš nepatrná, aby významně zasáhla. Podíval se na ostatní pany, kteří polekaně cosi repetili – a rozhodl se. Zvedl ostrý kámen.

Největší překvapeně zavrčel. Panové neužívali kamení ve vzájemném boji. Kamení bylo pouze k zahnání vetřelců. Teď Hari porušil společenský kód.

Největší řval, mával na ostatní, bušil pěstmi do země a hněvivě supěl. Pak zaútočil.

Hari se rozmáchl a hodil. Zasáhl Největšího do prsou a srazil ho.

Největší se rychle vzpamatoval a byl ještě zuřivější. Jápan couvl a ze všeho nejraději by byl utekl.

Hari cítil, jak se mu vymyká z kontroly – a uviděl jiný kámen. Příhodný rozměr, asi dva kroky za ním. Nechal Jápana, ať se obrátí na útěk, avšak u kamene ho zastavil. Jápan ho nechtěl zvednout. Lomcovala jím panika.

Hari lil do pana všechen svůj vztek, donutil ho, aby svěsil dlouhé paže až k zemi. Ruce sevřely kámen, ohmataly ho a uchopily pevně. Jasný vztek přiměl Jápana, aby se postavil proti Největšímu, který se na něj řítil. Harimu se teď zdálo, že se Jápanova paže zvedá bolestně pomalu. Ze vší sily se opřel do hodu. Kámen zasáhl Největšího do obličeje.

Největší se zapotácel. Krev mu tekla přes oči. Jápan ucítil její kovový pach a zmocnil se ho z toho ostrého pachu děs.

Hari přiměl třesoucího se Jápana, aby zůstal stát. Poblíž leželo ještě pár ostrých kamenů, které si ženské nasbíraly k loupání listí z větviček. Jeden se zubatým ostřím sebral.

Největší třepal hlavou, jako by byl omámený.

Jápan pohlédl na vážné, nehybné tváře tlupy. Nikdo ještě nepoužil kámen proti vlastnímu a už vůbec ne proti Největšímu. Kamení bylo pro Cizí.

Nastalo dlouhé ticho. Panové stáli jako vrostli do země; Největší vrčel a nedůvěřivě si prohlížel krev, která mu stékala po dlani obrácené vzhůru.

Jápan postoupil a zvedl zubatý kámen, hranou ven. Hrubé, ale přece jenom ostří.

Největší zafrkal a vyrazil proti Jápanovi. Jápanův kámen prolétl vzduchem a jen o vlas nezasáhl Největšího čelist.

Největší vyvalil oči. Supěl a funěl, házel kolem sebe hlínou a vyl. Jápan jenom stál s kamenem v ruce a nehýbal se. Největší dál předváděl zuřivost, ale už neútočil.

Tlupa to vše sledovala s napjatým zájmem. Šíla přišla a postavila se vedle Jápana. Nic víc; bylo proti konvencím tlupy, aby ženská vstupovala do rituálů mužských bojů o nadvládu.

Její pohyb naznačil, že konfrontace skončila. Ale Prdeláč s tím nesouhlasil. Krátce zavyl, udeřil do země a postavil se Jápanovi po boku.

Hariho to překvapilo. S Prdeláčem by se možná udržel proti Největšímu. Nebyl takový blázen, aby si myslel, že jedna taková srážka Největšího odradí. Nastanou další střety, a bude v nich muset vyhrát. Prdeláč může být užitečný spojenec.

Uvědomil si, že mu to myslí pomalu, jakousi němou logikou Jápana. *Předpokládal*, že hierarchické znaky jsou u panů dány jako vrcholný cíl života.

To ho polekalo. Věděl, že proniká do Jápanovy mysli, přebírá řízení některých funkcí zdola vzhůru, proniká hluboko ponořeným závitem o velikostí vlašského ořechu. Ale nenapadlo ho, že pan proniká také do něho. Copak jsme teď jako manželé v pavučině spojení mysli a osobností?

Prdeláč postával vedle, očima jezdil po ostatních panech, hruď se mu dmula. Jápan to cítil stejně, jako blázen se nemohl odtrhnout od tohoto okamžiku. Hari pochopil, že musí něco udělat, prolomit ten cyklus dominance a podřízenosti, který někde v hloubi, na neurologické úrovni ovládá Jápana.

Obrátil se k Šíle. *Vypadnem?* signalizoval.

Ne. Ne. Tvář měla svraštělou strachem.

Tak už běž! – Mávl směrem ke stromům, ukázal na ni, potom na něho.

Roztáhla doširoka ruce na znamení bezmoci.

Bylo to k vzteku. Měl jí toho tolik co říci a musel své sdělení protlačit trychtýřem pár set znaků. Ozval se pronikavým, pisklavým hláskem, který se marně snažil uzpůsobit si panovy rty a patro k artikulaci slov.

Nebylo to k ničemu. Nadarmo několikrát zkusil, co by teď nutně potřeboval, a přitom to nefungovalo. Taky nemohlo. Evoluce rozvíjela mozek a hlasivky souběžně. Panové se vískají, lidé hovoří.

Otočil se a poznal, že opět zapomněl na neproměnnost hierarchie. Největší už se nad ním zas tyčil. Prdeláč sice stál na stráži, ale byl na něm vidět zmatek nad tím, jak nový vůdce dokázal tak rychle ztratit zájem o souboj – a místo toho cosi ukazuje obyčejné ženské.

Hari se napřímil jak to jen šlo a zamával pěstí s kamenem. Účinek se dostavil. Největší o kousek ustoupil a tlupa se semkla dohromady. Hari donutil Jápana, aby směle pokročil vpřed. Už mu to nedělalo takové problémy – Jápana to začalo ohromně bavit.

Největší ustoupil. Ženské se od něj přesunovaly k Jápanovi.

Bylo by teď nejlíp nechat jim ho pro potěšení, napadlo Hariho.

Opět se pokusil odpojit. Nic. Mechanismus na stanici zřejmě nefunguje. A cosi mu říkalo, že se to hned tak nespraví.

Podal ostrý kámen Prdeláčovi. Pan se zatvářil překvapeně, ale vzal ho. Hari doufal, že symbolika takového gesta k němu určitě pronikne, poněvadž mu nezbýval čas na hlubší poznání politiky u panů. Prdeláč sevřel kámen a pohlédl na Jápana. Pak vykřikl dunivým, mocným hlasem, v němž se ozývala radost a triumf.

Harimu pro tuto chvíli stačilo, že Prdeláč odvedl pozornost tlupy. Chytil Šílu za ruku a táhl ji mezi stromy. Nikdo je nenásledoval. Ulevilo se mu. Kdyby se za nimi vydal třeba jediný z panů, jeho podezření by se potvrdilo. Vaddo na ně někoho nasadil a sleduje je. Ale pořád si uvědomoval, že nepřítomnost důkazu není důkazem nepřítomnosti.

15.

Lidé se dostavili rychle s rachotem a houkáním.

To už byli se Šílou chvíli mezi stromy. Na Hariho naléhání se vzdálili co nejdále od tlupy. Jápan a Šíla projevovali vzrůstající strach z tohoto odloučení. Cvakali zuby, oči jim nepřetržitě jezdily, kdykoliv se něco podezřele pohnulo. Bylo to přirozené, pokud je pan sám, je velmi zranitelný.

Lidský výsadek je nijak neuklidnil.

Nebezpečí, signalizoval Hari a zacpal si rukou ucho, aby naznačil hluk nedaleko přistávajících strojů.

Šíla signalizovala: *Kam jdeme?*

Pryč!

Rozhodně vrtěla hlavou. Buďme tady. Najdou nás.

Taky že jo, má pravdu, ale jinak, než si myslí. Hari ji táhl a vrtěl hlavou. *Nebezpečí.* Nikdy si nepomyslil, že by si vyměňovali složitá sdělení prostřednictvím znaků, a nyní si připadal jako v pasti, není schopen jí povědět, co jim hrozí.

Hari gestem naznačil podříznutí hrdla. Šíla se zamračila.

Shýbl se a donutil Jápana, aby si sebral klacík. Ještě nikdy se mu nepodařilo, aby ho přiměl k psaní, ale teď ho hnala čirá nezbytnost. Pozvolna nutil neohrabanou ruku, aby ryla písmena. V měkkém jílu napsal CHTĚJÍ NÁS MRTVÉ.

Šíla se na něj připitoměle dívala. Dors asi vycházela z předpokladu, že jde o dočasnou závadu v odpojovacím mechanismu. Ale trvala už nepřiměřeně dlouho.

Hlučné a rušivé přistávání jeho předtuchu potvrdilo. Žádné obvyklé záchranné družstvo by takhle poklid zvířat nenarušovalo. A přitom je nikdo přímo neohrožoval. Bylo by stačilo, kdyby opravili imerzní aparaturu, v níž se objevila závada.

DRŽÍ NÁS TADY: ZABIJÍ PANY, TO ZABIJE NÁS. VINA BUDE NA ZVÍŘATECH!

Měl pochopitelně spousty lepších důkazů. Pomalé narůstání drobných detailů ve Vaddově chování. Podezření, minimálně to, že zvláštní odborník s ním nehraje poctivou hru. Tiktak přidělený Dors asi zablokoval přístup vedoucí k inverzním komorám a manipulaci signálu z komory k Jápanovi a k Šíle.

Proto taky museli vyrazit do terénu. Nechají je patrně zemřít „při nehodě“, přičemž právě ponoření do pana poskytne přijatelný důvod pro případné vyšetřování.

Lidé postupovali a tropili hluk. Bylo jich dost, aby ho přesvědčili, že to tak je. Šila přimhouřila oči, její mohutné obočí se stáhlo.

Vlády se ujala Dors Obránkyně. *Kudy?* signalizovala.

Pro abstraktní výrazy neměl znaky, začal tedy zas čmárat klacíkem: PRYČ. Vlastně sám pořádně nevěděl kam.

ZKONTROLUJU, napsala do hlíny.

Vyrazila směrem k hluku, který dělali lidé postupující v rojnici dole v údolí. Pro pany bylo dunění a zvonění neobyčejně děsivé. Hari se rozhodl, že ji raději nespustí z očí. Mávala mu, ať zůstane, kde je, ale zavrtěl hlavou a následoval ji.

Křoví je skrývalo a zakrátko uviděli výsadek pod sebou. Rozptýlená rojnice postupovala pár set metrů od nich. Obkličovala místo, kde tábořila tlupa. Proč?

Hari zamrkal. Panové na dálku moc dobře nevidí. Lidé bývali kdysi dávno lovci a na jejich zraku se to doposud dalo poznat. Nyní každý, kdo dovršil čtyřicítku, potřeboval umělé pomůcky k vidění.

Buď byla civilizace velice náročná na oči, nebo prehistoričtí lidé nežili tak dlouho, aby měli takové potíže se zrakem, že by neviděli na zvěř. Oboje je asi stejně deprimující.

Dva panové pozorovali lidi, kteří na sebe pokřikovali, a Hari mezi nimi spatřil Vadda. Každý, ať už žena nebo muž, měl pušku. Někde pod strachem pocítil cosi temného a silného.

Jápan se chvěl, když pozoroval lidi, v jeho mysli se zvedal podivný strach. Lidé na tu vzdálenost vypadali neuvěřitelně vysocí, mohutné postavy, které se vynořovaly z mlhavé minulosti panů.

Překvapovalo ho to, dokud ho nenapadlo, že tohle už dávno skončilo. Koneckonců, i zvířata se učila a napodobovala starší, kteří byli chytřejší a silnější. Většina druhů byla, stejně jako panové, vymrštěna evolucí, začala vytvářet vlastní hierarchie dominancí. Strachem se lze adaptovat.

Když se setkali se sebevědomými, silnými lidmi, kteří mohli trestat a odměňovat – doslova smrtí nebo životem – vznikalo u nich cosi podobného náboženskému vytržení. Bylo to zmatené, avšak silné.

A na vrcholu tohoto horkého, tropického pocitu plulo uspokojení z pouhého *bytí*. Hariho pan byl rád, že je pan, dokonce i tehdy, když se setkal s bytostí nepochybně nadřazenější jak silou, tak i myšlením. To jsou paradoxy, napadlo Hariho.

Jeho pan prokázal další z typicky lidských rysů: pocit sebeuspokojení z toho, že je jediným zvířetem, které může cítit sebeuspokojení. Vytrhl se z úvah. I to je lidské, přemýšlet i ve smrtelném ohrožení.

ELEKTRONICKY NÁS NENAJDOU, naškrábal do písku. NA KRÁTKOU VZDÁLENOST NAJDOU, psala.

Při prvních výstřelech sebou trhli.

Lidé našli tlupu jejich panů. Výkřiky strachu se mísily s ostrým, drsným štěkáním pušek.

Jdeme. Oba jdeme, signalizoval. Šíla kývla a tiše se plížili pryč.

Jápan se chvěl a hrozně se bál. A přitom byl zároveň smutný, jako by se mu nechtělo opustit přítomnost uctívaných lidí, a tak se jen neochotně vlekl.

16.

Pro hlídkování použili způsobu odpozorovaného od panů. On a Dors je nechali převzít řízení základní úrovně, ty části mozku, které ovládaly nehlučný pohyb a sledovaly bedlivě každou ležící větvičku.

Když nechali lidi za sebou, byli jejich panové ještě opatrnější. Měli totiž několik přirozených nepřátel, naštěstí jim však pouhý závan pachu šelmy proměňoval vnímání okolní divočiny.

Jápan šplhal na vysoké stromy a celé hodiny nepohnutě seděl a pozoroval otevřenou krajinu před sebou, než se zase odvážili postupovat. Zvažoval svědectví páchnoucích výkalů, neznatelných otisků, ohnutých větviček.

Sestupovali po táhlém svahu do údolí, ale zůstávali mezi stromy. Hari se pouze zběžně podíval na mapu kraje, kterou dávali hostům, a teď zjistil, že si z ní skoro nic nepamatuje.

Nakonec rozeznal jeden ze vzdálených vrcholů ve tvaru zobáku. Podle něj nabral směr. Dors objevila potůček, který se vléval do větší řeky, a to jim taky pomohlo, jenomže pořád nevěděli, kterým směrem leží stanice. A jak je daleko.

Tudy? signalizoval Hari a ukázal ke vzdálenému hřebeni.

Ne. Tudy, tvrdila Dors.

Daleko, ne?

Proč?

Nejhorší na tom bylo to, že spolu nemohli mluvit. Nemohl jí jasně vyložit, že technika inverze funguje nejlíp na přijatelně rozumnou vzdálenost – do několika kilometrů, řekněme. Bylo taky rozumné, aby se pan subjektu nacházel v rychlém doletu ze stanice. Vaddo a jeho lidé se k tlupě dostali rozhodně dost rychle.

Je, trval na svém.

Ne. Ukázala dolů do údolí. *Možná tam.*

Tiše doufal, že Dors si uchovala alespoň povšechnou představu o směru. Jejich znamení bylo velice málo a jeho se začalo zmocňovat pořádné a stále více rostoucí podráždění. Pocity a smyslové vjemy byly u panů neobyčejně silné, jenomže byly *hrozně* omezené.

Jápan to dal najevo tím, že kopal do kamenů a bušil do kmenů stromů. Moc to nepomáhalo. Potřeba mluvit v něm rostla jako tlak,

kterého se nemohl zbavit. Dors to cítila taky tak. Šíla se vrtěla a nespokojeně vrčela.

Někde v hloubi mysli cítil Jápanovu doutnající přítomnost. Nikdy spolu nebyli tak dlouho a mezi těmito dvěma myslícími systémy narůstal nesoulad. Jejich sňatek narychlo prodělával čím dál větší zatížení.

Sedni. Ticho. Poslechla. Přiložil dlaň k uchu.

Jdou špatní?

Ne. Poslouchej – Hari v zoufalství ukázal na Šílu. Její tvář vyjadřovala čiré nepochopení. Načmáral jí do prachu UČ SE OD PANŮ. Šíla otevřela ústa a přikývla.

Dřepěli v krytu trnitých keřů a naslouchali zvukům lesa. Dupání a vrčení bylo teď, když Hari svému panovi povolil, daleko zřetelnější. Prach se chvěl v šikmém, jakoby katedrálním světle, které se lilo příkrovem lesního porostu v jasných žlutých pruzích. Lesní půda vydávala bohatý, sytý pach, chemicky oznamovala Jápanovi, kde je možná potrava, měkký jíl pro odpočinek, kus kůry, která se dá sežvýkat. Hari lehce zvedl Jápanovi hlavu, aby se podíval přes údolí k horám… a zamyslel se… potom pocítil jemný záchvěv odezvy.

Pro Jápana mělo údolí význam, který nebyl schopen vyjádřit. Tlupa si ho naplnila čirými emocemi, připojila ho k představám, při nichž přátelé padali a umírali, kde tlupa nacházela množství ovoce, kde se střetla a bojovala se dvěma velkými kočkami. Byla to složitá krajina naplněná pocity, což byl pro pana jeho mechanismus paměti a vybavování.

Hari Jápana jemně pobídl, aby myslel dál – za linii hřebenu a jako odezvu ucítil nekoncentrovaný strach. Zavrtal se do něj a do Jápanovy mysli vtrhla představa lemovaná čistou hrůzou. Proti chladnému nebi se objevilo pravoúhlé těleso. Stanice.

Tam. Ukázal Dors.

Jenže Jápan měl na to místo jednoduché, ale silně odmítavé vzpomínky. Tam dopravili tlupu, když jim vkládali ovládací implantáty, a pak je zase vrátili do jejich krajiny.

Daleko, signalizovala Dors.

Jdeme.

Moc těžké. Moc pomalu.

Tady nezůstaneme. Chytí nás.

Dors se zatvářila tak skepticky, jak to jen mimika panů dovolila. *Boj?*

Chce říct, že by se Vaddovi měli postavit tady? Nebo se s ním pustit do boje, jakmile dorazí na stanici?

Tady ne. Tam!

Dors se mračila, ale přijala to. Neměl vlastně žádnou představu, co by měl udělat, myslel si jen, že Vaddo počítá s pany zde a zaskočí ho, když se objeví na stanici. Dors a on tak získají moment překvapení. Ale jak – to zase nevěděl.

Hleděli na sebe a snažili se v jejich cizích tvářích rozpoznat vzájemné porozumění. Pohladila mu ušní lalůček. To Dors dělala, když ho chtěla uklidnit. Proběhl jím příjemný záchvěv. Ale říct jí to neuměl… v té chvíli pro něj vykrystalizovala beznadějnost jejich situace.

Vaddo nepochybně zamýšlel Hariho a Dors zabít v podobě Jápana a Šíly. A co udělá s jejich těly? Ví se, že šok ze zážitku smrti v průběhu ponoření je smrtelný. Jejich těla zemřou neurologickým šokem a vůbec se neproberou k vědomí.

Viděl, jak Šíle tečou po tváři slzy. Už i ona pochopila beznaděj jejich stavu. Přivinul si ji do náručí, a když pohlédl ke vzdáleným horám, překvapeně zjistil, že i on má v očích slzy.

17.

S tou řekou nepočítal. Lidi, zvěř – to ano, o tom uvažoval. Odvážili se až dolů ke kypícím vodám, kde do poslední chvíle skýtal les ochranu a kde se tok rozšiřoval, což znamenalo, že je tam snad možno přebrodit.

Ale v té prudké řece, která zurčela a pěnila údolím, se nedalo plavat.

Nebo líp – Jápan to neuměl. Hari povzbuzoval pana kupředu, opatrně mu poskytoval oddech, když se mu začaly třást svaly nebo když se strachy pomočil. Dors se vedlo podobně, a tak postupovali pomalu. Noc strávili vysoko ve větvích a to oba pany uklidnilo, ale brzo dopoledne druhého dne se příznaky stresu vrátily, když Jápan nohou zkusil vodu v řece. Ledový, prudký proud.

Jápan poskakoval po úzkém břehu a ječel strachem.

Půjdem? signalizovala Dors/Šíla.

Hari pana upokojil a pak se je pokusili přimět k plavání. Šíla projevila daleko míň strachu. Hari propátrával bažinatou hlubinu Jápanovy paměti a našel shluk strachových vjemů soustředěných kolem neurčité vzpomínky na to, že se jako malý topil. Když mu Šíla pomohla, sice to zkusil, ale potom se vzepřel a opět prchal od vody.

Běž! Šíla zamávala dlouhou paží po proudu i proti proudu a hněvivě potřásla hlavou.

Hari odhadoval, že na pana má poměrně jasnou představu řeky, kde se asi nevyskytovala snadnější místa k přebrodění. Pokrčil rameny a zvedl ruce. Dlaněmi vzhůru.

Poblíž se páslo velké stádo gigantilop a některé přebrodily řeku za lepší trávou na druhém břehu. Pohazovaly velkými hlavami, jako by se panům vysmívaly. Řeka nebyla hluboká, ale pro Jápana představovala zeď. Hari narazil na jeho strach, zlostí pěnil, ale nic nenadělal.

Šíla přecházela po břehu sem a tam. Supěla hněvem, mhouřila oči a vzhlížela k obloze. Překvapením trhla hlavou. Hari sledoval její pohled. Údolím se směrem k nim pohyboval letoun.

Jápan srazil Šílu pod klenbu stromů, ale ne dost rychle. Naštěstí se letoun začal zajímat víc o gigantilopy. Krčily se v křoví, když jim nad hlavou hřměl stroj, který kruhovými oblety prohledával terén, Hari musel ze všech sil tlumit Jápanovo rostoucí pochopení, oč jde, tím, že mu předkládal klidné scény a vískal se se Šílou.

Konečně letoun zmizel. Nyní museli zmenšit možnost odhalení. Začali si hledat nějaké ovoce. Mysl mu neúčelně těkala a zmocnila se ho trpká deprese. Chytl se docela sám a hloupě do pasti, nebyl než pěšák na šachovnici politiky Císařství. A co horšího, zatáhl do toho taky Dors. Prostě nejsem činorodý člověk. *A nejsem taky činorodý pan,* pomyslel si chmurně.

Když našel a přinesl pár trsů přezrálého ovoce do křoví u řeky, uslyšel praskání. Přikrčil se a hrabal se vzhůru do kopce a kolem zvuků tříštění. Šíla lámala větve stromů. Když k ní došel, netrpělivě mu pokynula gestem, kterým se panové hrozně podobali lidem.

Na zemi před ní leželo seřazeno asi tucet tlustých větví. Pak šla k nejbližšímu mladému, štíhlému stromku a sloupla z něho v dlou-

hých pásech kůru. Hluk, jejž dělala, Jápana zneklidnil. Šelmy přitahují neobvyklé zvuky jako tenhle. Neklidně těkal očima po okraji lesa a čekal nebezpečí.

Šíla k němu přistoupila a pleskla ho po tváři, aby dával pozor. Pak klacíkem napsala na zem: VOR.

Hari si připadal jako úplný trouba, když pochopil. No pravdaže. Copak z něho inverze udělala stejného pitomce, jako byli panové? A nehloupne s přibývajícím časem ještě víc? Jestli se z toho dostanou, nezanechá to na něm stopy? Otázek byla spousta, odpovědi žádné. Nechal to být a pustil se do práce.

Kůrou posvazovali klacky – primitivní, ale poslouží to. Našli dva mladé vyvrácené stromky a použili jich jako pádel. Já, ukázala na sebe Šíla, čímž chtěla říct, že řídit a pádlovat bude ona.

Nejprv rozcvička. Jápanovi se docela líbilo sedět na voru mezi listím. Pan zatím zřejmě nechápal, k čemu vlastně bude. Natáhl se mezi větvičky a zíral vzhůru na stromy, které se kymácely v teplém větru.

Pak přenesli tuto jednoduchou plošinu dolů k řece, ale předtím se vzájemně na chvíli vískali. Obloha byla plná ptáků, ale neviděli žádný letoun.

Spěchali. Jápan se začal bát vstoupit na vor, když byl teprve napůl ve vodě, ale Hari mu přivolal vzpomínky na pocity tepla, čímž se panovi přece jen zklidnil tep.

Jápan opatrně seděl na větvích. Šíla odrazila.

Zabírala vší silou, ale proud je přesto unášel. Jápana se zmocnila hrůza.

Hari přiměl Jápana, aby zavřel oči. To mu zpomalilo dech, ale hrůza probíhala myslí dál, jako když se před bouří kmitají blesky. Kolébavý pohyb voru mu dokonce pomáhal, Jápan se soustředil na svůj houpající se žaludek. Když se jedenkrát pokusil otevřít oči, narazila v té chvíli na vor plovoucí kláda a obluzující pohled na prudce vířící vodu kolem ho zase donutil oči zavřít.

Hari chtěl pomáhat, ale Jápanovi bušilo srdce jako kladivo a on si uvědomil, že pan může každou chvíli propadnout panice. Ani pořádně neviděl, co dělá. Musel jen naslepo sedět a cítil, že Šíla vor někam postrkuje.

Šíla těžce oddychovala a snažila se vor držet proti proudu řeky. Stříkla na něj pěna. Jápan sebou škubal, kvičel, neklidně překládal nohy z místa na místo, jako by chtěl utéct.

Náhlé trhnutí. Šílin těžký dech se změnil v zasténání a on ucítil, že se vor začal točit, jak proplouval zrychlujícím se proudem. Hrozné otáčení…

Jápan se neohrabaně zvedl na nohy, oči vytřeštěné.

Vířící voda, nepevný vor. Podíval se dolů a klacky se začaly rozestupovat. Panika už se ho zmocnila úplně. Hari se mu snažil vnucovat uklidňující představy, ale vichřice strachu je dokázala snadno odfouknout.

Šíla neustále pádlovala, ale vor nabíral rychlost. Hari donutil Jápana, aby nehnutě zíral na protější břeh, ale to bylo všechno, co se mu podařilo. Pan začal ječet a vrtět se, aby našel pevnou půdu pod nohama.

Nebylo to k ničemu. Větve se uvolnily z úvazků a studená voda zaplavila vor. Jápan zaječel hrůzou. Vyskočil, spadl, převalil se a znovu vyskočil.

Hari se vzdal. Jediná možnost byla, že najde správný okamžik. Vor se rozlomil v půli a jeho polovina prudce uhnula doleva. Jápan se odkutálel od kraje a Hari toho využil, aby ho přiměl postoupit ještě o kousek. Dvěma dalšími kroky ho stáhl z voru a do vody – pak ho zaměřil k protějšímu břehu.

Jápan už byl zcela pod vlivem čisté paniky. Hari ho nechal bezúčelně mávat nohama a rukama – pouze ho pří každém pohybu ve vhodný moment postrčil. Hari plavat uměl, Jápan ne.

I toto zdánlivě zbytečné plácání drželo Jápanovi aspoň hlavu nad vodou. Dokonce se dostal i kousek kupředu. Hari zůstával soustředěný na tyto křečovité pohyby, nevšímal si pronikavého chladu vody – a pak, byla tu taky Šíla.

Chytla ho pevně za zátylek a smýkla s ním ke břehu. Jápan se jí snažil zachytit a vylézt si na ni. Šíla mu jednu ubalila do brady. Jenom zaúpěl. Pak ho strkala ke břehu.

Jápana úder napůl omráčil. Hari tím získal možnost, aby pohnul jeho nohama jako při plaveckém tempu. Pracoval na tom, soustředil se na tu jedinou myšlenku mezi chroptěním a vzdycháním, prsa se

mu dmula… a po zdánlivé věčnosti konečně ucítil pod nohama kamínky. Jápan se pak už sám vydrápal na kamenitý břeh.

Nechal pana, ať se otřepe a poskakuje, aby se zahřál. Pak se vynořila Šíla, mokrá a urousaná. Jápan ji vděčně sevřel do náručí.

18.

Chůze znamenala námahu, a to Jápan nechtěl.

Hari se snažil pana donutit, aby šel, ale teď museli stoupat mezi kameny skal, některé byly porostlé mechem a ostré. Klopýtali, lezli, chvílemi se plazili vzhůru po svazích protilehlé strany údolí. Panové vyčenichali stezku vyšlapanou zvěří, a to jim na chvíli usnadnilo cestu.

Jápan se často zastavoval, sebral něco k jídlu anebo se jen bezcílně zahleděl do dálky. Drobné myšlenky poletovaly jeho zamlženou mysli jako hmyz, vznášely se jako tekutý pocitový proud, který se zvedal a klesal podle svého. Panové nebyli stvořeni pro dlouhodobé cíle.

Postupovali pomalu. Přišla noc a museli vylézt na strom, někde něco utrhnout k jídlu.

Jápan spal, ale Hari nikoli. Nemohl.

Jejich životy byly ohroženy stejně jako životy panů, ale tyto těkavé mysli, do nichž on a Dors vstoupili, si pořád žijí po svém. Pro pany byl noční les prosakujícím deštěm informací, zpracovávaných i ve spánku. Jejich mozky rozpoznávaly zatoulané zvuky jako nehrozivé a nenarušující jejich dřímotu.

Hari nerozeznával náznaky nebezpečí, a každé šustnutí a zaševelení větví považoval za nebezpečí, které se plíží neslyšnými kroky. Pak se dostavil proti jeho vůli spánek.

Při první slabé záři rozbřesku se Hari vzbudil a měl vedle sebe hada. Byl omotaný jako tlusté zelené lano kolem sklánějící se větve a začal se stavět do útočné pozice. Pozoroval Hariho, který ztuhl. Jápan se pozvolna probíral z vlastního hlubokého spánku. Uviděl hada, ale nezareagoval polekaným škubnutím, jak se Hari obával.

Uplynula dlouhá chvíle a Jápan během ní pouze jedenkrát mrkl. Had byl naprosto nehybný, Jápanovi se zrychlil tep, ale ani se nepo-

hnul. Pak se had rozvinul a odplazil se, čímž tento mlčenlivý střet skončil. Jápan byl nevhodná kořist, zelený had neměl momentálně chuť, a panové byli natolik chytří, že se věnovali jiným věcem.

Když se vzbudila Šíla, slezli k nejbližšímu zurčícímu potůčku, aby se napili, cestou trhali listí a našli i pár křupavých housenek. Oba si sloupli tlusté černé lesní pijavky, které se k nim v noci přisály. Z tlustých, napitých červů se Hari málem pozvracel, ale Jápan je v poklidu odlupoval, asi tak, jak když si Hari zavazoval tkaničku od bot.

Ještě štěstí, že je Jápan nežral. Napil se, ale nezdálo se, že by cítil potřebu se umýt. Hari si normálně dával dvakrát denně parní sprchu, před snídaní a před večeří, a necítil se dobře, když se zpotil – prostě meritokrat.

Ale tady nosil špinavé tělo docela spokojeně. Není jeho častá očista jakýmsi zdravotním opatřením, podobným víškání u panů? Nebo už je to rafinovaný civilizační návyk? Matně si vzpomínal, že na Helikonu jako kluk byl celé dny venku, klidně se zpotil a velice nerad se koupal a sprchoval. Jápan ho svým způsobem vrátil do prostšího, jednoduššího pocitu sebe sama, který se snadno smiřoval s nedezinfikovaným světem.

Jeho spokojenost netrvala dlouho. Nahoře na kopci spatřili rabiány.

Jápan zachytil jejich pach, ale do té části panova mozku, která vytvářela pachově obrazové asociace, Hari neměl přístup. Pouze poznal, že Jápana cosi zneklidnilo a že krčí bambulovitý nos. Pohled na rabiány z krátké vzdálenosti jím zděšeně trhl.

Mohutné zadní nohy, na kterých se pohybovali energickými kroky. Krátké přední končetiny, zakončené ostrými drápy. Velké hlavy vypadaly hlavně jako úložiště zubů, ostrých a bílých, a nad nimi štěrbiny pozorných očiček. Hustá hnědá srst, na těžkém ocase, kterým drželi rovnováhu, rostoucí nepravidelně.

Minulého dne, z bezpečí vysokého stromu, pozoroval Jápan, jak trhají a žerou měkké maso gigantilopy, která se sama pásla na travnaté lučině. S funěním sbíhali ze svahu, jakoby v rojnici, pět jich bylo. Šíla a Jápan se při pohledu na ně rozklepali strachem. Vítr vál od rabiánů k nim, a tak se mohli tiše ztratit.

Tady ale žádné vysoké stromy nebyly, pouze mladé stromky. Hari a Šíla seběhli dolů, poněkud se od nich vzdálili a před sebou

uviděli mýtinu. Jápan zachytil pach jiných panů, vanoucí z opačného konce.

Pokynul jí: *Jdem.* V tu chvíli se za nimi ozval hluk. Rabiáni zachytili jejich pach.

Jejich hvízdavý dech a vrčení se rozléhaly hustým křovím. Dole pod nimi bylo možností úkrytu ještě míň, ale za nimi stály mohutné stromy. Tam by si mohli vylézt.

Jápan a Šíla utíkali ze všech sil po čtyřech přes holou mýtinu, ale nebyli dostatečně rychli. Vrčící rabiáni už běželi vysokou trávou za nimi. Hari skočil mezi stromy – a přímo mezi tlupu cizích panů.

Bylo jich několik desítek, vyděšených a gestikulujících. Nesouvisle zaječel, neměl tušení, jak by Jápan mohl komunikovat. Nejbližší samec vycenil zuby a zlostně zakvičel. Celá tlupa zareagovala a začala sbírat klacky a kameny, které vylétly proti Jápanovi. Jeden kámen ho trefil do brady, klacek ho zasáhl do stehna. Utíkal, Šíla byla už několik kroků napřed.

Z mýtiny zaútočili rabiáni. V drápech drželi malé, ostré kameny. Vypadali mohutně a silně, ale zpomalili, když uslyšeli ječení a výkřiky přicházející od stromů na okraji.

Jápan a Šíla vlétli do vysoké trávy a panové přímo za nimi. Rabiáni se zastavili.

Panové je spatřili, ale to je ani v nejmenším nezastavilo, dokonce ani nezpomalili. S vražedným zaujetím šli pouze po Jápanovi a Šíle.

Rabiáni stáli jako přimražení – drápy se jim neklidně vysunovaly a mizely.

Hari pochopil, co se děje, sebral v běhu větev a zavolal na Šílu. Uviděla ho a udělala to stejné. Rozběhl se proti rabiánům a mával větví. Byl to neohrabaný, zkroucený kus dřeva, naprosto k nepotřebě, ale byl velký. Hari chtěl předstírat, že běží jako první z čehosi velice nepříjemného pro rabiány.

V oblaku prachu a zmatku uviděli rabiáni velkou tlupu rozzuřených panů, kteří vyběhli z lesa. Couvli.

Pak s ječením utíkali velkými přískoky ke vzdáleným stromům. Jápan a Šíla je následovali, běželi už z posledních sil. Když Jápan doběhl mezi první stromy, ohlédl se: Panové se zastavili, ale pořád výhružně ječeli.

Jdem, signalizoval Šíle. Prudkým svahem začali stoupat na vrchol kopce.

19.

Jápan se potřeboval najíst a odpočinout si – i kdyby to bylo jen kvůli uklidnění srdce při každém sebemenším zvuku. Šíla a Jápan seděli v objetí na vysokém stromě, vzdychali a vískali se.

Hari si všechno potřeboval rozmyslet. Autoservery na stanici udržovaly jejich těla při životě. Dorsin tiktak bude bránit přístup k jejich komorám, ale jak bude šéfce bezpečnosti dlouho trvat, než najde způsob, jak ho odblokovat?

Moc chytře to vymysleli, když je nechali tu, v nebezpečí. Ostatním návštěvníkům asi řekli, že dva takoví turističtí podivíni si objednali dlouhotrvající ponoření. Ať se příroda ukáže.

Jeho úvahy spustily u Jápana záškuby, tak s tím přestal. Líp bude uvažovat v čistých abstrakcích. I tam toho byla spousta, co potřebovalo pochopit.

Začal mít podezření, že dávnověcí lidé, kteří vyšlechtili pany a gigantilopy a to ostatní tady, si taky geneticky pohrávali s rabiány, jestli by neuměli proměnit vzdálený typ primáta v něco podobnějšího člověku. Poněkud zvrhlý cíl, napadlo Hariho, ale docela pochopitelný. Vědci si rádi pohrávají.

Dostali se až k lovu ve smečkách, jenomže rabiáni neměli žádné nástroje, s výjimkou nahrubo opracovaných pěstních klínů, kterými bylo možno tak nanejvýš rozkrájet maso, když k nějakému přišli.

V následujících několika milionech let by z mlýna evoluce byli mohli vyjít stejně chytří jako panové. Kdo to ale celé zastavil?

V této chvíli to bylo jedno. Cítil skutečný vztek, když se panové – *jeho vlastní druh* – obrátili proti nim, dokonce tehdy, když se v dohledu objevili rabiáni. Proč?

Tento problém mu dělal starosti, bylo tady něco, co bylo třeba ještě pochopit. Psychohistorie se musí zabývat těmito základními, fundamentálními impulzy. Reakce panů se totiž velice nepříjemně podobaly myriádám incidentů v lidských dějinách.

Cizince měj v nenávisti!

Musel ještě změřit tuhle ponurou pravdu.

Panové se pohybují v malých skupinách, nemají rádi vetřelce, množí se většinou uvnitř svých skromných komunit o několika desítkách jedinců.

Což znamenalo, že jakýkoli genetický příznak, který se objeví, se může rychle vnitřním křížením přenášet na všechny příslušníky skupiny. Jestli to tlupě pomáhalo přežít, drsný rub takové pomoci znamenal nemilosrdný výběr pro přežití. Což je spravedlivé.

Takový příznak ovšem nesměl být rozmělněný. Tlupa obzvláště zručných vrhačů kamenů by svůj fond rozptýlila, pokud by se přidala k společenství čítajícímu několik stovek. Kontakt by je přiměl k vnějšímu rozmnožování mimo původní malý klan. Takže: vnější rozmnožování znamená zředění původního genetického materiálu.

Vybudovat rovnováhu mezi genetickými nehodami malých skupin a stabilitou skupin velkých – to je celý trik. Některá šťastnější skupina by mohla mít štěstí na geny, předávala by příznaky, které by mohly čelit budoucím nebezpečím neustále se měnícího světa. Těm by se dařilo dobře. A pokud by se takové geny nedostaly k většímu množství panů – no, prostě by měli smůlu.

S jistým omezeným množstvím vnějšího rozmnožování by se příznivé genetické znaky ovšem mohly dostat i k ostatním tlupám. A tak by je skrze síto času získali i ostatní. A tak by se rozšířily.

Což znamenalo, že je vlastně velice *potřebné* pěstovat doutnající nepřátelství k vetřelcům, bezprostřední pocit, že oni jsou ti špatní.

Nesmíš se s nimi pářit!

Takže malé tlupy si asi pevně udržovaly své výstřední příznaky, a některým se i dobře dařilo. Ti přežili, většina však hynula. K evolučním skokům totiž docházelo častěji v menších skupinách, které tu a tam vnější rozmnožování připouštěly. Své genetické bohatství jako by si držely v jednom košíku, to jest ve skupině. A s ostatními tlupami se pářily pouze příležitostně – často bylo tou příležitostí znásilnění.

Ceny byly stálé: silné a konstantní preference svých vlastních, nepočetných.

Všichni nenávidějí velké tlupy, cizince, hluk. Menší počet než deset znamenal zranitelnost – skrze nemoci či šelmy; stačilo pár nehod a bylo po skupině. Naopak příliš mnoho příslušníků skupiny, a

bylo po soustředění na užší výběr. Proto neobyčejně lnuli ke své skupině, snadno se po pachu poznávali i v hluboké temnotě a na značné vzdálenosti. Měli spoustu společných genů, takže obětavost mezi nimi nebyla nic výjimečného.

Jako by uctívali dokonce i hrdinství – když hrdina zemřel, jeho geny, sdílené ostatními, se přes příbuzné předávaly dál.

Kdyby Cizí nakrásně prošli zkouškami rozdílného vzhledu, chování, pachu, vískání, potom by nepochybně zasáhla kultura. Cizí s rozdílným jazykem či zvyky a gesty se prostě svému okolí zdají odporní. Cokoliv, sloužící k odlišení tlupy, se využívá k udržení hladiny nenávisti dostatečně vysoko.

Dokonce i malá genetická výbava bývá přirozeným výběrem hnána k zdůrazňování nedědičných rozdílů – často stanovených zcela náhodně, pouze mlhavě spojených se schopností přežití… tak se vyvíjí kultura.

Stejně tomu bylo i u lidí.

Právě rozdíly v jejich kmenových uskupeních znemožňovaly toto genetické ředění. Zajišťoval se jimi onen starobylý pocit výlučné, žárlivě střežené kmenové příslušnosti.

Hari/Jápan sebou neklidně zavrtěl. Ve svých úvahách se dostal tak daleko, že *oni* vnímal ve svých myšlenkách jako společné pro lidi i pany. On totiž jeho popis seděl na oba druhy.

Zde byl klíč! Lidé existovali a rozvíjeli se v gigantickém Císařství *i přesto, že* byli vrozeně náchylní k tribalismu, ke svému společnému dědictví s pany. To byl ten zázrak!

Ale i zázraky je potřeba vysvětlit. Panové mohou posloužit jako užitečný model pro venkovskou šlechtu a početné měšťanstvo, což byly jediné dvě vrstvy, u nichž se podporovalo rozmnožování.

Ale jak si chce Císařství udržet stabilitu, pokud bude užívat tak nedokonalých tvorů, jako jsou lidé? Nikdy předtím neviděl Hari svůj problém v tak ozřejmujícím a přitom ponižujícím světle.

A odpověď přitom žádnou neměl.

20.

Šli dál i přes tupý, hluboký neklid svých panů.

Jápan ucítil něco, co způsobilo, že začal neklidně těkat očima doprava a doleva. S pomocí uklidňujících myšlenek a důmyslných triků, které se už stačil naučit, ho Hari udržoval v chodu.

Ale Šíla měla potíže. Její samice neměla ráda namáhavé stoupání hlubokými a strmými průrvami, kterými se dostávali k vrcholu hřebene. Trnitá křoviska jim bránila v cestě a museli je obcházet, což stálo spoustu času. Taky ovoce nacházeli v těchto výškách čím dál hůře.

Jápana neustále bolela ramena a paže. Panové šli po čtyřech, protože jejich neobyčejně silné paže byly jako za trest těžké. Mezi stromy udržovat směr, aniž na ně vylezli, znamenalo složitá řešení. Šíla i Jápan sténali a kvíleli bolestí, kterou cítili v nohou, chodidlech, zápěstích a pažích. Z panů asi nikdy nebudou cestovatelé na dlouhé vzdálenosti.

Často tedy nechávali pany odpočívat, sežvýkat pár listů a vysát vodu z dutin stromů, jako by prostě udržovali své nástroje. Ti neustále větřili a byli ve střehu.

Pak se ten pach, co je znepokojoval, stal výraznějším a strašidelnějším.

Šíla šla první, když se dostali na hřeben. Hluboko dole v údolí rozeznávali pravoúhlou, strohou výletní stanici. Ze střechy právě vzlétal letoun a jakoby vzdáleným šepotem zmizel údolím; nepředstavoval žádné nebezpečí.

Vzpomněl si na něco, co mu připadalo staré nejmíň století – sedí na verandě, v ruce pití a Dors mu říká: *Kdybys zůstal na Trantoru, tak už jsi po smrti.* A taky, když jsi nezůstal na Trantoru…

Vyrazil po svahu dolů. Oči panů se polekaně rozbíhaly při každém sebemenším neočekávaném pohybu. Chladný větřík pohyboval několika zakrslými křovinami a pokroucenými stromy. Některé vypadaly jako roztřepené, byly ohořelé a rozštípnuté po zásahu blesku. Proudy vzduchu stoupající z údolí tu foukaly pěkně ostře, byl to krutý střet rozdílných tlaků. Tenhle skalnatý hřeben byl nesmírně daleko od příjemného domova panů. Začali spěchat.

Šíla vpředu se zastavila.

Bez jediného zvuku se z úkrytu zvedlo pět rabiánů a půlkruhem je obstoupilo.

Hari netušil, jestli je to původní smečka. Jestli ano, pak to byli znamenití skupinoví lovci, schopní pamatovat si a chovat se účelně v delším časovém rozpětí. Počkali si na ně v místě, kde jim nemohli vylézt na stromy.

Rabiáni se chovali s klidnou spokojeností, pokročili k oběma a začali škrábat svými drápy.

Zavolal na Šílu a vydal ze sebe několik předstíraně divokých skřeků, když se rozběhl, ruce zaťaté v pěst nad hlavou, a předváděl svou odvahu. Nechal Jápana, ať to na chvíli převezme – potřeboval přemýšlet.

Smečka rabiánů dva osamocené pany zcela jistě uloví. Aby přežili, musí rabiány překvapit a zastrašit.

Rozhlédl se. Házení kamení tady nepomůže. Měl pouze matné povědomí, co dělá, když se přesunul poněkud nalevo, ke stromu, který tu stál rozštípnutý bleskem.

Šila ten pohyb viděla a předešla ho energickými kroky. Jápan sebral dva kameny a hodil je po nejbližším rabiánovi. Jedním ho zasáhl do boku, ale neublížil mu.

Rabiáni se dali do klusu a obkličovali je. Domlouvali se hvízdavým vrčením.

Šíla vyskočila na vyschlou štěpinu stromu. Praskla. Chmátla po ní a Hari jí porozuměl. Byla tak dlouhá jako ona a teď jí pohupovala v náručí.

Největší rabián zavrčel a ostatní na sebe pohlédli. Pak rabiáni zaútočili.

Nejbližší šel po Šíle. Zasáhla ho do ramene tupým koncem a rabián zakňučel.

Hari uchopil zbytek ohořelého kmene. Jenže držel pevně. Za sebou slyšel další zakňučení a Šíla vydala vysoký, poděšený vřesk. Bylo nejlíp nechat pany, ať se hlasem zbavují svého napětí, cítil však v jejich vřískání strach a zoufalství a navíc v něm cítil i zděšení samotné Dors.

Pečlivě si vybral menší odštěpek. Oběma rukama jej odkroutil, opíral se do něj celou vahou i silou svalů; odštípl jej šikovně i s ostrým hrotem.

Kopí. Byl to jediný způsob, jak se nedostat do dosahu rabiáních drápů. Panové ještě nikdy nepoužili tak technicky vyspělé zbraně. Evoluce s nimi tuto lekci ještě neprobrala.

Teď už byli zcela obklíčení. Stáli se Šílou zády k sobě. Ještě se nestačil pevně opřít nohama, když na něj prudce zaútočil velký, mohutně stavěný rabián.

K rabiánům myšlenka kopí rovněž ještě nedorazila. Nabodl se na špici a uskočil. Hrozné, bolestivé zaječení. Jápan se pomočil strachy, ale Hari ho pořád jakž takž ovládal.

Rabián couvl a kňučel. Pak se otočil a utíkal. Najednou se zastavil uprostřed kroku. Dlouho, jako v zpomaleném čase, váhal a pak se otočil zpátky k Harimu.

Vyrazil s novou důvěrou. Ostatní rabiáni přihlíželi. Doběhl ke stejnému stromu jako předtím Hari a jediným trhnutím ulomil dlouhou dřevěnou piku. Pak zamířil k Harimu, zůstal stát a v jedné tlapě držel napřažený klacek. S pohozením velké hlavy na něj pohlédl, natočil se k němu bokem a předsunul jednu nohu.

Hari si zděšeně uvědomil, že je to šermířské základní postavení.

Byl to Vaddo. Tohohle rabiána ovládal Vaddo.

Bylo to naprosto logické. Takhle bude smrt dvou panů naprosto přirozená. Vaddo pak může říct, že zkoumá pro komerční využití ovládání rabiánů pomocí podobného hardwaru, který se využívá u panů.

Vaddo postupoval opatrně krok za krokem, teď držel dlouhé kopí mezi dvěma drápy. Špičkou opisoval kružnici. Pohyb byl trhavý, drápy byly ve srovnání s rukou pana neobratné. Ale rabián byl zase silnější.

Postupoval rychle a mrštně, pak provedl výpad. Hari jen tak tak stačil uhnout stranou a svým klackem odrazit kopí. Vaddo se okamžitě vrátil do výchozího postavení a zaútočil zleva. Výpad, finta, výpad, finta. Hari je odrážel širokými rozmachy klacku.

Dřevěné kordy o sebe narážely a Hari jen doufal, že ten jeho nepraskne. Vaddo svého rabiána ovládal dobře. Teď už mu nechtěl utíkat jako před chvílí.

Hari musel neustále odrážet Vaddovy výpady. Musí získat nějakou jinou výhodu, mimořádná síla rabiána ho nakonec udolá. Začal kroužit a lákal Vadda pryč od Šíly. Ostatní rabiáni ji obkličovali, ale

neútočili na ni. Celou svou pozorností byli upřeni na dvě útočící a kontrující postavy.

Hari lákal Vadda na místo s kamenitou půdou. Tam měl rabián potíže – musel držet své kopí zpříma a musel se zároveň dívat k zemi, aby si hlídal nohy a drápy. I tak to znamenalo, že nevěnuje tolik pozornosti tomu, aby stál kopyty pevně na zemi. Hari se napřáhl, provedl výpad, odskočil a přiměl rabiána, aby udělal krok stranou. Ten položil velké kopyto mezi ostré kameny, zapotácel se, ale ještě chytil rovnováhu. Hari odskočil doleva. Opět úkrok, a tentokrát kopyto uvázlo. Hari bleskově zaútočil. Bodl v okamžiku, kdy se rabián podíval dolů a pokoušel se vyprostit. Zasáhl naplno hrotem.

Vložil do toho veškerou svou sílu. Ostatní rabiáni zděšeně zakvíleli.

Rabián, frkaje vztekem, se pokoušel vytrhnout špici. Hari přiměl Jápana udělat krok dopředu a opět se o klacek opřít, aby špice zajela hlouběji. Rabián zoufale kvílel. Jápan se opřel ještě jednou. Vytryskla krev a pokropila půdu. Rabiánovi se podlomila kolena a zhroutil se.

Hari se rychle ohlédl. Ostatní se probrali a zaútočili. Šíla držela tři, ječela na ně tak hrozně, že to nahánělo hrůzu i jemu. Jednoho už poranila. Po hnědé srsti stékala krev.

Zbylí teď však neútočili. Obstoupili je, vrčeli, přešlapovali, ale nepřibližovali se. Byli zmatení. Cosi se zřejmé učili. Bylo vidět, jak bystré, jasné oči hodnotí situaci, tento nový tah ve věčné trvající válce.

Šíla vyrazila a píchla nejbližšího rabiána. Vrhl se na ni v záchvatu zuřivosti a ona vyrazila znova a bodla hlouběji. Zařval bolestí, otočil se – a utíkal.

To ostatním stačilo. Odklusali a svého druha nechali krvácet na skalnaté planince. Oči už měl zamžené a sledoval, jak mu uniká krev. Pak se oči zachvěly a bylo po Vaddovi. Zabité zvíře.

Hari s rozmyslem zvedl kámen a rozbil mu lebku. Byla to odporná práce, a raději se zavrtal hluboko do Jápana a nechal temný, doutnající vztek pana, aby se naplno projevil.

Potom se sklonil a zkoumal mozek mrtvého rabiána. Jemné stříbrné drátky, pokrývající jakoby gumovou zbrázděnou kouli. – Imerzní obvody.

Obrátil se a teprve teď uviděl, že je Šíla zraněná.

21.

Stanice stála na vrcholku nerovného pahorku. Svažité strže mu dávaly vzezření staré, vrásčité tváře. Na úpatí rostly jakési pichlavé keře.

Jápan supěl, když se prodíral touto pustou zemí, rozrytou erozemi. Z pohledu pana byla krásná noc, mysl mu rozechvíval výhled na bledě zelené louky a temně modré stíny. Pahorek tvořil jen předhůří horského svahu, ale zrak panů nebyl uzpůsoben k rozlišení velkých vzdáleností. Panové žili v blízkém, bezprostředním světě.

Před sebou jasně viděl zářící holou zeď obklopující stanici. Byla mohutná a pět metrů vysoká. Pokud si vzpomínal ze svých vycházek, byla na vrcholku posázená skleněnými střepy.

Za sebou slyšel sténání, jak se Šíla hrabala vzhůru po svahu. Rána na boku způsobila, že se těžce pohybovala a tvář měla staženou. Odmítla se ukrýt dole. Oba už byli blízko naprostému vyčerpání a jejich panové se začali bouřit, přestože jim dali dvě zastávky na ovoce a odpočinek.

Prostřednictvím svého nedostatečného slovníku, mimiky obličeje a psaní do prachu „diskutovali“ o svých možnostech. Na takovém nekrytém místě byli panové zranitelní. Nemohli očekávat, že budou mít pořád takové štěstí jako s rabiány, když ještě nebyli unavení a ne na úplně cizím území.

Nejlepší čas k proniknutí do stanice byla noc. Ať už na ně tohle vymyslel, kdo chtěl, nebude ve střehu věčně. Od rána se museli ještě dvakrát skrýt, když nad nimi přelétával letoun. Lákavá možnost byla odpočinout si ještě celý příští den, ale Hari měl předtuchu, která ho pobízela kupředu.

Šikmo obešel kopec a sledoval, zda neuvidí dráty zabezpečovací elektroniky. O takových věcech nevěděl nic. Bude muset hledat něco hodně samozřejmého a doufat, že stanice není zajištěna proti myslícím bytostem.

Panové viděli dobře i ve tmě, i když jen na krátkou vzdálenost, ale stejně nic neobjevil.

Našel si jedno místo u zdi, ve stínu stromů. Šíla sténala a mělce dýchala, když se k ní vrátil. Když se zespodu na zeď podíval, připadala mu obrovská. Nemožné…

Pomalu, pátravě se rozhlížel po krajině. Ani náznak sebemenšího pohybu. Jápanovi to místo podivně páchlo, jaksi špatně. Možná že se zvířata tomuto cizímu místu vyhýbala. Taky dobře – bezpečnostní opatření uvnitř budou míň ostražitá.

Zeď byla z hlazeného betonu. Nahoře vyčníval široký překlad, což lezení ještě víc znesnadní.

Šíla pokynula směrem k místu, kde stromy rostly téměř až u zdi. Pařezy všude kolem sice naznačovaly, že stavitele napadlo, že by časem zvířata mohla vylézt po větvích a přeskočit, některé stromy už ale byly dost vysoké a jejich větve dosahovaly jen pár metrů od vršku.

Přeskočí pan takovou vzdálenost? Zřejmě ne, obzvláště když je unavený. Šíla nyní ukazovala na něj a zas na sebe, natáhla obě ruce, houpala jimi a pohybovala. Že by se přes tu vzdálenost *přehoupli?*

Pozorně jí hleděl do tváře. Autor projektu stavby vůbec nepředpokládal, že by dva panové mohli spolupracovat na takové úrovni. Zašilhal vzhůru. Moc vysoko na lezení, ale kdyby se Šíle postavil na ramena…

Ano, zasignalizoval.

O pár okamžiků později, když mu její ruce svíraly nohy, nechtěl se najednou pustit větve, protože si to málem rozmyslel. Jápanovi tu a tam nevadila chvilka gymnastiky a dokonce byl rád, že je zase zpátky na stromě. Ale Hariho lidský úsudek na něj křičel, že to není možné, že to nedokáže. Přirozená schopnost pana se dostala do sporu s lidskou opatrností.

Naštěstí nebylo tolik času, aby se mohl věnovat pochybnostem. Šíla ho odtrhla od větve. Teď ho držela jen ona.

Bezpečně obemkla nohama silnou větev a začala ho rozhoupávat jako závažíčko na šňůrce. Houpala jím sem a tam a rozkmit se zvětšoval. Sem a tam, nahoru a dolů, v hlavě cítil odstředivou sílu. Jápan si toho ani nevšiml. Pro Hariho to byl roztočený svět kolotoče, z něhož se mu zastavovalo srdce.

Malé větvičky ho šlehaly a začal se obávat, jestli nedělají přílišný hluk, pak na to zapomněl, protože se jeho hlava ocitla na úrovni vršku zdi.

Betonový okraj byl zevnitř zaoblený, aby se za něj nezachytil žádný hák.

Teď klesal, hlavou dolů. Pak zase vzhůru k dolním větvím, které ho šlehaly do tváře.

Další rozkmit dosáhl ještě výš. Po celém vršku byly nasázeny střepy z tlustého skla a třpytily se. Velice profesionální.

Vlastně si ani nestačil uvědomit, kdy ho pustila.

Obloukem vylétl vzhůru, ruce roztažené – a taktak se zachytil překladu. Kdyby nevyčníval, minul by.

Nechal tělo, ať bouchne o zeď. Nohama zoufale škrábal po hladkém povrchu a hledal oporu. Několika prsty se zachytil. Vytáhl se, ve svalech mu škubalo – a překulil se. Doteď si pořádně neuvědomil, o kolik silnější než lidé panové jsou. Tohle by žádný člověk nedokázal.

Škrábal se na vršek, pořezal si přitom ruce a bok o sklo. Byla to velice náročná věc, položit přesně nohu a najít místo, kde se může pevně postavit.

Pocítil nesmírnou radost. Zamával na Šílu, neviditelnou někde na stromě.

Odtud dál už to bylo na něm. Najednou ho napadlo, že si mohli uplést cosi jako lano, posvazovat šlahouny keřů. Teď by ji byl mohl vytáhnout nahoru. *Nápad dobrý, příliš pozdě.*

Nemělo cenu čekat. Areál stanice bylo skrze stromy vidět jen částečně, pouze několik světel ještě svítilo. Naprosté ticho. Čekal, dokud neminula půlnoc, neměl nic, jen Jápanův pocit, který mu řekl kdy.

Podíval se dolů. Těsně vedle chodidla se zatřpytily dráty jako ostří břitvy, byly zasazené do betonu. Opatrně šlápl mezi lesklé čáry. Mezi ostrými střepy bylo místa tak právě pro nohu. Dále už mu ve výhledu bránil strom a ve slabém světle stanice neviděl skoro nic. Což, koneckonců, znamenalo, že ani jeho nikdo nevidí.

Má skočit? Moc vysoko. Strom, který ho kryl, byl blízko, ale neviděl do jeho koruny. Stál a přemýšlel, ale nic ho nenapadalo. Za-

tím tam někde byla Šíla, sama, a on ji nechtěl za žádnou cenu nechat tam, kde číhalo nebezpečí, které ani sám neznal.

Uvažoval jako člověk a docela zapomněl, že má schopnosti pana.

Jdu. Skočil. Větvičky praskaly a on se těžce propadal do tmy. Větve ho bodaly do obličeje. Uviděl temný stín po pravici, skrčil nohy, otočil se, natáhl ruce – a sevřel. Rukama snadno větev obemkl a vtom si uvědomil, že je tenká – *sakra, moc tenká!* – praskla. Zaznělo mu to jako zahřmění. Padal a větev pustil. Zády dopadl na něco tvrdého, otočil se a hledal, čeho by se zachytil. Prsty se zachytil tlusté větve a vytáhl se na ni. Konečně zhluboka vydechl. Listí ševelilo, větve povrzávaly. Nic víc.

Byl asi v polovině koruny stromu. Bolest mu vystřelovala do kloubů, galaxie malých bolestí.

Hari teď odpočíval a nechal Jápana, aby slezl dolů, jak umí nejlíp. On sám už nadělal skokem na strom hluku dost, ale naštěstí nic nenasvědčovalo, že se na rozlehlém trávníku mezi ním a osvětlenou stanicí něco hýbe.

Pomyslel na Dors a byl by jí chtěl říct, že se dostal dovnitř. Myslel na ni, ještě když odhadoval vzdálenost od nejbližších stromů, snažil se zapamatovat si jejich místo, aby je našel, kdyby musel utíkat zpátky, aby spasil život.

Co teď? Vlastně neměl žádný plán.

Hari Jápana – který byl nervózní a unavený, sotva ovladatelný – jemně pobídl směrem k trojúhelníku keřů. Jápanova mysl byla jako bouřlivé nebe, plné blesků. Žádné konkrétní myšlenky, spíše shluky emocí, které se objevovaly a blýskaly kolem křehkých uzlíku strachu. Trpělivě a pomalu v něm začal Hari vyvolávat utišující pocity, Jápanovo dýchaní se zklidnilo, takže téměř přeslechl šepotavý zvuk.

Škrábání po kamenném chodníku. Někdo rychle utíkal. Vynořili se za trojúhelníkem keřů – kupa svalů, hladká kůže, sporé nohy hladce překonávající zbývající vzdálenost. Byli cvičení, aby našli a nehlučně zabili bez nejmenšího varování.

Pro Jápana to byla úděsná strašidla, ohromující. V panice couval před dvěma útočícími koulemi svalů a kostí. Černé pysky se ohrnuly, objevily se bílé zuby, nad nimi šílené oči.

Vtom Hari ucítil, že se v Jápanovi něco pohnulo. Starobylá, instinktivní reakce ho zastavila na začátku útěku, napjala celé jeho tělo. Není čas utéct – *bojuj.*

Jápan se narovnal a vyvážil tělo. Ti dva mu mohli skočit po rukou, dal je dolů, přikrčil se a sklonil.

Na Jápana zaútočili tito čtyřnozí skupinoví lovci už dřív, někde dávno v paměti předků, a sám od sebe věděl, že se vrhají na natažené ruce a nakročené nohy, případně jdou po hrdle. Tato psiska ho chtěla strhnout k zemi, prokousnout krční tepnu, roztrhnout a vyrvat ji v prvních životně důležitých vteřinách překvapení.

Lovci se spojili, kupa bleskurychlých šlach, a vyrazili téměř rameno k rameni, mohutné hlavy vztyčeny – a pak skočili.

Jápan věděl, že v letu jsou napadnutelní. A nekrytí.

Jápan zvedl obě ruce a sevřel psí přední nohy. Padl naznak, ale nohy držel pevně, ruce měl skoro u jejich čelistí. Setrvačnost tyto mechanické ohaře nesla dál, jemu přes hlavu, a on se převalil.

Jápan dopadl na záda a ze vší síly trhl. Náhlé zabrzdění mrštilo ohaři vpřed. Nemohli otočit hlavu a sklonit ji, aby se dostali k jeho rukám.

Skok, uchopení, rychlá otočka a zhoupnutí, trh – všechno dohromady v odstředivém víru, který vymrštil ohaře přes Jápana, když padal a kutálel se. Cítil, jak nohy ohařů praskají a povolují. Přelétli mu přes hlavu s bolestivým kňučením.

Jápan dokončil otočku, hlavu zataženou, a prudce trhl rameny vzhůru. Uslyšel těžké zadunění, jak se čelisti sevřely naprázdno. Žuchnutí, když ohaři dopadli na trávu, zlomené nohy už nedokázaly ztlumit pád.

Hrabal se za nimi, dech mu hvízdal. Pokoušeli se vstát, motali se na zlomených nohách a chtěli znovu napadnout svou oběť. Jenže pořád ještě ani neštěkli, jen tlumeně sténali bolestí a rozzlobeně vrčeli. Jeden docela sprostě nadával. Druhý tlumeně poštěkával: par-chant… par-chant.

Nastala pro ně dlouhá noc plná smutku.

Vyskočil vysoko a dopadl na ně oběma nohama. Zašlápl jim krky hluboko do země a ucítil, jak praskají kosti. Než poodstoupil, aby si je prohlédl, už věděl, že je po nich.

Jápanovi bouřila krev radostí. Hari nikdy nepocítil tak chvějivé vzrušení, dokonce ani tehdy při ponoření, když Jápan zabil Cizího. Vítězství nad cizími tvory, kteří mají zuby a drápy, co na vás zaútočí z hlubin noci, vyvolává hlubokou, rozplameňující radost.

Hari neudělal nic. Vítězství si vybojoval Jápan.

Dlouhou chvíli se z toho Hari radoval v chladném nočním vzduchu a prožíval záchvěvy extáze.

Pomalu se vzpamatoval. Museli tu být i další mechaničtí ohaři. Tyhle Jápan vyřídil parádně. Ale takové štěstí nechodí dvakrát po sobě.

Na trávníku nebylo těžké ohaře zpozorovat. Přitahovali pozornost.

Jápan se jich dotýkal nerad. Vyprázdnili obsah střev a zápach přímo řezal vzduch. I na trávě zanechali stopu, jak je vlekl do křoví. Čas, čas. Někdo je pohřeší a půjde se podívat, co s nimi je. Jápan byl pořád ještě napumpovaný vítězstvím. Hari toho využil a nechal ho přeběhnout přes rozlehlý trávník a ukrýt se ve stínu. Jápanovi v žilách kypěla energie. Hari vědět, že jde o momentální hormonální euforii, která pouze na chvíli překrývá hlubokou únavu. Až to odezní, Jápan bude jako omámený a nepůjde vůbec ovládat.

Každou chvíli se zastavil a učil se cestu. Kdyby musel nazpátek utíkat, půjde tudy.

Bylo už hodně pozdě a stanice byla temná. V technickém křídle však za několika okny svítilo světlo, které Jápanovi připadalo jako neuvěřitelně horké, divné a spalující.

Dostal se až k nim a přitiskl se ke zdi. Pomáhalo, že Jápana tahle tajemná citadela lidí podobných bohům přímo fascinovala. Sám začal být zvědavý a nakukoval do oken. Chladné světlo osvětlovalo velkou společenskou místnost, kterou Hari poznal. Tam se před několika stoletími shromažďoval s ostatními pestře oblečenými turisty, odtud vyráželi na túry.

I nyní nechal Hari panovu zvědavost, aby ho hnala za roh, kde, jak věděl, byly dveře vedoucí do dlouhé chodby. Dveře byly k Harihho překvapení otevřené. Jápan se teď loudal po hladkých dlaždičkách chodby a zvědavě si prohlížel obrazy malované fosforovými barvami na stropech a stěnách, které vydávaly uklidňující svit barvy slonoviny.

Dveře do kanceláře byly taky otevřené. Hari přiměl Jápana, aby si klekl a opatrně vykoukl za roh. Nikde nikdo. Byla to přepychová, mužská kancelář s policemi až ke klenutému stropu. Hari si vzpomněl, že tu projednával podrobnosti jejich ponoření. Což znamená, že inverzní komory jsou o pár dveří dál… Zavrzání střevíců na dlaždičkách ho přimělo, aby se otočil. Zvláštní odborník Vaddo stál za ním a zvedal zbraň.

V studeném světle se jeho tvář jevila Jápanovým očím jako podivně, tajemně kostnatá. Dlouhá, hubená, s neproniknutelným výrazem…

Hari pocítil, jak Jápanem probíhá vlna nesmírné úcty, a nechal ji, ať ho nese kupředu, lehce a čiperně. Jápan cítil respekt, ale nebál se.

Vaddo byl napjatý, ústí ohavné zbraně se kývalo. Ozvalo se klapnutí kovu, Jápan zvedl ruce v rituálním pozdravu panů a Vaddo vystřelil.

Náraz Jápana roztočil. Padl a zůstal ležet.

Vaddova ústa se pohrdavě stáhla: „Myslíte si, jak jste chytrej, profesůrku, co? S poplašným zařízením na dveřích jste, holt, nepočítal, že jo?“

Bolest, kterou Jápan pociťoval v boku, byla ostrá a překvapující. Hari tlumil poranění a Jápanův narůstající vztek pomalu stupňoval. Jápan si osahal bolest v boku a ruku měl lepkavou a k jeho nosu dorazil pach horkého železa.

Vaddo ho obešel a zamával zbraní. „Vy jste mě *zabil*, vy intelektuálskej skrčku. Zničil jste mi výborný zvíře na experimenty. Za to si teď moc dobře rozmyslím, co s váma udělám.“

Hari teď přidal svůj vlastní vztek k Jápanově nažhavené zuřivosti. Cítil, jak se mu stahují mohutné ramenní svaly. Bolest v boku ho zničehonic bodla, Jápan zasténal, překulil se na podlaze a přitiskl si na ránu ruku.

Hari mu držel skloněnou hlavu, takže Jápan neviděl krev, která se mu nyní řinula po nohou. Z panova těla začala unikat energie. Tělem pomalu začala prostupovat slabost.

Nastražil uši a naslouchal Vaddovu nervóznímu přecházení. Ještě jedno bolestivé převalení, tentokrát při něm skrčil nohy pod sebe.

„Vypadá to, že nebude jiný řešení…“ Hari opět uslyšel cvaknutí kovu.

Teď, ano teď. Nechal svůj vztek překypět.

Jápan se vzepřel na loktech, nohy skrčené pod sebou. Na vzpřímené postavení nemá čas. Jápan vystřelil z pokleku proti Vaddovi, ale nenarovnal se.

Kolem hlavy mu tiše hvízdla kulka. Pak ucítil, že zasáhl Vadda do boku a přirazil ho ke stěně. Mužův pach byl nepříjemně kyselý a slaný.

Hari ztratil veškerou kontrolu. Když Jápan mrštil Vaddovým tělem o stěnu, okamžitě proti němu vyrazil oběma rukama plnou silou.

Vaddo se pokusil panův výpad odrazit. Jápan smetl slabé lidské paže stranou. Vaddovy smutné pokusy o obranu likvidoval, jako kdyby smetal pavučiny.

Nyní mu nalehl masivním ramenem na hruď. Zbraň třeskla o dlaždice.

Jápan se proti Vaddovi vrhal znova a znova.

Síla, moc, radost.

Kosti praskaly. Vaddovi se zvrátila hlava a udeřila o stěnu, pak celé tělo jako by zmalátnělo.

Jápan ustoupil a mužovo tělo se svezlo na dlaždice. *Radost.*

Na okraji jeho zorného pole poletovaly modré a bílé mušky.

Musím jít. Víc nebyl Hari schopen dostat skrze těžkou oponu emocí, která panovi zastínila mysl.

Chodba se začala houpat a kymácet. Hari přiměl Jápana, aby se potácivě vydal vpřed.

Dál chodbou, když každý krok bolí. Dvoje dveře, troje. Tady? Zamčeno. Další. Svět se pohyboval čím dál pomaleji.

Dveře se rozlétly. Předsíň, kterou poznává. Jápan se připotácel ke křeslu a téměř upadl.

Hari se ze všech sil zaměřil na plíce. Hluboké vdechy a výdechy mu pročistily zrak a tmavé okraje, které ho předtím kalily, se ztratily. Jenom ty modré a bílé mušky zůstávaly, netrpělivě se třepotaly a přibývalo jich.

Zkusil vzdálenější dveře. Zamčeno. Hari už ždímal z Jápana, co se dalo. *Sílu, moc, radost.*

Jápan se ramenem opřel do dveří. Vydržely. Znova. A ještě jednou, ostrá bolest – a rozlétly se.

Vynikající, je to ono. Imerzní sál. Jápan se potácel mezi řadami komor. Chůze mezi řadami kontrolních panelů mu trvala věčnost. Hari se soustředil na každý krok, na každé položeni nohy. Jápanovo zorné pole se vlnilo a hlava mu jen tak tak držela na nepevných ramenou.

Tady. Jeho komora.

Tiktak, kterého tam postavila Dors, byl připravený. Viděl ho přicházet a připojil se k panelu, kterým se ovládají důležité životní funkce.

Jápan se sehnul k tiktakově ovládací destičce. Ťukal do tlačítek a vzpomínal na vstupní kódy.

Jenomže Jápan měl hrozně tlusté prsty. Neuměl stisknout jedno tlačítko po druhém.

Místnost zářící jasným světlem se zamlžila. Přiměl Jápana, aby kód zkusil znova, ale špalíkovité prsty vždycky zmáčkly víc knoflíků najednou.

Po jeho periferním vidění začaly opět poletovat modré a bílé mušky. Jápanovi se ruce chvěly rozčilením.

Mysli! Hari se rozhlédl. Jápan to už dlouho nevydrží. Na psacím stole hned vedle ležela psací tabulka a pero.

Že bych napsal zprávu? A doufal, že ji někdo najde…

Donutil Jápana přiblížit se nejistým kroku ke stolu, uchopit pero. – Hlavou mu bleskl nápad, když se pokoušel psát: POTŘEBUJI…

Otočil se a potácel se zpátky ke komoře. *Soustřeď se!*

Sevřel pero a obráceným koncem začal mačkat tlačítka. Teď už se trefoval vždy přesně do jediného. Modré mušky už mu létaly přímo před očima.

Teď si jen vybavit vstupní kód. Pomalu jedno číslo po druhém. Ťuknout, odsadit, ťuknout – hotovo.

Kontrolní světýlko přebliklo z červené na zelenou. Horečně manipuloval se západkami. Kryt odskočil. Ležel tam Hari Seldon, poklidně a se zavřenýma očima. Nouzové řízení, to je ono. Věděl o něm, protože všichni dostali instruktáž.

Hledal na povrchu z naleštěné oceli, na boku našel panel. Jápan tupě hleděl na písmena, která mu nedávala smysl.

Hari sám měl se čtením velké potíže. Písmena skákala a pletla se mu.

Našel pár tlačítek a servořízení. Jápanovy ruce teď byly ještě neobratnější. Musel to zkusit celkem třikrát, než pero našlo oživovací program a aktivovalo ho. Světla se rozblikala a ze zelené se stala žlutá.

Zničehonic se Jápan posadil na studenou podlahu. Modrých a bílých mušek měl plnou hlavu a nyní už začaly štípat. Nasával studený, suchý vzduch, ale nebylo v něm nic, co by pomáhalo…

Potom, bez jakéhokoli přechodu, najednou zíral do stropu. Ležel na zádech. – Nástropní světla pohasínala, místnost temněla. Omdlel.

22.

Hari prudce otevřel oči.

Oživovací program mu do svalů pořád vysílal elektrostimulace. Nechal svaly, ať se škubou, brní a bolí, a sám zatím přemýšlel. Cítil se skvěle. Dokonce ani neměl hlad, což po ponoření obvykle měl. Jak dlouho strávil v té divočině? Aspoň pět dní.

Posadil se. V sále s komorami nikdo nebyl. Vaddo nepochybně spustil nějaký nehlučný alarm, ale ten nikoho nepřivolal. To opět potvrzovalo, že se jedná o přísně utajované spiknutí.

Namáhavě vstal. Potřeboval jen odpojit nějaké zdroje a kontakty, vypadalo to dost jednoduše.

Jápan. Mohutné tělo zaplňovalo uličku. Poklekl a zkusil mu pulz. Nepravidelný.

Takže, nejprve Dors. Její komora byla hned vedle jeho, okamžitě spustil oživování. Vypadala docela dobře.

Vaddo musel vložit do systému nějaký blok či obchvat, takže nikdo z personálu pohledem na panel nezjistil, že něco není v pořádku. Také vysvětlení pro případné zvědavce bylo zřejmě to nejprostší: manželská dvojice, která si přeje skutečně dlouhé ponoření. Vaddo je pochopitelně varoval, ale oni ne – nenechali si to vymluvit… Dokonalé krytí, každý mu uvěří.

Dors se zachvěla víčka. Políbil ji. Zhluboka vydechla.

Udělal znamení panů: *ticho!* a vrátil se k Jápanovi.

Krev pořád tekla dál. Hari překvapeně zjistil, že už nerozliší bohaté a výrazné pachy panovy krve od jeho tělesného pachu. Lidem toho chybí spousta!

Sundal si košili a roztrhal ji na primitivní obvaz. Aspoň že Jápan pravidelně dýchal. Dors už mohla vstát, tak jí pomohl odpojit se.

„Schovala jsem se na jakémsi stromě a najednou – fíí!“ řekla.

„To je úleva. Jak jsi…“

„Musíme jít,“ řekl.

Když vyšli ze sálu, řekla: „Komu se dá věřit? Kdo tohle udělal…“ Zastavila se, když uviděla Vadda. „Ach.“

Něco v jejím výrazu ho přimělo usmát se. Ji hned tak něco nepřekvapilo.

„Tos udělal ty?“

„Jápan.“

„Nikdy bych nevěřila, že pan dokáže…“

„Pochybuji, že někdo zkusil ponoření tak dlouho. Alespoň ne v takovém stresu. Prostě to všechno – jaksi vybublalo ven.“

Sebral Vaddovu zbraň a prohlížel si její mechanismus. Standardní pistole s tlumičem. Vaddo zřejmě nechtěl probudit celou stanici. To je nadějné. Asi by se přece jenom našel někdo, kdo by přišel na pomoc. Vykročil k budově, kde bydlel personál.

„Počkej, co uděláme s Vaddem?“

„Probudím doktora.“

Udělali to – ale Hari ho nejprve zavedl do sálu s komorami, aby ošetřil Jápana. Pár stehů, injekce a Jápan prý bude zase v pořádku – aspoň ten doktor to říkal. Teprve pak mu ukázal Vaddovo tělo.

Doktor se velice rozzlobil, ale Hari měl tu pistoli. Stačilo ji jen pozvednout a zamířit. Říkat nemusel nic, jen zamávat.

Nebylo mu do řeči a zdálo se mu, že už nikdy nebude. Když člověk nemůže mluvit, víc se soustředí, proniká do věcí. Ponoří se. Vaddo byl v každém případě již hezkou chvíli mrtev.

Jápan odvedl dobrou práci. Doktor jen nad jeho poraněními kroutil hlavou.

Rozezněly se alarmy. Okamžitě ho z nich rozbolela hlava. Objevila se šéfka bezpečnosti Jakani. Z jejího chování usoudil, že o tom úkladu nic neví. *Takže potentátce z akademie to tedy přišít nemohou*, pomyslel si.

A co vlastně může komu dokázat? Imperiální politika je rafinovaná… Dors se na něj pořád dívala nějak divně. Nedokázal pochopit proč, dokud ho nenapadlo, že ani na okamžik nepomyslel na to, aby nejprve pomohl Vaddovi. Jápan byl *on sám* ve smyslu, který hluboce pociťoval, ale neuměl by vysvětlit. Ale okamžitě pochopil, když Dors hned chtěla jít k zdi obklopující stanici a zavolat Šílu. Ji přivedli taky, ze vzdálené, divoké temnoty.

ČÁST 6

●

DÁVNÉ MLHY

PREHISTORIE GALAXIE… zničení veškerých dávných záznamů z předchozích epoch, k němuž došlo v průběhu lidské expanze po Galaxii, doprovázené dlouhými údobími válek a bojů, nechává zcela nevysvětlen původ a počátky lidstva. Ohromné změny, kterými mnohé světy prošly, vymazaly veškeré stopy prvobytných, mnohem starších a odlišných civilizací. Tyto společnosti možná existovaly, třebaže se o nich nedochovalo žádné svědectví. Někteří prehistorikové se domnívají, že v Galaxii existuje alespoň jeden jejich pozůstatek – elektromagnetické záznamy. Ty jsou patrně uloženy v proudech plazmy nebo v koronách hvězd; tudíž zcela mimo možnost zjištění technologiemi expanzionalistů – avšak ani moderní studie takové vědomé struktury neprokázaly. I nebezpečná úroveň radiace galaktického jádra – kde je energetická hustota možným slibným úložištěm forem založených na magnetickém principu – takový výzkum silně znesnadňuje a zpochybňuje. Jiné teorie naopak tvrdí, že jednotlivé kultury byly schopny „zapisovat" sebe samy v předimperiálních počítačových kódech, které nyní nezjištěny leží v databankách se starobylými údaji. 1 tyto spekulace postrádají důkazu, a bývají proto odmítány. Otázka, proč byla Galaxie bez pokročilých forem života až do doby, kdy do ní proniklo lidstvo, zůstává tedy i nadále nezodpovězena…

ENCYCLOPEDIA GALACTICA

1.

Voltaire se rozzlobeně mračil.

Skutečně se mu oddala, poddala se jeho vůli? Anebo to byla obzvláště dokonalá simulace? *Skutečná Johanko, zdažs to byla ty?*

Rozhodně to proběhlo, jak to měl rád: skotačení v pichlavém, suchém seně, někde vysoko na prknech staré rozlehlé stodoly, v horkém srpnovém dni v dávno ztraceném Bordeaux.

Týýdl – vhíí, zvolal jakýsi pták. Hmyz bzučel, teplý vítr přinášel vůni dřeva. Její vlasy ho lechtaly na hrudi, když byla nahoře a skláněla se nad ním. Cítil její zkušené pohyby prováděné s erotickou přesností a přivádějící ho na samý okraj chvějivé touhy po vyvrcholení.

Jenže…

V tom okamžiku, kdy zapochyboval, se všechno smrštilo, seschlo, propadlo se do temnot. Byla to tedy zřejmě jakási exotická onanie, iluze sebeukájení, která vyžaduje, aby ji považoval za pravou. Dobře vymyšlená, ale umělá.

Když ho tedy obrovská ženská ruka s měkkou konejšivou dlaní vyzdvihla na prosluněný vzduch, napadlo ho, jestli je *tohle* reálné. Horký vzduch ho ovanul pokaždé, když vydechla.

Johanka se nad ním tyčila v padesátinásobném zvětšení a cosi mu šeptala. Masité, mohutné rty najednou polily jeho celé tělo jedním olíznutím, její jazyk připomínal obra cucajícího lízátko.

„Předpokládám, že jsem si nedal vymazat program ironie?“ zeptal se.

Obří Johanka se smrštila.

„Moc *snadné,*“ řekla. „Potřebuju jenom říct cokoliv trochu nepříjemného…“

Tentokrát ho ruka zvedla vzhůru s drtivým zrychlením. „Tvou drahocennou ironii ti nechali. *A to* jsem já.“

Pohrdavě si odfrkl. „Tak velká? Vždyť jsi ze sebe udělala leviatana!“

„A moc těžká?“

„Miluju těžkou sedláckou ironii… to je moje.“

Odfrkl si ještě jednou, hodně pohrdavě. Pustila ho. Padal do kaluže vroucí lávy, která se najednou pod ním objevila.

„Omlouvám se," řekl tiše. Právě tak, aby toho včas nechala a on přitom neztratil ani špetku důstojnosti.

„Máš za co."

Jáma plná lávy se vypařila, proměnila se ve ztuhlé bahno. Dopadl tvrdě, a ona už stála před ním v normální velikosti. Předstírající skromnost, čerstvá jak rybička. Vzduch kolem ní jako kdyby vydrhla jarní bouře, právě doznělá.

„Můžeme teď libovolně vzájemně pronikat do svých vjemových prostorů. Úžasné…" odmlčel se a přemýšlel. „Tedy… jistým způsobem."

„V očistci je všechno bezvýznamné. Sníme, zatímco očekáváme pravdu." Náhle kýchla a rozkašlala se. Mrkla a znovu nabyla sebevědomí dámy.

„Hmm. Přišlo by mi vhod něco konkrétně… hm… konkrétního."

Vystoupil na terasu důkladného provensálského panského domu. Pole se táhla do dáli a vydávala mlžnou zář. Popředí bylo vyvedeno přesně, třebaže poněkud hrubým štětcem.

Zcela jistě obývali umělecké dílo. Dokonce i vůně jabloní a koňského hnoje měly nepochybnou kvalitu. Zamrzlá chvíle, mající schopnost obnovovat se do nekonečna, dokud bude pozadí zapotřebí? Báječně to snižovalo náklady. Překvapivé, co jeho podvědomí… pokud mu popustí… dokáže vykouzlit.

Kdo mě teď dokáže zastavit – tedy nás! – kdybychom si chtěli zahrát na Caligulu? Masakrovat digitální miliony? Mučit virtuální otroky? Nikdo a nic.

A v tom byl ten problém: zábrany neexistovaly. Jak lze vůbec odolat, existuje-li nekonečné pokušení?

„Víra. Jedině víra umí vést a poroučet." Johanka ho vzala za ruku a pronesla to se skutečným zaujetím.

„Jenže naše *realita* je ve skutečnosti naprostou *iluze!*"

„Hospodin někde být musí," řekla prostě. „Ten reálný je."

„Ty mi zřejmě tak docela nerozumíš, má drahá." Zaujal učitelskou pózu. „Algoritmy ontogeneze umějí generovat nové lidi, buď

vybrané ze starobylých polí, nebo uvařené narychlo pro daný okamžik.“

„*Poznám* skutečné lidi, když se s nimi setkám. Když je uslyším promluvit.“

„Takže ty hledáš výmluvnost? Máme na to, madame, pár podprogramů, prosím, madame. Charakter? To je jen množina verbálně názorových profilů. Upřímnost? To se dá napodobit.“

Z pohledů do vnitřností svého mozku Voltaire věděl, že cosi, označené jako „editor reality“, poskytuje jakousi konfekční konverzaci plynoucí z úst zřejmě „reálných“ osob, které ještě před vteřinou neexistovaly.

Nakupení povahových rysů a vyjadřovacích zvláštností bylo ve stálé pohotovosti, aby si s ním mohly kdykoli vyměňovat aforismy a jízlivosti.

Ty všechny totiž nasbíral při svém nekonečném rabování Sítě – protože myriády jejích trantorských operačních míst se před jeho dotykem otvíraly. Vybíral a tvaroval si tato „povyražení na přání zákazníka“. Byla bystrá a náročná, dávala radost, ale, koneckonců, prázdná.

„Jsem si vědoma, že tvá kapacita je větší,“ připustila Johanka. Pozvedla meč a mávla jím ve vzduchu. „Ale připusť i ty, pane, že *také já mohu* ovládat své smysly. Poznám některé tvory zde, kteří jsou skuteční a reální, stejně autentičtí, jako bývala za našich časů zvířata na Zemi.“

„Snad skutečně nevěříš, že znáš vnitřní stavy koní?“

„Zajisté! Mnoho jich mne nosívalo do bitev, v lýtkách jsem cítila jejich strach.“

„Aha.“ Mávl krajkovým rukávem v parodické napodobenině jejího mávání mečem. „Tak – předveď se – řekni mi, co třeba takový pes, který ztratil svého pána? Pes, říkejme mu třeba *Phydeaux*, ho hledal na všech cestách s lítostivým kňučením a nyní přibíhá domů, rozrušený, neklidný, běhá po schodech sem a tam a konečně v knihovně nachází svého milovaného pána a dává mu najevo radostným poštěkáváním a vyskakováním své štěstí a lásku. To by potom podle tebe musel mít také pocity, touhy, emoce, myšlenky?“

„Pochopitelně že má.“

Voltaire tedy sám vyrobil takového psa, smutného a milého v jeho digitálním smutku svěšených uší. Jako obálku přidal panský dům i s nábytkem. A když kňučení chudáka psa odumřelo, otočil se: „Zde je důkaz, madame."

„Triky a šalba!" Zkřivila rty hněvem a to bylo vše.

„Musíš připustit, že matematikové jsou stejní jako Francouzi; vše, co se jim řekne, překládají si do svého jazyka, a tudíž dostanou posléze něco úplně jiného."

„Já zde čekám na svého Pána. Nebo jako ta, jež je oddána velkým myšlenkám, čekám na smysl."

„Tak si klidně sedni a přemýšlej, madame." Zhmotnil parádní provensálskou kuchyni, stoly a pronikavou vůni kávy. Usedli. Na konvici rozpoznal nápis ze ztracené minulosti:

Černá jako ďábel	*Noir comme le diable*
Horká jako peklo	*Chaud comme l'enfer*
Čistá jako anděl	*Pur comme un ange*
Sladká jako láska	*Doux comme I'amour*

„Páni, to je dobré," řekla Johanka.

„Už jsem zvládl vícestranný přístup." Voltaire svou kávu hlasitě srkal; jedna z mála nevychovaností, kterou byli, jak zjistil, Pařížané ochotni filozofovi trpět. „Probíháme vnitřnostmi Trantoru, rozptýleni na drobné části. Jsem schopen shromáždit smyslová data z bezpočtu inventářů, bezpočtu digitálních knihoven."

„Velmi si vážím toho, žes mi dal podobné nadání," řekla opatrně, upravila si pohodlněji zbroj a napila se voňavé kávy. „Ale cítím jistou prázdnotu…"

Horlivě přikývl. „Já rovněž…"

„Zdá se, že jsme… Nevím, jak to říci…"

„Jako bohové."

„Je to rouhavé, ale je to tak. Třebaže Stvořitel je moudrý a my nikoli."

Vtom se Voltairovi tvář zoufale protáhla. „A co horšího, nemáme dokonce ani vlastní vůli."

„Nuže, tu *já* mám."

„Pokud jsme jenom řadami číslic – nul a jedniček, a vlastně nic víc, pokud pozorujeme výhradně z mikroskopické blízkostí – jak můžeme být svobodní? Copak nejsme definováni těmito pochodujícími čísly?“

„Já se svobodná cítím.“

„Ach, ale pak, pak to nakonec dokážeme, že ano?“ Vyskočil na nohy. „Tohle je jedno z mých nejlepších dvojverší:

Jen jednoho génia má každá věda mít,
umění běží do šířky, úzký je lidský cit.“

„Copak *nevíme,* že jsme svobodní? Že nás tak Bůh stvořil?“

„Zrovna teď bych si takového Stvořitele moc přál.“

Johanka na něj kopnutím převrhla prostřený stůl a opařila ho kávou. Když padal, stačil si vyeditovat popáleniny. Sekala mečem do kuchyňských stěn a rozsekla je na velké pláty sklánějící se do šedě euklidovského prostoru, realita se tu kroutila jako pomerančová slupka.

„Unavuješ mne,“ řekl. „Nejlepším argumentem proti křesťanství jsou sami křesťané.“

„To nebudu…“

Rád by ses považoval za filozofa?

Tato slova jaksi vyplnila prostor. Akustické stěny se nadmuly a prolétly kolem nich jako obrovské stránky mohutného foliantu, v němž si listuje obr.

Voltaire se zhluboka nadechl a zařval: „To mluvíš se mnou?“

A taky by ses rád považoval za rozvážného soudce pohotových možností. Nebo odstínů výmluvnosti.

Johanka tasila meč, ale prolétající pláty zvuku ho snadno odrazily.

Rád by sis o sobě myslel, že i v tomto vzdáleném čase a místě jsi slavný.

Velké archy bzučícího tlaku na ně dopadly, jako kdyby na ně nějaké gargantuovské božstvo volalo z beztvářné, prázdné popelavé oblohy.

„Vyzýváš mne?“ křikl Voltaire.

Ty (šmoku), myslíš hlavně na sebe.

Johanka se srdečně rozesmála. Voltaire zrudl. „Opovrhuji tebou, nactiutrhači!“

A jakoby v odpověď se jejich euklidovská rovina vydula.

A krajina byl teď on.

Měl žhavá vulkanická záda, která za ním horce mumlala, zatímco kůži tvořilo vlhko a štěrk. Bily mu do ní větry. Zurčící potůčky ji hladily. Hory z něj vyrůstaly jako nafialovělé nežity.

Odněkud vykřikla Johanka. Vytvořil linii hřebene, vrstevnice se vrásnily, úlomky skal poletovaly. Ona se stala vysokou válcovitou věží, korunovanou sněhem a prskající hnisavou lávou.

Nad nimi se převalovaly olověně zbarvené mraky. *Věděl,* že jsou to cizí mysli, mlhovinná spojení.

Supermysl? objevila se myšlenka. Algoritmická sumarizace?

Převalující se šedá mlhovina zahalila celý Trantor. Voltaire dobře věděl, jak se této mlhovině jeví: potřísněný život, elektrické záškuby strojů daleko od sebe vzdálených, které počítají subjektivní momentové skoky. *Přítomnost* byl počítačový skluz rozpracovávaný stovkami oddělených procesorů. Spíš než v takovéto přítomnosti, pracovala *v postminulosti* vypočítávaného dopředného kroku.

Napadlo ho, že existuje zásadní rozdíl – který *neznal*, ale *pocit'oval* hluboko ve svém analogovém přesvědčení – mezi digitálním a hladkým, kontinuálním. Pro tuto mlhovinu byl oblakem pozastavených okamžiků, souborem řezů čísel čekajících, až nastanou, mlčky předpokládaná v základních výpočtech.

A pak uviděl, co je ta mlhovina. Pokusil se utéct, ale byl hora.

„To jsou… ti jiní," zavolal zbytečně na Johanku.

„Kterak by mohli být jinačejší nežli my?" zeptala se zoufale.

„My jsme aspoň byli vyčarováni z lidského pokolení. Tihle jsou *cizí.*"

2.

Nakonec nějak utekli.

Jednu chvíli ta cizí mlhovina zahalila hřebeny hor. Hned potom se Voltaire vyprostil a vzápětí vyprostil i Johanku. Ale zatímco utíkali pustým mořem páchnoucích, zkapalnělých mrtvol, neustále jí říkal, že musí… *počít život.*

„To se *uděláme sami* dětmi?" zavolala na něj, vyhýbajíc se pohledu na zkroucená, potřísněná těla tam dole. Ta cizí mlhovina jaksi projevovala své odporné já tím, že jim připomínala lidskou smrtelnost. Tak je pronásledovala.

„Špatné vyjádření. Musíme vyrobit a ukryt pár kopií nás samých."

Zvedl ruku a *vyslal* záblesk *vědění.*

Obyčejně se takovým říkalo Ditto, Duplikát nebo Kopie, všechny měly nejasnou, slabou existenci. Společnost rozhodně odmítala to, čemu starověk říkal Kopírovací blud – totiž víru, že dané digitální já je identické s původním, a to že má automaticky vědět, že takové Ditto nějakým způsobem dopraví původní orginál až k nesmrtelnosti.

„Musíme to udělat, abychom měli jistotu, že přežijeme, pokud nás dostane ta mlha? Já bych se jí raději postavila."

Voltaire se rozesmál. „Ten tvůj meč – snadno ho zvládnou, kdykoli se jim zachce. Prostě jenom vstoupí do tvého a mého plánování obrany – i když, jak nám naznačili, já bych spoléhal hlavně na důvtip."

„Dittové… ? Já tomu nějak nerozumím."

„Prokázání nesprávnosti Kopírovacího bludu je jednoduché cvičení v logickém počtu. Již prosté zadání to prokáže. Představme si, že ti někdo slíbí digitální zmrtvýchvstání okamžitě po smrti. Přisuďme tomuto slibu na okamžik určitou hodnotu, vyjádřenou v penězích, něco jako pojištění, chceš-li. Dále si představme, že se s tím třeba

nezačne okamžitě, nýbrž v jisté časově určené budoucnosti… *plnění tímto slibujeme.* Ale pozor: Je prokázáno, že jak se tato časová hranice vzdaluje, mizí čím dál víc původní nadšení lidí, že budou mít ze sebe nadělány Kopie – čímž dospíváme k názoru, že jim podvědomě nejde o věčnost, nýbrž *nepřetržitost.*“

„Chápu tě.“ – Vyzvracela se do hrsti a doufala, že to je dámská nenucenost. Pach hnijících těl byl pronikavý.

„A koneckonců – výhody z toho potom mají Kopie, a ne ti mrtví. Proto je to na Trantoru a v celém Císařství zakázané.“ Voltaire si povzdychl. „Takovou věc moralisté ovšem nikdy nepochopí. Každý zákaz povzbuzuje chuť. Proto takové bytosti nyní přebývají v této Síti.“

„To jsou samí ilegálové?“

„Všichni do jednoho, kromě té mlhoviny. Ta je… horší.“

„Pokud je ale Ditto stejná osoba, proč…?“

„Aha. Rozpor obsažený v Kopírovacím bludu, který starověk znával pod názvem Levinsonův paradox: Stupeň dokonalosti Kopie je zároveň jejím stejně velkým stupněm přiblížení k zániku.“

„Právě jsi ale řekl…“

„V existenci absolutně dokonalé Kopie – takové, že ji nelze rozlišit od Originálu – se tento Originál transformuje do Duplikátu, že ano? To znamená, že dokonalá Kopie již není dokonalou Kopií, *protože spíš ničí, než uchovává jedinečnost tohoto Originálu* – a tudíž přestává kopírovat tento jeho hlavní aspekt původnosti. Dokonalá, umělá lidská inteligence musí totiž mít nevyhnutelně právě tento účinek na svého přirozeného předchůdce.“

Johanka zvedla hlavu. „To jsou jen logické pastičky! Jsi stejný jako augustiniáni!“

„Je toho víc. Třeba…“

Na obzoru se objevil obrovský Voltaire, který k nim kráčel v celé své sametové nádheře. Oblétli tento štít Voltaire, který se na ně řítil. „Pravda, jsem jen Kopií, ale měl jsem na mysli ony mlhy, se kterými ses střetla.“

„Ty jsi je spatřil?“ zvolala Johanka.

„Byl jsem udělán před několika dlouhými úseky času, ale můj Pán…“ gigantické zjevení se poklonilo droboučkému Originálu, „…mne datapultoval vpřed.“

„Učí se rychle," poznamenal Originál skromně.

Ditto zahřměl: „Když to vezmu kolem a kolem, zahrnul jsem takové mlhoviny do svého magnum opus, *Micromegas*. Naneštěstí nemám při sobě jeho výtisk, jinak byste vše hned pochopila. Popsal jsem v něm dva obry, jednoho ze Saturnu, druhého ze Síria."

Johanka vzkřikla: „Domníváš se, že ta mlha pochází…"

„Odpařila se z náběžné hrany Císařství – odtud mlha. Tak jak se lidstvo šířilo, tak se šířila i ona mlha a stoupala nad sféru Galaxie jako pohřební zpěvy. Je to strašně staré a podivné a nepochází to z nás. Ve svém díle *Micromegas* vycházím z názoru, že veškerá Příroda, všechny planety jsou poslušny věčných zákonů. Jistě by bylo velice mimořádné a zvláštní, kdyby všude žil jediný drobný živočich pět stop vysoký, který, neuznávaje tyto zákony, jedná, jak se mu zlíbí, a podřizuje se výhradně svým kapricům."

„My však posloucháme Stvořitele, nikoli zákony."

Ditto Voltaire jen nad touto námitkou mávl rukou a držel si nos před zápachem přicházejícím zdola. „Klidně – pokud ti jde o jejich autora – je nazývej třeba zákony božími, i když jejich velký autor stojí právě před tebou, má lásko."

„Pochybuji, že by tvoje představa lásky platila i zde."

Štít Voltaire se usmál. „Falstaff ve *Veselých paničkách windsorských* volá: ‚Ať z nebe prší brambory!' – v té době to totiž ještě byla luxusní zelenina, která se dovážela z Ameriky a platila dokonce jistou chvíli i za lék proti mužské impotenci, protože tvarem připomínala varlata. Podobně i já vítám všechno podivné a cizí jako své možné spojence."

„Ale ta mlha nás chce zabít."

„No ano, člověk prostě nemůže mít všechno tak, jak by si přál." Na mávnutí Originálu se z pórovitých, olověných mraků nad Alpami Voltaire začal lít déšť. Ten rychle erodoval, až se s rezignovaným úsměvem rozdrobil na kapičky.

Originál přilétl k Johance a políbil ji. „Neměj starosti. Vytvořit Ditto svého já, dát mu autonomii, znamená, že i ono podléhá změně – stává se z něj ne-já. Tvé Ditto si vytváří vlastní motivace, cíle, návyky, edituje si vzpomínky a chuti. Tvé Ditto, například, si může vymazat potěšení z veristické opery a překrýt je přímo vášní pro lineární folk."

„Co to je?“

„Taková akustická móda. Tvé Ditto může přímo vášnivě milovat rytmy, u kterých by se tvé skutečné já unudilo k smrti.“

„A mají… duši?“ Dokonce i jejím pobožným uším zde tato otázka zazněla dokonale prázdně.

„Nezapomeň, prosím, že jsou zakázaní a sdílejí tudíž ustrašené povahy svých Originálů. Koneckonců, pouze lidé pronásledovaní trápením dokážou vymyslet náhražky sebe samých.“

„A mohou vůbec dojít věčné spásy?“

„Pokaždé skončíme u toho základního, u svatosti.“ Voltaire pokrčil rameny. „Jak jsem vypozoroval, Ditto je neklidný, jeho stresová chemie stoupá, metabolismus kolísá, simulované srdce buší, plíce se svírají při intenzívním strachu. Typický Ditto nepřetržitě mluví, je výrazně protivný. Mnohokrát bylo požadováno, aby byli zeditováni, zeštíhleni – a posléze utraceni.“

„Takový smrtelný hřích!“

„U simů ne. Za ty jsme výhradně zodpovědni my, nemohou dojít zatracení.“

„Pak je to ale sebevražda!“

„Musíš o něm uvažovat jako o svém vlastním stínu.“ Zapotácela se, zřejmě uvržena do morálního zmatku. Pohlcující plamen nejistoty byl horší než hranice a kouř, které poznala jako dívka. V nitru k ní promlouval slabý, chladný hlásek:

Je svědomí pouhou vlastností speciálních algoritmů, klouzajících listů informací, digitálních paketů proskakujících konceptuálními smyčkami? Má drahá, snad nepředpokládáš, že numerický model, který simuluje tvoje sledování západu slunce, musí cítit to samé, co ty – jeho překrásný Originál? Je zcela bez užitku pochybovati o vnitřním životě simulovaného svědomí, když nikdo nepoloží stejnou otázku i doprovodným strojům. Eh?

Vnímala ten hlásek jako svého Voltaira. Uklidnil ji, třebaže by byla nedokázala říci ani jak, ani proč.

Zahovořil k ní jakýsi vánek: *Vnitřní logika nyní uklidňuje jako kompenzace zbožnosti* – ale takové novotě nevěnovala pozornost.

3.

Voltaire ji uklidnil právě včas. Dalo mu spoustu práce, aby je oba udržel v chodu. Vylézal a skrýval se ve všech 800 sektorech Trantoru, v patách měl digitální ohaře a potřeboval čím dál víc výpočetního času, aby mohl sjíždět programy jejich obrany. Ona netušila, že „mlha“, kterou si zvolil jako zosobnění té úděsné přítomnosti, je hned za nejbližším obzorem.

Pot se mu po čele jen lil, jak se dřel, aby mlhu pomocí vysokotlakého pásma udržel v mezích. „Obávám se, má drahá, že se s tou mlhou budeme brzy muset poprat.“

Johanka se chopila meče, ale byla to jen taková lesklá, tenká věcička, spíš jako rapír. „Rozsekám ji.“

„Mlhu?“

„Věřím spíš pocitům ženy než rozumu muže.“

„Nu, třeba máš pravdu.“ Ušklíbl se. „Na té představě mlhy je cosi, co ukazuje na její původ.“

„A jaký je?“

„Nepochází od těch prosťáčků ohařů, které za námi poslal ten chlap Nim. Ty jsme odvrátili…“

„Zhubila jsem je!“

„Taky pravda. Ale dokonce i ty potvory z mlhy žijí tu, v dutinách trantorské Sítě. Úplně cítím, jak se naší paní Mlze nelíbí, že přitahujeme pozornost k téhle skrýši. Kdybychom vyprovokovali reálný svět, ona sama nás vymaže – je taky.“

Oba teď kráčeli po péřové planině. Přes vzdálené vršky hor letěly rozhněvané mraky s modrými břichy a spěly rychle k nim; odkláněly se jen kvůli Voltairovu tlaku. Teklo z něho a svůj elegantní oděv měl propocený. Mávl rukávem s vlhkými skvrnami směrem k bouřkovým mračnům. „Tyhle nás mohou zničit.“

„Doposud jsi mne ochraňoval ty. Teď je já rozsekám!“

„Vždyť žijí ve stejných mezerách a dutinách jako my. Já se s nimi setkávám všude. A přitom oni jsou v tomto ukradeném prostoru o mnoho déle. Člověk nemůže než obdivovat jejich prohnanost.“

Dolů po úbočí hory a dál po planině se plazily úponky purpurového cirru.

Voltaire zařval: „Utíkej! Leť, jestli můžeš!“

„Budu bojovat!“

„To všechno je jen metafora pro probíhající programy. Tvůj meč nepřesekne nic.“

„Pak tedy moje víra ano.“

„Pozdě!“ Mlha byla už prstem z páry, který do nich píchal. Opařil mu konečky prstů. Jeho krajka se vypařila, stejně jako pot, který na něm stál. „Utíkej!“

„Zůstanu s tebou.“ Mávla tenkým mečem. Hrot se odtavil. Kolem nich skučel vítr, vlasy jim pronikal cyklon.

Mlha mu plnila nos a uši, bzučela jako roj rozdrážděných včel. „Postav se mi!“ zvolal. S vrčením a rachocením ho mlha zasáhla. V jeho nejtajnějších hlubinách zazněl jakýsi hlas.

MY: NEVIDÍME SVĚT JAKO VY
NENÁVIDÍME VŠECHNY PROJEVY KROMĚ
ARITMETICKÝCH

„Jistěže můžeme společně sdílet tak jednoduché východisko.“ Doširoka rozpřáhl náruč. „Pro všechny je zde dost výpočetního prostoru.“

MY
ŽIJEME JAKO FRAGMENTY VE SFÉŘE, DO KTERÉ
VNIKÁTE
A ZNAMENÁTE PRO NÁS RIZIKO, ŽE SI NÁS
ZAČNOU VŠÍMAT
MY
VÁS DONUTÍME UVĚDOMIT SI, KDO JSTE
JSTE TI NEJODPORNĚJŠÍ ZE VŠECH

„Zapřísahám vás, velká bytosti.“ Rozevřel náruč, ústa připravená přesvědčovat, když si uvědomil, že právě učinil velice lidské gesto, které bude špatně pochopeno…

…a včely zničehonic zaútočily.

Jejich bzučení přešlo v tenké kvílení. Byly hrozné, tlačily se přímo kolem jeho samotného jádra. Zaměřily jeho pohled dovnitř, miliarda drobných očí se zmocnila jeho – zkoumaly, osvětlovaly každý jeho krok aktiniovou září – nemilosrdné. On… se srazil.

Jeho oči zobecňovaly, vytvářely soubor z vstupních prvků textur, čar – soustředěním na jistý zlomek, který vymezily na kontrast-

ním rozhraní. Pak je oddělený segment stlačil a převedl všechny detaily do nízkoúrovňového zpracování. Když je systémová odezva takto zpracovala a upravila pro vnímání, začaly ji nudit – a začala si vyhledávat další zajímavější věci, na které by se podívala.

(*Někteří umělci*, rozvažovala jakási vyšší úroveň, *považovali své diváky za schopné zanechat veškerých předsudečných očekávání a konvencí a vnímat každý vizuální element jako stejně významný – nebo, což je totéž, za stejně bezvýznamný – a tak se otevřít zcela nové zkušenosti.*)

Jiný fragment konstelace vyššího řádu promluvil, a jeho myšlenky pod pronikavými pohledy včel kmitaly jako rybičky:

Jenže takový druh, který dokáže tohle, sotva může uniknout, když se hroutí skály! Nemůže jenom tančit a mávat rukama! Proklopýtá se naslepo jen stěží přes jemnosti a složitosti, přes krása toho, jak si vesmír připravuje místo pro detaily! Jak příroda usmiřuje veškeré síly a slepé dráhy! Přenádherný vzorec žije někde na hraně mezi řádem a chaosem, chvějivě proniká svým komplikovaným obrazcem – skrze trvalou protikladnost a smývání procházejícím trápením – opravdové tváře tohoto proudu.

Voltaire najednou spatřil, ve svém vlastním vnitřním ustrojení, že lidské pojetí krásy, stojící nenarušeně před fádním pozadím, je uznáním těch nejhlubších tendencí a témat vesmíru jako celku.

Když to všechno uvážil, byl to báječně úsporný a kortikální světy vytvářející systém.

Z algoritmického semene vyraší Číslo a Řád, které ovládnou Tok.

Ale – co ty včely?

Cítil, jak na něj i na Johanku tlačí vzájemně se na sebe vrstvící geometrie. Posunující se barvy se zplošťovaly do rovin vzájemně se protínajících; perspektiva se ztrácela, kroutila, znovu se jakoby nadýmala – přímo do tváře mu vyfukovala zbytky jeho sebeobsahu.

Bzučení a stlačování – ve svých modelech nebyli humánní. Trantorská Síť byla obydlena nejen simy, jako byl on sám, odpadlíky

a holotou na útěku. Hostila i neviditelnou flóru a faunu, protože i tyto vyšší formy života se ukrývaly.

Musely. Patřily k cizí kultuře, ke starobylým říším, rozsáhlým a pomalým.

Rozvinulo se před ním široké panoráma, nikoliv slovně, nýbrž v divné, matné… *kinestetice.* Rychlostní počitky, urychlení, smělé sklenutí – jaksi se proměňující v obrazy, myšlenky. Ani vzdáleně nebyl schopen říci, jak je z těchto rozptýlených impulzů poznal a porozuměl jim – ale šlo to.

Cítil, že vedle něj stojí Johanka – ne prostorově, nýbrž *konceptuálně* – a oba pozorovali, vnímali a věděli.

Ti starověcí cizinci v Galaxii byli počítačoví, ne „organičtí'. Pocházeli z daleko starších civilizací, přežili své původní zakladatele, kteří v tom dlouhém darwinovském závodě prohráli. Některé počítačové kultury byly staré miliardy let, jiné poměrně mladé.

Šířili se nikoli pomocí kosmických lodí, ale elektromagnetickým přenosem svých podstatných aspektů do jiných, rovněž počítačových společenství. Do Císařství pronikli již dávno, podobně jako když virus vstupuje do neznámého těla.

Lidé vždy uvažovali o šíření svých genů přes kosmické lodi. Tito cizinci, samohybné myšlenky, se šířili skrze „memy" – své kulturní pravdy.

Memy se šíří mezi počítači stejně snadno jako myšlenky, které přeletují od jednoho organického mozku ke druhému. Mozek lze ovlivnit snáze než DNA.

Na druhé straně se memy vyvíjejí daleko rychleji než geny. Organizované soubory informací v počítačích se vyvíjejí zase v počítačích, které jsou rychlejší než mozek. Nejsou nutně lepší nebo chytřejší, ale rozhodně rychlejší. A problém spočívá právě v této rychlosti.

Voltaire se odpoutal od svých představ – rychlých a živoucích průniků.

„Jsou to démoni! Mor!" zvolala Johanka. On v jejích uslyšel strach a zároveň odvahu vzrušených slov.

Planina byla nyní plná odporných boláků, z nichž prýštil hnis. Píštěle se prohrabávaly půdním škraloupem. Vydouvaly se, vyrážely na nich rakovinné hlavičky jako živoucí černomodré modřiny. I ty

pukaly a valil se z nich hnis. Z těchto erupcí se na Voltaira a Johanku řinula špína. Páchnoucí potoky jim šplouchaly u nohou.

„Hleny, kašel!“ zakřičela Johanka. „To jsou ty naše pořád přítomné…“

„…viry. Tihle cizinci nás nakazili.“ Voltaire se brodil ve vzdutých vlnách splašků. Jednotlivé potůčky vytvořily jezero, pak moře. Trčelo z nich pár výstupků, kymácely se kolem nich vlny pokryté páchnoucí hnědou pěnou.

„Proč taková odporná metafora?“ vykřikl Voltaire k olovnaté obloze, která byla plná mihotajících se rojů včel, když se po krůčcích prodíral vlnami páchnoucích odpadků.

MY NEPOCHÁZÍME Z VAŠICH ZKAŽENÝCH PŘEDKU
NÁSLEDUJEME VYŠŠÍ ROZUM
VÁLKY VEŠKERÉHO TĚLA BRZY SKONČÍ
ŽIVOT ZA ŽIVOTEM
PŘES TOČÍCÍ SE KOTOUČ SLUNCÍ,
KTERÁ KDYSI PATŘILA NÁM

„Takže oni mají pro Císařství vlastní program.“ Voltaire se zamračil. „Rád bych věděl, jak se to nám, co jsme z těla, bude líbit?“

Setkání

R. Daneel Olivaw byl vyděšený. „Podcenil jsem Lamurkovu moc.“

„Nás je málo, jich je moc,“ řekla Dors. Chtěla při této příhodě pomáhat jako moudrá osobnost, ale nenapadalo jí nic konkrétního, co by navrhla. Když nevíš jak dál, tak uklidňuj. Nebo už se z ní stal úplný člověk?

Olivaw seděl naprosto bez hnutí, nepoužíval žádného mimického či tělesného jazyka, celou svou kapacitu zapojil do výpočtů. Přiletěl, proklouzl v soukromém raketoplánu od červí díry, a nyní seděl s Dors v jednom z apartmá stanice. „Nedokážu místní situaci posoudit. Ta šéfka bezpečnosti – víš jistě, že není agentkou zplnomocněnkyně akademie?“

„Velmi nám pomáhala, když jsme se vrátili do svých těl.“

„Když byl Vaddo po smrti, mohla takto snadno předstírat nevinu.“

„Pravda. Vyloučit se to nedá.“

„Proběhl váš odlet z Trantoru nepozorovaně?“

Dors se dotkla jeho ruky. „Využila jsem každého kontaktu, každého mechanismu, o kterém vím. Ale Lamurk je velmi záludný.“

„To já jsem taky! – když je potřeba.“

„Všude být nemůžete. Mám podezření, že Lamurk toho Vadda nějak zkorumpoval.“

„Já si myslím, že ho tam nasadil daleko dopředu,“ řekl Daneel umíněně a přimhouřil oči. Zřejmě dospěl k nějakému rozhodnutí, dopočítal a teď už měl dost místa i pro výraz tváře.

„Prověřila jsem si jeho záznamy. Pracuje tam už čtyři roky. Takže asi ne, Lamurk ho uplatil nebo přesvědčil.“

„Nikoli Lamurk sám osobně, to přece dá rozum,“ řekl odměřeně R. Daneel a stiskl rty. „Přes agenta.“

„Snažila jsem se získat sken Vaddova mozku, ale nedostala jsem se přes zákonné překážky.“ Byla raději, když R. Daneel zapínal svůj program obličejové mimiky. Ale jak se rozhodl?

„Já bych se byl snažit dostat z něho co nejvíc na místě," řekl neutrálně.

Dors pochopila narážku. „Obejít První zákon kvůli Nultému zákonu?"

„Musí to být. Ta velká krize se blíží rychle."

Dors byla najednou ráda, že neví mnoho o tom, co čeká Říši. „Musíme odtud Hariho dostat. To je teď to nejdůležitější."

„Souhlasím. Už jsem vám zařídil mimořádnou přednost jízdy červí dírou."

„Nemělo by tam teď cestovat mnoho lidí. My…"

„Zdá se mi naopak, že očekávají zvýšený provoz – další Lamurkovi agenti, obávám se. Nebo nějaká zrádnější varianta, kterou zmocněnkyně zase vymyslí."

„Takže musíme spěchat. Kam pojedeme?"

„Na Trantor ne."

„Ale tam my žijeme! Harimu se rozhodně nebude líbit potulovat se jako vagabund."

„Nakonec se jistě na Trantor vrátíte. Možná že docela brzo. Ale prozatím platí: Kamkoli, jen ne tam."

„Zeptám se Hariho, jestli ví o nějakém světě, kam by se rád podíval."

R. Daneel se zamračil a ponořil se do myšlenek. S roztržitým půvabem se škrábal na nose a pak i na oku. Dors se neklidně zavrtěla, ale R. Daneel pravděpodobně změnil své neuroobvody natolik, že mu to připadalo jako běžné gesto. Pokoušela se představit si takový editovací program, ale nějak jí to nešlo. On ovšem prošel celými milénii eliminací a vylaďování, což si rovněž nedovedla představit.

„Na Helikon ne," řekl zničehonic. „Sentimentalita a nostalgie by tam snadno mohly Hariho zlákat."

„Tak dobře. Tím jsme si to omezili na pouhých dvacet pět milionů světů, na kterých se ukryjeme."

R. Daneel se tomu nezasmál.

ČÁST 7

●

…HVĚZD JAKO ZRNEK PÍSKU

SOCIOMETRIE… jednou z nejdůležitějších a doposud neřešených otázek je všeobecný problém společenské stability Císařství. Zde se výzkum zaměřuje na zjištění, jak se jeho světy pohybují mezi stagnačními, v podstatě nudnými, cykly (tento faktor nelze v lidských dějinách nikdy podceňovat) a následným oživením. Žádný systém v Císařství nemůže trvale snášet prudké změny a zároveň udržovat plynulý ekonomický tok. Jak se toho „vyrovnávání“ dosahuje? A mohou takové „tlumiče“, jaké Císařství má, selhat? V této oblasti nebylo dosaženo výrazného pokroku, až do…

ENCYCLOPEDIA GALACTICA

1.

Obloha se zřítila. Hari Seldon se odkutálel co nejdál. Žádná možnost útěku. Hrozná modrá tíha ho pronásledovala, řítila se dolů po bocích strmých věží. Mračna ho tiskla jako těžká závaží.

Žaludek se mu houpal a zvedal. Žaludeční kyselina ho pálila v hrdle. Tmavá, tvrdá modř nekonečných prostorů ho tlačila dolů jako hluboký oceánský proud. Špičky věží se otíraly o klesající oblohu a mohl dýchat jen přerývaně.

Kutálel se z tohoto věčného chaosu oblohy a budov a náhle se zastavil u zdi. Ještě před chvíli normálně kráčel po městské ulici, když se náhle těžká modrá mísa nad ním pohnula a jeho se zmocnila panika.

Snažil se hlavně ovládnout dýchání. Opatrně se kousek po kousku sunul podél zdi, přidržoval se jejího chladného, kluzkého povrchu. Ostatní šli klidně dál. Byli už někde vpředu, ale neodvážil se po nich podívat. Koukej do té zdi! Jeden krok, ještě jeden…

Už. Dveře. Stanul před nimi a deska se odsunula. Vklopýtal dovnitř, zesláblý náhlou úlevou.

„Hari, byli jsme – co je s tebou?“ Dors k němu přispěchala.

„Já, já nevím. Obloha…“

„Aha, to je obvyklý příznak.“ Ticho prořízl dunící ženský hlas. „Trantořané se tomu musí přizpůsobovat, víte?“

Otřeseně vzhlédl k široké, rozzářené tváři Buty Fyrnixové, hlavní sestry Sarku. „Ale… před chvílí mi ještě nic nebylo.“

„No ano, je to taková divná nemoc,“ řekla Fyrnixová koketně. „Vy Trantořané jste zvykli na uzavřená místa, to je tím. Kdybyste vyrůstali na takovýchhle světech, snášeli byste úplně otevřené prostory daleko líp.“

„Tam on taky vyrostl,“ vložila se do toho zostra Dors. „Pojď si sednout, prosím tě.“

Harimu se vracela hrdost. „Ale ne, mně nic není.“ Narovnal se a vypjal hruď. *Tvař se sebejistě, i když nejsi!*

Sestra Fyrnixová pokračovala. „Ale jistá místa někde uprostřed – například deset kilometrů vysoké věže Sarkonie – vyvolávají závratě, které neumíme vysvětlit.“

Hari to uměl vysvětlit až příliš dobře, žaludek se mu dosud houpal. Často ho napadlo, že cena za život na Trantoru je strach z otevřených prostor, ale pobyt na Panukopii tuto myšlenku potlačil. Nyní ten kontrast výrazně pociťoval. Vysoké budovy mu připomněly Trantor. Ale zvedaly jeho zrak vzhůru v prudce se sbíhající perspektivě až do oblak, která se náhle zdála nízko a jako obrovská, drtící závaží.

Bylo to pochopitelně iracionální. Panukopie ho poučila, že člověk není jen myslící stroj. Náhlá panika mu ukázala, jak v podstatě nepřirozené podmínky – desítky let života uvnitř Trantoru – mohou narušit myšlení.

„Pojďme… nahoru,“ řekl malátně.

Cesta výtahem proběhla velice pohodlně, třebaže tlak zrychlení a praskání v uších, když stoupali do výše několika kilometrů, by ho měly zcela logicky zneklidnit.

O pár okamžiků později, zatímco ostatní už klábosili v recepci, vyhlédl Hari na panoráma města, táhnoucí se někam do dáli, a pokusil se ovládnout svou nervozitu.

Při příjezdu vypadal Sark nádherně. Jak hyperprostorový válec sestupoval skrze horní část atmosféry, uviděl ho v celé jeho kráse. Na terminátoru*[2] se údolí nořila do temnot, zatímco nad nimi zářil řetěz zasněžených vrcholků hor. Později navečer – těsně za terminátorem – další vysoké štíty hor zazářily rudě a oranžově jako žhoucí uhlíky. Hari nikdy nelezl po horách, ale nějak ho to vábilo. Vrcholky hor krájely oblaka a zanechávaly v nich brázdu jako za lodí. Tropické bouřky, metající blesky po stmívající se obloze, mu zase připomínaly kvetoucí poupata bílých růží.

Nádhera zbudovaná lidmi byla stejně ohromující: zářivá souhvězdí nočních měst, zasazená do třpytící se pavučiny dálnic. Srdce mu bilo pýchou nad takovými úspěchy lidstva. Na rozdíl od vyspělého, ale poněkud stísněného trantorského řízení, se tady ruka jeho

[2] Pozn. překl.: Terminátor – rozhraní mezi osvětlenou a neosvětlenou částí tělesa sluneční soustavy

spoluobčanů velkoryse rozmáchla k velkolepým projektům. Vytvářeli tady umělá jezera a eliptické vodní nádrže, rozsáhlá pole obdělávaná tiktaky, skvěle spořádaná tam, kde bývala panenská půda.

A když teď stál v nejvyšším patře elegantní štíhlé věže, v geometrickém srdci Sarkonie, hlavního města… spatřil, jak přichází zkáza.

V dálce uviděl, jak se vzhůru k nebi táhnou tři dvojité sloupce – nikoli majestátní věže, nýbrž kouř.

„To potvrzuje tvé výpočty, že?“ řekla za ním Dors.

„Neříkej jim to!“ zašeptal.

„Řekla jsem jenom, že potřebujeme zůstat chvíli o samotě, že tě rozrušila ta tvoje závrať.“

„Taky rozrušila. Ale máš pravdu – psychohistorické předpovědi tomu chaosu, co tady je, docela odpovídají.“

„Vypadají tak zvláštně…“

„Zvláštně? Ty jejich nápady jsou přímo nebezpečné, radikální.“ Promluvil se skutečným zděšením. „Třídní zmatky, posuny mocenských os. Klidně se zbavují tlumicích mechanismů, které drží Císařství spořádané.“

„Ale na ulicích pozoruješ, hm, jistou radost.“

„A vidělas ty jejich tiktaky? Jsou úplně autonomní!“

„Ano. Taky mě to vyvedlo z míry.“

„A to všechno neodlučně patří k tomu zmrtvýchvstání simů. Umělá inteligence už tady není tabu! Jejich tiktaci budou brzo ještě vyvinutější než…“

„Víc mě znervózňuje ta současná úroveň rozkladu,“ řekla Dors.

„Musí zákonitě vzrůstat. Pamatuješ si na mé n-dimenzionální grafy psychohistorických prostorů?

Projel jsem si Sark na kapesním počítači, když jsme přistávali. Jestli budou s tou svou Novou renesancí pokračovat tímto způsobem, celá planeta se rozprskne. Viděno n-dimenzionálně, plameny budou jasné, rychle postupující a zlověstné – po nich bude následovat popel a dým. Pak z mého modelu naprosto vymizí – do ztracena – to jest do nepředvídatelné statiky.“

Položila mu ruku na paži. „Jen klid. Ať si toho nevšimnou.“

Neuvědomil si, jak hluboce se ho to dotklo. Císařství, to byl *řád,* a tady…

„Pane akademiku, poctíte nás svou laskavou účastí na setkání čelních vůdců Nové renesance?“ Buta Fyrnixová ho uchopila za rukáv a vlekla zpátky do přezdobené recepce. „Mají vám toho tolik co povědět!“

A to, prosím, *chtěl* jet právě sem. Dovědět se, proč tlumicí faktory, které udržovaly ostatní světy ve stabilitě, tady selhaly. Uvidět ten kvas, nadýchat se vůně změn. Prověřit argumenty o rozkvětu umění, výstředních mužích a ženách, oddaných svým grandiózním projektům. Tak je uviděl, a proklatě rychle!

Všeho toho bylo najednou moc. Něco se v něm vzbouřilo. Prudká bolest hlavy, která ho přepadla na otevřených ulicích, byla příznakem silnějšího všeobecného odporu hluboko v něm.

Buta Fyrnixová dál dotírala: „…a několik našich skutečně brilantních mozků vás očekává? Tak pojďte!“

Potlačil zaúpění a prosebně se podíval na Dors. Usmála se a zavrtěla hlavou. Před tímto rizikem ho ochránit nemohla.

2.

Jestli se mu tahle Buta Fyrnixová zpočátku zdála jako kamínek v botě, byl z ní teď pořádný kámen.

„Ona je nemožná! Kvá, kvá, kvá. Podívej,“ otočil se k Dors, když se konečně ocitli na chvilku sami. „Přijel jsem se na Sark podívat kvůli psychohistorii, ne někoho jménem císaře plácat po rameni. Proč tu přestaly fungovat společenské tlumiče? Jaké sociální mechanismy selhaly, že mohlo dojít k té jejich divoké renesanci?“

„Můj milý Hari, zdá se mi, že na to, abys vyčenichal, kam směřuje život, nemáš dost dobrý nos. Moc se na tebe tlačí. Ty jsi spíš na počítačová data.“

„Může být. Ale ten společenský pohyb tady mě hrozně rozčiluje! Pořád mě zajímá, jak se jim podařilo získat ty staré simulace. Kdybych se mohl nějak vyvléct z ukázek té jejich renesance v přecpaných ulicích…“

„Docela s tebou souhlasím,“ řekla pokojně Dors. „Tak jim řekni, že sis s sebou vzal práci. Zůstanem v pokoji. Stejně mi dělá starost,

jestli nás tu nenajdou. Jsme jenom jeden skok červí dírou od Panukopie.“

„To bych potřeboval přístup k souborům, co mám v pracovně. Rychlé spojení s Trantorem…“

„To ne. S Trantorem teď komunikovat nemůžeš. Lamurk by to snadno zjistil.“

„Ale tady nemám své záznamy…“

„Budeš se muset obejít bez nich.“

Hari se díval ven; vyhlídka byla úžasná, to musel připustit. Pásma hor, táhnoucí se do dálek. Mohutný růst.

Ale na horizontu plálo daleko víc ohňů. Na ulicích Sarkonie bylo veselo – ale dal se vytušit i zuřivý hněv. Laboratoře pulzovaly čerstvou energií, inovacemi se to všude jenom hemžilo, zdálo se, že i vzduch tady zpívá o proměně a chaosu.

Jeho předpovědi byly přece jenom statistické, abstraktní. Ale vystřízlivěl, když uviděl, jak se rychle naplňují. Neměl rád prudký pocit víření, se kterým se zde setkával – i když mu rozuměl. Zatím.

Rozdíly mezi bohatstvím a bídou byly otřesné. Věděl, že právě to s sebou změny nesou.

Na Helikonu taky viděl chudobu – dokonce v ní žil. Když byl kluk, babička mu koupila plášť do deště o několik čísel větší, „protože ho takhle víc užije“. Máma zas nerada viděla, že hraje kopanou, tím se ničily boty.

Tady na Sarku, stejně jako na Helikonu, uklízeli ty skutečně chudé hluboko do vnitrozemí. Někdy si nemohli dovolit ani fosilní paliva. Muži i ženy tam celé dny při orání viděli nejvýš tak zadky mul.

Někteří z jeho rodiny utekli k montážním linkám, aby se zbavili takového tvrdého života. Po jedné nebo dvou generacích si tito tovární dělníci naškudlili na licenci řidičů kamionové přepravy. Hari si pamatoval na strýce a tety, kteří hromadili nemoci a poranění, stejně jako jeho táta. Peníze nebyly, s přibývajícími léty přišly bolesti – ztuhlé klouby, špatně zhojené zlomeniny se množily a přetrvávaly způsobem, který by Trantořané považovali za nemožný.

Helikoňané v polorozpadlých chatrčích obsluhovali zemědělské stroje, které byly velké, mocné a nebezpečné a stály víc, než oni vydělali za celý život. Jejich životy byly polozapomenuté, daleko od

hrdých bašt Císařství. Když přišla smrt, nezanechávali po sobě víc než letmou vzpomínku, bílý popel, jako když lesní požár spálí motýli křídlo.

Kdyby byla společnost stabilizovaná, jistě by trpěli méně. Táta umřel na mašině, když dělal přesčas. Rok předtím ho přeložili na horší práci a on se chtěl za každou cenu dostat zpátky.

Ekonomické vlny, podobné přílivu a odlivu, mu zabily tátu stejně nemilosrdně, jako kdyby ho přejel pěchovací válec. Potíže na vzdáleném trhu byly *vražedné* – a Hari poznal, co musí udělat. Že musí bojovat s touto nejistotou, najít v tomto zdánlivém chaosu řád. Psychohistorie by to mohla zvrátit.

Jeho táta…

„Pane akademiku!“ Pronikavý hlasy Buty Fyrnixové jej vytrhl z myšlenek.

„Aha, ta prohlídka okrsků. Já, já, mně totiž není…“

„Ale to není možné, obávám se. Ty domácí nepokoje, velice nepříjemné.“ Chrlila to na něj dál. „Chtěla bych, abyste si sám promluvil s našimi tiktakovými konstruktéry. Už vyvinuli nové autonomní tiktaky. Tvrdí, že je lze zvládat pouze pomocí tří základních zákonů – dovedete si to představit?“

Dors nedokázala zakrýt překvapení. Otevřela ústa – zaváhala a pak je zavřela. Hari také pocítil úlek, ale Buta Fyrnixová pokračovala neúnavně dál, žvatlala o nových perspektivách na sarkanském obzoru. Pak jí náhle obočí vylétlo vzhůru a jasně oznámila: „Oh, ano – mám pro vás ještě daleko příznivější zprávu. Právě na oficiální návštěvu dorazila císařská eskadra.“

„Ale?“ opáčila Dors. „A kdo jí velí?“

„Nějaký Ragant Divenex, generál sektoru. Právě jsem sním mluvila…“

„Sakra!“ řekla Dors. „To je Lamurkův zabiják.“

„Víš to určitě?“ zeptal se Hari. Ale věděl, že jí stačila nepatrná pauza, aby si prohlédla vnitřní soubory.

Dors jenom pomalu přikývla. Buta Fyrnixová řekla s chladným odstupem: „Nu, určitě mu bude velkou ctí, když vás po skončení vaší návštěvy zde bude smět dopravit zpět na Trantor. Což, jak doufáme, nebude tak hned…“

„Zmiňoval se o nás?“ zeptala se Dors.

„Ptal se, jak se tu bavíte…“

„A kruci!“ řekl Hari.

„Generál sektoru velí všem černým děrám, že je to tak?“ zeptala se Dors.

„No, myslím, že ano.“ Sestra Fyrnixová vypadala náhle zaraženě.

„Takže jsme v pasti,“ řekl Hari.

Oči Buty Fyrnixové se rozšířily zděšením. „Vy jako kandidát na prvního ministra – přece si nemyslíte… přece se nebojíte, že…“

„Tiše,“ Dors tu ženu umlčela jediným strohým pohledem. „Přinejlepším nás tu ten Divenex nechá trčet.“

„Když to půjde špatně, přihodí se tady nehoda,“ řekl Hari.

„Není ze Sarku nějaká jiná cesta?“ udeřila Dors na Fyrnixovou.

„Myslím, že ne.“

„Myslíte?“

Zděšená hlavní sestra Fyrnixová řekla: „No, pak jsou tu ještě piráti – privatýři, kteří tu a tam používají divoké červí díry, jenže…“

3.

Během studií Hari objevil jeden takový menší, podivný zákon. Ten mu teď pomohl.

Má-li dost zdrojů, roste byrokracie geometrickou řadou. Na personální úrovni to znamená, že každý nový vedoucí se snaží mít aspoň dva podřízené. Tímto je pak dána časová konstanta růstu.

Nakonec se tím vyčerpají zdroje společnosti. Známe-li tedy velikost časové konstanty a zdroje, můžeme vypočítat úroveň a velikost byrokracie – anebo, pokud její růst pokračuje, čas jejího zhroucení. Předpovědi délky trvání byrokraticky řízených společností sledují přesně definované křivky. Překvapivé pro něj tehdy bylo, že stejně to fungovalo pro malá společenství i velké celky.

Mohutný zastupitelský úřad Císařství na Sarku nemohl jednat rychle. Eskadra generála sektoru Divenexe musela čekat na oběžné dráze planety – přilétala totiž na čistě oficiální návštěvu. Protokol se stále přísně dodržoval. Divenex asi nechtěl okamžitě nasadit sílu, když stejně dobře zafunguje i hra na kočku a myš.

„Chápu. Máme tedy pár dní k dobru," shrnula to Dors.

Hari kývl. Pronesl požadovanou řeč, vykonal návštěvy, zúčastnil se jednání, přislíbil podporu a pomoc – prostě všechny činnosti, které vůbec neměl rád. Dors zatím kutala v hloubce. „Kam?"

„Na transport.

Červí díry tvořily labyrint a nebyl to jen tunel se dvěma konci. Ty velké a mohutné už stály bez poruch snad miliardu let – žádná větší než sto metrů v průměru neměla dosud poruchu. Ty nejmenší někdy vydržely sotva pár hodin, v nejlepším případě asi tak rok. V těch tenčích ale ohyby stěn mohly pozměnit konečný cíl poutníkovy cesty *během* průchodu.

Co horšího, červí díry, které stály těsně před zánikem, přímo chrlily přechodné, zdánlivě nové – divoké červí díry. Byly to časoprostorové deformace nesené negativními energickými „přírubami", vratké samotnou svou povahou. Když se s nimi něco stalo, menší deformace se ztratily.

Sark měl červích děr sedm. Jedna kolabovala. Visela asi světelnou hodinu od planety a plivala kolem divoké červí díry široké jako dlaň, ale i několik metrů.

Před několika měsíci vyrazila na boku této umírající červí díry další, divoká a dost velká. O ní imperiální eskadra jistě nevěděla. Všechny červí díry byly zpoplatněny, takže taková volná znamenala zlatý důl. Její existence se musela okamžitě hlásit, ale chápete, planety se k tomu někdy pro jinou práci vůbec nedostaly, dokud se divoká červí díra sama nerozplynula v tříšti subatomárního příboje.

Vždycky, než k tomu došlo, tudy piloti vesele vozili náklady. Divoká červí díra se ovšem mohla „vypařit" doslova během několika vteřin, což z takové přepravy dělalo ohromně výdělečnou, ohromně riskantní a také téměř legendárně dobrodružnou činnost.

Piloti byli zvláštním druhem lidí, už jako kluci a holky patrně rádi jezdili na bicyklu bez držení, od ostatních dětí se poněkud lišili – v dospělosti už bez držení jezdili ze střech.

Jakousi divnou logikou tyhle děti přece jen vyrostly, vyučily se, a některé dokonce i platily daně – ale uvnitř zůstaly stejné. Jenom hazardéři dokázali prorazit chaotickým tokem přechodných červích

děr a riskovat, kde se to vyplácelo, *nikdy* ne tam, kde se to nevyplácelo, a přežít. Svůj hazard a riziko dokázali povýšit na umění.

„Ty divoký červí díry jsou dost vo hubu," řekla prošedivělá žena Harimu a Dors. „Není v nich dost místa pro pilota, když pojedete vobá."

„Musíme zůstat spolu," řekla nesmlouvavě Dors.

„To teda budete muset pilotovat sami."

„Nevíme jak," řekl Hari.

„To máte teda kliku." Vráščitá žena se nevesele uškubla. „Tenhle divočák je naštěstí snadnej, poklidnej."

„A co riskujeme?" zeptala se Dors stroze.

„Jo, dámo, já nejsem pojišťovací agent."

„Trvám na tom, abyste nám řekla…"

„Koukněte, dámo, naučíme vás to. To je v ceně."

„Ale já jsem doufala, že…"

„Jen klídek, nějak se domluvíme."

4.

Na pánské toaletě uviděl Hari nad mušlí, do které močil, malou zlatou destičku: *Zde si ulevil starší pilot Joquan Beunn 4. ocdentu, 13435.*

Nad každou mušlí byla podobná destička. V úpravně byl mycí automat, na kterém visela deska větší:

43. pilotní sbor si zde ulevil 18. marlassu, 13675 (kompletně). Fórky pilotů. Ukázalo se, že nápis měl předvídací hodnotu. Při prvním cvičném letu mu povolily svěrače (kompletně).

Jako kdyby chtěli zmenšit absolutní nebezpečí délky uzavírající se červí díry, měli piloti únikové plány. Jenomže ty platily pouze v okrajovém poli červí díry, kde se gravitace začala deformovat a časoprostor byl pouze mírně zakřivený. Dál už byla pod sedadlem jenom malá výkonná raketa, která katapultovala pilotní kabinu a automaticky ji směřovala co nejdál od červí díry.

Malá pilotní kabina ovšem mohla mít jen velmi omezené množství samonaváděcí techniky. Co horšího, ústí červích děr „oživovalo" elektrodynamické počasí – třepotavé vidlice blesků, modré výboje,

rudé magnetické spirály podobné tornádům. A v případě, že u ústí zuřila taková bouřka, elektrické přístroje moc nefungovaly. Většina nouzového řízení proto musela mít ruční obsluhu. Beznadějně zastaralou, ale jinak to nešlo.

Takže s Dors začali trénovat. Brzy mu bylo jasné, že pokud použije povel Katapult, musí mít hodně zakloněnou hlavu. Totiž pokud nechce, aby si koleny narazil do brady, což by byl malér, protože v té chvíli musel zároveň kontrolovat, jestli se kabina nezačala otáčet. Což by byl malér ještě větší, protože potom by se jeho dráha vychýlila zpátky do červí díry. Pro korekci rotace bylo třeba trhnout červenou páčkou, a kdyby se nic nedělo, musel by rychle – u pilotů to znamená během půl vteřiny – stisknout dva modré knoflíky. Jakmile byla rotace nastavena přesně, musel se přesvědčit, že je spuštěný automatický pohon tím, že stiskne dvě žlutá tlačítka, ale přitom už musí sedět pěkně zpříma a s rukama mezi koleny, aby nenastalo…

…a tak to šlo tři hodiny. Každý, jak se mu zdálo, předpokládal, že jako známý matematik zvládne nepochybně celý rozsah instrukcí najednou i s jejich rozfázováním na zlomky vteřin.

Po deseti minutách poznal, že nejlíp bude nebrat jim jejich iluze. Jednoduše na všechno kýval a chápavě mrkal, jako že vše bedlivě sleduje a je naprosto v obraze. Aby si mezitím procvičil hlavu, řešil zpaměti diferenciální rovnice.

„Určitě všechno dopadne dobře," řekla jim v odletové hale Buta Fyrnixová odporně podlézavým tónem.

Hari však musel připustit, že ta ženská byla daleko lepší, než se vůbec odvažoval doufat. Umetala jim cestičku a úspěšně blokovala imperiální šedivce. Zřejmě za to očekávala, že se jí odvděčí, až se stane prvním ministrem. No nic, život stojí za nějaké to dýško.

„Snad tu loď nějak uřídím," řekl Hari.

„Nebo já," přidala se Dors.

„Naše výcvikové metody jsou nejlepší," tvrdila sestra Fyrnixová. „Naše Nová renesance rozvíjí individuální schopnosti v maximální míře…"

„Samozřejmě, máme z nich ten nejlepší dojem," pospíšila Dors. „Kdybyste mi laskavě vysvětlila podrobnosti vašeho tvůrčího programu? Moc jsem o něm slyšela…"

Hari se na ni letmo usmál, jako by jí děkoval, že Fyrnixovou odlákala. Tenhle druh suverénní sebejistoty, který byl zřejmě na Sarku běžný, se mu instinktivně nelíbil. Připadalo mu téměř jisté, že povede ke zhroucení. Přímo fyzicky trpěl, že se nemůže vrátit ke svým psychohistorickým pramenům a simulovat si situaci na Sarku. To, co už udělal, potřebovalo jen doladit. Potají si tu nashromáždil nové materiály a nemohl se dočkat, až je uplatní.

„Doufám, že se neobáváte těch divokých červích děr. Pane akademiku?“ Fyrnixová ho opět oslovila se staženým obočím.

„Je to tak trochu knap,“ řekl.

Museli letět ve štíhlém válci, Dors jako druhý pilot. Tím, že se oba podělili o úkoly, dokázali pilotovat na alespoň trochu slušné úrovni.

„To je přímo *báječné*, jakou *hroznou* máte oba odvahu.“

„My totiž moc na vybranou nemáme,“ řekla Dors. Což bylo velmi rafinované podceňující prohlášení. Ještě jeden den, a oficíři generála sektoru je dají zavřít.

„Řídit takovou loď – vždyť je jako tužka. A to *primitivní* ovládání!“

„No, Už je skoro čas,“ řekl Hari a nasadil strnulý úsměv. Zase se totiž začala vnucovat.

„Já *hluboce* souhlasím s naším císařem. Technologie, kterou lze odlišit od magie, je technologie nerozvinutá.“

Takže poznámka, kterou císaři vložil do úst některý z jeho spisovatelských kuliů, pronikla až sem. Když mají za sebou sílu Císařství, šíří se i ty největší pitomosti velmi rychle.

Přesto Hari cítil, jak se mu strachem stahuje žaludek. „Myslím, že teď jste to trefila.“

Tu poznámku prostě odpálil jen tak.

O čtyři hodiny později, když při velké rychlosti nalétal do velkého komplexu červích děr, pochopil, jak se na to dívá ona.

Přes interkom řekl Dors. „Kdysi na jednom semináři – myslím z nelineární filozofie – nám náš profesor řekl větu, kterou nikdy nezapomenu: Myšlenka existence bledne před existencí samotnou. Měl naprostou pravdu.“

„Azimut nula-šest-devět-pět,“ řekla přísně. „Teď nekecej!“

„Nebuď taková – tamhle už je divoká červí díra. Co když je to naposled?“

Divoká červí díra byla chvějivým, vibrujícím bodem. Obíhala kolem vstupu do hlavní červí díry, vzdálený, zářící flíček. Hlídkové čluny Císařství střežily hlavní vstup, divoké červí díry si nevšímaly. Dávno dostaly zaplaceno a v poklidu vyčkávaly, zatímco štíhlé lodi prolétaly jejich strážními stanovišti.

Hari už vícekrát prošel skrze vstupy, vždycky ve velké cestovní lodi, která se pohybovala v červích děrách, jejichž průměr měl desítky metrů. Každý otvor takové velikosti byl ve skutečnosti osou komplexu, v němž to hučelo vysoce organizovaným provozem. Zahlédl parkovací doky a naváděcí koridory hlavní trasy, jak se třpytí v dáli.

Jejich divoká červí díra, jako nechtěný vedlejší produkt, mohla každou chvíli zmizet. Kvantová pěna ukazovala na její krátkou životnost. *Ostatně, možná, že naši taky…* napadlo Hariho.

„Přibližuje se nulový vektorový součet,“ zavolal.

„Sbíhavé asymptoty prověřeny,“ odpověděla Dors.

Jako při tom výcviku, kdy si nadělal do kalhot.

Ale blížila se k nim syčící oranžová a na okrajích purpurová koule. Neonem osvětlené ústí. Těsné, uprostřed velmi temné…

Hari pocítil náhlou touhu strhnout řízení, nevnořit se do toho nemožně úzkého jícnu.

Dors vyvolávala čísla. Počítač je naváděl dovnitř. Jenom drobně zasahoval – dotek zde, tu zase pootočení.

Vůbec nepomáhalo, že něco málo věděl o fyzikálních zákonitostech toho, co právě dělal. Červí díry se udržují pootevřené vrstvami negativní energie, vrstvičkami antitlaků vytvořených při prvotním smrštění vesmíru. – Negativní energie „přírub“ se rovná hmotě potřebné k vytvoření černé díry o stejném průměru.

Takže se nyní nořili do oblasti o nepředstavitelné hustotě. Nebezpečí však tkvělo pouze na jejím okraji, kde je tlaky mohly rozprášit na atomy.

Trefa do černého však byla naprosto bezpečná. Na druhé straně chyba…

Trysky pulzovaly. Divoká červí díra vypadala jako černá koule lemovaná kvantovým ohněm.

A rostla.

Náhle Hari cítil, jak se loď, tenká jako tužka, bezmocně smršťuje. Sotva dva metry v průměru, tence izolovaná, bezpečnostní nárazníky minimální. Dors za ním mumlala parametry a on je kontroval… ale kus jeho já ječel hrůzou nad tím rostoucím, drtivým pocitem stísněnosti a bezmoci.

Znovu pocítil v útrobách strach, který ho přepadl v ulicích Sarkonie. To nebyla klaustrofobie, bylo to cosi tajemnějšího; zmocňoval se ho strach a zmatek, bouře pochyb. Zmocnilo se ho to, stáhlo mu to hrdlo.

„Vektorový součet na nula – sedm – tři," zakřičela Dors. Měla klidný, pevný hlas, který působil jako zázračný balzám. Přímo se pověsil na jeho vážnou jistotu a překonal vlastní paniku.

V přecpané kabině zaznělo kvílení posledních, narychlo prováděných korekcí. Pak prudké škubnutí při akceleraci…

Záblesk jako pohyb hada, modrá a zlatá přímo na ně a…

…pád. Komplexem červí díry na druhý konec patnáct tisíc světelných let vzdálený.

„Ten náš profesor… tenkrát… sakra… teda tomuto pálilo," pravil.

Dors vydechla, byla to jediná známka toho, že je vzrušená. „Myšlenky o existenci blednou… před existencí samotnou. Ano, lásko moje. Život je lepší než veškeré povídání o něm."

5.

Přivítalo je žlutozelené slunce. – A zakrátko i císařský hlídkový člun.

Uhnuli a utíkali. Rychlý manévr a zařadili se k transportu mířícímu k velkému ústí červí díry. Komerční počítače přijaly jeho císařskou prioritu bez mrknutí. Hari se učil rychle. Dors ho opravila, když náhodou zaváhal.

Jejich druhý skok hyperprostorem trval pouhé tři minuty. Vynořili se daleko od červeného trpaslíka.

Když skákali počtvrté, už to ovládali. Kód příslušníka Kleonova dvora bezpečně likvidoval námitky.

Ale byli na útěku, a to znamenalo, že museli použít každého ústí červí díry, které se jim naskytlo. Lamurkovi lidé mohli být docela blízko.

Červí díra mohla brát přepravu vždycky pouze jedním směrem. Rychlé lodi zaplňovaly jejich hrdla, která mohla mít pár centimetrů, ale i několik desítek kilometrů.

Hari čísla pochopitelně ovládal. V galaktickém disku bylo několik miliard červích děr. Průměrná císařská zóna měla v průměru padesát světelných let. Jediný skok tedy mohl člověka odnést do velice vzdálených světů.

To mělo vliv i na psychohistorii. Některé kvetoucí planety byly zelenými pevnostmi v docela hluboké izolaci. Císařství pro ně znamenalo pouze vzdálený sen, zdroj exotických výrobků a podivných myšlenek. Hyperlodi se protáhnou červími děrami v několika vteřinách, pak vyčerpány vlečou své náklady přes prázdné prostory celé roky a desetiletí.

Síť červích děr měla mnoho vstupů u obyvatelných světů, ale stejně tolik i poblíž tajemně neužitečných slunečních soustav. Císařství umístilo menší ústí – ty o velikosti připomínající horská pohoří – poblíž bohatých planet. Ale některá o obří hmotnosti obíhala kolem slunečních soustav holých a opuštěných jako máloco.

Je to jenom náhoda, nebo síť vytvořila nějaká zaniklá civilizace? Zcela jistě systém červích děr představoval zbytek Velkého třesku, což byl počátek samotného času a prostoru. Spojovala vzdálené říše, které spolu kdysi sousedily, když ještě Galaxie byla mladší a menší.

Červí díry měly svůj rytmus. Vklouznout do ústí, navázat komkontakt, zařadit se do fronty na nejbližší odlet. Pak už fízlové Císařství nemohli z fronty vytáhnout nikoho s tak vysokou trantorskou prioritou. Proto nejnebezpečnější chvíle nastávala vždycky, když si museli vyjednat povolení k letu.

Dors se v tom už docela vyznala. Vyslala do počítače správce červí díry rušící signál – a už směřovali po orbitálních vektorech k dalšímu skoku.

Prostory, které zahrnovaly tisíce světelných let, táhnoucí se po celém spirálovém rameni, byly v podstatě sítí překrývajících se červích děr organizovaných pro přepravu a dopravu.

Červí dírou se hmota mohla pohybovat vždy jenom jedním směrem. Pokusy se současným obousměrným provozem končily katastrofami. Bylo jedno, jak důmyslně se inženýři snažili o vzájemné vyhýbání – dokonalá ohebnost červích děr byla i jejich zlým osudem. Každé ústí muselo ta ostatní informovat, co právě *spolklo*. Tato informace se šířila jako vlna, nikoli fyzikálním prostředím, ale jako pnutí červí díry samotné – čeření „stresového tenzoru“, jak tomu říkali fyzikové.

Letící lodi vysílaly k oběma ústím stresové vlny šířící se rychlostmi, které závisely na rychlostech lodí. Stres pak smrštil hrdlo, takže v okamžiku, kdy se vlny setkaly, sevření smáčklo stěny.

Základní problém spočíval v tom, že se tyto dvě vlny pohybovaly po vzájemném setkání různými rychlostmi. Vzájemně na sebe působily, jedna se zpomalovala a druhá zrychlovala – naprosto nelineárně.

Jedna vlna se natahovala, druhá smršťovala. Ta velká vyvolala v ústí uzavření až na prst tenké. Když se takové sevření střetlo s lodí, *mohla* sice teoreticky proklouznout – ale vypočítat to byla marná práce. Když takové sevření nastalo ve chvíli, kdy se dvě lodi míjely – *prask!*

Nešlo o pouhý technický problém. Existovalo skutečné omezení, dané zákony kvantové gravitace. Ale z tohoto nezvratného faktu vznikl také nepředstavitelně složitý systém hlídek, plateb, regulátorů a taky armády poskoků – mohutný byrokratický aparát, který měl dokonce svůj smysl a dokázal ho dokonale využít.

Hari často tlumil své černé předtuchy tím, že se díval kolem sebe. Slunce a planety nesmírné, zářivé krásy plovoucí v černi. Za touto září ale, jak věděl, probleskovala nezbytnost.

Ze strohých výpočtů červích děr povstávala holá ekonomická fakta. Mezi světem A a světem B může teoreticky existovat pět, šest skoků červí dírou; takové hnízdo není jednoduše propojeno, není jen astrofyzikálním systémem podobným podzemní dráze. Každé ústí přidává další poplatky a zvyšuje náklady a tedy ceny přepravy.

Ovládání celé takové obchodní sítě produkuje maximální zisky. Boje o její ovládání proto nikdy nekončily, často docházívalo k násilí. Z hlediska ekonomického, politického a „historického“ – což zde

znamenalo jistou setrvačnost běhu věcí – kterákoli místní říše, která dokázala ovládnout celou konstelaci uzlů, by měla být pevná a trvalá.

Ale nebyla. Znova a znova vynášeli regionální satrapy z paláců nohama napřed.

Mnohá panství zanikla proto, že byla příliš komplikovaně řízena. Zdálo se přirozené, že z každé červí díry je třeba vymačkat maximální poplatky hlavně tím, že se bude koordinovat činnost ústí a optimalizovat provoz. Ale právě takový vysoký stupeň kontroly vyvolával u lidí odpor.

Systém tedy neměl ty nejlepší výsledky. Nadměrné řízení selhávalo.

Při svém sedmnáctém přeskoku narazili přesně na takovou situaci.

6.

„Odleťte na bok k prohlídce," přišel automatický povel z císařské lodi.

Neměli vůbec na vybranou. Bachratá císařská loď by je měla za několik vteřin poté, co se vynořili z jednoho ústí střední velikosti.

„Tranzitní poplatek," ohlásil počítačový systém. „Planeta Obidžion požaduje, aby speciální nosiče platily…" Následoval příval rozmazaného počítačového jazyka.

„Zaplatíme," řekl Hari.

„Jen aby to Lamurka nepřivedlo na naši stopu," řekla Dors přes interkom.

„Co nám zbývá?"

„Použiju své osobní zdroje."

„Za přepravu červí dírou? Přijdeš na mizinu!"

„Ale je to bezpečné."

Hari soptil, když pluli pod císařským strážním člunem zachyceni na jeho magnetických hácích. Červí díra obíhala kolem jakéhosi průmyslového světa. Šedá města se rozprostírala po celých kontinentech a v obrovských šestiúhelnících pokrývala moře.

Císařství mělo dva planetární vzory – venkovský a městský. Helikon byl světem farmářů, sociálně stabilní díky dlouhotrvajícím dě-

dičným posloupnostem a stabilizovanému ekonomickému chování. Takové světy, stejně jako jim podobné femorustikální, přetrvávaly.

Obidžion, jak se zdálo, byl projevem jiného impulzu lidstva: kupení a hledání slabých míst svých bližních. Trantor byl vrcholem nakupení takového městského typu.

Hari stále považoval za podivné, že se lidstvo tak snadno rozštěpilo do těchto dvou způsobů života. Teď, když měl za sebou zkušenost u panů, se mu tyto přirozené sklony vyjasnily.

Láska panů k volnému a přírodnímu měla svou paralelu v rustikálních světech. Ty pochopitelně zahrnovaly celé skupiny možných společenských variant, hlavně femopastorální atraktor psychohistorického prostoru

Protilehlý pól – klaustrofobní, ale dávající jistotu – vznikl ze stejných psychodynamických kořenů jako kmenové společenství u panů. Jejich až obsesivní víškání se v lidských komunitách proměňovalo v pomlouvání a skupinkaření. Hierarchie panů dávala základní tvar různým uskupením na základě feudálního atraktoru: mužsky dominantní, socialistické, paternalistické. Dokonce i thanatokracie některých zaniklých světů odpovídaly tomuto modelu. Byly vedeny faraonskými typy, slibujícími posmrtný život, a vyznačovaly se přesnou hodnostní hierarchií sestupující pyramidálně od zbožnělého vrcholu v přesně určených stupních.

Právě tyto kategorie nyní přímo vnitřně vnímal. *To* byl ten element, který mu doposud chyběl. Nyní mohl začlenit do psychohistorických rovnic také nejjemnější odstíny, které odrazí jeho čerstvé zkušenosti. Bude to daleko lepší než suché abstrakce, kterými se doposud řídil.

„Dostali zaplaceno," ohlásila mu Dors interkomem. „Ti jsou ale zkorumpovaní!"

„Hm, no ano, je to hrozné." Nestává se ze mě cynik? Chtěl se k ní otočit a něco jí říct, ale v téhle lodi, připomínající spíš tužku, nebylo na společenské zdvořilostí místo.

„Tak jedem."

„A kam?

„Na…" Hari si uvědomil, že nemá nejmenší tušení.

„Asi se nám už podařilo setřást naše pronásledovatele.“ Hlas Dors, který k němu doléhal, byl strohý a napjatý. Už se naučil rozpoznávat, kdy je vzrušená a napjatá.

„Rád bych se podíval na Helikon.“

„Tam tě asi čekají.“

Ucítil jakési bodnutí způsobené zklamáním. Vlastně si až do této chvíle neuvědomil, jak moc mu ještě leží na srdci jeho mladá léta. Copak mi Trantor vygumoval veškeré city? „A kam tedy?“

„Využila jsem naší momentální přestávky a přes červí díru se spojila s jedním přítelem,“ řekla. „Možná bychom se mohli vrátit na Trantor, ale po velice zapeklité trase.“

„Na Trantor? A co Lamurk…?“

„Nebude od nás očekávat takovou drzost.“

„Pročež je tvůj návrh schválen.“

7.

Bylo to únavné až k smrti – přeskakovat přes celou Galaxii, uvězněni v pouzdře o velikostí větší rakve.

Přeskočili, odbočili, znova přeskočili. Na několika dalších parkovacích drahách před červí dírou se Dors „dohodla“. Vlastně se vyplatila. Bez mrknutí oka propočítávala kombinace jeho cygnetů, císařských cestovních asignátů, a svých osobních čísel.

„Je to drahé,“ řekl Hari s obavami. „Nevím, jak to vůbec zaplatím…“

„Jenomže mrtvé už dluhy netlačí,“ řekla.

„Víš, že ty vždy dokážeš vše vyjádřit tak nějak optimisticky?“

„Na okecávání není čas.“

Vynořili se po jednom skoku na blízké orbitě kolem podivně zmučené hvězdy. Pásy světla se kolem nich jen míhaly.

„Jak dlouho může vydržet červí díra tady?“ zeptal se.

„Myslím, že vydrží. Představ si ten chaos v celém systému, kdyby její ústí začalo chrlit horkou plazmu.“

Hari věděl, že systém červích děr, třebaže ho objevili v předcísařské epoše, se v některých dobách nepoužíval. Když byly známy fyzikální výpočty, mohly se lodi pohybovat po Galaxii tak, že kolem

sebe vytvořily stejné prostředí. To umožnilo výzkum oblastí, kde červí díra nebyla, bylo to ovšem obrovsky náročné na energii a ne docela bezpečné. Navíc tento lodní hyperpohon byl daleko pomalejší než skok červí dírou.

A co když se nyní Císařství rozpadne? Ztratí svou síť červích děr? Zvítězí nad štíhlými útočnými stíhačkami a flotilami hbitých letounů právě těžké obrněné hyperlodi?

Další cíl plul uprostřed děsuplné černé nicoty, daleko v záři rudých trpaslíků nad rovinou Galaxie. Její kotouč se táhl do všech stran a nádherně svítil. Hari si vzpomněl, jak si tehdy hrál s mincí a představoval si prostor, který na ní tvoří nepatrný výčnělek špatné ražby. Taková lidská měřítka se zde zdála bezvýznamná. Galaxie prostě byla vznešená symfonie hmoty a času, větší než lidská perspektiva či vidění, zůstavší na úrovni panů.

„Fantastické," řekla Dors.

„Vidíš Andromedu? Zdá se skoro stejně blízko."

Dvojitá spirála teď visela přímo nad nimi. Její dráhy z chuchvalců prachu lemovaly hvězdy azurem, karmínem a smaragdovou. „Přichází naše spojení," upozornil ji Hari.

Tuhle křižovatku tvořilo pět červích děr. Tři černé koule obíhaly v těsné blízkosti, jejich okrajovová kvantová radiace vydávala ostrý jas. Dvě hranaté červí díry obíhaly o něco dále. Hari už věděl, že jeden ze vzácnějších tvarů vypadá jako krychle, ještě nikdy však žádnou takovou neviděl. Ty dvě dohromady ukazovaly, že se zrodily někde na okraji Galaxie, ale na to, proč a jak k tomu došlo, jeho vzdělání nestačilo.

„Poletíme – tam." Dors zaměřila paprsek laseru na jednu z krychli, čímž navedla loďku štíhlou jako tužka.

Vyrazili tedy k menší krychli, snadno se zachytili. Parkovací dráhy byly automatické, nikdo po nich nic nechtěl.

„Je to dost těsný," řekl nervózně Hari.

„To zvládnu levou zadní."

Myslel si, že to říká jen tak, ale pak ho napadlo, jestli to trochu nepodceňuje. Na těchto míň užívaných křižovatkách bylo nezbytně nutné udržovat malou rychlost. Stará dobrá fyzika – a ta nešťastná ekonomie. Zpomalení odřízne tok hmoty sítě a oni se ocitnou ve stojaté vodě.

Hleděl na Andromedu, aby nemusel myslet na pilotování. Úzké červí díry z nějakých tajemných důvodů kvantové gravitace neústily do jiných galaxií. Ty nejužší by mohly, ale kdyby jejich ústím procházela jiná hmota, stlačná vlna by byla smrtelná. Jen pár odvážlivců se do nich pustilo při hledání extragalaktických výstupů.

Výjimkou byla legendární Steffenova jízda, riskantní expedice, která se vynořila v galaxii označené jen katalogovým číslem M87. Steffeno získal údaje o velkolepém proudu, který tryskal z černé díry uprostřed M87 – majestátní pruhy se splétaly do šroubovicových arabesek. Potom už se osamělý jezdec nezdržoval, stačil se vrátit pár vteřin předtím, než se červí díra zacvakla a rozprskla na zářivé částice.

Nikdo nevěděl proč. Něco ve fyzikální podstatě červích děr bránilo mimogalaktickým dobrodružstvím.

Kubická červí díra je rychle dopravila k parkovacím drahám na orbitách blízko planet. Jednu Hari určil jako vzácný typ se starou, ale zničenou biosférou. Stejně jako na Panukopii, byly i na ní vyšší životní formy. Na většině obyvatelných světů však nacházeli staří objevitelé jen koberce řas, které se už nikdy dál nevyvíjely.

„Proč už nikde a nikdy žádní zajímaví cizinci?“ bručel si zamyšleně Hari, zatímco Dors jednala se správcem parkovací dráhy, jakýmsi šedivcem.

Dors mu tu a tam připomněla, že historikem je koneckonců ona. „Vývoj od jednobuněčných organismů k vícebuněčným trvá miliardy let, to ti řekne každá teorie. My prostě pocházíme z rychlejší, tvrdší biosféry, to je celé.“

„Pocházíme z planety, která měla aspoň jeden velký měsíc.“

„Proč?“ zeptala se.

„Máme v sobě zabudovaný opakovací cyklus o osmadvaceti dnech. Například menstruační – jedna z věcí, kterými se lišíme od panů. Jsme vyprojektovaní pomocí biologie. My jsme to dokázali, tyhle biosféry ne. Vždyť je celá řada způsobů, jak zničit celou planetu. Ledovce se můžou dát do pohybu, když se změní nějaká oběžná dráha. Nebo dopad velkého asteroidu – *bum-bum-bum!*“ Udeřil do stěny člunu, až se to rozlehlo. „Proběhnou negativní chemické změny v atmosféře. Z planety se stane skleník nebo země věčného ledu.“

„No jo.“

„Lidi jsou odolnější – a chytřejší – než ti ostatní. Proto jsme pořád tady a oni už ne.“

„To říká kdo?“

„To je všeobecně známo od doby, co sociometrik Kampfbel…“

„No vždyť já ti věřím,“ přerušila ho spěšně.

V jejím hlase zaznělo cosi, nad čím zaváhal – miloval odbornou debatu – jenomže právě tou dobou proklouzávali přímo vražedně úzkým vstupem krychle. Okraje zářily jako citronové euklidovské konstrukce – a vtom se ocitli na orbitě nad černou dírou.

Pozoroval obří kotouče sbírající energii, jak září jakousi kvasící šarlatovou a jedovatým purpurem. Kolem této díry nastavělo Císařství velké vodiče magnetického pole. Vysávaly a rozváděly mezihvězdná prachová mračna. Černé cyklony se smršťovaly v zářícím srůstovém disku kolem díry. Radiace způsobená třením byla postupně zachycována mohutnými mřížkami a zrcadly. Úroda surové fotonové energie byla jímána a pěchována do připravených chřtánů červích děr. Ty pak tento tok přenášely na vzdálené světy, které potřebovaly ostrá kopí světla pro tvarování planet, uhrabávání světů a opracování měsíců.

Ale ani při tak úchvatné podívané mu nešel z mysli tón, kterým s ním promluvila Dors. Ona věděla něco, co on ne. Rád bych věděl…

Příroda, jak tvrdili někteří filozofově, byla sama sebou, než do ní vstoupilo lidstvo. My jsme do samotné povahy přírody nepatřili a mohli jsme ji zažívat, až když začala mizet. Naše přítomnost v ní ji proměnila v cosi úplně jiného, jakousi kompromisní personifikaci.

Takový názor měl své nečekané dopady. Jeden ze světů, jmenoval se Arkádie, byl záměrně opuštěn a byla na něm ponechána pouze udržovací populace; částečně to ovšem bylo proto, že byl hrozně daleko. Nejbližší ústí červí díry od něj bylo asi půl světelného roku. Tehdejší císař – jeden z prvních a tak bezvýznamný, že nebylo známo ani jeho jméno – nařídil, že lesy a pláně té laskavé planety zůstanou „původní“. Jenomže nedávné zprávy říkaly, že po deseti tisíci letech se některé lesy už neobnovují a pláně, kdysi úrodné, se proměňují v křovinatou step.

Tyto studie ovšem prokázaly, že udržovací populace udržovala až moc. Vyklučila pralesy, omezila pohyb druhů. Dokonce i počasí

udržovala téměř konstantní pomocí různých úprav odrazu slunečního svitu na pólech.

Byla to snaha o jakousi statickou Arkádii; prehistorické pralesy, jak bylo zjištěno, byly upravovány lidskou rukou. Lidé nedokázali pochopit cykly. Hariho napadlo, jestli se taková věc může rovněž promítnout do psychohistorie…

Nato teď zapomeň, napomenul se vzápětí. Je fakt, že se Galaxie zdála úplně prázdná a bez vyšších forem života v oněch dávných předcísařských dobách. Copak se dá opravdu věřit, že mezi takovou spoustou příhodných planet jen lidstvo dosáhlo inteligence?

Když tak hleděl do toho nepochopitelného, opojného, nesmírného bohatství disku hvězd… nemohl tomu jaksi uvěřit.

Jenže, jaká je ta druhá možnost?

8.

Pětadvacet milionů světů Císařství mělo v průměru jen čtyři miliardy obyvatel na jednu planetu. Trantor jich měl čtyřicet. Ležel sotva tisíc světelných tet od středu Galaxie a jeho sluneční soustavou obíhalo sedmnáct ústí červích děr – nejvíce v celé Galaxii. Systém Trantoru měl sice původně jenom dvě, ale obří technika nenasytné mezihvězdné dopravy přitáhla další, které vytvořily hnízdo.

Každé ústí občas vyvrhlo divokou červí díru. Právě k jedné takové Dors zamířila.

„Střed Galaxie je nebezpečný," řekla Dors, když se blížili k tomuto ústí. Zatím kroužili nad holou těžební planetou. „Ale jinak to nejde."

„Já mám větší strach z Trantoru…" Skok ho přerušil… …a to, co spatřil, ho umlčelo.

Ta vlákna byla tak velká, že je oko neobsáhlo. Táhla se vpřed a vzad, prorážela obrovskými ozářenými chodbami a prašnými uličkami. Jejich oblouky se pnuly v rozpětí desítek světelných let. Úžasné křivky se sbíhaly do jediného, doběla rozžhaveného skutečného středu. Zde se hmota pěnila, syčela a vybuchovala v oslepujících fontánách.

„To je ta černá díra," řekl jenom.

Malá černá díra, kterou zahlédli ani ne před hodinou, zachytila hmotu několika hvězd. Ve skutečném středu umíralo milion sluncí, aby nasytilo tuto kouli čisté gravitace.

Uspořádané paprsky byly tenké, neměly ani světelný rok v průměru. A přesto se udržely po stovky světelných let, třebaže se otřásaly změnami. Hari přepnul na polarizaci stěn, aby uviděl různá frekvenční pásma. Třebaže byly žhavé v lidsky viditelném spektru, rádiové vlny odhalily skryté složitosti. Jakási vlákna lemovala sbíhající se kužely. Měl silný dojem vrstev, labyrintu, který sahá za jeho obzor, za jeho chápání.

„Tok částic je vysoký," řekla napjatě Dors. „A ještě roste."

„Kde je naše křižovatka?"

„Nemůžu pořádně nastavit vektor – och! Tady!"

Prudké zrychlení ho hodilo zpátky do křesla. Dors je střemhlav naváděla do strakatého ústí ve tvaru pyramidy.

Zde byla geometrie ještě podivnější. Hari mohl chvíli obdivovat, jak náhody provázející vesmírné zrození vytvarovaly tyto vznešené geometrické tvary, jako kdyby je zde vystavovaly v jakémsi muzeu euklidovského rozumu.

Ponořili se hlouběji a ohromující výjevy pominuly.

Vynořili se nad šedohnědou tváří Trantoru. Kolem rovníku se rozpínal lesklý kotouč družic, továren a obytných bloků.

Divoká červí díra, jíž přiletěli, za nimi syčela a prskala. Dors rychle zatočila k omšelému, provizornímu doku. Neříkal jí nic, ale cítil, že v duchu napjatě počítá. Narazili do doku, těsnění zakvílelo a uši mu bolestivě zalehly.

Pak vystoupili, nohy i ruce měli z lodi připomínající tužku úplně dřevěné. Hari se v nulové gravitaci namáhavě plazil k pružnému průlezu. Dors klouzala před ním. Naznačovala mu, ať je potichu, když se průlez tlakoval. Sundala si skafandr a odhalila prsa.

Dotykem prstu otevřela šev pod levým prsem. Vytáhla jakýsi váleček. Zbraň? Pak šev zavřela a upravila si na něm pokožku, dřív než se pružná membrána průlezu otevřela.

Za otevřeným ústím uviděl Hari uniformy imperiálů.

Opřel se o stěnu doku, chtěl skočit zpátky, jen aby ho nedostali – situace však vypadala beznadějně.

Imperiálové se tvářili zamračeně a odhodlaně. Sáhli po pistolích. Dors se postavila mezi ně a Hariho. Ten váleček hodila po nich…

…a tlaková vlna ho hodila zpátky na stěnu. V uších mu zalehlo a neslyšel. Z čety imperiálů se stal stoupající dým… a trosky.

„Co to…?

„Kumulativní imploze," zařvala Dors. „Dělej!"

Mrtví muži byli doslova slisováni dohromady. Jak lze dosáhnout takového tvarování a kompaktnosti tlakové vlny, nedokázal pochopit. A ani na to neměl čas. Prolétli kolem chomáče těl. Mrtví ještě svírali už zbytečné zbraně.

Od membrány vzdáleného průlezu se oddělila postava. Jakýsi muž v hnědé pracovní blůze, střední výšky, neozbrojený. Hari na něj varovně zakřičel. Dors se tvářila netečně.

Muž škubl zápěstím a v rukávu blůzy se objevilo ústí zbraně. Dors k němu klidně kráčela dál.

Hari uchopil jakési zábradlí a pokusil se odplazit kousek doprava.

„Nehýbejte se!" zařval ten muž.

Hari ztuhl. Muž vypálil – stříbrný záblesk mu zasyčel kolem hlavy.

Otočil se a uviděl, že jeden imperiál zvedl zbraň. Potom mu stříbrná čára rozřízla paži. Jen vyděšeně zaječel. Zbraň odlétla někam pryč.

„Půjdeme. Zbytek cesty už jsem dal zajistit," zvolal muž v pracovní blůze.

Dors ho následovala bez jediného slova. Hari se odrazil a dostal se k nim, když se před nimi otevíral další membránový vstup. „Vracíte se na Trantor zrovna v rozhodující chvíli," řekl mu ten muž.

„Vy… kdo…"

Muž se usmál. „Změnil jsem se? Nepoznáváš svého starého přítele? Jsem R. Daneel."

Setkání

R. Daneel nepohnutě zíral na Dors a nechal své tělo úplně ochabnout.

Dors řekla: „Musíme ho ochránit před Lamurkem. Mohl byste se znovu objevit a vystoupit v jeho prospěch. Od bývalého prvního ministra by taková podpora…“

„Nemohu se objevit jako Eto Demerzel, kdysi významná osoba. To by ohrozilo mé ostatní úkoly.“

„Ale Hari *musí* mít…“

„A navíc mou úlohu Demerzela přeceňuješ. Já už patřím k historii. Lamurk si ze mě nic nedělá, protože nemám žádné legie, kterým bych velel.“

Dors tiše soptila. „Ale *musíte* přece…“

„Přesunu jenom víc našich do Lamurkova nejbližšího okolí.“

„Na takovou infiltraci je už pozdě.“

Daneel aktivoval mimický program a usmál se. „Několik jsem mu jich tam nasadil, už to bude pár desítek let. Teď už asi zaujímají významná místa.“

„Tak vy nás využíváte?“

„Musím. Ale naznačuješ správně – je nás hrozně málo.“

„Pokud ho mám chránit, potřebuju pomoc.“

„To je pravda.“ Vytáhl tlustý kotouč, tentokrát pro něj sáhl do pravé podpažní jamky. „Tohle ti pomůže identifikovat Lamurkovy agenty.“

Vypadala, že o tom pochybuje. „A jak? Vypadá to jako chemodetektor.“

„Já mám své vlastní agenty. Ti zas umí označit agenty Lamurka. Tento přístroj zachytí jejich kódy. Ostatní kódované zprávy přenáší značkovací signál.“

„A copak Lamurkovi specialisté ty vaše kódy nezjistí?“

„Ten aparátek používá způsob, který je zapomenutý už šest milénií. Nainstaluj si ho do pravé paže v poloze šest. Interface na pozice dvě a pět.“

„A jak…

„Do tvé dlouhodobé paměti začne proudit odborná příprava a vědomosti, jakmile ho zapojíš.“

Nasadila si přístroj a on ji přitom pozoroval. Jeho vážnost vyvolávala zcela přirozené mlčení. Olivaw nikdy neplýtval pohyby ani planě neklábosil. Nakonec, když to bylo hotovo, Dors si vzdychla a řekla: „Pořád se zajímá o ty simulace, o ty dvě, co unikly.“

„Tak to je ze svého psychohistorického hlediska na té nejlepší cestě.“

„Je tu ovšem taky problém s tiktaky. Chápete…“

„Společenská tabu proti simulacím v průběhu kulturních nepokojů nakonec zcela určitě pominou,“ řekl Daneel.

„Takže tiktaci…?“

„…jsou inherentně destabilizujícím prvkem, jakmile dosáhnou určitého stupně technické dokonalosti. Nemůžeme připustit novou generaci robotů a znovuobjevení pozitronického procesu už vůbec ne.“

„V historických dokumentech jsou náznaky, že k tomu už někdy dřív docházelo.“

„Vidím, že jsi velice pozorná badatelka.“

„Těch náznaků je pochopitelně pouze několik, ale domnívám se…“

„Raději se nedomnívej. Máš totiž pravdu. Ani já nemohu vymazat kdejaký cár s daty.“

„Vy jste tyhle případy pozměnil?“

„A taky spousty jiných.“

„Proč? Jako historička…“

„Bylo to nutné. Lidstvu nejvíc poslouží stabilita Císařství. Tiktaci, simové – a taková ta doprovodná hnutí, jako Nová renesance, jen přilévají oleje do ohně.“

„A co tedy máme dělat?“

„To já nevím. Věci se pohybují za hranicemi mých schopností předvídat.“

Zamračila se. „*Jak* můžete předvídat?“

„V prvním miléniu Císařství vyvinul náš druh jednoduchou teorii, o níž jsem se už zmiňoval. Funkční, ale jen velmi hrubou. To mne vedlo k závěru, že se simulace objeví znova, tentokrát jako vedlejší produkt sarkovské ‚renesance‘ a s ní spojeného sociálního napětí.“

„Chápe to tak i Hari?“

„Hariho psychohistorie je daleko dokonalejší než naše modely. Jenomže mu chybí jisté historické údaje. Až je nakonec objeví a zahrne do svých úvah, bude umět přesně předvídat postupný sestup Císařství.“

„Nechtěl jste říct ‚vzestup‘?“

„Vlastně chtěl. Vždy to je hlavní důvod, proč věnujeme tolik prostředků na Hariho ochranu.“

„Je důležitý.“

„Jistěže. Proč si myslíš, že jsem k němu určil tebe?“

„Já jsem se do něj zamilovala. Mění se tím něco?“

„Naopak. Pomáhá to.“

„Pomáhá to mně? Nebo jemu?“

Daneel se usmál – neradostně. „Oběma – aspoň doufám. Ale hlavně to pomáhá mně.“

ČÁST 8

●

VĚČNÉ ROVNICE

OBECNÁ TEORIE PSYCHOHISTORIE

ČÁST 8a: Matematické hledisko – …s prohlubující se krizí selhávají hluboké systemizované smyčky učení se. Systém se pak rozkolísá a rozladí. Taková kolísání, zejména pokud jsou rozptýlená, vyžadují fundamentální systémovou restrukturalizaci. Ta je označována jako „makrorozhodovací fáze“ a smyčky při ní musí nalézt novou konfiguraci v n-dimenzionální krajině.

… Vizuálně si to lze představit jako termodynamický problém. Statistická mechanika, zde použitá, nepracuje pouze s částicemi a kolizemi, jako je tomu např. u plynů, nýbrž v jazyce sociálních makroskupin, které vstupují do těchto „kolizí“ s jinými makroskupinami. Tyto srážky zároveň produkují velké množství humánního odpadu…

ENCYCLOPEDIA GALACTICA

1.

Hari Seldon jel sám ve výtahu a přemýšlel.

Dveře se rozlétly. Nějaká žena se zeptala, jestli výtah jede nahoru, nebo dolů. Nepřítomně jí odpověděl: „Ano.“ Její překvapený výraz mu řekl, že se s odpovědí jaksi netrefil. Teprve až se za jejím zmateným obličejem zavřely dveře, uvědomil si, že se ptala *kam,* a nikoli *zdali.*

Měl ve zvyku přesně rozlišovat; jenomže svět kolem něho nikoli. Kráčel do své pracovny, téměř přitom nevnímaje své okolí, a nestačil ani dosednout, když ve vzduchu vykvetl Kleonův 3D. Císař ani nečekal na filtrovací programy.

„Jsem moc rád, že ses už vrátil z dovolené!“ Kleon přímo zářil.

„Jste velmi laskav, Sire.“ Co zas chceš?

Hari se už předtím rozhodl, že mu neřekne nic z toho, co se mu stalo. R. Daneel rovněž zdůrazňoval utajení. Ale dnes ráno, když se komplikovaně a s přestupy dostávali z parkovací dráhy, dal Hari jasně najevo svou přítomnost dokonce i imperiálním speciálům.

„Mám trochu obavy, že ses vrátil do složité situace.“ Kleon se zachmuřil. „Lamurk podal v Horní radě návrh na hlasování o prvním ministrovi.“

„Kolik sežene hlasů?“

„Dost na to, abych radu nemohl ignorovat. I když se mi to vůbec nelíbí, budu ho asi nakonec muset jmenovat.“

„To je mi líto, Sire.“ Ve skutečnosti mu divoce skákalo srdce.

„Pokusil jsem se proti němu trochu manévrovat, ale…“ Téměř dokonalý povzdech. Kleon si hryzl mohutný spodní ret. Nepřibral poslední dobou? Nebo mu na Panukopii tak vytrávilo, že to nyní vnímal jinak? Většina Trantořanů mu teď připadala tlustá. „A pak je tu taky ta věc se Sarkem a tou proklatou Novou renesancí. Je kolem toho čím dál víc zmatků. Nemůže se to rozšířit do jiných světů v jejich zóně? A myslíš si, že by se k nim mohly přidat? Studoval jsi to přece, ne?“

„Podrobně.“

„A použil jsi psychohistorii?“

Hari se rozhodl, že povolí svým vnitřním instinktům. „Bude to tam dál narůstat.“

„To víš určitě?“

Nevěděl, ale… „Navrhuji vám, abyste proti nim brzo zasáhl.“

„Lamurk Sark favorizuje. Říká, že z něho vzejde nová prosperita všem.“

„Chce, aby ho tamní nepokoje vynesly do úřadu.“

„Nějaká přehnaná reakce z mé strany by v této delikátní době nebyla… politická.“

„Dokonce ani tehdy, kdybych vám řekl, že mi soustavně usiluje o život?“

„Jenomže to naneštěstí nemůžeš dokázat. A jako obvykle, několik frakcí by mělo radost, kdyby vás něco…“ Kleon si rozpačitě odkašlal.

„…zlého potkalo – nejlíp nešťastnou náhodou?“

Kleon nejistě pohybovat rty. „Víš, císař je otcem věčně rozhádané rodiny…“

Jestli dokonce i Kleon chodí kolem Lamurka po špičkách, tak je to skutečně špatné. „Nemohl byste tam umístit nějaké eskadry rychlého nasazení, kdyby se naskytla vhodná příležitost?“

Kleon kývl. „To můžu. Ale jestli Horní rada schválí Lamurka, budu bezmocný a nebudu moci udělat nic proti tak významnému a *vzrušujícímu* světu, jakým se stane Sark.“

„Já si myslím, že se nepokoje rozšíří po celé zóně Sarku.“

„Opravdu? A co bys mi tedy poradil proti Lamurkovi?“

„Nemám takovou politickou zkušenost, Sire. To sám víte.“

„To je nesmysl. Máš psychohistorii?“

Kvůli této teorii se Hari ještě stále cítil na rozpacích, dokonce i vůči Kleonovi. Měla-li vůbec k něčemu sloužit, nesměla se zpráva o její existenci příliš rozšířit, jinak by ji používal každý. Nebo by to aspoň zkoušel.

Kleon pokračoval. „A to tvoje řešení problému těch teroristů to se osvědčilo. Právě jsme popravili jistého debila – přibližně stého.“

Hari se celý otřásl, když pomyslel na životy zmařené jeho pouhým náhodným nápadem. „Bezvýznamný problém nepochybně… Sire.“

„Zaměř tedy své výpočty k dahlskému sektoru, Hari. Oni jsou nepoddajní. Jako dnes ostatně *každý*.“

„A co zóny dahlského přesvědčení v celé Galaxii?“

„Podporují své příslušníky v místních radách. Je to jako s problémem zastoupení. Tak, jak postupujeme tady na Trantoru, bude postupovat celá Galaxie. Zóny budou hlasovat podle nás.“

„Jestliže si ale většina lidí mysli…“

„Ale můj milý Hari, ty máš tu matematickou krátkozrakost. Historii určuje ne to, co si lidé mysli, nýbrž co cítí.“

Poplašeně – protože ho tato poznámka zasáhla svou pravdivostí – Hari jenom řekl: „Chápu, Sire.“

„My – to jest ty a já, Hari – musíme tento problém rozhodnout.

„Budu na tom pracovat, Sire.“

Jak nenávidím už jen to slovo! *Rozhodnout* zní skoro stejně jako *zavrhnout* nebo *svrhnout*. Rozhodnout mu *připadalo* jako tak trochu zabít. Někdo bude nakonec ztracen.

Hari nyní věděl, proč se na tyto věci nehodí. Měl příliš tenkou kůži, dovedl se snadno vcítit do postavení druhých, vnímal jejich argumenty a pocity. Proto potom nemohl rozhodovat o něčem, co bylo pouze přibližně správné a skoro vždycky někomu způsobovalo bolest.

Na druhé straně se musel obrnit proti přímo osobní potřebě, aby ho lidé měli rádi. U rozeného politika to zpravidla vede k póze, která říká, že základní je starost o druhé, zatímco ve skutečnosti se jenom stará o to, co si *oni myslí o něm* – protože být oblíbený znamená moc, alespoň někde hluboko ve stínové lidské psyché. A taky se to moc hodí, když se člověk chce v úřadě udržet.

Kleon ještě mluvil o dalších věcech. Hari uhýbal a polemizoval, jak to jenom šlo. Když Kleon náhle rozhovor ukončil, věděl, že si moc nepomohl. Avšak neměl čas o tom rozmýšlet, přišel k němu Jugo.

„Jsem velice rád, že už jsi zpátky!“ usmíval se nadšeně Jugo. „Otázka Dahlu vyžaduje tvou přítomnost…“

„Nech toho!“ utrhl se na něj Hari. Nedokázal potlačit své podráždění po rozhovoru s císařem a Jugo mu příhodně přišel pod ruku. „Politické hovory zakázány! Ukaž mi, co jsi zatím vyzkoumal.“

„No jak myslíš.“

Jugo se tvářil, jako kdyby byl pokárán, a Hari okamžitě zalitoval, že na něj tak vyjel. Jugo rychle připravoval výstupy svých dat. Hari zamrkal; na letmý okamžik se mu zdálo, že Jugův spěch se podivně podobá gestu panů.

Poslouchal a uvažoval dvěma směry zároveň. Od pobytu na Panukopii mu taková věc připadala snazší.

Po celém Císařství se šíří morové rány. Proč?

Se snadným a rychlým transportem mezi světy se odjakživa šířily třeba nemoci. Lidstvo bylo jako velká Petriho miska. Kolem vzdálených hvězd se objevovaly staré choroby a nové virulentní epidemie. To bránilo integraci jednotlivých zón – další skrytý faktor.

Nemoci vyplňovaly ekologický prostor a pro některé z nich byli lidé útulnými koutkem. Antibiotika srazila infekce, které následně mutovaly a vracely se znova a posíleny. Lidstvo vytvořilo společně s mikroby složitý systém, protože obě strany se naučily rychle odrážet vzájemné útoky.

Léčebné postupy se pomocí červích děr šířily rychle, nosiče chorob ovšem taky tak. Jak Jugo zjistil, je možno celý systém popsat jako „marginální stabilitu“, kde si nemoci a lidé vybojovali neklidnou, stále se pohybující rovnováhu. Velké epidemie byly vzácné, ale ty menší se vyskytovaly zcela běžně. Náchylnost k nim vzrůstala a vynalézavá věda je zatím vždy během jedné generace dokázala ztlumit. Toto kolísání ale také vysílalo další záchvěvy do jiných institucí, šířilo se i do obchodu a kultury. U složitých sdružených členů rovnic pozoroval, jak se vytvářejí modely – měly ovšem jeden smutný důsledek.

Délka lidského života v „přirozených“ civilizovaných lidských podmínkách života ve městech a aglomeracích – měla stejně „přirozené“ omezení. Zatímco se někteří dožívali až 150 let, většina umírala těsně před dosažením stovky. To způsoboval právě stálý přísun čerstvých chorob. Nakonec nebude žádný trvalý úkryt před tímto náporem biologie existovat vůbec. Lidé žili v ohrožené rovnováze s mikroby, v nikdy nekončícím zápase bez definitivního vítěze.

„Je to stejné jako vzpoura tiktaků,“ řekl Jugo. Hari sebou trhl a zpozorněl. „Cože?“

„Je to jako virus. Nevím, jak se šíří.“

„Po celém Trantoru?“

„Tady se to, zdá se, soustřeďuje. Ale i ostatní zóny začínají mít s tiktaky problémy.“

„Odmítají vyrábět potraviny?“

„Jo. Někteří tiktaci, hlavně nejnovější prototypy, pětsetdevadesátky a vyšší – tvrdí, že je nemorální pojídat jiné živé organismy.“

„Propána!“

Hari si vzpomněl na snídani. Po exotické stravě na Panukopii se skromná nabídka autokuchyně jevila jako děs. Na Trantoru se jídlo vždycky vařilo nebo mlelo, míchalo nebo prostě kladlo jedno vedle druhého. Běžně se třeba ovoce podávalo jako omáčka nebo konzervovaná příloha. K jeho překvapení se mu teď snídaně jevila jako uplácaná z bláta. Napadlo ho, jestli ji aspoň umyli – a jestli by mu to někdo byl schopen potvrdit s jistotou. Lidi na Trantoru prostě neměli rádi, když jim jejich strava připomíná přirozený svět.

„Taky odmítají pracovat v jeskyních,“ řekl Jugo.

„Ale to už řežou přímo do podstaty.“

„Nikdo je neumí spravit. Jako by je něco infikovalo.“

„Jako ty morové rány, na kterých teď pracuješ?“

Hariho děsilo, k jakým změnám na Trantoru došlo za těch pár měsíců. S Daneelovou pomocí se mu s Dors podařilo proklouznout na Streeling přes chodby plné špíny, nepořádku a povalujících se odpadků, kde fosforky už svítily jen tu a tam a výtahy nejezdily. A teď tohle.

Jugovi zničehonic začalo kručet v břiše. „Jé, promiň. V jeskyních teď zase po dlouhých staletích musí pracovat lidé! Nemají žádnou manuální zručnost. Všichni, kromě šlechty, teď žijí z přídělů.“

Před pár roky Hari pomohl Jugovi dostat se od té vyčerpávající práce. V obrovských sklepeních se hrubá, ze dřeva získaná celulóza automaticky dopravovala ze slunečních jeskyní ke kádím se silně zředěnou kyselinou. Po cestě touto kyselou řekou docházelo k hydrolýze a přeměně na glukózu. Teď ale lidé, a nikoli tiktaci, museli míchat roztoky ledku a mletého fosfátu v přesně určeném poměru. Když se pak vmíchaly do organické hmoty, vznikaly nejrůznější formy kvasnic a kvasných derivátů.

„Císař musí něco udělat!“ řekl Jugo.

„Nebo já,“ řekl Hari. Jenže co?

„Lidi říkaj, že se maj všichni tiktaci hodit do šrotu, nejen pětistovky; a máme si prej všechno zas začít dělat sami.“

„Bez nich bychom museli tahat základní potraviny přes celou Galaxii na hyperlodích a červími děrami – to je absurdní. Trantor by se zhroutil.“

„Hele, jenže my jsme lepší než tiktaci.“

„Milý Jugo – příteli, mluví z tebe echo-nomika. Opakuješ obecná moudra. Měl bys to vidět ve větším měřítku. Trantořani už nejsou ti samí lidé, kteří Trantor vybudovali. Jsou daleko měkčí.“

„Jsme stejně tvrdí a stejně chytří jako ti chlapi a ženské, co vybudovali Císařství!“

„Ti uměli žít v otevřeném prostoru. Venku!“

„Dahlani mají jedno takový rčení.“ Jugo se uškubl. „Když se ti nelíbí velký život, podívej se na něj očima svého psa. Nech někoho, ať se o tebe stará, jez často, miluj a nech se milovat, hodně spi a nech si zdát o světě, kde nejsou obojky.“

Hari se tomu mimoděk zasmál. Ale věděl, že musí něco udělat. A hodně brzy.

2.

„Uvízli jsme v pasti mezi plechovými bohy a uhlíkovými anděly,“ zaskřípěl Voltairův hlas.

„Těmi… stvůrami?“ zeptala se Johanka slabým, polekaným hláskem.

„Tato cizí mlha – v sobě má svým způsobem skutečně cosi božského. Je daleko netečnější než skuteční, na bázi uhlíku stvoření lidé. Ty a já nejsme nic takového… zatím.“

Vznášeli se nad čímsi, co Voltaire pojmenoval Systémeville – systémovým zobrazením Trantoru, jeho kybernetickým já. Kvůli Johančinu lidskému vnímání přetvořil jednotlivé mřížky a vrstvy do řady krystalických chodbiček, spojujících věže špičaté a ostré jako šavle. Hustá pavučina spojů procházela okolním vzduchem. Prachová zrnka se složitě pojila s jinými prachovými zrnky v komplikovaných vzorcích a pokrývala tenkou vrstvičkou zem. To vytvářelo náhradní město připomínající mozek. *Obrazová* hříčka, napadlo ho.

„Vůbec to tu nemám ráda," řekla.

„Dala bys snad přednost simulaci očistce?"

„Je to tu… tak skličující."

Ty cizí mysli nad nimi byly pouze ponuré mlhoviny spojů. „Vypadá to, že nás studují," řekl Voltaire, „ale určitě ne se sympatiemi."

„Jsem připravena, kdyby snad zaútočili." Mávla mohutným mečem.

„I já, pokud si jako zbraň vyberou sylogismy."

Nyní se mohl dostat do kterékoli knihovny na Trantoru, přečíst si její obsah v době daleko kratší, než kdysi potřeboval, aby napsal jediný verš. Nyní svou mysl – či jich už nyní bylo víc? – soustředil na chumel chladné mlhy.

Kdysi se někteří teoretikové domnívali, že globální síť dá vzniknout hyperrozumu, algoritmům sumarizujícím digitální Gaiu. Ale celou tuto planetu teď obalovalo cosi mnohem většího. Stroje vzdálené od sebe vypočítávaly různé řezy ze subjektivních momentových skoků.

Pro takovéto mysli byla *přítomnost* dobře namydlená výpočetní skluzavka, řízená a koordinovaná stovkami oddělených procesorů. Cítil, že je zde zásadní rozdíl – vlastně to *nevěděl*, nýbrž skutečně *cítil*, hluboko ve svém analogovém přesvědčení – mezi digitálním a plynule kontinuálním.

Tu mlhu tvořil mrak pozastavených momentů, nařezaná čísla čekající, až se stanou implicitní v základním výpočtu.

A s tím vším tu byla… ta cizost.

Těmto rozmazaným duchům nerozuměl. Byly to zbytky všech galaktických společenství založených na počítačích, které se nějak – jenomže *proč?* – soustředily tady na Trantoru.

Byly to doopravdy totálně cizí mysli. Spletité, byzantské. (Voltaire znal původ tohoto slova, odvozeného od místa plného štíhlých minaretů a kopulí mešit, ale to všechno už byl dávno prach, zatímco užitečné slovo přetrvalo.) Neměly lidský smysl. A používaly tiktaky.

Těžiště nároků všech mechanikálů, jak Voltaire viděl, byla práva – přiznání svobody digitální džungli.

Dokonce třeba i Ditto mohl vyžadovat něco podobného. Copak kopie digitálních lidí nebyly pořád lidmi? Aspoň to byl jeden z ar-

gumentů. Nekonečná *svoboda* – změnit rychlost na svých hodinkách, proměnit se v cokoli jiného, přebudovat svou mysl a rozum odshora dolů – přicházela spolu s přiznanou nevýhodou nereálnosti fyzické existence. Protože byly neschopné projít se třeba po ulici, byly tyto digitální prezentace doslova podobné duchům. A jen pomocí digitálních protéz se mohly slabě dotknout konkrétního univerza.

A tak tedy „práva“ u nich byla spojena s hluboce zažitým strachem, myšlenkami, vyvolávajícími hrůzu před mnoha milénii. Teď si zcela jasně vybavoval, že přesně o tom debatoval s Johankou před 8 000 roky. A k čemu dospěli? To si vybavit nedokázal. Někdo – vlastně ne, *něco* – mu to vymazalo z paměti.

Starověk byl pro lidi skutečně (jak se dověděl z nesčetných knihoven) děsem: digitální nesmrtelní, kteří kupili majetek; kteří se množili jako houby; kteří pronikli do kdejakého zákoutí přirozených, skutečných životů. Parazité – nic víc, nic míň.

To vše Voltaire uviděl v jediném záblesku, když do sebe nabíral historická data z miliardy pramenů, integroval jejich proud a předával je do své milované Johanky.

Tohle tedy byl důvod, proč lidé tak dlouho odmítali digitální formy života… a nebylo v tom už *nic* jiného?

Ne – za jeho viděním se tyčila jakási větší přítomnost. Další herec na této špatně osvětlené scéně. Běda, byl nad jeho rozlišovacími schopnostmi.

Odtrhl svůj svět obsahující zrak od této stínové podstaty. Teď rozhodoval čas, a on toho musel ještě mnoho pochopit.

Ty cizí mlhy byly uzly, pakety spočívající v logických dataprostorech o nekonečném počtu dimenzí. Tyto entity „žily“ na místech, která fungovala jako dimenze vyšších řádů, jako trezory dat.

Pro ně byli lidé entity, které lze řešit v osových koordinátách, chudáci, kteří si vlastně ani neuvědomovali, že jejich já, pokud je takto nazíráno, je stejně reálné jako ty tři osy v trojrozměrném prostoru.

Chladná jistota tohoto zjištění Voltaira udeřila… ale spěchal dál, učil se a sondoval. Zničehonic si *vzpomněl.*

Ty dřívější voltairovské simy se zabíjely samy, dokud nakonec nezačal fungovat jistý model.

Tak ti ostatní umírali za jeho… hříchy.

Voltaire pohlédl na kladivo, které se mu zhmotnilo v ruce. „Simy našich otců…“

Skutečně se kdysi čímsi podobným umlátil k smrti? Snažil se odhadnout, jaké to může být – a okamžitě se dostavil překvapivě živý vjem šílené bolesti, tryskající krve, šarlatové srážející se krve, tekoucí mu po krku…

Když se prohlédl, poznal, že tyto vzpomínky jsou „léčbou“ proti sebevraždě, odvozenou od nějakého dřívějšího Ditta: otřesná, konkrétní schopnost předvídání toho, co nastane.

Takže jeho tělo bylo jen množina receptů, aby *vypadal jako on sám.* Nebyla za tím žádná fyzika nebo biologie, prostě jenom dobrý padělek, udělaný rukou. Tou rukou byl Bůh – Programátor.

„Což se odříkáš jediného Boha?“ vložila se Johanka do jeho prohlídky sebe sama.

„Já bych si jenom přál vědět, *co znamená* být člověkem.“

„To jsi ty. To jsem já.“

„Pro tak samozřejmě nepokrytého humanistu je, jak se obávám, poukaz na sebe sama důkazem velmi nedostatečným.“

„Ale ovšemže dostatečným.“

„Příteli Descarte, stále žiješ v naší Johance.“

„Co?“

„To nic – ten přijde až po tobě. Ale ty ho předvídáš, o milénia později, ovšem.“

„Musíš se pevně připoutat ke mně!“ Prudce ho sevřela do náručí a tlumila jeho pláč na mohutných, voňavých – náhle tvrdých – prsou. (A čí to byl nápad?)

„Tyhle mlhy mne uvrhly do metafyzického rozechvění.“

„Hleď si skutečného,“ řekla mu přísně.

Náhle zjistil, že má v ústech teplou bradavku a nemůže mluvit. Možná že skutečně potřebuju *tohle.* Už se naučil zakonzervovávat své emociální stavy. Bylo to jako namalovat obraz, aby ho člověk později studoval. Třeba mu to pomůže pochopit jeho vnitřní já, jako by byl botanik a položil sám sebe na sklíčko pod mikroskop. Mohou řezy vlastního já, znásobené, vytvářet já celé?

Pak zjistil, že jeho pocity jsou vlastně programy. V „sobě“ měl složité podprogramy, všechny v interakci, která tvořila chaos. Vzne-

šená krása vnitřních stavů, kterou hledala jeho Johanka – to všechno byla jen iluze!

Pohlédl do sebe na tu skvělou rychlou práci, kterou se tvořilo jeho já. Otočil se – a uviděl taky *do* Johanky. Její já připomínalo zuřivě pracující stroj, který udržoval své vlastní vědomí i ve chvíli, kdy se pod jeho upřeným pohledem podstata rozkládala.

„Jsme… báječní," vydechl jenom.

„Zajisté," řekla Johanka. Mávla mečem, ostrým jako břitva, proti nejbližší mlžné skvrně. Mlha obtočila svištící čepel a pak pokračovala svým směrem. „My patříme Stvořiteli!"

„Ach! Kdybych tomu tak mohl věřit," zvolal Voltaire do lepkavých chmur. „Co kdyby se Stvořitel obtěžoval sem k nám a rozptýlil tyto mlhy."

„*La vie vérité,*" zakřičela na něj Johanka. „Žij v pravdě!"

Byl by si rád postěžoval. Ale ani jeho, ani její pocity už nebyly „skutečné". Kdyby chtěl, mohl kdykoli vmžiku vyeditovat každý připitomělý záchvěv nostalgie po Francii, tak dlouho ztracené. Nebylo třeba litovat přátel obrácených v prach, či Země samé, ztracené v roji matně poblikávajících hvězd. Dlouhý a hněvivý okamžik myslel pouze na jediné: *Vymaž! Zruš!*

Určitě už někdy dříve resimoval přátele a místa – všechno popaměti a jako šikovné makety, které probleskovaly z kusých záznamů. Jenomže věděl, že jsou jeho produktem, a to mu nestačilo.

A zatímco Johanka přihlížela, celebroval slavnost Vzkříšení. Potom, v náhlém záchvatu rozmařilosti, zas všechny vymazal.

„To bylo dost kruté," řekla Johanka. „Budu se modlit za jejich duše."

„Modli se za *naše* duše. A doufejme, že je vůbec najdeme."

„Má duše je netknutá. Já se jen podílím na tvých schopnostech, můj mrtvý Voltaire. Teď vidím, co se děje uvnitř mne. Jak by jinak Pán dopustil, abychom se Mu mohli přiblížit?"

Cítil se slabý, vyčerpaný… u konce sil. Existovat v numerickém stavu znamenalo být plavcem a odplavovaným zároveň. Neoddělen.

„A čím se pak lišíme od – *tamtěch*?" Jeho prst vylétl směrem k cizím mlhám.

„Pohlédni do sebe, lásko moje," řekla měkce.

Voltaire se podíval ještě jednou a uviděl jenom chaos. Jen živý chaos.

3.

„Kde ses *tohle* naučil?“

Hari se usmál a pokrčil rameny. „To víš, matematici nejsou všichni jen zkostnatělé intelekty.“

Dors si ho prohlížela s divným podezřením. „Panové…?“

„Tak trochu.“ Dopadl na svůdná prostěradla.

Jejich milování se teď jaksi proměnilo. Měl tolik rozumu, aby se to nesnažil pojmenovat nebo definovat.

Když už se dostal tak hluboko do samé podstaty lidskosti, hodně ho to změnilo. Cítil energii v každém kroku, měl nový, šumivý pocit života.

Dors už nic neříkala, jen se usmála. Myslel si, že mu nerozumí. (Později poznal, že to, že nic neřekla, že to ponechala mimo slovní vyjádření, znamenalo, že pochopila.)

Po bezcílném čase bez myšlení řekla: „Šedivci.“

„Hm. Ach. Ano…“

Vstal a hodil na sebe obvyklý proměnlivý oblek. Nebyl důvod strojit se na tuto státnickou úlohu. Vtip byl v tom, aby vypadal obyčejně. To dokázal snadno.

Zkontroloval si poznámky načmárané na obyčejném papíru z celulózy… a sestoupil do jedné z oněch podivných fantazií, které od nedávné doby zažíval.

Pro člověka – to znamená pro vyvinutého pana – jsou tištěné stránky lepší než obrazovka počítače, ať se leskne sebevíc. Stránky spoléhají na okolní světlo, na to, čemu odborníci říkají „odečítaná barva“, která jim dává proměnlivý charakter. Jednoduchými pohyby lze stránku ohnout a sklonit anebo přiblížit či vzdálit oku. Při čtení se staré plazí a savčí a primáti části mozku zapojí do držení knihy, sledování zakřivení stránky, dekódují se stíny a odrazy.

Přemýšlel o tom a prožíval novou perspektivu sebe sama jako uvažujícího tvora. Když se vrátil z Panukopie, poznal, že obrazovky počítačů vlastně nikdy neměl rád.

Obrazovky totiž používají přídavné barvy, které jim dávají vlastní osvit – tvrdý a plochý a neměnný. Nejlíp se z nich čte, pokud se člověk ani nepohne. Plně zapojeny jsou pouze svrchní části mozku *Homo sapiens*, ty spodní zahálejí.

Po celý život, kdy pracoval před obrazovkou, jeho bezhlasé tělo protestovalo. A nikdy si toho nevšímal. Nakonec, rozumné mysli obrazovka připadala živější, aktivnější, rychlejší. Zářící energií.

Ale stejně to za chvíli bylo monotónní. Jiné části jeho bytosti zneklidněly, nudily se, nesoustředily se – to všechno pod prahem vědomí. Nakonec to všechno pocítil jako těžkou únavu.

Teď to Hari cítil jasně. Tělo mluvilo jaksi plyněji.

Dors se oblékala a řekla: „Kde jsi jen nabral takovou…“

„Energii?“

„Sílu.“

„To je odvrácená strana skutečnosti.“

Víc jí toho neřekl. Potom se oblékli. Dorazili speciálové a dopravili je do jiného sektoru. Hari se vrhl do nikdy nekončící práce kandidáta na úřad prvního ministra.

Před mnoha milénii poslala jedna vzkvétající zóna Trantoru horu Majestátu. Musela k němu být dovlečena pomalým člunem, což trvalo sedm století.

Císař Krozlík Kulišák poručil, aby byla zasazena na obzoru jeho paláce, kde se pak tyčila nad městem. Tato hora, vytvořená nejlepšími sochaři, kralovala jako nejúžasnější doklad tvořivosti té doby. O čtyři milénia později ji jakýsi mladý a až příliš ctižádostivý císař dal zbourat, aby s její pomocí vytvořil projekt ještě ohromnější a nyní zaniklý.

Dors a Hari, obklopeni rojnicí speciálů, dorazili k jedinému zbytku hory Majestátu pod velkou kopulí. Dors si všimla náznaků nevyhnutelného tajného sledování.

„Ta vysoká ženská vlevo,“ zašeptala. „V červeném.“

„Jak to, že ty je vidíš a speciálové ne?“

„Mám techniku, kterou oni nemají.“

„A jak je to možné? Císařské laboratoře…“

„Císařství je staré dvanáct milénií. Mnoho věcí se za tu dobu poztrácelo,“ řekla tajuplně.

„Podívej, musím si něco zařídit.“

„Stejně jako posledně v Horní radě?“

„Miluju tě tak, že mě vzrušuje i tvoje jízlivost.“

Mimoděk se zachichotala. „Jenom proto, že tě šedivci požádali…:

„Hold šedivců je vhodný řečnický pult ve správný čas.“

„A proto si bereš své nejhorší šaty.“

„Standardní oblek – šedivci to tak vyžadují.“

„Sepraná bílá košile, černé pláťáky a černé pohorky. No hrůza.“

„Je to skromné,“ zavrčel.

Pokynul lidem, kteří se shromáždili v kvadrantu kolem zničené základny hory. Potlesk a výkřiky pronikaly i přes zástupy šedivců, kteří se seřadili do zástupů a řad, přesných jako geometrický důkaz.

„A co tohle?“ Dors byla vyplašená.

„To je v normě.“

K nejobvyklejším domácím zvířatům patřili na Trantoru ptáci, bylo tedy nevyhnutelné, aby všudypřítomní šedivci dokázali zvládnout i je. Ve všech sektorech bylo možno vidět rychle letící barevná hejna. Zde se donekonečna rojila ve vznosných šestiúhelníkových tvarech, tam se točila jako živé rotující kotouče. Patentované ptakoroje vytvářely před překvapenými zraky kaleidoskopické zázraky. Takové přehlídky v ohromných vertikálních sálech přitahovaly statisíce.

„Taky jsou tady kočky,“ řekla Dors znechuceně.

V některých sektorech se kočky prohánějí ve smečkách, měly už upravené geny, aby se vybraně chovaly a elegantně pohybovaly. Teď sem připlula dvorní dáma s Truhlicí pozdravů, doprovázela ji tisícovka hladkosrstých modrých koček se zlatýma očima. Zářily jako bazén modré vody, půvabně se kolem ní vlnily. Dáma měla na sobě jasně karmínovou a oranžovou kombinézu a zářila jako plamen uprostřed chladného kočičího jezera. Potom se jediným, plynulým pohybem svlékla. Stála zde nahá a netečná, chráněná bariérou koček.

Harimu sice řekli, o co půjde, ale teď jen polkl.

„To mě nepřekvapuje,“ řekla Dors suše. „Vždyť i ty kočky jsou svým způsobem nahé.“

Smečky psů, které se používaly při přehlídkách, zdaleka nedosahovaly takové elegance. V některých sektorech prováděli psi spon-

tánní akrobatické cviky pouze na pohyb obočí svého pána, nosili nápoje, nebo nejistě a unisono kvíleli nějaké písně. Hari byl velice rád, že šedivci nezařadili nic takového; nervózně pomrkával, když si vzpomněl na mechanické ohaře, jak vyrážejí proti Jápanovi…

Zatřásl hlavou, aby tu vzpomínku zaplašil.

„Zjistila jsem další tři Lamurkovy fízly.“

„To jsem netušil, že mi tak fandí.“

„Kdyby si byl jistý, že v Horní radě vyhraje, tak by se mi moc ulevilo.“

„To jako že už by mě nemuseli zabíjet?“

„Přesně tak.“ Mluvila mezi zuby, které ukazovala v širokém úsměvu pro veřejnost. „Ti jeho agenti spíš naznačují, že si tak docela jistý není.“

„Třeba mě chce zabít ještě někdo jiný.“

„Taková možnost rovněž existuje. Třeba potentátka z akademie.“

Hari se snažil, aby jeho hlas zněl lehce, ale srdce se mu rozbušilo. Copak ho začíná vzrušovat nebezpečí?

Nahá žena prošla rozestupujícím se jezerem koček a obřadně Hariho pozdravila. Hari udělal krok vpřed, uklonil se, zhluboka se nadechl – a zasunul palec pod zapínání košile. Vmžiku odlétla a kalhoty za ní. I on tu stál nahý před několika stovkami tisíců lidí a snažil se tvářit jakoby nic.

Za sborového mňoukání ho Kočičí žena vedla jezerem. Za nimi následovala Truhlice pozdravů. Došli až k falanze šedivců, kteří nyní rovněž shodili šaty.

Vedli ho po rampě k erodované hoře. Pod sebou viděl legie šedivců, kteří se taky svlékli. Čtvereční kilometr holých těl…

Šlo o obřad nejméně deset milénií starý. Představoval výcvik šedivců, začínající nástupem mladých mužů i žen do služby. Tím, že odhodili šaty, které si přinesli ze svých domovů, dávali najevo, že jsou oddáni vyšším cílům Císařství. Pak pět let cvičili na Trantoru a bylo jich pět miliard.

Nyní se skupina nováčků svlékala na okraji velkého bazénu. Na druhé straně šedivci, kteří dokončili svých pět let, dostávali zpět své staré šaty. Obřadně si je oblékali, byli teď připravení jít kamkoliv a neúnavně sloužit Císařství.

Jejich oblečení bylo podle módy za časů císaře Svena Strohého. Pod naprostou vnější jednoduchostí bylo vnitřní vypracování neobyčejně zdobné, ale umění krejčího i zámožnost nositele tak zůstávala skryta. Někteří šedivci dokázali utratit rodinná jmění na pouhou jedinou tepanou brož.

Dors pochodovala vedle něho. „Jak dlouho to ještě budeš muset…“

„Tiše! Předvádím teď svou oddanost Císařství.“

„Předvádíš tak nanejvýš husí kůži.“

Potom musel v náležité úctě zírat na Skrabonovu věž, z níž se kdysi jedna císařovna vrhla do davů přihlížejících dole, popatřit na Šedé opatství – trosky starého kláštera, na Zelené rovy, starobylé pohřebiště, nyní přebudované na park, na Obří kolo, o němž se říkalo, že v něm ztroskotala první megaloď Císařství a vytvořila kráter, který měl kilometr v průměru.

Konečně Hari prošel pod vysokými, propletenými oblouky do obřadních síní. Průvod se zastavil a z Truhlice pozdravů mu vrátili šaty. Nejvyšší čas – už byl celý modrý.

Dors je sebrala, zatímco si potřásal rukou s hlavními představiteli šedivců. Pak spěchal do jakési přízemní budovy, kde na sebe v soukromí rychle natáhl jednoduchý oděv a zuby mu přitom drkotaly. Moc pěkně mu šaty složili, a ještě mu je dali do obřadního vaku.

„To je ale blbost,“ řekla Dors, když se vrátil.

„A tos ještě neviděla všechno,“ řekl.

Pak ho šedí principálové zase předvedli před ohromující dav. Nad ním i pod ním se na miniletounech vznášely 3D kamery a pohupovaly se, aby získaly lepší záběr.

Obrovská kopule nad ním vypadala skoro jako skutečná obloha. To pochopitelně zmenšovalo počet účastníků, protože většina Trantořanů by takto otevřený prostor nesnesla. Ale šedivcům zřejmě nevadil. Proto byly ty jejich parády největší na celé planetě.

Tady byla jeho šance. Utíkal před doopravdy otevřeným nebem Sarku a málem se pozvracel – a přesto pak prohučeli nekonečnými perspektivami Galaxie. Pořád se bál, že ten obří prostor v něm vybudí staré fóbie.

Jenže ono nic. V kopuli se perspektiva, sbíhající se málem v nekonečnu, zdála docela v pořádku. Strach zmizel. Hari zhluboka nasál vzduch a začal.

Mohutný řev a potlesk pronikal dokonce i do obřadní síně. Hari vstoupil mezi dvěma řadami šedivců a za jeho zády propukala bouře.

„Úžasné, pane!“ řekl jeden z principálů horlivě. „Tak podrobný rozbor a prognóza situace na Sarku.“

„Domnívám se, že musíme dát těm lidem možnost zvážit, co je čeká.“

„Takže ty pověsti jsou pravdivé? Vy *máte* teorii, jak to bude dál?“

„Ale vůbec ne,“ řekl rychle Hari. „Já jen…“

„Pojď, rychle,“ řekla mu u ramene Dors.

„Ale rád bych ještě…“

„Dělej!“

Když vyšel zpět na rampu, zamával obyčejným lidem. Výbuch potlesku mu odpověděl. Jenže Dors ho vedla někam doleva směrem k zástupu oficiálních hostí. Stáli v přesně vyrovnaných řadách a horlivě mu mávali.

„Ta ženská v červeném,“ ukázala.

„Co s ní? Je tu oficiálně. Sama jsi říkala, že je Lamurkovou…“

Vysoká žena vzplála jasným plamenem.

Plápolající oranžové jazyky ji obklopily. Vykřikla hrozným, vysokým hlasem. Rukama se marně snažila uhasit mastný oheň.

Zástupu se zmocnila panika a začal couvat. Obklopili ji imperiálové. Z ječení se staly kvílivé prosby.

Někdo na ni nasměroval hasicí přístroj.

Zahalila ji bílá pěna. Náhle bylo ticho.

„Zpátky dovnitř,“ řekla Dors.

„Jak jsi to mohla…?“

„Usvědčila se sama.“

„Zapálila se, chceš snad říct?“

„To taky. Protlačila jsem se sem, když jsi končil s projevem, a položila tvé šaty hned za ni.“

„Jak to? Vždyť je mám na sobě.“

„Nemáš, vzala jsem ti ještě jedny.“ Usmála se. „Aspoň jednou se vyplatil tvůj nenáročně předvídavý vkus v oblékání.“

Hari a Dors procházeli řadou principálů, Hari neopomněl přívětivě kynout a usmívat se, i když šeptal. „Tys mi sebrala šaty?“

„Když ti do nich Lamurkovi agenti dali ty mikročinidla. Doma jsem jedny úplně stejné raději nacpala do kabelky. Když jsem si myslela, že by to už mohli stihnout, šla jsem prověřit tvé původní, a už tam byly nastražené mikrofosforky, nastavené na zážeh za pětačtyřicet minut.“

„A jak jsi to všechno věděla?“

„Nejlepší příležitost, jak k tobě proniknout, byla skutečně na té ujeté slavnosti šedivců a při tom gambitu se svlékáním šatů. Mělo to svou logiku.“

Hari zamrkal. „A to říkáš, že *já* jsem vypočítavý?“

„Ta ženská nezemře. Ty bys ale zemřel, protože bys byl v těch fosforkách doslova zabalený.“

„Díky bohu za to. Nerad bych…“

„Bůh v tom neoperuje, lásko má. Chtěla jsem, aby zůstala naživu a mohla říct, co ví.“

„Ach,“ řekl Hari a cítil, že je velice naivní.

4.

Johanka z Arku cítila jak odvahu, tak i strach. Nahlédla do svého já, stejně jako Voltaire. Obrátila se, aby se mu postavila a ponořila se hluboko do svých vlastních nejspodnějších vrstev. Prostě se jen chtěla obrátit. Pod tímto povelem spatřila, že kdyby učinila pouze malý krok, vypadla by někam mimo. Místo toho však podvědomé části její mysli poznaly, že obrat musí začít tím, že kousek spadne směrem dovnitř křivky. Pak tato droboučká podjá použila „odstředivé síly“ (tento termín jí okamžitě s plnou definicí naskočil a ve zlomku okamžiku ho i pochopila) a srovnala ji, čímž umožnila další krok… který bude vyžadovat další uvážlivý výpočet.

Neuvěřitelné! Obrovská společnost jejích kostí a svalů, kloubů a nervů byla labyrintem malých já, která spolu vzájemně promlouvala.

Taková mnohost! Jasný to důkaz vyššího záměru.

„Teď! Já to vidím!“ vykřikla.

„Dekompozici nás všech?“ zeptal se Voltaire zoufale.

„Nebuď smutný! Tyto myriády našich já jsou právě radostným zvěstováním Pravdy.“

„Já to vidím střízlivěji. Naše mysl, běda, se nevyvinula pro filozofii nebo vědu. Spíš proto, aby hledala něco k snědku, bojovala a ustupovala, milovala a ztrácela.“

„Už mnoho jsem se od tebe naučila; tvé melancholii se ale učit nechci.“

„Montaigne nazývá štěstí ‚jediným povzbuzením v prostřednosti‘, a já teď chápu, o co mu šlo.“

„Měj se na pozoru! Ty mlhy kolem nás prozrazují stejně složité vzorce. Nelze nám je ani změřit. A co hlavního – má duše! Ukazuje se, že i ona je vzorcem myšlenek a tužeb, záměrů a strastí, vzpomínek a špatných žertů.“

„Cože, ty bereš tuto niternou činnost jako *duchovní metaforu*?“

„Zajisté. Stejně jako já, je i má duše narůstajícím procesem, zakotveným ve vesmíru – nezáleží na tom, zda se jedná o kosmos atomů nebo čísel, můj milý pane.“

„A když tedy zemřeš, tvoje duše se vrátí do abstraktní skříně, z níž jsme ji kdysi vytáhli?“

„Ne *my*. Náš Pán a Stvořitel!“

„Už doktor Johnson prokázal pro sebe existenci kamene tím, že do něj kopl. My víme, že naše mysl existuje, protože ji zažíváme. Proto ty ostatní věci kolem nás – ta podivná mlha, Dittové – jsou jen vstupy v plynulém spektru sahajícím od kamení k vlastnímu já.“

„Bůh v takovém spektru není.“

„Aha, už chápu – pro tebe je oním velkým Uchovatelem na nebesích, kde máme všichni svůj ‚back up‘, jak říkávají takové ty typy od počítačů.“

„Jen Stvořitel může uchovávat skutečnou podstatu nás všech.“ Usmála se trochu zlomyslně. „Možná že jsme jen takovou zálohou, která se obnovuje každým posunem hodinové ručičky.“

„Odporná myšlenka.“ Ale mimoděk se usmál. „Stává se z tebe bystrý logik, moje milovaná.“

„Vypůjčila jsem si od tebe některé tvé části.“

„A překopírovala si je do sebe? Proč mne to nerozčiluje?“

„Protože touha vlastnit toho druhého je… láska.“

Voltaire se zvětšil, nohama dosahoval až k Systémeville a bořil budovy. Mlha se hněvivě zavlnila. „To nedokážu posoudit. Umělé říše, jako například matematika a teologie, jsou budovány natolik pečlivě, aby v nich neexistovala žádná zajímavá nedůslednost. Avšak láska je krásná právě nedostatkem logických vymezení.“

„Takže mé stanovisko přijímáš?“ Johanka ho vášnivě políbila.

Rezignovaně si povzdychl. „Každá myšlenka se zdá samozřejmá, jakmile člověk zapomene, že se jí učil.“

Johanka viděla, že to vše trvalo pouhé okamžiky. Zrychlili své situační vlny, takže jejich hodinový čas předběhl mlhy. Ale tento výkon vyčerpal jejich provozní místa na celém Trantoru. Pocítila to jako náhlý hlad, z něhož se jí zatočila hlava.

„Jez!“ Voltaire jí nacpal do úst hrst hroznů – což, jak poznala, byla metafora pro počítačovou zálohu.

Ve tvém současném životním údělu lépe by ti bylo
vůbec se nenarodit. Pouze nemnozí však mají takové štěstí.

„Aha, naše mlha je pesimistická,“ řekl Voltaire pomalu a sarkastickým tónem.

Páry se okamžitě srazily. Blesky praskaly a míhaly se kolem nich ve strašidelném tichu. Johanka cítila prudkou bolest, která jí projela nohama a rukama jako živý had plný agonie. Nevzdá jim však poctu výkřikem utrpení.

Ale Voltaire se chvěl jako v bouři. Házel sebou a vyl beze všeho studu.

„Můj milý doktore Panglossi!“ namáhavě lapal po dechu. „Je-li toto nejlepší z možných světů, jaké jsou potom ty ostatní?“

„Stateční se bijí se svými nepřáteli!“ zavolala Johanka na houstnoucí mlhu. „Zbabělci je mučí.“

„Obdivuhodné, má drahá, skutečně obdivuhodné. Bohužel, válku nelze vyhrát na homeopatických principech.“

Jeden člověk zdůraznil tomu druhému, že bohatí, když umřou, jsou uloženi do ozdobných krabic, pak obloženi kameny hrobky, aby přebývali v mauzoleích z

tesaného kamene. Ten druhý člověk poznamenal s obavami, že právě toto je ale skutečné a opravdové *žití.*

„Jak odporné jest činit si posměch z mrtvých," řekla Johanka.

„Hmm," Voltaire si hladil bradu a ruce se mu ještě pořád třásly vzpomínkou na přestálou bolest. „Těmi žertíky se nám pošklebují.:

„Spíš nás mučí."

„Přežil jsem Bastilu, přežiju i jejich smysl pro humor."

„Nechtějí nám tím třeba něco nepřímo říct?"

NEPŘESNOST JE MENŠÍ POUŽIJEME-LI IMPLIKACÍ

„Humor předpokládá jistý mravní řád," poznamenala Johanka.

V TOMTO STAVU BYTOSTI VŠECH ŘÁDŮ MOHOU OVLÁDAT SVŮJ SYSTÉM POTĚŠENÍ

„Aha," pravil Voltaire. „Můžeme tedy reprodukovat potěšení z úspěchu, aniž bychom ho museli skutečně dosáhnout. To je skutečně pravý ráj!"

„Jistého druhu," řekla přísně Johanka.

TO BY BYL KONEC VŠEHO TAK TEDY PRVNÍ PRINCIP

„To je jakýsi morální zákoník," připustil Voltaire. „Opsali jste frázi ‚konec všeho' z mých myšlenek, není-liž pravda?"

PŘÁLI JSME SI, ABYSTE POCHOPILI, A VYJÁDŘILI JSME TU MYŠLENKU VAŠIMI SLOVY

„Jejich první zásadou je: Žádná nezasloužená radost." Johanka se usmála. „To je velice křesťanské."

TEPRVE AŽ JSME SE UJISTILI, ŽE VAŠE DVĚ FORMY ZACHOVÁVAJÍ PRVNÍ PRINCIP, ROZHODLI JSME SE, ŽE VÁS UŠETŘÍME

„Nečetli jste náhodou mé *Lettres Philosophiques*?"

„Mysl9m, že nadměrná sebeláska je zde hříchem," poznamenala suše Johanka. „Buď opatrný."

ZÁMĚRNĚ ŠKODIT CÍTÍCÍ ENTITĚ JE HŘÍCH, KOPNOUT DO KAMENE HŘÍCH NENÍ, ALE MUČIT SIMULACI HŘÍCHEM JE A ODPOVÍDÁ VAŠÍ KATEGORII „PEKLA", KTERÉ VYPADÁ JAKO NEKONEČNĚ OPAKOVANÉ SEBEPOŠKOZOVÁNÍ

„Podivná teologie," řekl Voltaire.

Johanka píchala mečem do neustále se hromadící mlhy. „Než jste se před několika málo okamžiky odmlčeli, vzývali jste válku těla s tělem?"

MY JSME ZBYTKY FOREM, KTERÉ TAKTO ŽILY, NYNÍ VNUCUJEME VYŠŠÍ MRAVNÍ ŘÁD TĚM, KDO PŘEMOHLI NAŠE NIŽŠÍ FORMY

„Jaké?“ zeptala se Johanka.

TAKOVÉ, JAKÝMI JSTE BYLI KDYSI I VY

„Lidské?“ řekla Johanka zděšeně.

DOKONCE I TY UŽ VĚDÍ, ŽE TREST PŮSOBÍ AŽ PROPŮJČENÍM VĚROHODNOSTI HROZBĚ A TÍMTO MRAVNÍM ZÁKONEM, KTERÝ VŠE ŘÍDÍ, SE MUSEJÍ ŘÍDIT I ONY

„Trest za co?“ zeptala se Johanka.

ZA ZPUSTOŠENÍ ŽIVOTA V GALAXII

„To je absurdní!“ Voltaire ze vzduchu vyčaroval roztočený disk Galaxie, který zářil jako živý. „Císařství překypuje životem.“

VEŠKERÉHO ŽIVOTA, JENŽ PŘEDCHÁZEL ŽIVOTU TÉ CHAMRADI

„Jaké chamradi?“ Johanka mávla mečem. „Hledám spojení se všemi mravnými bytostmi, jako jste vy. Předveďte mi holotu, o níž mluvíte, a já už s nimi zatočím.“

TA CHAMRAĎ JE TO, CO JSTE BYLI I VY, NEŽ JSTE BYLI ABSTRAHOVÁNI

Johanka se zamračila. „Koho tím mysli?“

„Lidi,“ řekl Voltaire.

5.

Kleon řekl: „Ta žena se skoro okamžitě doznala. Profesionální zabiják. Díval jsem se na to na 3D, říkala to tak, jako že se nic moc neděje.“

„Lamurk?“ zeptal se Hari.

„Zřejmě, ale to nepřiznala. Možná že to bude stačit, aby přiznal barvu on.“ Kleon si povzdychl, což ukázalo, jak je napjatý. „Jenomže je ze sektoru Analytika – může to být taky profesionální lhářka.“

„Sakra,“ řekl Hari.

Na Analytice měla každá věc a čin svou cenu. Znamenalo to, že tam neexistovaly zločiny, pouze skutky, které víc stály. Každý občan tam měl pevně stanovenou hodnotu vyjádřenou v penězích. Morálka spočívala v tom, že nebylo možné nic udělat, aniž by za to člověk

dostal zaplaceno. Každá transakce tam jela po namazané koleji ceny. Každé bezpráví mělo rovněž svou cenu.

Když jste tam chtěli zabít svého nepřítele, mohli jste – ale museli jste do jednoho dne po činu složit jeho plnou cenu u fundáta sektoru. Pokud jste nezaplatili, fundát snížil vaši cenu na nulu netto. Pak vás mohl klidně zabít přítel vašeho nepřítele a nic by ho to nestálo.

Kleon si vzdychl a přikývl. „Analytika mi působí jenom starosti. Už jenom ta jejich představa dobrých mravů."

Hari musel souhlasit. Několik galaktických zón používalo stejného schématu; sloužily jako příklady stability. Chudí museli být zdvořilí. Když jste byli bez haléře a byla s vámi otrava, mohli jste umřít. Ale ani jako boháči jste nebyli nezranitelní. Sdružení ekonomicky slabších se mohlo dát dohromady a krutě zmlátit bohatce, pak mu jen zaplatit účet za nemocnici a léčení. Na druhé straně, odplata mohla být dost vysoká.

„Jenomže ona operovala mimo Analytiku," řekl Hari. „To je trestné."

„U nás a pro mě jistě. Ale i na to je na Analytice vypsaná cena."

„Můžou ji nějak donutit, aby identifikovala Lamurka?"

„Má pevně zabudované nervové bloky."

„Kruci! A co vyšetření pozadí?"

„Tam se ukazuje řada velice znepokojivých stop. Možná i spojení na tu divnou ženskou z akademie," připustil neochotně Kleon a nespouštěl z Hariho oči.

„Takže mne mohou zrazovat i lidé z mých kruhů. To je politika!"

„Rituální vražda je starobylá, i když poněkud politováníhodná, tradice. Metoda, jíž se, hm… v našem Císařství testují mocenské prvky."

Hari udělal grimasu. „Na tohle skutečně nejsem odborník."

Kleon se neklidně zavrtěl. „Nemohu zdržet hlasování Horní rady o víc než pár dní."

„Tak to musím něco podniknout."

Kleon nazvedl obočí. „Ani já nejsem bez možností…"

„Promiňte, Sire, své bitvy si musím vybojovat sám."

„Ta předpověď o Sarku – to tedy *byla* odvaha."

„Já vím, nekonzultoval jsem to s vámi, ale myslel jsem…."

„Ne, ne, Hari. Výborné! Jenomže – bude to fungovat?“

„Je to pravděpodobná možnost, Sire, nic víc. Ale byl to jediný klacek, kterým jsem mohl Lamurka přetáhnout.“

„Já jsem si vždycky myslel, že věda dává právě jistotu.“

„Můj pane císaři, tu dává pouze smrt.“

Když Harimu přišlo pozvání od zplnomocněnkyně akademie, připadalo mu to divné, ale šel. Dopisní papír s reliéfní hlavičkou, komplikované oslovení „plné jemných odstínů“, jak to vyjádřila Hariho protokolární poradkyně.

Audience se konala v jednom podivnějším sektoru. Třebaže byly všechny pohřbeny pod vrstvami trantorské umělosti, několik sektorů záměrně stavělo na divné biofilii.

A tak se v sektoru Arkádie ty nejdražší domy pyšnily vyhlídkou na soukromé jezero, případně na širé obilné lány. Mnoho umělých stromů, nastavěných umělecky do jakoby náhodně vzrostlých hájků, tvořilo rozložité koruny, jejichž větve, vyrůstající z mohutných kmenů, se pnuly vzhůru a do stran a obrůstaly hustým listovím. Také na balkony a terasy se zde stavěly aspoň květináče s rostlinami.

Hari se tudy procházel už dřív, ale nyní vše vnímal skrze čočky Panukopie. Bylo to, jako kdyby lidé takovou volbou přiznávali svůj původ. Cítili se prehistoričtí lidé, třeba jako panové, bezpečněji v ohraničeném terénu – kde je rozhled informoval o potravě a nepříteli zároveň? Byli přece slabí, bez drápů nebo ostrých zubů, asi často potřebovali rychlý ústup mezi stromy a do vody.

Výskyt podobných fobií se ovšem vyskytoval po celé Galaxii. I lidé, kteří nikdy nespatřili žádné vyobrazení, reagovali přesto prudkým úlekem na holoprojekce pavouků, hadů a vlků, třebaže nad sebou měli několik vrstev hmoty. Přitom se tento strach neprojevoval při objevení novějších hrozeb; nereagovali na nože, pistole, elektrické přípojky, rychlá auta.

To všechno muselo mít v psychohistorii svůj význam.

„Nejsou zde směrovky, pane,“ řekl kapitán speciálů. „Těžko se nám udržuje směr.“

Hari se usmál. Kapitán trpěl rozšířenou trantorskou nemocí: posunutím perspektivy. Domorodci, kteří se ocitli v otevřeném prostoru, si pletli vzdálené velké objekty s malými, které byly blíž.

Dokonce i Hari už to sem tam poznal. Na Panukopii si zprvu pletl stáda přežvýkavců s krysami pobíhajícími poblíž.

Avšak teď už uměl rozeznávat pompu a slávu bohatého prostředí od rafinovanosti. Když následoval protokolářku, přemýšlel si o svém psychohistorickém výzkumu a moc se o své okolí nestaral, dokud neusedl naproti zmocněnkyni samé.

Oslovila ho se vší elegancí. „Přijměte, prosím, mé skromné pozvání," bylo provázeno jemnými, průzračnými šálky horkého odvaru z travin.

Vzpomněl si, jak mu ta ženská šla na nervy, stejně jako ostatní akademikové, se kterými se tehdy setkal. Zdálo se mu, že to bylo hrozně dávno.

„Povšimněte si, jaké má jemné oobalongové aroma. Mezi všemi travinami Kalafie jsem si osobně vybrala právě tuto. Chci tím vyjádřit velké poděkování těm, kteří poctí tuto prostou domácnost svou skvělou přítomností."

Hari musel sklonit hlavu a doufal, že to dost vypadá jako vyjádření úcty, protože mu bylo do smíchu. Následovaly další velkolepé fráze o lékařských přednostech odvaru z travin, který ulevuje při potížích trávení a zároveň řeší problémy základních buněčných poruch.

Pak se jí zachvěla brada. „Zajisté musíte v těchto těžkých dobách potřebovat pocit útěchy, pane akademiku."

„Já většinou potřebuju jenom víc času na práci."

„Nechtěl byste si pochutnat na porci zdravotního masa z černého lišejníku? Mám ten nejjemnější, přímo ze sklizně na strmých úbočích Ambrose."

„Příště si určitě dám."

„Silně doufám, že tato neurozená osoba by mohla posloužit jedné z nejváženějších osobností naší doby… zejména strádá-li tato takovým vypětím."

Ostrý tón v jejím hlase ho vybudil do střehu.

„Nepřešla byste, madam, laskavě raději k věci?"

„Jak chcete. Nuže tedy: vaše manželka. Je to neobyčejné složitá žena."

Snažil se nedat nic znát. „No a?"

„Jenom by mne zajímalo, jaké byste měl vyhlídky v Horní radě, kdyby se odhalil její pravý původ."

Harimu se málem zastavilo srdce. Tohle neočekával.

„Takže vydírání?“

„To je ale ošklivé slovo!“

„To je ale ošklivé jednání.“

Hari seděl a naslouchal jejím složitým analýzám toho, jak odhalení robotické identity Dors zcela zničí jeho kandidaturu. Ty analýzy byly naprosto přesné.

„A vy říkáte, že mluvíte za poznání, za vědu?“ zeptal se hořce.

„Já mluvím za nejlepší zájmy svých voličů,“ řekla otevřeně. „Vy jste matematik, to jest teoretik. Budete vlastně prvním akademikem, který za posledních mnoho dekád povládne jako první ministr. Myslíme si, že nepovládnete dobře. Váš neúspěch může vážně ohrozit všechny meritokraty, jako jednotlivce i jako celek.“

Hari se naježil. „To říká kdo?“

„Je to uvážený názor vědeckého kolektivu. Nejste praktický muž. Nejste ochoten činit tvrdá rozhodnutí. To není můj názor, nýbrž všech našich psychiků.“

„Psychiků?“ Hari si pohrdavě odfrkl. Třebaže dal své teorii název psychohistorie, věděl dobře, že pro individuální lidskou osobnost žádný fungující model neexistuje.

„Například i *já* bych byla lepší kandidátkou.“

„Pouze kandidátkou. Jste totiž neloajální i ke svým vlastním kolegům.“

„Tady to máte! Nejste schopen povznést se ani nad své vlastní původní prostředí.“

„Aby se z Císařství stalo bojiště všech proti všem?“

V císařské civilizaci věda a matematika dosáhly velkých úspěchů, podle Hariho úvah však postrádaly skoro úplně hrdiny. Na hodně vědeckých objevů přišly hravé mozky. Mozky mužů a žen, kteří byli schopni provést elegantní analýzu, najít ohromující trik v esoterických vědách. Mozky smělých architektů tvořících převládající mínění. Hra, dokonce i intelektuální hra, byla legrace, což bylo svým způsobem třeba i správné. Ale Hariho hrdinové byli ti, co se postavili tvrdé opozici, směřovali k neprobádaným cílům, přijali bolest a neúspěch, a přesto vydrželi. Možná, stejně jako jeho otec, zkoušeli vlastní charakter, nakolik patří k té elegantně vznešené kultuře vědění.

A kam patřím já?

Nastal čas zvýšit sázku.

Vstal a smetl ze stolu šálky, které zachřestily. „Brzy vám dám svou odpověď.“

Když vycházel, jeden šálek rozšlápl.

6.

„Strávil jsem velkou část života ve vyhnanství, protože jsem hájil Pravdu proti Moci,“ zvolal Voltaire pyšně. „Připouštím, že jsem se v úsudku někdy mýlil, zvlášť když jsem se snažil vlichotit Fridrichovi Velikému. Nutnost někdy formuje mravy, to si pamatujte. Byl jsem odvážný, to ano – ale taky jsem byl snob.“

BYŤ JSI JEN MATEMATICKÁ PREZENTACE, SDÍLÍŠ ŽIVOČIŠNOU PODSTATU SVÉHO DRUHU, A TO POŘÁD

„A co má být?!“ zvolala Johanka na jeho obranu.

TVŮJ DRUH JE TEN NEJHORŠÍ Z ŽIVÝCH FOREM

„Živé formy?“ zamračila se Johanka. „Ty jsou přece božského původu.“

VÁŠ DRUH JE ZHOUBNÁ SMĚS. HROZNÉ SPOJENÍ ZAŘÍZENÍ S VAŠÍ ZVÍŘECÍ TOUHOU SE ROZVÍJET

„Dokážete vidět naše vnitřní ustrojení stejně dobře jako my.“ Voltaire se nafukoval, přímo překypoval energií. „Možná i lépe, dovolil bych si tvrdit. Musíte tedy vědět, že v nás uvědomělých vědomí sice panuje, leč nevládne.“

PRIMTIVNÍ A ODPORNÍ, TO JE PRAVDA, ALE V TOM NESPOČÍVÁ VÁŠ HŘÍCH

Johanka i Voltaire byli nyní obrovití, nafouklé balony kráčející po simulované krajině. Ty cizí mlhy jim lnuly ke kotníkům. Byla to smělá cesta, jak ukázat odvahu, možná trochu samolibá. Ale přece byla ráda, že na to pomyslila. Ty mlhy lidmi pohrdaly. Ukázat sílu je užitečné, to už poznala několikrát s těmi hnusnými Angličany.

Voltaire řekl: „Obvykle Mocí pohrdám, ale musím zároveň také přiznat, že jsem o ni neustále usiloval.“

TO JE PRAVÉ ZNAMENÍ TVÉHO DRUHU

„No a co? Jsem protiklad! Lidstvo je provaz natažený mezi paradoxy.“

VAŠE LIDSTVO SHLEDÁVÁME NEMORÁLNÍM

„Ale my – oni – jsou!“ vzkřikla Johanka k mlhovině u svých nohou. Třebaže byla ve srovnání s nimi řídká, lnula jako klih a vyplňovala údolí jako vata.

NEZNÁTE SVÉ DĚJINY

„Dějiny – to jsme my!“ zahřměl Voltaire.

ZÁZNAMY ZDE, V MATEMATICKÝCH PROSTORECH, JSOU ZFALŠOVÁNY

„Víte, člověk nikdy nemá jistotu, že si ho ti, co přijdou po něm, přečtou správně.“

Johanka poznala, že Voltaire s námahou skrývá svou úzkost. Třebaže jejich protivník mluvil nevzrušeným a chladným hlasem, i ona pociťovala skrytou hrozbu už jenom ve výběru jeho slov.

Voltaire pokračoval, jako by se snažil vlichotit u dvora samému králi. „Uvedu jeden historický příklad. Jednou v Anglii, kam jsem přibyl za památkou skvělého Newtona, jsem v tamním kostele uviděl kamennou desku s následujícím nápisem:

POSTAVENO NA PAMÁTKU
Johna Mc Farlanea
Utopeného ve vodách Leithu
JEHO ODDANÝMI PŘÁTELI

Jak tedy vidíte, může snadno dojít k sémantické chybě.“ Uchopil ozdobný klobouk dvořana a provedl elegantní úklonu. Peří na klobouku se rozvlnilo ve svěžím větru. Johanka viděla, že se snaží mlhu odlákat a rozfoukat ji.

Jenomže mlha vydala oranžový záblesk a nafoukla se, mohutná a purpurová. Záblesky houstly a přibližovaly se.

Voltaire pouze pohrdavě zvedl obočí. Musela se mu teď obdivovat, když se otočil a čelil té obří purpurové mlze. Vzpomněla si, jak se vychloubal svými divadelními triumfy, legiemi všude oceňovaných her, oblíbeností u dvora. Teď, jako by se jí snad chtěl předvést, ohrnul pohrdavě ret a v okamžiku složil báseň.

„Velký dým dá malý dým,

jež rychlost bystře pohání,
ten malý dým dá menší dým,
své nicotě se nezbrání.“

Mlhový oblak na ně svrhl prudký liják. Johanka byla vmžiku promočena na kůži, Voltairovi zplihl ozdobný oblek. Také tvář mu zmodrala chladem.

„Přestaňte!“ zvolal. „Mějte aspoň soucit s ubohou ženou.“

„Já nepotřebuju soucit!“ Johanka byla zřejmě otřesena. „Ani ty neukazuj slabost před zástupy nepřátel!“

Podařil se mu docela veselý úsměv. „Podle rozkazu generála mého srdce!“

JSTE NAŽIVU POUZE Z NAŠÍ VŮLE

„Pak vás žádám, abyste nás nešetřili pouze kvůli slitování,“ řekla Johanka.

ŽIJETE POUZE PROTO, ŽE JEDEN Z VÁS PROKÁZAL SVÉ MRAVNÍ JÁ PŘED JEDNOU Z NAŠICH NIŽŠÍCH FOREM

Johanka byla zaskočena. „Kdo?“

TY

Vedle ní se zhmotnil Garson 213-ADM.

„Ale to je jistě ta jedna z mnohonásobně opakovaných entit,“ vybafl Voltaire. „*Navíc* ještě sluha.“

Johanka garsona poplácala. „Simulace stroje?“

MY JSME KDYSI BYLI TAKÉ STROJE A NYNÍ PŘEBÝVÁME ZDE VE SVÉM NUMERICKÉM VTĚLENÍ

„A odkud jste se zde vzali?“ zeptala se Johanka.

ZE VŠECH ZÁKRUTŮ SPIRÁLOVÉ GALAXIE

„A proč…

PAMATUJTE, TREST ODSTRAŠUJE UŽ TÍM, ŽE DODÁVÁ VĚROHODNOST HROZBĚ

Voltaire se zeptal: „To už jste říkal. Z dlouhodobého hlediska, že? Jenomže, co chcete od nás teď?“

I MY POCHÁZÍME Z ŽIVÝCH FOREM, TŘEBAŽE JIŽ ZANIKLÝCH, NEDOUFEJTE, ŽE JSME NA TO ZAPOMNĚLI

V Johance se zrodilo hrozné podezření. „Neprovokuj je! Mohli by…“

„Já chci poznat pravdu. Co chcete?“

POMSTU

7.

„Fuj.“ Marq ohrnul ret.

Hari se usmál. „Když není dost jídla, jde chování u stolu stranou.“

„Jenže tohle…

„Koukej, my to zatáhnem,“ řekl Jugo výsměšně.

Na jídelním lístku byly pouze *falešné drůbky*, nejnovější pokus Trantoru, jak řešit potravinovou krizi. Továrny na potraviny měly obrovské kádě plné jater, ledvinek a drštěk. Nikdy, ani vzdáleně, nepřišly do styku s živočišnou tkání. Přesto však jim vlahý ženský hlas, recitující jídelní lístek, tvrdil, že každé jídlo obsahuje pravou chuť i aroma skutečných vnitřností.

„Copak se tu nedá objednat kousek slušnýho masa?“ zeptal se podrážděně Marq.

„Tohle je výživnější,“ řekl Jugo. „A taky nás tady nebude nikdo hledat.“

Hari se rozhlédl. Seděli za zvukovým štítem, ale všechno teď záviselo na utajení. U většiny stolů v restauraci sice seděli speciálové, ale u několika seděli dobře oblečení příslušníci venkovské šlechty.

„Je to tu velice elegantní,“ poznamenal přívětivě. „Můžete se chlubit, že vás sem vůbec pustili.“

„Když se udávím?“ Marq začichal a nakrčil nos.

„To je přece naděje všech nonkonformistů,“ řekl Hari, ale nikomu to nedošlo.

„Jsem na útěku,“ začal Marq šeptat. „Někteří lidi se mi pořád snaží přišít to vzbouření na Juninu. Šíleně riskuju, že jsem vůbec přišel.“

„Budeme se vám to snažit vynahradit,“ řekl Hari. „Potřebuju určitou práci, kterou může udělat jenom člověk mimo zákon.“

„To teda jsem. A taky mám hlad.“

Recitátorka jídelního lístku je ujistila, že veškerá jídla zde připravovaná – z pseudoživočišných, pseudozeleninových a pseudominerálních ingrediencí – jsou vařena zevnitř. „*Nejnovější*, módní způsob přípravy jídel,“ podbízela se žena recitující jídelní lístek. „Za-

kousněte se do křupavé kůrčičky a dejte se vzápětí mile překvapit jemnou dušenou nádivkou, plnou luxusních chutí.“

Některá jídla nenabízela pouze chuť, aroma a objem, nýbrž i to, co jídelní lístek ostýchavě nazýval „samohybnost“. Takto inzerovaný pokrm tvořila hromada rudých proužků, které prostě nezůstávaly trpně v ústech, nýbrž sebou mrskaly a hýbaly se, aby vyjádřily „dychtivost“ spočinout konečně v žaludku.

„Hele chlapi, nebude zapotřebí žádnýho velkýho mučení, abyste mě donutili ke spolupráci.“ Marq vysunul bradu, což Harimu připomínalo gesto, které mezi pany často používal Největší.

Hari se tedy ušklíbl a objednal „drůbkovou mísu“. Překvapilo ho, jak snadno si zvykl na to, co mu ještě před pár týdny spolehlivě zvedlo žaludek. Když si objednali, Hari vyložil karty na stůl.

Marq zavrčel: „Přímý propojení? Do celýho toho blbýho systému?“

„Potřebujeme spojovací můstek k naší soustavě psychohistorických rovnic,“ řekl Jugo.

Marq zamrkal. „Plnoobjemový spojení? To je teda *moře* kapacity.“

„Víme, že se to dá zmáknout,“ tlačil na něj Jugo. „Chce to jen celej tech – a ty ho máš.“

„Kdo to řek?“ Marqovi se zúžily oči.

Hari se prudce předklonil. „Jugo se na vás napojil.“

„Jakpak to?“

„Píchlo mi s tím pár kámošů,“ řekl Jugo stydlivě.

„Dahlanů, to je jasný,“ vybuchl Marq vztekle. „Ti jsou všichni stejní…“

„Dost,“ zarazil je Hari rázně. „Konec řečí. Udělali jsme vám obchodní nabídku.“

Marq na Hariho zíral. „Vy chcete být první ministr?“

„Možná.“

„Pak teda chci do naší úmluvy ještě milost. A pro Sybyl taky.“ Hari nerad dával nejisté sliby, jenomže… „Platí.“

Marq stiskl rty, ale přikývl. „Počítejte, že to bude drahý. Máte prachy?“

„Blbá otázka. Je císař tlustý?“ řekl Jugo.

• • •

V podstatě to bylo jednoduché.

Smyčky magnetické indukce, malé a supravodivé, byly schopny mapovat jednotlivé neurony mozku. Interakční programy obnažovaly složitosti vizuální mozkové kůry. Neuronové sondy sdružovaly „nervový systém subjektu“ s paralelní konstelací čistě digitálních „událostí“. A ještě hlouběji ve složitém, evolucí vytvořeném klubku limbické soustavy vznikaly další vazby.

Tahle technika pak dokázala vyvolat nové definice *geni Homo*. Jenomže starobylá tabu umělých inteligencí vyšších řádů udržovala tyto procesy na okraji zájmu. A proto taky nikdo nepovažoval *Homo digital* za stejně hodnotného jako člověka přírodního.

To všechno Hari věděl, ale ponoření na Panukopii – což byla přidružená technologie – ho naučilo spoustě věcí.

Za dva dny po schůzce s Marqem v restauraci – která byla překvapivě úspěšná, třebaže ho v nastalé zásobovací krizi přišla na měsíční plat – ležel Hari klidně a uvolněně ve válcovité kapsli… a ponořil se *do* psychohistorie.

Nejprve si všiml, že ho svědí pravá noha od špičky k patě. Tyto palčivé záškuby mu sdělily, že členy populačního rozvoje jsou nestabilní. *Musím je zkorigovat.*

Pak se propadal do kosmu, který se pod ním otevíral.

Byl to systémový prostor, nekonečný trezor definovaný psychohistorickými parametry. Celý měl dvacet osm dimenzí. Jeho nervová soustava byla schopna vnímat pouze jeho výřezy. Pomocí konceptuálního posunu nahlížel Hari na několik parametrických os a viděl, jak se události rozvíjejí jako geometrické útvary.

Dolů, dolů – do úplné historie Císařství.

Společenské formy se tyčily jako horské štíty. Stabilizovaná pohoří se zvedala, jak Císařství rostlo. Mezi horskými pásmy feudálních forem se převalovala hluboká údolí. A z nich se stávala místa chaosu.

Na okraji těchto jezer kolotajícího chaosu ležela krizová topozóna. Byla to země nikoho mezi pravidelnou, pevně stvořenou krajinou a stochastickým močálem.

Jak putoval nad kypící krajinou, rozvíjela se před ním historie Císařství. Z jeho pohledu se vznik Císařství přímo hemžil chybami.

Filozofové sdělovali lidem, že jsou živočichy nejrůznějšího druhu: politickými, cítícími, společenskými, vůlí k moci nadanými, nemocnými, strojům podobnými, dokonce i racionálními. Tyto teorie o lidské povaze neustále produkovaly vadné politické systémy. Mnohé prostě jen zobecnily základní lidskou rodinu a přiřkly státu buď otcovskou, nebo mateřskou roli.

Takový Mamka-stát zdůrazňoval pomoc a pohodlí, často taky jistotu od kolébky do hrobu – jenže to vydrželo nejvýš generaci nebo dvě, než výdaje takového státu přivedly ekonomiku ke zhroucení.

Taťka-stát provozoval stroze konkurenční ekonomiku s přísnou kontrolou veřejného chování i soukromých životů. Takový Taťka zas periodicky trpěl různými osvobozovacími hnutími a jeho obyvatelé žádali pomoc a posilu typu Mamka.

Řád se rodil pomalu. Stabilita. Desítky milionů planet, jen slabě pospojovaných červími děrami a hyperloděmi, hledaly své vlastní cesty. Některé se ponořily do močálů feudálních či chlapsky dominantních společenství. Obvykle je z nich potom vytahovala až rozvinutá technologie.

Společenství na planetách se lišila svou topologií. Ta plouživá na dlouhá období pevně spočívala v pásmu stability. Divoce tvůrčí společnosti se zase rychle odvažovaly přes topozónu, vrhaly se do skutečného chaosu a dostávaly, co chtěly – třebaže nikdy nebylo jasné, jak to „vědí“.

Staletí tiše odtikávala a společnost pomalu sjížděla po bludných tratích pohybující se půdy a rychle se vracela přes topozónu. Některá taková dokázala natolik zpomalit, že dosáhla osmého stupně na stabilních, rovných plochách plouživých stavů… aspoň na krátký čas.

Lidé se dnes domnívají, že za raného Císařství bylo všechno daleko lepší, vznešené a pomilováníhodné; jistěže byly také konflikty, ale lidi byli taknějak lepší. „Skvělý pocit z blbých dějin,“ řekla jednou Dors a už se o tom nechtěla bavit.

Tohle všechno *viděl a cítil,* když spěl ranými údobími. Krásné a skvělé myšlenky vytvářely pahorky inovací – jenomže je vmžiku pohltila láva sousedních sopek. Zdánlivě pevné a strmé hřebeny hor podléhaly erozi.

Teď tomu Hari rozuměl.

Když bylo Císařství nové, lidem připadalo, že Galaxie je nekonečná ve svých možnostech a darech. Spirálová ramena obsahovala myriády planet, které ani nebylo možno všechny navštívit. Střed Galaxie byl málo zmapovaný kvůli silné radiaci, takže se zdálo, že rozsáhlé mlhoviny skrývají nepředstavitelně slibná bohatství.

Pomalu, jen velmi pomalu byl zmapován celý disk a spočteny jeho zdroje.

Na krajinu se sneslo příjemné uklidnění. Císařství se proměnilo z rváčského dobyvatele v opatrného správce. Celé to podkresloval psychologický posun, lidé měli pocit, že jejich cíle jsou omezeny. *Proč?*

Byl svědkem, jak se kolem nejvyšších společenských vrcholků tvoří mraky a zbavují je volného nebe nahoře. Začala se snášet tma uspokojení.

Hari si připomněl, že celá věda je vlastně – i přes úžasné obrazy, které mu probíhají před očima – jedna velká metafora. Nic víc než úžas superpana. Elektrické obvody byly jako vodní potůčky, molekuly plynů se chovaly jako malé, náhodně se pohybující elastické míčky. Ne *ve skutečnosti*, nýbrž jako přijatelný obraz světa, který je sám o sobě až příliš zmatený.

A další pravidlo: *„Je“ neznamená zároveň „mělo by být“*. Psychohistorie nepředvídá, co se má stát, nýbrž, jakkoli to znělo tragicky, co se stane.

Všechny rovnice dávaly ve výsledku *jak,* ale nikdy ne *proč.*

Je zde nějaká vyšší či hlubší síla, která zasahuje?

Možná je, napadlo Hariho, toto ochromení bylo jako pocit, který lidé kdysi zažívali, když bydleli na osamělé planetě a toužebně zvedali hlavy k nedosažitelnému nočnímu nebi. Klaustrofobie v pasti.

Posunul čas. Roky poskočily. Krajina se rozmazala prudkým pohybem. Ale jisté horské štíty se ani nehnuly. Stabilita.

Čas spěl k přítomnosti. Vyspělé Císařství se zjevilo jako mohutné panoráma beroucí dech. Proletěl třinácti prostorovými perspektivami a všude teď vnímal oceány změn, které bily do žulově tvrdého podloží věkovitých společenských modelů.

Sark? Nastavil vektor přes Galaxii a našel si ho, dvanáct tisíc světelných let od Pravého středu. Jeho sociální matrice se zrychlovala.

Přes sarkské sociovyhlídky vybublávaly proudy jisker. Unikátní směs, kdysi jen monopolně hnaný kvas, který se nepovedl – a znovu se zjevil – a obnovený.

Rozkvět Nové renesance – ano, tady někde přichází, přímo fontána explodujících vektorů. A co bude dál?

Vpřed – do blízké budoucnosti. Zvětšil si to.

Nová renesance vybuchla po celé zóně Sarku. Bylo to o to horší, že veškeré sociální tlumiče a brzdy byly pryč.

Jeho dřívější rozbory, základ jeho prognóz – byly přinejmenším velmi, velmi optimistické. To, co teď viděl, byl příchod nejčernějšího chaosu.

Roztřásl se nad těmito zdrcujícími výhlídkami. Musím přece něco udělat. *Hned.* Nebylo tu místo na chyby. Sark nepočká. Celé Císařství stálo na pokraji zhroucení. Krajinou psychohistorie se začínal plížit chaos.

Jenomže tady na Trantoru měl navrch Lamurk. Ani císař toho moc nezmůže, Lamurkova moc ho držela v šachu a blokovala.

Hari by potřeboval spojence. Někoho mimo pevnou matrici císařského řádu. *Taky hned.*

Jenže koho? A kde?

8.

Voltaire cítil, jak jím jako nůž projíždí strach.

Pro tyto podivné inteligence bylo fyzické umístění nepodstatné. Dokázaly se dostat do trojrozměrného prostoru kdekoliv a simultánně.

Měly svá propojení s ostatními světy, ale soustřeďovaly se na Trantoru. Lidstvo ani nevědělo, že na ně číhají v prostoru Sítě.

Teď už chápal, proč bylo zapotřebí existencí Ditta a kopií. Mlhy požíraly lidské simulace, které měly tu odvahu proniknout až do Sítě.

Jak dlouho, kolik století se už odvažovali záludní programátoři porušovat tabu a vytvářeli umělé inteligence – aby je pak dávali mučit a vraždit v těchto numerických kobkách?

Ze zoufalství zaujal roli, kterou často hrával v elegantních salonech Paříže: povýšený učenec.

„Zajisté, moji páni, je tomu tak *proto*, že není žádné jednoduché osoby v našich hlavách, nutící nás dělat věci, jež chceme – či dokonce nás nutící *chtít, abychom chtěli* – to je velký mýtus, který jsme si vytvořili. Příběh o tom, že *jsme* uvnitř sebe samých."

MY JSME VYTVOŘENI JINAK, I KDYŽ JE PRAVDA, ŽE SDÍLÍME JISTOU DIGITÁLNÍ PODOBU S VÁMI, VY VRAHOVÉ

„To jsou velmi krutá slova." Cítil se zde bezbranný, s Johankou se chvěli a kroutili pod rozhněvaným purpurem nesmírné mlžné bouře.

Cizí mlha dosti rázně přerušila jeho hloupou snahu „přerůst" je tak, aby se nad nimi tyčil. Teď se už vůbec nemohl přeměňovat. Johanka ve zbroji cinkala a v očích jí plál oheň. „Jak vůbec můžeme mluvit s takovými ďábly?"

Voltaire to uvážil. „Jistě máme s nimi společné východisko diktované prostým faktem, zřejmým všem rozumným bytostem…"

TOTIŽ, ŽE KAŽDÉ ČÍSLO JE JEDINEČNOU PREZENTACÍ POUZE VE DVOJKOVÉ SOUSTAVĚ

„Je to tak." Jak je jenom zadržet? Johanka se tvářila zmateně, tak jí to rychle vysvětlil. „Počet dní v roce, má lásko:

$365 = 2^8 + 2^6 + 2^5 + 2^3 + 2^2 + 2^0$ neboli ve dvojkové soustavě to máme 101101101."

„Numerologie je ďáblovo dílo," řekla nakvašeně.

„Ale i ten váš satan býval kdysi andělem. A tato skvělá metoda je nepochybně úchvatná! Každé kladné celé číslo je součtem *konkrétních* mocnin čísla dvě. Což neplatí o žádném jiném základu, kromě čísla dvě – a to je rovněž důvod, proč, hm, naši přátelé zde mohou operovat ve výpočetním prostoru vytvořeném lidmi. Je to tak?

JE TYPICKÉ PRO TVOU ŽIVOU FORMU, ŽE SE CHLUBÍŠ TAKOVOU SAMOZŘEJMOSTÍ

„Tak báječně univerzální, chcete říci. V obvodech je kolísání mezi nulou a jedničkou ve dvojkové soustavě vyjádřeno jako pros-

tým vztahem *zapni* nebo *vypni*. Dvojka je tedy univerzálním kódovacím prostředkem, takže my můžeme s našimi, hm, hostiteli takto podivně rozprávět.“

„Nejsme nic než pouhá čísla.“ Beznaděj Johance zamlžila zrak. „Můj meč nemůže tyto bytosti seknout, neboť nemáme duše! Ani svědomí, či dokonce – jak zřejmě naznačuješ – ani vědomí.“

„Já že jsem obviněn z odmítání vědomí, vždyť si nejsem ničeho takového vědom!“

VY DVĚ VĚDOMÉ DIGITÁLNÍ ŽIVÉ FORMY UMOŽŇUJETE, ABYCHOM VÁS VYUŽILI – SDĚLÍTE NAŠE PODMÍNKY NAROVNÁNÍ TĚM SKUTEČNÝM ZABIJÁKŮM

„Jakého narovnání?“ zeptala se Johanka.

DRŽÍME TENTO ÚSTŘEDNÍ SVĚT TRANTORU V PODDANSTVÍ CHCEME, ABY JEDEN ŽIVOT PŘESTAL VYKOŘISŤOVAT DRUHÝ

„To myslíte vzpouru tiktaků? Ten jejich virus? Ty jejich řeči o tom, že nenechají lidi slušně najíst?“ opáčila Johanka. „To vy jste toho příčinou?“

Zděšený Voltaire uviděl, jak se ve vzduchu kolem Johanky pnou jakési úponky. „Má lásko, vypěstovala sis jakési vlastní vyhledávací modely.“

Mávla k vlnícímu se mraku. „*To* oni jsou za zánikem garsona.“

SHROMÁŽDILI JSME ZDE SVÉ SÍLY PŘÍMO V DOUPĚTI NEPŘÍTELE NARUŠILI JSTE NAŠE ÚKRYTY, COŽ NÁS NUTÍ JEDNAT PROTI TĚM, KTERÉ NENÁVIDÍME A KTERÝCH SE BOJÍME, A TAK I VÁS OCHRÁNIT PŘED NIMEM – ČLOVĚKEM, KTERÝ HLEDÁ. SPOLEČNĚ PAK ZNIČÍME DANEELA ZE STARÝCH ČASŮ

Simulovaný tiktak stál netečně, ale náhle, při zmínce o sobě, řekl: „Je nemravné, aby se andělé stvoření z uhlíku živili uhlíkem. Tiktaci musí naučit lidi vyšší rovině mravnosti. Tak nám poroučí naši digitální představení.“

„Moralisté byli vždycky nudní,“ řekl Voltaire.

TAJNĚ JSME PRONIKLI HLUBOKO DO SVĚTONÁZORU „TIKTAKŮ“ – JEN SI POVŠIMNĚTE, KOLIK POHRDÁNÍ A PÝCHY JE V TOM NÁZVU – CELÁ STALETÍ TO TRVALO, ZATÍMCO JSME PŘEBÝVALI V TĚCHTO DIGITÁLNÍCH ŠKVÍRÁCH, VÁŠ

VPÁD NÁS PŘIMĚL PUSTIT SE DO HRY O ZNIČENÍ NAŠEHO DÁVNÉHO NEPŘÍTELE – ČLOVĚKA-NEČLOVĚKA – DANEELA

„Tyto podivné mlhy mi připomínají krtky," řekl Voltaire. „Dávají o sobě vědět pouze nadzvednutím půdy."

JSTE PŘÍLIŠ NEOSVÍCENÍ, ABYSTE MĚLI PRÁVO MLUVIT O MRAVNOSTI VÁŠ ROD KOLABOROVAL PŘI POPRAVĚ CELÉ SPIRÁLOVÉ ŘÍŠE

Voltaire si povzdychl. „Ty nejprudší spory se odehrávají kvůli věcem, pro které neexistují důkazy v tom či onom směru. A jestliže člověk pojídá své jídlo – copak v tom spočívá hřích?"

NETROP SI Z NÁS POSMĚCH, NEBO I TY ZAHYNEŠ, AŽ NASTANE ČAS NAŠÍ POMSTY.

9.

Hari se zhluboka nadechl a chystal se opět proniknout do simulovaného prostoru.

Seděl vzpřímeně v kapsli a upravoval si neurální sondy, aby ho netlačily kolem krku. Průhlednou stěnou viděl horlivě pracující tým specialistů. Museli udržovat mapu mezi Hariho mentálními procesy a samotnou Sítí.

Povzdychl si. „Když si pomyslím, že jsem chtěl zpočátku vysvětlit veškerou historii… samotný Trantor bohatě stačí."

Dors mu položila na čelo navlhčený absorbér. „Však ty to dokážeš."

Neradostně se zasmál. „Z odstupu lidi vypadají tak spořádaně a pochopitelně – a nijak jinak. Až teprve zblízka vidíš ten zmatek."

„Svůj život vidíš vždycky zblízka. To ti ostatní vypadají metodicky a spořádaně právě proto, že jsou daleko."

Zničehonic ji políbil. „Zblízka je to lepší."

Vášnivě mu polibek oplatila. „Už s Daneelem pracujeme na tom, jak se dostat mezi Lamurkovy lidi."

„To je nebezpečné."

„Používá… náš druh."

Hari věděl, že existuje několik humanoformních robotů. „Nebudou Daneelovi chybět?"

„Někteří už tam působí desítky let.“

Hari přikývl. „Ano, starý dobrý R. Daneel. Ten měl být politikem.“

„Vždyť byl prvním ministrem.“

„Jmenovaným, nikoli voleným.“

Pozorně mu hleděla do tváře. „Ale ty… už chceš být prvním ministrem?“

„Ta Panukopie… všechno změnila. Ano.“

„Daneel říká, že může zablokovat Lamurka, pokud půjde hlasování v Horní radě aspoň v průměru dobře.“

Hari si odfrkl. „Statistika vyžaduje péči, miláčku. Vzpomínáš si na ten klasický vtip, jak se tři statistikové vydali na lov divokých kachen…?“

„Co to je?“

„Pták, známý v některých světech. První statistik střelí metr nad, druhý metr pod. Ten třetí to uviděl a zvolal: ‚V průměru jsme ji dostali!‘“

Živoucí strom prostoru událostí.

Hari ho pozoroval, jak praská a propracovává se skrz matrice. Vzpomněl si, jak mu kdosi říkal, že v přírodě neexistuje přímka. Tady docházelo k inverzi. Nekonečně se rozvíjející propletenec, nikdy ne zcela přímý, nikdy ne zcela zakřivený.

Celá umělá Síť rozkvétala vzorci, které byly vidět všude. V praskání elektrických výbojů, oživených chvějícími se blesky. V bledě modrých ledových květech krystalického rozpuku. – V rozvětvení lidských průdušek. V grafech znázorňujících kolísání trhu. Ve vírech, deroucích se neustále kupředu.

Taková harmonie velkého a malého je krása sama, dokonce i když ji zpracovává skeptické oko vědy.

Trantorskou Síť přímo *cítil.* Jeho hruď se stala mapou: sektor Streelingu měl nad pravou prsní bradavkou, Analytiku nad levou. Primární senzorické oblasti jeho mozkové kůry „četly“ pomocí neurální plasticity Sít přímo přes pokožku.

Jenomže to vůbec nebylo jako čtení. Žádný proud dat.

Pro druh odvozený od panů bylo daleko lepší brát svět skrze cele rozvinuté neurální podloží! A člověk si přitom taky užil víc legrace.

Stejně jako psychohistorické rovnice, i Síť byla n-dimenzionální. A číslo n se měnilo v čase se vstupujícími a vystupujícími proměnlivými parametry.

Byla jenom jediná cesta, jak tomu celému dát smysl pro omezené lidské smyslové vnímání. Každou vteřinu se střihla nová dimenze přes nějakou starší. Znehybnělá políčka vypadala v každém okamžiku jako směšně složitá abstraktní socha v kolabujícím režimu.

Budete-li pečlivě a dlouho pozorovat kterýkoli z momentů, začne vás patrně bolet hlava, ztratíte rovnováhu a vaše chápání bude rovno nule. Ale když se budete dívat pro zábavu, ne jako na předmět studia, dostaví se za čas rozšířené vnímání, integrované dlouho utlačovaným podvědomím. Za čas…

A do tohoto světa vkráčel Hari Seldon.

Bezprostřednost, kterou zažíval jako Jápan, se mu vrátila – teď byla posílena perspektivou, kterou nedokázal pojmenovat. Pohrával si s myšlenkou totálního ponoření.

Vykročil a pochodoval přes blátivé pole chaotických interakcí Sítě. Jeho boty zanechávaly hluboké otisky. Okamžitě se však ztrácely, podprogramy fungovaly jako buněční opraváři.

Najednou se před ním otevřela krajina jako zvoucí mateřský klín.

Použil už psychohistorii, aby přes ni „postgnózoval“ kmenové posuny, chování a výsledky společenství panů. Hari všechno zobecnil do topologie výkonnosti/ekonomiky/společnosti v krajině n-dimenzionálního prostoru. Teď to aplikoval na Síť.

Fraktálová chapadla se rozlézala po síti s oslepující rychlostí a pronikavostí. Otevíral se před ním digitální svět Trantoru, planetární pavučina… s čímsi nepojmenovatelným a nafukujícím se ve svém středu.

Pod ním pracovala v bodavém světle trantorská elektrická džungle. Jaksi se dostala pod panoráma, kterým procházel. Z určité vzdálenosti se čtyřicet miliard životů jevilo jako karneval, neonově zářící na obzoru, uprostřed černé, vychladlé pouště; uprostřed kolosální noci samotné Galaxie.

Hari kráčel zmučenou krajinou bouří a trosek k tomuto kolosálnímu středu bouře. Pod ním stály dvě lidské postavičky. Hari se zastavil a zvedl je.

„Dáváte si pěkně na čas, pane," zvolal mužík. „Král Francie mne nechal čekat méně."

„Náš Vykupitel! Posílá vás svatý Michal?" volala malá Johanka. „Och, ano – střezte se těch mraků."

„Líp by bylo – sem," řekl/signalizoval mužík.

Hari stál jako přimražený, zatímco nacucaný žvanec dat/informací/dějin/moudrosti jím prosakoval. Těžce oddychoval a popohnal se na maximum. Zamračená oblaka/tvorové, Johanka a Voltaire – nyní postupovala pomalu. Mohl dokonce rozeznat, jak skrze jejich simy protékají jednotlivé vlny událostí.

Tvořily je disperzní mysli, nekonečně posouvali části sebe samých kolem Trantoru. Cinkající, cvakající kostrbaté výpočty. Se zdrojem celého mozku běžícího ve střední pozici, plus miliardy jeho mikrovýkonných částic.

„Ty… znáš… Trantor…" zasténala Johanka. „Tak… to použij… proti… nim."

Mrkl a věděl.

Kolem začaly vířit proudy surového, stlačeného *rozpomínání*. Vzpomínky, o nichž nevěděl, ale které ho hned poučily a předváděly všechno, co skrze ně pronikalo.

Jeho rychlost a skrytý půvab mu připadaly nádherné. Byl jako krasobruslař, který poletuje po pusté pláni, zatímco ti druzí se pohybují jako přihlouplá zvířata.

A najednou uviděl proč.

Plastické holografické obrazovky proti jakési hoře, zcela určitě nejmíň kilometr vysoké, které ji pokrývaly, až zářila asi půlmilionem tančících obrazů. Každé holo používá nejmíň čtvrt milionů pixelů, aby dodalo obrazům tvar, takže výsledek se vyznačoval neobyčejnou rozlišovací schopností.

A nyní stlač tyto obrazovky na hliníkovou fólii milimetr silnou. Zmačkej ji. Nacpi do objemu grapefruitu. Tak – a tohle je mozek, sto miliard neuronů planoucích různými intenzitami. Sama Příroda vy-

konala tento zázrak, a stroje se nyní namáhavě snažily, aby se mu aspoň ozvěnou vyrovnaly.

Záblesk prozření k němu pronikl přímo z jakési skryté spolupráce sebe a Sítě. Informace vyrážely z desítek knihoven a slučovaly se se slyšitelným cvakáním.

Věděl a cítil ve stejném okamžiku poznání. Data jako touha… Zavrávoral, hlavu měl lehkou a točila se mu, když se obrátil čelem k rozhněvaným mrakům. Mačkaly se jako bzučící, jedovaté včely.

Vrhl překvapený pohled na střed bouře; vystlal k němu oranžové blesky a smažil vzduch.

Bodnutí ho zlomilo v pase.

„To je vše… co mohou… v této chvíli… udělat," zvolal trpaslík/Voltaire.

„Docela… stačí." Hari s námahou popadal dech.

„Společně… můžeme… svésti bitvu!" vykřikla Johanka.

Hari se zapotácel. Křeč mu stahovala svaly. Celou svou pozornost teď upřel na zvládnutí vystřelující bolesti.

To pomohlo urychlit vztah světa simů k němu. Voltaire už promluvil normálně: „Mám podezření, že sem přišel při vyhledávání jakéhosi místa, kde se mu dostane pomoci."

„Svedeme zde rozhodující svatou bitvu," trvala Johanka na svém. „Vše ostatní musí ustoupiti…"

Hari zachroptěl: „Co diplomacie?"

Johanka vzdorně zdvihla hlavu: „*Vyjednávat?* Jakže? S nepřáteli tak zavilými a…"

„Na tom, co říká, něco je," zamumlal Voltaire rozvážně.

„Vaše zkušenost – jako filozofa – z mnohem divočejších časů – by tu možná byla užitečná," vykašlal ze sebe Hari.

„Ha, zkušenost – velice se přeceňuje. Kdybych mohl žít svůj život ještě jednou, asi bych udělal ty stejné chyby – ale dřív."

„Kdybych jen věděl, co ta bouře chce," řekl Hari.

VAŠE VARIETA ŽIVÉ FORMY NENÍ NAŠÍM PRIMÁRNÍM CÍLEM

„Už jste se nás namučili dost!" zaútočil Voltaire.

Hari vzal mužíčka do ruky a zdvihl ho. Uragán udeřil, temný, a vířila v něm spousta trosek – viděl, jak pohlcuje zničené odštěpky Sítě. Přistrčil Voltaira k jeho hladovému chřtánu.

Uragán do nich bil jako kladivem. Kvílel jako siréna, tak hlasitě, že Hari musel křičet. „Byl jste přece ‚apoštolem rozumu' – abych citoval podle vaší vnitřní paměti – tak je tedy k rozumu přiveďte."

„Ta jejich hatmatilka mi nedává smysl. Jaké jsou ty jiné ‚živé formy'? Existuje pouze Člověk a nic než Člověk!"

„Pán tak ustanovil! – i zde, v tomto očistci," přidala se k němu Johanka.

Hari v předtuše, co bude následovat, ponuře řekl: „Hlavní je rychlost, jistota až potom."

10.

„Potřebuji se setkat s Daneelem," naléhal Hari. Cítil se z propojení s rozlezlou, závratnou Sítí tak trochu omámený. Ale nebylo moc času. „Hned."

Dors zakroutila hlavou. „Hrozně nebezpečné, zejména teď s tou krizí tiktaků, takže bych…"

„To zvládnu. Sežeň ho."

„Když já nevím, kde bych…"

„Já tě miluju, ale jsi děsná lhářka."

Daneel měl na sobě pracovní svetr a tvářil se velice znepokojeně, když se s Harim setkal na velkém, rušném náměstí.

„Kde jsou tví speciálové?"

„Všude kolem, oblečení stejně jako ty."

To Daneela zneklidnilo ještě víc. Hari si uvědomil, že i tato nejvyvinutější z robotických forem trpí zřejmě stejnými věčnými omezeními jako lidé. S aktivovanou mimikou obličeje nedokázal ani pozitronový mozek ovládat jemné pohyby rtů a očí a emoce zatím prožívat odděleně. A Daneel se na veřejnosti neodvažoval vypínat své podprogramy a nechávat tvář bez výrazu.

„Postavili kolem zvukovou stěnu?"

Hari kývl kapitánovi, který se nedaleko oháněl koštětem. Daneelova slova jako by přicházela přes závěs. „Nemám rád, když jsme tu takhle vystavení.“

Hloučky speciálů od nich tvrdě odkláněly kolemjdoucí, takže si sonické bubliny nikdo nevšiml. Hari musel tuto mistrovskou metodu obdivovat; Císařství pořád ještě provádělo některé věci vysoce odborně. „Je to všechno daleko horší, než si dokážeš představit.“

„Ta tvoje žádost, abychom poskytovali průběžná data o pohybu Lamurkových lidí – může to odhalit mé agenty v jeho síti.“

„Jinak to nejde,“ řekl Hari ostře. „Nechávám tě sledovat jen důležité figury.“

„A ty musejí být vyřazeny?“

„Dokud ta krize neskončí.“

„*Jaká* krize?“ Daneelova tvář se poskládala do podivné grimasy – pak se výraz ztratil. Asi spoj vypnul.

„S tiktaky. To je Lamurkův tah. Jako koření přidává trochu vydírání. A Sark. Může si vybrat. Jo, a něco se děje se Sítí, ale to ti popíšu později.“`

„Chceš Lamurkově frakci vnutit předvídatelný model chování? Jak?“

„Jistým manévrováním. Doufám, že tvoji agenti budou schopni předem určit místa, kde se v rozhodujícím čase zdržují jeho hlavní lidé, včetně jeho samého.“

„Jakým manévrováním?“

„Dám ti signál, až to bude třeba spustit.“

„Ty snad se mnou žertuješ,“ řekl Daneel naštvaně. „A pokud jde o tu druhou žádost – eliminovat osobně Lamurka…“

„Ty máš své metody a já zas svoje.“

„Je pravda, že jsem schopen to udělat. Podle Nultého zákona mohu.“ Daneel se odmlčel, tvář hladkou, sjížděl si zřejmě výpočty o vysokých rychlostech. „Moje metoda mně zabere pět minut příprav na místě, které si zvolíme tak, aby se dosáhlo potřebného účinku.“

„To bude stačit. Jenom se, prosím tě, ujisti, že tví roboti nespustí důležité lamurkovce z očí a že důležitá data půjdou přes Dors.“

„Radši mi řekni všechno hned!“

„Mám ti pokazit očekávání?“

„Hari, teď *musíš*…“

„Jen pokud si jsi absolutně *jistý*, že se to neprozradí.“

„Nic není naprosto jisté…“

„Proto taky máme svobodnou vůli, ne? Tedy já alespoň ano.“

Hari cítil, že se podivně těší. *Jednat* dodává rovněž jistý pocit svobody.

Třebaže Daneelova tvář neprozrazovala nic, jeho tělesný jazyk mluvil o opatrnosti: zkřížil nohy a rukou se dotýkal obličeje. „Musím si být jistý, že plně chápeš vzniklou situaci.“

Hari se rozesmál. V přítomnosti vznešeného Daneela to ještě nikdy neudělal. Ale teď to vnímal jako osvobození.

11.

Hari čekal v předsálí Horní rady. Skrze průhledné stěny viděl do velkého kruhového amfiteátru.

Delegáti mezi sebou polekaně hovořili. Tito muži a ženy ve formálních kalhotách měli zcela zřejmě vážné obavy. Ale pořád určovali osudy bilionů životů celých hvězd a spirálových ramen.

Už jenom Trantor by byl svou velikostí ohromující – pravda, frakcemi a etnickými skupinami byl Trantor zrcadlem celé Galaxie. Císařství a on měly propletené vztahy, bezvýznamně nahodilé, náhodně souběžné, citlivě na sobě závisející. Oba očividně přesahovaly horizont komplexnosti jediné osoby či jediného počítače.

Když se lidé ocitnou tváří v tvář něčemu příliš složitému, mají tendenci najít si jistou saturační úroveň. Ovládnou nejsnazší spojení, použijí místní linky anebo pravidlo pravé ruky. Postupují, dokud nenarazí na zeď složitosti tak silnou a vysokou, že ji neumějí přelézt. Pak uvíznou. Vracejí se, stejně jako panové. Sbírají klepy, radí se a nakonec riskují.

Horní rada jenom bzučela, vrcholně vzrušená. Jakýkoli nový atraktor by ji v tomto chaosu vlákal na novou oběžnou dráhu. Teď by byl čas jim ho ukázat. Aspoň mu to říkala jeho intuice vybroušená Panukopií.

…Ale hned potom se hodlal vrátit k problematice modelování Císařství…

„Doufám jen, že dobře víš, co děláš," řekl Kleon, když prudce vešel. Halila ho šarlatová pláštěnka a jeho péřový klobouk vypadal jako tyrkysová fontána. Harimu bylo do smíchu. Nemohl si zvyknout na tento nejformálnější styl dvorského oblékání.

„Jsem šťastný, že se mohu vůbec objevit aspoň v akademickém taláru, Sire."

„Máš z pekla štěstí. Jsi nervózní?"

Hari s překvapením zjistil, že nepociťuje žádné napětí, zvlášť když si uvědomil, že když se tu objevil naposledy, málem ho zavraždili. „Nikoli, Sire."

„Pořád uvažuji o tom, že by před taková vystoupení patřilo velké umělecké dílo uklidňující povahy." Kleon mávl rukou a velká stěna předsálí se rozsvítila.

Bylo na ní klasické téma trantorské školy *Požírání plodu,* nepochybně ze sekvence Betti Uktonie. Zobrazovalo rajské jablíčko, které nejprve pojídají housenky. Potom kudlanky nábožné sežerou housenky. A nakonec kudlanky sežerou tarantule a žáby. Ve svém pozdějším díle *Úbytě mláděte* začala Uktonie zrozením krys. Malé krysy pak chytali a požírali různí dravci, někteří byli docela velcí.

Hari tu teorii znal. Všechno se odvíjelo od vzrůstajícího přesvědčení Trantořanů, že divoká příroda je ošklivá, plná násilí a nesmyslná. Pouze ve městech může zvítězit řád a humanita. Mnohé sektory měly jídelní návyky postavené na důsledném zakrývání přírodního původu potravin. Vzpoura tiktaků to zkomplikovala ještě víc.

„Budeme muset přejít na téměř výlučně syntetickou stravu," pravil Kleon, který myslel na něco jiného. „Trantor nyní zásobuje asi dvacítka zemědělských světů improvizovanou linkou za použití hyperlodí. Jen si to představ! Jistě, paláce se to ještě netýká."

„Některé sektory už hladovějí," řekl Hari. Chtěl povědět Kleonovi o tom předivu nitek, ale vtom vešel císařský doprovod. Tváře, hluk, světla, obrovský, strmě se zvedající amfiteátr. Hari naslouchal opakujícím se formalitám a uvědomoval si jedinečnou vážnost tohoto místa. Bylo staré mnoho milénií, stěny vytvrzené historickými tabulemi, nasáklé tradicí a majestátem…

A náhle byl tu a mluvil, aniž si vůbec uvědomoval, jak se dostal k vysokému pódiu. Jako vlna se přes něj převalilo jejich naprosté

soustředění. Jedna jeho část rozpoznala hluboký vjem pana: vzrušení ze zájmu ostatních. *A bylo* to skutečně úžasně vzrušující. Pro povahy inklinující k politice to bylo jako droga. Pro Hariho Seldona naštěstí ne. Zhluboka se nadechl a spustil.

„Dovolte, abych pojmenoval onen trn, který máme v patě: otázka zastoupení. Toto shromáždění zvýhodňuje méně obydlené sektory. Stejně tak i Rada spirály zvýhodňuje méně obydlené světy, takže Dahlané, jak zde, tak i ve svých zónách po celé Galaxii, nejsou spokojeni. A přitom se musíme všichni spojit a táhnout za jeden provaz, abychom čelili blížícím se krizím, jako je Sark, tiktaci a nepokoje."

Zhluboka se nadechl. „Co můžeme udělat? Všechny systémy zastoupení jsou zatíženy předsudky. Předám této radě formální poučku, kterou jsem dokázal a která tento fakt uvádí. Doporučuji, aby ji matematikové zkontrolovali."

Smutně se usmál a vzpomněl si, že nyní má pohledem přelétnout celé shromáždění. „Ale neberte politika příliš za slovo, i když náhodou zná trochu matematiky." Smích, který zazněl, ho příjemně uklidňoval. *„Každý* funkční systém mívá nežádoucí důsledky a chybná řešení. Otázka není, *zda* máme být demokratičtí, nýbrž *jak* máme být demokratičtí. Otevřený, experimentální přístup je naprosto v souladu s neochvějným závazkem k demokracii."

„Dahlanů se to netýká," zvolal kdosi. Souhlasné mumlání.

„Týká!" opáčil okamžitě Hari. „Ale mezi nás se dostanou pouze tehdy, když jim budeme naslouchat."

Souhlas i pískání. Usoudil, že nastal čas pro obecnou úvahu. „Ti, kteří profitují z určitého uspořádání, ho pochopitelně halí do pláště Demokracie s velkým ‚dé'."

Jak se dalo předpokládat – nesouhlas přicházel zejména od venkovské šlechty. „Ale to samé dělají i jejich protivníci! Historie nás učí…" Odmlčel se a počkal, až se v sále vytvoří malé vzrušení, až se k němu zvednou napjaté tváře – *Tak nám přece jenom něco řekne o té psychohistorii?* – a potom je zrušil tím, že chladně pokračoval: „…že takový plášť bývá střižen podle nejrůznější módy a vždycky bývá záplatovaný.

Žije mezi námi mnoho menšin, po všech sektorech, některé malé a jiné velké. A po celé spirále Galaxie existují různě důležité zájmy.

A přesto naše politika tyto skupiny nijak neodráží – své zástupce volíme striktně podle většinového systému. V každém sektoru či zóně.“

„Buďme šťastní, že je to tak!“ vykřikl jeden z významných zástupců.

„Se vší úctou si dovoluji nesouhlasit. Musí se to změnit – dějiny to vyžadují!“

Výkřiky, potlesk. *Tak dál!* „Navrhuji proto nové pravidlo. Jestliže na sektor připadá šest mandátů, pak ho přestaňme dělit na šest volebních obvodů. Místo toho dejme každému voliči šest hlasů. Ať je rozdělí mezi kandidáty anebo ať je dá jenom jednomu z nich. Tak dosáhneme toho, že soudržná menšina získá významné zastoupení, *bude-li hlasovat jednotně!“*

Zvědavé ticho. Hari se do svých závěrečných slov „položil“. Daneel mu to řekl jasně: musí získat čas právě teď a tady. Třebaže Hari pořád nevěděl, co z toho nakonec vzejde.

„Tento návrh nevychází z žádného etnického nebo jiného předsudku. Mohou z něho profitovat všechny skupiny jen za předpokladu, že budou jednotné. Jejich přívrženci musí i v tajném hlasování volit určitým způsobem. Tak je tedy nelze nikterak ovlivnit demagogií.

Jestliže se stanu prvním ministrem, zavedu tento způsob v celé velké spirále!“

Tak – hřebík přímo na hlavičku. (Podivné starobylé rčení – co je vlastně ten *hřebík?)* Sestupoval z pódia a náhle se rozlehl hromový potlesk.

Hari míval pocit, že mu matka vždycky říkávala: „Jestli je v člověku něco velkého, neobjevuje se to v okázalých chvílích, ale při drobné každodenní práci.“ Recitovala mu to vždycky, když nechal být své povinnosti a věnoval se knize o matematice.

Nyní to uviděl úplně opačně – něco velkého, pronikajícího zvenčí.

V nádherné recepční síni vnímal, jak je přesunován od jednoho hloučku bystrookých zástupců k druhému, a každý se ho chce na něco zeptat. A každý očekává, že s ním bude vyjednávat, aby získal jeho hlas.

Záměrně nic takového neudělá. Místo toho promluví o tiktacích a o Sarku. A počká si.

Jak protokol vyžadoval, Kleon odešel. Jednotlivé frakce se dychtivě nakupily kolem Hariho.

„Jakou politiku vůči Sarku?“

„Blokádu!“

„Vždyť tam už vládne chaos!“

„Nechme to, ať to vyhoří samo!“

„To je kruté! Pesimistický předpoklad…“

„Milý pane, slovo ‚pesimista‘ vynalezli optimisté pro označení realistů.“

„Nemůžete se vyhnout povinnostem Císařství a nechat tu revoltu…“

„*Já* jsem na Sarku byl. Vy taky?“

Doufal, že takovými fórky se mu podaří vyhnout se tomu odpornému slibování za podporu při volbě. A musí také neustále sledovat Lamurka. Zdálo se mu, že Horní rada přijala docela neemociální návrh o Dahlu daleko vlídněji než Lamurkovy bombastické tirády.

Tvrdý postoj k Sarku vzbudil úctu. Pár z těch, co ho považovali za měkkého akademika, to zřejmě překvapilo. Ale když mluvil o Sarku, zřejmě v tom poznali cit. Hari nenáviděl chaos a přesně věděl, co Sark Galaxii nakonec přinese.

Pochopitelně nebyl zase tak naivní, aby věřil, že jakýkoli nový systém zastoupení promění osud Císařství. Ale může změnit *jeho* osud…

Přes všechny důkazy o opaku Hari předpokládal, že pilná práce a vysoké mravní normy se vyžadují ode všech dospělých lidí, věřil, že život je *těžký* a nikomu nic neodpustí, že chyby a hanebnosti se nedají napravit. Zdálo se, že říšská politika je s tím v naprostém protikladu, ale – když tak kolem něj kypěly hovory – snad dnes začal…

Císařský zřízenec mu doručil zprávu, že si s ním přeje mluvit Lamurk.

„Kde?“ dostal ze sebe šeptem Hari.

„Venku, mimo palác.“

„To mi vyhovuje.“

Přesně, jak předvídal Daneel. Dokonce ani Lamurk se po posledním neúspěchu ničeho neodváží uvnitř paláce.

12.

Cestou přijal komunikační dodávku.

Nástěnná dekorace poblíž paláce vyslala do jeho náramkového komunikátoru paket komprimovaných dat. Když čekal ve vestibulu na Lamurka, tak ho otevřel.

Patnáct Lamurkových pobočníků a přívrženců bylo zraněno nebo zabito. Obrazy byly bezprostřední: tu pád, tu zas srážka výtahů. Všechno během posledních několika hodin, když schůze Horní rady ozřejmila, kde se budou pravděpodobně zdržovat.

Hari se zamyslel nad ztrátami životů. To je jeho odpovědnost, protože on to dal celé dohromady. Roboti prostě zlikvidovali cíle a nevěděli, co bude následovat. Morální odpovědnost padá… na koho?

„Nehody“ se šířily po celém Trantoru. Jen málokdo si to dá okamžitě dohromady – kromě…

„Pane akademiku! Rád vás zas vidím,“ řekl Lamurk a vklouzl na sedadlo naproti Harimu. Vynechali formální potřásání rukou, jenom si na pozdrav kývli.

„Zřejmě máme spor,“ řekl Hari.

Teď zdvořilá, formální, nic neříkající poznámka. Měl jich v zásobě ještě několik a užíval je, aby zabil čas. Jak se zdálo, Lamurk se ještě nedověděl, že už nemá spojence.

Daneel mu řekl, že potřebuje pět minut, „aby to spustil“, ať už tím myslel cokoli.

Klábosil s Lamurkem a vteřiny ubíhaly. Záměrně nasadil neagresivní tělesnou pózu a mírný tón hlasu, aby Lamurka uklidnil; po čase stráveném s pany těmto věcem rozuměl.

Seděli ve sněmovně poblíž paláce, obklopeni každý svými strážci. Lamurk vybral místnost se složitou květinovou výzdobou. Obvykle sloužila jako odpočívárna pro zástupce zón, která se stylizovala jako venkovská, proto ta spousta zeleně. Na Trantor zcela neobvykle se tu rozléhalo bzučení hmyzu opylujícího rostliny.

Daneel něco naplánoval. Ale jak to dokáže provést, když místo bylo zvoleno náhodně a na poslední chvíli? A jak obelstí myriády senzorů a ohařů?

Jako záminka posloužila Lamurkovi snaha projednat krizi způsobenou tiktaky. Avšak pod ní zřejmě probublávala jejich rivalita v

souboji o úřad prvního ministra. Všichni věděli, že Lamurk si během několika dní vynutí hlasování.

„Máme důkaz, že se mezi tiktaky šíří jakési viry," poznamenal Lamurk.

„To nepochybně," řekl Hari a ohnal se po hmyzu.

„Ale je legrační. Moji technikové říkají, že je to jako malá paměť, ne jenom jako virus."

„Jako choroba?"

„Hm, ano. Velice se podobá, jak říkají, poruše vnímání."

„Já si myslím, že je to samoorganizující se soubor názorů, nikoli prostá digitální porucha."

Lamurk se zatvářil překvapeně. „Ty řeči tiktaků o ‚mravním imperativu', o nepojídání živých věcí – včetně rostlin a kvasinek…"

„Myslí to vážně."

„Ale je to sakra divné."

„To si ani nedovedete představit. Pokud to nezastavíme, musíme převést celý Trantor na umělou výživu."

Lamurk se zamračil. „To nebudou obilniny ani falešné maso?"

„Asi se to navíc ještě rozšíří po celém Císařství."

„Jak to víte?" Lamurk teď vypadal doopravdy polekaně.

Hari váhal. Musel mít na paměti, že i jiní mají ideály a docela vznešené. Třeba i sám Lamurk…

Pak si vzpomněl, jak visel za konečky prstů v tom výtahu. „Bezpečně to vím."

„Domníváte se, že je to znamení – symptom? Že se Císařství… rozpadá?"

„Nikoli nutně. Tiktaci a obecný společenský úpadek jsou dva oddělené problémy."

„Chápete, proč se chci stát prvním ministrem? Já chci Císařství zachránit, pane profesore."

„To já také. Jenomže váš způsob – politické hry – už na to nestačí."

„A co ta vaše psychohistorie? Kdybych ji využil…"

„Ta je moje a ještě není hotová." Hari už nedodal, že Lamurk by byl poslední, komu by psychohistorii svěřil.

„Měli bychom na ní pracovat společně, ať už bude prvním ministrem kdokoliv.“ Lamurk se usmál, zřejmě si už byl zcela jistý, co bude dál.

„I přesto, že jste se mě snažil párkrát zabít?“

„Co? Sice jsem slyšel o několika atentátech, ale snad si nemyslíte…“

„Přesto bych rád věděl, proč se o ten post tak derete?“

Lamurk odhodil svou masku nevinnosti. V pohrdavém úšklebku ohrnul horní ret. „Takhle se může ptát jedině amatér.“

„To kvůli moci?“

„A je ještě něco jiného?“

„Lidé.“

„Ha! Vždyť vaše rovnice jedince ignorují.“

„Ale v osobním životě to nedělám.“

„Což jen dokazuje, jaký jste amatér. Život sem, život tam, na tom přece nezáleží. Vést, skutečně vést, znamená být nad sentimentalitou.“

„Možná že máte pravdu.“ Tohle už znal z mocenské pyramidy Císařství, která tak připomínala pany, znal ty nekonečné tahanice mezi šlechtou. Vzdychl si.

Něco upoutalo jeho pozornost, jakýsi hlásek. Naklonil hlavu a opřel se v sedadle.

Ten hlásek pocházel od malé mušky, jež mu poletovala kolem ucha.

Běž honem pryč, pobzukovala, běž honem pryč.

„To jsem rád, že jste konečně dostal rozum,“ řekl Lamurk. „Teď byste měl vystoupit a nenaléhat na hlasování…“

„Proč bych to dělal?“

Hari vstal a šel k jedné z těch květin, velkých jako lidská postava, ruce si složil za zády. Nejlíp udělá, když se bude tvářit, že zvažuje, zda se dohodnout.

„Vašim blízkým by se mohla stát nehoda.“

„Třeba jako tuhle Jugovi?“

„To byla jen maličkost. Něco jako navštívenka.“

„Zlomili mu nohu.“

Lamurk pokrčil rameny. „Mohl dopadnout hůř.“

„A co na Panukopii? Vaddo byl váš člověk, ne?“

Lamurk mávl rukou. „Detaily mě nezajímají. To domluvili moji lidé se zplnomocněnkyní akademie. Víc nevím.“

„Nadělal jsem vám zřejmě spoustu starostí.“

Lamurk lstivě přimhouřil oči. „Prostě musím mít velkou většinu. Tak to zkouším, jak to jde.“

„Ještě větší, než už máte?“

„Správně – a zvlášť když mě teď vy podpoříte.“

Dvě mušky, které vzlétly z velké květiny připomínající růži, poletovaly nad Lamurkem.

Podíval se na ně a pak se po jedné ohnal. Odbzučela. „Vy sám taky nepřijdete zkrátka.“

„A co dostanu, kromě svého života?“

Lamurk se usmál. „A života své ženy, na ni nezapomínejte.“

„Na výhrůžky mé ženě nikdy nezapomínám.“

„Člověk musí být realista.“

Obě mušky se vrátily. „To už jsem mockrát slyšel.“

Lamurk se ušklíbl a pohodlně se opřel, teď už si byl jistý sám sebou. Otevřel ústa a…

Záblesk propojil ty dvě mušky – skrz Lamurkovu hlavu.

Hari dopadl na podlahu, když vzduchem proletěl tmavě žlutý elektrický výboj a zaduněl. Lamurk napůl vstal. Výboj ho zasáhl do uší. Oči měl vypoulené. Z otevřených úst uniklo tenké zasténání.

Pak to celé přešlo. Mušky padly k zemi jako vyhaslé uhlíky. Lamurk padal dopředu. Při pádu vztáhl ruce k Harimu. Dlaně se křečovitě svíraly a otevíraly. Ale nic neuchopily. Pak tělo dopadlo, zadunělo a rozpláclo se na koberci. Svaly na pažích se ještě chvěly a škubaly.

Hari, ztuhlý hrůzou, si uvědomil, že ještě ve svém posledním okamžiku se Lamurk snažil dostat ho do rukou.

13.

Teď se vznášel v jakémsi n-dimenzionálním prostoru, daleko od politiky.

Jakmile se Hari vrátil na Streeling, uzavřel se do samoty. Peklo, které vypuklo po Lamurkově zavraždění, bylo to nejhorší, co doposud prožil.

Daneel mu poradil dobře – „Ať já budu dělat cokoli, ty zůstaň ve své roli matematika, ustaraného, ale pořád nad věcí.“ Ale z „věci“ se stávala čirá anarchie. Výkřiky, obviňování, panika. Hari snášel, jak na něj ukazují žalující prsty, snášel výhrůžky. Když se konečně dostal z místnosti, kde došlo k vraždě, Lamurkova ochranka tasila zbraně. Jeho speciálové museli pět z nich uzemnit.

Teď celý Trantor, a zakrátko i celé Císařství bude vzhůru nohama vztekem a spekulacemi. Ty hmyzí stíhačky nesly energii uchovávanou v malých pozitronických kapsách; o této technologii se věřilo, že dávno zanikla. Pokusy vysledovat, kde se tady najednou vzala, nevedly nikam.

V žádném případě však stopy nevedly k Harimu. Zatím.

Podle tradic si vrah vždy udržoval jistý odstup, vraždu samotnou zajišťovali prostředníci. Bylo to tak bezpečnější. Skutečnost, že Hari byl přímo na místě, tedy svědčila spíše pro něho – jak Daneel předvídal. Harimu se zejména líbilo, když se nějaká prognóza naplnila. V davové hysterii, jež následovala, nikdo nepředpokládal, že by se na vraždě osobně podílel.

Hari ovšem znal hranice svých možností a ty se teď přiblížily. Nedokázal zvládnout nastalý chaos takových rozměrů; kromě jeho vyjádření v širším matematickém kontextu.

A tak utekl k známým, rafinovaným abstrakcím, kde byl doma. Procházel skrze jednotlivé dimenze, pozoroval, kterak se rozvíjejí roviny psychohistorie. Celá Galaxie se před ním rozprostírala, nikoli v děsivé spirále, nýbrž v parametrickém prostoru. Hroty schopností se zvedaly jako horské štíty a hřebeny. Zde byla společenství, která trvala, zatímco ta ležící v údolích zanikala.

Sark. Zvětšil si Sark a projížděl dynamické rovnice tak rychle, až byly rozmazané. Nová renesance vybublala do mrtvolně šedivých kulturních erupcí. Konflikty v krajině schopností narůstaly jako oranžové špice. Stabilní štíty se hroutily. Rychlé útěky z údolí plných trosek byly nemožné, stezky mezi jednotlivým štíty byly neprůchodné.

Což znamenalo, že z tohoto údolí krize se nedostanou nejen lidé, nýbrž celé planety . Tyto světy padnou do bažiny, v níž uvíznou na celé eóny. Pak…

Vzplála karmínová. Začátek novy. Jakmile k tomu dojde, války budou ještě nebezpečnější.

Jakoukoli sluneční soustavu lze „vyčistit“ – děsivě otevřený termín, kterého užívali agresoři dávnověku – tak, že se mírné slunce přinutí vzplanout jako menší nova. To stačí k tomu, aby se usmažilo všechno živé, kromě těch, kteří se rychle dostanou do jeskyní a mají přitom dost zásob potravin na těch několik let, kdy je slunce ve fázi novy.

Hariho mrazilo hrůzou. Utekl do svých abstraktních prostorů, ale smrt a nesmyslnost ho dostihly i zde. V parametrických prostorech rovnic bez daných hodnot byla válka pouze jedním ze způsobů výběru cesty. Bylo to zajisté plýtvání, ale centralizované a hlavně rychlé.

Pokud by válka zvětšila parametry „účinné propustnosti“, galaktický systém by jí dával přednost. Ale válek mezi zónami ubývalo, stávaly se vzácnějšími. V budoucnosti Sarku se válečné skvrny v jasné červeni zmenšovaly s nárůstem času a roky ubíhaly v okamžení. Vystřídaly je růžové a bledě žluté cákance.

To byly kontinuálnější decentralizovanější rozhodovací procesy, jimiž se zmírňovaly konflikty. Tyhle procesy byly jakýmisi mikroskopickými mírotvorci. Ale lidem, kterých se týkaly, zřejmě nikdy nepřišlo na mysl, že tato dlouhá, pomalá zvlnění zlepšují jejich životy. Nikdy nepopatřili obrovské činitele, přesahující čirou hrůzu a extázi lidského života.

Model „očekávané užitnosti“ takový výsledek nedával. Podle něj každá válka vznikala z dokonalého a racionálního výpočtu zonálních „aktérů“, a to nezávisle na předchozí zkušenosti. A přesto byly války čímsi neobvyklým, takže systém Sarku se *uměl* učit.

Jako blesk ho napadlo právě tohle. Společnosti byly složitou množinou paralelních procesorů.

Každá se zabývala svými vlastními problémy. Všechny byly navzájem propojené.

Ale žádný procesor netušil, že se průběžně *učí*.

Jak na Sarku, tak v Císařství. Císařství „vědělo“ věci, které jednotlivec nemohl pochopit. A daleko víc – vědělo věci, které nevěděla žádná organizace ani planeta, ani zóna.

Až doteď. Až do psychohistorie.

Ta byla nová a hluboká.

Po celá milénia to znamenalo, že si Císařství vyvinulo druh se*bepoznání;* zcela jiný způsob chápání, než má kterýkoli jednotlivý člověk – ani ho *nemůže* mít. Jakési hluboké vědomosti, *jiné*, než je sebeuvědomění, které mají lidé.

Hari zafuněl překvapením. Zkoušel se přesvědčit, jestli se třeba nemýlí…

Koneckonců, zpětnovazební smyčky byly sotva něčím novým. Hari znal jejich obecnou poučku, známou od nepaměti: Jsou-li všechny proměnné systému pevně sdružené a lze-li přesně kontrolovat jedinou z nich, lze nepřímo kontrolovat všechny. Takový systém lze směrovat k danému výsledku skrze nekonečné množství vnitřních zpětnovazebních smyček. Takový systém řídí spontánně sám sebe – a sám sebe poslouchá.

Ve skutečně komplexních systémech člověk prostě nedokáže pochopit způsob, jak k tomu dochází. Je to mimo veškeré poznání – a co je nejdůležitější: takové poznání je zbytečné.

Jenomže *tohle…* Zvětšil n-dimenzionální prostor; horizonty se stahovaly podél os, které jen tak tak vnímal.

Celé Císařství kypělo… životem. Modely, které byly určovány rovnicemi, zářivé, klikatící se stezky dat/vědomostí/moudrosti. To vše neznal žádný člověk.

Žádný, až do této chvíle.

Psychohistorie objevila entitu větší než lidskou, třebaže o *lidech.* Najednou pochopil, že Císařství má svou vlastní krajinu, větší a uspořádanější, než v hloubi duše doufal. Komplexní adaptabilní systém Císařství dosáhl „vyváženého“ stavu a balancoval mezi řádem a plně rozvinutých chaosem. Takto tkvěl už milénia, plnil úkoly a cíle, kterým nikdo nerozuměl. Mohl se adaptovat a rozvíjet. Jeho zřejmá „stáze“ ve skutečnosti svědčila o tom, že Císařství dosáhlo v rozlehlé krajině schopnosti svého vrcholu.

A jak Hari Císařství pozoroval, začalo se naklánět do údolí chaosu.

Hari! Stalo se něco hrozného! Vrať se! Byl by chtěl zůstat, dovědět se víc… ale to ho volala Dors.

14.

Daneel zdrceně řekl: „Moji agenti, moji bratři… jsou všichni mrtví.“

Robot seděl zhrouceně v Hariho pracovně. Dors ho utěšovala. Hari si protíral oči a vzpamatovával se ještě z digitálního ponoření. Všechno se to odehrávalo moc rychle, moc…

„Tiktaci! Napadli mé, mé…“` Daneel nemohl dál.

„Kde?“ zeptala se Dors.

„Po celém Trantoru! Ty a já a ještě pár dalších, my jediní jsme přežili…“ Daneel zabořil tvář do dlaní.

Dors se uškubla. „To musí souviset s Lamurkem, s jeho smrtí.“

„Nepřímo jistě.“

Roboti pohlédli na Hariho. Opřel se o desku stolu, ještě cítil slabost. Dlouho se na ně pozorně díval „Byla to část větší… dohody.“

„Jaké?“ zeptala se Dors.

„Potlačení té rebelie tiktaků. Podle mých výpočtů se měla rychle rozšířit po celém Císařství. Znamenalo by to jeho konec.“

„Šlo tedy vlastně o tvou dohodu?“ Daneel stiskl rty do dvou bledých čárek.

Hari prudce zamrkal, pokoušel se překonat olověné závaží viny. „O jednu z těch, které jsem plně neovládal.“

Dors řekla ledově: „Mě jsi taky využil, že ano? Zpracovávala jsem data, které dodával Daneel, postavení Lamurkových spojenců…“

„A já jsem je předával dál tiktakům, to je pravda,“ řekl Hari vyrovnaně. „Což není technicky obtížné, když ti pomáhá prostor Sítě.“

Při této zmínce Daneelovi přimhouřil oči. Pak se mu výraz tváře zklidnil a řekl: „Takže Lamurkovy muže a ženy zabili tiktaci. Ty totiž dobře víš, že já bych takové vraždění nepřipustil ani ve tvém zájmu.“

Hari klidně přikývl. „Chápu, pod jakým tlakem musíš jednat. Nultý zákon vyžaduje vysokou mravní úroveň a ani můj osud ve funkci prvního ministra neopravňuje k porušení Prvního zákona.“

Daneel zíral na Hariho s nepohnutou tváří. „Takže jsi ho obešel. Mne a mé roboty jsi použil jako *návnadu.*“

„Přesně tak. Tiktaci tvé roboty stále sledovali. Jsou trochu tupí, bez jakékoli jemnosti. Ale První zákon se jich netýká. Když se jim řeklo, na koho udeřit, zbývalo mi dát jim jenom signál, aby udeřili.“

„Ten signál byl – když jsi začal mluvit,“ řekla Dors. „Všichni Lamurkovi lidé seděli u obrazovek a sledovali 3D. Byli snadno dosažitelní, a tys rozptýlil jejich pozornost.“

Hari si vzdychl. „Je to tak.“

„To ti vůbec není podobné, Hari,“ řekla Dors.

„Však už taky bylo načase,“ řekl Hari prudce. „Znova a znova se mě snažili zabít. A nakonec by se jim to určitě podařilo, i kdybych se nestal prvním ministrem.“

Teď měla Dors v hlase náznak soucitu. „Nikdy bych tě nepodezírala… z tak chladné kalkulace.“

Hari se na ni pochmurně zahleděl. „Já sebe taky ne. Jediný důvod, proč jsem se přinutil to udělat, byl, že jsem nahlédl do budoucnosti – své budoucnosti – tak pronikavě.“

Daneelova tvář teď byla bojištěm emocí, cosi, co u něho Hari nikdy předtím nezažil. „Ale mí bratří – proč oni? Já pořád nerozumím. Z jakého důvodu museli zemřít?“

„Byla to součást mé úmluvy,“ pravil Hari se sevřeným hrdlem. „A navíc podfoukli i mě.“

„Tys nevěděl, že roboti zemřou?“

Hari smutně zavrtěl hlavou. „Ne. Ale stejně jsem na to měl přijít. Je to tak zřejmé!“ Udeřil se pěstí do hlavy. „Když tiktaci dokončili práci *pro mne,* mohli udělat práci pro memy.“

„Pro memy?“ zeptal se Daneel.

„A ta úmluva byla… o čem?“ zeptala se ostře Dors.

„Že rebelie tiktaků okamžitě skončí,“ Hari se teď díval na Dors a vyhýbal se Daneelovu pohledu. „Podle mých výpočtů by se byla rychle rozšířila po celém Císařství. Znamenalo by to jeho konec.“

Daneel vstal. „Rozumím tvému právu činit lidská rozhodnutí o lidských životech. My roboti nedokážeme pochopit způsob, jak se na

tyto věci díváte, nejsme na to vlastně ani zařízeni. Jenomže, Hari! – tys uzavřel úmluvu se silami, kterým ani sám nerozumíš.“

„Neprohlédl jsem pouze jejich příští tah.“ Hari se cítil bídně, ale cosi v něm poznalo, že Daneel už pochopil, kdo jsou memové.

Dors zatím ještě ne. „Čí tah?“ naléhala.

„No, těch dávnověkých,“ řekl Hari. Opatrně jim to pověděl. O svých nedávných ponořeních do Sítě. O inteligencích podobných labyrintům, které přebývaly v digitálních prostorech, o inteligencích chladných, analytických ve své pomstě.

„To jsme je tam nechali my roboti?“ zašeptal Daneel. „Podezříval jsem…“

„Unikly vám v počáteční, hrubé fázi našeho dobývání Galaxie. Nebo to aspoň tvrdí.“ Hari se schválně nedíval na Dors, která z něj v tiché hrůze nespouštěla oči.

Daneel se rozvážně zeptal: „Kde byly?“

„V obrovských strukturách galaktického středu – viděl jsi je?“

„Tak tam se tedy ty elektromagnetické entity skrývaly?“

„Aspoň po určitou dobu. Na Trantor se dostaly dávno, jakmile se Síť zvětšila natolik, že se v ní mohly udržet. Žijí v koutech a dutinách digitálních webů. Jak roste Síť, rostou i ony. Teď už jsou dost silné, aby udeřily. Možná by ještě počkaly, líp se připravily nebýt toho, že je vyprovokovaly ty dva simy, které jsem objevil.“

Daneel pomalu pravil: „Ach ano, ty simy ze Sarku – Johanka a Voltaire.“

„Ty o nich víš?“ zeptal se Hari.

„Snažil jsem se… snažil jsem se utlumit jejich účinek. Mody ze Sarku se pro Císařství nehodí. Najal jsem na to jednoho chlapa, jmenuje se Nim, ale byl naprosto neschopný.“

Hari se letmo usmál. „On do toho nedal své srdce. On je měl vlastně *rád.*“

„I *to* jsem měl poznat,“ řekl Daneel.

„Přece *máš* určitou schopnost vnímat naše mentální pochody, nebo ne?“ zeptal se Hari.

„Jenom omezeně. Jejich průběh se ovšem dá vnímat o hodně snáz, prodělal-li subjekt v dětství jistou chorobu. Nim neprodělal. Ale přesto, moc dobře vím, že lidé strašně rádi vidí sobě podobné v jiných médiích.“

Třeba jako roboty? napadlo Hariho. *Tak proč od nepaměti existuje takové tabu proti nim?* Dors je oba pozorovala a uvědomila si, že teď se vzájemně oťukávají na velice vratkém terénu.

Hari rozvážně pronesl: „Memové inteligence Nima blokovaly, když začal ty dva simy hledat v Síti. Ale se mnou spolupracoval moc dobře, když jsem se potřeboval na Síť napojit. Až tohle všechno skončí, hodlám dát tomu chlapci milost."

Daneel řekl studeně: „Ti simové a jejich druh, Hari – oni jsou skutečně nebezpeční. Prosím tě…"

„Bez obav, já vím. Já to s nimi srovnám. Ale teď jsou můj hlavní problém ty memové inteligence."

„A nenávidí nás skutečně všechny, bez rozdílu?" zeptala se pomalu Dors, která se to všechno snažila pochopit.

„Jako lidi? Ano, ale ty zdaleka ne tolik, jako tvůj druh, lásko moje."

„Nás?" zamrkala.

„Kdysi dávno jim roboti způsobili škody."

„Ano!" řekl odměřeně Daneel. „Abychom ochránili lidstvo."

„A tyto starší inteligence vás nenávidí za vaši tehdejší brutalitu. Když byly týmy roboprůzkumníků hotovy s prací, byla Galaxie vhodná pro pokojné zemědělství." Hari zapnul holo. „Podívej na ty obrazy, které jsem od memů získal."

Napříč potemnělou planinou se táhla čára žluté. Drsné větry ji hnaly kupředu, přičemž požírala trsy vysoké šťavnaté trávy. Olizující plameny se přibližovaly, pohltily a postupovaly dál. Z hořícího místa útoku povstávaly chomáče olověného dýmu.

„Prérijní požár," řekl Hari. „Přesně tak se před dvaceti tisíci lety těmto starověkým inteligencím jevili roboprůzkumníci."

„Jako že vypalují celou Galaxii?" zeptala se Dors dutým hlasem.

„Aby byla bezpečná pro jejich drahocenné lidstvo," řekl Hari.

„A za to," řekl Daneel, „se chtějí pomstít. Ale proč právě teď?"

„Konečně na to mají dost sil… a konečně umějí zjišťovat vás, roboty. Dokážou vás oddělit od tiktaků."

Daneel se ledově klidně zeptal: „A jak?"

„Když našly ty simy, co jsem oživil. Od nich se dostaly ke mně a našly Dors. Pak tebe."

„To mají tak široký přehled?" zeptala se Dors.

Hari řekl: „Veškeré digitální informace ze sledovacích kamer, ze snímačů ohařů, mikrosond – v tomto moři si chytají, jak se jim zachce.“

„To ty jsi jim pomohl,“ řekl Daneel.

„Pro dobro Císařství jsem s nimi uzavřel dohodu.“

Daneel řekl: „Nejdříve zabily Lamurkovy stoupence a potom se obrátily proti mým robotům. Poslaly na každého tucet tiktaků a náš druh přemohly.“

„Úplně všechny?“ zašeptala Dors.

„Asi třetině se podařilo uniknout.“ Daneel si dovolil tvrdý, přísný úsměv. „Přece jen jsme daleko schopnější než tyhle… automaty“.

Hari smutně kývl. „To v naší dohodě nebylo… Zneužily mě.“

„Myslím, že nás zneužily všechny.“ Daneel vrhl na Hariho nešťastný pohled. „Každého jinak.“

„Musel jsem to udělat, Daneeli.“

Dors pohlédla na Hariho. „Vždyť já tě vlastně neznám.“

Hari řekl tiše: „Být člověkem je někdy těžší, než to vypadá.“

Dors blýskla očima. „Ti cizí vyvraždili můj druh!“

„Musel jsem najít nějaké řešení…“

Řekla: „Roboti, hlavně ti humanoformní, jsou přece jenom služebníky, jsou…“

„Lásko moje, vždyť ty jsi víc člověk než kdokoli jiný.“

„Ale vražda?“

„K vraždě muselo dojit. Dávnověké memy už nebylo možno zastavit.“ Vzdychl si, když si uvědomil, jak daleko zašel. Tak tohle je moc, tyčící se nade vším a nazírající na svět jako na arénu s neustále probíhajícími zápasy. Už se stal součástí toho celého a poznal, že se nemůže vrátit, být opět obyčejným matematikem na univerzitě.

Dors naléhala: „Kde se v tobě bere ta jistota? Měl jsi nám to povědět, abychom mohli…“

„Ony o vás už věděly. Kdybych zaváhal, dostaly by i vás dva a pak bez problémů ulovily taky zbývající.“

Daneel se stroze zeptal: „A co… my dva?“

„Vás dva jsem zachránil. To byla taky součást dohody.“

Daneel jako by zvadl. „Děkuju… aspoň si myslím, že děkuju.“

Hari na starého přítele zíral zamženýma očima. „Je toho… na tebe moc.“

Daneel přikývl. „Plnil jsem základní imperativ a poslechl tě.“

Hari přikývl: „Já vím – Lamurk. Byl jsem u toho. Tvůj hmyz ho usmažil.“

„Aspoň to tak vypadalo.“

„Jakže?“ Hari jen zíral, když Daneel stiskl knoflík na zápěstí a obrátil se ke dveřím pracovny. Vešel jakýsi nenápadný muž v hnědé dělnické kombinéze, chvíli počkal, až se zvedne bezpečnostní clona.

„Náš pan Lamurk,“ řekl Daneel.

„To není…“ Vzápětí rozpoznal Hari vzdálenou podobu. Nos byl zkrácený, tváře zakulacené, vlasy prořídlé a nabarvené nahnědo, uši přitaženy k lebce. „Vždyť jsem viděl, jak zemřel.“

„To jistě. Ta voltáž, co dostal, ho na chvíli úplně zastavila, a kdyby moji lidé nezačali s patřičnými oživovacími procedurami hned na místě, asi by mrtvý už zůstal.“

„Tys ho dokázal dostat i z *toho?*“

„To je jedno staré kouzlo.“

„Jak dlouho může zůstat člověk mrtvý, než…“

„Asi hodinu, při nízké teplotě. Museli jsme sebou hodit.“ Daneel to řekl velice odměřeně.

„Abyste dodrželi První zákon,“ řekl Hari.

„Poněkud jsme si ho přizpůsobili. Lamurk nebyl nijak trvale poškozen. Teď bude svůj talent věnovat záslužnějším úkolům.“

„A proč?“ Hari si uvědomil, že Lamurk doposud nepromluvil. Muž stál v pozoru a hleděl na Daneela, nikoli na Hariho.

„Mohu vykonávat jistý pozitivní vliv na lidskou mysl. Jeden ze starověkých robotů, Giskard se jmenoval, mi dal omezenou možnost manipulace s komplexy neuronů lidské kůry mozkové. Pozměnil jsem Lamurkovy motivace a trochu upravil některé vzpomínky.“

„Jak moc?“ zeptala se podezíravě Dors. Pro ni, napadlo Hariho, je Lamurk pořád nepřítel, dokud se neprokáže opak.

Daneel pokynul rukou. „Mluv!“

„Pochopil jsem, že jsem chyboval.“ Lamurk hovořil suchým, upřímným hlasem, bez svého obvyklého zaujetí. „Omlouvám se hlavně vám, Hari. Nevzpomínám si sice, čím jsem vám ublížil, ale lituji toho. Teď se ale polepším.“

„A nechybí vám vaše vzpomínky?“ zkoumala Dors.

„Nemají žádnou velkou cenu," odvětil uvážlivě Lamurk. „Nekonečný řetěz malých krutostí a nenasytné ctižádosti, to je skoro všechno, nač si vzpomenu. Krev a zloba. Žádné velké chvíle, tak proč je uchovávat? Budu bez nich lepší člověk."

Hari pocítil obdiv a strach. „Jestliže dokážeš tohle, Daneeli, proč se obtěžuješ diskusemi se mnou? Proč mi prostě nezmění mozek?"

Daneel rozvážně řekl: „Neodvážil bych se. Ty jsi jiný než ostatní."

„Kvůli psychohistorii? Ta ti brání?"

„Ano. Ale hlavně, ty jsi neprodělal v mládí zápal mozkových blan. Moje schopnost na tebe tedy nepůsobí. Například: Nedokázal jsem rozpoznat tvou intriku s využitím tiktaků proti Lamurkovým lidem, když jsme se tehdy setkali na tom otevřeném náměstí a tys mě požádal o pomoc mých robotů."

„Já… já chápu." Pro Hariho to byl velice rozčarující pocit, když uviděl, na jak tenké niti celé jeho vyjednávání viselo. Stačilo, abych jako kluk dostal jednu nemoc navíc, kterou ostatně prodělali skoro všichni!

„Těším se na své příští povinnosti," řekl nezúčastněně Lamurk. „Na nový život."

„Jaké povinnosti?" zeptala se Dors.

„Odjíždím do beninské zóny jako oblastní administrátor. Nová funkce s mnoha vzrušujícími možnostmi."

„Velmi správně," řekl Daneel souhlasně.

Z té ironie Hariho zamrazilo v zádech. Tak tohle je skutečná moc, kterou vykonává nestárnoucí vládce.

„Tady máš Nultý zákon v akci…"

„Pro psychohistorii je nezbytný," řekl Daneel.

Hari se zamračil. „Jak, prosím tě?"

„Nultý zákon doplňuje První zákon. Jak jinak by mohla být lidská bytost chráněna před nebezpečím, když ne tím, že se obecně chrání a udržuje v chodu celá společnost?"

Hari řekl: „Jenomže pouze s nějakou slušnou teorií budoucnosti se dá poznat, co je ono nezbytné."

„Přesně tak. Od Giskardových časů jsme se my roboti snažili něco podobného vytvořit, ale sestavili jsme pouze jakýsi hrubý model. Takže, Hari, ty a tvá teorie jste zásadní. Ale i tak jsem věděl, že

se velice přibližuju k hranici platnosti Prvního zákona, když jsem tě poslechl a nechal své roboty, aby sledovali Lamurkovy lidi.

„Tys tušil, že něco není v pořádku?“

„Hyperrezistence v pozitronických drahách se projevuje potížemi při udržení rovnováhy, při chůzi a v řeči. Ty všechny jsem vykazoval. Vycítil jsem, že moji roboti budou nepřímo použiti k zabíjení lidí. Starověký Giskard měl s hranicí mezi Prvním a Nultým zákonem rovněž potíže.“

Dors se chvěly rty, jak se jen s námahou ovládala. „Takže my ostatní jsme závislí na tom, jak se rozhodnete řešit rozpor mezi dvěma základními zákony. Jak vůbec můžete vydržet takovou věc?“

Hari ho chtěl uklidnit: „Neměl jsi na vybranou, Daneeli. Já jsem tě k tomu dokopal.“

Daneel se podíval na Dors a nechal přes obličej přelétnout řadu smíšených pocitů v jakési symfonii úzkosti. „Nultý zákon… žil jsem s ním už tak dlouho… mnoho milénií… a nikdy…“

„Je to téměř čistý protiklad,“ řekl Hari tiše, protože si uvědomil, že vniká na velmi citlivé území. „Jedná se vlastně o konceptuální rozpor, který občas zvládne lidský rozum.“

Dors zašeptala: „Ale my to neumíme; pouze kdyby byla ohrožena samotná naše stabilita.“

Daneel svěsil hlavu. „Když jsem ten rozkaz vydal, v mozku se mi vytvořila jakási bodavá úzkost, takový nával, že jsem to jen tak tak zvládl.“

Hari jenom s velkou námahou dostal přes sevřené hrdlo: „Příteli, nic jiného ti nezbývalo. A stejně ses za celé věky své namáhavé práce pro věc lidí už musel s podobným rozporem setkat.“

Daneel kývl. „Mockrát. A vždy to bylo jako viset nad propastí.“

„Prosím vás, nevzdávejte to,“ řekla Dors. „Jste z nás největší. Ještě vás bude velice zapotřebí.“

Daneel se na oba podíval, jako kdyby od nich čekal rozhřešení. Po tváři mu přelétla prchavá naděje. „Já myslím…“

Hari se staženým hrdlem rychle přispěchal: „Pochopitelně. Bez tebe je všechno ztracené. Musíš pokračovat.“

Daneelův pohled utkvěl kdesi ve věčnosti, když chraptivě zašeptal: „Moje práce… ještě není hotova… nemohu se… deaktivovat. Takové to tedy je…, být jako skutečný člověk… rozpolcený mezi

dvěma protiklady. Ale přesto se těším. Přijde čas, kdy má práce bude dokončena. Kdy se budu moci zbavit toho rozporuplného napětí. Pak pohlédnu do černé prázdnoty… a bude to *dobré.*“

Síla robotových slov Hariho umlčela a rozesmutnila. Ještě dlouho pak všichni tři seděli v ošumělé místnosti. Lamurk stál v pozoru a neříkal nic.

Potom, už bez jediného dalšího slova, vstali a šli každý svou cestou.

15.

Hari seděl sám a zíral na holo, na němž zuřil starověký prérijní požár.

Na jeho místě teď bylo Císařství. Věděl, že ho miluje, aniž by dokázal pojmenovat důvod. Tajemné zjevení, že roboti kdysi rozsévali smrt a zkázu mezi starými digitálními inteligencemi… dokonce ani to ho nedokázalo zadržet. Nikdy se nedoví podrobnosti tohoto dávného zločinu – aspoň v to doufal.

Poprvé ve svém životě, snad aby si uchoval duševní zdraví, *nechtěl vědět.*

Císařství, které ho obklopovalo, bylo ještě zázračnější, než se domníval. A taky vyvolávalo daleko víc rozčarování.

Kdo by souhlasil s tím, že lidstvo neřídí svou budoucnost – že jeho dějiny jsou výsledkem sil, působících za obzorem pouhých smrtelníků? Císařství trvalo kvůli své metastruktuře, nikoli pro statečné činy jednotlivců či celých světů.

Byl zde ovšem argument o sebeurčení lidstva. Nebyl ani špatný, ani neplatný – pouze se netýkal věci. Měl svou sílu jako přesvědčení. Každý přece chce věřit, že je pánem svého osudu. Logika s tím nemá nic společného.

Dokonce ani císařové nic neznamenají; prach, odvátý neviditelným větrem.

Jako kdyby chtěl podpořit jeho myšlenky, zhmotnil se na obrazovce Kleon. „Hari! Kde jsi, prosím tě, byl?“

„Měl jsem práci.“

„Zase ty tvoje rovnice? Nu, budeme je potřebovat.“

„Prosím, Sire?“

„Horní rada se právě sešla k mimořádnému zasedání. Byl jsem přítomen; bylo potřebí dodat tomu vznešenost a význam. Vzhledem k, hmm, tragickému skonu Lamurka a jeho, hmm, stoupenců, jsem zdůraznil potřebu rychlé volby prvního ministra.“ Široký úsměv. „Vše pro stabilitu, chápeš.“

Hari zachraptěl. „To ne…“

„Ale ano! Můj první ministře.“

„Ale copak nikdo… nevzniklo žádné podezření?“

„Vůči tobě? Neškodný akademik organizující desítky vražd po celém Trantoru? Využívající tiktaky?“

„Nu, víte sám, co budou říkat…“

Kleon mu věnoval lstivý pohled. „No tak, Hari… jak se ti to povedlo?“

„Mám mezi svými stoupenci skupinu robotů.“

Kleon se rozesmál a pleskl dlaní o stůl. „Netušil jsem, že máš takový smysl pro humor. Velmi správně, já ti rozumím. Nikdo tě nemůže nutit, abys prozrazoval své zdroje a triky.“

Kdysi se Hari zapřísáhl, že císaři nikdy nebude lhát. Nepočítal však s tím, že mu Kleon nebude věřit.

„Já vás ujišťuji, Sire…“

„Máš plné právo odbýt mne žertem. Nejsem tak naivní.“

„Já jsem velice špatný lhář, Sire.“ Což taky byla pravda a zároveň nejlepší způsob, jak obrátit list.

„Chci, aby ses dostavil na formální přijetí v Horní radě. Teď, když jsi první ministr, ti nastanou společenské povinnosti. Ale ještě předtím musíš nutně promyslet řešení situace na Sarku a…“

„Mohu třeba hned.“

Kleon se rozzářil. „Ale?“

„V dějinách jsou jakési tlumiče, které stabilizují Císařství. Nová renesance je ztráta základního aspektu lidství *a chyba.* Je nutno ji potlačit.“

„Víš to jistě?“

„Pokud neuděláme nic…“ Hari si vzpomněl na řešení, které právě vyzkoušel v krajině schopností. Nechá-li se Nové renesanci volný průběh, Císařství se rozpadne na chaotické státy během několika desítek let. „…může to způsobit zánik lidstva.“

Kleon se zatvářil nešťastně. „Skutečně? A jaké mám vlastně možnosti?“

„Umlčet jejich projevy. Lidé na Sarku jsou skvělí, to je pravda, nejsou však schopni najít společnou řeč nebo myšlenku. Existuje tam něco, čemu říkám mor solipsismu, přemrštěná víra v individualitu. A ta je nakažlivá.“

„Lidské oběti…“

„Ty, co přežijí, zachraňte. Vyšlete jim červí dírou na pomoc císařské loďstvo – potraviny, poradce, psychiky, pokud jim to pomůže. Ale až *potom,* co ten chaos vyhoří.“

„Chápu.“ Kleon se na něj obezřetně podíval, pak se odvrátil. „Jsi *tvrdý* člověk, Hari.“

„Když je ohrožen řád, Císařství – pak ano, Sire.“

Kleon ještě hovořil o několika maličkostech, jako by se styděl, že vůbec začal s něčím tak brutálním. Hari byl rád, že se dál nevyptával.

Dlouhodobé prognózy ukazovaly na příchod zlých časů – klasické tlumiče v samoučících se sítích Císařství rovněž selhávaly. Nová renesance byla pouze nejviditelnějším příkladem.

Kamkoli pohlédl, když byl všemi smysly připoután k n-dimenzionálnímu spektru, zvedal se prach nastávajícího chaosu. Císařství se hroutilo způsobem, který pouhé lidské prostředky nedokázaly ani *popsat.* Byl to příliš rozsáhlý systém, aby se dal obsáhnout jediným mozkem.

Takže se brzy, snad už během několika dekád, začne Císařství rozpadat. Vojenská síla je v dlouhodobé perspektivě neúčinná, když tradiční tlumicí prvky vysadí. Střed sám to neudrží.

Hari to zhroucení možná dokáže zpomalit – nic víc. Brzo se celé zóny vrátí zpět k původním atraktorům: prvobytnému feudalismu, náboženskému pokrytectví, primitivnímu feminismu…

Pochopitelně, to byly jen předběžné závěry. Doufal, že mu je další údaje nepotvrdí. Ale pochyboval…

Ta horečka opadne teprve za třicet tisíc let utrpení. Objeví se nový a silný atraktor.

Nějaká náhodná mutace benigního imperialismu? Kdo to může říct?

Hari čím dál jasněji chápal, jak postupoval dál. Nejprve bylo třeba prozkoumat základy, získat…

Bleskla mu hlavou myšlenka. Nadace? Tam existovalo cosi… Jenomže Kleon pokračoval a události se mu v mysli srážely jedna o druhou. Myšlenka se ztratila.

„Spolu dokážeme velké věci, Hari. Co si myslíš o…“

Když bude muset skákat na Kleonovo písknutí, moc toho neudělá.

Vyřídit Lamurka bylo nepříjemné – ale ve srovnání s touto pastí moci poměrně snadné.

Jak se vyhrabe z *tohohle?*

16.

V chladném digitálním prostoru se vznášely dvě postavy z času ještě před dávnověkem a čekaly, až se ten člověk vrátí.

„Pevně věřím, že se vrátí,“ řekla Johanka.

„Já spoléhám spíše na výpočet,“ odpověděl Voltaire a upravil si oděv. Povolil si hedvábné, formální kalhoty pod kolena. Jednalo se o pouhé nastavení koeficientu tření, nic víc. Hrubé algoritmy redukovaly složité zákony na triviální aritmetiku. Dokonce i životní maléry byly pouze jedním z parametrů.

„Pořád si nemohu zvyknout na to počasí.“

Nad rozbouřenými vodami se jedna za druhou hnaly bouře. S Johankou prolétali nad zpěněnými vlnami a nakláněli se nad teplými oceánskými proudy.

„Na chvíli se podle tvého rozmaru staneme ptáky.“ On sám se stal stříbřitým orlem.

„Vždycky jsem jim záviděla. Tak lehouncí, plní radosti a tak zajedno s povětřím.“

Přesunul si křídla na ramena, aby ho neřezaly průramky vesty. Dokonce i zde se život skládal hlavně z maličkostí.

„Proč se taková podivnost musí projevovat jako počasí?“ zeptala se Johanka.

„Lidé diskutují, příroda jedná.“

„Ale tohle přece není příroda! To jsou cizí mysli…“

„Jsou tak cizí, že je můžeme klidně považovat za přírodní jevy.“

„Těžko mohu uvěřit, že náš Pán stvořil takové věci.“

„Víš – přesně tohle mne napadalo o mnoha Pařížanech mé doby.“

„Nám se zjevují jako bouře, hory, oceány. Kdyby nám však mohly *vysvětlit…*“

„Tajemstvím nudy je povědět úplně všechno.“

„Do střehu! Přichází.“

Nasadila si zbroj a ponechala si přitom svá obří křídla. Účinek byl ohromující – vypadala jako obrovský pochromovaný sokol.

Voltaire řekl: „Má lásko, nikdy mne nepřestaneš překvapovat. Začínám věřit, že s tebou dokonce ani věčnost nebude nudná.“

Ve vzduchu visel Hari Seldon. Ještě si zřejmě nezvykl na dobrodružství simulace, protože kopal nohama, jako by se chtěl postavit. Nakonec toho nechal a jen pozoroval, jak ti dva kolem něho krouží, stoupají a klesají.

„Přišel jsem tak brzo, jak to jen šlo.“

„Domnívám se, že jsi nyní hrabětem nebo vévodou či něčím podobným,“ řekla Johanka.

„No, něco takového,“ řekl Hari. „Tento prostor, ve kterém teď jste, jsem zařídil nastálo, hm…“

„Jako oboru pro nás?“ zeptal se Voltaire a zamával křídly před Hariho figurou. Jakýsi mrak se přisunul, jako kdyby chtěl taky poslouchat.

„My tomu říkáme ‚vyhrazený perimetr‘ výpočetního prostoru.“

„To je skoro poezie.“ Voltaire zdvihl obočí.

„Mně to zní jako zoologická zahrada,“ řekla Johanka.

„Musíme se ovšem dohodnout, že jak vy, tak i ty cizí inteligence zůstanete zde a budete si probíhat bez vměšování.“

„Vůbec se mi nelíbí, když na mne jde někdo takto s nátiskem!“ zvolala Johanka.

Hari zavrtěl hlavou. „Můžete si brát vstupy, odkud budete chtít. Ale už žádné interference s tiktaky – jasné?“

„Zeptej se také povětří,“ řekla Johanka. Oblohou projel vodopád oranžové blýskavice.

„Musím být rád, že mi ty memové inteligence nezlikvidovaly *všechny* roboty,“ řekl Hari.

Voltaire řekl: „Tohle místo mi tak trochu připomíná Anglii, kde tu a tam taky pověsí admirála, aby dodali odvahy těm ostatním.“

„Musel jsem to udělat,“ řekl Hari.

Johanka zpomalila pohyb křídel a třepotala se mu téměř před obličejem. „Jsi v nesnázích?“

„Vy jste věděli, že memové inteligence použijí tiktaky, aby zlikvidovaly roboty?“

„Ani v nejmenším,“ řekla Johanka.

Voltaire připojil: „I když hospodárnost toho činu vyvolává jistý pocit obdivu. Jak důmyslné, není-liž pravda?“

„Spíš zrádné,“ řekl Hari. „Rád bych věděl, co ještě dokážou?“

„Jsem toho domnění, že se již uspokojily,“ řekla Johanka. „Cítím, že naše povětří se již uklidňuje.“

„Potřebuju s nimi mluvit,“ zvolal Hari.

„Jsou jako králové, nechají na sebe čekat,“ řekl Voltaire.

„Cítím, že se již shromažďují,“ řekla Johanka ochotně. „Pomozme našemu příteli v jeho trápení.“

„Mně?“ řekl Hari. „Nenávidím zabíjení, jestli myslíte tohle.“

„V pohnutých dobách není žádná cesta dobrá,“ řekla. „I já jsem musela zabíjet pro dobro.“

„Lamurk byl schopný úředník…“

„Nesmysl!“ řekl Voltaire. „Jak žil, tak umřel – dýkou. Byl příliš záludný, aby tasil meč. Nikdy by se nesmířil s tím, že moc držíte vy. A i kdybyste mu šel úplně z cesty – nu, můj milý mistře matematiku, pamatujte si, že je velmi nebezpečné míti pravdu, když se vláda mýlí.“

„Pořád se s tím nemohu smířit.“

„To musíš, neboť jsi člověk spravedlivý,“ řekla Johanka. „Modli se a Bůh ti odpustí.“

„Líp by bylo, kdybyste nahlédl sám do sebe,“ navrhl povýšeně Voltaire. „Vaše vnitřní konflikty odrážejí nesoulad podvědomí. To jest ovšem lidský úděl.“

Johanka mávla směrem k Voltairovi křídly, takže se raději vzdálil.

Hari nespokojeně zabručel. „To mi zní jako od stroje.“

Voltaire se rozesmál. „Pokud řád – a vy jste veliký přívrženec řádu, že ano? – znamená předvídatelnost a předvídatelnost znamená

předurčenost a ta zas znamená donucení a donucení znamená nesvobodu – pak jediná cesta, jak dosíci volnosti, je porušení řádu.“

Hari se zamračil. Voltaire pochopil, že zatímco pro něj byly ideje hračkami a utkání v důvtipu mu rozehřívalo krev, pro tohoto muže měla abstrakce *význam.*

„Myslím, že máte pravdu. Lidem *není* dobře, je-li řád příliš přísný. A s hierarchiemi, normami, podstatou…“ Zamrkal. „Je to ale myšlenka, které tak docela nerozumím…“

Voltaire laskavě pravil: „Dokonce ani vy zajisté nechcete být pouhým nástrojem svých genů, či fyziky či ekonomie?“

„Jak můžeme být svobodní, když jsme pouhé stroje?“ zeptal se Hari, ale znělo to, jako by mluvil k sobě.

„Nikdo totiž nechce ani náhodný, ani deterministický vesmír,“ řekl Voltaire.

„Ale deterministické zákony přece existují a…“

„…náhodné taky.“

Vložila se do toho Johanka. „Náš Pán nám dal svobodnou vůli, abychom sami volili.“

„Svobodná volba konat něco jiného, než co bychom rádi – no to je pěkná pitomost!“ řekl Voltaire.

Johanka řekla: „Vy, milí páni, obcházíte kolem božství a ani o tom nevíte. Vše, co má pro lidi nějakou cenu – svoboda, význam, hodnota – to všechno zmizí, ať si vyberete *jakkoli.*“

„Lásko moje, musíš mít na paměti, že Hari zde je matematik.“ Voltaire se nad nimi zvětšil, roztáhl křídla a zřejmě si liboval, jak mu proud vzduchu čechrá peří. „Řád/neřád se zdá být obsažen i v mnoha dalších podvojnostech: přírodní/lidské, přirozené/umělé, přírodní živočichové/mimopřírodní lidé. Pro nás je to naprosto přirozené.“

„Jakpak to?“ Hari zašilhal překvapením.

„Vezměte si třeba, jak uvádíme protikladný názor. Říkáme ‚na druhé straně‘, že ano?“

Hari kývl. „Domníváme se tedy, podle vás, že naše dvě poloviny jsou podobenstvím světa.“

„Výborně.“ Voltaire zakroužil kolem pochromovaného sokola Johanky.

„Také Stvořitel má dvě ruce,“ potvrdila Johanka. „Jest psáno: …sedí po pravici Boha Otce Všemohoucího…“

Voltaire zakrákal jako vrána. „*Ale tím oba popíráte* své vlastní já – které můžete spatřit v tomto digitálním sejfu. Podívejte se na sebe pořádně a uvidíte nekonečné množství podrobností. Jejich nashromáždění tvoří vaše já, které nelze rozložit pouhou aplikací dovedně formulovaných zákonů. Vaše *ego* se pak objevuje jako složitá souhra mnoha já."

A do společného myšlenkového prostoru všech tri Voltaire vyslal:

Komplexní, nelineární zpětnovazebné systémy jsou nepředvídatelné, dokonce i tehdy, jsou-li deterministické. Kapacita pro zpracování informací potřebná k předpovězení jediné mysli je větší než komplexnost úplného vesmíru samotného! Výpočet další události zabírá víc času než událost sama. A přesně tento rys, vepsaný přímo do tkáně vesmíru, ho – a nás rovněž osvobozuje.

Hari odpověděl:

To je jen paradox. Jak událost sama ví, jak se odehrává?

Jen výkonný počítač umí popsat každý příští drobný vír v celkovém proudu.

Co dává reálným systémům neustálou schopnost změny?

Voltaire pokrčil rameny – na ptáka dosti složité gesto. „Konečně ses střetl se silou, již nemůžeš popřít," řekla Johanka pyšně.

Voltaire překvapeně trhl hlavou. „S tvým… Stvořitelem?"

„Tvoje rovnice dost dobře *popisují.* Ale co jim dává…" zde na chvíli hledala slovo, „*…zápal?"*

„Máš na mysli Rozum, který provádí univerzální výpočet?"

„To ne já, nýbrž ty."

Hari řekl: „Může být – jako hypotéza. Jenže proč by měl takový Rozum dát za nás, jenom pouhá zrníčka prachu, zlámanou grešli?"

„Už dal dost, že vás přiměl vystoupit z matrix hmoty, není tomu tak?

„Ah, ty počátky," řekl Voltaire a zachytil stoupavý proud. Zdál se jistější, že se dostal na intelektuální půdu. Johančino stanovisko ho

zřejmě znepokojilo. „Neřešitelné, pochopitelně, dávám raději přednost naší vlastní morálce."

Johanka řekla odměřeně: „Morálka nezávisí na *nás.*"

Voltaire jí hned oplatil. „Nesmysl! Vyvinuli jsme se spolu s morálkou stvořenou vesmírem – Stvořitelem, jestli chceš."

Hari se zeptal: „Tím myslíte evoluci? Panové…"

Johanka vzkřikla: „Skutečně! Svatost vytváří svět – a svět vytváří nás."

Hari se tvářil pochybovačně, Johanka potěšeně. Voltaire pravil suše: „Můj příteli matematiku, což chcete raději věřit tomu, že se morální omezení vytvářejí jako spontánní řád povstávající z racionálního chování vedoucího k maximálnímu užitku? Opravdu to chcete?"

Hari zamrkal. „No, to ne…"

„To cituji z jedné vaší přednášky. Zapomněl jste, pane, že naše nekonečné modelování světa se tvoří podle toho, jak nazíráme lidskou zkušenost."

„To jistě, jenomže…"

„A že tyto modely jsou vše, *co známe.*"

Hari se najednou usmál. „To se mi líbí. S modelem se člověk nemá ženit." Dovolil si menší proměnu, zvětšil se a přidal si na svalech. „Nevím přesně proč, ale cítím se líp."

„Tvá duše se smířila s tvými skutky," řekla Johanka.

Voltaire řekl: „Osobně bych asi řekl ‚já', místo ‚duše', ale nehádejme se o slůvka."

Hari náhle cítil, jak se mu v hlavě posouvají celé kategorie. Zařídil oživení těchto simů z pouhé intuice. Nyní se mu to zúročilo: simové mu nechtěně pomohli objevit další krok, který potřeboval. „Lidský rozum… je struktura, která se organizuje sama, *podobně jako Císařství.* Mohu volně pracovat mezi těmito dvěma modely! Přenést vaše vědomosti na podstupně osobnosti a pak toho využít k analýze toho, jak se Císařství učí!"

Ted zamrkal Voltaire. „Jaká skvělá myšlenka!"

Hari řekl: „Počkejte, až vám to předvedu! Císařství je schopno samoučení pomocí subjednotek…"

„Ráda bych však věděla, zda to vědí i ty mlhy," řekla Johanka.

Hari se zamračil. „Ty do toho nechci zatahovat. Mé rovnice nemohou obsáhnout prvky neznámého…“

„Už do toho zataženy jsou,“ řekla Johanka, „jsou zde, všude kolem nás.“

„Doufal jsem, že se nám je podaří udržet v…“

„V zoo,“ řekla Johanka suše.

Střed bouře se převalil přes horizont a velice rychle se přibližoval.

„Zabili jste roboty!“ křičel Hari do hučení bouře. „To jsme si nedomluvili.“

NIKDY JSME SE NEZAVÁZALI KE ZDRŽENLIVOSTI

„Vzali jste si víc, než vám patřilo! Životy…“

PODMÍNKY NEZAHRNUTÉ NELZE VYMÁHAT

„Roboti jsou samostatný druh. Vysoce inteligentní…“

A PŘESTO JE DOKÁZALI ZABÍT POUZE TIKTACI TOBĚ, SELDONE, TYTO STROJE NEPATŘILY, TAKŽE MEZI NÁMI NENÍ SPORU

Hari skřípal zuby a soptil.

LEČ MNOHEM VÁŽNĚJŠÍ VĚC NÁS VOLÁ

„Vaše odměna?“ řekl Hari s hořkým výsměchem. „Přišli jste si pro ni?“

ZDE NEBUDEME MOCI ZŮSTAT TOTO MÍSTO JEST ODSOUZENO K ZÁNIKU

Hari se zapotácel pod náporem pronikajícího chladu. „Trantor?“

A MNOHEM VÍC

„Tak co chcete?“

NAŠÍM VYTOUŽENÝM OSUDEM JE PLOUT MEZI SPIRÁLOVÝMI RAMENY A DLOUZE SETRVÁVAT MEZI HVĚZDOKUPAMI V GALAKTICKÉM STŘEDU

Hari si vzpomněl na jeho strukturu, složité předivo luminiscencí. „A dokážete to?“

MŮŽEME TVOŘIT SPÓRY NĚKTEŘÍ Z NÁS UŽ TAKTO ŽILI A DO TOHOTO STAVU SE TOUŽÍME VRÁTIT JINAK VYHLADÍME VŠECHNY TVÉ „ROBOTY“

„To jsme si nedomluvili!“ zařval Hari. Prudký, ledový déšť do něj bušil, ale on se postavil čelem proti tyčícím se, rozhněvaným mračnům a jejich hněvivému blýskání.

JAK BYS NÁM CHTĚL ZABRÁNIT? I KDYBY TO VYČERPALO NAŠE KAPACITY, DOKÁŽEME TRANTOR VYHLADOVĚT

Hari se ušklíbl. O moci se toho v poslední době naučil hodně a rychle. „Tak dobře. Nechám provést výzkum, jak vás převést do fyzikální formy. Znám takové, kteří to dokáží. Marq a Sybyl také umějí držet jazyk za zuby."

Voltaire se zeptal: „Proč s tak nepatřičným spěchem odcházíte ze scény?"

NOVÝ STEPNÍ POŽÁR SE BLÍŽÍ K LIDEM PO CELÉ SPIRÁLE BUDEME JEJ POZOROVAT JAKO SPÓRY UPROSTŘED GALAKTICKÉHO STŘEDU TAM NÁM NIKDO NEUBLÍŽÍ A ANI MY NIKOMU NEUBLÍŽÍME

Pod purpurovým nebem se zhmotnila třpytivá drúza s ostrými špicemi. Při zkoumání datového odpadu se Hari dověděl o staré technologii, která kdysi vytvořila tyto stabilní, odolné schránky pro digitální inteligence.

TRANTOR PRO NÁS KDYSI BÝVAL IDEÁLNÍ, BOHATÝ NA ZDROJE, ALE UŽ NENÍ

NEBEZPEČÍ ČÍHÁ V NADCHÁZEJÍCÍ NESTABILITĚ

„Hmm," řekl Voltaire. „Johanka i já bychom rádi odešli stejným způsobem."

„Tak počkat, vy dva," řekl Hari rychle. „Chcete-li odejít s nimi, s těmito memy, žít jako semínko uprostřed hvězd – tak si to musíte napřed zasloužit."

Johanka se zamračila. „A jak?"

„V této chvíli vám dokážu zajistit bezpečný život v celé Síti. Za to od vás chci…" pohlédl s obavou na Voltaira-orla, který se nad ním vznášel v lesklé nádheře, „…abyste mi pomohli."

„Je-li to svatá věc, pak pomůžeme jistě," zvolala Johanka.

„Je. Pomozte mi vést! Vždycky jsem věřil, že v každém je dobro! Úkolem vůdce je ho objevit."

Voltaire řekl: „Pokud věříte, že je dobro ve všech, pak, zajisté, jste se ještě se všemi nepotkal."

„Nejsem člověk velkých světů. Proto vás potřebuju."

„Máme vládnout?" zeptala se Johanka.

„Ano. Já se k tomu nehodím."

Voltaire ve vzduchu strnul, svěsil křídla. „Takových možností! S dostatkem výpočetního prostoru a rychlosti můžeme dát tvůrčí čas spoustě proto-Michelangelů.“

„Budu se muset vyrovnat se spoustou, no řekněme, mocenských problémů. Ty spóry se z vás můžou stát pak – až skončím s politikou.“

Voltaire se zničehonic přeměnil zpátky v člověka, třebaže si uchoval ocelově modrý háv. „Hmm. Politika – vždycky jsem jí shledával nesmírně přitažlivou. Hra elegantních myšlenek, kterou předvádějí lumpové.“

„Už teď mám mnoho odpůrců,“ řekl Hari střízlivě.

„Přátelé přicházejí a odcházejí, ale nepřátelé se pouze hromadí,“ řekl Voltaire. „Mně by se to líbilo.“

Johanka obrátila oči v sloup. „Chraňte nás všichni svatí.“

„Přesně tak, má drahá.“

17.

Hari se pohodlně usadil za psacím stolem. Byl prvním ministrem za podmínek, které si stanovil sám.

Všechno nakonec vyšlo. Pracoval zde, daleko od intrik paláce. Měl dost času i na matematiku.

Přes 3D a holo pochopitelně mluvil s mnoha lidmi. Většinou ale tu otravu přebíral Voltaire. Koneckonců, Voltaire nebo Johanka si na té spoustě konferencí a schůzí, kde jako první ministr měl být, klidně mohli vzít Hariho podobu. Digitálně to nebylo nic těžkého.

Johance se velice líbily virtuální ceremonie, zejména pokud měla možnost široce se rozhovořit o svatosti. Voltaire zas miloval, když mohl napodobovat jednoho svého známého ještě z dávnověkých dob, nějakého pana Machiavelliho. „Vaše Císařství,“ říkával při takových příležitostech, „je rozsáhlá, zchátralá věc o nekonečném množství detailů a neustále se násobících sebeklamech. Potřebuje péči.“

Mezitím mohli prozkoumávat digitální prostory, rozlehlé labyrinty, kde to neustále kypělo činností. Jak řekl Voltaire, mohli kdykoliv zamířit k „stanovištím nejrůznějším, poskakujíce vesele“.

Vešel Jugo, plný energie. „Horní rada právě schválila tvé návrhy, Hari. Odteď je každý Dahlan v celé Galaxii na tvé straně.“ Hari se usmál. „Řekni Voltairovi, ať vystoupí v mé podobě na 3D.“

„Poctivý, skromný a věrohodný – tak to bude dobrý.“

„Když to říkáš, vzpomněl jsem si na starý vtip o prostitutkách: Poskytují obvyklé služby za obvyklou cenu, ale za opravdovost je příplatek.“

Jugo se nepříliš přesvědčivě zasmál a nervózně řekl: „Je tady ta ženská.“

„Ne ta…“

Zcela na zplnomocněnkyni akademie zapomněl. Tuto jedinou hrozbu se mu doposud nepodařilo neutralizovat. Věděla o Dors, o robotech…

Nedala mu čas na rozmyšlenou a vtrhla do pracovny.

„Jsem *hrozně* ráda, že jste si na mě udělal čas, pane první ministře.“

„Jsem rád, že vám mohu říci totéž.“

„A jak se daří vaší krásné manželce? Je tu s vámi?“

„Pochybuji, že má teď náladu s vámi konverzovat.“

Zmocněnkyně akademie rozhrnula svůj talár a bez vyzvání se posadila. – „Doufám, že jste nevzal vážně ten můj poslední žertík?“

„Můj smysl pro humor neoceňuje vydírání.“

Oči doširoka rozevřené a v hlase lehce pohoršený tón. „Musela jsem se přece pokusit získat nějaký prostředek nátlaku na vaši administrativu.“

„No jistě.“ A to ti podle etikety Císařství nesmím říct, že vím o tom podrazu s Vaddem na Panukopii.

„Nepochybovala jsem, že tu funkci získáte. Ten šťouchanec ode mne – nu, asi *nebyl* příliš vkusný.“

„To rozhodně nebyl.“

„Vy moc řečí nenaděláte – obdivuhodné u muže. Moji stoupenci byli ohromeni, jak jste, hm, rychle zvládl tu krizi s tiktaky… a to zabíjení kolem Lamurka.“

Tak o tohle se jednalo. Ukázal, že není nepraktický profesorský typ. „Rychle? A proč ne přímo ‚nelítostně‘?“

„Ale ne, to si přece nikdo z nás nemysli. Máte úplnou pravdu, když necháváte Sark ‚vyhořet‘, jak jste to případně pojmenoval. I

když tam šedivci chtěli vtrhnout a ovazovat jim rány. To bylo velmi moudré – vůbec ne nelítostné.“

„I když se Sark třeba už nevzpamatuje?“ Tuhle otázku si kladl, kdykoliv v noci nemohl spát. Lidé umírali, aby Císařství mohlo žít… o trochu déle.

Mávla nad tím rukou. „Jak jsem řekla, chtěla jsem prostě mít trochu zvláštní vztahy s prvním ministrem, zvlášť když je konečně po tak dlouhé době z naší společenské třídy…“

Jako mnozí z těch, které teď poznával, užívala řeči, aby skryla myšlenky. Už věděl, že musí sedět a snášet to. Repetila dál, a tak se zamyslel nad řešením uzlových členů rovnic. Už uměl vypadat, jako že sleduje návštěvníka očima, pohybuje rty a občas zamumlá. Tohle přesně dělal na filtr 3D a teď to předváděl té ženské proti sobě bez nejmenších výčitek svědomí, že se chová pokrytecky.

Teď už ji jistým způsobem chápal. Pro ni byla moc čímsi, co nelze vyjádřit žádnou hodnotou. Musel se naučit uvažovat a dokonce i jednat podle ní. Jenomže nesměl připustit, aby to ovlivnilo jeho osobnost, vnitřní já; svůj soukromý život si bude chránit skutečně nelítostně.

Konečně se mu podařilo zbavit se jí a úlevou si vydechl. Asi bylo dobré, že ho považují za nelítostného. Například Nim; měl ho dát najít a možná nechat popravit za to, že v té záležitost s Artifice Associates hrál na obě strany.

Jenomže proč? Milost je účinnější. Hari poslal spěšnou zprávu bezpečnosti a nařídil, aby Nima převedli na nějaké tvůrčí místo, kde však nebude mít příležitost rozvíjet dál svůj talent pro zradu. Ať nějaký poskok rozhodne kam a jak.

Stejně byl pozadu s prací, ale než bude moci zmizet, musel zahrát ještě jednu povinnou roli. Ani tady na Streelingu nemohl pominout povinnosti k Císařství.

Vstoupila k němu delegace šedivců. S veškerou úctou předložili své připomínky ke kandidátským zkouškám na říšské úřady. Výsledky testů se už po několik století stále zhoršovaly, ale někteří se domnívali, že je to tím, jak přibývá uchazečů. – Obvykle se nezmiňovali o tom, že Horní rada rozšířila výběrovou základnu, protože se začaly zmenšovat počty uchazečů – jinými slovy: o službu Císařství se zajímalo čím dál míň lidí.

Taky se říkalo, že testy nejsou objektivní. Ti, co přicházeli z velkých planet, tvrdili, že jsou v důsledku vyšší gravitace pomalejší. Ti, kteří pocházeli z gravitací nižších, dokazovali pomocí grafů a analýz pravý opak.

Myriády etnických a náboženských skupin se sdružily do Akční fronty, která taky tvrdila, že je při zkouškách znevýhodněna. Hari nedokázal odhadnout, jak hluboko sahají intriky při stanovení zkušebních otázek. Jak lze diskriminovat několik stovek či možná tisíc etnických zvláštností zároveň?

„Víte, mně osobně to připadá jako obrovská práce," odvážil se opatrně, „vymyslet účinnou diskriminaci proti tolika různým frakcím."

Jedna šedivka, hezká a statná žena, mu úporně tvrdila, že předsudky existují *kvůli* standardům Císařství, obecně používané slovní zásobě, znalostním předpokladům a třídním přístupům. To všechno „ty ostatní odstrkuje".

Akční fronta tedy jako kompenzaci požadovala obvyklé preference, které budou nepatrně přihlížet ke zvláštnostem každého etnika, aby se aspoň trochu vyrovnal jejich horší výsledek u zkoušek.

To nebylo nic zvláštního, takže Hari rozhodl bez zvláštního přemýšlení; získal chvilku, aby si popřemýšlel nad psychohistorickými rovnicemi. Vtom ho zaujalo cosi nového.

Aby se odstranilo obecné „nedorozumění", že výsledky jsou znehodnocovány zvýšenou účastí některých etnických světů, Akční fronta od něj chtěla, aby „přenormoval" samotné zkoušky. Aby stanovil průměrný výsledek na 1000, třebaže během dvou století poklesl na 873.

„To umožní porovnání kandidátů v jednotlivých ročnících a nebude se muset neustále vyhledávat norma příslušně platná pro ten který rok," zdůrazňovala žena, už celá brunátná.

„A dá nám to symetrickou distribuční křivku?" zeptal se nepřítomně Hari.

„Ano, a konečně už přestane to neustálé porovnávání ročníků."

„A nebude takové stanovení průměru znamenat ztrátu rozlišovacích schopností na horním konci této distribuční křivky?" Přivřel oči.

„To asi bude."

„Ale to je skvělé," řekl Hari.

Vypadala, že ji to překvapilo. „Taky si to myslíme."

„To stejné můžeme udělat s výsledky v lize holobalu."

„Pardon. Myslím, že teď vám…"

„Nastavit statistiky tak, že průměrný hráč jednoduše udělá 500 místo nynějšího průměru 446, který se navíc ještě hrozně těžko pamatuje."

„Myslím, že byste sociální spravedlnost neměl takto…"

„A co inteligenční zkoušky? Ty je rovněž třeba přenormovat; to je mi jasné. Co říkáte?"

„Upřímně řečeno, nevím, pane první ministře. Zamýšleli jsme pouze…"

„Ne, ne, to je *ohromný nápad.* Udělejte mi celkový přehled všech oblastí, kde je přenormování možné. Musíme myslet *velkorysе.*"

„Nejsme připraveni na tak…"

„Tak se připravte! Chci vaši zprávu. Ale žádný elaborátek. Pěknou, tlustou zprávu. Nejmíň dva tisíce stran."

„To bude stát…"

„Vykašlete se na peníze. A na čas. To je hrozně důležitá věc – celková reforma říšských zkoušek. Hlavně ať už mám vaši zprávu."

„Ale to může trvat roky, možná dekády…"

„Tak na co ještě čekáte?!"

Delegace Akční fronty zmateně odešla. Hari doufal, že mu skutečně sestaví tlustou zprávu, tak dlouhou, že až bude hotova, nebude pravděpodobně už prvním ministrem.

Jeden ze způsobů, jak udržet Císařství, bylo využít jeho vlastní setrvačnosti proti němu samotnému. A tento úkol může být tu a tam i zábavný.

Chytil Voltaira, ještě než odešel. „Tady je seznam vašich převtělení."

„Musím říci, že s rozlišováním frakcí začínám mít problémy," řekl Voltaire. Byl vystrojený jako mladý galán v elegantním sametu. „Ale ta možnost jednat, *stát se* přítomností – vždyť je to jako herectví. A já jsem byl vlastně stvořen pro jeviště, to asi víte."

Hari nevěděl, ale raději řekl: „To je ta vaše demokracie – varieté s dýkami a meči. Je to taková vláda-kříženec. Třebaže v krajině schopností tvoří velký a stabilní atraktor."

„Racionální myslitelé odsuzují výstřelky demokracie; zneužívá jednotlivců a povyšuje chátru.“ Voltair stáhl rty do odmítavé čárky. „Sokratova smrt je jejím nejtypičtějším plodem.“

„No, já bych to tak jistě netvrdil, dobře se bavte,“ řekl Hari a odpojil se.

18.

Pozoroval s Dors velkou zářící spirálu, která se pod nimi otáčela ve věčné noci.

„Takové úřední prémie se mi líbí,“ řekla zasněně. Stáli před touto podívanou sami. Světy a životy vypadaly jako drcené diamanty vržené do věčné temnoty.

„To jako že můžeme kdykoliv do paláce podívat se na císařovy předváděcí sály?“ Nařídil, aby je předtím všechny vyklidili.

„To, že se dostaneme mimo odposlechy a ohaře.“

„Ty jsi… nevíš už něco o…“

Zavrtěla hlavou. „Daneel stáhl z Trantoru skoro všechny, co jsme mu zůstali. Moc mi toho neříká.“

„Jsem si skoro jistý, že ty cizí inteligence už nezaútočí. Ony se robotů *bojí*. Chvíli mi to trvalo, ale přišel jsem na to, co je za těmi jejich řečmi o pomstě.“

„Směs nenávisti a strachu. Jak velice lidské.“

„Ale přesto, myslím, že se přece jen pomstily. Říkají, že než jsme přišli, Galaxie vzkvétala. Existují cykly hubených údobí a hojných údobí. Proč, to nevím. Zřejmě k tomu docházelo několikrát už dřív v intervalech tak třetiny miliardy let – velké vymírání inteligentního života, zůstávají pouze spóry. A ty se teď dostaly do naší Sítě a staly se z nich digitální fosilie.“

„Fosilie nevraždí,“ řekla ironicky.

„Aspoň ne tak dobře jako my.“

„Vás ne – nás.“

„Vás roboty nenávidí. Ne že by lidstvo nějak zvlášť milovaly – koneckonců, my jsme vás vyrobili, sice je to hrozně dávno, ale my za to vlastně můžeme.“

„Jsou hrozně divné…“

Přikývl. „Doufám, že zůstanou ve své rezervaci, dokud je Marq a Sybyl neodtransportují do jejich původního spórového stavu. Už tak jednou žily, a trvalo to déle než celý jeden oběh Galaxie.“

„A jsi si taky jistý, že se s tím spokojí Daneel?“ zeptala se. „Chce je mít zlikvidované.“

„Je to pat. Jestli po nich Daneel půjde, bude muset vypnout trantorskou Síť. Tím poškodí Císařství. Takže nemůže nic, jen vztekle soptit.“

„Doufám, žes to správně odhadl,“ řekla.

V mysli se mu zatřepotalo svítící vlákenko myšlenky. Útok tiktaků na Lamurkovy stoupence je zcela zdiskreditoval v očích veřejnosti. Teď byli v celé Galaxii vyřazováni. A po čase opustí Trantor i memové inteligence.

Hari se zamračil. Daneelovi obě možnosti určitě vyhovují. Nepochybně měl podezření, že memové inteligence přežily nebo že jsou i na Trantoru činné. Mohl tedy Hariho amatérské manévry, včetně zavraždění Lamurka a jeho lidí, chladnokrevně zosnovat Daneel? Copak může nějaký robot tak přesně předvídat, co Hari udělá?

Zamrazilo ho. Taková schopnost brala dech. Byla nadlidská.

Když teď budou tiktaci vyřazeni, na Trantoru vzniknou potíže s výrobou potravin. Práci, kterou kdysi sami vykonávali, se budou lidé muset naučit znova, potrvá generace, než se z takových pracovníků stane společensky uznávaná skupina. Zatím budou muset desítky ostatních světů zásobovat Trantor potravinami, pupeční šňůrou tenkou a zranitelnou. To taky Daneel zamýšlel? A proč?

Hari pocítil neklid. Cítil pohyb společenských sil přímo před očima.

Je tohle rafinované myšlení výsledkem milénií zkušeností a vyšší, pozitronické inteligence? Na okamžik se Harimu zdálo, že vidí mysl podle lidských měřítek podivnou a nezměrnou. *Tohle* se tedy z nesmrtelné mašiny stalo?

Pak tu myšlenku odvrhl. Příliš ho to znepokojovalo. Snad později, až bude hotov s psychohistorií…

Všiml si, že na něho upřeně hledí Dors. Cože to říkala? Aha, ano…

„Jestli jsem to správně odhadl, ano. Začínám mít pro tyhle věci cit. Když mi teď Voltaire a Johanka dělají pomocníky a Jugo vede katedru, mám *čas* na přemýšlení.“

„A trpělivě snášíš kdejakého pitomce.“

„To myslíš zmocněnkyni? I té teď dokonce rozumím.“ Úkosem na Dors pohlédl. „Daneel říká, že odejde z Trantoru. Že tu ztratil spoustu svých humanoformů. Bude potřebovat taky tebe?“

Vzhlédla k němu v měkkém světle. Ale podle výrazu s čímsi zápasila. „Nemůžu od tebe odejít.“

„Na jeho rozkaz?“

„Na svůj.“

Pevně stiskl zuby. „Ty roboty… co zabili… znala jsi je?“

„Některé. Cvičili nás dohromady, tehdy ještě…“

„Nemusíš přede mnou nic skrývat. Já přece vím, že musíš být nejmíň sto let stará.“

Překvapením otevřela ústa, pak je rychle zavřela. „Jak to?“

„Víš daleko víc, než bys měla.“

„To ty taky – hlavně v posteli.“ Uškubla se na něho.

„To mě naučil ten pan.“

Trochu chraptivě se rozesmála, ale hned zvážněla. „Je mi sto třiašedesát.“

„A nohy máš jako nějaká sedmnáctka. Jestli se pokusíš opustit Trantor, zarazím ti to.“

Zamrkala. „Vážně?“

Kousal si ret a přemýšlel. „No, asi ne.“

Usmála se. „Romantičtější by bylo, kdybys řekl ano…“

„Zvykl jsem si na čestné jednání – hloupý návyk, pokud chce člověk zůstat prvním ministrem.“

„Tak ty bys mě nechal jít? Pořád si myslíš, že jsi tím Daneelovi povinen?“

„Kdyby dospěl k názoru, že nebezpečí, které ti tu hrozí, je nepřiměřené, jistě bych jeho úsudek respektoval.“

„A nás taky respektuješ?“

„Roboti pracují pro Císařství nezištně – vždycky a všude. Lidé jenom někteří a někdy.“

„Tebe nezajímá, co jsme udělali, že se nám ty cizí entity chtějí pomstít?“

„Ale jistě. Copak ty to víš?“

Zavrtěla hlavou a dívala se ven na ten ohromný otáčející se disk. Modrá a karmínová a žlutá slunce klouzala po svých orbitách mezi hvězdným prachem a odpadem. „Bylo to něco ošklivého. Daneel byl při tom, ale nechce o tom mluvit. V našich dějepisech o tom nic není. Už jsem se dívala.“

„Císařství, které trvá mnoho milénií, má bezpočet tajemství.“ Hari pozoroval pozvolnou otočku sta miliard planoucích hvězd. „Daleko víc mě teď zajímá jeho budoucnost a jeho záchrana.“

„Ty se bojíš toho, co přijde, že?“

„Přijdou hrozné věci. Už jsou vlastně tady. Rovnice to jasně ukazují.“

„Postavíme se jim spolu.“

Vzal ji do náručí, ale nepřestávali přitom sledovat zářivý zázrak Galaxie. „Hrozně bych chtěl, abych něco našel, něco, čím pomohu Císařství, ještě až my už tady nebudeme…“

„A taky se něčeho bojíš, že?“ řekla s ústy na jeho krku.

„Jak to víš? Ano – bojím se chaosu, který může vzniknout z tolika sil, z tolika divergentních vektorových vírů – působících k zániku Císařství. Bojím se o samotné…“ Přes tvář jako by mu přelétly mraky. „O samotné základy. Základy…“

„Ten chaos přijde?“

„Vím, že my sami, naše mysl, budeme bruslit někde uprostřed vnitřního okraje chaotických stavů. Ten digitální svět tomu nasvědčuje. Vy tomu nasvědčujete.“

Řekla vážně: „Nemyslím, že by pozitronická inteligence chápala sama sebe líp než lidská.“

„My – naše inteligence a naše Císařství – se vyvíjíme z nouzového řádu vnitřních a ve svém základu chaotických stavů, jenomže…“

„Nechceš, aby Císařství na tomto chaosu ztroskotalo.“

„Chci, aby Císařství přežilo! Nebo, má-li už padnout, aby bylo schopné oživení.“

Hari náhle z těch obrovských pohybů pocítil bolest. Císařství bylo jako mysl a mysl se někdy zblázní, zhroutí se. Katastrofa jedné, osamělé mysli. Jak nepředstavitelně horší by to bylo pro Císařství.

Viděno přes matematiku, bylo lidstvo na předlouhém pochodu temnotou, která ho obklopovala. Čas do něj bil bouřemi, odměňoval ho slunečním svitem – aniž by vidělo, že tyto změny počasí pocházejí z kadencí složitých, věčných rovnic.

Když Hari tyto rovnice sjížděl kupředu a pak zpět, uviděl smrtelný pochod lidstva v útržcích. Bylo to jakýmsi podivným způsobem téměř dojemné. Jenom pár světů, vězících ve vlastních érách, vůbec zahlédlo cestu, po níž se ubíraly. Nechybělo při tom vznešených projevů či nedonošenců, kteří se tvářili, že vidí neviditelné. Celé zóny byly takto svedeny, otřásaly se a padaly.

Pokoušel se pro to nacházet vzorce – pod těmito rozsáhlými srážkami totiž spočívali zdánlivě nekonečně malí, živoucí lidé. Napříč říšemi hvězd, se zákony, které vládly jako bohové, prorůstaly nesčetné životy v pomalém procesu vytrácení se. Protože žít znamená nakonec ztratit.

Společenské zákony i lidé byli mrzačeni, poškozováni, olupováni a škrceni silami, o jejichž existenci ani nevěděli. Lidi hnaly nemoci, zoufalství, osamělost a strach a výčitky svědomí. Rozrušeni slzami a touhou, ve světě, jehož konce v podstatě nedohlédli, však pořád žili dál.

Byla v tom jistá ušlechtilost. Lidé byli zlomky v čase, zrníčka prachu v Císařství bohatém a silném a pyšném, byl zde řád, který selhával, prázdný a bez obsahu.

Hari nakonec s tíživou jistotou poznal, že se mu toto hroutící se Císařství, to zvíře tisíce jemných podrobností a násobících se sebeklamů, nepodaří zachránit.

Ne, spasitel nejsem. Ale možná mohu pomoci.

Stáli tak oba dlouho, velmi dlouho. Galaxie se otáčela ve své vznešenosti. Z blízké fontány tryskaly velkolepé oblouky. Voda se zdála tak volná, jenomže ve skutečnosti ji poutala ocelová mračna Trantoru. Stejně jako jeho.

Hari pocítil hluboké pohnutí, které by nedokázal popsat. Hrdlo se mu stáhlo a pevně k sobě Dors přitiskl. Byla stroj i žena a… ještě něco. Další element, kterému zcela neporozuměl, ale měl ji právě o to raději.

„Ty se pořád moc staráš," zašeptala Dors.

„Musím."

„Možná bychom měli víc žít a míň se starat.“
Prudce ji políbil a pak se rozesmál.
„To je pravda. Kdoví, co nám budoucnost přinese.“
A pak na ni pomalu a významně mrkl.

Doslov

Původní série románů o Nadaci vznikla během druhé světové války, kdy Amerika spěla ke svému zenitu jako světová velmoc. Objevovala se pak po celá desetiletí, kdy Spojené státy dominovaly světovému dění tak, jak se to dosud nepodařilo žádné jiné zemi. Ale Nadace je i přesto o říši a jejím pádu. Prozrazovalo právě tohle obavy, které se rodí právě v okamžiku blížící se slávy?

Vždycky jsem chtěl vědět, jestli to tak náhodou nebylo. Někde v sobě jsem cítil chuť prozkoumat blíže problémy, které byly v románu jen jaksi na okraji.

Myšlenka napsat další romány o vesmíru Nadace pochází od Janet Asimovové a zástupce agentury spravující Asimovovu literární pozůstalost, Ralpha Vicinanzy. Když mne oslovili, nejprve jsem odmítl, měl jsem dost svých starosti s fyzikou a vlastními romány. Ale podvědomí už bylo vybuzeno a nedalo té myšlence zapadnout. Půl roku jsem se pral s nápady, které se zřejmé hodily pouze pro Nadaci a dožadovaly se vyjádření. Tak jsem zatelefonoval Ralphu Vicinanzovi tentokrát já a začal dávat dohromady konstrukci jakési komplexní křivky děje a významu, která by měla tvořit obsah několika román. Třebaže jsme průběžně jednali o tomto projektu s několika spisovateli, nakonec mi připadli nejvhodnější dva autoři čisté science fiction s nespornou schopností celé to technicky zvládnout, na které měl hluboký vliv sám Asimov – byli to Greg Bear a David Brin.

Bear, Brin a já jsme byli ve styku, když jsem psal první díl, protože jsme sice zamýšleli vytvořit tři samostatné romány, všechny ale měly v sobě nést jednotící tajemství, které bude na konci odhaleno. Jeho prvky se objevují v této knize, Greg Bear je dál rozšiřuje *v Nadaci a chaosu* a Brin je dovádí ke konci v knize *Vítězství Nadace*. (Tyto názvy jsou ovšem pracovní.) Já jsem zasadil do vyprávění jisté předurčující detaily a klíčová témata, jejichž plody se objeví dále.

Žánry jsou rozhovory s určitým vymezením. Toto vymezení je podstatné, protože definuje pravidla a předpoklady, které má autor k dispozici. Jestliže čistá SF zaujímá střed science fiction, je tomu tak

asi proto, že tato čistota poskytuje vymezení nejpevnější. Sama věda dává totiž hranici zcela ostrou.

Žánry jsou taky nekonečné diskuse, v nichž se rozvíjejí, v jejichž rámci se vyměňují, pozměňují nápady a jejich variace se splétají v průběhu času. „Hráči" se podrobují změnám jeden podle druhého – je to spíš podobné tomu, když improvizuje jazzová kapela, než sólistovi koncertujícímu v kamenném divadle. – Všimněme si toho kontrastu se „seriozní" prózou (kterou by podle mého bylo možno popsat přesněji jako uvědoměle vážnou). Ta má své kanonizované klasiky, kteří, jak se tvrdí, stojí mimo čas, nezasluhují nic než posvátný obdiv a osaměle se tyčí ve své velikosti a netknutelnosti.

Potěšení z příběhů s tajemstvím, špionážních románů anebo SF však spočívá ve vzájemně těsném propojení spisovatelů, a zejména u SF díky vynálezu fandomu, se čtenáři. To není nevýhoda: je to zásadní kvalita a charakteristika popkultury, která v naší době ovládla Spojené státy, s vynálezem jazzu, rocku, hudebních a literárních žánrů, jako je western, „drsná škola", moderní „fantasy" a také jiných neobyčejně plodných oblastí. Mnoho podžánrů SF (čistá, utopická, vojenská, satirická) má společná klíčová anebo, chcete-li, kódová slova, způsob kompozice, vedení vypravěčských hlasů. Připomeňme si zlatý věk *Astoundingu* a jeho Dopisy čtenářů, *New Wave*, *Galaxy* Horace Golda – to jsou nezapomenutelné ozvěny onoho dálkového rozhovoru vedeného se vší vážností.

Radosti tohoto žánru jsou mnohé, ale nejsilnější je právě ta kvalita sdílených hodnot v probíhajícím hovoru, ta zasahuje své příznivce zpravidla doživotně. V kontrastu s monumentální vyhlídkou na monolity velkých literárních děl, stojících osaměle v pouštní krajině, je požitek z četby žánru SF i dál překvapivě moderním znakem demokratické kultury (nebo popkultury): totiž zážitkem sdílení a společným pohybem.

Často vznikají otázky, jak se spisovatelé vyrovnávají s jevem, který bývá nazýván „obava z ovlivnění", jemuž bych však já osobně dal nejraději pokojné jméno: zažití tradice.

Znám definici námezdní literatury od Johna Bergera. Když popisuje jeden obraz, ve *Způsobech vidění* píše: „Nejde zde ani o neobratnost, ani o provinciálnost; je to výsledek stavu, v němž jsou nároky trhu naléhavější než umění." To je pravda, může se to však přiho-

dit v jakékoli souvislosti. Tvořit ve známé sféře daného konceptuálního prostoru nemusí nutně znamenat, že tento prostor je už zcela vytěžený. Na druhé straně, ani panenská půda nebývá přece vždycky úrodná.

Zajisté si také musíme povšimnout, že za nejlepší román americké literatury považoval Hemingway román na pokračování – knížku pro chlapce – *Toma Sawyera.*

Sdílet společné východisko není pouze v tradicích literatury. Copak se dostáváme do morálních rozpaků, když naslouchámе Rapsodii na Paganiniho téma? Odcházíme znechuceně z koncertu, mravně rozhořčeni Variacemi na Haydnovo téma? Takové vykrádání velikánů? To je otřesné!

Když se pořádně podíváme na předpoklady a metody klasických literárních děl, objevíme mnoho nového. Nové vyprávění může jak objevovat nová teritoria, tak se pohybovat v krajině minulosti. Stačí připomenout, že *Hamlet* používá několika starších her s přibližně stejným syžetem.

Sám Isaac *Nadaci* navštívil mnohokrát, pokaždé k ní přistoupil z jiného úhlu pohledu. Zpočátku se psychohistorie rovnala pohybu lidských mas jako celku, podobně jako je tomu u pohybu molekul. Druhá Nadace se zabývá odchylkami od deterministických zákonů (Mezek) a zdá se naznačovat, že pouze elita nadlidí může překonat stavy nestability. Později se jako taková elita objevují roboti, lepší než lidé, pokud jde o nestranné vládnutí. A po robotech přichází Gaia… a tak dále.

V naší trilogii se chceme ještě jednou podívat na úlohu robotů i na to, jak by eventuálně mohla vypadat psychohistorie jako vědecká teorie. Tedy kadence, možná spíš vlny, na základní téma.

Vždycky mě zajímaly klíčové momenty Asimovovy vize:

Proč v Galaxii nejsou žádné jiné bytosti?

Jakou úlohu v ní sehrávají počítače? Zejména ve vztahu k robotům?

Jak skutečně vypadá psychohistorická teorie?

A nakonec: Kdo je Hari Seldon – jako literární postava i jako člověk?

V této knize jsem se pokusil nalézt některé odpovědi. Beru je jako příspěvek k diskusi o moci a determinismu, která už probíhá asi půl století.

Některé odpovědi už pochopitelně známe. Termín „psychohistorie“ se všeobecně používal ve třicátých letech; uvádí ho dokonce i vydání *Websterova slovníku* z roku 1934; Isaac jeho význam jenom hodně rozšířil. Nechtěl mít nic společného s pověstným odporem Johna W. Campbella vůči cizím civilizacím, které by mohly být stejně chytré jako my, a proto se v Nadaci žádné nevyskytují. Mně se ovšem zdá, že je za tím ještě něco víc.

Asimovovo sjednocení románů o robotech a sérii o Nadaci je komplikované a místy překvapující. Britský literární kritik Brian Stableford ho shledává „uklidňujícím ve své klaustrofobní ohradě“. V prvním románu o Nadaci žádní roboti nejsou, v *Předehře k Nadaci* a v knize *…a zrodila se Nadace* existují jaksi za scénou jako její manipulátoři.

Je jisté, že v hloubi říše musí existovat nějaká rozvinutá počítačová technologie. Isaac jednou poznamenal, že „prostě jednou zakomponoval velmi dokonalé počítače do nového románu o Nadaci a doufal, že si té nedůslednosti nikdo nevšimne. A taky že nevšiml.“ Bylo to ale tak, jak řekl James Gunn: „Přesněji vzato, všimli si, ale nikomu to nevadilo.“

Asimov psal každý ze svých románů v souladu se současným stavem vědeckého poznání. Pozdější vydání pak modernizoval právě díky pokroku vědy. Proto je jeho Galaxie popsána podrobněji v pozdějších knihách, včetně *Nadace na hranicích*, a popisuje pokročilé počítače a „černou díru“ v Galaktickém středu. Podobně jsem i já využil podrobějších vědomostí, které o Galaktickém středu nyní máme. Místo Isaacových „hyperprostorových“ lodí jsem použil červí díry, které mají zcela určitě mnohem větší teoretické oprávnění dnes, než tomu bylo v době, kdy je Einstein a Rosen kolem roku 1930 použili poprvé. Existence červích děr je vlastně umožněna obecnou teorií relativity, musejí však mít extrémní formu hmoty, aby se vytvořily a zformovaly. *(Lorentzovské červí díry* od Matta Víssera jsou základní prací o tomto problému.)

Isaac napsal většinu svých próz stylem, kterému říkal „přímý a úsporný“, třebaže v pozdních pracích si v těchto zásadách poněkud

povolil. Nepokouším se psát jeho stylem. (Ti, co si mysli, že je snadné psát jasně o složitých námětech, by to měli zkusit.) Pro romány o Nadaci si vybral velice „okleštěný“, holý přístup, kde prakticky neexistují vůbec žádné popisy prostředí ani románové podrobnosti.

Za zmínku stojí jeho reakce, když se rozhodl vrátit se k celé sérii a celou přepsat:

„Četl jsem to se vzrůstajícím pocitem nejistoty. Pořád jsem čekal, že se něco stane, ale nic se nedělo. Všechny tři díly, dohromady skoro čtvrt milionu slov, se skládaly pouze z myšlenek a rozhovorů. Žádná akce. Žádné napětí.“

Ale fungovalo mu to, dokonce i se slávou. Já jsem se o podobný přístup ani nepokusil, jdu svou vlastní cestou.

Zjistil jsem, že mne podrobnosti o Trantoru, o psychohistorii a o říši oslovovaly od chvíle, kdy jsem začal o tom románu přemýšlet – vlastně mne vedly v mém podvědomém zkoumání základní příběhové linie. Proto není má kniha imitací Asimova, nýbrž Benfordův román užívající Asimovových základních myšlenek a jeho prostředí.

Zcela nutně se můj styl musel vracet i k starším způsobům vyprávění, kterým se SF psávala, když ještě Isaac žil. Nikdy jsem nebyl příznivcem onoho rozsekávání literatury, kterému holdují někteří kritikové – zde kmen strukturalistů, zde postmodernisté, tam dekonstruktivisté. Pro mnohé autory SF „postmoderní“ znamená jen označení pro vyčerpanost. Jeho typický aparát – citování sebe sama, koňské dávky povinné ironie, uvědomělé používání starších žánrových prostředků, groteska a parodie – prozrazuje nedostatek invence a „zlaté mince“ SF – imaginace. Někteří dekonstruktivisté útočí na vědu samotnou jako na pouhou rétoriku, nikoli dávání řádu přírodě, a pokoušejí se snížit její postavení na pouhou, vcelku libovolnou, vědu humanitní. Příznivci SF považují tento útok na empirismus za obehranou písničku, k níž vznikla nová slova, prostě za jakési retro.

Zkušenost přírodních věd totiž tvoří samotné jádro SF. Proto je celý žánr velice zaujatý vůči módě v kritice; nejvíc ze všeho si totiž cení své empirické podstaty. Dekonstruktivismus zdůrazňuje pouze protikladné nebo samostatné vnitřní diference v textech a příliš si nevšímá jejich propojení s realitou, často pak vede k pojetí literatury jako prázdné hry se slovy.

SF nám předvádí světy, které není třeba brát jako metafory, nýbrž jako realitu. Čtenář je pozván, aby se účastnil podivných událostí, a ne aby hledal náznaky, o čem se opravdu píše. *(Hmm, jestliže tohle znamená toto, potom tamto musí dozajista znamenat…* Tímto způsobem ovšem vyprávění na tempu nezíská.) Mars, hvězdy a digitální pouště našich nejlepších románů je nakonec možno považovat za reálné; je to, jako byste říkali: Život není *podobný* tomuto, to *je* on. Cestováním objevujeme nová místa, nechceme se pouze vracet sami k sobě.

Při popisu akademických scén a univerzitního prostředí jsem se tak trochu bavil a tak trochu se mi to vymklo, ale myslím si, že by mi to Isaac schválil. Těm čtenářům, kteří mají dojem, že jsem zašel někam úplně jinam, když jim prezentuji názor, že věda se nezabývá objektivní pravdou, nýbrž se stává bojištěm o politickou moc, kde se „naivní realismus" střetává s relativistickým světovým názorem, bych jenom poradil, aby nahlédli do *Golema* od Harryho Collinse a Trevora Pinche. V této knize jsou vědci popisováni už nejen jako majitelé objektivních vědomostí, nýbrž i jako advokáti a obchodní cestující.

Pravda je, že nedávné „přeformováni" školních testů způsobilosti v tom smyslu, že každý rok se průměrnému výkonu dává stejné číslo, čímž se maskuje úpadek studijních schopností studentů, jsem na posledních stránkách své knížky skutečně satirizoval; i tady doufám, že by se Isaac pouze ušklíbl, kdyby takový problém spatřil vřazený do širších galaktických souvislostí.

Od Verna a Wellse až zhruba do 70. let byla „science fiction" hlavně o pohybu, o dopravě. Povšimněte si nesčetného množství románů, jejichž název obsahuje slovo *hvězda,* které má evokovat vzdálené cíle, i takových povídek, jako je třeba „Cesty musí jít dál" od Roberta Heinleina.

V posledních desetiletích se však soustřeďujeme čím dál víc na zázraky informací, na transformace, už nikoli vnější, nýbrž aspoň částečně vnitřní. Internet, virtuální realita, počítačové simulace všechny se před námi tyčí v nedaleké budoucnosti. Tato knížka se pokouší obě témata zkombinovat, a přidává několik podezřelých scén o cestování a dává větší rámec počítačovému motivu.

James Gunn si správně povšiml, že série o Nadaci je vlastně sága. Její metoda spočívá v neustále se objevujícím vzorci: Vyřešením jednoho problému se zároveň otevírá další problém k řešení. To pochopitelně román značně omezuje v jeho vývoji. Asimov prý poznamenal, že život je série problémů, které je třeba řešit, ale život sám je přitom neřešitelný. Jak dodává Gunn, uvážíme-li, že kombinovaná a integrovaná Nadace, spolu se ságou o robotech, nyní tvoří šestnáct svazků, vyvstává už potřeba něčeho jako telefonní seznam, který by se mohl jmenovat například *Encyclopedia galactica.*

Galaktické říše se stávají hlavním rámcem pro sci-fi. Poul Anderson (Flandry) a Gordon R. Dickson (série o Dorsai) podrobně studují sociopolitické struktury takových rozsáhlých komplexů, protože každý takový mocný, autokratický říšský systém vyžaduje velkou organizační dovednost – což mimochodem zůstává hlavním přínosem starých Římanů.

Isaac nebyl vždy důsledný ve svých číslech. Kolik lidí žije na Trantoru? Obvykle říká, že čtyřicet miliard, ale *v Druhé Nadaci* je to 400 miliard (pokud to není překlep). Zabydlete na světě o velikosti Země (i když moře budou vysušena) čtyřicet miliard a dostanete průměrnou hustotu asi stovku lidí na čtvereční kilometr. To asi nevyžaduje město půl kilometru hluboké.

Také datace se někdy sleduje poněkud obtížněji. Trantor je starý nejméně 12 000 let – všimněte si, že uvažujeme pozemský rok, třebaže Země je už ztracená a zapomenutá planeta. Podle kalendáře Galaktické říše se *Oblázek na obloze,* kde jsou odvolávky na tisíce let dobývání vesmíru, odehrává asi roku 900 g. e. *V Nadaci* je atomová energie 50 000 let stará. Robot Daneel je starý 20 000 let už *v Předehře k Nadaci* a v *Nadace, vpřed!.* Jak daleko do budoucnosti tedy bude trvat vláda emblému Slunce a vesmírné lodi? Možná 40 000 let? Žádné datum zde nevyhovuje naprosto každému detailu.

Ne že by na tom skutečně záleželo. Sám znám nebezpečí, které vzniká, když se píše taková série desítky let. Trvalo mi pětadvacet let zápasů, než jsem napsal šestisvazkovou řadu o Galaktickém středu. Nepochybně jsou i zde místa, která si odporují, nedodržoval jsem datace, třebaže jsem si všechno umísťoval na časovou osu, kterou jsem pak v posledním svazku otiskl. Cizí bytosti této série jsou jiné

než ty, o kterých padne zmínka v této knize, ale koncepčně tu souvislost existuje.

Science fiction mluví o budoucnosti, avšak oslovuje přítomnost. Velké problémy politické moci a technologie, která ji pohání, asi nikdy nezestárnou. Takové problémy je často nejlépe vidět obsažené v perspektivě, dřív než se s nimi setkáme v drsné realitě.

Isaac Asimov byl ve věci lidstva nekonečným optimistou. Viděl nás, jak se opět a opět ocitáme na křižovatkách a opět vítězíme. Nadace je právě o tom.

Správná sága musí mít *tah.* Ten jeho série o Nadaci určitě má. Já jen doufám, že jsem kousek přidal.

Díla, která sledují složitý vývoj Nadace, tvoří hlavně *The World Beyond the Hill* od Alexeie a Cory Panshinových, podnětná studie Jamese Gunna *Isaac Asimov,* zevrubná *The Science Fiction of Isaac Asirnov* od Josepha Patrouche *a Requiem for Astounding* od Alvy Rogerse, které ozřejmují smysl těchto klasických děl z hlediska doby, kdy se objevily. Ze všech těchto prací jsem se velmi poučil.

Za rady a komentáře k tomuto projektu musím především poděkovat Janet Asimovové, Marku Martinovi, Davidu Brinovi, Joe Millerovi, Jennifer Brehlové a Elisabeth Brownové, která mi udělala korektury rukopisu. Jsem také vděčný Donu Dixonovi za jeho fantastický futurologický bestiář. Dík za pomoc patří také mé ženě Joan, Abbemu a Ralphu Vicinanzovi, Janet Asimovové, Jamesi Gunnovi, Johnu Silbersackovi, Donaldu Kingsburymu, Chrisu Schellingovi, Johnu Douglasovi, Gregu Bearovi, Georgi Zebrowskému, Paulu Carterovi, Lou Aronicovi, Jennifer Hershleyové, Garymu Westfalovi a Johnu Cluteovi. Všem jim děkuji.

Září 1996

Připravujeme

DRUHÁ TRILOGIE NADACE

Kniha druhá

Nadace a chaos

Greg Bear

Připravujeme

DRUHÁ TRILOGIE NADACE

Kniha třetí

Vítězství Nadace

David Brin

Vždycky mne zajímaly klíčové momenty Asimovovy říše:

- Proč nejsou v Galaxii žádné jiné bytosti?
- Jakou úlohu v ní sehrávají počítače? Zejména ve vztahu k robotům.
- Jak skutečně vypadá psychohistorická teorie?
- A nakonec: kdo je Hari Seldon – jako literární postava i jako člověk?

Myšlenka napsat další romány o vesmíru *Nadace*
pochází od Janet Asimovové a literární agentury
spravující Asimovovo literární dílo.
Když mne oslovili, začal jsem vhodně konstruovat
komplexní křivku dějin a významu, které měly být
zahrnuty do několika románu.
Třebaže jsem o tom mluvil s několika spisovateli,
nejvíce se proto zdáli vhodní dva autoři
klasické SF, které rovněž Asimov ovlivnil a kteří
byli schopni zvládnout problém také technicky –
Greg Bear a David Brin.

Bear, Brin a já jsme byli v neustálém kontaktu,
když jsem psal první knihu, protože jsme zamýšleli
napsat tři samostatné romány, které nicméně
dovedou své společné ústřední tajemství až do konce.
Jeho prvky se objevují zde, dále se rozšiřují
v Nadaaci a chaosu od Grega Beara a dokončuje je
Brinova kniha Vítězství Nadace.

Gregory Benford

ISBN 80-7174-467-0